INTERNATIONALE

SITUATIONNISTE

ΤΟ ΞΕΠΕΡΑΣΜΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

ύψιλον / βιβλία

ΤΟ ΞΕΠΕΡΑΣΜΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ύψιλον / βιβλία

ΔΟΚΙΜΙΑ – ΜΕΛΕΤΕΣ /9

Μετάφραση: *Γιάννης Δ. Ἰωαννίδης*
Φωτοστοιχειοθεσία: *Φωτόγραμμα ΕΠΕ*
Ἐκτύπωση: *Ἄγγελος Ἐλεύθερος*
Μακέτα Ἐξωφύλλου: *Δημήτρης Καλοκύρης*

Α΄ ἔκδοση: *Σεπτέμβριος 1985*
Β΄ ἔκδοση: *Ἰούνιος 1999*

Κεντρική διάθεση
Τζαβέλλα 15, 106 81 Ἀθήνα, τηλ. 3838257 fax 3840349

Printed in Athens, Greece
www.ypsilon.gr

ISBN 960-7949-33-1

INTERNATIONALE SITUATIONNISTE

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

Τό ξεπέρασμα τῆς τέχνης

Μετάφραση
Ἐπιλογή κειμένων
Γιάννης Δ. Ἰωαννίδης

ὕψιλον/*βιβλία*

Ἀθήνα, 1999

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ 1999

Σχεδόν δεκαπέντε χρόνια μετά τήν πρώτη ἔκδοσή της αὐτή ἐδῶ ἡ "'Ανθολογία" παραμένει, παρά τίς κάποιες ἀτέλειές της, ἡ πληρέστερη παρουσίαση τῶν θεωριῶν καί τῶν πεπραγμένων τῆς Internationale Situationniste στήν ἑλληνική γλώσσα —ἡ πληρέστερη τόσο ποσοτικά ὅσο καί ποιοτικά, σέ ὅ,τι ἀφορᾶ δηλαδή στήν κατανόηση αὐτοῦ πού πραγματικά ἦταν τό *ἱστορικό τόλμημα* τῶν καταστασιακῶν.

Πράγματι, μέχρι τό 1985, καί ἄν ἐξαιρέσουμε μιά ἐξαιρετικά περιορισμένη καί περιοριστική ἀνθολογία μέ θέμα τήν κριτική τῆς Κ.Δ. στήν "Χωροταξία" (στήν ὁποία μάλιστα ὄχι μόνον ὁ ὅρος situationniste ἀλλά καί ὁ θεμελιακός ὅρος situation παρέμεναν ἀμετάφραστοι!), τά λιγοστά κείμενα τῆς Καταστασιακῆς Διεθνοῦς, πού εἶχαν κυκλοφορήσει στά ἑλληνικά, εἶχαν ἐπιλεχθεῖ μέ μοναδικό γνώμονα τό κατά πόσον "ταίριαζαν" καί θά μποροῦσαν νά "συνεισφέρουν" σέ μιά συγκεχυμένη ἀναρχική ἰδεολογία τῆς ἐποχῆς —ὁρισμένα μάλιστα ἀπό αὐτά λογοκρίθηκαν καί πλαστογραφήθηκαν ἄγρια, στό βαθμό πού ἀσκοῦσαν κριτική καί ἔβλαπταν ἀνοικτά τήν ἰδεολογία αὐτή!

'Αλλά καί μετά τήν ἔκδοση αὐτῆς ἐδῶ τῆς "'Ανθολογίας", παρ' ὅλο πού κυκλοφόρησαν πιστές, καλές ἕως καί πολύ καλές μεταφράσεις τῶν καταστασιακῶν (πού ἐπιτέλους "πολιτογραφήθηκαν" ὡς *καταστασιακοί* ἀντί τοῦ "ἐξωτικοῦ" καί ἀκατανόητου "σιτουασιονιστές"), ἕνα ἐκδοτικό ἐγχείρημα πού θά φώτιζε τό ἱστορικό τόλμημα τῆς Καταστασιακῆς Διεθνοῦς ἐξίσου ἤ καί καλύτερα ἀπό τό "Ξεπέρασμα τῆς Τέχνης", δέν ἔχει πραγματοποιηθεῖ... 'Αντίθετα μάλιστα ὁρισμένες ἐπιλογές ἔτειναν μᾶλλον νά τό *συσκοτίσουν*, αὐτή τή φορά ὄχι γιά τά συμφέροντα κάποιας ἀναρχικῆς ἰδεολογίας ἀλλά γιά τά πολύ πιό ἀτομικιστικά συμφέροντα, πού ὑπαγορεύουν μιά "ἁγιογραφική" προσέγγιση τῆς Καταστασιακῆς Διεθνοῦς καί τή, μέσω αὐτῆς, ἀπομόνωση καί βεντετοποίηση ἑνός ἤ δύο "ἡρώων" —βεντετοποίηση ἐξαιρετικά ὕποπτη, γιά ὅποιον τουλάχιστον συμφωνεῖ μέ ὅσα ἔλεγαν οἱ ἴδιοι οἱ καταστασιακοί γι' αὐτό τό ζήτημα ἤδη ἀπό τό 8ο τεῦχος τῆς ἐπιθεώρησής τους, τό μακρυνό ἔτος 1963.

Μιά τέτοια συσκότιση ἐξυπηρετεῖ ἀσφαλῶς καί ἡ διαδεδομένη ταύτιση τοῦ πνεύματος τῆς Καταστασιακῆς Διεθνοῦς μέ τόν "Μάη τοῦ '68" — ταύτιση πού, μέ πιό λεπτεπίλεπτους ὅρους, ὑπαγορεύεται καί ἀπό ὅσους *περιόρισαν* τό κριτήριο νίκης τοῦ καταστασιακοῦ ἐγχειρήματος στή διάδοση τῶν καταστασιακῶν "ἰδεῶν", πού πράγματι γνώρισε τήν κορύφωσή της ἀκριβῶς τότε.

Ἐναντίον τοῦ ψεύτικου ἐγκώμιου τῆς Καταστασιακῆς Διεθνοῦς, ἀλλά καί κατά τῆς ψεύτικης κριτικῆς της, ὀφείλουμε λοιπόν νά θυμίζουμε — κι αὐτήν ἀκριβῶς τή μνήμη θέλησε νά κρατήσει ζωντανή ἐξαρχῆς αὐτή ἐδῶ ἡ "Ἀνθολογία" — πῶς ἡ ἐντελῶς ἰδιαίτερη ριζοσπαστικότητα τῆς Κ.Δ., τό χαρακτηριστικό *στίγμα* της πού τήν ξεχώρισε εὐθύς ἐξαρχῆς ἀπ' ὅλες τίς ὁμάδες πού ἐπικαλέστηκαν τήν ἐπανάσταση, τό βαθύτερο καί ἀληθινό "κριτήριο νίκης" πού ἔθεσε στόν ἑαυτό της, καί ταυτόχρονα ὅ,τι πιό *ζωντανό* μᾶς κληροδότησε, δέν πρέπει ν' ἀναζητηθεῖ σέ κάποιο ἀπό τά πιό μεμονωμένα καί περιστασιακά ἀποτελέσματά της (ἀπό τά "ἀντι-καταστασιακά" ἔργα τέχνης μέχρι τήν ἐξίσου "ἀντι-καταστασιακή" διάδοση τῶν ἰδεῶν της) ἀλλά στό γεγονός ὅτι ὑπῆρξε ἡ *πρώτη ἱστορικά* ὀργάνωση ἀνθρώπων, πού θέλησε *συνειδητά* νά εἶναι ὁ *τόπος σύντηξης* τῶν πιό ἐξτρεμιστικῶν ἀπαιτήσεων *τριῶν μεγάλων ἱστορικῶν ρευμάτων* τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητας, πού μέχρι ἐκεῖνο τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1956 ὅδευαν χωρισμένα καί ἀνεξάρτητα τό ἕνα ἀπ' τό ἄλλο:

— τοῦ ρεύματος τοῦ *στοχασμοῦ πάνω στήν Ὕπαρξη*, καί τῆς ἀπαίτησής του γιά *ἑνότητα ἀνάμεσα στό βίωμα καί τήν ἀναπαράστασή του*·

— τοῦ ρεύματος τῆς *Τέχνης*, καί τῆς ἀπαίτησης γιά *ἄμεσο ποιοτικό μετασχηματισμό τῆς ζωῆς*· καί,

— τοῦ ρεύματος τῆς *Πολιτικῆς* ὡς ἐνδιαφέροντος γιά πρακτική ἐπίδραση πάνω στήν ἱστορία, καί τῆς ἀπαίτησης γιά *κατάργηση τῆς διαχωρισμένης ἐξουσίας*.

Μέ αὐτό ὡς ἀποφασιστικό δεδομένο, θά πρέπει ἐπίσης νά ὑπογραμμίσουμε τή *στρατηγική* εὐφυία τῶν πρώτων καταστασιακῶν στόν βαθμό πού ἔδωσαν σ' αὐτή τή βούλησή τους μιά συγκεκριμένη αἰχμή: τήν *κριτική τῆς καθημερινῆς ζωῆς* — ἐννοώντας μέ αὐτήν, ὄχι βέβαια τή συγγραφή ψευτοστρατηγικῶν σχολίων πάνω στήν κοινωνία τοῦ θεάματος ἀλλά τήν "κριτική καί ἀδιάκοπη ἀναδημιουργία τῆς ὁλότητας τῆς καθημερινῆς ζωῆς (...) μέσα στίς συνθῆκες τῆς σημερινῆς καταπίεσης, μέ στόχο τήν ἐξόντωση αὐτῶν τῶν συνθηκῶν" (βλ. Κ.Δ. ἀρ. 6, 1961)· μιά κριτική μάλιστα πού ἔχει πρωταρ-

χικό ἀντικείμενό της τή *ζωή τῶν ἴδιων τῶν ἐπαναστατῶν*, ὅπως ἔδειξαν δηλώνοντας ἀπό νωρίς ὅτι "χωρίς τήν κριτική τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἡ ἐπαναστατική ὀργάνωση γίνεται ἕνας διαχωρισμένος, συμβατικός καί τελικά παθητικός χῶρος" (στό ἴδιο τεῦχος).

Συνεπῶς χωρίς τή συνειδητή βούληση αὐτῆς τῆς *σύντηξης*, χωρίς τήν ἀναζήτηση ὀργάνωσης ἑνός *τόπου* της, καί χωρίς τήν *κριτική τῆς καθημερινῆς ζωῆς*, καταστασιακό ἐγχείρημα δέν νοεῖται — ἔστω κι ἄν ἐπικαλεῖται αὐτό τό ὄνομα. Οὔτε βέβαια *κάτι λιγότερο ἀπό αὐτά* (ὅπως λ.χ. ἡ ἄρθρωση καί διάδοση μιᾶς "συνεκτικῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας") νομιμοποιεῖται νά προβάλλεται ὡς κριτήριο ἱστορικῆς ἐπιτυχίας τοῦ καταστασιακοῦ τολμήματος. Ὡς πρός αὐτό, οἱ καταστασιακοί τῆς Διεθνοῦς ἦταν ἐξαρχῆς σαφεῖς καί κατηγορηματικοί: "Οἱ διάφορες λεπτομέρειες τῆς δράσης μας θα εἶναι τελείως ἀσήμαντες, ἄν ὅλα τά στοιχεῖα πού περνᾶνε μέσα στήν Κ.Δ. δέν καταφέρουν νά συγκροτήσουν μιά δρώσα καταστασιακή ἕνωση στό πεδίο πού πρέπει νά εἶναι τό δικό μας (...)· ἐκπροσωποῦμε τήν πρώτη συστηματική προσπάθεια ἀνακάλυψης δυνατοτήτων, ἀναγκῶν καί ἀνώτερων παιχνιδιῶν μέ βάση τίς συνθῆκες τῆς σύγχρονης ζωῆς (...)· ἄν δέν καταφέρουμε νά κατακτήσουμε μιά καταστασιακή δράση, θά πρέπει νά ἐμποδίσουμε κάθε δημοσιότητα γύρω ἀπό αὐτήν τήν τεχνητή ἐτικέτα" (βλ. Κ.Δ. ἀρ. 2, 1958).

Ἀσφαλῶς εἶναι γνωστό ὅτι ἤδη ἀπό τό 1967, ἀλλά πολύ πιό ἔντονα μετά τόν "Μάη τοῦ 1968", μιά βαθιά κρίση ἄρχισε νά *παραλύει* προοδευτικά τήν Καταστασιακή Διεθνή. Καί ἐπρόκειτο πράγματι γιά μιά διαδικασία παράλυσης, καί ὄχι ἁπλῆς κρίσης, διότι αὐτό πού τήν σημάδεψε δέν ἦταν ἡ ἀντιπαράθεση ἀντίπαλων τάσεων, ὅπως σέ προηγούμενες φορές, ἀλλά ἡ *σταδιακή ἔκλειψη τῆς ζωντανῆς διαμάχης, τοῦ διαλόγου* — πράγμα πού μαρτυροῦν ὅλα τά ντοκουμέντα τῆς ἐποχῆς. Ἀπέναντι σ' αὐτήν τήν πτωτική πορεία τόσο τό περίφημο ὅπλο τῶν διαγραφῶν ὅσο καί ἡ συζήτηση ἀναπροσανατολισμοῦ, πού ξεκίνησε τό 1970, ἀποδείχτηκαν ἀναποτελεσματικά μέσα θεραπείας. Τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1972, οἱ Ντεμπόρ καί Σανγκουινέτι δημοσίευσαν τό "Ἀληθινό Σχίσμα στή Διεθνή", γνωστοποιώντας ὅτι "ἔσπασαν" τήν Κ.Δ. ἀπομακρύνοντας τούς τελευταίους "ἐνατενιστές" της. Ἀλλά οὔτε κι ἔτσι ἡ Καταστασιακή Διεθνής μπόρεσε νά ζωντανέψει,... καί ἔσβησε.

Ποῦ ὀφειλόταν αὐτή ἡ *παράλυση καί κατάρρευση* τῆς Κ.Δ.; Γιατί ὁ ριζοσπαστικός διάλογος πού εὐαγγελίστηκε, καί πού ὡς ἕνα σημεῖο — ὅπως διαπιστώνει κανείς ἀπό αὐτήν ἐδῶ τήν "Ἀνθολογία" — κα-

τόρθωσε νά πραγματώσει, ἔληξε τόσο νωρίς καί τόσο ἄδοξα, τή στιγμή μάλιστα πού οἱ "ἰδέες" της γνώριζαν τή μεγαλύτερη *ποσοτική* διάδοση στήν ἱστορία της; Γιατί τελικά αὐτή ἡ πρώτη ρητά ἀντιθεαματική ὀργάνωση ἠττήθηκε ἀπό τό θέαμα; Ἀλλά καί γιατί, παρ' ὅλα αὐτά, ἐξακολουθεῖ νά στέλνει, ἀνολοκλήρωτο ἔστω, τό ἱστορικό μήνυμά της μέχρι καί σήμερα, στήν αὐγή τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα; Τί εἶναι αὐτό πού, μέσ' ἀπό τό καταστασιακό στοίχημα, παραμένει ζωντανό; Καί κατά πόσον αὐτό τό "ἀνίκητο" στοιχεῖο εἶναι πυρηνικό ἤ περιφερειακό ἐκείνου πού ὑπῆρξε ἡ Καταστασιακή Διεθνής;

Ἐλπίζουμε πώς ἡ *μελέτη* τῆς "Ἀνθολογίας" πού ἀκολουθεῖ, θά συνεισφέρει ἴσως στή σκιαγράφηση μιᾶς ἀπάντησης στά πολύ δύσκολα αὐτά ἐρωτήματα.

Μάιος 1999 *Γιάννης Δ. Ἰωαννίδης*

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

Τό Σεπτέμβριο τοῦ 1956 μερικές εὐρωπαϊκές πρωτοποριακές ὁμάδες συναντήθηκαν στήν Ἄλμπα (Ἰταλία) γιά νά συζητήσουν τίς προοπτικές μιᾶς ἐνιαίας δράσης ἐνάντια στήν πολιτιστική ἀποσύνθεση, γιά τήν ἀναζήτηση ἀνώτερων κατασκευῶν τῆς ζωῆς πέρ' ἀπό τήν ἀνθρωπιστική ἀδυναμία τῆς τέχνης καί τήν ἀπάνθρωπη παντοδυναμία τῆς βιομηχανίας. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ Συνέδριου καί τῶν μετέπειτα ζυμώσεων ἦταν ἡ ἵδρυση τῆς *Καταστασιακῆς Διεθνοῦς* (Internationale Situationniste) στή Συνδιάσκεψη τοῦ Κόζιο ντ' Ἀρόσα (Ἰταλία), τόν Ἰούλιο τοῦ ἑπόμενου χρόνου, στήν ὁποία πῆραν μέρος οἱ: Ράλφ Ράμνεϋ (Ralph Rumney), τῆς *Ψυχογεωγραφικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Λονδίνου*· Μισέλ Μπερνστάιν (Michèle Bernstein) καί Γκύ Ντεμπόρ (Guy Debord), τῆς *Λεττριστικῆς Διεθνοῦς* (Internationale Lettriste)· Ἄσγκερ Γιόρν (Asger Jorn), Τζουζέππε Πίνοτ-Γκαλλίτσο (Giuseppe Pinot-Gallizio), Πιέρο Σιμόντο (Piero Simondo) καί Ἔλενα Βερόνε (Elena Verrone), τοῦ *Διεθνοῦς Κινήματος γιά ἕνα Φαντασιακό Μπαουχάους* (Mouvement International pour un Bauhaus Imaginiste). Μέσα στήν ἑπόμενη δεκαετία ἡ Κ.Δ. ἀνέπτυξε μιά ἐξαιρετικά συνεκτική καί ριζοσπαστική κριτική τῆς σύγχρονης κοινωνίας καί πρότεινε καινούργιες μεθόδους δράσης, γιά νά γίνει πλατύτατα γνωστή μέσ' ἀπό τήν ἐξέγερση τοῦ 1968 στή Γαλλία. Τό 1970 μιά βαθιά ἐσωτερική κρίση ὑποχρεώνει τήν ὀργάνωση νά προχωρήσει σέ μιά συζήτηση ἀναπροσανατολισμοῦ, πού ἔπειτα ἀπό διαγραφές καί διασπάσεις ὁδηγεῖ στή διάλυσή της, τό 1972.

Ἡ ἀνθολογία αὐτή περιλαμβάνει κυρίως τά κείμενα τῆς Κ.Δ. πού γράφτηκαν μέ ἐπίκεντρο τό «ξεπέρασμα τῆς τέχνης» κι ἐκεῖνα ὅπου οἱ ἴδιοι οἱ καταστασιακοί παρουσίαζαν τήν πορεία τους, τίς προοπτικές τους καί τίς ἐπιλογές τους· κι αὐτό γιά δυό λόγους:

Πρῶτον, τά κείμενα αὐτά εἶναι μέχρι στιγμῆς ἄγνωστα στήν Ἑλλάδα, ὅπου γιά διάφορους λόγους δόθηκε περισσότερη βαρύτητα καί δημοσιότητα στά «πολιτικά» μᾶλλον γραπτά τῆς Κ.Δ.

Δεύτερο, καί σπουδαιότερο, αὐτά τά κείμενα παρουσιάζουν σ' ὅλο του τόν πλοῦτο τόν πειραματικό χαρακτήρα τοῦ καταστασιακοῦ ἐγχειρήματος, τήν ἀναζήτηση τοῦ «ἐμπρηστικοῦ συνθήματος ἑνός ἀνώτερου παιχνιδιοῦ».

Ὁπωσδήποτε πολλές ἀπό τίς πρῶτες θέσεις τους οἱ ἴδιοι οἱ καταστασιακοί τίς ἐγκατέλειψαν στή μετέπειτα πορεία τους – ἄλλωστε καί τά τελευταῖα γραπτά τους περιέχουν σφάλματα, ἀντιφάσεις, προβλήματα πού τέθηκαν χωρίς νά λυθοῦν. Δέν ὑπάρχει ὅμως καμμιά ἀμφιβολία ὅτι μέχρι καί σήμερα ἡ ἀναζήτηση ἑνός καινούργιου ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ συναντᾶ – ἔστω καί σέ ἀλλαγμένο σκηνικό – πολλά ἀπό τά ἐμπόδια, διλήμματα καί σταυροδρόμια πού συνάντησαν καί οἱ καταστασιακοί στήν πορεία τους γιά τό «βορειοδυτικό πέρασμα». Τουλάχιστον λοιπόν ὡς πρός αὐτό τό σημεῖο, ἡ καταγραφή τῆς πορείας τους δέν ἔχει ἀκαδημαϊκό χαρακτήρα.

Τό κύριο μέρος τῆς ἀνθολογίας εἶναι μιά ἐπιλογή κειμένων ἀπό τά 12 τεύχη τῆς ἐπιθεώρησης *Internationale Situationniste*, πού κυκλοφόρησε στή Γαλλία ἀπό τό 1958 ὡς τό 1969 καί ἀποτέλεσε τό κύριο ὄργανο τῆς Κ.Δ.

Ἀντί προλόγου, παρουσιάζουμε ἕνα λεττριστικό κείμενο τοῦ 1953 γιά τήν πολεοδομία· τήν *Πλατφόρμα* τῆς *Ἄλμπα*· μιά σύντομη ἔκθεση τῆς πορείας τοῦ Κινήματος γιά ἕνα Φαντασιακό Μπαουχάους ἀπό τό Γιόρν· καί τήν *Ἔκθεση γιά τήν κατασκευή καταστάσεων*, τοῦ Ντεμπόρ, ὅπου ἀναλύονται ὁλοκληρωμένα οἱ γενικές συνθῆκες καί οἱ προσανατολισμοί τοῦ καταστασιακοῦ ρεύματος στή γέννησή του.

Στό τέλος τοῦ τόμου δημοσιεύουμε δυό ἐσωτερικά κείμενα τῆς τελευταίας περιόδου τῆς Κ.Δ. (1970- 71)· μιά *Βιβλιογραφία* μέ ὅλα τά κείμενα, βιβλία ἤ προκηρύξεις πού δημοσίευσε ἡ Κ.Δ. (σημειώνοντας ποιά ἀπ' αὐτά ἔχουν μεταφραστεῖ στά ἑλληνικά – δυστυχῶς σέ μέτριες ἕως διαστρεβλωτικές μεταφράσεις)· κι ἕναν *Πίνακα* μέ τά περιεχόμενα τῶν 12 τευχῶν τῆς *I.S.*, πού θά βοηθήσει τόν ἀναγνώστη νά παρατηρήσει τό σύνολο τῶν θεμάτων πού ἔθιξαν οἱ καταστασιακοί.

Τρεῖς μεταφραστικές παρατηρήσεις:

α) μέ τή λέξη περιπλάνηση ἀποδώσαμε τόν ὅρο *dérive* (ἐπακριβῶς: ἀπόκλιση) ἐπειδή ἐννοεῖ μιά πειραματική συμπεριφορά, «τεχνική τοῦ διαστικοῦ περάσματος μέσ' ἀπό διάφορους χώρους»·

β) ἀποδώσαμε τόν ὅρο *détournement* (ἐκτροπή) μέ τή λέξη μεταστροφή, πού φανερώνει καλύτερα τήν ἀρνητική (ἐκτροπή ἀπό τό ἀρχικό πλαίσιο) καί τή θετική πλευρά (ἔνταξη σέ μιά ἀνώτερη πολιτιστική σύνθεση) τοῦ καταστασιακοῦ ὅρου. Ὁ ὅρος αὐτός ἔχει ἀποδοθεῖ καί περιφραστικά μέ τόν ὅρο «ἐκτροπή-ἐπανοικειοποίηση».

γ) ὡς ἐπαναφορμοίωση ἀποδίδουμε τόν ὅρο *récupération*, μέ τόν ὁποῖο οἱ καταστασιακοί ἐννοοῦν τήν ἐπανένταξη στό σύστημα ὁρισμένων στοιχείων πού ξέφυγαν ἀπ' αὐτό. Ἡ ἐπαναφορμοίωση μιᾶς ριζοσπαστικῆς πράξης ἤ ἰδέας γίνεται μέ τόν ἀποχωρισμό της ἀπό μιά συνολική διεκδίκηση καί τήν ἐνσωμάτωσή της στό θέαμα ὡς μεμονωμένου πολιτικοῦ ἤ πολιτιστικοῦ στοιχείου, χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι τό σύστημα τήν ἐπιδοκιμάζει (ὅπως συμβαίνει μέ τήν ἀφομοίωση τῶν ρεφορμιστικῶν αἰτημάτων).

Γιά τή μετάφραση χρησιμοποιήθηκε ὁ τόμος *Internationale Situationniste 1958-1969* (ἐκδ. CHAMP LIBRE 1975, Παρίσι) καί ἄλλα ντοκουμέντα πού κυκλοφόρησαν στή γαλλική γλώσσα.

Ὅλες οἱ ὑποσημειώσεις καί τά ἐπεξηγηματικά σχόλια εἶναι τοῦ μεταφραστῆ.

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ
ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ Κ.Δ.

(1953–1957)

ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ

Κύριε, εἶμαι ἀπό τήν ἄλλη χώρα

Βαριόμαστε στήν πόλη, δέν ὑπάρχει πιά δωμός τοῦ ἥλιου. Ἀνάμεσα στά πόδια τῶν γυναικῶν στά πεζοδρόμια, οἱ νταναϊστές θά 'θελαν νά βροῦν ἕνα ἀνοιχτήρι κι οἱ ὑπερρεαλιστές μιά κρυστάλλινη κούπα. Μά' ὅλ' αὐτά χαθῆκαν. Φτάσαμε στό ἔσχατο στάδιο τῆς μορφολογίας, ξέρουμε νά διαβάζουμε στά πρόσωπα ὅλες τίς ὑποσχέσεις. Ἡ ποίηση τῶν ἀφισῶν κράτησε εἴκοσι χρόνια. Βαριόμαστε στήν πόλη, πρέπει νά ξεθεωθεῖς γιά νά βρεῖς κάποια μυστήρια στίς ἐπιγραφές τῶν δρόμων, αὐτό τό ἔσχατο στάδιο τοῦ χιοῦμορ καί τῆς ποίησης:

Λουτρά τῶν Πατριαρχῶν
Κρεατομηχανές
Ζωολογικός Κῆπος Ἡ Παναγία
Φαρμακεῖο τῶν Σπόρ
Τρόφιμα Οἱ Μάρτυρες
Διάφανο μπετόν
Πριονιστήριο τό Χρυσό Χέρι
Κέντρο λειτουργικῆς ἀνάρρωσης
Νοσοκομειακό Ἡ Ἁγία Ἄννα
Καφέ Πέμπτη Λεωφόρος
Προέκταση ὁδοῦ Ἐθελοντῶν
Οἰκογενειακή πανσιόν στόν κῆπο
Ξενοδοχεῖο τῶν Ξένων
Ἅγια ὁδός

Κι ἡ πισίνα τῆς ὁδοῦ τῶν Κοριτσιῶν. Καί τό ἀστυνομικό τμῆμα τῆς ὁδοῦ Ραντεβοῦ. Ἡ χειρουργική κλινική καί τό μεσιτικό γραφεῖο τῆς Ἀποβάθρας Χρυσοχόων. Τά ψεύτικα λουλούδια τῆς ὁδοῦ τοῦ Ἥλιου. Τό ξενοδοχεῖο τῶν Ὑπόγειων τοῦ Πύργου, τό μπάρ τοῦ Ὠκεανοῦ καί τό καφενεῖο Πήγαιν' ἔλα. Τό ξενοδοχεῖο τῆς Ἐποχῆς.

Καί τό παράξενο ἄγαλμα τοῦ γιατροῦ Φιλίπ Πινέλ, εὐεργέτη τῶν ψυχοπαθῶν, τά τελευταῖα βράδια τοῦ καλοκαιριοῦ. Ἐξερευνῆστε τό Παρίσι!

Καί σύ, λησμονημένη, μέ τίς ἀναμνήσεις σου χίλια κομμάτια ἀπ' ὅλες τίς ἐκπλήξεις τοῦ Ἄτλαντα, ξέπεσες στά Κόκκινα Ὑπόγεια τόῦ Παλί-Κάο, χωρίς μουσική καί γεωγραφία, ἔχοντας ξεχάσει τό ἀγρόκτημα ὅπου οἱ ρίζες συλλογιοῦνται, τό παιδί καί τό κρασί γίνονται θρύλοι. Τώρα ὅλα τέλειωσαν. Δέν θά ξαναδεῖς τό ἀγρόκτημα. Δέν ὑπάρχει πιά. Πρέπει νά φτιάξουμε τό ἀγρόκτημα.

Ὅλες οἱ πόλεις εἶναι γεωλογικές. Δέν κάνεις δυό βήματα καί συναντᾶς φαντάσματα, ὁπλισμένα μ' ὅλη τή γοητεία τοῦ θρύλου τους. Μεγαλώνουμε σ' ἕνα κλειστό περιβάλλον, ὅλα τά ὁρόσημά του μᾶς τραβοῦν ἀδιάκοπα στό παρελθόν. Μερικές κινούμενες γωνίες, κάποιες φευγαλέες προοπτικές μᾶς ἀφήνουν νά διακρίνουμε κάποιες πρωτότυπες ἀντιλήψεις γιά τό χῶρο, ἀλλά τό ὅραμα ποτέ δέν ὁλοκληρώνεται. Πρέπει νά τό ἀναζητήσουμε στούς μαγικούς τόπους τῶν λαϊκῶν μύθων καί τῶν ὑπερρεαλιστικῶν γραφτῶν: πύργοι, ἀτέλειωτοι τοῖχοι, ξεχασμένα μπαράκια, σπηλιά τοῦ μαμούθ, πάγος τῶν καζίνο.

Αὐτές οἱ μισοσβυσμένες εἰκόνες κρατοῦν μέσα τους μιά κάποια καταλυτική δύναμη, μά εἶναι σχεδόν ἀδύνατο νά τίς χρησιμοποιήσεις σέ μιά *συμβολική πολεοδομία* ἄν δέν τούς ἐμφυσήσεις μιά νέα πνοή, ἕνα καινούργιο νόημα. Κολλημένο σέ παλιές εἰκόνες-κλειδιά, τό πνεῦμα μας ἔμεινε πολύ πιό πίσω ἀπό τίς τελειοποιημένες μηχανές. Ἔτσι τό ἀφηρημένο κατέκτησε ὅλες τίς τέχνες κι ἰδιαίτερα τή σημερινή ἀρχιτεκτονική. Ἄψυχη καί χωρίς καμμιά πρωτοτυπία, ἡ καθαρή πλαστικότητα ξεκουράζει τό μάτι καί τό παγώνει.

Σ' ἄλλους τόπους βρίσκονται ἄλλες ἀποσπασματικές ὁμορφιές κι ὅλο καί ἀπομακρύνεται ἡ Χαναάν τῶν συνθέσεων πού μᾶς ὑποσχέθηκαν. Ὁ καθένας διστάζει ἀνάμεσα στό παρελθόν πού ζεῖ μέσα στό συναίσθημα καί τό μέλλον πού εἶναι κιόλας νεκρό.

Δέν θά διαιωνίσουμε τούς μηχανικούς πολιτισμούς καί τήν ψυχρή ἀρχιτεκτονική, πού τελικά ὁδηγοῦν στίς πληκτικές διασκεδάσεις.

Θέλουμε νά ἐφεύρουμε καινούργια κινούμενα περιβάλλοντα (...)

Ὁ τεχνητός φωτισμός καταστρέφει τίς σκιές κι οἱ κλιματιζόμενες αἴθουσες τίς ἐποχές: ἡ νύχτα καί τό καλοκαίρι χάνουν τή γοητεία τους, ἡ αὐγή ἐξαφανίζεται. Ὁ ἄνθρωπος τῶν πόλεων θέλει ν' ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν κοσμική πραγματικότητα καί γι' αὐτό δέν ὀνειρεύεται πιά. Ὁ λόγος εἶναι ὁλοφάνερος: τ' ὄνειρο ξεκινάει ἀπό τήν πραγματικότητα καί πραγματώνεται σ' αὐτήν.

Τό τελευταῖο στάδιο τῆς τεχνικῆς ἐπιτρέπει τήν ἀδιάκοπη ἐπαφή τοῦ ἀτόμου μέ τήν κοσμική πραγματικότητα καταργώντας τίς δυσάρεστες ἐπιπτώσεις της. Τό γυάλινο ταβάνι μᾶς ἀφήνει νά βλέπουμε τ' ἀστέρια καί τή βροχή. Τό σπίτι κινεῖται σάν ἡλιοτρόπιο. Οἱ κινούμενοι τοῖχοι του ἀφήνουν τή βλάστηση νά εἰσβάλλει στή

ζωή. Χτισμένο πάνω σέ ράγες, τό πρωί κατεβαίνει μέχρι τή θάλασσα γιά νά ξαναγυρίσει τό βράδυ στὸ δάσος.

Ἡ ἀρχιτεκτονική εἶναι ὁ πιό ἁπλός τρόπος γιά ν' ἀρθρώσουμε τό χρόνο μέ τό χῶρο, νά ρυθμίσουμε τήν πραγματικότητα, νά πλάσουμε ὄνειρα, νά πετύχουμε ὄχι μόνο πλαστικές ἀρθρώσεις καί ρυθμούς πού ἐκφράζουν μιά πρόσκαιρη ὀμορφιά, ἀλλά καί μιά διαμορφωτική ρύθμιση πού ἐγγράφεται στήν αἰώνια καμπύλη τῶν ἀνθρώπινων ἐπιθυμιῶν καί τῶν προόδων πού ἔχουν γίνει πρός τήν πραγμάτωσή τους.

Νά γιατί ἡ αὐριανή ἀρχιτεκτονική θά 'ναι ἕνα μέσον τροποποίησης τῶν σημερινῶν ἀντιλήψεων γιά τό χρόνο καί τό χῶρο, ἕνα μέσο γνώσης καί βράσης.

Τό ἀρχιτεκτονικό σύνολο θά μπορεῖ νά μετασχηματίζεται, συνολικά ἤ τμηματικά, ἀνάλογα μέ τή θέληση ἐκείνων πού τό κατοικοῦν (...)

Οἱ παλιές κοινότητες πρόσφεραν στίς μάζες μιά ἀπόλυτη ἀλήθεια κι ἀδιαφιλονίκητα μυθικά παραδείγματα. Μέ τήν εἰσαγωγή τῆς ἔννοιας τῆς σχετικότητας στό σύγχρονο πνεῦμα, μποροῦμε νά φανταστοῦμε πώς ὁ ἑπόμενος πολιτισμός θά 'ναι ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΣ, παρ' ὅλο πού αὐτή ἡ λέξη δέν μέ ἱκανοποιεῖ ἀπόλυτα. Ἄς ποῦμε λοιπόν πώς θά 'ναι ἕνας πολιτισμός περισσότερο εὔκαμπτος, περισσότερο «ἀνάλαφρος». Πάνω σ' αὐτόν τό μεταβλητό πολιτισμό, ἡ ἀρχιτεκτονική – τουλάχιστον στά πρῶτα της βήματα – θά 'ναι ἕνα μέσο γιά νά δοκιμάσουμε τούς χίλιους τρόπους μέ τούς ὁποίους μποροῦμε ν' ἀλλάξουμε τή ζωή, ἀποσκοπώντας σέ μιά σύνθεση πού σίγουρα θά στέκεται στό ὕψος τοῦ θρύλου.

Ὁ πολιτισμός πάσχει ἀπό ἐκχυδαϊσμό. Ἔχουμε ὑπνωτιστεῖ ἀπό τήν παραγωγή καί τίς ἀνέσεις—σκουπιδοφάγους, ἀσανσέρ, λουτρά, πλυντήρια.

Αὐτή ἡ κατάσταση γεννήθηκε ἀπό τήν πάλη ἐνάντια στήν ἀθλιότητα, ἀλλά ἄφησε πίσω της τόν ἀρχικό της στόχο – τήν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τίς ὑλικές του φροντίδες – κι ἔγινε σήμερα μιά καταπιεστική εἰκόνα. Ἀνάμεσα στόν ἔρωτα καί στόν αὐτόματο σκουπιδοφάγο ἡ νεολαία ὅλων τῶν χωρῶν διάλεξε τόν δεύτερο. Πρέπει νά μεταστρέψουμε ὁλοκληρωτικά τό πνεῦμα φανερώνοντας ξεχασμένες ἐπιθυμίες, δημιουργώντας ἐντελῶς καινούργιες καί προπαγανδίζοντάς τις ἐντατικά.

Ἔχουμε κιόλας πεῖ πόσο ἀναγκαία εἶναι ἡ κατασκευή τῶν καταστάσεων, ὡς μιά ἀπό τίς βασικές ἐπιθυμίες στίς ὁποῖες θά στηρίζεται ὁ μελλοντικός πολιτισμός. Αὐτή ἡ ἀνάγκη γιά μιά ἀπόλυτη δημιουργία πάντοτε συνδεόταν στενά μέ τήν ἀνάγκη γιά ἕνα παιχνίδι μέ τήν ἀρχιτεκτονική, τό χρόνο, τό χῶρο (...)

Ἕνας ἀπό τούς πιό ἀξιοσημείωτους προδρόμους τῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶναι ὁ ντέ Κίρικο, πού μέ τά ἔργα του ἔθιξε τά προβλήματα τῆς ἀπουσίας καί τῆς παρουσίας μέσα στό χρόνο καί τό χῶρο.

Ξέρουμε ὅτι ἕνα ἀντικείμενο πού δέν τό 'χουμε ἀντιληφθεῖ συνειδητά, ὅταν πρωτοεπισκεφτοῦμε ἕνα χῶρο, στίς ἑπόμενες ἐπισκέψεις προκαλεῖ μέ τήν ἀπουσία του μιά ἀκαθόριστη ἐντύπωση: ξαναγυρνώντας πίσω στό χρόνο, ἡ ἀπουσία τοῦ ἀντικειμένου γίνεται αἰσθητή παρουσία. Ἤ καλύτερα: ἄν καί ἡ ποιότητα τῆς ἐντύπωσης μένει γενικά ἀκαθόριστη, ὡστόσο ποικίλλει ἀνάλογα μέ τήν φύση αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου καί τή σημασία πού τοῦ δίνει ὁ ἐπισκέπτης (καί μπορεῖ νά κυμαίνεται ἀπό τήν ἤρεμη χαρά ὥς τόν τρόμο. Δέν ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα, ἄν σ' αὐτή, τή συγκεκριμένη περίπτωση ἡ ψυχική κατάσταση μεταφέρεται ἀπό τή μνήμη. Διάλεξα αὐτό τό παράδειγμα ἁπλῶς, ἐπειδή ταιριάζει καλύτερα σ' αὐτά πού θέλω νά πῶ).

Στή ζωγραφική τοῦ ντέ Κίρικο (De Chirico) (περίοδος τῶν τοξωτῶν ἀψίδων), ἕνας κενός χῶρος δημιουργεῖ ἕναν πλήρη χρόνο. Εἶναι εὔκολο νά φανταστοῦμε τί μέλλον ἐπιφυλάσσουμε σέ τέτοιους ἀρχιτέκτονες καί ποιά θά 'ναι ἡ ἐπίδρασή τους στόν κόσμο. Σήμερα μόνον περιφρόνηση μποροῦμε νά δείξουμε γι' αὐτόν τόν αἰώνα, πού ἐξορίζει τέτοιες μακέττες στά ὑποτιθέμενα μουσεῖα.

Αὐτή ἡ καινούργια θεώρηση τοῦ χρόνου καί τοῦ χώρου θά 'ναι ἡ θεωρητική βάση τῶν μελλοντικῶν κατασκευῶν. Ὁ μόνος τρόπος γιά νά τήν πετύχουμε εἶναι νά δοκιμάσουμε τίς συμπεριφορές μέσα σέ πόλεις κατασκευασμένες γι' αὐτόν εἰδικά τό σκοπό, πόλεις στίς ὁποῖες θά 'χουν μεθοδικά συγκεντρωθεῖ ὄχι μόνο τά κτίρια πού χρειάζονται γιά ἕνα ἐλάχιστο ἄνεσης καί ἀσφάλειας, ἀλλά καί κτίρια μέ μεγάλη δύναμη ἐπιρροῆς, μέγαρα συμβολικά, ναοί τῶν παλιῶν, τῶν σημερινῶν καί τῶν μελλοντικῶν ἐπιθυμιῶν, δυνάμεων καί γεγονότων. Γιατί ἡ ὀρθολογική διεύρυνση τῶν παλιῶν θρησκευτικῶν συστημάτων, τῶν παλιῶν μύθων καί ἰδιαίτερα τῆς ψυχανάλυσης – μιά διεύρυνση πού θά τούς βάλει στήν ὑπηρεσία τῆς

ἀρχιτεκτονικῆς –, γίνεται ὅλο καί πιό ἐπείγουσα σέ μιά ἐποχή πού ἐξαφανίζονται ὅλα ὅσα μᾶς παθιάζουν.

Κατά κάποιο τρόπο, ὁ καθένας θά κατοικεῖ στόν προσωπικό του «Καθεδρικό ναό». Θά ὑπάρχουν χῶροι πού θά μᾶς κάνουν νά ὀνειρευόμαστε καλύτερα ἀπ' ὅλα τά ναρκωτικά, σπίτια ὅπου δέν θά μπορεῖς παρά νά ἐρωτεύεσαι, μέρη πού θά θέλγουν ἀκαταμάχητα τούς ταξιδιῶτες (...)

Μποροῦμε νά συγκρίνουμε αὐτό τό σχέδιο μέ τούς κινέζικους καί τούς γιαπωνέζικους κήπους πού στηρίζονται στήν αὐταπάτη – μέ τή μόνη διαφορά πώς αὐτοί οἱ κῆποι δέν εἶναι φτιαγμένοι γιά νά τούς ζεῖς –, ἤ πάλι μέ τό γελοῖο λαβύρινθο τοῦ Ζαρντέν ντέ Πλάντ, πού ἐξορίζει τήν Ἀριάδνη μέ τήν πανηλίθια ἐπιγραφή: *Ἀπαγορεύονται τά παιχνίδια στό λαβύρινθο.*

Μποροῦμε νά φανταστοῦμε μιά τέτοια πόλη σάν μιά αὐθαίρετη συγκέντρωση πύργων, σπηλιῶν, λιμνῶν κ.λπ... Θά 'ναι ἡ μπαρόκ περίοδος τῆς πολεοδομίας, ἕνα μέσο γνώσης. Ἀλλά αὐτή ἡ θεωρητική φάση ἔχει κιόλας ξεπεραστεῖ. Ξέρουμε ὅτι μποροῦμε νά κατασκευάσουμε ἕνα μοντέρνο κτίριο στό ὁποῖο, χωρίς τίποτα νά θυμίζει μεσαιωνικό πύργο, θά διατηρεῖται καί θά πολλαπλασιάζεται ἡ ποιητική δύναμη τοῦ *Πύργου* (χάρη στή διατήρηση τῶν πιό ἀπαραίτητων γραμμῶν, τή μετάθεση ὁρισμένων ἄλλων, τήν κατάλληλη τοποθέτηση τῶν ἀνοιγμάτων, τήν τοπογραφική θέση κ.λπ.).

Οἱ συνοικίες αὐτῆς τῆς πόλης θά μποροῦσαν ν' ἀνταποκρίνονται σέ διάφορα ταξινομημένα συναισθήματα, πού τά συναντᾶμε τυχαῖα στήν καθημερινή ζωή.

Παράξενη Συνοικία – Εὐτυχισμένη Συνοικία, στήν ὁποία θά βρίσκονται τά σπίτια – Εὐγενής καί Τραγική Συνοικία (γιά τά φρόνιμα παιδιά) – Ἱστορική Συνοικία (μουσεῖα, σχολεῖα) – Χρήσιμη Συνοικία (νοσοκομεῖα, καταστήματα ἐργαλείων) – Ἀπαίσια Συνοικία, κ.λπ... Κι ἕνα *Ἀστρολάβιο*, ὅπου θα βρίσκονται ὅλα τά εἴδη φυτῶν ἀνάλογα μέ τή σχέση τους μέ τόν ἀστρικό ρυθμό, διαπλανητικός κῆπος ὅπως ἐκεῖνος πού θέλει νά φτιάξει στό Λάαερ Μπέργκ τῆς Βιέννης ὁ ἀστρονόμος Τομάς. Ἔτσι οἱ κάτοικοι θά συνειδητοποιοῦν τό σύμπαν. Πιθανόν νά χρειάζεται καί μιά Συνοικία τοῦ Θανάτου, στήν ὁποία δέν θά πεθαίνεις, ἀλλά θά ζεῖς εἰρηνικά (ἐδῶ ἔχω ὑπόψη μου τό Μεξικό κι αὐτή τή σκληράδα μές στήν

ἀθωότητα, πού ὅλο καί περισσότερο ἐκτιμῶ).

Ἡ Ἀπαίσια Συνοικία γιά παράδειγμα, θ' ἀντικαταστήσει μέ τόν καλύτερο τρόπο ἐκεῖνες τίς τρύπες, τά στόμια τῆς Κόλασης, πού τόσοι λαοί στό παρελθόν εἶχαν στίς πρωτεύουσές τους, γιά νά συμβολίζουν τίς σκοτεινές κι ὀλέθριες δυνάμεις τῆς ζωῆς. Ἡ Ἀπαίσια Συνοικία δέν θά 'χει ἀνάγκη ἀπό πραγματικούς κινδύνους, ὅπως παγίδες, ἀπομονωτήρια ἤ ὀρυχεῖα. Θά 'ναι λαβυρινθώδης, διακοσμημένη μέ τρομακτικά στοιχεῖα (τριζάτα σφυρίγματα, σειρῆνες συναγερμοῦ, ἐρατώδη ἀγάλματα, σειρῆνες πού θά σφυρίζουν χωρίς ρυθμό, μηχανικά ὀχήματα, τά *Αὐτο-κίνητα*) κι ἐνῶ τή νύχτα θά ὑποφωτίζεται, τή μέρα, χάρη στό φαινόμενο τῆς ἀντανάκλασης, ὁ φωτισμός της θά 'ναι βίαιος. Στό κέντρο, ἡ «Πλατεῖα τῆς Ἐξουθενωτικῆς Κίνησης». Ὁ κορεσμός τῆς ἀγορᾶς ἀπό ἕνα προϊόν προκαλεῖ τήν πτώση αὐτοῦ τοῦ προϊόντος: τό παιδί κι ὁ ἐνήλικος, ἐξερευνώντας τήν ἀπαίσια συνοικία θά μαθαίνουν νά μήν φοβοῦνται τίς ἀγχώδεις ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, ἀλλά νά διασκεδάζουν μαζί τους.

Ἡ κυριότερη δραστηριότητα τῶν κατοίκων θά 'ναι ἡ ΔΙΑΡΚΗΣ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗ. Ἡ ἀλλαγή τόπου ἀπό ὥρα σέ ὥρα θά 'χει σάν συνέπεια μιά ἀπόλυτη ἀλλαγή τῶν τοπίων (...)

Ἀργότερα, ἐνῶ οἱ κινήσεις θά σβύνουν, αὐτή ἡ περιπλάνηση θά ἐγκαταλείπει ἐνμέρει τό χῶρο τοῦ βιώματος περνώντας στήν ἀναπαράστασή του (...)

Ἡ ἀντίρρηση γιά οἰκονομικούς λόγους εἶναι ἀπολύτως ἀβάσιμη. Ξέρουμε ὅτι ὅσο περισσότερο ἕνας τόπος ἀφιερώνεται στήν ἐλευθερία τοῦ παιχνιδιοῦ , τόσο περισσότερο ἐπηρεάζει τή συμπεριφορά καί τόσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ γοητεία πού ἀσκεῖ. Ἀπόδειξη ἡ τεράστια ἕλξη τοῦ Μονακό, τοῦ Λάς Βέγκας καί τοῦ Ρίνο, αὐτῆς τῆς καρικατούρας μιᾶς ἐλεύθερης ἕνωσης. Ἀλλά ἡ πόλη πού φανταζόμαστε, δέν θά φιλοξενεῖ ἁπλά χρηματικά παιχνίδια. Αὐτή ἡ πρώτη πειραματική πόλη θά ζεῖ σέ μεγάλο βαθμό ἀπό ἕναν ἐλεύθερο κι ἐλεγχόμενο τουρισμό. Ἀπό μόνες τους θά συγκεντρωθοῦν ἐκεῖ οἱ μελλοντικές πρωτοποριακές δραστηριότητες καί δημιουργίες. Σέ μερικά χρόνια θά 'χει γίνει ἡ πνευματική πρωτεύουσα τοῦ κόσμου κι αὐτό θά τῆς τό ἀναγνωρίζουν παντοῦ.

Ἰβάν Στσεγκλώφ, Ὀκτώβριος 1953

Η ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΤΗΣ ΑΛΜΠΑ

Ἀπό τίς 2 ὡς τίς 8 Σεπτεμβρίου ἔγινε στήν Ἄλμπα τῆς Ἰταλίας ἕνα Συνέδριο τό ὁποῖο συγκάλεσαν οἱ Ἄσγκερ Γιόρν καί Τζουζέππε Πίνοτ-Γκαλλίτσο στό ὄνομα τοῦ *Διεθνοῦς Κινήματος γιά ἕνα Φαντασιακό Μπαουχάους*, μιά ὁμάδα πού οἱ ἀπόψεις της συμφωνοῦν μέ τό πρόγραμμα τῆς *Λεττριστικῆς Διεθνοῦς* γιά τήν ἐνιαία πολεοδομία καί τίς πιθανές χρήσεις της (βλ. *Potlach* 26). Ἐκπρόσωποι πρωτοποριακῶν ὁμάδων ἀπό ὀκτώ χῶρες (Ἀλγερία, Βέλγιο, Γαλλία, Δανία, Ἰταλία, Μεγάλη Βρετανία, Ὁλλανδία καί Τσεχοσλοβακία) συναντήθηκαν γιά νά θέσουν τίς βάσεις μιᾶς ἐνιαίας ὀργάνωσης. Τά καθήκοντα πρός αὐτόν τό στόχο ὁρίστηκαν μέ ὅλες τίς συνέπειές τους.

Ὁ Κριστιάν Ντοτρεμόν (Christian Dotremont), πού ἀναγγέλθηκε ὡς μέλος τῆς βελγικῆς ἀντιπροσωπίας ἄν καί ἦταν γιά κάμποσο συνεργάτης τῆς *Nouvelle Nouvelle Révue Francaise*, δέν ἐμφανίστηκε στό Συνέδριο, ὅπου ἡ παρουσία του δέ θά γινόταν δεκτή ἀπό τήν πλειοψηφία ὅσων συμμετεῖχαν.

Ὁ Ἐνρίκο Μπάχ (Enrico Baj), ἐκπρόσωπος τοῦ «Κινήματος Πυρηνικῆς Τέχνης», ἀποκλείστηκε ἀπό τήν πρώτη κιόλας μέρα καί τό Συνέδριο γνωστοποίησε τή ρήξη του μ' αὐτό τό Κίνημα δημοσιεύοντας τήν ἀκόλουθη δήλωση: «Ὁ Μπάχ ἀπομακρύνθηκε ἀπό τό Συνέδριο ἐξαιτίας τῆς συμπεριφορᾶς του σ' ὁρισμένες παλιότερες ὑποθέσεις. Δέν ἔκλεψε τό ταμεῖο».

Στό μεταξύ δέν ἐπιτράπηκε ἡ εἴσοδος στήν Ἰταλία τῶν τσεχοσλοβάκων συντρόφων μας Πράβοσλαβ Ράντα (Pravoslav Rada) καί Κότικ (Kotik). Παρά τίς διαμαρτυρίες μας ἡ ἰταλική κυβέρνηση δέν τούς ἐπέτρεψε νά περάσουν τό σιδηροῦν παραπέτασμά της μέχρι τό τέλος τοῦ Συνεδρίου τῆς Ἄλμπα.

Ἡ εἰσήγηση τοῦ Ζίλ Βολμάν (Gil Wolman), ἐκπροσώπου τῆς Λεττριστικῆς Διεθνοῦς, ὑπογράμμισε ἰδιαίτερα τήν ἀναγκαιότητα μιᾶς κοινῆς πλατφόρμας πού θά προσδιορίζει τήν ὁλότητα τοῦ σημερινοῦ πειραματισμοῦ:

«Σύντροφοι, οἱ παράλληλες κρίσεις πού μαστίζουν σήμερα ὅλα τά εἴδη τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ὀφείλονται σέ μιά ὁλόπλευρα ἀλληλένδετη κίνηση, πού μπορεῖ νά ξεπεραστεῖ μόνο σέ μιά γενική προοπτική. Ἡ διαδικασία ἄρνησης καί καταστροφῆς πού ἐκδηλώθηκε καί διαρκῶς ὀξύνεται καταστρέφοντας ὅλες τίς προγενέστερες συνθῆκες τῆς καλλιτεχνικῆς δραστηριότητας, εἶναι ἀναπότρεπτη γιατί ἀποτελεῖ συνέπεια τῆς ἐμφάνισης ἀνώτερων δυνατοτήτων δράσης πάνω στόν κόσμο (...) Ὅ,τι γόητρο κι ἄν προσπαθεῖ νά δώσει σήμερα ἡ ἀστική τάξη σέ διάφορες ἀποσπασματικά ἤ σκόπιμα ὀπισθοδρομικές καλλιτεχνικές ἀπόπειρες, ἡ δημιουργία εἶναι δυνατή τώρα μόνον ὡς μιά σύνθεση μέ στόχο τή συνολική κατασκευή

μιᾶς ἀτμόσφαιρας, ἑνός στύλ ζωῆς (...) Πρέπει νά δημιουργήσουμε μιά ἐνιαία πολεοδομία – τήν σύνθεση πού προπαγανδίζουμε, ἡ ὁποία θά ἐνσωματώνει τέχνες καί τεχνολογία – ἀκολουθώντας καινούργιες ἀξίες ζωῆς, ἀξίες πού ἀπό 'δῶ καί μπρός εἶναι ἀναγκαῖο νά διακρίνουμε καί νά διαδώσουμε(...)».

Ἡ τελική ἀπόφαση τοῦ Συνεδρίου ἔκφρασε μιά οὐσιαστική συμφωνία μέ τή μορφή μιᾶς διακήρυξης μέ ἕξι σημεῖα, ὅπου δηλώνεται ἡ «ἀναγκαιότητα μιᾶς συνολικῆς κατασκευῆς τοῦ περιβάλλοντος ἀπό μιά ἐνιαία πολεοδομία, ἡ ὁποία πρέπει νά χρησιμοποιήσει ὅλες τίς τέχνες καί τίς σύγχρονες τεχνικές»· ὅτι «εἶναι ἀναπόφευκτα ξεπερασμένη ὁποιαδήποτε ἀνανέωση μιᾶς τέχνης μέσα στά παραδοσιακά της πλαίσια»· ἡ «ἀναγνώριση τῆς οὐσιαστικῆς ἀλληλεξάρτησης ἀνάμεσα στήν ἐνιαία πολεοδομία κι ἕνα μελλοντικό στύλ ζωῆς», πού πρέπει νά προσανατολίζεται πρός τήν ἄνθιση τῆς ἀληθινῆς ἐλευθερίας καί μιά μεγαλύτερη καθυπόταξη τῆς φύσης»· καί τέλος «ἡ ἑνότητα δράσης ὅσων ὑπογράφουν αὐτή τή Διακήρυξη, στή βάση αὐτοῦ τοῦ προγράμματος» (τό ἕκτο σημεῖο ἀπαριθμεῖ τίς ἐπιμέρους λεπτομέρειες τῆς ἀμοιβαίας ὑποστήριξης).

Αὐτή ἡ τελική ἀπόφαση ὑπογράφτηκε ἀπό τούς Ἔλενα Βερόνε (Elena Verrone), Βολμάν, Α. Τιόρν, Τζ. Γκαλλίτσο, Ζ. Καλόνε (J. Calonne), Κόνσταντ (Constant), Κότικ, Ράντα, Πιέρο Σιμόντο (Pierro Simondo) καί Ε. Σοτσάς (E.Sottsas). Ἐκτός ἀπ' αὐτό, τό Συνέδριο διακήρυξε ὁμόφωνα ὅτι ἀντιτίθεται σέ ὁποιαδήποτε σχέση μέ ὅσους συμμετέχουν στό Festival de la Ville Radieuse, συνεχίζοντας τό μποϋκοτάρισμα πού ἀναγγέλθηκε τόν περασμένο μήνα.

Μέ τό τέλος τοῦ Συνεδρίου ὁ Ζίλ Βολμάν προστέθηκε στή συντακτική ὁμάδα τῆς *Eristica*, πού εἶναι πληροφοριακό δελτίο τοῦ Διεθνοῦς Κινήματος γιά ἕνα Φαντασιακό Μπαουχάους, ἐνῶ ὁ Ἄσγκερ Γιόρν ἐντάχθηκε στούς ἡγέτες τῆς Λεττριστικῆς Διεθνοῦς.

Προφανῶς τό Συνέδριο τῆς Ἅλμπα σημαδεύει ἕνα ἀπό τά δύσκολα στάδια τοῦ ἀγώνα γιά μιά καινούργια εὐαισθησία καί μιά καινούργια κουλτούρα, ἑνός ἀγώνα πού ἀποτελεῖ μέρος τῆς γενικότερης ἐπαναστατικῆς ἀνάκαμψης πού χαρακτηρίζει τό 1956 καί εἶναι φανερή στήν ἐξέγερση τῶν μαζῶν στήν ΕΣΣΔ, στήν Πολωνία καί τήν Οὐγγαρία (παρ' ὅλο πού σ' αὐτή τήν τελευταία περίπτωση βλέπουμε τήν ἐπικίνδυνα ἀποπροσανατολιστική ἀναβίωση τῶν παλιῶν καί φθαρμένων συνθημάτων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐθνικισμοῦ, μιά ἀναβίωση πού ἀπορρέει ἀπό τό μοιραῖο σφάλμα τῆς ἀπαγόρευσης κάθε Μαρξιστικῆς ἀντιπολίτευσης), στίς νίκες τῆς ἀλγερινῆς ἐξέγερσης καί στίς μαζικές ἀπεργίες στήν Ἱσπανία. Οἱ ἐξελίξεις αὐτές μᾶς ἀφήνουν τίς καλύτερες ἐλπίδες για τό κοντινό μέλλον.

Potlach: Πληροφοριακό Δελτίο τῆς Λεττριστικῆς Διεθνοῦς, 27, 2/11/1956

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗΣ ΤΑΣΗΣ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΙ ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Πρίν ἀπ' ὅλα πιστεύουμε πώς πρέπει ν' ἀλλάξουμε τόν κόσμο. Θέλουμε τήν πιό ἀπελευθερωτική ἀλλαγή τῆς κοινωνίας καί τῆς ζωῆς, στήν ὁποία βρισκόμαστε ἐγκλωβισμένοι. Ξέρουμε ὅτι αὐτή ἡ ἀλλαγή εἶναι δυνατή μέσ' ἀπό κατάλληλες ἐνέργειες.

Αὐτό πού μᾶς ἀπασχολεῖ εἶναι ἡ χρήση ὁρισμένων μέσων δράσης καί ἡ ἀνακάλυψη καινούργιων, πού, ἄν καί μπορεῖ κανείς ν' ἀναγνωρίσει εὐκολότερα στόν τομέα τῆς κουλτούρας καί τῶν ἠθῶν, ἐφαρμόζονται στήν προοπτική μιᾶς ἀλληλεπίδρασης ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν ἀλλαγῶν.

Ὀνομάζουμε κουλτούρα τήν ἀντανάκλαση καί τό πρόπλασμα τῶν δυνατοτήτων ὀργάνωσης τῆς ζωῆς σέ μιά συγκεκριμένη κοινωνία. Ἡ ἐποχή μας χαρακτηρίζεται οὐσιαστικά ἀπό τήν καθυστέρηση τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς δράσης πάνω στήν ἀνάπτυξη τῶν μοντέρνων παραγωγικῶν δυνατοτήτων, πού ἀπαιτοῦν μιά ἀνώτερη ὀργάνωση τοῦ κόσμου.

Ζοῦμε μιά οὐσιώδη κρίση τῆς ἱστορίας. Κάθε χρονιά βάζει ὅλο καί πιό καθαρά τό πρόβλημα τῆς ὀρθολογικῆς κυριαρχίας τῶν καινούργιων παραγωγικῶν δυνάμεων καί τοῦ σχηματισμοῦ ἑνός πολιτισμοῦ, σέ παγκόσμια κλίμακα. Ὡστόσο ἡ δράση τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος – ἀπό τό ὁποῖο ἐξαρτᾶται ἡ ἀπαραίτητη ἀνατροπή τῆς ἐκμεταλλευτικῆς οἰκονομικῆς ὑποδομῆς – δέν ἔχει προχωρήσει πέρα ἀπό κάποιες τοπικές μικροεπιτυχίες.

Ὁ καπιταλισμός ἐφευρίσκει καινούργιες μορφές πάλης (κρατικός ἔλεγχος τῆς ἀγορᾶς, αὔξηση τοῦ τομέα τῆς διανομῆς, φασιστικές κυβερνήσεις), στηρίζεται στούς ἐκφυλισμούς τῶν ἐργατικῶν ἡγεσιῶν καί συγκαλύπτει τίς ταξικές ἀντιθέσεις χάρη σέ

διάφορες ρεφορμιστικές τακτικές. Ἔτσι κατάφερε νά διατηρήσει μέχρι σήμερα τίς παλιές κοινωνικές σχέσεις στή μεγάλη πλειοψηφία τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν, στερώντας μιά σοσιαλιστική κοινωνία ἀπό τήν ἀναγκαία ὑλική βάση της. Ἀντίθετα, οἱ ὑπανάπτυκτες ἤ ἀποικιοκρατούμενες χῶρες, πού ἐδῶ καί δέκα χρόνια δέν ἔπαψαν ν' ἀγωνίζονται ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό, ἔχουν πετύχει σημαντικότατες νίκες. Οἱ νίκες αὐτές ὀξύνουν τίς ἀντιφάσεις τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας καί, ἰδιαίτερα ὅσον ἀφορᾶ τήν κινέζικη ἐπανάσταση, εὐνοοῦν μιά ἀναζωογόνηση τοῦ συνόλου τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Αὐτή ἡ ἀναζωογόνηση δέν μπορεῖ νά περιοριστεῖ σέ μεταρρυθμίσεις στίς καπιταλιστικές ἤ ἀντικαπιταλιστικές χῶρες. Πρέπει ν' ἀναπτύξει παντοῦ συγκρούσεις πού θά βάζουν θέμα ἐξουσίας.

Ἡ διάλυση τῆς σύγχρονης κουλτούρας εἶναι προϊόν τοῦ χαοτικοῦ παροξυσμοῦ αὐτῶν τῶν ἀντιθέσεων, στό ἐπίπεδο τοῦ ἰδεολογικοῦ ἀγώνα. Οἱ καινούργιες ἐπιθυμίες πού γεννιοῦνται δέν βρίσκουν ἀντίκρυσμα γιατί ἐνῶ τά ἀποθέματα τῆς ἐποχῆς μας ἐπιτρέπουν τήν πραγμάτωσή τους, ἡ καθυστερημένη οἰκονομική δομή εἶναι ἀνίκανη νά τ' ἀξιοποιήσει. Τήν ἴδια στιγμή ἡ ἰδεολογία τῆς ἄρχουσας τάξης χάνει κάθε συνοχή. Πρῶτα πρῶτα ἐπειδή οἱ διαδοχικές κοσμοθεωρίες της ἔχασαν κάθε κύρος, μέ ἀποτέλεσμα αὐτή ἡ ἰδεολογία νά τείνει πρός τόν ἱστορικό ἰντετερμινισμό· ἔπειτα, ἐπειδή συνυπάρχουν μέσα της διάφορες ἀντιδραστικές σκέψεις, πού προέρχονται ἀπό διαφορετικές ἐποχές καί εἶναι ἐχθρικές μεταξύ τους (ὅπως ὁ χριστιανισμός καί ἡ σοσιαλδημοκρατία)· τέλος, ἐπειδή ἀναμιγνύει στοιχεῖα ἀπό πολλούς πολιτισμούς, ξένους πρός τόν σύγχρονο Δυτικό πολιτισμό, πού οἱ ἀξίες τους τώρα ἀναγνωρίζονται. Ἔτσι κύριος στόχος τῆς ἰδεολογίας τῆς ἄρχουσας τάξης εἶναι ἡ σύγχιση.

Χρησιμοποιώντας τόν ὅρο κουλτούρα ἀφήνουμε καταμέρος τίς ἐπιστημονικές ἤ παιδαγωγικές πλευρές της, παρ' ὅλο πού ἡ σύγχιση γίνεται φανερά αἰσθητή ἀκόμα καί στό ἐπίπεδο τῶν μεγάλων ἐπιστημονικῶν θεωριῶν ἤ τῶν γενικῶν συνθηκῶν τῆς ἐκπαίδευσης. Ὁρίζουμε κουλτούρα ἕνα σύμπλεγμα αἰσθητικῆς, συναισθημάτων καί ἠθῶν, πού ἐκφράζει τήν ἀντίδραση μιᾶς ἐποχῆς στήν καθημερινή ζωή.

Στήν κουλτούρα οἱ ἀντεπαναστατικές μέθοδοι τῆς σύγχισης

εἶναι ἡ μερική προσάρτηση καινούργιων ἀξιῶν καί παράλληλα μιά συνειδητά ἀντιπολιτιστική παραγωγή πού χρησιμοποιεῖ τά μέσα τῆς μεγάλης βιομηχανίας (μυθιστόρημα, κινηματογράφος) καί ἀποτελεῖ φυσική συνέχεια τῆς ἀποβλάκωσης τῆς νεολαίας στά σχολεῖα καί τήν οἰκογένεια. Ἡ ἄρχουσα ἰδεολογία ὀργανώνει τόν ἐκχυδαϊσμό τῶν ἀνατρεπτικῶν ἀνακαλύψεων καί τίς διαδίδει πλατιά, ἀφοῦ πρῶτα τίς ἀποστειρώνει. Φτάνει μάλιστα στό σημεῖο νά χρησιμοποιεῖ καί ὁρισμένα ἀνατρεπτικά ἄτομα: τούς νεκρούς, πλαστογραφώντας τό ἔργο τους καί τούς ζωντανούς, χάρη στή συνολική ἰδεολογική σύγχιση, ναρκώνοντάς τους μέ κάποια ἀπό τίς μεταφυσικές πού ἐμπορεύεται.

Μιά ἀπό τίς ἀντιφάσεις τῆς ἀστικῆς τάξης στήν φάση τῆς καταστροφῆς της εἶναι ὅτι σέβεται τήν ἀρχή τῆς πνευματικῆς καί καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ἀντιτίθεται ἄμεσα στά ἔργα τους καί τέλος τά χρησιμοποιεῖ. Τῆς εἶναι ἀπαραίτητο νά συντηρεῖ σέ μιά μειοψηφία τήν αἴσθηση τῆς κριτικῆς καί τῆς ἔρευνας, ἀλλά μέ τόν ὅρο αὐτή ἡ δραστηριότητα νά προσανατολίζεται πρός ὁρισμένες αὐστηρά ὁριοθετημένες ὠφελιμιστικές θεωρίες, ἀπορρίπτοντας τή συνολική ἔρευνα καί κριτική. Στόν τομέα τῆς κουλτούρας ἡ ἀστική τάξη προσπαθεῖ νά στρέψει τήν αἴσθηση τοῦ καινούργιου – πού στήν ἐποχή μας εἶναι ἐπικίνδυνο γι' αὐτήν – πρός ὁρισμένες ξεφτισμένες, ἀνώδυνες καί θολές μορφές καινοτομίας. Χάρη στούς ἐμπορικούς μηχανισμούς πού κατευθύνουν τήν πολιτιστική δραστηριότητα, οἱ πρωτοποριακές τάσεις ἀποκόβονται ἀπό ἐκείνους πού μποροῦν νά τίς ὑποστηρίξουν (καί πού εἶναι κιόλας περιορισμένοι ἀπό τό σύνολο τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν). Ὅσα ἄτομα αὐτῶν τῶν τάσεων τραβοῦν τήν προσοχή, γίνονται τελικά ἀποδεκτά ὡς ἄτομα, μέ τίμημα κάποιες ἐπιβαλλόμενες ἀπαρνήσεις: πάντοτε τό καίριο σημεῖο τῆς συζήτησης εἶναι ν' ἀπαρνηθοῦν μιά συνολική διεκδίκηση καί ν' ἀποδεχτοῦν μιά τμηματική δουλειά, πού φυσικά ἐπιδέχεται διάφορες ἑρμηνεῖες. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ὁ ἴδιος ὁ ὅρος «πρωτοπορία» (πού τελικά πάντοτε τόν χειρίζεται ἡ ἀστική τάξη) ἔχει κάτι τό ὕποπτο καί τό γελοῖο.

Ἡ ἔννοια «συλλογική πρωτοπορία», μέ τόν ἀγωνιστικό χαρακτήρα πού συνεπάγεται, εἶναι ἕνα πρόσφατο προϊόν αὐτῶν τῶν ἱστορικῶν συνθηκῶν, πού ἐπιβάλλουν τήν ἀναγκαιότητα ἑνός συ-

νεκτικοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος μέσα στήν κουλτούρα κι ένός ἀγώνα ἐνάντια στίς δυνάμεις πού ἐμποδίζουν τήν ἀνάπτυξη αὐτοῦ τοῦ προγράμματος. Οἱ ὁμάδες αὐτοῦ τοῦ εἴδους εἶναι ὑποχρεωμένες νά μεταφέρουν στή σφαίρα τῆς δικιᾶς τους δραστηριότητας ὁρισμένες ὀργανωτικές μεθόδους πού ἔχουν προωθηθεῖ ἀπό τήν ἐπαναστατική πολιτική. Ἀλλά κι ἡ ἴδια τους ἡ δράση εἶναι πιά ἀδύνατο νά νοηθεῖ ξεκομμένη ἀπό μιά κριτική τῆς πολιτικῆς.

Σ' αὐτό τό σημεῖο εἶναι σημαντική ἡ πρόοδος πού σημειώθηκε ἀπό τό φουτουρισμό, τό ντανταϊσμό, τόν ὑπερρεαλισμό καί τά κινήματα πού σχηματίστηκαν μετά τό 1945. Σ' ὅλα αὐτά τά στάδια ἀνακαλύπτουμε μιά ἴδια θέληση γι' ἀλλαγή, μιά θέληση πού διαπνεόταν ἀπό παγκοσμιότητα· ἀλλά καί τήν ἴδια σύντομη διάλυση ὅταν, μή μπορώντας ν' ἀλλάξουν ἀρκετά βαθιά τόν πραγματικό κόσμο, ὑποχρεώθηκαν σέ μιά ἀμυντική στάση ἀκόμα καί στίς θεωρητικές τους ἀρχές, πού οἱ ἀνεπάρκειές τους εἶχαν γίνει πιά ὁλοφάνερες.

Ὁ φουτουρισμός, πού διαδόθηκε τήν περίοδο πρίν ἀπό τόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο μέ ἀφετηρία τήν Ἰταλία, υἱοθέτησε μιά ἀνατρεπτική στάση ἀπέναντι στή λογοτεχνία καί τίς τέχνες, προσφέροντας μεγάλο ἀριθμό μορφικῶν καινοτομιῶν. Ὡστόσο θεμελιωνόταν σέ μιά ἐξαιρετικά σχηματική ἐφαρμογή τῆς μηχανιστικῆς προόδου. Ὁ παιδαριώδης χαρακτήρας τοῦ φουτουριστικοῦ τεχνικοῦ ὀπτιμισμοῦ ἐξαφανίστηκε μαζί μέ τήν περίοδο ἀστικῆς εὐφορίας πού τόν γέννησε. Ὁ ἰταλικός φουτουρισμός καταποντίστηκε, φτάνοντας ἀπό τόν ἐθνικισμό ὡς τόν φασισμό, χωρίς ποτέ νά πετύχει μιά πληρέστερη θεωρητική σύλληψη τῆς ἐποχῆς του.

Ὁ ντανταϊσμός, πού συγκροτήθηκε στή Ζυρίχη καί τή Νέα Ὑόρκη ἀπό πρόσφυγες καί λιποτάχτες τοῦ Α' Παγκόσμιου Πόλεμου, θέλησε νά 'ναι ἡ ἄρνηση ὅλων τῶν ἀξιῶν τῆς ἀστικῆς κοινωνίας, μέσα σέ συνθῆκες πού εἶχαν φανερώσει τόσο ἐκρηκτικά τήν ἀποτυχία τους. Οἱ βίαιες ἐκδηλώσεις του στή μεταπολεμική Γερμανία καί Γαλλία, ἀφοροῦσαν κυρίως τήν καταστροφή τῆς τέχνης καί τῆς γραφῆς καί σέ μικρότερο βαθμό ὁρισμένες μορφές συμπεριφορᾶς (τή συνειδητή ἠλιθιότητα τοῦ θεάματος, τῆς διάλεξης, τοῦ περίπατου). Ὁ ἱστορικός ρόλος του εἶναι ὅτι κατάφερε θανάσιμο χτύπημα στήν παραδοσιακή ἀντίληψη τῆς κουλ-

τούρας. Ἡ ἐξαιρετικά γρήγορη διάλυσή του ἦταν ἀναγκαστική συνέπεια τῆς ὁλοκληρωτικά ἀρνητικῆς στάσης του. Ἀλλά δέν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία ὅτι τό ντανταϊστικό πνεῦμα καθόρισε ἕνα μέρος τῶν ἐπόμενων κινημάτων, κι ὅτι μιά ἱστορικά ντανταϊστική ἄρνηση θά ξαναβρίσκεται σέ κάθε μετέπειτα ἐποικοδομητική στάση, μέχρι νά σαρωθοῦν βίαια οἱ κοινωνικές συνθῆκες πού μᾶς ἐπιβάλλουν ἀδιάκοπα τίς παρακμασμένες καί πνευματικά καταδικασμένες ὑπερδομές.

Οἱ δημιουργοί τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ, πού στή Γαλλία συμμετεῖχαν στό κίνημα ντανταϊσμός, προσπάθησαν νά καθορίσουν τό πεδίο μιᾶς ἐποικοδομητικῆς δράσης μέ βάση τήν ἠθική ἐξέγερση καί τήν ἄκρα φθορά τῶν παραδοσιακῶν μέσων ἐπικοινωνίας, ὅπως τίς εἶχε σημαδέψει ὁ ντανταϊσμός. Ξεκινώντας ἀπό μιά ποιητική ἐφαρμογή τῆς φροϋδικῆς ψυχολογίας, ὁ ὑπερρεαλισμός ἐπέκτεινε στή ζωγραφική, στόν κινηματογράφο καί σ' ὁρισμένες ὄψεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς, τίς μεθόδους πού εἶχε ἀνακαλύψει: καί στή συνέχεια, μέ μιά διάχυτη μορφή, πολύ παραπέρα. Γιά μιά ἐπιχείρηση αὐτοῦ τοῦ εἴδους τό ζήτημα δέν εἶναι ἄν ἔχει ἀπόλυτα ἤ σχετικά δίκιο, ἀλλά τό κατά πόσο καταφέρνει νά δράσει γιά ἕνα ὁρισμένο διάστημα ὡς καταλύτης στίς ἐπιθυμίες μιᾶς ἐποχῆς. Ἡ ἀνοδική περίοδος τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ σημαδεύτηκε ἀπό τήν καταστροφή τοῦ ἰδεαλισμοῦ καί μιά πρόσκαιρη προσχώρηση στό διαλεκτικό ὑλισμό. Αὐτή ἡ περίοδος τέλειωσε γύρω στά 1930, ἀλλά ἡ παρακμή της ἔγινε ὁλοφάνερη μόνο μετά τό τέλος τοῦ Β' Παγκόσμιου Πόλεμου. Ἐκείνη τήν ἐποχή ὁ ὑπερρεαλισμός εἶχε κιόλας ἁπλωθεῖ σ' ἀρκετές χῶρες καί εἶχε ἐγκαινιάσει μιά συμπεριφορά, πού τήν αὐστηρότητά της δέν πρέπει νά ὑπερτιμᾶμε, ἀφοῦ συχνά μετριαζόταν ἀπό ἐμπορικές βλέψεις. Ὁπωσδήποτε ὅμως αὐτή ἡ συμπεριφορά ἦταν ἀποτελεσματικό μέτρο πάλης ἐνάντια στούς μηχανισμούς σύγχισης, πού ἔβαζε σέ λειτουργία ἡ ἀστική τάξη.

Διακηρύσσοντας τήν προτεραιότητα τῆς ἐπιθυμίας καί τῆς ἔκπληξης, καί προτείνοντας μιά καινούργια χρήση τῆς ζωῆς, τό ὑπερρεαλιστικό πρόγραμμα εἶναι πολύ πιό πλούσιο σ' ἐποικοδομητικές δυνατότητες ἀπ' ὅσο γενικά φανταζόμαστε. Ὁπωσδήποτε ἡ εὐρύτητα τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ περιορίστηκε σημαντικά ἀπό τήν ἔλλειψη τῶν ὑλικῶν μέσων, πού θά τοῦ ἐπέτρεπαν νά βάλει σέ

πράξη τά σχέδιά του. Ἀλλά ἡ μεταφυσική κατάντια τῶν πρωτεργατῶν του, καί ἰδιαίτερα ἡ μετριότητα τῶν ἐπιγόνων του, μᾶς ἐπιβάλλουν ν' ἀναζητήσουμε τή στασιμότητα τῆς ὑπερρεαλιστικῆς θεωρίας στίς ἴδιες τίς ρίζες της.

Τό θεμελιῶδες σφάλμα τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ βρίσκεται στήν ἰδέα πού θέλει ἀνεξάντλητο τόν πλοῦτο τῆς ἀσυνείδητης φαντασίας καί ἡ ἰδεολογική ἀποτυχία αὐτοῦ τοῦ κινήματος πηγάζει ἀπό τήν ἄποψή του ὅτι τό ἀσυνείδητο εἶναι ἡ μεγάλη δύναμη τῆς ζωῆς. Ὁ ὑπερρεαλισμός ἀναθεώρησε μέ συνέπεια τήν ἱστορία τῶν ἰδεῶν, ἀλλά δέν προχώρησε παραπέρα. Σήμερα ξέρουμε πώς ἡ ἀσυνείδητη φαντασία εἶναι φτωχή, ἡ αὐτόματη γραφή μονότονη κι ὅλη αὐτή ἡ «ἐκκεντρικότητα» πού διατυμπανίζει ἀπό χιλιόμετρα τήν ὑπερρεαλιστική συμπεριφορά δέν εἶναι καί τόσο περίεργη. Τελικά ἡ μορφική ἐπιμονή σ' αὐτό τό εἶδος φαντασίας ὁδηγεῖ στούς ἀντίποδες τῶν μοντέρνων συνθηκῶν τοῦ φανταστικοῦ, στόν παραδοσιακό σκοταδισμό. Πόσο ὁ ὑπερρεαλισμός αἰχμαλωτίστηκε ἀπό τήν ὑπόθεσή του γιά τό ἀσυνείδητο, φαίνεται στή θεωρητική ἐμβάθυνση πού ἀποπειράθηκε ἡ δεύτερη ὑπερρεαλιστική γενιά: ὁ Κάλας κι ὁ Μαμπίλ ἀνάγουν τά πάντα στίς δυό συμπληρωματικές πλευρές τῆς ὑπερρεαλιστικῆς πρακτικῆς τοῦ ἀσυνείδητου – στήν ψυχανάλυση ὁ πρῶτος, στίς κοσμικές ἐπιδράσεις ὁ δεύτερος. Ἀλλά στήν πραγματικότητα, καινοτομία κι ἔκπληξη δέν ἦταν ὁ νόμος τῶν ἐκπλήξεων καί τῶν μελλοντικῶν καινοτομιῶν· ἦταν ἡ ἀνακάλυψη τοῦ ρόλου τοῦ ἀσυνείδητου. Ὁ Φρόυντ τό 'χε ἀνακαλύψει κι αὐτό ὅταν ἔγραφε: «Ὅ,τι εἶναι συνειδητό φθείρεται. Μόνο τό ἀσυνείδητο μένει ἀναλλοίωτο. Ἀλλά κι αὐτό δέν γκρεμίζεται μέ τή σειρά του μόλις ἀπελευθερωθεῖ;».

Ὁ ὑπερρεαλισμός ἀντιτέθηκε σέ μιά ὁλοφάνερα ἀνορθολογική κοινωνία, στήν ὁποία ἡ ρήξη ἀνάμεσα στήν πραγματικότητα καί τίς ἀκόμα ἰσχυρές ἀξίες ἔφτανε τό παράλογο. Γι' αὐτό χρησιμοποίησε ἐναντίον της τό ἀνορθολογικό, θέλοντας νά καταστρέψει τίς ἐπιφανειακά λογικές ἀξίες της. Ἡ ἴδια ἡ ἐπιτυχία τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ βρίσκεται σέ μεγάλο βαθμό στό γεγονός ὅτι ἡ πιό μοντέρνα πλευρά τῆς ἰδεολογίας αὐτῆς τῆς κοινωνίας ἀπαρνήθηκε τήν ἄκαμπτη ἱεραρχία τεχνητῶν ἀξιῶν, χρησιμοποιώντας μέ τή σειρά της τό ἀνορθολογικό – καί κατά συνέπεια τά ὑπερρεα-

λιστικά λείψανα. Ἡ ἀστική τάξη ὀφείλει πρῶτα καί κύρια νά ἐμποδίσει ἕνα καινούργιο ξεκίνημα τῆς ἐπαναστατικῆς σκέψης. Εἶχε συνειδητοποιήσει τόν ἀπειλητικό χαρακτήρα τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ. Τώρα πού κατάφερε νά τόν διαλύσει μέσα στό αἰσθητικό ἐμπόριο, διαπιστώνει μέ αὐταρέσκεια πώς εἶχε φτάσει στό ἔσχατο σημεῖο τῆς ἀταξίας. Ἔτσι καλλιεργεῖ μιά κάποια νοσταλγία γι' αὐτήν, ἐνῶ τήν ἴδια στιγμή ὑπονομεύει κάθε καινούργια ἔρευνα, ἀνάγοντάς την αὐτόματα στό ὑπερρεαλιστικό παρελθόν – δηλαδή σέ μιά ἥττα πού γι' αὐτήν δέν μπορεῖ ν' ἀμφισβητηθεῖ ἀπό κανέναν. Ἡ ἄρνηση τῆς ἀλλοτρίωσης μέσα στήν κοινωνία πού πρέσβευε τή χριστιανική ἠθική, ὁδήγησε ὁρισμένους ἀνθρώπους στό σεβασμό τῆς ἀπόλυτα ἀνορθολογικῆς ἀλλοτρίωσης τῶν πρωτόγονων κοινωνιῶν. Αὐτό εἶν' ὅλο. Πρέπει νά προχωρήσουμε παραπέρα καί νά ὀρθολογικοποιήσουμε ἀκόμα περισσότερο τόν κόσμο. Αὐτή εἶναι ἡ πρωταρχική προϋπόθεση γιά νά τόν γεμίσουμε πάθος.

Η ΑΠΟΣΥΝΘΕΣΗ, ΑΝΩΤΑΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Τά δυό κυριότερα κέντρα τῆς ἀποσυντεθειμένης σύγχρονης κουλτούρας εἶναι τό Παρίσι καί ἡ Μόσχα. Οἱ μόδες πού ξεκινοῦν ἀπό τό Παρίσι – καί θά πρέπει νά ὑπογραμμίσουμε ὅτι στήν ἐπεξεργασία τους δέν ἔχουν τήν πλειοψηφία οἱ γάλλοι – ἐπηρεάζουν τήν Εὐρώπη, τήν Ἀμερική καί ἄλλες ἀνεπτυγμένες χῶρες τῆς καπιταλιστικῆς ζώνης, ὅπως ἡ Ἰαπωνία. Οἱ μόδες πού ἐπιβάλλονται διοικητικά ἀπό τή Μόσχα ἐπηρεάζουν τό σύνολο τῶν ἐργατικῶν κρατῶν καί σέ μικρότερο βαθμό ἐπιδροῦν στό Παρίσι καί στήν εὐρωπαϊκή ζώνη ἐπιρροῆς του. Ἡ ἐπιρροή τῆς Μόσχας εἶναι ἄμεσα πολιτικῆς προέλευσης. Γιά νά καταλάβουμε τήν ἐπιρροή πού μέχρι σήμερα ἀσκεῖ τό Παρίσι, πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη μας ὅτι ἐδῶ ἔχει προχωρήσει σέ μεγάλο βαθμό ἡ ἐπαγγελματική συγκεντροποίηση.

Καθώς ἡ ἀστική σκέψη χάνεται μέσα στή συστηματική σύγχιση, καί ἡ μαρξιστική σκέψη ἔχει βαθύτατα ἀλλοιωθεῖ στά ἐργατικά κράτη, ὁ συντηρητισμός βασιλεύει σ' Ἀνατολή καί Δύση, ἰδιαίτερα στό πεδίο τῆς κουλτούρας καί τῶν ἠθῶν. Στή Μόσχα ἀναμασάει τίς τυπικές συμπεριφορές τῆς μικροαστικῆς τάξης τοῦ

19ου αἰώνα, ἐνῶ στό Παρίσι ὁ συντηρητισμός μεταμφιέζεται σέ ἀναρχισμό, κυνισμό ἤ χιοῦμορ. Ἄν καί οἱ δύό κυρίαρχες κουλτοῦρες εἶναι οὐσιαστικά ἀνίκανες ν' ἀγκαλιάσουν τά πραγματικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι αὐτό τό πείραμα ἔχει προχωρήσει πολύ περισσότερο στή Δύση· καί ὅτι, σ' αὐτό τό εἶδος παραγωγῆς, ἡ ζώνη τῆς Μόσχας θυμίζει ὑπανάπτυκτη περιοχή.

Στήν ἀστική ζώνη, ὅπου ἐπιτρέπεται μιᾶ φαινομενική πνευματική ἐλευθερία, ἡ γνώση τοῦ κινήματος τῶν ἰδεῶν ἤ ἡ θολή θεώρηση τῶν πολυάριθμων μετασχηματισμῶν τοῦ περιβάλλοντος, εὐνοοῦν τή συνειδητοποίηση μιᾶς ἐπερχόμενης ἀνατροπῆς, πού τά αἴτιά της εἶναι ἀνεξέλεγκτα. Ἡ κυρίαρχη εὐαισθησία προσπαθεῖ νά προσαρμοστεῖ, ἐνῶ τήν ἴδια στιγμή ἐμποδίζει τίς καινούργιες ἀλλαγές, πού σέ τελευταία ἀνάλυση τή βλάπτουν στό ἔπακρο. Οἱ λύσεις πού προτείνουν τά διάφορα ὀπισθοδρομικά ρεύματα, ἀνάγονται ἀναγκαστικά σέ τρία στάδια: τή συνέχιση τῶν συρμῶν πού γέννησε ἡ κρίση ντανταϊσμοῦ (καί ἀποτελοῦν ἐπεξεργασμένη πολιτιστική ἔκφραση μιᾶς νοοτροπίας πού ἐκδηλώνεται αὐθόρμητα παντοῦ ὅταν, μετά τούς παλιούς τρόπους ζωῆς, καταρρέουν καί οἱ μέχρι σήμερα ἀποδεκτοί λόγοι ὕπαρξης)· τήν ἐπανάπαυση στά πνευματικά ἐρείπια· καί τέλος, τήν ἐπιστροφή στό μακρυνό παρελθόν.

Ὅσον ἀφορᾶ τίς μόδες πού ἐξακολουθοῦν νά βασιλεύουν, ὅλες σημαδεύονται ἀπό μιά ἀλλοιωμένη μορφή τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ. Αὐτή ἡ μορφή ἔχει ὅλα τά γοῦστα τῆς ὑπερρεαλιστικῆς ἐποχῆς καί καμμιά ἀπό τίς ἰδέες της. Αἰσθητική της εἶναι ἡ ἐπανάληψη. Σ' αὐτό τό γεροντίστικο-σκοταδιστικό στάδιο, τά ὑπολείμματα τοῦ ὀρθόδοξου ὑπερρεαλιστικοῦ κινήματος εἶναι ἀνίκανα νά τοποθετηθοῦν ἰδεολογικά καί νά ἐφεύρουν τό παραμικρό – μέ ἀποτέλεσμα νά ἐγγυοῦνται διάφορους ὅλο καί πιό χυδαίους τσαρλατανισμούς, ζητώντας ἀκόμα περισσότερους!

Ἡ ἐπανάπαυση στή μηδαμινότητα εἶναι ἡ πολιτιστική λύση πού ἔγινε ἔντονα γνωστή στά χρόνια πού ἀκολούθησαν τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αὐτή ἀφήνει ἕνα περιθώριο ἐκλογῆς ἀνάμεσα σέ δύο πλουσιοπάροχα διαφημισμένες δυνατότητες: τήν ἀπόκρυψη τοῦ κενοῦ χάρη σ' ἕνα κατάλληλο λεξιλόγιο καί τήν ἀφελή προβολή του.

Ἡ πρώτη ἐπιλογή ἔγινε πασίγνωστη μέ τήν ὑπαρξιστική λογοτεχνία, πού ἀναμάσησε τίς πιό μέτριες πλευρές τῆς πολιτιστικῆς ἐξέλιξης τῶν τελευταίων τριάντα χρόνων χρησιμοποιώντας μιά πλαστή φιλοσοφία. Ἡ ὑπαρξιστική λογοτεχνία διατήρησε τό θεμελιωδῶς διαφημιστικό ἐνδιαφέρον της εἴτε παραφράζοντας τό μαρξισμό ἤ τήν ψυχανάλυση, εἴτε μέσα ἀπό διαδοχικές ὅσο καί τυφλές πολιτικές στρατεύσεις καί παραιτήσεις. Αὐτές οἱ μέθοδοι βρῆκαν πάμπολλους, δηλωμένους ἤ κρυφούς, ὄπαδούς. Ἀνάλογης φύσης κι εὐρύτητας εἶναι ἡ πληθωρική ἐπιβίωση τῆς ἀφηρημένης ζωγραφικῆς καί τῶν θεωρητικῶν της.

Ἡ χαρούμενη προβολή μιᾶς τέλειας πνευματικῆς κενότητας ἀποτελεῖ τό φαινόμενο πού στήν πρόσφατη νεολογοτεχνία ὀνομάστηκε «κυνισμός τῶν νέων δεξιῶν μυθιστοριογράφων». Φυσικά ἐπεκτείνεται πολύ πέρα ἀπό τούς δεξιούς, τούς μυθιστοριογράφους καί τή μισονιότη τους.

Ἀνάμεσα στίς τάσεις πού διακηρύσσουν μιά ἐπιστροφή στό παρελθόν, πιό ἀναίσχυντο εἶναι τό σοσιαλιστικό-ρεαλιστικό δόγμα, ἀφοῦ ἰσχυρίζεται ὅτι στηρίζεται στά συμπεράσματα ἑνός ἐπαναστατικοῦ κινήματος καί μ' αὐτόν τόν τρόπο καταφέρνει νά ὑποστηρίζει μιά ἐντελῶς ἀστήρικτη θέση στό πεδίο τῆς πολιτιστικῆς δημιουργίας. Στή Συνδιάσκεψη τῶν σοβιετικῶν μουσικῶν, τό 1948, ὁ Ἀντρέι Ζντάνωφ **(A. Zhdanov)** ἔδειξε σέ τί ἀκρῖβῶς συνίσταται ἡ θεωρητική καταστολή του: «Κάναμε σωστά πού διατηρήσαμε τούς θησαυρούς τῆς κλασικῆς ζωγραφικῆς καί χτυπήσαμε τούς καταστροφεῖς τῆς ζωγραφικῆς; Ἡ ἐπιβίωση τέτοιων «σχολῶν» δέν θά σήμαινε τήν καταστροφή τῆς ζωγραφικῆς;». Μπρός σ' αὐτήν τήν καταστροφή – ὅπως καί σέ πλῆθος ἄλλες –, διαπιστώνοντας τήν κατάρρευση ὅλων τῶν ἀξιακῶν συστημάτων της καί σπρωγμένη ἀπό τήν ἀπελπισμένη ἀντίδραση καί τόν πολιτικό ὀππορτουνισμό της, ἡ ἀνεπτυγμένη δυτική ἀστική τάξη ποντάρει στήν πλήρη ἰδεολογική ἀποσύνθεση. Ἀντίθετα ὁ Ζντάνωφ, μέ τήν χαρακτηριστική αἴσθηση τοῦ πετυχημένου, μοιάζει μέ τό μικροαστό πού ἐναντιώνεται στήν ἀποσύνθεση τῶν πολιτιστικῶν ἀξιῶν τοῦ περασμένου αἰώνα καί δέν βλέπει ἄλλο δρόμο ἀπό τήν αὐταρχική παλινόρθωσή τους. Εἶναι ἐλάχιστα ρεαλιστής, ἀφοῦ νομίζει ὅτι ὁρισμένες ἐφήμερες καί τοπικές πολιτικές συγκυρίες τοῦ δίνουν τήν ἐξουσία ν' ἀποφεύγει τά γενικά

προβλήματα μιᾶς ὁλόκληρης ἐποχῆς καί ν' ἀποκλείει ἀξιωματικά ὅλα τά συμπεράσματα πού ἔβγαλε ἡ ἱστορία γι' αὐτά τά προβλήματα στήν ἐποχή τους.

Ἡ παραδοσιακή προπαγάνδα τῶν θρησκευτικῶν ὀργανώσεων – καί ἰδιαίτερα τοῦ καθολικισμοῦ – πλησιάζει αὐτόν τό σοσιαλιστικό ρεαλισμό ὡς πρός τή μορφή καί ὁρισμένες πλευρές τοῦ περιεχομένου. Μέ μιά σταθερή προπαγάνδα, ὁ καθολικισμός ὑποστηρίζει μιά συνολική ἰδεολογική δομή πού μόνον αὐτός ἀπ' ὅλες τίς δυνάμεις τοῦ παρελθόντος ἐξακολουθεῖ νά κατέχει. Ἀλλά γιά νά ξανακερδίσει τούς τομεῖς πού ὅλο καί περισσότερο ξεφεύγουν ἀπό τήν ἐπιρροή της, ἡ καθολική Ἐκκλησία, παράλληλα μέ τήν παραδοσιακή προπαγάνδα της, προσπαθεῖ νά χειραγωγήσει καί τίς σύγχρονες πολιτιστικές μορφές – ἰδίως ἐκεῖνες πού σημαδεύονται ἀπό μιά θεωρητικά σύνθετη μηδαμινότητα (ὅπως ἡ «ἄμορφη ζωγραφική» γιά παράδειγμα). Σέ σχέση μέ τίς ἄλλες ἀστικές τάσεις, οἱ καθολικοί ἀντιδραστικοί ἔχουν τό πλεονέκτημα ὅτι διαθέτουν μιά ἱεραρχία ἀναλλοίωτων ἀξιῶν καί συνεπῶς μποροῦν εὐκολότερα νά προωθήσουν τήν ἀποσύνθεση ὡς τά ἄκρα της, φέρνοντάς την χαρούμενα στό δικό τους δόγμα.

Ἡ σημερινή κατάληξη τῆς κρίσης τῆς σύγχρονης κουλτούρας εἶναι ἡ ἰδεολογική ἀποσύνθεση. Τίποτα καινούργιο δέν μπορεῖ πιά νά χτιστεῖ πάνω σ' αὐτά τά ἐρείπια. Ἀκόμα καί ἡ ἁπλή ἄσκηση τοῦ κριτικοῦ πνεύματος γίνεται ἀδύνατη, καθώς ἡ κάθε ἄποψη συγκρούεται μέ τίς ἄλλες καί ὁ καθένας ἀναφέρεται εἴτε σέ στεῖρα λείψανα σφαιρικῶν συστημάτων εἴτε σέ προσωπικές συναισθηματικές ἐπιταγές.

Ἡ ἀποσύνθεση κέρδισε τά πάντα. Τώρα πιά δέν χρησιμοποιεῖται μαζικά μόνον ἀπό τήν ἐμπορική διαφήμιση, ἐπηρεάζοντας ὅλο καί περισσότερο τίς ἀντιλήψεις γιά τήν πολιτιστική δημιουργία. Ἔχουμε φτάσει σέ τέτοιο σημεῖο ἰδεολογικῆς ἀπουσίας, ὥστε ἡ διαφημιστική δραστηριότητα δρᾶ μόνη της, χωρίς νά προϋπάρχει καμμιά κριτική ἄποψη, μέ ἀποτέλεσμα νά ἐπιβάλλει αὐτή μιά ἐλεγχόμενη κι ἐξαρτημένη ἀντίδραση τῆς κριτικῆς. Σ' αὐτό τό πλαίσιο τό πολύπλοκο παιχνίδι τοῦ μάρκετινγκ κατάφερε νά δημιουργήσει αὐτόματα, καί πρός γενική ἔκπληξη τῶν ἐπαγγελματιῶν, διάφορα ψευτοθέματα πολιτιστικῆς συζήτησης. Ἐννοῶ ἐδῶ τήν κοινωνιολογική σημασία τοῦ φαινόμενου Σαγ-

κάν-Ντρουέ, ένός πειράματος πού έγινε στή Γαλλία τά τρία τελευταῖα χρόνια καί ξεπέρασε τά σύνορα τῆς πολιτιστικῆς ζώνης τοῦ Παρισιοῦ, προκαλώντας τό ἐνδιαφέρον καί τῶν ἐργατικῶν κρατῶν. Μπροστά στό φαινόμενο Σαγκάν-Ντρουέ, οἱ ἐπαγγελματίες κριτές τῆς κουλτούρας νοιώθουν τό ἀπρόβλεπτο ἀποτέλεσμα τῶν μηχανισμῶν πού ξεφεύγουν ἀπό τά χέρια τους. Ἔτσι τό ἐξηγοῦν γενικά, λέγοντας ὅτι πρόκειται γιά ἔργο διαφημιστικῶν μεθόδων πού θυμίζουν τσίρκο. Ἀλλά ἐξαιτίας τοῦ ἐπαγγέλματός τους, σ' αὐτά τά λογοτεχνικά φαντάσματα ἀναγκάζονται ν' ἀντιπαραθέσουν φαντάσματα κριτικῆς (ἐξάλλου ἕνα ἔργο πού τό ἐνδιαφέρον του εἶναι ἀνεξήγητο ἀποτελεῖ τό πλουσιότερο θέμα γιά τήν ἀστική κριτική, πού φυσικά εὐνοεῖ τή σύγχιση). Αὐτοί οἱ κριτικοί δέν μποροῦν νά συνειδητοποιήσουν ὅτι οἱ πνευματικοί μηχανισμοί τῆς κριτικῆς ἔχουν ξεφύγει ἀπό τά χέρια τους ἐδῶ καί καιρό, πολύ πρίν ἄλλοι, ἐξωτερικοί μηχανισμοί, ἐκμεταλλευτοῦν αὐτό τό κενό. Δέν θέλουν μέ κανέναν τρόπο ν' ἀναγνωρίσουν ὅτι ἡ Σαγκάν-Ντρουέ εἶναι ἡ γελοία ἄλλη ὄψη τοῦ μετασχηματισμοῦ τῶν μέσων ἔκφρασης σέ μέσα δράσης πάνω στήν καθημερινή ζωή. Ὅμως αὐτή ἀκριβῶς ἡ διαδικασία ξεπεράσματος ἔκανε τή ζωή τοῦ συγγραφέα πολύ πιό σημαντική σέ σχέση μέ τό ἔργο του – καί στή συνέχεια, καθώς στέρεψε ἡ περίοδος τῶν σημαντικῶν ἐκφράσεων, ὅλη ἡ σημασία περιορίστηκε στό πρόσωπο τοῦ συγγραφέα, πού σάν μόνο ἀξιοσημείωτο ἔχει τήν ἡλικία του, μιά διαστροφή τῆς μόδας ἤ κάποιο γραφικό ἐπάγγελμα στό παρελθόν του.

Ἡ ἀντιπολίτευση, πού πρέπει τώρα νά συσπειρώσουμε ἐνάντια στήν ἰδεολογική ἀποσύνθεση, δέν πρέπει νά μείνει σέ μιά κριτική τῶν ἠλιθιοτήτων πού παράγονται στίς καταδικασμένες μορφές ἔκφρασης, σάν τήν ποίηση ἤ τό μυθιστόρημα. Πρέπει ν' ἀσκήσουμε κριτική στίς δραστηριότητες πού εἶναι σημαντικές γιά τό μέλλον, ἐκεῖνες πού πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε. Σημαντικότατο σημάδι τῆς σημερινῆς ἰδεολογικῆς ἀποσύνθεσης εἶναι ὅτι ἡ φονξιοναλιστική θεωρία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς θεμελιώνεται στίς πιό ἀντιδραστικές ἀντιλήψεις γιά τήν κοινωνία καί τήν ἠθική – δηλαδή ὅτι στίς ἀποσπασματικές συνεισφορές τοῦ πρώτου Μπαουχάους ἤ τῆς σχολῆς τοῦ Λέ Κορμπυζιέ (πού εἶχαν μιά πρόσκαιρη ἀξία), προστίθεται τώρα μιά ἐξαιρετικά καθυστερημένη ἀντίληψη

γιά τή ζωή καί τό μέλλον της.

Ὡστόσο ἀπό τό 1956 κι ἔπειτα, ὅλα δείχνουν ὅτι μπαίνουμε σέ μιά καινούργια φάση τοῦ ἀγώνα, καθώς μιά ὥθηση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων (πού παντοῦ συναντοῦν τά πιό ἀπελπιστικά ἐμπόδια) ἀρχίζει ν' ἀλλάζει τίς συνθῆκες τῆς προηγούμενης περιόδου. Ὁ σοσιαλιστικός ρεαλισμός ἀρχίζει νά ὑποχωρεῖ στίς χῶρες τοῦ ἀντικαπιταλιστικοῦ στρατοπέδου, μαζί μέ τήν σταλινική ἀντίδραση πού τόν εἶχε γεννήσει. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἡ κουλτούρα Σαγκάν-Ντρουέ σημαδεύει ἕνα στάδιο τῆς ἀστικῆς παρακμῆς, πού προφανῶς εἶναι ἀδύνατο νά ξεπεραστεῖ. Τέλος παρατηροῦμε στή Δύση μιά σχετική συνειδητοποίηση τῆς ἐξάντλησης τῶν πολιστιστικῶν καταπραϋντικῶν πού χρησιμοποιήθηκαν μετά τό τέλος τοῦ Β' Παγκόσμιου Πόλεμου. Ἡ πρωτοποριακή μειοψηφία μπορεῖ νά ξαναποκτήσει θετική ἀξία.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΕΙΟΨΗΦΙΚΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Ἡ ὑποχώρηση τοῦ παγκόσμιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος, πού ἔγινε ὁλοφάνερη μερικά χρόνια μετά τό 1920 καί συνεχίστηκε ἀμείωτη ὡς τίς ἀρχές τοῦ 1950, συνοδεύτηκε, μέ μιά διαφορά πέντε-ἕξι χρόνων, ἀπό μιά ὑποχώρηση τῶν κινημάτων πού προσπάθησαν νά φέρουν στό φῶς ἀπελευθερωτικές καινοτομίες στήν κουλτούρα καί στήν καθημερινή ζωή. Ἡ ἰδεολογική καί ὑλική σημασία αὐτῶν τῶν κινημάτων μειώνεται ἀδιάκοπα, φτάνοντας μέχρι τήν ἀπόλυτη κοινωνική ἀπομόνωση. Ἡ δράση τους, πού σέ πιό εὐνοϊκές συνθῆκες μπορεῖ νά φέρει μιά ξαφνική ἀναζωογόνηση τοῦ συναισθηματικοῦ (affectif) κλίματος, ἀποδυναμώνεται καί τελικά οἱ συντηρητικές τάσεις καταφέρνουν νά τούς ἀπαγορέψουν κάθε ἄμεση ἐπέμβαση στό νοθευμένο παιχνίδι τῆς ἐπίσημης κουλτούρας. Ἔχοντας χάσει πιά τό ρόλο τους στήν παραγωγή καινούργιων ἀξιῶν, αὐτά τά κινήματα καταλήγουν ν' ἀποτελοῦν μιά ἀναπληρωματική στρατιά τῆς διανοητικῆς ἐργασίας, ἀπό τήν ὁποία ἡ ἀστική τάξη μπορεῖ ν' ἀντλήσει τά ἄτομα πού θά προσθέσουν κάποιες καινούργιες ἀποχρώσεις στήν προπαγάνδα της.

Σ' αὐτό τό σημεῖο διάλυσης ἡ κοινωνική σημασία τῆς πειραματικῆς πρωτοπορίας εἶναι προφανῶς κατώτερη ἀπό τή σημασία τῶν ψευτομοντερνίστικων τάσεων, πού δέν μπαίνουν κάν στόν κόπο νά προβάλλουν μιά θέληση γι' ἀλλαγή, ἀλλά ἁπλῶς (ἔχοντας στή διάθεσή τους μεγάλα μέσα) ἐκπροσωποῦν τή μοντέρνα πρόσοψη τῆς ἀποδεκτῆς κουλτούρας. Ὡστόσο ὅλοι ὅσοι συμμετέχουν στήν πραγματική παραγωγή τῆς σύγχρονης κουλτούρας κι ἀνακαλύπτουν τά συμφέροντά τους ὡς παραγωγῶν αὐτῆς τῆς κουλτούρας, ὅσο περισσότερο ἐξαναγκάζονται σέ μιά ἀρνητική στάση τόσο περισσότερο ἀναπτύσσουν μιά συνείδηση, πού ἀναγκαστικά λείπει ἀπό τούς μοντερνίστες κωμικούς τῆς φθίνουσας κουλτούρας. Ἡ φτώχια τῆς ἀποδεκτῆς κουλτούρας καί τό μονοπώλιό της πάνω στά μέσα τῆς πολιτιστικῆς παραγωγῆς γεννοῦν μιά ἀνάλογη φτώχια στή θεωρία καί στίς ἐκδηλώσεις τῆς πρωτοπορίας. Ἀλλά μόνο μέσα σ' αὐτήν τήν πρωτοπορία συγκροτεῖται, χωρίς νά γίνεται αἰσθητή, μιά καινούργια ἐπαναστατική ἀντίληψη τῆς κουλτούρας. Αὐτή ἡ καινούργια ἀντίληψη ἐκδηλώνεται ὅταν ἡ κυρίαρχη κουλτούρα κι οἱ πρῶτες ἀπόπειρες τῆς κουλτούρας πού τῆς ἐναντιώνεται, φτάσουν στό ἔσχατο σημεῖο τοῦ διαχωρισμοῦ τους καί τῆς ἀμοιβαίας ἀδυναμίας τους.

Ἔτσι ἡ ἱστορία τῆς σύγχρονης κουλτούρας κατά τήν περίοδο ὑποχώρησης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος εἶναι ἡ ἱστορία τῆς θεωρητικῆς καί πρακτικῆς ἔκλειψης τοῦ κινήματος ἀνανέωσης, μέχρι τήν πλήρη ἀπομόνωση τῶν μειοψηφικῶν τάσεων καί τήν ἀνεμπόδιστη κυριαρχία τῆς ἀποσύνθεσης.

Ἀπό τό 1930 ὡς τόν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ὁ ὑπερρεαλισμός παρακμάζει σταθερά ὡς ἐπαναστατική δύναμη, ἐνῶ ἡ ἐπιρροή του ἁπλώνεται πολύ πέρα ἀπό τίς δυνατότητές του νά τήν ἐλέγξει. Ὁ μεταπόλεμος φέρνει τή γρήγορη καταστροφή τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ ἀπό δυό στοιχεῖα πού εἶχαν καταφέρει θανάσιμο χτύπημα στήν ἀνάπτυξή του ἀπό τό 1930 κιόλας: τήν ἔλλειψη δυνατοτήτων μιᾶς θεωρητικῆς ἀνανέωσης καί τήν ὑποχώρηση τῆς ἐπανάστασης, ἡ ὁποία ἐκφράστηκε μέ τήν πολιτική καί πολιτιστική ἀντίδραση μέσα στό ἐργατικό κίνημα. Αὐτό τό δεύτερο στοιχεῖο καθορίζει ἄμεσα τήν ἐξαφάνιση τῆς ρουμάνικης ὑπερρεαλιστικῆς ὁμάδας. Ἀντίθετα, τό πρῶτο κυρίως στοιχεῖο ἦταν ἐκεῖνο πού καταδίκασε σέ γρήγορη διάλυση τό ἐπαναστατικό

ὑπερρεαλιστικό κίνημα στή Γαλλία καί τό Βέλγιο. Κι ἐκτός ἀπό τό Βέλγιο – ὅπου μιά μικρή ὁμάδα πού προερχόταν ἀπό τόν ὑπερρεαλισμό, διατήρησε μιά ἀξιόλογη πειραματική στάση – ὅλες οἱ ὑπερρεαλιστικές τάσεις ἀνά τόν κόσμο κατέληξαν στό μυστικιστικό ἰδεαλισμό.

Ἀπό τό 1949 ὡς τό 1951, ἀγκαλιάζοντας ἕνα μέρος τοῦ ἐπαναστατικοῦ ὑπερρεαλιστικοῦ κινήματος, συγκροτήθηκε στή Δανία, τήν Ὁλλανδία καί τό Βέλγιο μιά *Διεθνής τῶν Πειραματικῶν Καλλιτεχνῶν*, πού δημοσίευε τήν ἐπιθεώρηση *Cobra* (Κοπεγχάγη - Βρυξέλλες - Ἄμστερνταμ). Λίγο ἀργότερα αὐτή ἡ Διεθνής ἐξαπλώθηκε στή Γερμανία. Ἡ ἀξία αὐτῶν τῶν ὁμάδων ἦταν ὅτι κατάλαβαν πώς ἡ πολυπλοκότητα καί τό εὖρος τῶν σημερινῶν προβλημάτων ἀπαιτοῦν μιά διεθνή ὀργάνωση. Ἀλλά ἡ ἔλλειψη ἰδεολογικῆς αὐστηρότητας, τό γεγονός ὅτι οἱ ἀναζητήσεις τους ἔμειναν κυρίως στίς πλαστικές τέχνες καί ἰδιαίτερα ἡ ἀπουσία μιᾶς συνολικῆς θεωρίας τῶν συνθηκῶν καί τῶν προοπτικῶν τοῦ πειράματός τους, ἔφεραν τή διάλυση.

Στή Γαλλία ὁ λεττρισμός ξεκίνησε ἀπό μιά πλήρη ἀντίθεση πρός κάθε γνωστό αἰσθητικό κίνημα, ἀναλύοντας σωστά τό σταθερό μαρασμό τους. Ἔχοντας στόχο τήν ἀδιάκοπη δημιουργία καινούργιων μορφῶν σέ ὅλα τά ἐπίπεδα, ἡ λεττριστική ὁμάδα προχώρησε ἀπό τό 1946 ὡς τό 1952 σέ μιά ἐξαιρετικά ζωογόνο κινητοποίηση. Ὡστόσο ἔκανε τό λάθος νά πιστεύει ὅτι οἱ αἰσθητικές ἀντιλήψεις θ' ἀναζωογοννοῦνταν σ' ἕνα πλαίσιο ἀνάλογο μέ τό παλιό. Αὐτό τό ἰδεαλιστικό σφάλμα περιόρισε τά ἔργα της σέ μερικά ἀσήμαντα πειράματα. Τό 1952 ἡ λεττριστική ἀριστερά ὀργανώθηκε σέ λεττριστική *Διεθνή* διαγράφοντας τό καθυστερημένο τμῆμα τῶν λεττριστῶν[1]. Μέ ἀφετηρία ἔντονους ἀγῶνες

1. Ἡ τελική ρήξη προκλήθηκε ὅταν ἡ ριζοσπαστική τάση τῶν λεττριστῶν διέκοψε δίαια μιά συνέντευξη Τύπου τοῦ Τσάρλυ Τσάπλιν, τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1952. Οἱ ἐστέτ λεττριστές κι ὁ ἴδιος ὁ ἱδρυτής τοῦ λεττρισμοῦ, ὁ Ἰσίδωρος Ἰζού, ἀποδοκίμασαν αὐτή τήν ἐνέργεια. Οἱ ριζοσπάστες ἀπάντησαν μέ μιά ἀνοικτή ἐπιστολή, τονίζοντας: «Πιστεύουμε ὅτι ἡ πιό ἐπείγουσα ἄσκηση τῆς ἐλευθερίας βρίσκεται στήν καταστροφή τῶν εἰδώλων, ἰδίως ἐκείνων πού αὐτοπροβάλλονται στ' ὄνομα τῆς ἐλευθερίας. Τό προκλητικό ὕφος τῆς προκήρυξής μας ἦταν μιά ἐπίθεση σ' ἕνα ὁμόθυμο, δουλοπρεπή ἐνθουσιασμό. Τό γεγονός ὅτι ὁρισμένοι λεττριστές, κι ὁ ἴδιος ὁ Ἰζού, μᾶς ἀποδοκίμασαν, φανερώνει ἁπλῶς τήν ἀπουσία συνενόησης πού σταθερά μεγαλώνει ἀνάμεσα στούς ἐξτρεμιστές κι ἐκείνους πού δέν εἶναι πιά (...)».

ἀνάμεσα σέ διάφορες τάσεις, ἡ λεττριστική Διεθνής ἦταν ὁ χῶρος ὅπου προχώρησε ἡ ἀναζήτηση καινούργιων μεθόδων ἐπέμβασης στήν καθημερινή ζωή.

Στήν Ἰταλία μέ μόνη ἐξαίρεση τήν ἀντιφονξιοναλιστική πειραματική ὁμάδα πού τό 1955 δημιούργησε τό πιό συμπαγές τμῆμα τοῦ *Διεθνοῦς Κινήματος* γιά ἕνα *Φαντασιακό Μπαουχάους*, οἱ ἀπόπειρες δημιουργίας πρωτοποριῶν ἔμειναν προσκολλημένες στίς παλιές καλλιτεχνικές προοπτικές καί δέν κατόρθωσαν νά ὁδηγήσουν οὔτε κάν σέ κάποια θεωρητική ἔκφραση.

Ἀπό τίς Η.Π.Α. μέχρι τήν Ἰαπωνία σ' ὅλο αὐτό τό διάστημα βασίλευε ἡ ὑποταγή στή δυτική κουλτούρα καί κυρίως στίς πιό ἀνώδυνες κι ἐκχυδαϊσμένες ἐκφράσεις της. Ἡ πρωτοπορία τῶν Η.Π.Α., πού συνηθίζει νά συσπειρώνεται στήν ἀμερικάνικη παροικία τοῦ Παρισιοῦ, ζεῖ ἐδῶ ἀπομονωμένη ἰδεολογικά, κοινωνικά καί οἰκολογικά ἀκόμα, ἀκολουθώντας τόν πιό στεῖρο κομφορμισμό. Τά ἔργα τῶν λαῶν πού ἐξακολουθοῦν νά ζοῦν ὑποταγμένοι σέ μιά πολιτιστική ἀποικιοκρατία (συχνά ἀπόρροια μιᾶς πολιτικῆς καταπίεσης), ἄν καί εἶναι προοδευτικά στή χώρα τους, στά προηγμένα πολιτιστικά κέντρα παίζουν ἀντιδραστικό ρόλο. Πράγματι, οἱ κριτικοί πού ἔχουν συνδέσει τήν καριέρα τους μέ ξεπερασμένες ἀναφορές στά παλιά συστήματα δημιουργίας, καμώνονται πώς βρίσκουν κάποιες καινοτομίες στόν ἑλληνικό κινηματογράφο ἤ στό γουατεμαλέζικο μυθιστόρημα, ἀνάλογα μέ τά γοῦστα τους. Καταφεύγουν δηλαδή σ' ἕναν ἐξωτισμό πού τελικά εἶναι ἀντιεξωτικός, μιά καί ἀποτελεῖ ἁπλῶς μιά ἐπανεμφάνιση παλιῶν μορφῶν, τίς ὁποῖες ἐκμεταλλεύονται μέ καθυστέρηση σέ ἄλλα ἔθνη. Ὁπωσδήποτε ὅμως οἱ ἀπόψεις αὐτῶν τῶν κριτικῶν ἔχουν τή λειτουργία τοῦ ἐξωτισμοῦ, δηλαδή τῆς φυγῆς ἀπό τίς πραγματικές συνθῆκες τῆς ζωῆς καί τῆς δημιουργίας.

Στά ἐργατικά κράτη μόνο τό πείραμα τοῦ Μπρέχτ στό Βερολίνο πλησιάζει τίς κατασκευές πού μᾶς ἐνδιαφέρουν σήμερα, κι αὐτό γιατί ἀμφισβητεῖ τήν κλασσική ἔννοια τοῦ θεάματος. Μόνον ὁ Μπρέχτ κατάφερε ν' ἀντισταθεῖ στή σοσιαλιστική ρεαλιστική βλακεία τῆς ἐξουσίας.

Σήμερα πού ὁ σοσιαλιστικός ρεαλισμός ἐξαρθρώνεται μποροῦμε νά περιμένουμε τά πάντα ἀπό τήν ἐπαναστατική εἰσβολή τῶν διανοούμενων τῶν ἐργατικῶν κρατῶν στά ἀληθινά προβλήματα

τῆς σύγχρονης κουλτούρας. Ὁ ζντανωφισμός ἦταν ἡ καθυστερημένη ἔκφραση ὄχι μόνο τοῦ πολιτιστικοῦ ἐκφυλισμοῦ τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἀλλά καί τῆς συντηρητικῆς πολιτιστικῆς τοποθέτησης τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Ἔτσι ὅσοι σήμερα στρέφονται ἐνάντια στό ζντανωφισμό ἀναγκάζονται, ὅποιες κι ἄν εἶναι οἱ ὑποκειμενικές προθέσεις τους, νά ὑποστηρίζουν μιά μεγαλύτερη δημιουργική ἐλευθερία, ὅπως αὐτή τοῦ Κοκτώ γιά παράδειγμα. Τό ἀντικειμενικό νόημα μιᾶς ἄρνησης τοῦ ζντανωφισμοῦ εἶναι ἀσφαλῶς ἡ ἄρνηση τῆς ζντανωφικῆς ἄρνησης τῆς «καταστροφῆς». Ἡ μόνη δυνατότητα ξεπεράσματος τοῦ ζντανωφισμοῦ βρίσκεται στήν ἄσκηση μιᾶς πραγματικῆς ἐλευθερίας, δηλαδή στή γνώση τῆς σημερινῆς ἀναγκαιότητάς της.

Ἀκόμα κι ἐδῶ τά χρόνια πού πέρασαν δέν ἦταν τίποτα περισσότερο ἀπό μιά περίοδο συγκεχυμένης ἀντίστασης στή συγκεχυμένη κυριαρχία τῆς ὀπισθοδρομικῆς ἠλιθιότητας. Ὁπωσδήποτε δέν φτάσαμε σ' ἕνα τέτοιο ξεπεσμό. Ἀλλά δέν πρέπει νά ἐπιμείνουμε περισσότερο στά γοῦστα ἤ στά ἀσήμαντα εὑρήματα αὐτῆς τῆς περιόδου. Τά προβλήματα τῆς πολιτιστικῆς δημιουργίας μποροῦν νά λυθοῦν μόνο σέ συνάρτηση μέ μιά καινούργια ὥθηση τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης.

ΤΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΜΙΑΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ

Στόχος μιᾶς ἐπαναστατικῆς δράσης στήν κουλτούρα θά πρέπει νά 'ναι ἡ διεύρυνση τῆς ζωῆς καί ὄχι πῶς νά ἐκφράσει ἤ νά ἑρμηνεύσει τή ζωή. Πρέπει νά πολεμήσουμε τό κακό ὅπου κι ἄν βρίσκεται. Ἡ ἐπανάσταση δέν περιορίζεται στό ὕψος παραγωγῆς τῆς βαριᾶς βιομηχανίας, οὔτε στό ποιός θά τήν ἔχει στά χέρια του. Μαζί μέ τό τέλος τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νά σβύσουν τά πάθη, οἱ παρηγοριές κι οἱ συνήθειες πού γέννησε. Πρέπει νά ὁρίσουμε καινούργιες ἐπιθυμίες συνυφασμένες μέ τίς σημερινές δυνατότητες. Πρέπει ἀπό τώρα κιόλας, μέσα στόν ἀγώνα πού φέρνει ἀντιμέτωπη τή σημερινή κοινωνία μέ τίς δυνάμεις πού θά τήν καταστρέψουν, νά βροῦμε τά πρῶτα στοιχεῖα μιᾶς ἀνώτερης κατασκευῆς τοῦ περιβάλλοντος καί τῶν καινούργιων συνθηκῶν συμπεριφορᾶς. Αὐτό σάν πείραμα καί σάν προπα-

γάνδα. Ὅλα τ' ἄλλα ἀνήκουν καί χρησιμεύουν στό παρελθόν.

Πρέπει νά ξεκινήσουμε τώρα μιά ὀργανωμένη συλλογική δουλιά πού θά τείνει σέ μιά ἐνιαία χρήση ὅλων τῶν μέσων ἀνατροπῆς τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Μέ λίγα λόγια πρέπει ν' ἀναγνωρίσουμε τήν ἀλληλεξάρτηση αὐτῶν τῶν μέσων στήν προοπτική μιᾶς μεγαλύτερης κυριαρχίας τῆς φύσης, μιᾶς μεγαλύτερης ἐλευθερίας. Πρέπει νά κατασκευάσουμε καινούργιες ἀτμόσφαιρες (ambiances) πού θά 'ναι ταυτόχρονα προϊόν κι ἐργαλεῖο καινούργιων συμπεριφορῶν. Συνεπῶς σ' ἕνα πρῶτο στάδιο πρέπει νά χρησιμοποιήσουμε ἐμπειρικά τίς καθημερινές πρακτικές καί τίς πολιτιστικές μορφές πού ὑπάρχουν σήμερα, ἀμφισβητώντας τους κάθε ἀξία. Τό ἴδιο τό κριτήριο «καινοτομία», «μορφική ἐφεύρεση», ἔχει χάσει τό νόημά του μέσα στό παραδοσιακό πλαίσιο μιᾶς τέχνης, δηλαδή ἑνός ἀνεπαρκοῦς τμηματικοῦ μέσου, πού οἱ ἀποσπασματικές καινοτομίες του ἔχουν ξεφτίσει πρίν νά δοῦν τό φῶς – καί συνεπῶς εἶναι ἀδύνατον νά ὑπάρξουν.

Δέν πρέπει ν' ἀπαρνηθοῦμε τή σύγχρονη κουλτούρα. Πρέπει νά τήν χρησιμοποιήσουμε ὥστε νά τήν ἀρνηθοῦμε. Δέν εἶναι δυνατό νά εἶναι ἐπαναστάτης διανοούμενος ὅποιος δέν ἀναγνωρίζει τήν πολιτιστική ἐπανάσταση μπροστά στήν ὁποία βρισκόμαστε. Ἕνας δημιουργός διανοούμενος δέν μπορεῖ νά 'ναι ἐπαναστάτης μόνο καί μόνο ὑποστηρίζοντας τήν πολιτική ἑνός κόμματος, ἔστω κι ἄν χρησιμοποιεῖ πρωτότυπα μέσα. Θά 'ναι ἐπαναστάτης μόνον ἄν ἐργαστεῖ, πλάι στά κόμματα, γιά τήν ἀναγκαία ἀλλαγή ὅλων τῶν πολιτιστικῶν ὑπερδομῶν. Ἀνάλογα, αὐτό πού καθορίζει τόν ἀστό διανοούμενο δέν εἶναι οὔτε ἡ κοινωνική καταγωγή οὔτε ἡ γνώση μιᾶς κουλτούρας (πού ἀποτελεῖ κοινή ἀφετηρία τῆς κριτικῆς καί τῆς δημιουργίας), ἀλλά ὁ ρόλος πού παίζει στήν παραγωγή τῶν ἱστορικά ἀστικῶν μορφῶν τῆς κουλτούρας. Οἱ συγγραφεῖς πού ἔχουν ἐπαναστατικές πολιτικές ἀπόψεις, θά 'πρεπε ν' ἀναζητοῦν τί λάθος ἔκαναν κάθε φορά πού τούς συγχαίρει ἡ ἀστική λογοτεχνική κριτική.

Ἡ ἕνωση πολλῶν πειραματικῶν τάσεων γιά ἕνα ἐπαναστατικό μέτωπο στήν κουλτούρα ἀρχίζει μέ τό συνέδριο τῆς Ἄλμπα στήν Ἰταλία, κατά τά τέλη τοῦ 1956. Αὐτή ἡ προσπάθεια προϋποθέτει νά γνωρίζουμε τρεῖς σημαντικούς παράγοντες:

Πρῶτα πρῶτα πρέπει νά ἐπιδιώξουμε μιά πλήρη συμφωνία τῶν ἀτόμων καί τῶν ὁμάδων πού συμμετέχουν σ' αὐτήν τήν ἑνωμένη δράση, χωρίς νά διευκολύνουμε αὐτήν τή συμφωνία κρύβοντας ὁρισμένες συνέπειες. Πρέπει νά κρατήσουμε σέ ἀπόσταση ὅσους ἀστειεύονται καί τούς ἀρριβίστες, πού ἀσυνείδητα θέλουν νά κάνουν καρριέρα μέσ' ἀπό τό δικό μας δρόμο.

Ἔπειτα πρέπει νά θυμίσουμε ὅτι, ἄν καί μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε κάθε πραγματικά πειραματική συμπεριφορά, ἡ κατάχρηση αὐτῆς τῆς λέξης συχνά ἦταν τρόπος γιά νά δικαιολογηθεῖ μιά καλλιτεχνική δράση στό ἐσωτερικό μιᾶς σημερινῆς δομῆς – δηλαδή μιᾶς δομῆς πού ἔχει κιόλας βρεθεῖ ἀπό ἄλλους. Ὁ μοναδικός ἀξιόλογος πειραματικός δρόμος θεμελιώνεται στή συγκεκριμένη κριτική τῶν ὑπαρχουσῶν συνθηκῶν καί στό συνειδητό ξεπέρασμά τους. Πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε μιά γιά πάντα ὅτι δέν μποροῦμε νά ὀνομάζουμε δημιουργία τήν προσωπική ἔκφραση ὅταν χρησιμοποιοῦμε μέσα πού δημιουργήθηκαν ἀπό ἄλλους. Δημιουργία δέν εἶναι ἡ σύνθεση πραγμάτων καί μορφῶν, ἀλλά ἡ ἐφεύρεση καινούργιων νόμων αὐτῆς τῆς σύνθεσης.

Τέλος πρέπει νά πολεμήσουμε ἀνάμεσά μας τό σεχταρισμό, πού ἀντιτίθεται στήν ἑνότητα δράσης μέ πιθανούς συμμάχους γιά συγκεκριμένους στόχους κι ἐμποδίζει τόν εἰσοδισμό σέ παράλληλες ὀργανώσεις. Στό διάστημα 1952 μέ 1955 ἡ λεττριστική Διεθνής, ἔπειτα ἀπό μερικές ἀναγκαῖες ἐκκαθαρίσεις, προσανατολίστηκε σταθερά πρός μιά ἀπόλυτη αὐστηρότητα πού τήν ὁδήγησε σέ μιά ἐξίσου ἀπόλυτη ἀπομόνωση κι ἀναποτελεσματικότητα, εὐνοώντας μακροπρόθεσμα ἕναν κάποιο συντηρητισμό κι ἕναν ἐκφυλισμό τοῦ κριτικοῦ κι ἐφευρετικοῦ πνεύματος. Πρέπει νά ξεπεράσουμε ὁριστικά αὐτήν τή σεχταριστική συμπεριφορά καί νά προχωρήσουμε σέ πραγματικές ἐνέργειες. Μόνο μέ βάση αὐτό τό κριτήριο θά πρέπει νά γνωρίζουμε ἤ νά ἐγκαταλείπουμε συντρόφους. Φυσικά αὐτό δέν σημαίνει ν' ἀπαρνηθοῦμε τίς ρήξεις, πράγμα στό ὁποῖο μᾶς σπρώχνουν οἱ πάντες. Ἀντίθετα πιστεύουμε πώς πρέπει νά προχωρήσουμε ἀκόμα περισσότερο τή ρήξη μας μέ τίς συνήθειες καί τ' ἄτομα. Πρέπει νά καθορίσουμε συλλογικά τό πρόγραμμά μας καί νά τό πραγματώσουμε πειθαρχημένα, χρησιμοποιώντας ὅλα τά μέσα, ἀκόμα καί τά καλλιτεχνικά.

ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ

Κεντρική ἰδέα μας εἶναι ἡ κατασκευή καταστάσεων (construction de situations), δηλαδή ἡ συγκεκριμένη κατασκευή πρόσκαιρων χώρων (ambiances) ζωῆς καί ὁ μετασχηματισμός τους σέ μιά ἀνώτερη ποιότητα γεμάτη πάθος. Πρέπει νά δημιουργήσουμε μιά ἐπέμβαση πού θά κατευθύνεται ἀπό τούς πολύπλοκους παράγοντες δυό μεγάλων συνιστωσῶν, πού βρίσκονται σέ διαρκή ἀλληλεπίδραση: τό ὑλικό σκηνικό τῆς ζωῆς καί τίς συμπεριφορές πού τό γεννοῦν καί τό ἀνατρέπουν.

Οἱ προοπτικές δράσης μας, πάνω σ' αὐτό τό σκηνικό, μᾶς ὁδηγοῦν στήν ἰδέα μιᾶς ἑνιαίας πολεοδομίας *(urbanisme unitaire)*. Ἡ ἑνιαία πολεοδομία ὁρίζεται κατά πρῶτο λόγο ἀπό τή χρήση τοῦ συνόλου τῶν τεχνῶν καί τῶν τεχνικῶν ὡς μέσων πού συντελοῦν σέ μιά ὁλοκληρωμένη σύνθεση τοῦ περιβάλλοντος. Αὐτό τό σύνολο πρέπει νά τό θεωρήσουμε ἀπείρως πιό ἐκτεταμένο ἀπό τήν παλιά αὐτοκρατορία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς πάνω στίς παραδοσιακές τέχνες ἤ τή σημερινή περιστασιακή ἐφαρμογή ἐξειδικευμένων τεχνικῶν ἤ ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν (ὅπως ἡ οἰκολογία) στήν ἄναρχη πολεοδομία. Ἡ ἑνιαία πολεοδομία θά πρέπει ν' ἀγκαλιάσει καί τό ἠχητικό περιβάλλον ἤ τή διανομή ποτῶν καί τροφίμων. Θά πρέπει νά συμπεριλάβει τή δημιουργία καινούργιων μορφῶν, τή μεταστροφή ἤδη γνωστῶν μορφῶν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καί τῆς πολεοδομίας, καθώς καί τή μεταστροφή τῆς παλιᾶς ποίησης καί τοῦ παλιοῦ κινηματογράφου. Ἡ καθολική τέχνη, γιά τήν ὁποία τόσα ἔχουν εἰπωθεῖ, μπορεῖ νά πραγματωθεῖ μόνο στό ἐπίπεδο τῆς πολεοδομίας. Ἀλλά δέν θ' ἀναλογεῖ σέ κανένα ἀπό τούς παραδοσιακούς ὁρισμούς τῆς αἰσθητικῆς. Σέ καθεμιά ἀπό τίς πειραματικές πόλεις της ἡ ἑνιαία πολεοδομία θά δρᾶ, χρησιμοποιώντας ἕναν ὁρισμένο ἀριθμό πεδίων δυνάμεων, πού πρός τό παρόν θά τά χαρακτηρίσουμε μέ τόν κλασικό ὅρο «συνοικία». Κάθε συνοικία θά μπορεῖ νά τείνει σέ μιά συγκεκριμένη ἁρμονία καί νά ἔρχεται σέ ρήξη μέ τίς γειτονικές ἁρμονίες· ἤ πάλι, θά μπορεῖ νά παίζει πάνω σ' ἕνα μέγιστο σημεῖο ρήξης τῆς ἐσωτερικῆς της ἁρμονίας. Δεύτερον, ἡ ἑνιαία πολεοδομία εἶ-

ναι δυναμική, δηλαδή ἔχει στενή σχέση μέ τίς συμπεριφορές. Μονάδα τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας δέν εἶναι ἡ κατοικία ἀλλά τό ἀρχιτεκτονικό σύμπλεγμα, μιά σύνθεση ὅλων τῶν παραγόντων πού δημιουργοῦν μιά ἀτμόσφαιρα ἤ μιά σειρά ἀντιφατικῶν ἀτμοσφαιρῶν στήν κλίμακα τῆς κατασκευασμένης κατάστασης. Ἡ ἀνάπτυξη στό χῶρο πρέπει νά πάρει ὑπόψη της τίς συναισθηματικές πραγματικότητες πού θά καθορίσει ἡ πειραματική πόλη. Ἕνας ἀπό τούς συντρόφους μας ἐπεξεργάστηκε τή θεωρία τῶν «συνοικιῶν συναισθηματικῶν καταστάσεων», σύμφωνα μέ τήν ὁποία κάθε συνοικία πρέπει νά προκαλεῖ ἕνα ἁπλό συναίσθημα, στό ὁποῖο τό ὑποκείμενο θά ἐκτίθεται συνειδητά. Φαίνεται ὅτι ἕνα τέτοιο σχέδιο βασίζεται σέ κατάλληλα συμπεράσματα πού βγῆκαν ἀπό μιά κίνηση ὑποτίμησης τῶν τυχαίων πρωταρχικῶν συναισθημάτων, καί ἡ πραγμάτωσή του ἴσως ἐπιταχύνει αὐτήν τήν κίνηση. Οἱ σύντροφοι πού ὑποστηρίζουν μιά καινούργια, ἐλεύθερη ἀρχιτεκτονική πρέπει νά καταλάβουν ὅτι μιά τέτοια ἀρχιτεκτονική δέν θά βασίζεται σέ ἐλεύθερες, ποιητικές γραμμές καί μορφές (ὅπως τίς ἐννοεῖ σήμερα ἡ ζωγραφική τῆς «λυρικῆς ἀφαίρεσης»), ἀλλά στίς ἐπιδράσεις τῆς ἀτμόσφαιρας πού ἀποπνέουν οἱ χῶροι, οἱ διάδρομοι, οἱ δρόμοι, καί συνδέεται μέ τίς κινήσεις πού ἀγκαλιάζει. Ἡ ἀρχιτεκτονική πρέπει νά προχωρήσει χρησιμοποιώντας γιά πρώτη ὕλη της συναρπαστικές καταστάσεις μᾶλλον παρά συναρπαστικές μορφές. Καί τά πειράματα, πού θά πραγματοποιηθοῦν μέ βάση αὐτήν τήν πρώτη ὕλη, θά ὁδηγήσουν σέ καινούργιες μορφές. Μέσα σ' αὐτό τό πλαίσιο, ἡ ψυχογεωγραφική ἔρευνα — «ἡ μελέτη τῶν συγκεκριμένων νόμων κι ἐπιδράσεων τοῦ (συνειδητά ἤ ὄχι διαμορφωμένου) γεωγραφικοῦ περιβάλλοντος, τό ὁποῖο ἐπιδρᾶ ἄμεσα στή συναισθηματική συμπεριφορά τῶν ἀτόμων» — ἀποκτᾶ τό διπλό της νόημα ὡς ἐνεργή παρατήρηση τῶν περιοχῶν μιᾶς πόλης καί διατύπωση τῶν ὑποθέσεων γιά τή δομή τῆς καταστασιακῆς πόλης. Ἡ πρόοδος τῆς ψυχογεωγραφίας ἐξαρτᾶται σέ μεγάλο βαθμό ἀπό τή στατιστική ἐπέκταση τῶν μεθόδων παρατήρησης πού χρησιμοποιεῖ. Ἀκόμα περισσότερο ὅμως ἐξαρτᾶται ἀπό τόν πειραματισμό πού βασίζεται σέ συγκεκριμένες ἐπεμβάσεις στήν πολεοδομία. Μέχρι αὐτό τό στάδιο δέν μποροῦμε νά 'μαστε σίγουροι γιά τήν ἀντικειμενική ἀλήθεια τῶν πρώτων ψυχογεωγραφικῶν δεδομένων. Ἀλλά κι ἄν

ἀκόμα αὐτά τά δεδομένα ἀποδειχτοῦν λαθεμένα, θά 'ναι ἁπλῶς λάθος λύσεις σ' ἕνα ἀληθινό πρόβλημα.

Σέ συνάρτηση μέ τίς ἄλλες ἐπιθυμητές πλευρές μιᾶς ἐπανάστασης τῶν ἠθῶν, ἡ δράση μας στή συμπεριφορά μπορεῖ νά ὁριστεῖ μέ συντομία ὡς ἐφεύρεση ἐντελῶς καινούργιων παιχνιδιῶν. Γενικότερος στόχος μας πρέπει νά 'ναι ἡ διεύρυνση τοῦ πλούσιου μέρους τῆς ζωῆς καί ἡ μεγαλύτερη δυνατή μείωση τῶν μηδαμινῶν στιγμῶν της. Μποροῦμε λοιπόν νά ποῦμε ὅτι τό σχέδιό μας εἶναι μιά ἐπιχείρηση ποσοτικῆς αὔξησης τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, πιό σοβαρή ἀπό τίς βιολογικές μεθόδους πού μελετοῦν σήμερα. Αὐτό συνεπάγεται μιά ποιοτική αὔξηση πού τό μέλλον της δέν μποροῦμε νά προβλέψουμε. Τό καταστασιακό παιχνίδι διακρίνεται ἀπό τήν κλασική ἀντίληψη τοῦ παιχνιδιοῦ γιατί ἀρνεῖται ριζικά τόν ἀνταγωνιστικό του χαρακτήρα καί τό διαχωρισμό του ἀπό τήν καθημερινή ζωή. Τό καταστασιακό παιχνίδι ἐμπεριέχει μιά ἠθική ἐπιλογή: τόν ἀγώνα στό πλάι ὅλων ὅσων ἐξασφαλίζουν τή μελλοντική ἐπικράτηση τῆς ἐλευθερίας καί τοῦ παιχνιδιοῦ. Αὐτή ἡ ἐπιλογή συνδέεται προφανῶς μέ τή βεβαιότητα ὅτι οἱ δραστηριότητες τοῦ ἐλεύθερου χρόνου θ' αὐξάνονται διαρκῶς καί μέ ταχύτητα, ἐξαιτίας τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων πού ἔχει κατακτήσει ἡ ἐποχή μας. Ἐξίσου συνδέεται μέ τήν ἀναγνώριση τοῦ γεγονότος ὅτι σήμερα κάτω ἀπ' τά μάτια μας δίνεται μιά μάχη τῶν δραστηριοτήτων τοῦ ἐλεύθερου χρόνου, πού ἡ σημασία της στήν ταξική πάλη δέν ἔχει ἀναλυθεῖ ἐπαρκῶς. Ἡ ἄρχουσα τάξη καταφέρνει νά χρησιμοποιεῖ γιά λογαριασμό της αὐτές τίς δραστηριότητες (πού τῆς ἀπέσπασε τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο), ἀναπτύσσοντας ἕνα τεράστιο βιομηχανικό τομέα παραγωγῆς διασκεδάσεων, μοναδικό ἐργαλεῖο ἀποκτήνωσης τοῦ προλεταριάτου ἀπό τά ὑποπροϊόντα τῆς φενακιστικῆς ἰδεολογίας καί τῶν γούστων τῆς ἀστικῆς τάξης. Καί σίγουρα μιά ἀπό τίς αἰτίες πού κρατοῦν τήν ἀμερικάνικη ἐργατική τάξη μακρυά ἀπό τήν πολιτικοποίηση, εἶναι αὐτή ἡ ἀφθονία τηλεοπτικῶν ἠλιθιοτήτων. Πιέζοντας συλλογικά καί πετυχαίνοντας ν' ἀνεβάσει τήν τιμή τῆς ἐργασίας του λίγο παραπάνω ἀπό τό ἐλάχιστο πού ἀπαιτεῖται γιά τήν παραγωγή αὐτῆς τῆς ἐργασίας, τό προλεταριάτο διευρύνει τόσο τήν ἀγωνιστική του δύναμη ὅσο καί τό πεδίο τοῦ ἀγώνα. Ἔτσι γεννιοῦνται καινούργιες μορφές πάλης παράλληλα μέ

τίς ἄμεσα οἰκονομικές καί πολιτικές συγκρούσεις. Μέχρι σήμερα ἡ ἐπαναστατική προπαγάνδα ἔμενε σταθερά ὑποταγμένη σ' αὐτές τίς μορφές ἀγώνα, παντοῦ ὅπου ἡ βιομηχανική ἀνάπτυξη τίς ἔφερε στό προσκήνιο. Αὐτό πού δυστυχῶς ἀπέδειξαν ὁρισμένες ἐμπειρίες τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα εἶναι ὅτι ἡ ἀναγκαία ἀλλαγή τῆς ὑποδομῆς μπορεῖ νά καθυστερήσει ἀπό τά σφάλματα καί τίς ἀδυναμίες στό ἐπίπεδο τῶν ὑπερδομῶν. Πρέπει νά ρίξουμε καινούργιες δυνάμεις στή μάχη τῶν διασκεδάσεων καί νά παραταχτοῦμε σ' αὐτήν.

Μιά πρώτη μορφή ἑνός καινούργιου τρόπου συμπεριφορᾶς πετύχαμε κιόλας σ' αὐτό πού ὀνομάσαμε περιπλάνηση, δηλαδή στήν πρακτική μιᾶς συναρπαστικῆς ἀποκλίνουσας πορείας πού βασίζεται στήν βιαστική ἀλλαγή ἀτμοσφαιρῶν – ἐνῶ συνάμα ἀποτελεῖ μέσο μελέτης τῆς ψυχογεωγραφίας καί τῆς καταστασιακῆς ψυχολογίας. Ἡ ἐφαρμογή αὐτῆς τῆς θέλησης γιά μιά παιγνιώδη δημιουργία πρέπει ν' ἀγκαλιάσει ὅλες τίς γνωστές μορφές τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων (ἐπηρεάζοντας γιά παράδειγμα τήν ἱστορική ἐξέλιξη συναισθημάτων ὅπως ἡ φιλία ἤ ὁ ἔρωτας). Τά πάντα μᾶς πείθουν πώς ἡ οὐσία τῶν ἀναζητήσεών μας βρίσκεται στήν ὑπόθεσή μας γιά τήν κατασκευή καταστάσεων.

Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μιά σειρά ἀναγκαστικῶν καταστάσεων. Ἄν καί καμιά ἀπ' αὐτές δέν εἶναι ὁλόιδια μέ τίς ἄλλες, στήν τεράστια πλειοψηφία τους αὐτές οἱ καταστάσεις διαφέρουν τόσο ἐλάχιστα κι εἶναι τόσο θολές, πού δίκαια μᾶς δίνουν τήν ἐντύπωση ὅτι εἶναι ἀπαράλλαχτες. Ἔτσι οἱ σπάνιες ἀληθινά συναρπαστικές καταστάσεις πού γνωρίζουμε στή ζωή, τήν ἀκινητοποιοῦν καί τήν ὁριοθετοῦν αὐστηρά. Πρέπει νά προσπαθήσουμε γιά τήν κατασκευή καταστάσεων, δηλαδή συλλογικῶν ἀτμοσφαιρῶν, ἑνός συνόλου ἐντυπώσεων πού θά καθορίζει τήν ποιότητα μιᾶς στιγμῆς. Ἄν πάρουμε τό ἁπλό παράδειγμα τῆς συγκέντρωσης μιᾶς ὁμάδας ἀτόμων γιά ἕνα ὁρισμένο χρόνο, θά ἔπρεπε (παίρνοντας ὑπόψη μας τίς γνώσεις καί τά ὑλικά μέσα πού διαθέτουμε) νά μελετήσουμε ποιά ὀργάνωση τοῦ χώρου, ποιά ἐπιλογή ἐκείνων πού θά συμμετάσχουν καί ποιά γεγονότα ἁρμόζουν στήν ἐπιθυμητή ἀτμόσφαιρα. Εἶναι βέβαιο ὅτι οἱ δυνατότητες μιᾶς κατάστασης θ' αὐξηθοῦν σημαντικά μέσα στό χρόνο καί τό χῶρο ὅσο θά γίνεται πραγματικότητα ἡ ἐνιαία πολεοδομία ἤ θά

διαμορφώνεται μιά καταστασιακή γενιά. Ἡ κατασκευή καταστάσεων ἀρχίζει πέρα ἀπό τήν σημερινή κατάρρευση τῆς ἔννοιας «θέαμα». Δέν εἶναι δύσκολο νά δεῖ κανείς πόσο πολύ ἡ ἴδια ἡ ἀρχή τοῦ θεάματος συνδέεται μέ τή ἀλλοτρίωση τοῦ παλιοῦ κόσμου, τήν ἀπουσία ἐπέμβασης. Ἀντιστρόφως, βλέπουμε ὅτι οἱ πιό ἀξιόλογες ἀπό τίς ἐπαναστατικές ἀναζητήσεις στήν κουλτούρα προσπάθησαν νά σπάσουν τήν ψυχολογική ταύτιση τοῦ θεατῆ μέ τόν ἥρωα, θέλοντας νά σπρώξουν αὐτόν τό θεατή στή δράση, προκαλώντας τήν ἱκανότητά του ν' ἀνατρέψει τήν ἴδια του τή ζωή. Ἡ κατάσταση φτιάχνεται ὥστε νά βιώνεται ἀπό ἐκείνους πού τήν κατασκευάζουν. Ὁ ρόλος τοῦ «κοινοῦ» – πού συνήθως εἶναι παθητικό ἤ τό πολύ πολύ διακοσμητικό – πρέπει πάντοτε νά μειώνεται, καθώς θά μεγαλώνει ὁ ἀριθμός ἐκείνων πού δέν μποροῦν νά λέγονται ἠθοποιοί (acteurs) ἀλλά, μέ μιά καινούργια ἔννοια τοῦ ὅρου, «δράστες» (viveurs).

Πρέπει νά πολλαπλασιάσουμε τ' ἀντικείμενα καί τά ὑποκείμενα, πού δυστυχῶς σήμερα εἶναι τόσο σπάνια, ὥστε καί τά πιό ἐλάχιστα ἀποκτοῦν μιά ὑπερβολική συναισθηματική σπουδαιότητα. Πρέπει ἐπίσης νά ὀργανώσουμε τά παιχνίδια αὐτῶν τῶν ποιητικῶν ὑποκειμένων μέσα σ' αὐτά τά ποιητικά ἀντικείμενα. Αὐτό εἶναι ὅλο τό πρόγραμμά μας, ἕνα πρόγραμμα οὐσιαστικά μεταβατικό. Οἱ καταστάσεις μας δέν θά 'χουν μέλλον· θά 'ναι τόποι περάσματος. Οἱ διαπιστώσεις μας εἶναι σοβαρές καί δέν τίς ἐνδιαφέρει τό ἀναλλοίωτο τῆς τέχνης ἤ ὁποιουδήποτε ἄλλου πράγματος. Ἡ ἰδέα πού κρίνει τά ἔργα μέ βάση τήν αἰωνιότητά τους εἶναι ἡ χυδαιότερη ἀπ' ὅσες μπορεῖ νά 'χει κάποιος γιά τίς πράξεις του.

Οἱ καταστασιακές τεχνικές δέν ἔχουν ἐφευρεθεῖ ἀκόμα. Ξέρουμε ὅμως ὅτι ἕνα καθῆκον παρουσιάζεται μόνον ἐκεῖ πού ὑπάρχουν κιόλας – ἤ ἔστω ἀρχίζουν νά σχηματίζονται – οἱ ἀναγκαῖες γιά τήν ἐκπλήρωσή του ὑλικές συνθῆκες. Πρέπει ν' ἀρχίσουμε ἀπό μιά περιορισμένη πειραματική φάση. Χρειάζεται ὁπωσδήποτε νά προετοιμάσουμε σχέδια καταστάσεων, σάν σενάρια, παρά τήν ἀναπόφευκτη ἀνεπάρκειά τους στήν ἀρχή. Γι' αὐτό θά πρέπει νά ἑτοιμάσουμε ἕνα σύστημα σημειώσεων, πού θά γίνει πιό συγκεκριμένο καθώς θά προχωρᾶμε τά πειράματα κατασκευῆς καί θά μαθαίνουμε περισσότερα. Θά χρειαστεῖ νά βροῦμε ἤ νά ἐπαληθεύ-

σουμε νόμους, ὅπως ἐκεῖνο σύμφωνα μέ τόν ὁποῖον ἡ καταστασιακή συγκίνηση ἐξαρτᾶται ἀπό μιά ὑπερβολική συγκέντρωση ἤ ἐξάπλωση τῶν κινήσεων (ἡ κλασική τραγωδία δίνει μιά προσεγγιστική εἰκόνα τῆς πρώτης περίπτωσης, ἡ περιπλάνηση τῆς δεύτερης). Ἐκτός ἀπό τά ἄμεσα μέσα πού θά χρησιμοποιηθοῦν γιά τούς συγκεκριμένους σκοπούς της, ἡ κατασκευή καταστάσεων στήν ἀνοδική φάση της θά ἐπιβάλλει καί μιά καινούργια ἐφαρμογή τῶν τεχνικῶν ἀναπαραγωγῆς. Μποροῦμε γιά παράδειγμα νά φανταστοῦμε ὅτι ἡ τηλεόραση θά προβάλλει ἄμεσα ὁρισμένες φάσεις μιᾶς κατάστασης σέ μιά ἄλλη, πράγμα πού θά δημιουργεῖ τροποποιήσεις κι ἀλληλεπιδράσεις. Ἁπλούστερα ἀκόμα, ὁ εἰδησεογραφικός κινηματογράφος θά μποροῦσε ἐπιτέλους νά δικαιώσει τ' ὄνομά του, δημιουργώντας μιά καινούργια σχολή τοῦ ντοκυμανταίρ μέ στόχο νά κινηματογραφεῖ γιά τά καταστασιακά ἀρχεῖα τίς πιό ἐνδιαφέρουσες στιγμές μιᾶς κατάστασης πρίν ἡ ἐξέλιξη τῶν στοιχείων της γεννήσει μιά διαφορετική κατάσταση. Ἐφόσον ἡ συστηματική κατασκευή καταστάσεων θά πρέπει νά παράγει πρωτόγνωρα αἰσθήματα, ὁ κινηματογράφος θά βρεῖ τό μεγαλύτερο παιδαγωγικό του ρόλο διαδίδοντας αὐτά τά καινούργια πάθη.

Ἡ καταστασιακή θεωρία ὑποστηρίζει ἀποφασιστικά μιά ἀσυνεχή ἀντίληψη τῆς ζωῆς. Ἡ ἔννοια τῆς ἑνότητας θά πρέπει νά μεταφερθεῖ ἀπό τήν προοπτική μιᾶς ὁλόκληρης ζωῆς (ὅπου ἀποτελεῖ μιά ἀντιδραστική ἀπάτη, θεμελιωμένη στήν πεποίθηση ὅτι ἡ ψυχή εἶναι ἀθάνατη καί, σέ τελευταία ἀνάλυση, στή διαίρεση τῆς ἐργασίας) στήν προοπτική μεμονωμένων στιγμῶν τῆς ζωῆς καί τῆς κατασκευῆς κάθε στιγμῆς, χάρη στήν ἐνιαία χρήση τῶν καταστασιακῶν μέσων. Στήν ἀταξική κοινωνία δέν θά ὑπάρχουν πιά ζωγράφοι, ἀλλά καταστασιακοί πού ἀνάμεσα στ' ἄλλα θά ζωγραφίζουν.

Μετά τή διαρκή σύγκρουση ἀνάμεσα στήν ἐπιθυμία καί τήν ἐχθρική πραγματικότητα, τό κυριότερο συναισθηματικό δράμα τῆς ζωῆς φαίνεται πώς εἶναι ἡ αἴσθηση τοῦ περάσματος τοῦ χρόνου. Ἡ καταστασιακή συμπεριφορά ποντάρει στό κύλισμα τοῦ χρόνου καί γι' αὐτό συγκρούεται μέ τίς αἰσθητικές μεθόδους, πού ἔτειναν στήν παγιοποίηση τῆς συγκίνησης. Στό πέρασμα τῶν συγκινήσεων καί τοῦ χρόνου, ἡ καταστασιακή πρόκληση εἶναι

ἕνα ἀσταμάτητο ποντάρισμα στήν ἀλλαγή, πού προχωράει ὅλο καί πιό μακρυά τό παιχνίδι καί τόν πολλαπλασιασμό τῶν συγκινησιακῶν περιόδων. Προφανῶς δέν μᾶς εἶναι εὔκολο αὐτή τή στιγμή νά ποντάρουμε ἔτσι. Ὡστόσο, ἔστω κι ἄν χάσουμε χίλιες φορές, δέν ἔχουμε περιθώρια νά διαλέξουμε μιά ἄλλη προοδευτική στάση.

Ἡ καταστασιακή μειοψηφία συγκροτήθηκε ἀρχικά ὡς τάση μέσα στή λεττριστική ἀριστερά καί στή συνέχεια μέσα στή λεττριστική Διεθνή, τήν ὁποία κατάφερε νά ἐλέγξει. Ἡ ἴδια ἀντικειμενική κίνηση ὁδηγεῖ σέ παρόμοια συμπεράσματα πολλές πρωτοποριακές ὁμάδες τῆς περιόδου τοῦ πρόσφατου παρελθόντος. Πιστεύουμε σήμερα ὅτι ἡ συμφωνία γιά μιά ἑνωμένη δράση τῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοπορίας στήν κουλτούρα πρέπει νά βασιστεῖ σ' ἕνα τέτοιο πρόγραμμα. Δέν ἔχουμε συνταγές οὔτε ὁριστικά ἀποτελέσματα. Τό μόνο πού προτείνουμε εἶναι μιά συλλογική πειραματική ἔρευνα σέ ὁρισμένες κατευθύνσεις πού καθορίζουμε αὐτή τή στιγμή καί σέ ἄλλες πού ἀκόμα δέν ἔχουν καθοριστεῖ. Ἡ ἴδια ἡ δυσκολία μας νά ὁλοκληρώσουμε τά πρῶτα καταστασιακά ἔργα ἀποδεικνύει ὅτι ὁ τομέας στόν ὁποῖον εἰσβάλλουμε εἶναι ὁλοκληρωτικά παρθένος. Ὅ,τι ἀλλάζει τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο βλέπουμε τούς δρόμους εἶναι πιό σημαντικό ἀπό ἐκεῖνο πού ἀλλάζει τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο βλέπουμε τή ζωγραφική. Οἱ ὑποθέσεις μέ τίς ὁποῖες δουλεύουμε θ' ἀναθεωρηθοῦν σέ κάθε μελλοντική ἀνατροπή, ἀπ' ὅπου κι ἄν προέρχεται.

Οἱ ἐπαναστάτες διανοούμενοι καί καλλιτέχνες, πού γιά λόγους γούστου ἔχουν βολευτεῖ στήν ἀδυναμία τους, θά μᾶς ποῦν ὅτι αὐτός ὁ «καταστασισμός» (situationnisme) εἶναι μᾶλλον δυσάρεστος, ὅτι δέν κάναμε τίποτα ὡραῖο, ὅτι προτιμοῦν νά μιλοῦν γιά τόν Ἀντρέ Ζίντ κι ὅτι δέν βλέπουν γιατί νά ἐνδιαφερθοῦν γιά μᾶς. Θά μᾶς ἀποφύγουν, κατηγορώντας μας ὅτι ἐπαναλαμβάνουμε πολλές συμπεριφορές πού ἔχουν κιόλας σκανδαλίσει. κι ἐκφράζουν ἁπλῶς τήν ἐπιθυμία νά γίνουμε γνωστοί. Θ' ἀγανακτήσουν γιά τίς μεθόδους πού κρίναμε σωστό νά υἱοθετήσουμε σέ ὁρισμένες περιπτώσεις, θέλοντας νά κρατήσουμε ἤ νά ξανακερδίσουμε τίς ἀποστάσεις. Ἀπαντοῦμε: τό θέμα δέν εἶναι νά μάθουμε ἄν ὅλ' αὐτά σᾶς ἐνδιαφέρουν, ἀλλά ἄν μπορεῖτε σεῖς οἱ ἴδιοι ν' ἀποκτήσετε κάποιο ἐνδιαφέρον μέσα στίς καινούργιες συνθῆκες

τῆς πολιτιστικῆς δημιουργίας. Ὁ ρόλος σας σάν ἐπαναστάτες διανοούμενοι καί καλλιτέχνες δέν εἶναι νά φωνάζετε πώς βρίζουμε τήν ἐλευθερία κάθε φορά πού ἀρνούμαστε νά συμπορευτοῦμε μέ τούς ἐχθρούς της. Δέν πρέπει νά μιμεῖστε τούς ἀστούς ἐστέτ, πού προσπαθοῦν ν' ἀνάγουν τά πάντα στά ἤδη γνωστά ἐπειδή αὐτά δέν τούς ἐνοχλοῦν. Ξέρετε πώς μιά δημιουργία δέν εἶναι ποτέ ἀπόλυτα καθαρή. Ὁ ρόλος σας εἶναι νά ἐρευνᾶτε αὐτά πού κάνει ἡ διεθνής πρωτοπορία, νά πάρετε μέρος στήν ἐποικοδομητική κριτική τοῦ προγράμματός της καί νά καλέσετε στήν ὑποστήριξή του.

ΤΑ ΑΜΕΣΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΜΑΣ

Πρέπει, πλάι στά ἐργατικά κόμματα ἤ στίς ἐξτρεμιστικές τάσεις τους, νά ὑποστηρίξουμε τήν ἀνάγκη γιά μιά συνεπή ἰδεολογική δράση, στό ἐπίπεδο τοῦ πάθους, ἐνάντια στήν ἐπιρροή τῶν προπαγανδιστικῶν μεθόδων τοῦ ἀνεπτυγμένου καπιταλισμοῦ: νά προτείνουμε συγκεκριμένα καί μέ κάθε εὐκαιρία ἄλλους, ἐπιθυμητούς τρόπους ζωῆς, σέ ρήξη μέ τόν καπιταλιστικό τρόπο ζωῆς καί νά καταστρέψουμε τήν ἀστική ἰδέα γιά τήν εὐτυχία, χρησιμοποιώντας ὅλα τά ὑπερπολιτικά μέσα. Ταυτόχρονα θά πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη μας ὅτι μέσα στήν ἄρχουσα τάξη τῶν κοινωνιῶν ὑπάρχουν ἄτομα πού, εἴτε ἀπό πλήξη εἴτε ἀπό ἀνάγκη γιά καινοτομία, πάντοτε βοήθησαν τό κίνημα πού τελικά κατέστρεψε αὐτές τίς κοινωνίες. Αὐτά τά ἄτομα, πού διαθέτουν μερικά ἀπό τ' ἀποθέματα πού μᾶς λείπουν, πρέπει νά τά ἐνθαρρύνουμε ὥστε νά μᾶς δώσουν τά μέσα γιά νά πραγματώσουμε τά πειράματά μας, ζητώντας τους μιά πίστωση ἀνάλογη μ' ἐκείνη πού δίνεται στήν ἐπιστημονικη ἔρευνα, κι ἐξίσου ἐπικερδή.

Πρέπει νά παρουσιάσουμε παντοῦ μιά ἐπαναστατική ἐναλλαγή πρός τήν κυρίαρχη κουλτούρα· νά συντονίσουμε ὅλες τίς ἔρευνες, πού γίνονται αὐτή τή στιγμή χωρίς συνολική προοπτική· νά ἐνθαρρύνουμε μέ τήν κριτική καί τήν προπαγάνδα τούς πιό προχωρημένους ἀπό τούς διανοούμενους καί τούς καλλιτέχνες καλώντας τους νά ἔρθουν σ' ἐπαφή μαζί μας, μέ στόχο μιά κοινή δράση.

Πρέπει νά διακηρύξουμε πώς εἴμαστε πρόθυμοι νά ξανασυζητήσουμε, στή βάση αὐτοῦ τοῦ προγράμματος, μέ ὅλους ὅσους πα-

λιότερα εἶχαν πάρει μέρος στή δράση μας καί εἶναι ἀκόμα ἱκανοί νά ἑνωθοῦν μαζί μας.

Πρέπει νά προβάλουμε τά συνθήματα γιά τήν ἐνιαία πολεοδομία, τήν πειραματική συμπεριφορά, τήν ὑπερπολιτική προπαγάνδα καί τήν κατασκευή ἀτμοσφαιρῶν. Ἀρκετά ἀσχοληθήκαμε μέ τήν ἑρμηνεία τῶν παθῶν. Τό θέμα τώρα εἶναι νά βροῦμε καινούργια.

Γκύ Ντεμπόρ, *Ἰούλιος 1957*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΚΟΥ ΜΠΑΟΥΧΑΟΥΣ

Τί εἶναι τό Μπαουχάους;

Τό Μπαουχάους εἶναι μιά ἀπάντηση στό ἐρώτημα: τί «παιδεία» χρειάζονται οἱ καλλιτέχνες ὥστε νά συμμετάσχουν στήν ἐποχή τῆς μηχανῆς;

Πῶς πραγματοποιήθηκε ἡ ἰδέα τοῦ Μπαουχάους;

Πραγματοποιήθηκε μέ μιά «σχολή» στή Γερμανία – πρῶτα στή Βαϊμάρη κι ἔπειτα στό Ντεσσάου –, πού ἱδρύθηκε ἀπό τόν ἀρχιτέκτονα Βάλτερ Γκρόπιους τό 1919 (καί καταστράφηκε ἀπό τούς Ναζί τό 1933).

Τί εἶναι τό Διεθνές Κίνημα γιά ἕνα Φαντασιακό Μπαουχάους;

Εἶναι ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα ποῦ καί πῶς μποροῦμε νά βροῦμε μιά σωστή θέση γιά τούς καλλιτέχνες στήν ἐποχή τῆς μηχανῆς. Αὐτή ἡ ἀπάντηση ἀποδεικνύει ὅτι ἡ παιδεία πού πρόσφερε τό παλιό Μπαουχάους εἶναι λαθεμένη.

Πῶς πραγματοποιήθηκε ἡ ἰδέα τοῦ Διεθνοῦς Κινήματος γιά ἕνα Φαντασιακό Μπαουχάους;

Τό Κίνημα ἱδρύθηκε στήν Ἑλβετία τό 1953, ὡς μία τάση μέ στόχο τή δημιουργία μιᾶς ἑνωμένης ὀργάνωσης ἱκανῆς νά συμβάλει στήν ἀνάπτυξη μιᾶς συνολικῆς ἐπαναστατικῆς πολιτιστικῆς συμπεριφορᾶς. Τό 1954, τό πείραμα τῆς συνάντησης στήν Ἀλμπίσολα ἀπόδειξε ὅτι οἱ πειραματικοί καλλιτέχνες πρέπει νά πάρουν στά χέρια τους τά μέσα τῆς βιομηχα-

νίας καί νά τά ὑποτάξουν στούς δικούς τους, μή ὠφελιμιστικούς σκοπούς. Τό 1955 ἱδρύθηκε ἕνα φαντασιακό ἐργαστήριο στήν Ἄλμπα. Στόχος τοῦ πειράματος τῆς Ἀλμπίσολα: ἀπόλυτη πληθωριστική κατάρρακωση τῶν σύγχρονων ἀξιῶν τῆς διακόσμησης (βλ. τήν παραγωγή κεραμικῶν ἀπό παιδιά). Τό 1956 τό Συνέδριο τῆς Ἄλμπα ὅρισε διαλεκτικά τήν ἐνιαία πολεοδομία. Τό 1957 τό Κίνημα διέδωσε τό σύνθημα τῆς ψυχογεωγραφικῆς δράσης.

Τί θέλουμε

Ζητᾶμε τά ἴδια οἰκονομικά καί πρακτικά μέσα καί δυνατότητες πού διατίθενται στήν ἐπιστημονική ἔρευνα, πού τά σπουδαῖα συμπεράσματά της εἶναι γνωστά.

Ἡ καλλιτεχνική ἔρευνα ταυτίζεται μέ τήν «ἀνθρώπινη ἐπιστήμη», πού γιά μᾶς σημαίνει «στρατευμένη ἐπιστήμη» καί ὄχι καθαρά ἱστορική ἐπιστήμη. Αὐτή ἡ ἔρευνα πρέπει νά πραγματοποιηθεῖ ἀπό τούς καλλιτέχνες μέ τή συνδρομή τῶν ἐπιστημόνων.

Τό πρῶτο Ἰνστιτοῦτο, πού δημιουργήθηκε γι' αὐτόν τό σκοπό, εἶναι τό Πειραματικό ἐργαστήριο ἐλεύθερης καλλιτεχνικῆς ἔρευνας, πού ἱδρύθηκε στίς 29 Σεπτεμβρίου τοῦ 1955 στήν Ἄλμπα. Αὐτό τό ἐργαστήριο δέν εἶναι ἐκπαιδευτικός θεσμός. Ἁπλῶς προσφέρει καινούργιες δυνατότητες πειραματισμοῦ στόν καλλιτέχνη.

Οἱ ἡγέτες τοῦ παλιοῦ Μπαουχάους ἦταν μεγάλοι τεχνίτες μ' ἐξαιρετικό ταλέντο· ἦταν ὅμως κακοί δάσκαλοι. Τά ἔργα τῶν μαθητῶν τους δέν ἦταν παρά εὐλαβεῖς ἀπομιμήσεις τῶν δασκάλων τους. Ἡ πραγματική ἐπίδραση αὐτῶν τῶν τελευταίων ἦταν ἔμμεση, μέσω τοῦ παραδειγματισμοῦ: ὁ Ρούσκιν γιά τόν Φάν ντέ Φέλντε, ὁ Φάν ντέ Φέλντε γιά τόν Γκρόπιους.

Ὅλες αὐτές οἱ διαπιστώσεις δέν ἀποτελοῦν κριτική· εἶναι ἁπλῶς μιά διαπίστωση ἀπό τήν ὁποία μποροῦμε νά ὁδηγηθοῦμε στ' ἀκόλουθα συμπεράσματα: Εἶναι ἀδύνατη ἡ ἄμεση μετάδοση τῶν καλλιτεχνικῶν ταλέντων· ἡ καλλιτεχνική διαμόρφωση τοῦ ἀτόμου πραγματοποιεῖται μέσ' ἀπό μιά σειρά ἀντιφατικῶν φάσεων: Κατάπληξη – Θαυμασμός – Μίμηση – Ἀπόρριψη – Πειραματισμός – Κατοχή.

Δέν μποροῦμε ν' ἀποφύγουμε καμιά ἀπ' αὐτές τίς φάσεις, παρ' ὅλο πού δέν εἶναι ἀπαραίτητο νά τίς περάσει ὅλες τό ἴδιο ἄτομο.

Τό πρακτικό συμπέρασμά μας εἶναι τό ἑξῆς: ἐγκαταλείπουμε κάθε προσπάθεια ὅσον ἀφορᾶ τήν παιδαγωγική δράση καί κινούμαστε πρός μιά πειραματική δραστηριότητα.

Ἄσγκερ Γιόρν, 1957

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

κεντρικό ὄργανο τῶν τμημάτων τῆς καταστασιακῆς διεθνοῦς

τεῦχος 1 - Ἰούνιος 1958 - τριμηνιαῖο
διευθυντής: Γκ. - Ἐ. Ντεμπόρ

Συντακτική ἐπιτροπή:
Μωρίς Βυκέρτ, Μοχάμετ Ντάχου, Τζουζέππε Πίνοτ–Γκαλλίτσο

Κανόνας σ᾽ αὐτήν τήν ἐπιθεώρηση εἶναι ἡ συλλογική σύνταξη τῶν κειμένων. Τά κάποια ἄρθρα πού ἔχουν γραφτεῖ καί ὑπογράφονται ἀτομικά ἐνδιαφέρουν ἐξίσου τό σύνολο τῶν συντρόφων μας ὡς ἰδιαίτερα σημεῖα τῆς κοινῆς τους ἀναζήτησης. Εἴμαστε ἀντίθετοι στήν συντήρηση μορφῶν ὅπως ἡ λογοτεχνική ἤ ἡ καλλιτεχνική ἐπιθεώρηση.

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν᾽ ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Η ΠΑΛΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΩΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

«Μποροῦν στό ἑξῆς νά προκαλέσουν τίς ἀντιδράσεις τῶν ἀνθρώπων, ὁδηγώντας τις μέ ἀπόλυτη σιγουριά σέ προκαθορισμένες κατευθύνσεις», ἔγραφε ὁ Σέρζ Τσαχότιν (Serge Tchakhotine) γιά τίς μεθόδους ἐπηρεασμοῦ τῶν μαζῶν, πού χρησιμοποίησαν οἱ ἐπαναστάτες καί οἱ φασίστες στό μεσοπόλεμο (*Ὁ Βιασμός τῶν μαζῶν ἀπό τήν πολιτική προπαγάνδα*, ἐκδ. GALLIMARD). Ἀπό τότε ἡ ἐπιστημονική πρόοδος εἶναι σταθερή. Προχώρησαν τήν πειραματική μελέτη τῶν μηχανισμῶν τῆς συμπεριφορᾶς, βρῆκαν καινούργιες χρήσεις γιά τά ἤδη ὑπάρχοντα ἐργαλεῖα κι ἀνακαλύψαν καινούργια. Ἐδῶ κι ἀρκετό καιρό δοκιμάστηκε ἡ ἀόρατη διαφήμιση (πού πετυχαίνεται παρεμβάλλοντας σέ μιά κινηματογραφική ταινία αὐτόνομες εἰκόνες, μόνο γιά 1/24 τοῦ δευτερολέπτου, ὥστε νά καταγράφονται στόν ἀμφιβληστροειδή χωρίς νά γίνονται συνειδητές). Τό 1957 ἡ ὑπηρεσία ἐρευνῶν τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἄμυνας τοῦ Καναδᾶ πέτυχε μιά πειραματική μελέτη τῆς πλήξης, ἀπομονώνοντας ἄτομα σ' ἕνα περιβάλλον διαμορφωμένο ἔτσι ὥστε νά μήν ἔχουν καμμιά ἐπαφή μέ τόν ἐξωτερικό κόσμο (ἕνα κελλί μέ γυμνούς τοίχους, μέ σταθερό φωτισμό, μ' ἕνα μόνο ἄνετο κρεβάτι, χωρίς κανένα θόρυβο, καμμιά μυρωδιά, καμμιά ἀλλαγή θερμοκρασίας). Οἱ ἐρευνητές διαπίστωσαν ὅτι ἡ παραμονή σ' αὐτά τά κελλιά ὁδηγεῖ σ' ἐκτεταμένες διαταραχές τῆς συμπεριφορᾶς ἐπειδή ὁ ἐγκέφαλος, καθώς δέν δέχεται κανένα ἐρέθισμα, χάνει αὐτή τή μέση διέγερση πού ἀπαιτεῖ ἡ φυσιολογική λειτουργία του. Συμπέραναν λοιπόν πόσο ὀλέθρια εἶναι ἡ ἐπίδραση ἑνός πληκτικοῦ περιβάλλοντος στήν ἀνθρώπινη συμπεριφορά κι ἐξήγησαν μ' αὐτό τόν τρόπο τά ἀτυχήματα

πού συμβαίνουν στίς μονότονες δουλιές, πού σίγουρα θά πληθύνουν μέ τήν αὐτοματοποίηση.

Πολύ μακρύτερα πηγαίνουμε μέ τή μαρτυρία ἑνός κάποιου Λάγιος Ρούφ, πού δημοσιεύτηκε στίς γαλλικές ἐφημερίδες καί σέ βιβλίο στίς ἀρχές τοῦ 1958. Οἱ ἀποκαλύψεις του, ὕποπτες ἀπό πολλές ἀπόψεις, ἀλλά χωρίς νά περιέχουν τίποτα τό φανταστικό ὡς πρός τίς λεπτομέρειες, περιγράφουν τήν «πλύση ἐγκεφάλου» πού ἀπ' ὅ,τι λέει τοῦ ἔκανε ἡ οὐγγαρέζικη πολιτική ἀστυνομία τό 1956. Περιγράφει λοιπόν πῶς πέρασε ἕξι ἑβδομάδες σ' ἕνα δωμάτιο, στό ὁποῖο ἡ ἐνιαία χρήση γνωστότατων μέσων ἀποσκοποῦσε — καί τελικά πέτυχε — νά τοῦ ἀφαιρέσει κάθε ἐμπιστοσύνη σ' αὐτά πού πίστευε γιά τόν ἐξωτερικό κόσμο καί τόν ἑαυτό του. Αὐτά τά μέσα ἦταν: ἡ ἐντελῶς ἀλλιώτικη ἐπίπλωση τοῦ δωματίου (διαφανῆ ἔπιπλα, κοῖλο κρεβάτι)· ὁ φωτισμός (κάθε νύχτα μιά φωτεινή ἀκτίνα διαπερνοῦσε τό δωμάτιό του χωρίς νά μπορεῖ νά προφυλαχτεῖ, παρ' ὅτι τόν εἶχαν προειδοποιήσει γιά τίς ψυχολογικές ἐπιπτώσεις της)· οἱ μέθοδοι τῆς ψυχανάλυσης, πού χρησιμοποιοῦσε ἕνας γιατρός σέ καθημερινές συζητήσεις· διάφορα ναρκωτικά· διάφορες ψευδαισθήσεις πού τοῦ δημιουργοῦσαν ποτίζοντάς τον παραισθησιογόνα (ἐνῶ πίστευε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά 'χει βγεῖ ἀπό τό δωμάτιο ἐδῶ καί πολλές ἑβδομάδες, καμμιά φορά ξυπνοῦσε μέ βρεγμένα ροῦχα καί λασπωμένα παπούτσια)· προβολές παράλογων ἤ ἐρωτικῶν ταινιῶν, οἱ ὁποῖες συγχέονταν μέ ἄλλες σκηνές πού εἶχαν γυριστεῖ μέσα στό δωμάτιο· τέλος, διάφοροι ἐπισκέπτες τοῦ ἀπευθύνονταν σάν νά 'ταν ὁ ἥρωας κάποιων ταινιῶν πού τόν ὑποχρέωναν νά δεῖ (μέ θέμα ἐπεισόδιο ἀπό τήν οὐγγρική 'Αντίσταση), μέ ἀποτέλεσμα — καθώς διάφορες λεπτομέρειες ἀπό τίς ταινίες καί τίς ἐπισκέψεις ταυτίζονταν — νά νοιώσει περήφανος πού πῆρε μέρος σ' αὐτήν τήν περιπέτεια.

Σ' ὅλ' αὐτά πρέπει ν' ἀναγνωρίσουμε μιά κατασταλτική χρήση τῆς κατασκευῆς ἀτμοσφαιρῶν πού ἔχει φτάσει σ' ἕνα ἀρκετά σύνθετο στάδιο. Ὅλες οἱ ἐφευρέσεις τῆς οὐδέτερης ἐπιστημονικῆς ἔρευνας ἀγνοήθηκαν ἀπό τούς ἐλεύθερους καλλιτέχνες καί χρησιμοποιήθηκαν ἄμεσα ἀπό τίς ἀστυνομίες. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι μετά τήν ἀνησυχία πού ξεσήκωσε στίς Η.Π.Α. ἡ ἀόρατη διαφήμιση, οἱ 'Αρχές βεβαίωσαν τό κοινό ὅτι τά δυό πρῶτα μηνύματά της θά 'ναι ἐντελῶς ἀκίνδυνα: «Ὁδηγεῖτε πιό ἀργά» καί «ΠΗΓΑΙΝΕΤΕ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἡ ἀνθρωπιστική, καλλιτεχνική καί νομική ἀντίληψη, πού θέλει τήν προσωπικότητα ἀναλλοίωτη κι ἀπαραβίαστη, εἶναι καταδικασμένη νά σβύσει. Τή βλέπουμε νά ἐξαφανίζεται χωρίς νά λυπόμαστε. 'Αλλά θά πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι στό ἑξῆς θά εἴμαστε θεατές καί μέτοχοι σ' ἕναν ἀγώνα ταχύτητας

ἀνάμεσα στούς ἐλεύθερους καλλιτέχνες καί τήν ἀστυνομία, ἕναν ἀγώνα γιά τόν πειραματισμό καί τήν παραπέρα χρησιμοποίηση τῶν καινούργιων τεχνικῶν μέσων τῆς ἐξάρτησης. Σ' αὐτόν τόν ἀγώνα ἡ ἀστυνομία ἔχει ἕνα ἀξιοσημείωτο προβάδισμα. Ἀπό τήν ἔκβασή του ὅμως ἐξαρτᾶται ἄν θά δοῦν τό φῶς ἀπελευθερωτικά καί γεμάτα πάθος πλαίσια γιά τή ζωή ἤ θά δυναμώσει ἀκόμα περισσότερο τό ἐπιστημονικά ἐλεγχόμενο καί συμπαγές περιβάλλον τοῦ παλιοῦ καταπιεστικοῦ κόσμου. Μιλᾶμε γιά ἐλεύθερους καλλιτέχνες, ἀλλά δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καλλιτεχνική ἐλευθερία ἄν δέν πάρουμε στά χέρια μας τά μέσα πού συσσώρευσε ὁ 20ος αἰώνας. Αὐτά εἶναι γιά μᾶς τά ἀληθινά μέσα τῆς καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς. Κι αὐτά καταδικάζουν ὅσους τά στεροῦνται νά μήν εἶναι καλλιτέχνες τοῦ αἰώνα μας. Ἄν ὁ ἔλεγχος αὐτῶν τῶν καινούργιων μέσων δέν εἶναι ὁλοκληρωτικά ἐπαναστατικός, ἡ ἀνθρωπότητα μπορεῖ νά ὁδηγηθεῖ στό ἀστυνομικό ἰδεῶδες μιᾶς κοινωνίας μελισσῶν.

Ἡ κυριαρχία τῆς φύσης μπορεῖ νά 'ναι ἐπαναστατική ἤ νά γίνει ἀπόλυτο ὅπλο τῶν δυνάμεων τοῦ παρελθόντος. Οἱ καταστασιακοί θά μποῦν στήν ὑπηρεσία τῆς λήθης. Ἡ μόνη δύναμη ἀπό τήν ὁποία μποροῦν νά περιμένουν κάτι εἶναι τό προλεταριάτο, πού θεωρητικά δέν ἔχει παρελθόν καί εἶναι ἀναγκασμένο ν' ἀναπλάθει διαρκῶς τά πάντα· αὐτό τό προλεταριάτο γιά τό ὁποῖο ὁ Μάρξ ἔλεγε ὅτι «εἶναι ἐπαναστατικό ἤ δέν εἶναι τίποτα». Θά 'ναι ἄραγε τῆς ἐποχῆς μας; Αὐτό τό ἐρώτημα ἔχει μεγάλη σημασία γιά ὅσα ὑποστηρίζουμε: τό προλεταριάτο ὀφείλει νά πραγματώσει τήν τέχνη.

ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟ ΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Γιά νά ξεφύγουμε ἀπό τή λεκτική καί πρακτική σύγχιση πού περιβάλλει τήν ἔννοια τοῦ παιχνιδιοῦ, πρέπει νά δοῦμε τό παιχνίδι μέσα στή κίνησή του. Ἔπειτα ἀπό δυό αἰῶνες ἄρνησής τους ἐξαιτίας μιᾶς ἀδιάκοπης ἐξιδανίκευσης τῆς παραγωγῆς, οἱ πρωταρχικές κοινωνικές λειτουργίες τοῦ παιχνιδιοῦ ξαναεμφανίζονται, ἀλλά νοθευμένες κι ἀνακατεμένες μέ κατώτερες μορφές, ἀπομεινάρια τῶν ἀναγκῶν τῆς σημερινῆς ὀργάνωσης αὐτῆς τῆς παραγωγῆς. Τήν ἴδια στιγμή κάνουν τήν ἐμφάνισή τους καί οἱ προοδευτικές τάσεις τοῦ παιχνιδιοῦ, ἀκολουθώντας τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

Αὐτή ἡ καινούργια φάση ἐπανεμφάνισης τοῦ παιχνιδιοῦ θά πρέπει νά χαρακτηριστεῖ ἀπό τήν ἐξαφάνιση κάθε στοιχείου ἁμιλλας. Τό ζήτημα «κέρδος» ἤ «χάσιμο» πού μέχρι σήμερα ἦταν ταυτόσημο μέ

τό παιχνίδι, συνδέεται μᾶλλον μέ ὅλες τίς ἄλλες ἐκδηλώσεις τῆς ἔντασης πού δημιουργεῖται ἀνάμεσα στ' ἄτομα στόν ἀγώνα τους γιά τήν ἰδιοποίηση ἀγαθῶν. Ἡ σπουδαιότητα τοῦ κέρδους στό παιχνίδι (εἴτε πρόκειται γιά συγκεκριμένες ἀπολαυές εἴτε γιά ἀπατηλές, ὅπως συμβαίνει συνήθως) εἶναι κακό προϊόν μιᾶς κακῆς κοινωνίας. Φυσικά αὐτό τό συναίσθημα τό ἐκμεταλλεύονται ὅλες οἱ συντηρητικές δυνάμεις, χρησιμοποιώντας το γιά νά κρύψουν τή μονοτονία καί τήν ὠμότητα τῶν συνθηκῶν ζωῆς πού ἐπιβάλλουν. Ἀρκεῖ νά σκεφτεῖ κανείς ὅλες τίς διεκδικήσεις πού ἔχουν διαστρεβλωθεῖ κι ἀφομοιωθεῖ χάρη σ' αὐτό τό ἄθλημα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, πού στήν πιό μοντέρνα μορφή του τό βλέπουμε νά ἐπιβάλλεται στή Μεγάλη Βρεταννία παράλληλα μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς βιοτεχνίας: ὄχι μόνο τά πλήθη ταυτίζονται μέ τούς ἐπαγγελματίες παῖκτες ἤ ὁμάδες (πού παίζουν τόν ἴδιο μυθικό ρόλο μέ τίς βεντέτες τοῦ κινηματογράφου καί τούς πολιτικούς, οἱ ὁποῖοι ἀποφασίζουν στή θέση τῶν ἀνθρώπων), ἀλλά ἐπιπλέον ἡ ἀτέλειωτη σειρά τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν τῶν ἀνταγωνισμῶν δέν ἐπιτρέπει στούς παρατηρητές νά παθιαστοῦν. Ἡ ἄμεση συμμετοχή σ' ἕνα παιχνίδι – ἀκόμα καί σ' ἐκεῖνα πού ἀπαιτοῦν μιά πνευματική ἄσκηση – χάνει τό ἐνδιαφέρον της ὅταν εἶσαι ὑποχρεωμένος νά δεχτεῖς μιά ἅμιλλα στά πλαίσια σταθερῶν κανόνων. Τίποτα δέν φανερώνει καλύτερα τή σημερινή περιφρόνηση πρός τήν ἰδέα τοῦ παιχνιδιοῦ ὅσο αὐτή ἡ γεμάτη ἔπαρση δήλωση, μέ τήν ὁποία ἀρχίζει τό βιβλίο του *«Σύνοψη τοῦ σκάκι»* ὁ Ταρτακόβερ: «Τό σκάκι ἔχει ἀναγνωριστεῖ παγκόσμια ὡς βασιλιάς τῶν παιχνιδιῶν».

Τό στοιχεῖο τῆς ἅμιλλας θά πρέπει νά ἐξαφανιστεῖ, δίνοντας τή θέση του σέ μιά περισσότερο πραγματικά συλλογική ἀντίληψη τοῦ παιχνιδιοῦ, τήν ἀπό κοινοῦ δημιουργία ἐπιλεγμένων χώρων (ambiances) γιά ἕνα παιχνίδι. Ἡ θεμελιώδης διάκριση πού πρέπει νά ξεπεραστεῖ, εἶναι αὐτή πού ξεχωρίζει τό παιχνίδι ἀπ' τή ζωή – μιά διάκριση πού θέλει τό παιχνίδι προσωρινή κι ἀπομονωμένη ἐξαίρεση μέσα στή ζωή. Ὁ Γιόχαν Χάιζινχα (Johan Huizinga) γράφει ὅτι «μέσα στήν ἀτέλεια τοῦ κόσμου καί τή θολούρα τῆς ζωῆς, τό παιχνίδι πετυχαίνει μιά πρόσκαιρη καί περιορισμένη τελειότητα». Ἡ καθημερινή ζωή, ὑποταγμένη μέχρι σήμερα στό πρόβλημα τῆς ἐπιβίωσης, μπορεῖ νά κυριαρχηθεῖ ὀρθολογικά (αὐτή ἡ δυνατότητα βρίσκεται στήν καρδιά ὅλων τῶν συγκρούσεων τῆς ἐποχῆς μας)· καί τό παιχνίδι πρέπει νά εἰσβάλει καί νά κατακτήσει ὁλόκληρη τή ζωή, κομματιάζοντας τίς ἁλυσίδες πού τό κρατοῦν σ' ἕνα περιορισμένο χῶρο καί χρόνο. Ἡ τελειότητα δέν θά 'ναι σκοπός του – τουλάχιστον στό μέτρο πού αὐτή ἡ τελειότητα σημαίνει μιά στατική κατασκευή, ἀντιτιθέ-

μενη στή ζωή. Μποροῦμε ὡστόσο νά παλέψουμε γιά νά φτάσει στήν τελειότητα τό ὅμορφο μπέρδεμα τῆς ζωῆς. Τό μπαρόκ – πού ὁ Εὐγένιος ντ' Ὄρ, περιορίζοντάς το ἀποφασιστικά, χαρακτήρισε «διακοπές τῆς ἱστορίας» – καί τό ὀργανωμένο ξεπέρασμά του θά ἔχουν μιά σπουδαία θέση στό μελλοντικό βασίλειο τῶν διασκεδάσεων.

Σ' αὐτήν τήν ἱστορική προοπτική τό παιχνίδι, ὁ ἀδιάκοπος πειραματισμός καινούργιων παιχνιδιῶν, δέν τοποθετεῖται ἔξω ἀπό τήν ἠθική, ἔξω ἀπό τό ζήτημα τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς. Μοναδική ἐπιτυχία τοῦ παιχνιδιοῦ εἶναι γιά μᾶς ἡ ἄμεση ἐπιτυχία τῆς ἀτμόσφαιράς του καί ἡ σταθερή αὔξηση τῶν ἐξουσιῶν του. Στή συνύπαρξή του μέ τ' ἀπομεινάρια τῆς παρακμῆς τό παιχνίδι θά 'χει κάποιον ἀνταγωνιστικό χαρακτήρα. Ὡστόσο ἀπό τώρα κιόλας στόχος του πρέπει νά 'ναι τουλάχιστον ἡ δημιουργία συνθηκῶν πού θά εὐνοοῦν τήν ἄμεση ζωή. Μ' αὐτήν τήν ἔννοια τό παιχνίδι ἐξακολουθεῖ νά 'ναι ἀγώνας καί ἀναπαράσταση: ἀγώνας γιά μιά ζωή στά μέτρα τοῦ πόθου καί συγκεκριμένη ἀναπαράσταση αὐτῆς τῆς ζωῆς.

Νοιώθουμε τό παιχνίδι ἀπατηλό, ἐπειδή σέ σχέση μέ τήν ἀποπνικτική πραγματικότητα τῆς δουλιᾶς, ἡ ὕπαρξή του εἶναι περιθωριακή. Ὅμως δουλειά τῶν καταστασιακῶν εἶναι ἡ προετοιμασία τῶν μελλοντικῶν δυνατοτήτων τοῦ παιχνιδιοῦ. Συνεπῶς μπορεῖ κανείς ν' ἀγνοήσει τήν καταστασιακή Διεθνή στό βαθμό πού εὔκολα θ' ἀναγνωρίζει σ' αὐτήν μερικές πλευρές ἑνός μεγάλου παιχνιδιοῦ. «Ὡστόσο», λέει ὁ Χάιζινχα, «ἡ ἔννοια ἁπλῶς παίζω δέν ἀποκλείει καθόλου τή δυνατότητα αὐτό τό ἁπλῶς παίζω νά πραγματωθεῖ μέ μιά ἐξαιρετική βαρύτητα (...)».

ΤΑ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΜΙΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Ἡ κατασκευή καταστάσεων ἀρχίζει πέρα ἀπό τή σημερινή κατάρρευση τῆς ἔννοιας «θέαμα». Δέν εἶναι δύσκολο νά δεῖ κανείς πόσο πολύ ἡ ἴδια ἡ ἀρχή τοῦ θεάματος συνδέεται μέ τήν ἀλλοτρίωση τοῦ παλιοῦ κόσμου, τήν ἀπουσία ἐπέμβασης. Ἀντίστροφα, βλέπουμε ὅτι οἱ πιό ἀξιόλογες ἀπό τίς ἐπαναστατικές ἀναζητήσεις στήν κουλτούρα προσπάθησαν νά σπάσουν τήν ψυχολογική ταύτιση τοῦ θεατῆ μέ τόν ἥρωα, θέλοντας νά σπρώξουν αὐτόν τό θεατή στή δράση (...) Ἡ κατάσταση φτιάχνεται, ὥστε νά διώνεται ἀπό ἐκείνους πού τήν κατασκευάζουν. Ὁ ρόλος τοῦ «κοινοῦ» — πού συνήθως εἶναι παθητικό ἤ τουλάχιστον διακοσμητικό — πρέπει πάντοτε νά μειώνεται, καθώς θά μεγαλώνει ὁ ἀριθμός ἐκείνων πού δέν μποροῦν νά λέγονται ἠθοποιοί (acteurs) ἀλλά, μέ μιά καινούργια ἔννοια τοῦ ὅρου, «δράστες» (viveurs).

Ἔκθεση γιά τήν κατασκευή καταστάσεων

Αὐτό πού ἐννοοῦμε ὡς «κατασκευασμένη κατάσταση» δέν περιορίζεται σέ μιά ἐνιαία χρήση διάφορων καλλιτεχνικῶν μέσων μέ στόχο τή δημιουργία μιᾶς ἀτμόσφαιρας, ὅσο μεγάλη κι ἄν εἶναι ἡ χωροχρονική ἔκταση κι ἡ δύναμη αὐτῆς τῆς ἀτμόσφαιρας. Ἡ κατάσταση εἶναι καί μιά ἑνότητα συμπεριφορᾶς μέσα στό χρόνο. Ἀποτελεῖται ἀπό κινήσεις πού περιέχονται στό σκηνικό μιᾶς ὁρισμένης στιγμῆς, παράγονται ἀπ' αὐτό καί παράγουν μέ τή σειρά τους ἄλλα σκηνικά κι ἄλλες κινήσεις. Πῶς μποροῦμε νά προσανατολίσουμε αὐτές τίς δυνάμεις; Δέν θά περιοριστοῦμε σ' ἐμπειρικές ἀπόπειρες κατασκευῆς χώρων, ἀπό τούς ὁποίους ὑποτίθεται ὅτι θά γεννιοῦνται ἐκπλήξεις ἐντελῶς μηχανικά. Ἡ πραγματικά πειραματική κατεύθυνση τῆς καταστασιακῆς δραστηριότητας ξεκινᾶ ἀπό κάποιες, περισσότερο ἤ λιγότερο συνειδητοποιημένες, ἐπιθυμίες κι ἀποσκοπεῖ στή δημιουργία ἑνός προσωρινοῦ πεδίου δράσης πού θά εὐνοεῖ αὐτές τίς ἐπιθυμίες. Μόνον αὐτή ἡ δημιουργία μπορεῖ νά ρίξει φῶς στίς πρωταρχικές ἐπιθυμίες μας καί νά γεννήσει καινούργιες, πού ἡ ὑλική ρίζα τους θ' ἀποτελέσει τήν καινούργια πραγματικότητα — ἔργο τῶν καταστασιακῶν.

Πρέπει λοιπόν νά ἐπινοήσουμε μιά ψυχανάλυση γιά καταστασιακούς σκοπούς. Ἀντίθετα ἀπό τούς στόχους πού ἀκολούθησαν τά φροϋδικῆς προέλευσης ρεύματα, ὅποιος συμμετέχει σ' αὐτήν τήν περιπέ-

τεια θά πρέπει νά βρίσκει συγκεκριμένες ἐπιθυμίες γιά δημιουργία ἀτμοσφαιρῶν, μέ στόχο νά τίς κάνει πραγματικότητα. Ὁ καθένας θά πρέπει ν' ἀναζητᾶ αὐτό πού ἀγαπᾶ, αὐτό πού τόν θέλγει. Κι ἐδῶ, πάλι ἀντίθετα ἀπό ὁρισμένες προσπάθειες τῆς μοντέρνας γραφῆς (τόν Λεϊρί γιά παράδειγμα), δέν μᾶς ἀπασχολεῖ ἡ ἀτομική δομή τοῦ πνεύματός μας οὔτε ἡ ἑρμηνεία τοῦ σχηματισμοῦ του, ἀλλά ἡ δυνατότητα ἐφαρμογῆς του στίς κατασκευασμένες καταστάσεις. Μ' αὐτήν τή μέθοδο μποροῦμε ν' ἀπαριθμήσουμε διάφορα συστατικά στοιχεῖα τῶν καταστάσεων πού σκοπεύουμε νά κατασκευάσουμε, καθώς καί διάφορα σχέδια γιά τήν κίνηση αὐτῶν τῶν στοιχείων.

Αὐτή ἡ ἀναζήτηση ἔχει νόημα μόνο γιά ὅσους δουλεύουν πρακτικά στήν κατασκευή καταστάσεων. Εἴτε αὐθόρμητα, εἴτε συνειδητά κι ὀργανωμένα, αὐτά τά ἄτομα εἶναι προκαταστασιακοί: ἄνθρωποι πού ἔχουν νοιώσει τήν ἀντικειμενική ἀναγκαιότητα αὐτῆς τῆς κατασκευῆς μέσ' ἀπό μιά ἴδια κατάσταση σπάνης τῆς κουλτούρας καί μέσ' ἀπό τίς ἴδιες ἐκφράσεις τῆς πειραματικῆς εὐαισθησίας, πού ὑπῆρχε πρίν ἀπ' αὐτήν τή σπάνη. Τά ἄτομα αὐτά συγκλίνουν χάρη σέ μιά ἐξιδείκευση καί στή συμμετοχή τους στήν ἴδια ἱστορική πρωτοπορία, πού χαρακτηρίζεται ἀπ' αὐτή τήν ἐξειδίκευση. Συνεπῶς εἶναι προφανές ὅτι σ' ὅλα αὐτά τά ἄτομα συναντᾶμε ἕνα μεγάλο ἀριθμό θεμάτων, τά ὁποῖα εἶναι κοινά μέ τίς καταστασιακές ἐπιθυμίες καί τά ὁποῖα θά διαφοροποιηθοῦν μόλις μποῦν στήν πράξη.

Ἡ κατασκευασμένη κατάσταση εἶναι ἀναγκαστικά συλλογική, τόσο κατά τήν προετοιμασία της ὅσο καί κατά τήν ἐξέλιξή της. Ὡστόσο, τουλάχιστον γιά τήν περίοδο τῶν πρώτων πειραμάτων, νομίζουμε ὅτι χρειάζεται ἕνα ἄτομο νά παίζει ἕναν πρωτεύοντα ρόλο σέ μιά συγκεκριμένη κατάσταση, νά 'ναι ὁ σκηνοθέτης της. Σ' ἕνα σχέδιο κατασκευῆς μιᾶς κατάστασης, πού θά τό 'χει μελετήσει μιά ὁμάδα ἐρευνητῶν καί θά συνδυάζει γιά παράδειγμα μιά συγκινησιακή συνάντηση μερικῶν ἀτόμων γιά μιά βραδιά, θά πρέπει ὁπωσδήποτε νά διακρίνουμε: τό διευθυντή ἤ σκηνοθέτη, δηλαδή ἐκεῖνον πού θά 'χει ἀναλάβει τό συντονισμό τῶν στοιχείων πού χρειάζονται γιά τήν κατασκευή τοῦ σκηνικοῦ καί θά προβλέπει ὁρισμένες ἐπεμβάσεις στά γεγονότα (αὐτές τίς ἐπεμβάσεις μποροῦν νά τίς μοιραστοῦν πολλοί ὑπεύθυνοι, χωρίς νά ξέρει ὁ ἕνας τά σχέδια τοῦ ἄλλου)· ἐκείνους πού θά δημιουργοῦν καί θά ζοῦν ἄμεσα τήν κατάσταση, ἔχοντας συμμετάσχει στή δημιουργία τοῦ συλλογικοῦ σχεδίου καί τήν πρακτική σύνθεση τῆς ἀτμόσφαιρας· καί τέλος ὁρισμένους παθητικούς θεατές, πού δέν θά 'χουν πάρει μέρος στήν προετοιμασία τῆς κατασκευῆς καί θά πρέπει νά τούς σπρώξουμε στή δράση.

Φυσικά ἡ σχέση ἀνάμεσα στό

διευθυντή καί τούς «δράστες» τῆς κατάστασης δέν μπορεῖ νά γίνει σχέση ἐξειδικευμένων δραστηριοτήτων. Πρόκειται γιά μιά ἐντελῶς πρόσκαιρη ὑποταγή μιᾶς ὁλόκληρης ὁμάδας καταστασιακῶν στόν ὑπεύθυνο ἑνός μεμονωμένου πειράματος. Αὐτές οἱ προοπτικές, καί τό προσωρινό λεξιλόγιό τους, δέν πρέπει νά θεωρηθοῦν ὡς συνέχιση τοῦ θεάτρου. Ὁ Πιραντέλλο κι ὁ Μπρέχτ ἔδειξαν τήν καταστροφή τοῦ θεατρικοῦ θεάματος καί μερικές διεκδικήσεις πού τό ξεπερνοῦν. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἡ κατασκευή καταστάσεων θ' ἀντικαταστήσει τό θέατρο στόν ἴδιο βαθμό στόν ὁποῖο ἀνέκαθεν ἡ κατασκευή τῆς πραγματικῆς ζωῆς ἀντικαθιστοῦσε τή θρησκεία. Προφανῶς τό κυριότερο πεδίο πού θ' ἀντικαταστήσουμε καί θά ὁλοκληρώσουμε εἶναι ἡ ποίηση, πού κι αὐτήν ἔριξε στίς φλόγες ἡ πρωτοπορία τοῦ καιροῦ μας πρίν ἐξαφανιστεῖ.

Ἡ πραγματική ὁλοκλήρωση τοῦ ἀτόμου στό καλλιτεχνικό πείραμα τῶν καταστασιακῶν προϋποθέτει ἀναγκαστικά τή συλλογική κυριαρχία πάνω στόν κόσμο. Πρίν ἀπ' αὐτή δέν ὑπάρχουν ἄτομα ἀλλά σκιές, πού πλανιοῦνται πάνω ἀπό τά πράγματα πού τούς δίνονται ἀναρχικά ἀπό ἄλλους. Σέ διάφορες εὐκαιριακές καταστάσεις θά συναντᾶμε ἀπομονωμένα ἄτομα πού πᾶνε στήν τύχη. Οἱ ἀσυμβίβαστες κινήσεις τους ἐξουδετερώνονται καί διατηροῦν τό συμπαγές περιβάλλον τῆς πλήξης τους. Αὐτές τίς συνθῆκες ζωῆς θά τίς γκρεμίσουμε, φανερώνοντας σέ μερικά σημεῖα τό ἐμπρηστικό σύνθημα ἑνός ἀνώτερου παιχνιδιοῦ.

Ὁ φονξιοναλισμός, πού εἶναι μιά ἀναγκαία ἔκφραση τῆς τεχνικῆς προόδου, προσπαθεῖ σήμερα νά ἐξαφανίσει ὁλοκληρωτικά τό παιχνίδι. Κι οἱ ὀπαδοί τοῦ «industrial design»(«βιομηχανικό σχέδιο») ὀδύρονται πού τά ἔργα τους κουρελιάζονται ἀπ' τήν τάση τοῦ ἀτόμου νά παίζει. Αὐτή ἡ τάση, πού τόσο χυδαῖα τήν ἐκμεταλλεύονται στό βιομηχανικό ἐμπόριο, ἀμφισβητεῖ ἄμεσα τά πιό χρήσιμα ἀποτελέσματα, ἀπαιτώντας καινούργιες παραστάσεις. Πιστεύουμε ὅτι δέν πρέπει νά ἐνθαρρύνουμε τήν ἀσταμάτητη καλλιτεχνική ἀνανέωση τῆς μορφῆς τῶν ψυγείων. Σ' αὐτό τό σημεῖο ὁ ἠθικολόγος φονξιοναλισμός σηκώνει ψηλά τά χέρια. Ἡ μοναδική προοδευτική διέξοδος εἶναι ν' ἀπελευθερώσουμε σέ ἄλλους τομεῖς, κι ἀκόμα περισσότερο, τήν τάση γιά παιχνίδι. Ἡ ἀφελής ἀγανάκτηση τῆς καθαρῆς θεωρίας τοῦ «industrial design» δέν κρύβει τό βαθύτερο γεγονός ὅτι τό ἰδιωτικό αὐτοκίνητο γιά παράδειγμα, εἶναι κατά πρῶτο λόγο ἕνα ἠλίθιο παιχνίδι καί παρεπιπτόντως μέσο μεταφορᾶς. Ἐνάντια σ' ὅλες τίς ὀπισθοδρομικές μορφές τοῦ παιχνιδιοῦ (πού τό ξαναγυρίζουν σέ παιδικά στάδια καί πάντοτε συνδέονται μέ ἀντιδραστικές πολιτικές), πρέπει νά ὑποστηρίξουμε τίς πειραματικές μορφές ἑνός ἐπαναστατικοῦ παιχνιδιοῦ.

ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

1.

Ὁ κατά παράδοση ρόλος τῆς αἰσθητικῆς εἶναι νά μᾶς κάνει νά νοιώσουμε, μέσα στή στέρηση καί τήν ἀπουσία, ὁρισμένα περασμένα στοιχεῖα τῆς ζωῆς, πού ὑποτίθεται ὅτι γλυτώνουν ἀπό τό χάος τῶν φαινομένων χάρη σέ μιά καλλιτεχνική μεσολάβηση. Αὐτή ἡ ἄποψη ὑπονοεῖ πώς μόνον ὅ,τι φαίνεται, ὑφίσταται τό βασίλειο τοῦ χρόνου. Ἔτσι μετρᾶ τό βαθμό τῆς αἰσθητικῆς ἐπιτυχίας σέ μιά ὁμορφιά ἄρρηκτα συνδεδεμένη μέ τή διάρκεια – τόσο ὥστε νά τείνει στήν αἰωνιότητα. Στόχος τῶν καταστασιακῶν εἶναι ἡ ἄμεση συμμετοχή σέ μιά παθιασμένη ἀφθονία τῆς ζωῆς, πού μπορεῖ νά γίνει πραγματικότητα χάρη στήν ἀλλαγή στιγμῶν πού θά διαμορφώνονται ἐλεύθερα. Ἡ ἐπιτυχία αὐτῶν τῶν στιγμῶν βρίσκεται στόν πρόσκαιρο χαρακτήρα τους. Οἱ καταστασιακοί βλέπουν τήν πολιτιστική δραστηριότητα ἀπό τή σκοπιά τῆς ὁλότητας, θεωρώντας την ὡς μέθοδο πειραματικῆς κατασκευῆς τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Αὐτή ἡ κατασκευή θά μπορεῖ ν' ἀναπτύσσεται ἀδιάκοπα, παράλληλα μέ τήν αὔξηση τοῦ χρόνου ψυχαγωγίας καί τήν ἐξαφάνιση τῆς διαίρεσης τῆς ἐργασίας, μέ πρώτη - πρώτη τή διαίρεση τῆς καλλιτεχνικῆς ἐργασίας.

2.

Ἡ τέχνη μπορεῖ νά πάψει νά 'ναι μιά σχέση πάνω στίς αἰσθήσεις. Μπορεῖ νά γίνει μιά ἄμεση ὀργάνωση ἀνώτερων αἰσθήσεων. Πρέπει νά παράγουμε τούς ἑαυτούς μας κι ὄχι τά πράγματα πού μᾶς σκλαβώνουν.

3.

Ὁ Μασκολό ἔχει δίκιο ὅταν λέει πώς ἡ μείωση τῆς ἐργάσιμης μέρας ἀπό τό καθεστώς τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου εἶναι «ἡ πιό σίγουρη ἀπόδειξη τῆς ἐπαναστατικῆς γνησιότητάς του» (*Ὁ Κομμουνισμός*). Πράγματι, «ἄν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐμπόρευμα, ἄν τόν

μεταχειρίζονται σάν πράγμα, ἄν οἱ γενικές σχέσεις ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους εἶναι σχέσεις πραγμάτων, αὐτό συμβαίνει ἐπειδή μποροῦν νά ἀγοράσουν τό χρόνο μας». Ὡστόσο ὁ Μασκολό βιάζεται νά συμπεράνει ὅτι «ὅταν ὁ χρόνος τοῦ ἀνθρώπου χρησιμοποιεῖται ἐλεύθερα» χρησιμοποιεῖται πάντοτε καλά, καί ὅτι «ἡ ἀγορά τοῦ χρόνου εἶναι τό μόνο κακό». Δέν ὑπάρχει ἐλευθερία στή χρήση τοῦ χρόνου χωρίς τήν κατοχή τῶν σημερινῶν ἐργαλείων κατασκευῆς τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἡ χρήση αὐτῶν τῶν ἐργαλείων θά σημαδέψει τό πέρασμα ἀπό μιά οὐτοπική ἐπαναστατική τέχνη σέ μιά πειραματική ἐπαναστατική τέχνη.

4.

Μιά διεθνής ἕνωση καταστασιακῶν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὡς μιά ἕνωση ἐργαζομένων σ' ἕναν προηγμένο τομέα τῆς κουλτούρας ἤ πιό συγκεκριμένα, ὡς μιά ἕνωση ὅλων ἐκείνων πού διεκδικοῦν τό δικαίωμα μιᾶς ἐργασίας ἡ ὁποία ἐμποδίζεται ἀπό τίς σημερινές κοινωνικές συνθῆκες. Πρόκειται λοιπόν γιά μιά ὀργάνωση ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν στήν κουλτούρα.

5.

Εἴμαστε πρακτικά ξεκομμένοι ἀπό τήν πραγματική κυριαρχία πάνω στίς ὑλικές δυνατότητες πού 'χει συγκεντρώσει ἡ ἐποχή μας. Ἡ κομμουνιστική ἐπανάσταση δέν ἔγινε κι ἐξακολουθοῦμε νά ζοῦμε στά πλαίσια μιᾶς ἀποσύνθεσης ὅλων τῶν παλιῶν πολιτιστικῶν ὑπερδομῶν. Ὁ Ἀνρύ Λεφέβρ διακρίνει σωστά ὅτι αὐτή ἡ ἀντίφαση βρίσκεται στό ἐπίκεντρο μιᾶς εἰδικά μοντέρνας ἀσυμφωνίας ἀνάμεσα στό προοδευτικό ἄτομο καί τόν κόσμο· καί ὀνομάζει «ἐπαναστατική-ρομαντική» τήν πολιτιστική τάση πού θεμελιώνεται σ' αὐτήν τήν ἀσυμφωνία. Ἀλλά αὐτή ἡ ἄποψη τοῦ Λεφέβρ χωλαίνει, ὅταν τήν καλή ἔκφραση αὐτῆς τῆς ἀσυμφωνίας κάνει κριτήριο ἐπαρκές γιά μιά ἐπαναστατική δράση μέσα στήν κουλτούρα. Γιατί ἔτσι ἀρνεῖται ἀπό τά πρίν κάθε ἀπόπειρα γιά μιά βαθιά πολιτιστική ἀλλαγή καί περιορίζεται σ' ἕνα περιεχόμενο: τή συνείδηση τοῦ δυνατοῦ-ἀδύνατου (πού ἀκόμα εἶναι ἀρκετά μακρυνό), μιά συνείδηση πού μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ μ' ὁποιαδήποτε μορφή μέσα στά πλαίσια τῆς ἀποσύνθεσης.

6.

Ὅσοι θέλουν νά ξεπεράσουν ὁλόπλευρα τήν παλιά κατεστημένη τάξη πραγμάτων δέν μποροῦν ν' ἀρκεστοῦν στήν ἀταξία τοῦ παρόντος,

ἀκόμα καί στή σφαίρα τῆς κουλτούρας. Πρέπει χωρίς καμμιά ἀναβολή νά πολεμήσουν καί μέσα στήν κουλτούρα γιά τή συγκεκριμένη ἀνάδυση τῆς κινητῆς τάξης πραγμάτων τοῦ μέλλοντος. Αὐτή ἡ δυνατότητα, πού ὑπάρχει κιόλας ἀνάμεσά μας, ἐξαφανίζει ὅλες τίς ἐκφράσεις τῶν γνωστῶν πολιτιστικῶν μορφῶν. Πρέπει νά ὁδηγήσουμε ὅλες τίς μορφές τῆς ψευτοεπικοινωνίας στήν ἔσχατη καταστροφή τους, ὥστε μιά μέρα νά πετύχουμε τήν ἄμεση πραγματική ἐπικοινωνία (ὅπως τήν ἐννοοῦμε, χρησιμοποιώντας τά ἀνώτερα πολιτιστικά μέσα: τήν κατασκευασμένη κατάσταση). Ἡ νίκη θ' ἀνήκει σ' ἐκείνους πού θά σπείρουν τήν ἀταξία χωρίς νά τήν ἀγαποῦν.

7.

Στόν κόσμο τῆς ἀποσύνθεσης μποροῦμε νά δοκιμάσουμε, ἀλλά ὄχι καί νά χρησιμοποιήσουμε τίς δυνάμεις μας. Δέν εἶναι ρομαντικό τό πρακτικό καθῆκον νά ξεπεραστεῖ ἡ ἀσυμφωνία μας μέ τόν κόσμο, δηλαδή νά ξεπεραστεῖ ἡ ἀποσύνθεση χάρη σ' ὁρισμένες ἀνώτερες κατασκευές. Θά 'μαστε οἱ «ρομαντικοί-ἐπαναστάτες» τοῦ Λεφέβρ μόνον ἄν ἀποτύχουμε.

Γκ. - Ἐ. Ντεμπόρ

ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟΙ ΚΑΙ Η ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ

Εἶναι ἀρκετά ἐκπληκτικό πού σχεδόν κανείς μέχρι σήμερα δέν τολμᾶ ν' ἀναπτύξει τή σκέψη τῆς αὐτοματοποίησης μέχρι τίς ἔσχατες συνέπειές της. Γι' αὐτό ἐνῶ δέν ὑπάρχουν σ' αὐτήν αὐθεντικές προοπτικές, κυριαρχεῖ ἡ ἐντύπωση ὅτι οἱ μηχανικοί, οἱ ἐπιστήμονες κι οἱ κοινωνιολόγοι προσπαθοῦν νά τήν περάσουν στήν κοινωνία ἀπό τήν πίσω πόρτα.

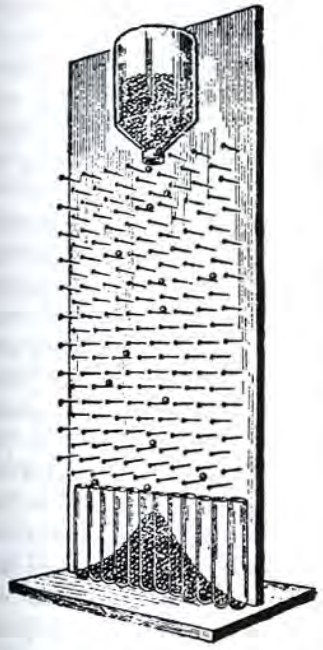
Ὡστόσο ἡ αὐτοματοποίηση βρίσκεται σήμερα στό ἐπίκεντρο τοῦ προβλήματος τῆς σοσιαλιστικῆς κυριαρχίας τῆς παραγωγῆς καί τῆς ὑπεροχῆς τῶν δραστηριοτήτων τοῦ ἐλεύθερου χρόνου πάνω στόν ἐργάσιμο. Τό ζήτημα τῆς αὐτοματοποίησης εἶναι φορτισμένο περισσότερο ἀπ' ὁποιοδήποτε ἄλλο μέ θετικές κι ἀρνητικές δυνατότητες.

Ὁ στόχος τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι ἡ ἀφθονία: ὁ μεγαλύτερος ἀριθμός ἀγαθῶν στό μεγαλύτερο ἀριθμό ἀνθρώπων. Αὐτό ἐπιβάλλει στατιστικά τή μεγαλύτερη δυνατή μείωση τῶν ἐμφανίσεων τοῦ ἀπρόβλεπτου. Ἡ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀγαθῶν μειώνει τήν ἀξία τοῦ καθενός. Κι αὐτή ἡ μείωση τῆς ἀξίας ὅλων τῶν ἀνθρώπινων ἀγαθῶν μέχρι τοῦ σημείου τῆς σχεδόν ἀπόλυτης οὐδετερότητας, θά 'ναι τό ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα μιᾶς καθαρά ἐπιστημονικῆς ἀνάπτυξης τοῦ σοσιαλισμοῦ. Εἶναι λυπηρό τό πόσο οἱ διανοούμενοι δέν ξεπερνοῦν αὐτή τήν ἰδέα τῆς μηχανικῆς ἀναπαραγωγῆς καί προετοιμάζουν τήν προσαρμογή τοῦ ἀνθρώπου σ' αὐτό τό ἄχρωμο καί συμμετροποιημένο μέλλον. Γι' αὐτό δέν εἶναι καθόλου περίεργο πού οἱ καλλιτέχνες, ὄντας εἰδικευμένοι στήν ἀναζήτηση τοῦ μοναδικοῦ, στρέφονται ὅλο καί περισσότεροι μ' ἐχθρότητα ἐνάντια στό σοσιαλισμό – ἐνῶ ἀπό τή μεριά τους, οἱ πολιτικοί τοῦ σοσιαλισμοῦ συντηροῦν τήν καχυποψία ἀπέναντι σ' ὅλες τίς ἐκδηλώσεις καλλιτεχνικῆς πρωτοτυπίας ἤ δύναμης.

Προσκολλημένοι στίς κομφορμιστικές θέσεις τους, καί οἱ μέν καί οἱ δέ φανερώνουν κάποια προκατάληψη ἀπέναντι στήν αὐτοματοποίηση καθώς αὐτή μπορεῖ ν' ἀμφισβητήσει βαθύτατα τίς οἰκονομικές καί πολιτικές τους ἀντιλήψεις. Σ' ὅλες τίς «πρωτοποριακές» τάσεις βασιλεύει μιά ἠττοπαθής ὑποχώρηση μπροστά στήν αὐτοματοποίηση ἤ καλύτερα μιά ὑποτίμηση τῶν θετικῶν στοιχείων τοῦ μέλλοντος, πού τά πρῶτα βήματα τῆς αὐτοματοποίησης φανερώνουν ξαφνικά ὅτι δέν εἶναι διόλου μακρυνό.

Τήν ἴδια στιγμή οἱ ἀντιδραστικές δυνάμεις δείχνουν ν' ἀντιμετωπίζουν τό θέμα μέ μιά ἠλίθια αἰσιοδοξία.

Ἕνα ἀνέκδοτο εἶναι ἀρκετά ἀποκαλυπτικό. Πέρσι στήν ἐπι-

Αὐτό τό ὄργανο πετυχαίνει τήν αὐτόματη χάραξη τῆς καμπύλης τοῦ Γκάους (βλ. τίς θέσεις τῶν σφαιριδίων κάτω). Τά καλλιτεχνικά προβλήματα τῆς περιπλάνησης τοποθετοῦνται στό ἐπίπεδο τῶν σχετικά ἀπρόβλεπτων διαδρομῶν κάθε σφαιρίδιου.

θεώρηση *Τέταρτη Διεθνής* ὁ μαρξιστής ἀγωνιστής Λίβιο Μαϊτάν ἀνέφερε ὅτι ἕνας ἰταλός παπάς εἶχε κιόλας προτείνει νά γίνεται καί μιά δεύτερη **ἑβδομαδιαία** λειτουργία... μιά κι ἔχει αὐξηθεῖ ὁ ἐλεύθερος χρόνος. Καί ὁ Μαϊτάν ἀπαντοῦσε: «Τό σφάλμα βρίσκεται στήν ἄποψη ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς καινούργιας κοινωνίας θά 'ναι ἴδιος μ' αὐτόν τῆς σημερινῆς, ἐνῶ στήν πραγματικότητα θά ἔχει ἀνάγκες καί ἀπαιτήσεις τόσο ὁλοκληρωτικά διαφορετικές, πού μᾶς εἶναι δύσκολο ἀκόμα καί νά φανταστοῦμε». Τό σφάλμα τοῦ Μαϊτάν βρίσκεται στό ὅτι ἀφήνει γιά τό ἀόριστο μέλλον ἐκεῖνες τίς καινούργιες ἀπαιτήσεις πού τοῦ εἶναι «δύσκολο ἀκόμα καί νά φανταστεῖ». Ὁ διαλεκτικός ρόλος τοῦ πνεύματος εἶναι νά στρέφει τή δυνατότητα πρός τίς μορφές πού ἐπιθυμεῖ. Ὁ Μαϊτάν ξεχνᾶ ὅτι, ὅπως μᾶς λέει καί τό κομμουνιστικό μανιφέστο, πάντοτε «τά στοιχεῖα μιᾶς καινούργιας κοινωνίας *σχηματίζονται μέσα στήν παλιά*». Ἔτσι στοιχεῖα μιᾶς καινούργιας ζωῆς πρέπει κιόλας νά σχηματίζονται ἀνάμεσά μας – μέσα στό πεδίο τῆς κουλτούρας– καί εἶναι δικιά μας ὑπόθεση νά τά χρησιμοποιήσουμε γιά νά παθιάσουμε τή διαμάχη.

Ὁ σοσιαλισμός, πού τείνει στήν πιό πλήρη ἀπελευθέρωση τῶν ἐνεργειῶν καί τῶν ἱκανοτήτων πού βρίσκονται μέσα σέ κάθε ἄτομο, θά ὑποχρεωθεῖ νά δεῖ τήν αὐτοματοποίηση σάν μιά τάση καθαυτή ἀντιπροοδευτική, πού θά γίνει προοδευτική μόνο μέσ' ἀπό τή σχέση της μέ καινούργια ἐρεθίσματα ἱκανά νά ἐξωτερικεύσουν τίς ὑπολανθάνουσες δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου.

Ἂν ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ ἐπιστήμονες κι οἱ τεχνικοί ἡ αὐτοματοποίηση εἶναι ἕνα καινούργιο μέσον ἀπελευθέρωσης τοῦ ἀνθρώπου, τότε ὀφείλει νά φέρει ἕνα ξεπέρασμα τῶν προηγούμενων ἀνθρώπινων δραστηριοτήτων. Αὐτό ὑποχρεώνει τήν ἐνεργή φαντασία τοῦ ἀνθρώπου νά ξεπεράσει τήν ἴδια τήν πραγματοποίηση τῆς αὐτοματοποίησης. Ποῦ βρίσκουμε ἐκεῖνες τίς προοπτικές πού θά κάνουν τόν ἄνθρωπο ἀφέντη κι ὄχι σκλάβο τῆς αὐτοματοποίησης;

Στή μελέτη του *Ἡ Αὐτοματοποίηση*, ὁ Λουί Σαλερόν ἐξηγεῖ ὅτι «ὅπως συμβαίνει σχεδόν πάντοτε μέ τήν πρόοδο (...) ἡ αὐτοματοποίηση προσθέτει περισσότερα ἀπ' ὅσα ἀντικαθιστᾶ ἤ καταργεῖ». Τί προσθέτει αὐτή καθαυτή ἡ αὐτοματοποίηση στή δυνατότητα δράσης τοῦ ἀνθρώπου; Μάθαμε ὅτι τόν καταργεῖ ὁλοκληρωτικά στόν ἴδιο τοῦ τό χῶρο.

Ἡ κρίση τῆς βιομηχανοποίησης εἶναι μιά κρίση κατανάλωσης καί παραγωγῆς. Ἡ κρίση παραγωγῆς εἶναι πιό σημαντική ἀπό τήν κρίση κατανάλωσης, μιά καί ἡ δεύτερη καθορίζεται ἀπό τήν πρώτη. Στό ἀτομικό ἐπίπεδο αὐτή ἡ ἀντίληψη ἰσοδυναμεῖ μέ τήν ἄποψη ὅτι εἶναι πιό ἱκανοποιητικό νά δίνεις ἀπ' τό νά παίρνεις, νά εἶσαι ἱκανός νά προσθέτεις ἀπ' τό νά καταργεῖς. Ἡ αὐτοματοποίηση ἔχει λοιπόν δυό ἀντιτιθέμενες προοπτικές: ἀπό τή μιά μεριά ἀφαιρεῖ ἀπό τό ἄτομο κάθε δυνατότητα νά προσθέτει ὁτιδήποτε τό προσωπικό στήν αὐτοματοποιημένη παραγωγή, πού εἶναι μιά *σταθεροποίηση* τῆς προόδου· τήν ἴδια ὅμως στιγμή ἐξοικονομεῖ ἀνθρώπινες δυνάμεις κι ἐνέργειες, πού χάρη σ' αὐτήν ἀπελευθερώνονται μαζικά ἀπό τίς μή δημιουργικές δραστηριότητες τῆς ἀναπαραγωγῆς. Ἄρα ἡ ἀξία τῆς αὐτοματοποίησης ἐξαρτᾶται ἀπό τά σχέδια πού τήν ξεπερνοῦν κι ἀποδεσμεύουν καινούργιες ἀνθρώπινες δυνάμεις σ' ἕνα ἀνώτερο ἐπίπεδο.

Σ' αὐτό τό πεδίο ἡ πειραματική δραστηριότητα μέσα στήν κουλτούρα σήμερα δέν μπορεῖ νά συγκριθεῖ μέ τίποτα. Καί ἡ ἠττοπαθής στάση ἐδῶ, ἡ παραίτηση μπροστά στίς δυνατότητες τῆς ἐποχῆς, εἶναι σύμπτωμα τῶν παλιῶν πρωτοποριῶν πού, ὅπως γράφει κι ὁ Ἐντγκάρ Μορέν, δέν θέλουν παρά «νά γλείψουν ἕνα κόκκαλο ἀπ' τό παρελθόν». Ἕνας ὑπερρεαλιστής ὀνόματι Μπεναγιούν, γράφει στό δεύτερο τεῦχος ἑνός περιοδικοῦ πού ἀποτελεῖ μιά τελευταία ἔκφραση αὐτοῦ τοῦ κινήματος: «Τό πρόβλημα τῶν δραστηριοτήτων τοῦ ἐλεύθερου χρόνου ἀπασχολεῖ κιόλας τούς κοινωνιολόγους (...) Δέ θά ζητᾶνε πιά τεχνικούς ἀλλά κλόουν, τραγουδιστές, μπαλαρίνες, καουτσουκένιους ἀνθρώπους. Μιά ἐργάσιμη μέρα γιά ἕξι μέρες ἀνάπαυσης: ἡ ἰσορροπία ἀνάμεσα στό σοβαρό καί τό ἐπιπόλαιο, τήν τεμπελιά καί τήν ἐργατικότητα, βρίσκεται στό χεῖλος τῆς ἀνατροπῆς της (...) Μέσα στή σχόλη του, ὁ

"ἐργαζόμενος" θά ἀποβλακώνεται ἀπό μιά δαιμονιζόμενη τηλεόραση, πού θά κυνηγᾶ ἰδέες καί θά ψάχνει γιά ταλέντα» (*Surrealisme même*). Ὅμως αὐτός ὁ ὑπερρεαλιστής δέ βλέπει ὅτι μιά βδομάδα ἕξι ἡμερῶν ἀνάπαυσης δέν πρόκειται νά φέρει μιά «ἀνατροπή τῆς ἰσορροπίας» ἀνάμεσα στό ἐπιπόλαιο καί τό σοβαρό, ἀλλά μιά ἀλλαγή τῆς ἴδιας τῆς φύσης τοῦ σοβαροῦ καί τοῦ ἐπιπόλαιου. Δέν ἐλπίζει παρά σέ γελοῖα μπερδέματα κι ἀναστατώσεις τοῦ σημερινοῦ κόσμου, πού τόν φαντάζεται, κατά τήν εἰκόνα τοῦ γερασμένου ὑπερρεαλισμοῦ, σάν ἕνα εἶδος ἄπιαστου κωμειδύλλιου. Γιατί αὐτό τό μέλλον δέν θά 'ναι παρά μιά μεγέθυνση τῆς ποταπότητας τοῦ παρόντος; Καί γιατί «θά ψάχνει γιά ἰδέες»; Μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι θά ψάχνει γιά ὑπερρεαλιστικές ἰδέες σάν κι αὐτές τοῦ 1924 ὅπως βελτιώθηκαν τό 1936; Ἴσως: Ἤ μήπως αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ μιμητές τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ σήμερα ψάχνουν γιά ἰδέες; Τό ξέρουμε καλά.

Οἱ καινούργιες δραστηριότητες τοῦ ἐλεύθερου χρόνου μοιάζουν μ' ἕνα κουρέλι πού ἡ σημερινή κοινωνία φαντάζεται πώς θά μπαλώσει, πολλαπλασιάζοντας ἁπλῶς διάφορα ψευτοπαιχνίδια σάν τά γελοῖα χόμπυ τοῦ σαββατοκύριακου. Ταυτόχρονα ὅμως ἀποτελοῦν τή βάση πού πάνω της μπορεῖ νά χτιστεῖ ἡ πιό μεγαλόπρεπη πολιτιστική κατασκευή, πού ἔχει ποτέ φανταστεῖ ὁ ἄνθρωπος. Προφανῶς αὐτός ὁ στόχος δέν περιλαμβάνεται στά ἐνδιαφέροντα τῶν ὀπαδῶν τῆς αὐτοματοποίησης. Ξέρουμε μάλιστα ὅτι βρίσκεται σέ ἀνταγωνισμό μέ τήν ἄμεση τάση της. Ἄν θέλουμε νά κουβεντιάσουμε μέ τούς μηχανικούς θά πρέπει νά περάσουμε στό δικό τους πεδίο συμφερόντων. Ὁ Μαλντονάτο, πού σήμερα διευθύνει στήν Οὔλμ τήν Ἀνώτατη Σχολή Καλῶν Τεχνῶν, ἐξηγεῖ ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῆς αὐτοματοποίησης καθυστερεῖ γιατί πέρα ἀπό τούς εἰδικούς τῶν ἴδιων τῶν στόχων τῆς αὐτοματοποίησης – πού τούς λείπει κάθε γενική πολιτιστική προοπτική –, οἱ νέοι δέν ἐνδιαφέρονται πιά ν' ἀκολουθήσουν τήν πολυτεχνική ὁδό. Ἀλλά ὁ Μαλντονάτο, αὐτός ἀκριβῶς πού θά 'πρεπε νά καταδείξει αὐτή τή γενική πολιτιστική προοπτική, τήν ἀγνοεῖ ὁλοκληρωτικά: *ἡ αὐτοματοποίηση θ' ἀναπτυχθεῖ γρήγορα μόνον ἀπό τή στιγμή πού θά 'χει γιά στόχο της μιά προπτική ἀντίθετη ἀπό τήν ἴδια τήν ἐγκατάστασή της καί ἐφόσον θά ξέρουμε νά βάλουμε σέ πράξη μιά τέτοια γενική προοπτική μέσα στήν πορεία ἀνάπτυξης τῆς αὐτοματοποίησης.*

Ὁ Μαλντονάτο προτείνει τό ἀντίθετο: πρῶτα νά ὁλοκληρώσουμε τήν αὐτοματοποίηση κι ἔπειτα νά δοῦμε πῶς θά τήν χρησιμοποιήσουμε. Αὐτή ἡ μέθοδος θά ἦταν συζητήσιμη ἄν ὁ στόχος δέν ἦταν ἡ αὐτοματοποίηση. Κι αὐτό γιατί ἡ αὐτοματοποίηση δέν εἶναι μιά δράση σ' ἕνα πεδίο ὥστε νά προκαλεῖ

μιά ἀντι-δράση. Εἶναι ἡ ἐξουδετέρωση ἑνός πεδίου καί σάν τέτοια θά ἐξουδετερώσει καί τούς ἐξωτερικούς χώρους ἄν στό μεταξύ δέν μποῦν σέ πράξη ἀντιθετικές ἐνέργειες.

Μιλώντας στήν ἐφημερίδα LE MONDE (5/1/1957) γιά τήν ἐξάπλωση τῶν χάμπυς σάν πραγμάτωση τῶν δυνάμεων πού οἱ ἐργαζόμενοι δέν μποροῦν πιά νά χρησιμοποιήσουν στήν ἐπαγγελματική τους δραστηριότητα, ὁ Πιέρ Ντρουέν συμπεραίνει ὅτι μέσα σέ κάθε ἄνθρωπο «κοιμᾶται ἕνας δημιουργός». Σήμερα αὐτή ἡ παλιά κοινοτοπία φανερώνει μιά καυτή ἀλήθεια ἄν τήν συνδέσουμε μέ τίς πραγματικές ὑλικές δυνατότητες τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ κοιμώμενος δημιουργός πρέπει νά ξυπνήσει καί τό ξύπνημά του μπορεῖ κάλλιστα νά ὀνομαστεῖ καταστασιακό.

Ἡ ἰδέα τῆς παραγωγῆς ὁμοιόμορφων προϊόντων μέ βάση ὁρισμένα στάνταρντς εἶναι μιά προσπάθεια μείωσης καί ἁπλοποίησης τοῦ μεγαλύτερου ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπινων ἀναγκῶν στήν πιό μεγάλη ἰσότητα. Ἀπό μᾶς ἐξαρτᾶται ἄν θ' ἀνοίξει τό δρόμο σέ πιό ἐνδιαφέροντα πεδία πειραματισμοῦ. Ἀνάλογα μέ τό ἀποτέλεσμα μποροῦμε νά καταλήξουμε στήν ἀπόλυτη ἀποκτήνωση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἤ στή δυνατότητα μιᾶς ἀτέλειωτης ἀνακάλυψης καινούργιων ἐπιθυμιῶν. Ἀλλά αὐτές οἱ καινούργιες ἐπιθυμίες δέ θά ἐκδηλωθοῦν ἀπό μόνες τους μέσα στό κατασταλτικό πλαίσιο τοῦ κόσμου μας. Χρειάζεται μιά κοινή δράση γιά νά τίς βρεῖ, νά τίς ἐκδηλώσει καί νά τίς πραγματώσει.

Ἄσγκερ Γιόον

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Κ.Δ.

Ἡ δεύτερη συνδιάσκεψη τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς ἔγινε στό Παρίσι στίς 25 καί 26 Ἰανουαρίου, ἕξι μῆνες μετά τήν ἑνοποιητική συνδιάσκεψη τοῦ Κόζιο ντ' Ἀρόσα (Ἰούλιος 1957). Κύριο θέμα της ἦταν ἡ ἀνάπτυξη τῆς δραστηριότητάς μας στήν βόρεια Εὐρώπη καί στή Γερμανία, ἡ ἐκδοτική μας δραστηριότητα, ἡ ὀργάνωση μιᾶς πειραματικῆς περιπλάνησης ἀπό πολλές ὁμάδες πού θά συνδέονται μεταξύ τους ραδιοφωνικά, καί οἱ πρῶτες δυνατότητες ἐφαρμογῆς ὁρισμένων κατασκευῶν. Ἡ συνδιάσκεψη ἀποφάσισε τή διάλυση τοῦ ἰταλικοῦ τμήματος, πού ἕνα μέρος του ὑποστήριζε ἰδεαλιστικές καί ἀντιδραστικές θέσεις χωρίς νά δεχτεῖ καμιά αὐτοκριτική ὅταν στή συνέχεια αὐτές οἱ θέσεις ἀπορρίφθηκαν καί καταδικάστηκαν ἀπό τήν πλειοψηφία. Ἐπίσης ἡ συνδιάσκεψη ἀποφάσισε τή διαγραφή τῶν Β. Ὄλμο, Π. Σισμόντο καί Ἔ. Βερόνε.

ΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΕΧΝΟΚΡΙΤΙΚΩΝ

Στίς 12 Ἀπριλίου, δυό μέρες πρίν ἀπό τή σύγκλιση μιᾶς γενικῆς συνέλευσης τῶν τεχνοκριτικῶν στίς Βρυξέλλες, οἱ καταστασιακοί μοίρασαν πλατιά ἕνα μήνυμά τους πρός αὐτή τή συνέλευση, τό ὁποῖο ὑπέγραφαν οἱ Χατίμπ (Khatib), Κορούν (Korun), Ντεμπόρ, Πλάτσεκ, Πίνοτ-Γκαλίτσο καί Γιόρν γιά λογαριασμό τοῦ ἀλγερινοῦ, τοῦ βελγικοῦ, τοῦ γαλλικοῦ, τοῦ γερμανικοῦ, τοῦ ἰταλικοῦ καί τοῦ σκανδιναβικοῦ τμήματος τῆς Κ.Δ.:

Ὅσα συμβαίνουν ἐδῶ μᾶς φαίνονται ἁπλῶς πληχτικά. Ὡστόσο, ἡ καταστασιακή Διεθνής κρίνει ὅτι τό συμμάζωμα τόσων τεχνοκριτικῶν σάν ἀτραξιόν τῆς Διεθνοῦς Ἔκθεσης Βρυξελλῶν, δέν εἶναι μόνο γελοῖο ἀλλά κι ἐνδεικτικό.

Καθώς ἡ μοντέρνα σκέψη γιά τήν κουλτούρα εἶναι ὁλοφάνερα στάσιμη ἐδῶ καί εἰκοσιπέντε χρόνια, καί μιά ὁλόκληρη ἐποχή πού δέν κατάλαβε τίποτα καί τίποτα

δέν ἄλλαξε συνειδητοποιεῖ τήν ἀποτυχία της, οἱ ὑπεύθυνοί της τείνουν νά μετασχηματίσουν τίς δραστηριότητές τους σέ θεσμούς. Ζητᾶνε λοιπόν μιά ἐπίσημη ἀναγνώριση ἀπό ἕνα κοινωνικό σύνολο, πού εἶναι ἀπό κάθε ἄποψη ξεπερασμένο ἀλλά ἐξακολουθεῖ νά κυριαρχεῖ ὑλικά, καί τό ὁποῖο οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς ὑπηρέτησαν σάν τσομπανόσκυλα. Ἡ οὐσιαστικότερη φτώχια τῆς κριτικῆς τῆς μοντέρνας τέχνης εἶναι ὅτι ποτέ δέν κατανόησε τήν πολιτιστική ὁλότητα καί τίς συνθῆκες ἑνός πειραματικοῦ κινήματος, πού τήν ξεπερνᾶ ἀδιάκοπα. Αὐτή τή στιγμή ἡ αὐξημένη κυριαρχία πάνω στή φύση ἐπιτρέπει καί ἀπαιτεῖ τή χρήση ἀνώτερων δυνάμεων κατασκευῆς τῆς ζωῆς. Ἐδῶ βρίσκονται τά προβλήματα τοῦ σήμερα. Κι αὐτοί οἱ διανοούμενοι, πού καθυστεροῦν ἀπό φόβο μήπως ἀνατραπεῖ μιά ὁρισμένη μορφή ὕπαρξης καί οἱ ἰδέες πού ἔχει γεννήσει, ἀναγκάζονται νά τσακώνονται ἀνορθολογικά, σάν ὑπερασπιστές τῆς μιᾶς ἤ τῆς ἄλλης λεπτομέρειας τοῦ παλιοῦ κόσμου, ἑνός κόσμου πού ἔχει φτάσει στό τέλος του χωρίς νά γνωρίσουν οὔτε κάν τό νόημά του. Νά γιατί οἱ τεχνοκριτικοί μαζεύονται γιά ν' ἀνταλλάξουν ψίχουλα ἀπό τήν ἄγνοιά τους καί τίς ἀμφιβολίες τους. Ὁρισμένοι ἀπ' αὐτούς, πού ξέρουμε ὅτι σήμερα προσπαθοῦν νά καταλάβουν καί νά ὑποστηρίξουν τίς καινούργιες ἀναζητήσεις, ἔχοντας ἔρθει ἐδῶ δέχτηκαν ν' ἀνακατευτοῦν μέ μιά τεράστια πλειοψηφία μέτριων. Τούς προειδοποιοῦμε λοιπόν ὅτι μποροῦν νά ἐλπίζουν πώς θά παραμείνουν ἔστω κι ἐλάχιστα ἐνδιαφέροντες, μόνον ἄν ἔρθουν σέ ρήξη μ' αὐτούς τούς κύκλους.

Ἐξαφανιστεῖτε τεχνοκριτικοί, τμηματικοί ἠλίθιοι, ἀσύνδετοι καί διαιρεμένοι! Μάταια σκηνοθετεῖτε τό θέαμα μιᾶς ψεύτικης συνάντησης. Δέν ἔχετε κοινό παρά ἕνα ρόλο: πρέπει νά διαφημίζετε σ' αὐτή τήν ἀγορά μιά ἀπό τίς ὄψεις τοῦ δυτικοῦ ἐμπόριου, τή μπερδεμένη καί κούφια φλυαρία σας γύρω ἀπό μιά ἀποσυντεθειμένη κουλτούρα. Ἡ Ἱστορία σᾶς περιφρονεῖ. Ἀκόμα καί τό θράσος σας ἀνήκει στό παρελθόν, ἀπό τό ὁποῖο τίποτα πιά δέ θά βγεῖ.

Διαλυθεῖτε, κομμάτια τεχνοκριτικῶν, κριτικοί κομματιῶν τέχνης! Ἡ ἐνιαία καλλιτεχνική δραστηριότητα τοῦ μέλλοντος ὀργανώνεται τώρα μέσα στήν καταστασιακή Διεθνή. Δέν ἔχετε τίποτα πιά νά πεῖτε.

Ἡ καταστασιακή Διεθνής δέν θά σᾶς ἀφήσει καμιά θέση. Θά σᾶς κάνουμε νά πεινάσετε!

Ἡ ὅλη ἐπιχείρηση ἀνατέθηκε στό βελγικό τμῆμα μας. Ἀπό τίς 13 Ἀπριλίου κιόλας, παραμονή τῆς συνέλευσης, μόλις οἱ τεχνοκριτικοί τῶν δυό κόσμων – μέ πρόεδρο τόν ἀμερικανό Σουήνυ – ἔφταναν στίς Βρυξέλλες, τό κείμενο τῆς καταστασιακῆς διακήρυξης τούς

γνωστοποιήθηκε μέ πολλούς τρόπους. Ἕνας μεγάλος ἀριθμός ἀντιτύπων μοιράστηκε ταχυδρομικά ἤ προσωπικά. Ὁλόκληρο τό κείμενο ἤ ἕνα μέρος του τό τηλεφωνήσαμε σέ ἄλλους, καλώντας τους ὀνομαστικά. Μιά ὁμάδα μπῆκε βίαια στόν Οἶκο τοῦ Τύπου, ὅπου φιλοξενοῦνταν οἱ τεχνοκριτικοί, κι ἔριξε προκηρύξεις στή συνέλευση. Πολύ περισσότερες ρίχτηκαν στό δρόμο ἀπό τά παράθυρα κι ἀπό ἕνα αὐτοκίνητο, μέ ἀποτέλεσμα οἱ τεχνοκριτικοί νά τρέχουν γιά νά μαζέψουν τίς προκηρύξεις ὥστε νά μήν τίς διαβάσουν οἱ περαστικοί! Τέλος πήραμε ὅλα τά μέτρα ὥστε νά μήν ὑπάρξει περίπτωση ν᾽ ἀγνοηθεῖ τό κείμενο ἀπό τούς κριτικούς. Κι αὐτοί οἱ τεχνοκριτικοί δέ δίστασαν νά φωνάξουν τήν ἀστυνομία, χρησιμοποιώντας τά μέσα πού τούς ἔδιναν τά συμφέροντα τῆς Διεθνοῦς Ἔκθεσης γιά νά ἐμποδίσουν τήν ἀναδημοσίευση στόν Τύπο ἑνός κειμένου πού ἔβλαπτε τό γόητρο τοῦ πανηγυριοῦ τους καί τῆς σκέψης τους. Ὁ σύντροφός μας Κορούν δίωκεται τώρα δικαστικά γιά τό ρόλο του σ᾽ αὐτή τήν ἐκδήλωση.

ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΝΕΕΣ

Ὅποιες κι ἄν εἶναι οἱ ἱκανότητές σας
στό ξεπέρασμα καί στό παιχνίδι.
Χωρίς ἰδιαίτερες γνώσεις.
Ὅσο ὄμορφοι ἤ ἔξυπνοι κι ἄν εἶστε.
Μπορεῖτε νά βαδίσετε μαζί μέ τήν Ἱστορία,

ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟΥΣ

Μήν τηλεφωνεῖστε. Γράψτε ἤ παρουσιαστεῖτε στή διεύθυνση...

ΕΝΑΣ ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Στίς πύλες μας δέν παραμονεύει ὁ Κατιλίνας ἀλλά ὁ θάνατος.
Π.-Ζ. Προυντόν στόν Χέρτσεν, 1849

Ἐνῶ αὐτή ἡ ἐπιθεώρηση βρισκόταν στό τυπογραφεῖο, σοβαρότατα γεγονότα συγκλόνιζαν τή Γαλλία (13 Μαΐου - 2 Ἰουνίου). Ἀπό τίς κατοπινές ἐξελίξεις τους μπορεῖ νά ἐξαρτηθεῖ σέ μεγάλο βαθμό ἡ πορεία μιᾶς πρωτοποριακῆς κουλτούρας καί πολλές ἄλλες πλευρές τῆς ζωῆς στήν Εὐρώπη. Ἄν εἶν' ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἱστορία τείνει νά ἐπαναλαμβάνει σάν φάρσες τίς τραγωδίες της, στήν κωμωδία τοῦ τέλους τῆς Δ' Δημοκρατίας ἐπαναλήφθηκε σίγουρα ὁ **ἱσπανικός** ἐμφύλιος. Ἡ πολιτική πεμπτουσία τῆς Δ' Δημοκρατίας ἦταν ὁ ἐξωπραγματικός χαρακτήρας της· κι ἡ θανάτωσή της χωρίς νά χυθεῖ αἷμα ἦταν ἐξίσου ἐξωπραγματική. Ἡ Δ' Δημοκρατία συνδεόταν ἄρρηκτα μ' ἕναν ἀδιάκοπο πόλεμο στίς ἀποικίες. Συμφέρον τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ ἦταν νά τόν σταματήσει, συμφέρον τῶν ἀποικιοκρατῶν νά τόν κερδίσουν. Τό κοινοβούλιο ἔμοιαζε ἀνίκανο καί γιά τά δυό, ἀλλά τίς παραχωρήσεις καί τίς ὑποχωρήσεις του ἐδῶ καί χρόνια τίς ἔκανε πρός ὄφελος τῶν ἀποικιοκρατῶν κι ἑνός στρατοῦ πού εἶχε ἀφεθεῖ στά χέρια τους. Γι' αὐτό καί ἦταν ἕτοιμο νά παραχωρήσει τή θέση του στούς ἀποικιοκράτες.

Ὅταν, ὅπως ὅλοι τό περίμεναν, ἐξεγέρθηκε ὁ ἀλγερινός στρατός, ἡ δημοκρατική κυβέρνηση κατάφερε νά τόν ἐπαναφέρει στήν τάξη μ' ἐλάχιστα τιμήματα· καί ἡ ἀντίσταση ἦταν ἀκόμα ἀναγκαία κι εὔκολη τήν τελευταία μέρα. Ἀλλά στήν ἀρχή ἔπρεπε νά στηριχτεῖ στό λαό, στήν ἀριστερή κοινοβουλευτική πλειοψηφία του, καί στό τέλος, μετά τήν κατάληψη τῆς Κορσικῆς καί τίς ἀπειλές ὅτι θά μεταφέρονταν ἀεροπορικῶς στρατεύματα στό Παρίσι, ἡ δημοκρατική κυβέρνηση θά 'πρεπε νά στηριχτεῖ στήν πραγματική δύναμη τοῦ κινητοποιημένου λαοῦ (ὀργανώνοντας μιά ἀπεργία σάν ἐκείνη πού ἐξουδετέρωσε τήν ἀρχική ἐπιτυχία τοῦ πραξικοπήματος τοῦ Κάππ[1], κι ἐξοπλίζοντας λαϊκές πολιτοφυλακές). Ἀλλά θεώρησε πολύ πιό ἐπικίνδυνη ἀπό τό φασισμό αὐτήν τήν ἐπαναστατική διαδικασία, πού θά τήν ὑποχρέωνε νά παρακινήσει τούς στρατιῶτες καί τούς ναῦτες νά ξεσηκωθοῦν ἐναντίον τῶν ἀνταρτῶν ἀρχηγῶν τους καί κυρίως ν' ἀναγνωρίσει τήν ἀνεξαρτησία τῆς Ἀλγερίας.

Σ' αὐτήν τήν κρίση τό Κομμουνιστικό Κόμμα ἦταν ὁ καλύτερος ὑπερασπιστής τοῦ κοινοβουλευτικοῦ καθεστῶτος καί *τίποτα περισσότερο*. Ὅμως τό καθεστώς ἔφτασε σ' αὐτό τό σημεῖο διάλυσης ἀκριβῶς ἐπειδή ἀρνήθηκε νά ὑπολογίσει τίς κομμουνιστικές ψῆφους στήν ἀριστερή

πλειοψηφία. Ἔμεινε μέχρι τό τέλος θύμα αὐτῆς τῆς μοναδικῆς μεθόδου πίεσης μέ τήν ὁποία ἡ μειοψηφική δεξιά μπόρεσε νά ἐπιβάλλει σταθερά τήν πολιτική της: τό μύθο ὅτι τό Κομμουνιστικό Κόμμα θέλει νά καταλάβει τήν ἐξουσία. Ἔτσι τό Κ.Κ., πού δέν ἤθελε οὔτε ἔκανε ἀπολύτως τίποτα, ἀπογοήτευε κι ἀφόπλιζε τίς μάζες χωρίς νά πετυχαίνει τό παραμικρό στό Κοινοβούλιο. Μέχρι τό τέλος προσπάθησε νά δεχτοῦν τίς προτάσεις του αὐτοί οἱ ἴδιοι ὑπεύθυνοι τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἀλλά οἱ ἀστοί ἡγέτες τίς ἀπέρριπταν σταθερά. Ἔτσι οἱ κομμουνιστές δέν κατάφεραν νά γράψουν τήν πρώτη τους ἐπιτυχία: τό καθεστώς κατέρρευσε, πρίν ἀπ' αὐτήν. Στίς 28 Μαΐου φάνηκε πώς ἦταν δυνατό νά ριχτεῖ ἡ χώρα (καί ὄχι τό Κοινοβούλιο) στόν ἀντιφασιστικό ἀγώνα. Ἀλλά τό βράδυ τῆς 29ης Μαΐου, ἡ C.G.T. ξέχασε τό κυριότερο ὅπλο αὐτοῦ τοῦ ἀγώνα: τήν ἀπεριόριστη γενική ἀπεργία. Ἔτσι οἱ διαδηλώσεις τῆς 1ης Ἰουνίου ἔμειναν ἀναγκαστικά καθαρή μορφή.

Οἱ λαϊκές μάζες ἔμειναν ἀδιάφορες, ἐπειδή ἀπό πολύ καιρό τό μόνο πού τούς προσφέραν ἦταν ἡ ψεύτικη ἐναλλαγή «μετριοπαθής Δεξιά» - «μετριοπαθές Λαϊκό Μέτωπο», μιά ἐναλλαγή ἔτσι κι ἀλλιῶς οὐτοπική, ἐφόσον οἱ μή κομμουνιστές δέ δέχονταν μέ κανένα τρόπο τό Λαϊκό Μέτωπο. Τά ἀπολιτικά στοιχεῖα εἶχαν ὑπνωτιστεῖ ἀπό τόν Τύπο καί τό ραδιόφωνο. Μιά κυβέρνηση πού ἔχει στά χέρια της καί χρησιμοποιεῖ μέ τόν καλύτερο τρόπο αὐτά τά μέσα πληροφόρησης, εἶχε τόν καιρό νά σημάνει συναγερμό σ' ὁλόκληρη τή χώρα. Ἀλλά ὁ καπιταλιστικός τρόπος πληροφόρησης ἀκολούθησε τό φυσικό δρόμο του, κρύβοντας τήν ἀγωνία τοῦ καθεστῶτος ἀπό μιά μεγάλη μερίδα τοῦ λαοῦ. Οἱ πολιτικοποιημένοι, ἀπό τό 1945 κιόλας εἶχαν συνηθίσει στήν ἴττα καί δικαιολογημένα ἀντιμετώπιζαν μέ σκεπτικισμό τίς πιθανότητες μιᾶς τέτοιας «ὑπεράσπισης τῆς Δημοκρατίας». Παρ' ὅλ' αὐτά οἱ ἑκατοντάδες χιλιάδες διαδηλωτές πού βάδισαν πλάι-πλάι στίς 28 Μαΐου στό Παρίσι, ἔδειξαν ὅτι ὁ λαός ἄξιζε καλύτερη τύχη καί ὅτι ξύπνησε τήν τελευταία στιγμή.

Μέχρι σήμερα αὐτή ἡ ἀξιοθρήνητη ὑπόθεση δέν ἔχει τίποτα τό μοντέρνο. Ὁ φασισμός δέν εἶχε οὔτε μαζικό κόμμα οὔτε πρόγραμμα. Μόνον ἡ δύναμη τῆς μυωπικῆς καί ρατσιστικῆς ἀποικιοκρατίας κι ἑνός στρατοῦ πού δέν μποροῦσε νά φανταστεῖ κανενός ἄλλου εἴδους νίκη, μόνον αὐτή ἐπέβαλε στή χώρα, σ' ἕνα πρῶτο στάδιο, τόν ντέ Γκώλ πού ἐκπροσωπεῖ τή σχολική ἰδέα γιά τό γαλλικό ἐθνικό μεγαλεῖο τοῦ 17ου αἰώνα κι ἐξασφαλίζει τή μετάβαση σέ μιά στρατιωτικοφασιστική ἠθική τάξη. Σ' αὐτήν τήν ἐξαιρετικά βιομηχανοποιημένη χώρα ἡ ἐργατική τάξη δέν ἔδρασε ἀποφασιστικά. Ἔτσι πέσαμε σέ μιά κατάσταση πολιτικῆς ἀπουσίας τόσο τῆς ἀστικῆς τάξης ὅσο καί τοῦ προλεταριάτου, μέ

ἀποτέλεσμα τά πραξικοπήματα ν' ἀποφασίζουν γιά τήν ἐξουσία.

Ποῦ βρισκόμαστε; Ἐδῶ οἱ ἐργατικές ὀργανώσεις ἔμειναν ἄθικτες. Μιά μερίδα τοῦ λαοῦ ἔχει ξεσηκωθεῖ. Ὁ ἀλγερινός στρατός ἐξακολουθεῖ νά μάχεται. Γιά νά συνεχίσουν νά βασιλεύουν στό Ἀλγέρι, οἱ ἀποικιοκράτες, πού ἀπό πρίν κατεύθυναν τίς κυβερνήσεις στό Παρίσι καί τώρα τίς διορίζουν ἐπίσημα, εἶναι ὑποχρεωμένοι νά βασιλεύουν στή Γαλλία χωρίς ἀντιπολίτευση. Στόχος τους εἶναι νά ἐντατικοποιήσουν τήν πολεμική προσπάθεια τῆς Γαλλίας πρός ὄφελός τους. Κι αὐτός ὁ στόχος ἐπιβάλλει σήμερα τήν ἐξόντωση τῆς δημοκρατίας καί τό θρίαμβο μιᾶς φασιστικῆς ἐξουσίας. Ἄν ἐξακολουθοῦν νά θέλουν νά βαδίσουν ἐνάντια στό ρεῦμα, οἱ δημοκρατικές δυνάμεις στή Γαλλία θά ὑποχρεωθοῦν νά φτάσουν ὡς τά ἄκρα τῆς στάσης τους: τήν ἐξόντωση τῆς ἐξουσίας τῶν ἀποικιοκρατῶν στήν Ἀλγερία καί τή Γαλλία, δηλαδή τήν ἀλγερινή Δημοκρατία τοῦ Ε.Α.Μ. Νά γιατί εἶναι βραχυπρόθεσμα ἀναπόφευκτο ἕνα βίαιο σόκ. Οἱ δειλές αὐταπάτες γιά τόν προσωπικό ρόλο τοῦ στρατηγοῦ - προέδρου, τά ἐμπόδια στήν ἐνότητα δράσης, ἕνας ἀκόμη δισταγμός ἀπέναντι στήν ἀναγκαιότητα τοῦ ἀγώνα θ' ἀδυνατίσουν ἀκόμα περισσότερο κι ἴσως γονατίσουν τό λαό. Ἀλλά δέν θά καθυστερήσουν τή χειραφέτησή του.

8 Ἰουνίου 1958

1. Στρατιωτικοφασιστικό πραξικόπημα στή Γερμανία τό 1920, στό ὁποῖο ἡ σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση ἀπάντησε καλώντας τό λαό σέ γενική ἀπεργία.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

κεντρικό ὄργανο τῶν τμημάτων τῆς καταστασιακῆς διεθνοῦς

τεῦχος 2 - Δεκέμβριος 1958
διευθυντής: Γκ. - Ἐ. Ντεμπόρ

Συντακτική ἐπιτροπή:
Μωρίς Βυκέρτ, Ἄσγκερ Γιόρν, Μοχάμετ Ντάχου (Mohamet Dahou)

Κανόνας σ' αὐτήν τήν ἐπιθεώρηση εἶναι ἡ συλλογική σύνταξη τῶν κειμένων. Τά κάποια ἄρθρα πού ἔχουν γραφτεῖ καί ὑπογράφονται ἀτομικά, ἐνδιαφέρουν ἐξίσου τό σύνολο τῶν συντρόφων μας ὡς ἰδιαίτερα σημεῖα τῆς κοινῆς τους ἀναζήτησης. Εἴμαστε ἀντίθετοι στήν συντήρηση μορφῶν ὅπως ἡ λογοτεχνική ἤ καλλιτεχνική ἐπιθεώρηση.

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν' ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

ΚΑΤΩ ΟΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Μ' ένα κείμενο πού τιτλοφορεῖ *Ἡ ποίηση πάνω ἀπ' ὅλα*, ὁ Περέ (Péret) ἀνοίγει τό πρῶτο τεῦχος τῆς ὑπερρεαλιστικῆς ἐπιθεώρησης ***Bief*** μέ μιά ἐπίθεση ἐνάντια στούς καταστασιακούς, καταλογίζοντάς τους τήν ἠλιθιότητα ὅτι τοποθετοῦν τήν ποίηση καί τήν τέχνη κάτω ἀπό τήν «κηδεμονία» τῆς ἐπιστήμης.

Οἱ θολές διακηρύξεις τοῦ Περέ, πού κινοῦνται ἀπό μιά χοντροειδή θέληση γι' ἀντικαταστασιακή προπαγάνδα, φανερώνουν ὠμά ἕναν τρόπο σκέψης πού ἀνήκει στόν περασμένο αἰώνα καί μιά ἀνικανότητα κατανόησης τῶν σημερινῶν προβλημάτων, ἡ ὁποία τελικά ξεπερνᾶ τήν κακόβουλη πρόθεση ἐπίθεσης σ' ἐκείνους πού τά θέτουν. «Ἡ πυρηνική σχάση καί οἱ συνέπειές της» λέει, «ποτέ δέν θά γεννήσουν ἕναν καινούργιο τρόπο αἴσθησης, οὔτε μιά πρωτότυπη ποίηση». Αὐτό εἶναι ἀλήθεια. Ἀλλά τί ἐξακολουθοῦμε νά θέλουμε νά «αἰσθανόμαστε» παθητικά; Καί τί μποροῦμε νά περιμένουμε ἀπό μιά «πρωτότυπη ποίηση» μέ ἤ χωρίς πυρηνικές δικαιολογίες; Αὐτή ἡ ρητορεία, πού θεωρεῖ πρωταρχικό εἴτε τόν ἐπιστημονισμό εἴτε τήν ποιητική εὐαισθησία, αὐτές οἱ πολεμικές πού θά 'πρεπε ν' ἀντηχοῦν στούς κύκλους τοῦ Συλλί - Προυντόμ[1], εἶναι γιά γέλια.

Δέν θέλουμε ν' ἀνανεώσουμε τήν ἔκφραση αὐτή καθαυτή, ἰδίως μάλιστα τήν ἔκφραση τῆς ἐπιστήμης : θέλουμε νά παθιάσουμε τήν καθημερινή ζωή. Ἡ ποίηση δέν μπορεῖ πιά νά μένει πίσω ἀπ' αὐτό τό σχέδιο. Δέν θά μπαλώσουμε τήν ποιητική γλώσσα καί τήν τέ-

(1) Sully Prudhomme (1839 – 1907), γάλλος ρεαλιστής ποιητής τῆς Σχολῆς Le Parnasse contemporaine, ὁπαδός τῆς ἐπιστημονικῆς προόδου.

χνη πού αὐτή ἡ πάλαι ποτέ νταναϊστική γενιά κατάντησε ν' ἀγαπάει ἄνευ ὅρων. Ἡ νιότη σας εἶναι νεκρή καί οἱ ἀγάπες σας τό ἴδιο, ὅπως λέει καί τό τραγούδι.

Ποιοί εἶναι οἱ στόχοι μας; Νά δημιουργήσουμε καταστάσεις. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἀνέκαθεν διάφοροι ἄνθρωποι δοκίμασαν νά ἐπέμβουν ἄμεσα στήν ἀτμόσφαιρα ὁρισμένων στιγμῶν τῆς ζωῆς τους. Ἀλλά τά μέσα γιά μιά ποσοτική καί ποιοτική ἐξάπλωση τέτοιων κατασκευῶν δέν ὑπῆρχαν, μέ ἀποτέλεσμα οἱ προσπάθειές τους νά παραμένουν ἀπομονωμένες καί ἀποσπασματικές. Ἡ θρησκεία καί τό καλλιτεχνικό θέαμα στή συνέχεια, ἦταν οἱ δυνάμεις παρέκκλισης πού ξόρκιζαν τήν ἀνικανότητα πραγμάτωσης αὐτῆς τῆς ἐπιθυμίας. Ἡ ὁλοφάνερη κίνηση πού τίς ὁδηγεῖ στήν ἐξαφάνισή τους εἶναι ἄρρηκτα δεμένη μέ τήν ὑλική ἀνάπτυξη τοῦ κόσμου, τόν ὁποῖο πρέπει νά κατανοήσουμε στήν πιό πλατιά του ἔννοια. Ἡ κατασκευή καταστάσεων δέν ἐξαρτιέται ἄμεσα οὔτε ἀπό τήν ἀτομική ἐνέργεια οὔτε ἀπό τήν αὐτοματοποίηση ἤ τήν κοινωνική ἐπανάσταση, γιατί μποροῦμε νά πειραματιστοῦμε ἔστω κι ἄν λείπουν ὁρισμένες συνθῆκες, πού τό μέλλον σίγουρα θά πραγματώσει. Ἡ καθυστέρηση μερικῶν τομέων μέσα στήν καθολική πρόοδο τοῦ καιροῦ μας, μᾶς στερεῖ τά μέσα πού θά θέλαμε νά ἔχουμε καί φτωχαίνει τό τωρινό σχέδιό μας. Γι' αὐτό σήμερα πού γιά πρώτη φορά ἡ ἱστορία φανερώνει μιά τέτοια προοπτική, κάποιες μικρότερες ἀπολαύσεις μᾶς φαίνονται μηδαμινές.

Ὁ Περέ εἶναι αἰχμάλωτος τοῦ ψεύτικου πλούτου τῆς μνήμης, ἐκείνης τῆς **μάταιης** προσπάθειας πού θέλει νά διατηρήσει ὁρισμένες συγκινήσεις μέσ' ἀπό διάφορες καλλιτεχνικές ἐκφράσεις, πού τελικά γίνονται ἀντικείμενα τά ὁποῖα ἄλλοι συλλέγουν.

Ὁ Περέ κι οἱ φίλοι του εἶναι οἱ συντηρητικοί ἑνός καλλιτεχνικοῦ κόσμου πού γίνεται ἀποπνικτικός. Εἶναι μέ τό μέρος ἐκείνων πού τόν πουλᾶνε κονσερβαρισμένο μέσα στά φανταστικά μουσεῖα τῶν Μαλρώ (Malraux). Εἶναι μέ τό μέρος ἐκείνων πού θέλουν νά παρατείνουν τήν «ἀριστοκρατία» του, διακοσμώντας ψυγεῖα μέ μοντέρνες ζωγραφιές. Ἀλλά αὐτή ἡ ἀριστοκρατία πέθανε μαζί μέ τό παλιό καθεστώς τῆς κουλτούρας. Γι' αὐτό ὁ Περέ κι οἱ φίλοι του δέν εἶναι πιά παρά μέ τό μέρος τῶν ἀναμνήσεων. Κι ὁ ρόλος τοῦ ὄνειρου, πού τόσο τόν ὕμνησαν, εἶναι νά προστατεύει τόν ὕπνο.

Εἴμαστε ὀπαδοί τῆς λήθης. Θά ξεχάσουμε τό παρελθόν, τό παρόν πού εἶναι δικά μας. Δέν ἀναγνωρίζουμε γιά συγχρόνους μας ἐκείνους πού ἱκανοποιοῦνται μέ τό ἐλάχιστο. Τό ἐλάχιστο προβάδισμα πού μᾶς ταιριάζει ἐκφράστηκε θαυμάσια ἀπό τό σύνθημα, πού τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1958 τό βελγικό

τμῆμα μας ἔρριξε κατακέφαλα στούς τεχνοκριτικούς: «ἡ ἀταξική κοινωνία βρῆκε τούς καλλιτέχνες της».

Η ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΩΝ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΩΝ

Καθώς ἡ ἀστική κοινοβουλευτική δημοκρατία σαρώθηκε στή Γαλλία χωρίς ἀντίσταση, οἱ ἐπαναστάτες διανοούμενοι κατήγγειλαν ὁμόφωνα τήν κατάρρευση τῶν ἐργατικῶν κομμάτων, τῶν συνδικάτων, τῶν ὑπνωτισμένων ἰδεολογιῶν καί τῶν μύθων τῆς ἀριστερᾶς. Τό μόνο πού τούς φάνηκε περιττό νά ὑπογραμμίσουν ἦταν ἡ δικιά τους κατάρρευση.

Βέβαια δέν ἦταν παρά μιά ἐλάχιστα λαμπρή γενιά διανοουμένων. Οἱ φιλοσοφικές συζητήσεις, ὁ τρόπος ζωῆς, οἱ καλλιτεχνικές μόδες πού ἀγαποῦσαν, ἦταν ὁλότελα γελοῖες. Ἔνοιωθες ὅτι κι οἱ ἴδιοι τό ὑποψιάζονταν. Μόνο στήν πολιτική σκέψη εἶχαν τόν καλό ρόλο, μόνον ἐκεῖ ἔνοιωθαν σίγουροι γιά τόν ἑαυτό τους, ἀφοῦ ἡ ἀπουσία τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος τούς ἄφηνε τό μονοπώλιο τοῦ ἐλεύθερου στοχασμοῦ καί τούς λάμπρυνε.

Ἀλλά δέν χρησιμοποίησαν καί τόσο αὐτήν τήν ἐλευθερία. Ποτέ δέν κατάφεραν ν' ἀποκτήσουν μιά γενική ἀντίληψη τῆς ἐπαναστατικῆς σκέψης. Τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1958, στό 7° τεῦχος τῆς ἐπιθεώρησης *Arguments*, ὁ Μορέν ἔκλεινε συμπτωματικά ἕνα ἄρθρο του, γεμάτο ἀπό σωστές παρατηρήσεις, μέ μιά ξαφνική ἀνακάλυψη: «Ἡ μεγάλη τέχνη, ἡ μοναδική τέχνη» εἶναι ἡ πολιτική, γιατί «σήμερα ὅλες οἱ ἄλλες τέχνες στερεύουν, ἐξαντλοῦνται καί μεταμορφώνονται σ' ἐπιστήμη ἤ καταντοῦν παιδική μαγεία» (*Ἡ διαλεκτική κι ἡ ὅραση*). Ἀλλά βαθιά ἱκανοποιημένος ἐπειδή ἔρριξε μιά ματιά στό καλλιτεχνικό μέλλον – πού πρίν λίγο ἀγνοοῦσε –, ξέχασε ὅτι στόχος τῶν ἐπαναστατῶν εἶναι ἡ κατάργηση τῆς πολιτικῆς (δηλαδή ἡ διακυβέρνηση τῶν ἀνθρώπων νά δώσει τή θέση της στή διακυβέρνηση τῶν πραγμάτων).

Ἀπό τήν πρώτη κιόλας στιγμή τῆς κρίσης τοῦ Μάη, ἡ πλειοψηφία τῶν ἐπαναστατῶν διανοουμένων καί τά ἐργατικά κόμματα ναυάγησαν μέσα σέ μιά ἀστικοδημοκρατική ἰδεολογία, πού δέν ἀντιστοιχοῦσε σέ καμιά πραγματική δύναμη οὔτε μέσα στήν ἀστική τάξη οὔτε στούς ἐργάτες. Καί ἡ ὁμάδα *Σοσιαλισμός ἤ Βαρβαρότητα*, πού νομίζει τό προλεταριάτο Κρυμμένο Θεό τῆς ἱστορίας, μέ κλειστά μάτια συγχάρηκε τόν ἑαυτό της γιά τόν ἀφοπλισμό του, πού φυσικά ἀντιστοιχοῦσε σέ μιά ὑψηλή ταξική συνειδητοποίηση, σέ μιά καθυστερημένη ἀπελευθέρωση

ἀπό τήν ὀλέθρια ἐπιρροή τῶν κομμάτων καί τῶν συνδικάτων.

Ἀλλά ἡ ἀπουσία μιᾶς ἐπαναστατικῆς ἀπάντησης τόν Μάη ὁδήγησε στήν πλήρη κατατρόπωση τῆς νομιμόφρονης ἀριστερᾶς, πού «ἔλεγε ὄχι στόν ἐμφύλιο πόλεμο». Οἱ μόνες παροῦσες δυνάμεις στή Γαλλία ἦταν ἐκεῖνες πού ἐπωφελήθηκαν ἀπό τόν ἀγώνα ἐνάντια στήν ἐπανάσταση τῶν ἀποικιῶν, χρησιμοποιώντας τον γιά νά ὁλοκληρώσουν τό πρόγραμμά τους: ἡ καπιταλιστική ἀντίδραση, πού ἤθελε νά ἐλέγξει ἀμεσότερα ἕνα κράτος καλύτερα προσαρμοσμένο στίς καινούργιες οἰκονομικές δομές· καί ἡ φασιστική ἀντίδραση τοῦ στρατοῦ καί τῶν ἀποίκων, πού ἤθελε νά κερδίσει μέ κάθε τίμημα τόν πόλεμο στήν Ἀλγερία. (Οἱ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δυό τάσεις δέν ἐμποδίζουν τή σχετική ἀλληλεγγύη τους. Καθώς μάλιστα διαλύθηκε ἡ ἐργατική ἀντιπολίτευση στό ντεγκωλισμό κι ἀδυνάτισε ὁ ἔνοπλος ἀγώνας τῶν ἀλγερινῶν, τίποτα δέν τίς ὑποχρέωνε ν' ἀποδείξουν ἄμεσα τή δύναμή τους: οἱ ἀποικιοκράτες καί ὁ ντέ Γκώλ μποροῦν νά ἐπαναπαυθοῦν στήν προοπτική ὅτι ὁ πόλεμος στήν Ἀλγερία θά κρατήσει πολλά χρόνια ἀκόμα ὥστε, στή διάρκειά τους, ἡ μεταξύ τους ἰσορροπία νά ἐξελιχθεῖ.)

Μόνο τό προλεταριάτο, πού ἔμεινε χωρίς ἐπαναστατική ὀργάνωση καί χωρίς δεσμούς μέ τόν ἀγώνα τῶν ἀποικιοκρατούμενων λαῶν, δέν κατάφερε νά ἐπωφεληθεῖ ἀπό τήν ἀποικιακή κρίση τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας γιά νά φέρει σέ πέρας τό πρόγραμμά του. Ἀλλά δέν εἶχε πιά οὔτε πρόγραμμα οὔτε ἡγεσία ἱκανή νά τό ρίξει σέ μιά ἐξεγερσιακή ἀπεργία στίς 14 Μαΐου. Τήν εὐρύτητα αὐτῆς τῆς ἥττας ἀκόμα τή μετρᾶμε.

Τό κυριότερο μάθημα ἀπ' ὅλα αὐτά εἶναι ὅτι ἡ ἐπαναστατική σκέψη πρέπει νά προχωρήσει σέ μιά κριτική τῆς καθημερινῆς ζωῆς μέσα στήν ἀστική κοινωνία. Πρέπει νά διαδώσει μιάν ἄλλη ἰδέα γιά τήν εὐτυχία. Ἡ ἀριστερά κι ἡ δεξιά συμφωνοῦσαν σέ μιά εἰκόνα τῆς ἀθλιότητας – τήν ἔλλειψη τροφῆς – καί σέ μιά εἰκόνα τῆς εὐτυχίας. Κι ἐδῶ βρίσκεται ἡ ρίζα τοῦ φενακισμοῦ πού ὁδήγησε τό ἐργατικό κίνημα τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν στήν ἥττα.

Ἡ ἐπαναστατική προπαγάνδα πρέπει νά παρουσιάζει στόν καθένα τή δυνατότητα μιᾶς βαθιᾶς καί ἄμεσης προσωπικῆς ἀλλαγῆς. Στήν Εὐρώπη αὐτό τό ἔργο προϋποθέτει ἀγῶνες πού θά διεκδικοῦν ἕνα ὁρισμένο πλοῦτο, ὥστε νά γίνει ἀνυπόφορη ἡ μιζέρια τῶν σκοῦτερς καί τῶν τηλεοράσεων. Οἱ ἐπαναστάτες διανοούμενοι πρέπει νά ἐγκαταλείψουν τό βόλεμά τους στήν ἀποσυντεθειμένη κουλτούρα τους. Πρέπει νά ζοῦν οἱ ἴδιοι μ' ἕνα ἐπαναστατικό τρόπο. Μόνον ἔτσι θά μπορέσουν ἐπιτέλους νά συναντήσουν τά προβλή-

ματα μιᾶς λαϊκῆς πρωτοπορίας. Τό μπιφτέκι θά πάψει ν' ἀποτελεῖ πρότυπο τοῦ δικαιώματος τῶν μαζῶν στή ζωή καί θ' ἀντικατασταθεῖ ἀπό ἄλλες ἀναφορές. Οἱ ἐπαναστάτες διανοούμενοι θά μάθουν τήν πολιτική. Ἀλλά ἀπ' ὅ,τι φαίνεται θά περάσει ἀκόμα πολύς καιρός.

Η ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΚΑΜΠΗ

Στό ἐπίκεντρο τῆς συλλογικῆς δράσης μας ὑπάρχει αὐτήν τή στιγμή ἡ ἐπείγουσα ὑποχρέωση νά κάνουμε κατανοητή τήν ἰδιαιτερότητα τοῦ ἔργου μας, πού τό θεωροῦμε ποιοτικό ἅλμα στήν ἀνάπτυξη τῆς κουλτούρας καί τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Πρέπει νά δοῦμε ὅλα ὅσα συνιστοῦν μιά τέτοια πρόθεση, καθώς καί τίς παρακμασμένες συμπεριφορές πού ἀφήνει ὁριστικά πίσω της ἤ μπορεῖ νά διατηρήσει μόνο σάν προσωρινές τακτικές θέσεις. Πρῶτα-πρῶτα πρέπει νά μεταδώσουμε αὐτήν τή συνείδηση καί τίς ἔσχατες συνέπειές της σ' ἐκείνους τούς συντρόφους μας πού ἔχοντας διαστεῖ νά υἱοθετήσουν τό ἀνανεωτικό πρόγραμμά μας, δέν προβληματίζονται ἀρκετά πάνω στήν καινούργια πρακτική δραστηριότητα πού τοῦ ἀντιστοιχεῖ.

Μήπως τελικά εἶναι ἄχρηστη ἡ καταστασιακή ὀργάνωση, πού προσπαθεῖ νά προχωρήσει μακρύτερα ὁρισμένα προβλήματα, ξεκαθαρίζοντάς τα καί ρίχνοντας τό φῶς τοῦ πειράματος στά δεδομένα τους; Αὐτό θά 'πρεπε νά συμπεράνουμε ἄν γινόταν φανερό ὅτι αὐτή ἡ ὀργάνωση φτιάχτηκε πρόωρα, ἄν δέν καταφέρει νά χρησιμοποιήσει ἀργά ἤ γρήγορα μερικά μέσα πού εἶναι ἀπαραίτητα γιά τίς κατασκευές τίς ὁποῖες σκοπεύει νά κάνει.

Ὡστόσο, παρ' ὅλο τόν γενικά οἰκονομικοπολιτικό χαρακτήρα τοῦ ζητήματος, ἡ ἀπόκτηση αὐτῶν τῶν μέσων ἐξαρτιέται σέ μεγάλο βαθμό ἀπό μᾶς, ἀπό τή θεωρητική μας διαύγεια, ἀπό τό πῶς θά προπαγανδίσουμε καινούργιες ἐπιθυμίες. Σ' αὐτό τό πρωταρχικό στάδιο, ἄν οἱ ἰδέες μας ἔχουν ἕναν οὐτοπικό κι ἀόριστο χαρακτήρα, αὐτό δέν ὀφείλεται τόσο στήν ἀδυναμία μας νά ἐπαληθεύσουμε πρακτικά ἕνα πρῶτο μέρος τῶν ὑποθέσεών μας, ὅσο στήν ἀνικανότητά μας νά τίς σκεφτοῦμε ἀρκετά αὐστηρά ἀπό κοινοῦ.

Οἱ διάφορες λεπτομέρειες τῆς δράσης μας θά 'ναι τελείως ἀσήμαντες, ἄν ὅλα τά στοιχεῖα πού περνᾶνε μέσα ἀπό τήν Κ.Δ. δέν καταφέρουν νά συγκροτήσουν μιά δρώσα καταστασιακή ἕνωση στό πεδίο πού πρέπει νά 'ναι δικό μας. Παρ' ὅλη τήν ἀναγκαιότητα ἑνός ἅλματος σέ μιά ἀνώτερη σφαίρα δράσης, ἄν μᾶς νικήσει ἡ δυσκολία τῆς πρακτικῆς κατανόησης αὐτοῦ τοῦ ἅλματος, οἱ καλλι-

τεχνικές παλιατζοῦρες ἀναγκαστικά θά κέρδιζαν ἔδαφος μέσα στήν Κ.Δ. καί καμιά ἠθική ἤ ὀργανωτική αὐστηρότητα δέν θά μποροῦσε νά καθυστερήσει τό θρίαμβό τους. Κάτι τέτοιο θά σήμαινε μιά σημαντική ὑποχώρηση τῆς πολιτιστικῆς ἐπανάστασης πού κρίνουμε ἀναγκαία.

Ἐκπροσωποῦμε τήν πρώτη συστηματική προσπάθεια ἀνακάλυψης δυνατοτήτων, ἀναγκῶν καί ἀνωτέρων παιχνιδιῶν, μέ βάση τίς συνθῆκες τῆς σύγχρονης ζωῆς. Εἴμαστε οἱ πρῶτοι πού γνωρίζουμε ἕνα παθιασμένο νέο, ἕνα μήνυμα ἀπό τό ἄμεσο παρόν καί τό κοντινό μέλλον τοῦ πολιτισμοῦ τῶν πόλεων. Αὐτό τό νέο δέν χρειάζεται νά τό ἑρμηνεύσουμε, δηλαδή νά τό θεωρήσουμε καινούργιο θέμα τῆς παλιᾶς καλλιτεχνικῆς δραστηριότητας. Πρέπει νά τό ζήσουμε καί νά ἐμβαθύνουμε ἄμεσα σ' αὐτό. Πρέπει νά τό μετασχηματίσουμε.

Ξυπνήσαμε πρίν ἀπό τήν ἀνατολή πού θά δώσει τ' ἀπεριόριστα γήινα μέσα στή δύναμη τῆς ἐλευθερίας. Ξυπνήσαμε πρίν ἀπό τό λαό πού θά ἔχει αὐτές τίς διασκεδάσεις. Ὀφείλουμε πάντως νά μήν μειώσουμε τήν ἀξία τῶν προδρομικῶν συνθημάτων πού θά βροῦμε, πέφτοντας σέ μιά εὐγενική ἀντιπολίτευση πρός τήν κυρίαρχη κουλτούρα. Ἄν δέν καταφέρουμε νά κατακτήσουμε μιά καταστασιακή δράση, θά πρέπει νά ἐμποδίσουμε κάθε δημοσιότητα γύρω ἀπ' αὐτήν τήν τεχνιτή ἐτικέττα. Σ' αὐτήν τήν περίπτωση θά 'πρεπε νά υἱοθετήσουμε πιό μετριόφρονες, περισσότερο ὑπόγειες μορφές δράσης. Ἀποφασιστικό σημεῖο θά 'ναι τό ἑξῆς: ἕνας ἀρκετά μεγάλος ἀριθμός καταστασιακῶν – δηλαδή ὄχι τυπικά ὀργανωμένων καλλιτεχνῶν ἀλλά ἐπαγγελματιῶν αὐτῆς τῆς καινούργιας δραστηριότητας – θ' ἀπαντήσει στό κάλεσμά μας;

Τό πρόβλημα τῆς ἐνίσχυσής μας ἀπ' αὐτά τά ἄτομα εἶναι ἀπόλυτα ἐπείγον καί θά πρέπει νά κατευθύνει ὅλες τίς πλευρές τῆς τακτικῆς τῆς Κ.Δ., ὁδηγώντας μας στήν ἀπόρριψη τῶν συμμαχιῶν πού μᾶς προτείνουν. Τό σύνθημα ἑνός «ἐπαναστατικοῦ μετώπου μέσα στήν κουλτούρα», πού υἱοθετήθηκε ἀπό τίς ὁμάδες μας στό Συνέδριο τῆς Ἄλμπα, ἦταν θετικό στό μέτρο πού βοήθησε τήν ἑνοποίησή μας μέσα στήν Κ.Δ. Ἀλλά ἦταν ἀπογοητευτικό ὅσον ἀφορᾶ στίς σχέσεις μας μέ μιά ὁμάδα ἀπό τήν Τσεχοσλοβακία καί κάποιες ἄλλες πού δημοσιεύουν μικρές ἐπιθεωρήσεις στήν Ἰταλία καί τό Βέλγιο. Ἡ πίεση τῶν ἐξωτερικῶν στοιχείων πού δέν κατορθώνουν νά καταλάβουν τήν καμπή στήν ὁποία βρισκόμαστε, μεγαλώνει τή σύγχιση μέσα στήν Κ.Δ. καί δυναμώνει τή «δεξιά πτέρυγά» της.

Πρέπει ὅσο πιό γρήγορα γίνεται νά ἐπεκτείνουμε τήν ἀληθινά

καταστασιακή βάση μας καί ν' ἀναπτύξουμε τό πρόγραμμά της. Αὐτό τό ζήτημα θά κυριαρχήσει τήν ἐπόμενη διεθνή συνδιάσκεψή μας καί θά καθορίσει τήν πλειοψηφία καί τή μειοψηφία.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Μέσα σ' ἕνα μόνο χρόνο ὁ μέσος ὅρος τῆς ἡλικίας τῶν καταστασιακῶν πού κατά τήν ἵδρυση τῆς Κ.Δ. ἦταν λίγο μεγαλύτερος ἀπό $29^1/_2$ (ἐνῶ μόλις τέσσερα χρόνια νωρίτερα, τό καλοκαίρι τοῦ 1953, ὁ μέσος ὅρος τῆς ἡλικίας τῶν μελῶν τῆς λεττριστικῆς Διεθνοῦς ἦταν λίγο μικρότερος ἀπό 21), ξεπέρασε τά 32 χρόνια.

•

Ἡ ἀλλαγή στή συντακτική ἐπιτροπή αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης (ἀντικατάσταση τοῦ Πίνοτ-Γκαλλίτσο ἀπό τό Γιόρν) ὀφείλεται ἁπλῶς στό ὅτι ὁ Γκαλλίτσο, πού συνεχίζει νά διευθύνει προσωπικά τήν παραγωγή τῆς βιομηχανικῆς ζωγραφικῆς, πρέπει ν' ἀφιερώσει ὅλη τήν ἐνεργητικότητά του σ' αὐτό τό μεγαλόπνοο ἔργο.

Ὁ Β. Κορούν ὡστόσο δέν κατάφερε νά ὁλοκληρώσει τό ἐκδοτικό πρόγραμμα πού υἱοθετήσαμε τόν περασμένο Μάιο γιά τό Βέλγιο, κι ἔτσι παύθηκε ἀπό τά καθήκοντά του μέχρι νεώτερης διαταγῆς.

•

«(...) Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς οἱ φιλοδοξίες μας εἶναι μεγαλομανεῖς. Ἴσως ὅμως μποροῦν νά μετρηθοῦν μέ τά κυρίαρχα κριτήρια τῆς ἐπιτυχίας. Πιστεύω πώς ὅλοι οἱ φίλοι μου θά 'ταν ἀπόλυτα ἱκανοποιημένοι νά δουλέψουν ἀνώνυμα καί μέ μισθούς εἰδικευμένων ἐργατῶν στό Ὑπουργεῖο Διασκεδάσεων μιᾶς κυβέρνησης πού ἐπιτέλους θά καταπιανόταν μέ τήν ἀλλαγή τῆς ζωῆς».

Γκ. – Ἐ. Ντεμπόρ, *Potlach* 29, 5/11/1957

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗΣ

Ἀπό τίς διάφορες καταστασιακές μεθόδους, ἡ περιπλάνηση παρουσιάζεται ὡς μία τεχνική διαστικοῦ περάσματος μέσ' ἀπό ποικίλες ἀτμόσφαιρες μιᾶς πόλης. Ἡ ἔννοια περιπλάνηση συνδέεται ἄρρηκτα μέ τήν ἀναγνώριση ἐπιδράσεων ψυχογεωγραφικῆς φύσης καί μέ μιά παιγνιώδη-κατασκευαστική συμπεριφορά, πράγμα πού τή διαχωρίζει ὁλοκληρωτικά ἀπό τίς κλασικές ἔννοιες ταξίδι ἤ περίπατος.

Ἕνα ἤ περισσότερα ἄτομα πού ρίχνονται στήν περιπλάνηση ἀπαρνιοῦνται, γιά κάποιο μεγαλύτερο ἤ μικρότερο χρονικό διάστημα, τούς λόγους γιά τούς ὁποίους συνήθως μετακινοῦνται καί δροῦν, τίς σχέσεις τους, τίς δουλειές τους καί τίς συνηθισμένες διασκεδάσεις τους, γιά ν' ἀφεθοῦν ἐλεύθερα ὅπου τά πάει ὁ χῶρος κι οἱ συναντήσεις πού ἀντιστοιχοῦν σ'αὐτόν. Σ' αὐτό τό πείραμα τό τυχαῖο παίζει λιγότερο καθοριστικό ρόλο ἀπ' ὅσο θά νόμιζε κανείς: ἀπό τή σκοπιά τῆς περιπλάνησης κάθε πόλη ἔχει ἕνα ψυχογεωγραφικό ἀνάγλυφο, ἔχει σταθερά σημεῖα ἤ στροβίλους πού ἀπαγορεύουν τήν πρόσβαση σ' ὁρισμένες ζῶνες ἤ τήν ἔξοδο ἀπ' αὐτές.

Στήν ἑνότητά της ὅμως ἡ περιπλάνηση περιλαμβάνει ταυτόχρονα αὐτήν τήν ἐλευθερία μετακίνησης καί τήν ἀναγκαία ἀντίφασή της, τήν κυριαρχία πάνω στίς ψυχογεωγραφικές μεταβολές – ἡ ὁποία κερδίζεται μέ τή γνώση καί τόν ὑπολογισμό τῶν δυνατοτήτων τους. Ὅσον ἀφορᾶ αὐτό τό τελευταῖο σημεῖο, τά δεδομένα πού ἔφερε στό φῶς ἡ οἰκολογία (παρά τόν a priori περιορισμένο κοινωνικό χῶρο μέ τόν ὁποῖο ἀσχολεῖται αὐτή ἡ ἐπιστήμη) ὑποβοηθοῦν μέ χρήσιμο τρόπο τήν ψυχογεωγραφική σκέψη.

Ἡ ἀνάλυση τῆς οἰκολογίας γιά τόν ἀπόλυτο ἤ σχετικό χαρακτήρα τῶν τομῶν στόν ἱστό μιᾶς πόλης, ἡ ἀνάλυση τοῦ ρόλου τῶν μικροκλιμάτων, τῶν ἐντελῶς ἀνεξάρτητων μονάδων τῶν διοικητικῶν συνοικιῶν καί κυρίως ἡ ἀνάλυση τῆς κυρίαρχης δράσης τῶν κέντρων ἕλξης, πρέπει νά χρησιμοποιηθοῦν καί νά συμπληρωθοῦν ἀπό τήν ψυχογεωγραφική μέθοδο. Τό ἀντικειμενικό συναρπαστικό πεδίο τῆς περιπλάνησης πρέπει νά προσδιορίζεται μέ βάση τή δική του τελεολογία καί τίς σχέσεις του μέ τήν κοινωνική μορφολογία.

Στή μελέτη του *Τό Παρίσι κι ἡ περιοχή του (Paris et l' agglomération parisienne,* Βιβλιοθήκη Σύγχρονης Κοινωνιολογίας, P.U.F. 1952), ὁ Σομπάρ ντέ Λώβ (Chombart de Lauwe) σημειώνει ὅτι «ἡ συνοικία μιᾶς πόλης δέν καθορίζεται μόνον ἀπό τούς οἰκονομικούς καί γεωγραφικούς παράγοντες, ἀλλά κι ἀπό τήν παράσταση πού ἔχουν γι' αὐτήν οἱ κάτοικοί της καί οἱ κάτοικοι ἄλλων συνοικιῶν». Θέλοντας μάλιστα νά δείξει «ὅτι τό πραγματικό Παρίσι στό ὁποῖο ζεῖ κάθε ἄτομο εἶναι τόσο περιορισμένο (ὥστε ἀποτελεῖ) γεωγραφικά ἕνα πλαίσιο ἐξαιρετικά μικρῆς ἀκτίνας», παρουσιάζει στό ἴδιο βιβλίο ἕνα χάρτη μέ ὅλες τίς διαδρομές πού διάνυσε μέσα σ' ἕνα χρόνο μιά φοιτήτρια τοῦ 16ου τομέα: πρόκειται γιά ἕνα τρίγωνο μικρῶν διαστάσεων καί χωρίς παρεκτροπές, πού οἱ τρεῖς κορυφές του ὁρίζονται ἀπό τή Σχολή Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, τό σπίτι τῆς κοπέλλας καί τό σπίτι τοῦ καθηγητῆ της στό πιάνο.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι παρόμοια σχήματα, παραδείγματα μιᾶς μοντέρνας ποίησης πού θά μποροῦσε νά ξεσηκώσει ἔντονες συναισθηματικές ἀντιδράσεις – σ' αὐτήν τήν περίπτωση τήν ἀγανάκτηση μέ τή σκέψη πῶς εἶναι δυνατόν νά ζεῖ ἔτσι κάποιος –, ἤ ἡ θεωρία τοῦ Μπάρτζες (Burgess) γιά τό Σικάγο (σύμφωνα μέ τήν ὁποία κατένειμε τίς κοινωνικές δραστηριότητες σέ καθορισμένες ὁμόκεντρες ζῶνες), θά φανοῦν χρήσιμα στίς προόδους τῆς περιπλάνησης.

Στήν περιπλάνηση ἡ τύχη παίζει ἕνα ρόλο πού γίνεται ὅλο καί πιό σημαντικός ὅσο μένει ἀβέβαιη ἡ ψυχογεωγραφική παρατήρηση. Ἀλλά ἡ δράση τῆς τύχης εἶναι συντηρητική καθώς τείνει, σ' ἕνα καινούργιο πλαίσιο, ν' ἀνάγει τά πάντα στή συνήθεια καί στήν ἐπιλογή ἀνάμεσα σ' ἕναν περιορισμένο ἀριθμό παραλλαγῶν. Ἐφόσον ἡ πρόοδος βρίσκεται στή ρήξη ἑνός ἀπό τά πεδία

στά ὁποῖα δρᾶ ἡ τύχη – χάρη στή δημιουργία καινούργιων συνθηκῶν, περισσότερο εὐνοϊκῶν γιά τά σχέδιά μας –, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι στήν περιπλάνηση τό τυχαῖο εἶναι ἐντελῶς διαφορετικό ἀπό τό τυχαῖο ἑνός περιπάτου· ἀλλά τήν ἴδια στιγμή, οἱ πρῶτες ψυχογεωγραφικές ἔλξεις πού ἀνακαλύφτηκαν ἐνέχουν τόν κίνδυνο ν' ἀκινητοποιήσουν τό ἄτομο ἤ τήν ὁμάδα, καταδικάζοντάς τους σέ μιά περιπλάνηση γύρω ἀπό καινούργιους συνηθισμένους ἄξονες, ὅπου τά πάντα τούς ξαναφέρνουν στό ἴδιο σημεῖο.

Μή δείχνοντας ἀρκετή δυσπιστία ἀπέναντι στήν τύχη καί τήν πάντοτε ἀντιδραστική ἰδεολογική χρήση της, οἱ τέσσερις ὑπερρεαλιστές πού τό 1923 ξεκίνησαν ἐκείνην τήν περίφημη πορεία χωρίς σκοπό, διαλέγοντας στόν κλῆρο τήν πόλη-ἀφετηρία τους, καταδικάστηκαν σέ μιά θλιβερή ἀποτυχία: ἡ περιπλάνηση στό ὕπαιθρο εἶναι ὁπωσδήποτε καταθλιπτική, καθώς ἐδῶ οἱ ἐπεμβάσεις τοῦ τυχαίου εἶναι φτωχότερες ἀπ' ὅπου ἀλλοῦ. Ἀλλά στό *Medium* (Μάιος 1954) κάποιος Πιέρ Φεντρύς ἔφταιξε τήν ἀπερισκεψία πολύ μακρύτερα, πιστεύοντας ὅτι τό παραπάνω περιστατικό – ἐπειδή ὑποτίθεται ὅτι ὅλ' αὐτά ἀνήκουν στήν ἴδια ἀντιτερμινιστική ἀπελευθέρωση – θά τόν βοηθοῦσε νά προσεγγίσει μερικά πιθανολογικά πειράματα, ὅπως γιά παράδειγμα τήν τυχαία κατανομή γυρίνων σέ μιά στρογγυλή γυάλα, γιά τήν ὁποία λέει τό ἑξῆς ἀμίμητο: «πρέπει φυσικά ἕνα τέτοιο πλῆθος νά μήν ὑφίσταται καμμιά κατευθυντήρια ἐπίδραση ἀπό τό ἐξωτερικό». Ὁπωσδήποτε μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες ἡ νίκη ἀνήκει πράγματι στούς γυρίνους, πού ἔχουν τό προνόμιο νά 'ναι «ὁλότελα ἀπαλλαγμένοι ἀπό ἐξυπνάδα, κοινωνικότητα καί σεξουαλικότητα», δηλαδή νά 'ναι «ἀληθινά ἀνεξάρτητοι ὁ ἕνας ἀπό τόν ἄλλο».

Στούς ἀντίποδες αὐτῶν τῶν παραλογισμῶν, ἡ πειραματική περιπλάνηση – πού εἶναι ἄρρηκτα δεμένη μέ τίς συνθῆκες τῆς ζωῆς στίς πόλεις, σ' αὐτά τά μεταμορφωμένα ἀπό τή βιομηχανία μεγάλα κέντρα δυνατοτήτων καί νοημάτων – ἀνταποκρίνεται μᾶλλον στή φράση τοῦ Μάρξ: «Ὅ,τι βλέπουν γύρω τους οἱ ἄνθρωποι εἶναι τό πρόσωπό τους, τά πάντα τούς μιλοῦν γιά τόν ἑαυτό τους... Τό ἴδιο τό τοπίο τους εἶναι ζωντανό».

Μπορεῖ κανείς νά περιπλανηθεῖ μόνος. Ὡστόσο ὅλα δείχνουν ὅτι ἡ ἀποδοτικότερη ἀριθμητική κατανομή εἶναι πολλές μικροο-

μάδες δύο ἤ τριῶν ἀτόμων μέ κοινό ἐπίπεδο συνείδησης, ὥστε ἡ διασταύρωση τῶν ἐντυπώσεων αὐτῶν τῶν διαφορετικῶν ὁμάδων νά ἐπιτρέπει τήν ἐξαγωγή ἀντικειμενικῶν συμπερασμάτων. Καλό θά ἦταν ἡ σύνθεση αὐτῶν τῶν ὁμάδων ν' ἀλλάζει ἀπό τή μιά περιπλάνηση στήν ἄλλη. Ἄν οἱ συμμετέχοντες ξεπεράσουν τούς πέντε-ἕξι, ὁ καθαυτό χαρακτήρας τῆς περιπλάνησης ὑποβαθμίζεται γρήγορα καί εἶναι σίγουρο ὅτι μέ περισσότερα ἀπό δέκα ἄτομα ἡ περιπλάνηση θά κομματιαστεῖ σέ πολλές ταυτόχρονες περιπλανήσεις. Ὁπωσδήποτε ἡ πρακτική αὐτῆς τῆς τελευταίας κίνησης εἶναι ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρουσα, ἀλλά οἱ δυσκολίες πού συνεπάγεται δέν ἐπέτρεψαν μέχρι σήμερα τήν ὀργάνωσή της μέ τήν ἐπιθυμητή εὐρύτητα.

Ἡ μέση διάρκεια τῆς περιπλάνησης εἶναι ἡ μέρα, δηλαδή τό χρονικό διάστημα πού μεσολαβεῖ ἀπό τό ξύπνημα ὡς τόν ὕπνο. Χρονικά, καί σέ σχέση μέ τήν ἡλιακή μέρα, τά σημεῖα ἀφετηρίας καί κατάληξης μιᾶς περιπλάνησης δέν ἔχουν καμμιά σημασία. Ὁπωσδήποτε ὅμως θά πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι, γενικά, οἱ τελευταῖες ὧρες τῆς νύχτας δέν εἶναι κατάλληλες γιά μιά περιπλάνηση.

Αὐτή ἡ μέση διάρκεια τῆς περιπλάνησης ἔχει στατιστική καί μόνον ἀξία. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα πολύ σπάνια παρουσιάζεται σ' ὅλη της τήν καθαρότητα, ἐπειδή πρός τήν ἀρχή ἤ τό τέλος αὐτῆς τῆς μέρας ὅσοι ἀσχολοῦνται μέ τήν περιπλάνηση πολύ δύσκολα καταφέρνουν νά μήν ἀφαιρέσουν μιά ἤ δυό ὧρες ἀπό τήν περιπλάνηση γιά νά τίς χρησιμοποιήσουν σέ τετριμμένες ἀσχολίες (ἰδιαίτερα στό τέλος τῆς μέρας ἡ κούραση βοηθάει πολύ αὐτήν τήν ἐγκατάλειψη). Συνήθως ἡ περιπλάνηση ἐξελίσσεται σέ μερικές ὧρες ἐλεύθερα καθορισμένες, ἤ ἀκόμα κι ἐντελῶς τυχαῖα σέ λίγες σύντομες στιγμές· ἤ πάλι στή διάρκεια πολλῶν ἡμερῶν χωρίς διακοπή. Παρά τίς διακοπές πού ἐπιβάλλονται ἀπό τήν ἀνάγκη γιά ὕπνο, ὁρισμένες ἀρκετά ἔντονες περιπλανήσεις κράτησαν τρεῖς μέ τέσσερις μέρες ἤ καί περισσότερο. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι στήν περίπτωση πού μέσα σ' ἕνα ἀρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα ἡ μιά περιπλάνηση διαδέχεται τήν ἄλλη, εἶναι σχεδόν ἀδύνατο νά καθορίσουμε μέ κάποια ἀκρίβεια τή στιγμή ὅπου ἡ πνευματική κατάσταση μιᾶς περιπλάνησης δίνει τή θέση της σέ μιά ἄλλη. Προσπαθήσαμε μιά τέτοια διαδοχή περιπλανή-

σεων ἐπί δυό μῆνες καί χωρίς ἀξιοσημείωτη διακοπή, πράγμα πού ὁδήγησε σέ καινούργιες ἀντικειμενικές συνθῆκες συμπεριφορᾶς, οἱ ὁποῖες ἔχουν ὡς συνέπεια τήν ἐξαφάνιση πολλῶν παλιῶν.

Ἡ ἐπίδραση τῶν κλιματολογικῶν ἀλλαγῶν στήν περιπλάνηση, ἄν καί πραγματική, παίζει καθοριστικό ρόλο μόνον ὅταν οἱ βροχές παρατείνονται τόσο ὥστε τήν κάνουν ἐντελῶς ἀδύνατη. Ἀλλά οἱ θύελλες καί ἄλλα καιρικά φαινόμενα μᾶλλον τήν εὐνοοῦν.

Ἡ σαφήνεια τοῦ πεδίου τῆς περιπλάνησης ποικίλλει ἀνάλογα μέ τό ἄν αὐτή ἡ δραστηριότητα θέλει νά μελετήσει ἕνα χῶρο ἤ κάποιες ἀποκλίνουσες συναισθηματικές ἐπιδράσεις. Δέν πρέπει ν' ἀμελοῦμε τό γεγονός ὅτι αὐτές οἱ δυό πλευρές τῆς περιπλάνησης παρουσιάζουν πάμπολλα κοινά σημεῖα, ὥστε εἶναι ἀδύνατο ν' ἀπομονώσουμε μιά ἀπ' αὐτές σέ καθαρή κατάσταση. Ὁπωσδήποτε ἡ χρήση τῶν ταξί γιά παράδειγμα, μπορεῖ νά ὁρίσει μιά ἀρκετά σαφή διαχωριστική γραμμή: ἄν στή διάρκεια μιᾶς περιπλάνησης χρησιμοποιήσουμε ταξί, εἴτε μέ συγκεκριμένο προορισμό εἴτε ἁπλῶς γιά νά μετακινηθοῦμε εἴκοσι λεπτά πρός τά δυτικά, τό κάνουμε ἐπειδή μᾶς θέλγει κυρίως ἡ προσωπική μετακίνηση. Ἄν ἀρκεστοῦμε στήν ἄμεση ἐξερεύνηση μιᾶς ἔκτασης, προωθοῦμε τήν ἔρευνα μιᾶς ψυχογεωγραφικῆς πολεοδομίας.

Σ' ὅλες τίς περιπτώσεις τό πεδίο τῆς περιπλάνησης εἶναι κατά πρῶτο λόγο συνάρτηση τῆς ἀφετηρίας, πού γιά τά μεμονωμένα ἄτομα εἶναι τό σπίτι τους, ἐνῶ γιά τίς ὁμάδες εἶναι τά σημεῖα συνάντησης πού ἔχουν διαλέξει. Ἡ μέγιστη ἔκταση αὐτοῦ τοῦ πεδίου δέν ξεπερνᾶ τήν ἔκταση μιᾶς μεγάλης πόλης καί τῶν προαστίων της. Ἡ ἐλάχιστη ἔκτασή του μπορεῖ νά περιοριστεῖ σέ μιά μικρή μονάδα ἀτμόσφαιρας: μιά μόνο συνοικία ἤ κι ἕνα μόνο νησάκι ἄν ἀξίζει τόν κόπο (ἀκραία περίπτωση, ἡ στατική περιπλάνηση μιᾶς ὁλόκληρης μέρας μέσα στό σιδηροδρομικό σταθμό Σαίν Λαζάρ).

Ἡ ἐξερεύνηση ἑνός καθορισμένου πεδίου προϋποθέτει συνεπῶς τήν ἐγκατάσταση βάσεων καί τόν ὑπολογισμό τῶν κατευθύνσεων πού θ' ἀκολουθήσει ἡ διείσδυση σ' αὐτό. Ἐδῶ ἀκριβῶς ὑπεισέρχεται ἡ μελέτη τῶν (συνηθισμένων, οἰκολογικῶν ἤ ψυχογεωγραφικῶν) χαρτῶν, ἡ διόρθωσή τους κι ἡ βελτίωσή τους. Χρειάζεται νά πῶ ὅτι ἡ αἴσθηση τῆς ἄγνωστης συνοικίας δέν ὑπεισέρχε-

ται καθόλου; Ἐκτός ἀπό τό γεγονός ὅτι δέν ἔχει κανένα νόημα, αὐτή ἡ πλευρά τοῦ προβλήματος εἶναι καθαρά ὑποκειμενική καί δέ διαρκεῖ πολύ.

Ἀντίθετα στό «πιθανό ραντεβού» τό ποσοστό πού ἀναλογεῖ στήν ἐξερεύνηση εἶναι πολύ μικρό σέ σχέση μέ τήν ἀποκλίνουσα συμπεριφορά. Παρακαλοῦμε ἕνα ἄτομο νά πάει μόνο του καί σέ συγκεκριμένη ὥρα σ' ἕναν τόπο πού τοῦ καθορίζουμε. Ἔτσι ἀποδεσμεύεται ἀπό τίς κουραστικές ὑποχρεώσεις τοῦ συνηθισμένου ραντεβοῦ, γιατί δέν ἔχει νά περιμένει κανένα. Παρ' ὅλ' αὐτά, καθώς τό «πιθανό ραντεβού» τόν ἔχει ὁδηγήσει σ' ἕνα γνωστό ἤ ἄγνωστό του τόπο, παρατηρεῖ τήν περιοχή. Στό μεταξύ μποροῦμε νά 'χουμε δώσει στό ἴδιο μέρος ἕνα ἄλλο «πιθανό ραντεβού» σέ κάποιον ἄλλον, πού τήν ταυτότητά του δέν μπορεῖ νά προβλέψει ὁ πρῶτος (μπορεῖ ἀκόμα νά μήν τόν ἔχει δεῖ ποτέ του, πράγμα πού τόν παρακινεῖ νά πιάσει κουβέντα μέ τούς περαστικούς). Μπορεῖ τελικά νά μή συναντήσει κανένα ἤ νά συναντήσει κατά τύχη ἐκεῖνον πού ὅρισε τό «πιθανό ραντεβού».

Ὁπωσδήποτε, ἄν μάλιστα ὁ τόπος κι ἡ ὥρα ἔχουν διαλεχτεῖ καλά, τό ἄτομο θά χρησιμοποιήσει τό χρόνο του μ' ἕναν ἀπρόβλεπτο τρόπο. Μπορεῖ μάλιστα νά ζητήσει τηλεφωνικά ἕνα ἄλλο «πιθανό ραντεβού» μέ κάποιον πού δέν ξέρει ὅτι τόν ὁδήγησε ὁ πρῶτος. Εἶναι λοιπόν ἀπεριόριστα τ' ἀποθέματα αὐτῆς τῆς διασκέδασης.

Ἔτσι ὁ ἐλάχιστα συναφής τρόπος ζωῆς ἤ κι ὁρισμένες ἀμφίβολες πλάκες πού πάντοτε εὐνοοῦνταν ἀπό τό περιβάλλον μας – ὅπως γιά παράδειγμα, νά μπεῖς νυχτιάτικα σ' ἕνα κατεδαφιζόμενο σπίτι, νά διασχίσεις ἀδιάκοπα τό Παρίσι μέ ὠτοστόπ στή διάρκεια μιᾶς ἀπεργίας τῶν συγκοινωνιῶν, ἀφήνοντας νά σέ ὁδηγήσουν ὁπουδήποτε γιά νά ἐπιδεινώσεις τή σύγχιση, ἤ τέλος νά περιφέρεσαι σ' αὐτές τίς ὑπόγειες κατακόμβες πού ἀπαγορεύονται στό κοινό –, πηγάζουν ἀπό μιά γενικότερη αἴσθηση πού ἀσφαλῶς εἶναι ἡ αἴσθηση τῆς περιπλάνησης. Ὅ,τι μποροῦμε νά γράψουμε, ἀξίζει μόνον ὡς ἀναγνωριστικά συνθήματα σ' αὐτό τό μεγάλο παιχνίδι.

Ὅσα μαθαίνουμε ἀπό τήν περιπλάνηση, μᾶς ἐπιτρέπουν νά ὀργάνωσουμε τά πρῶτα συμπεράσματα τῶν ψυχογεωγραφικῶν διαρθρώσεων μιᾶς μοντέρνας πόλης. Ἐκτός ἀπό τήν ἀναγνώριση

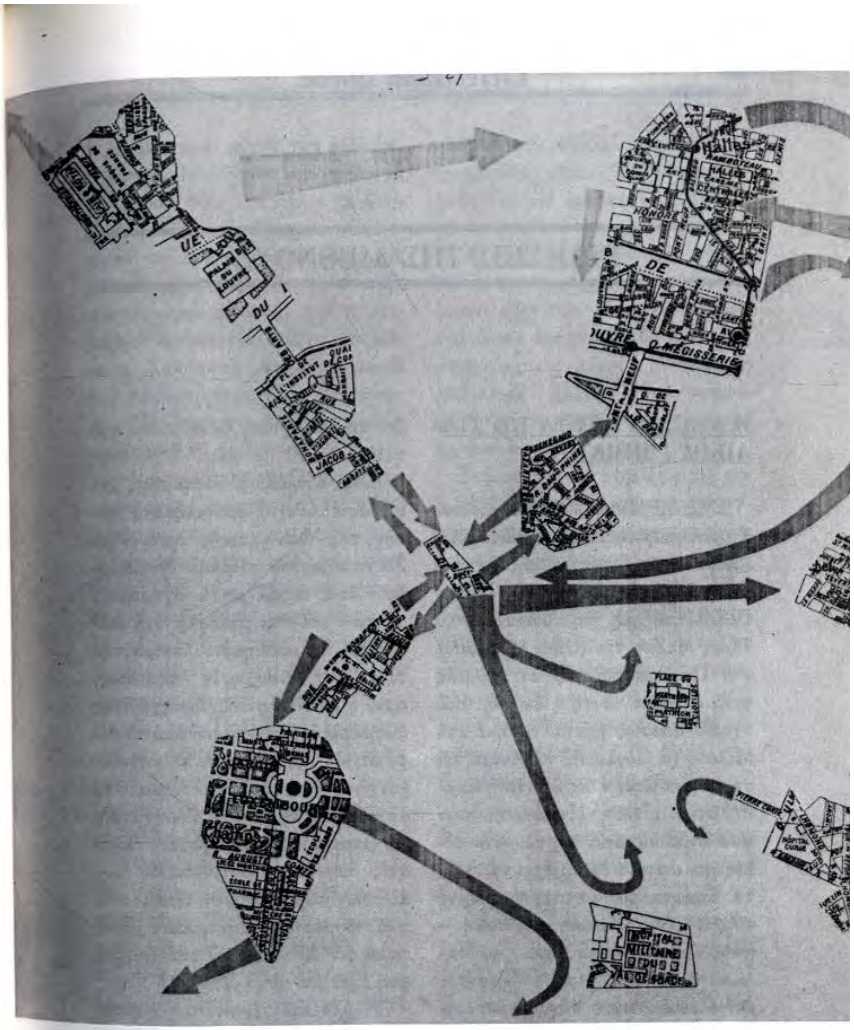
μονάδων περιβάλλοντος, τῶν κυριότερων συνιστωσῶν τους καί τόν ἐντοπισμό τους στό χῶρο, διακρίνουμε τούς κύριους ἄξονες περάσματος μέσ' ἀπό αὐτές τίς ἀτμόσφαιρες, τίς ἐξόδους καί τά ἐμπόδιά τους. Ἔτσι καταλήγουμε στή θεμελιώδη ὑπόθεση γιά τήν ὕπαρξη ψυχογεωγραφικῶν κόμβων. Μετρᾶμε τήν ἀπόσταση πού χωρίζει πραγματικά δυό περιοχές μιᾶς πόλης – καί δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τήν ἀπόσταση πού θά φανταζόμασταν ἀπό μιά ὀπτική προσέγγιση. Μέ τήν βοήθεια παλιῶν χαρτῶν, ἀεροφωτογραφιῶν καί πειραματικῶν περιπλανήσεων, μποροῦμε νά φτιάξουμε μιά χαρτογραφία πού ἔλειπε μέχρι σήμερα: τή χαρτογραφία τῶν ἐπιδράσεων ἑνός χώρου, μιᾶς πόλης. Ὁπωσδήποτε πρίν ἀπό τήν ὁλοκλήρωση ἑνός τεράστιου ἔργου, αὐτή ἡ χαρτογραφία θά περιέχει πάμπολλα λάθη, μοιάζοντας σ' αὐτό τό σημεῖο μέ τή χάραξη τῶν πρώτων χαρτῶν – μέ τή διαφορά ὅτι τό ζήτημα δέν εἶναι πιά ἡ ἀκριβής χάραξη τῶν αἰώνιων ἠπείρων, ἀλλά ἡ ἀλλαγή τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καί τῆς πολεοδομίας.

Σήμερα οἱ διάφορες μονάδες ἀτμόσφαιρας καί κατοικίας δέν ἔχουν σαφή ὅρια· περιβάλλονται ἀπό περισσότερο ἤ λιγότερο ἐκτεταμένα περιθώρια. Ἡ γενικότερη ἀλλαγή τήν ὁποία ἡ περιπλάνηση μᾶς ὁδηγεῖ νά προτείνουμε, εἶναι ἡ διαρκής μείωση αὐτῶν τῶν περιθωρίων μέχρι τήν πλήρη κατάργησή τους.

Στήν ἴδια τήν ἀρχιτεκτονική ἡ αἴσθηση τῆς περιπλάνησης δίνει πλῆθος καινούργιες μορφές τοῦ λαβυρίνθου, πού εὐνοεῖται ἀπό τίς σύγχρονες κατασκευαστικές δυνατότητες. Ἔτσι τόν Μάρτιο τοῦ 1955 οἱ ἐφημερίδες ἀνήγγειλαν ὅτι στή Νέα Ὑόρκη πρόκειται νά κατασκευαστεῖ ἕνα κτίριο, στό ὁποῖο μποροῦμε νά διακρίνουμε τά σημάδια μιᾶς εὐκαιρίας γιά περιπλάνηση στό ἐσωτερικό ἑνός διαμερίσματος:

«Τά διαμερίσματα τοῦ ἑλικοειδοῦς σπιτιοῦ θά 'χουν τή μορφή κομματιοῦ τούρτας. Θά μποροῦν νά μεγαλώνουν ἤ νά μικραίνουν κατά βούληση, μέ τή μετατόπιση κινητῶν περασμάτων. Χάρη στή χρήση τοῦ ἡμιόροφου δέν περιορίζεται ὁ ἀριθμός τῶν δωματίων κι ἔτσι ὁ ἔνοικος μπορεῖ νά νοικιάσει τήν ἑπόμενη φέτα στό πάνω ἤ τό κάτω ἐπίπεδο. Χάρη σ' αὐτήν τή μέθοδο, μέσα σ' ἕξι ὧρες, τρία διαμερίσματα τῶν τεσσάρων δωματίων μποροῦν νά μετασχηματιστοῦν σ' ἕνα διαμέρισμα δώδεκα ἤ καί περισσότερων δωματίων».

Γκύ.-Ἐ. Ντεμπόρ

Από ψυχογεωγραφικό χάρτη του Παρισιού (Ντεμπόρ, 1957)

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ

Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΙΤΑΛΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ

Στίς 30 Μαΐου μιά γκαλερί τοῦ Τουρίνου παρουσίασε τούς πρώτους κυλίνδρους τῆς βιομηχανικῆς ζωγραφικῆς, πού δημιούργησε ὁ Πίνοτ-Γκαλλίτσο μέ τή βοήθεια τοῦ Τζόρς Μελανότε (Giors Melanotte) στό Πειραματικό Ἐργαστήρι μας στήν Ἄλμπα. Αὐτή ἡ ἔκθεση, πού σχεδόν ἀμέσως ἐπαναλήφθηκε στό Μιλάνο (8 Ἰουλίου), νομίζουμε ὅτι σημαδεύει μιάν ἀποφασιστική καμπή στήν κίνηση ἐξαφάνισης τῶν παλιῶν πλαστικῶν τεχνῶν, ἕνα τέλος πού ὡστόσο ἐμπεριέχει τά πρῶτα βήματα τοῦ μετασχηματισμοῦ τους σέ μιά καινούργια δύναμη – ὅπως λέει καί τό σύνθημα τῶν Ἰταλῶν συντρόφων μας: «Ἐνάντια στήν ἀνεξάρτητη τέχνη, ἐνάντια στήν ἐφαρμοσμένη τέχνη, ἡ ἐφαρμόσιμη τέχνη, ἡ τέχνη πού ἐφαρμόζεται στήν κατασκευή τῶν χώρων».

Σ' ἕνα κείμενό της πού δημοσιεύτηκε τότε στό Τουρίνο καί στή συνέχεια ἐπανεκδόθηκε στό Μιλάνο, ἡ Μισέλ Μπερνστάιν παρουσιάζει τή θεωρητική βάση αὐτοῦ τοῦ πειράματος:

Εἶναι δύσκολο ν' ἀναφερθεῖς μονομιᾶς σ' ὅλα τά προτερήματα αὐτῆς τῆς ἐκπληκτικῆς ἐφεύρεσης. Τά ἐπισημαίνω σκόρπια: δέν ὑπάρχουν πιά προβλήματα σχήματος, τό πανί κόβεται μπροστά στά μάτια τοῦ ἱκανοποιημένου ἀγοραστῆ· τέρμα στίς ἄσχημες περιόδους, ἀφοῦ ἡ ἔμπνευση τῆς βιομηχανικῆς ζωγραφικῆς, γεννημένη ἀπό τό σοφό μίγμα τῆς τύχης μέ τό μηχανικό, ποτέ δέν προδίδει· τέρμα στά μεταφυσικά θέματα, ἡ βιομηχανική ζωγραφική δέν τ' ἀνέχεται· τέρμα στίς ἀμφίβολες ρεπροντυξιόν τῶν αἰώνιων πρωτότυπων· τέρμα στίς πλαστογραφίες. Καί φυσικά, σύντομα δέν θά ὑπάρχουν πιά ζωγράφοι, οὔτε κάν στήν Ἰταλία!

Ἡ ὅλο καί μεγαλύτερη κυριαρχία πάνω στήν φύση εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἐξαφάνισης ὁρισμένων προβλημάτων, τά ὁποῖα πέρασαν ἀπό τήν «καλλιτεχνική» πρακτική (εὐκαιριακή, μοναδική) στή μαζική διάδοση στό δημόσιο ἐπίπεδο, τείνοντας τελικά στήν ἐξαφάνιση κάθε οἰκονομικῆς ἀξίας.

Μπροστά σ' αὐτήν τήν ἐξέλιξη, ἡ ἀντίδραση πάντοτε προσπαθεῖ νά ξαναδώσει ἀξία στά παλιά προβλήματα: ὁ ἀληθινός μπουφές τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Β', ὁ ψεύτικος μπουφές τοῦ Ἐρρίκου τοῦ Β', ὁ πλαστός ἀνυπόγραφος πίνακας, ἡ λεπτομερειακά ἀριθμημένη ἔκδοση ἑνός κάποιου Σαλβαντόρ Νταλί, ἡ μανία τοῦ χειροποίητου σ' ὅλα τά ἐπίπεδα. Ἡ ἐπαναστατική δημιουργία προσπαθεῖ νά ὁρίσει καί νά διαδώσει τά καινούργια προβλήματα, τίς καινούργιες κατασκευές, πού μόνον αὐτές μποροῦν νά 'χουν ἀξία.

Ἀπέναντι στίς ἀποδοτικές ἀκροβασίες πού ἐδῶ καί εἴκοσι χρόνια ἐπαναλαμβάνονται ἀκατάπαυστα, ἡ ἐκβιομηχάνιση τῆς ζωγραφικῆς παρουσιάζεται ὡς μιά ἀπόλυτα ἀναγκαία τεχνική πρόοδος. Τό μεγαλεῖο τοῦ Γκαλλίτσο βρίσκεται στό ὅτι ὤθησε μέ θάρρος τίς ἀκούραστες ἀναζητήσεις του, μέχρι ἐκεῖ πού δέν μένει πιά τίποτα ἀπό τόν παλιό ζωγραφικό κόσμο.

Ὅλοι ξέρουμε ὅτι ἐδῶ καί πολλές δεκαετίες οἱ προηγούμενες προσπάθειες ξεπεράσματος καί καταστροφῆς τοῦ ζωγραφικοῦ ἀντικείμενου – εἴτε πρόκειται γιά μιά ἀφαίρεση πού σπρώχτηκε στά ἀκρότατα ὅριά της (στό δρόμο πού ἄνοιξε ὁ Μάλεβιτς), εἴτε γιά μιά ζωγραφική συνειδητά ὑποταγμένη σέ ἐξωπλαστικές ἀσχολίες (γιά παράδειγμα τό ἔργο τοῦ Μαγκρίτ) –, δέν κατόρθωσαν νά ξεφύγουν ἀπό τό στάδιο τῆς ἐπανάληψης μιᾶς καλλιτεχνικῆς ἄρνησης μέσα στά πλαίσια πού ἐπέβαλαν τά ἴδια τά ζωγραφικά μέσα. Ἐπρόκειτο δηλαδή γιά μιά ἄρνηση «ἀπό τά μέσα».

Ἔτσι ὅμως τό πρόβλημα γέννησε ἀναγκαστικά μιά ἀτέλειωτη ἐπανάληψη τῶν ἴδιων δεδομένων, στά ὁποῖα δέν περιλαμβάνονταν τά στοιχεῖα μιᾶς λύσης. Ὡστόσο, ἡ ὁλόπλευρη ἀλλαγή τοῦ κόσμου πραγματοποιεῖται ἀσταμάτητα κάτω ἀπό τά μάτια μας.

Στό στάδιο πού φτάνουμε σήμερα – τό στάδιο τοῦ πειραματισμοῦ καινούργιων συλλογικῶν κατασκευῶν, καινούργιων συνθέσεων –, δέ χρειάζεται πιά νά πολεμᾶμε τίς ἀξίες τοῦ παλιοῦ κόσμου μέ μιά νεοντανταϊστική ἄρνηση. Εἴτε αὐτές οἱ ἀξίες εἶναι ἰδεολογικές εἴτε εἶναι πλαστικές ἤ καί χρηματικές, πρέπει ν' ἀποδεσμεύσουμε παντοῦ τόν πληθωρισμό τους. Ὁ Γκαλλίτσο βρίσκεται στήν πρώτη γραμμή.

Ἀπό τήν πλευρά του, στή διάρκεια τῶν ἐκθέσεων τῆς βιομηχανικῆς ζωγραφικῆς, ὁ Ἄσγκερ Γιόρν ἔγραφε:

Θά ἦταν λάθος νά νομίσουμε ὅτι ἡ βιομηχανική ζωγραφική τοῦ Πίνοτ-Γκαλλίτσο μπορεῖ νά μπεῖ στά ἴδια πλαίσια μέ τίς ἀπόπειρες τοῦ *Industrial Design*. Δέν εἶναι ἀναπαραγωγή μοντέλων ἀλλά πραγμάτωση μιᾶς μοναδικῆς δημιουργίας, πού χρησιμεύει ἀποκλειστικά καί μόνο στά καταστασιακά πειράματα κατασκευῆς ἀτμοσφαιρῶν. Εἶναι ἡ ζωγραφική πού ἀγοράζεται μέ τό κομμάτι.

Ἡ κοινωνική ἐπιτυχία μετριέται μέ τήν ἐκτίμηση τῆς προσπάθειας. Εἶναι προφανές ὅτι αὐτή ἡ ἐκτίμηση συγκρούεται ἄμεσα μέ τήν πρόθεση μείωσης τῆς ζωγραφικῆς ἀξίας. Κι αὐτή ἡ πρόθεση κατεύθυνε τό ἔργο τοῦ Γκαλλίτσο (...)

Σχολιάζοντας τήν ἀπρόσμενη ἐμπορική ἐπιτυχία τῆς βιομηχανικῆς ζωγραφικῆς («Κανείς δέν ἤρθε ν' ἀγοράσει ἕνα κομμάτι πίνακα σέ πολύ χαμηλή τιμή, παρ' ὅλο πού ἡ παραγωγή πουλιόταν σέ ὁλόκληρους κυλίνδρους στούς πιό ἔξυπνους συλλέκτες τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς...»), ὁ Γιόρν ὑπογράμμιζε ὅτι ἔπρεπε νά πάρουμε ὑπόψη μας αὐτό τό ἀπρόβλεπτο συμπληρωματικό πείραμα στό οἰκονομικό πεδίο. Πράγματι ἡ ἐμπορική ἐπιτυχία τῆς βιομηχανικῆς ζωγραφικῆς εἶναι μιά πρώτη ἀμυντική ἀντίδραση τοῦ ἐμπόριου πινάκων, τό ὁποῖο διστάζοντας νά δηλώσει ὅτι τό σύνολο αὐτῆς τῆς ζωγραφικῆς βρίσκεται ἔξω ἀπό τόν πραγματικό κόσμο τῶν τεχνῶν, προτίμησε μέχρι στιγμῆς νά τήν ἐνσωματώσει στίς ἀξίες του θεωρώντας κάθε κύλινδρο σάν ἕνα μόνο μεγάλο πίνακα, σύμφωνα μέ τά συνηθισμένα κριτήρια γιά τό γοῦστο καί τό ταλέντο.

Ἔτσι οἱ καταστασιακοί ὑπεύθυνοι τῆς «ἐπιχείρησης βιομηχανική ζωγραφική» προσπαθοῦν ν' ἀποφύγουν αὐτόν τόν κίνδυνο μέ δυό μέτρα: αὐξάνοντας τίς τιμές ἀπό 10.000 σέ 40.000 λιρέτες στό τέλος τοῦ Αὐγούστου καί παράγοντας μακρύτερους κυλίνδρους ἀπό μιά καί μόνο μηχανή (ὁ μακρύτερος κύλινδρος πού εἶχαν παράγει μέχρι τόν Ἰούνιο ἦταν 70 μέτρα). Αὐτήν τή στιγμή τό πῶς θά χρησιμοποιήσουμε τήν βιομηχανική ζωγραφική ἐξαρτιέται ἄμεσα ἀπό τίς δυνατότητες νά τήν παράγουμε σέ ριζική ρήξη μέ τήν παρουσίαση τῶν αἰθουσῶν τέχνης· ἀπό τήν ἄλλη, ἐξαρτιέται ἀπό τήν τελειοποίηση τῶν μεθόδων παραγωγῆς, πού πρέπει νά περάσουν ἀπό τό χειροτεχνικό στάδιο σέ μιά ἀποτελεσματικότητα πραγματικά βιομηχανική.

Σ' αὐτό τό τεχνικό ζήτημα οἱ Τζόρς Μελανότε καί Γκλάουκο Βυερίχ (Glauco Wuerich) ἀφιέρωσαν μιά ἐξαιρετικά τεκμηριωμένη μελέτη, ὑπογραμμίζοντας κυρίως ὅτι:

Πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νά ξεπεράσουμε τό δισταγμό πού γεννᾶ ὁ ὅρος «βιομηχανική». Μ' αὐτήν τή λέξη δέν θέλουμε νά δηλώσουμε τό δεσμό τῆς καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς μέ τά κριτήρια μιᾶς βιομηχανικῆς παραγωγῆς (ἐργάσιμος χρόνος, δαπάνες παραγωγῆς) ἤ μέ τίς ἰδιότητες τῆς μηχανῆς. Θέλουμε ἁπλῶς νά καταδείξουμε μιά ποσοτική ἰδέα τῆς παραγωγῆς.

Μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες δυσκολίες πού συναντήσαμε κατά τήν ἐκτέλεση τῶν πρώτων ἔργων βιομηχανικῆς ζωγραφικῆς, ἦταν ἡ ἔλλειψη χώρου. Γιά μιά καλή ἐγκατάσταση αὐτῆς τῆς παραγωγῆς χρειάζονται μεγάλοι χῶροι (ἰδιαί-

τερα ὅσον ἀφορᾶ τό μῆκος τους), καλά ἀεριζόμενοι καί φωτεινοί. Καθώς λοιπόν δέν εἴχαμε τέτοιους χώρους, χρειάστηκε νά χρησιμοποιήσουμε μάσκες ἀσετυλίνης γιά νά προφυλαχτοῦμε ἀπό τίς ἐπικίνδυνες ἀναθυμιάσεις τῶν διαλυτικῶν (...)

Ἡ κυριότερη δυσκολία πού πρέπει νά ξεπεράσουμε γιά νά φτάσουμε σέ μιά ποσοτικά ἐπαρκή παραγωγή, βρίσκεται στό γρήγορο στέγνωμα τῶν χρωμάτων (...)

Αὐτό πού θά δώσει στή βιομηχανική ζωγραφική τόν χαρακτήρα της θά 'ναι ἡ ὁμαδική δουλειά.

Τή στιγμή πού παρουσίαζαν τήν βιομηχανική ζωγραφική σ' ἕνα ἐκστατικό κοινό καί στούς ἠλίθιους σχολιαστές τῶν ἐφημερίδων (πού σοκαρίστηκαν κυρίως ἐπειδή τήν ἔκθεση τοῦ Τουρίνου συμπλήρωναν δύο κόβερ-γκέρλς ντυμένα μέ βιομηχανική ζωγραφική), οἱ ἰταλοί καταστασιακοί ὑποχρεώθηκαν νά δράσουν καί σ' ἕνα ἄλλο πεδίο.

Στά τέλη τοῦ Ἰουνίου ὁ Νούντσιο βάν Γκουλιέλμι, ἕνας κατά τά ἄλλα ἐντελῶς ἀσήμαντος νεαρός μιλανέζος ζωγράφος, θέλοντας νά τόν προσέξουν προξένησε μερικές ἐλαφρότατες ζημιές σ' ἕναν πίνακα τοῦ Ραφαήλ («Ἡ στέψη τῆς Παρθένου»), κολλώντας στό γυαλί πού τόν προστάτευε μιά χειρόγραφη προκήρυξη στήν ὁποία ἔγραφε: «Ζήτω ἡ ἰταλική ἐπανάσταση! Κάτω ἡ ἐκκλησιαστική κυβέρνηση!». Ὁ Γκουλιέλμι συνελήφθη ἐπί τόπου καί χωρίς νά τοῦ δοθεῖ ἡ δυνατότητα νά πεῖ τίποτα, γι' αὐτήν καί μόνο τήν πράξη του τόν ἔβγαλαν τρελλό καί τόν ἔκλεισαν στό ψυχιατρεῖο τοῦ Μιλάνου.

Οἱ μόνοι πού διαμαρτυρήθηκαν ἦταν οἱ σύντροφοι τοῦ ἰταλικοῦ τμήματος τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς, μοιράζοντας τήν προκήρυξη «Ὑπερασπίζετε παντοῦ τήν ἐλευθερία» στίς 4 Ἰουλίου, ἀφοῦ πολλοί ἰταλοί τυπογράφοι φοβήθηκαν νά τήν τυπώσουν.

Διαπιστώνουμε, ἔλεγε ἡ προκήρυξη, *ὅτι τό περιεχόμενο τοῦ κειμένου πού κόλλησε ὁ Γκουλιέλμι στόν πίνακα τοῦ Ραφαήλ (...) ἐκφράζει τή γνώμη ἑνός μεγάλου ἀριθμοῦ ἰταλῶν, ἀνάμεσα στούς ὁποίους καί μεῖς.*

Θέλουμε νά ἐπιστήσουμε τήν προσοχή στό γεγονός ὅτι θεωροῦν (...) ἐπαρκή ἀπόδειξη τρέλλας μιά πράξη πού στρέφεται ἐνάντια στήν Ἐκκλησία καί στίς νεκρές πολιτιστικές ἀξίες τῶν μουσείων.

Ὑπογραμμίζουμε πόσο ἐπικίνδυνο εἶναι ἕνα τέτοιο προηγούμενο γιά ὅλους τούς ἐλεύθερους ἀνθρώπους καί γιά ὅλην τή μελλοντική πολιτιστική καί καλλιτεχνική ἀνάπτυξη.

Ἡ ἐλευθερία εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα ἐλευθερία καταστροφῆς τῶν εἰδώλων.

Τό κάλεσμά μας ἀπευθύνεται σ' ὅλους τούς καλλιτέχνες καί διανοούμενους τῆς Ἰταλίας, γιά νά δράσουν ἄμεσα μέ στόχο τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Γκουλιέλμι ἀπό τήν

ἰσόβια καταδίκη του. *Ὁ Γκουλιέλμι μπορεῖ νά καταδικαστεῖ μόνο μέ βάση τό νόμο πού ἀφορᾶ τήν καταστροφή δημόσιων ἀγαθῶν.*

Σέ μιά δεύτερη προκήρυξη μέ τίτλο *«Νά βοηθήσουμε τόν Βάν Γκουλιέλμι!»*, ἡ ὁποία δημοσιεύτηκε στά γαλλικά στίς 7 Ἰουλίου, ὁ Ἄσγκερ Γιόρν ὑποστήριζε τήν ὅλη ὑπόθεση στό ὄνομα τῆς Κ.Δ.:

Οἱ λόγοι πού ὁδήγησαν τόν Γκουλιέλμι σ' αὐτήν τήν πράξη βρίσκονται στήν καρδιά τῆς μοντέρνας τέχνης ἀπό τόν Φουτουρισμό μέχρι σήμερα. Κανένας δικαστής, κανένας ψυχίατρος καί κανείς διευθυντής μουσείου δέν μπορεῖ ν' ἀποδείξει τό ἀντίθετο χωρίς νά λέει ψέμματα (...). Ἡ φωτογραφία τοῦ πίνακα τοῦ Ραφαήλ εἶναι μιά ἐπίσημη πλαστογραφία πού στάλθηκε στόν Τύπο ὅλου τοῦ κόσμου. *Οἱ πραγματικές ζημιές πάνω στό πανί εἶναι τόσο ἀσήμαντες πού δέν θά φαίνονταν σέ μιά ἀναδημοσίευση στίς ἐφημερίδες. Οἱ γραμμές πού φαίνονται στήν φωτογραφία, δείχνοντας μιά ἐκτεταμένη καταστροφή τοῦ πίνακα, στήν πραγματικότητα εἶναι ἕνα σπασμένο γυαλί μπροστά στόν πίνακα. Ἀλλά κι αὐτές ἀκόμα οἱ γραμμές τονίστηκαν τεχνητά στίς φωτογραφίες μέ ἄσπρους καί μαύρους τονισμούς, ἔτσι ὥστε νά φαίνεται ἡ ζημιά ἀκόμα μεγαλύτερη. Ἀντίθετα χάρη σέ μιά τεχνική πού περίεργα πέτυχε, τό κείμενο τοῦ μανιφέστου πού κόλλησε ὁ Γκουλιέλμι στόν πίνακα εἶναι ἀδύνατο νά διαβαστεῖ* στίς φωτογραφίες πού ἀναδημοσίευσαν οἱ ἰταλικές ἐφημερίδες.

Τήν ἐπόμενη ἀκριβῶς μέρα ἄνοιγε ἡ ἔκθεση τοῦ Μιλάνου. Τό ἰταλικό τμῆμα μας, ἐνισχυμένο μέ ἄλλους καταστασιακούς πού βρίσκονταν στήν Ἰταλία (τό Μωρίς Μπκέρτ ἀπό τό βελγικό τμῆμα καί τό Γιόρν), μοίρασε στό Μιλάνο αὐτές τίς προκηρύξεις μέσα σέ μιά ἀτμόσφαιρα γενικῆς ἐχθρότητας. Μάλιστα μιά ἐπιθεώρηση ἔφτασε στό σημεῖο νά δημοσιέψει μιά ρεπροντυξιόν τοῦ Ραφαήλ ἀντιπαραθέτοντας μιά ρεπροντυξιόν τῆς ζωγραφικῆς τῶν τρελλῶν πού θά 'θελαν νά καταστρέψουν τό Ραφαήλ. Ὡστόσο, πρός γενική ἔκπληξη, στίς 19 Ἰουλίου ὁ Γκουλιέλμι ἀναγνωρίστηκε ἀπόλυτα ὑγιής ἀπό τό διευθυντή τοῦ ψυχιατρείου τοῦ Μιλάνου κι ἀφέθηκε ἐλεύθερος.

Τό συμπέρασμα αὐτοῦ τοῦ ἐπεισόδιου εἶναι ἀρκετά διδακτικό: ὁ Γκουλιέλμι, πού εἶχε φοβηθεῖ πάρα πολύ, γιά νά μήν τιμωρηθεῖ δέχτηκε νά τόν φωτογραφίσουν γονατιστό νά προσεύχεται στήν παρθένα τοῦ Ραφαήλ, ἐκλιπαρώντας ἔτσι καί τήν τέχνη καί τή θρησκεία πού λίγο πρίν εἶχε προσβάλει. Ἡ σωστή τοποθέτηση τοῦ ἰταλικοῦ τμήματός μας σ' αὐτήν τήν κατά τά ἄλλα ἀπόλυτα ὀρθολογική ὑπόθεση, βοήθησε νά μεγαλώσει ἡ ἀπομόνωσή μας ἀπό τόν συρφετό τῆς ἰταλικῆς διανόησης – πού ὁρισμένα νοσηρά στοιχεῖα της (ὅπως ὁ ἔμπορας Πιστόι, διευθυντής τῆς ἐπιθεώρησης *Notizie*), ἀφοῦ μέ δό-

λο τριγύρισαν τούς καταστασιακούς, κατάλαβαν καί φανέρωσαν καθαρά τό ἀληθινό τους στρατόπεδο: τό Μισέλ Ταπιέ, τόν ἐξαγόμενο γαλλικό νεοφασισμό, τούς παπάδες πού δέν μποροῦν νά ξεχάσουν.

Η ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Τά παρακάτω ἔντεκα σημεῖα, πού προτείνουν ἕναν ἐλάχιστο ὁρισμό τῆς καταστασιακῆς δράσης, πρόκειται νά συζητηθοῦν σάν προπαρασκευαστικό κείμενο στήν Γ' Συνδιάσκεψη τῆς Κ.Δ.

1. Οἱ καταστασιακοί πρέπει ν' ἀντιτίθενται μέ κάθε εὐκαιρία στίς ὀπισθοδρομικές ἰδεολογίες καί δυνάμεις στήν κουλτούρα κι ὁπουδήποτε τίθεται τό ζήτημα τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς.

2. Κανένας δέν πρέπει νά θεωρεῖ τή συμμετοχή του στήν Κ.Δ. ὡς ἁπλή συμφωνία ἀρχῶν. Ἡ κύρια δραστηριότητα ὅλων τῶν μελῶν πρέπει ν' ἀνταποκρίνεται στίς κοινά ἐπεξεργασμένες προοπτικές, στίς ἀνάγκες μιᾶς πειθαρχημένης δράσης, τόσο πρακτικά ὅσο καί στίς δημόσιες τοποθετήσεις τους.

3. Ἡ δυνατότητα μιᾶς ἐνιαίας καί συλλογικῆς δημιουργίας προαναγγέλλεται ἀπό τήν ἀποσύνθεση τῶν ἀτομικῶν τεχνῶν. Ἡ Κ.Δ. δέν ὑπερασπίζεται καμμιά προσπάθεια ἀνανέωσης αὐτῶν τῶν τεχνῶν.

4. Ἐλάχιστο πρόγραμμα τῆς Κ.Δ. εἶναι τό πείραμα κατασκευῆς ὁλοκληρωμένων χώρων, πού θά προχωρήσει στή δημιουργία μιᾶς ἐνιαίας πολεοδομίας, καί ἡ ἀναζήτηση καινούργιων συμπεριφορῶν σέ συνάρτηση μ' αὐτούς τούς χώρους.

5. Ἡ ἐνιαία πολεοδομία ἐντοπίζεται στή σύνθετη καί διαρκή δραστηριότητα πού ἀναπλάθει συνειδητά τό περιβάλλον τοῦ ἀνθρώπου, ἀκολουθώντας τίς πιό ἐξελιγμένες ἀντιλήψεις σ' ὅλους τούς τομεῖς.

6. Ἡ λύση τῶν προβλημάτων τῆς κατοικίας, τῆς κυκλοφορίας καί τῶν διασκεδάσεων εἶναι ἄρρηκτα δεμένη μέ κοινωνικές, ψυχολογικές καί καλλιτεχνικές προοπτικές, πού συνδράμουν μιά κοινή ὑπόθεση σύνθεσης στό ἐπίπεδο τοῦ στύλ ζωῆς.

7. Ἀνεξάρτητα ἀπό κάθε αἰσθητική θεώρηση, ἡ ἐνιαία πολεοδομία εἶναι καρπός μιᾶς συλλογικῆς δημιουργικότητας καινούργιου τύπου. Ἡ ἀνάπτυξη αὐτοῦ τοῦ δημιουργικοῦ πνεύματος εἶναι ἀναγκαία προϋπόθεση γιά μιά ἐνιαία πολεοδομία.

8. Ἡ δημιουργία ἀτμοσφαιρῶν πού θά εὐνοοῦν αὐτήν τήν ἀνάπτυξη ἀποτελεῖ ἄμεσο καθῆκον τῶν σημερινῶν δημιουργῶν.

9. Μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε ὅλα τά μέσα μέ τόν ὅρο νά ἐξυπηρετοῦν μιά ἐνιαία δράση. Ὁ συντονισμός ἐπιστημονικῶν καί καλλιτεχνικῶν μέσων πρέπει νά καταλήγει στήν πλήρη συγχώνευσή τους.

10. Κατασκευή μιᾶς κατάστα-

σης εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς μεταβατικῆς μικροατμόσφαιρας κι ἑνός παιχνιδιοῦ γεγονότων γιά μιά μοναδική στιγμή στή ζωή μερικῶν ἀτόμων. Εἶναι ἀναπόσπαστη ἀπό τήν κατασκευή μιᾶς γενικῆς καί σχετικά μεγαλύτερης σέ διάρκεια ἀτμόσφαιρας στήν ἐνιαία πολεοδομία.

11. Κατασκευασμένη κατάσταση εἶναι ἕνα μέσον προσέγγισης τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας, καί ἡ ἐνιαία πολεοδομία εἶναι ἡ βάση πού ἀπαιτεῖται γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς κατασκευῆς καταστάσεων σάν παιχνίδι καί σάν σοβαρή δραστηριότητα μιᾶς περισσότερο ἐλεύθερης κοινωνίας.

Κόνσταντ - Ντεμπόρ,
Ἄμστερνταμ, 10 Νοεμβρίου 1958

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

κεντρικό ὄργανο τῶν τμημάτων τῆς καταστασιακῆς διεθνοῦς

τεῦχος 3 - Δεκέμβρης 1959
διευθυντής: Γκ. - Ἐ. Ντεμπόρ

Συντακτική ἐπιτροπή:
Μωρίς Βυκέρτ, Ἄσγκερ Γιόρν, Κόνσταντ, Χέλμουτ Στούρμ

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν' ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΟΥ ΜΑΡΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Ένα φάντασμα πλανιέται πάνω από τόν αστικό πολιτισμό, πού σήμερα έχει άπλωθεί σ' όλόκληρο τόν κόσμο χωρίς νά 'χει ξεπεραστεί πουθενά: ή άμφισβήτηση τής κουλτούρας του, όπως τή βλέπουμε ξεκάθαρα μέσα στή διάλυση όλων τών καλλιτεχνικών μέσων της. Αύτή ή διάλυση, πού πρωτοεκδηλώθηκε στήν άφετηρία τών παραγωγικών δυνάμεων τής μοντέρνας κοινωνίας (δηλαδή στήν Εύρώπη κι άργότερα στήν 'Αμερική), έδώ καί πολύ καιρό έχει γίνει ή ύπ' άριθμόν ένα άλήθεια τού δυτικού μοντερνισμού. Ή άπελευθέρωση τών καλλιτεχνικών μορφών σημάδεψε παντού τόν ύποβιβασμό τους σ' ένα τίποτα. Έτσι γιά τό σύνολο τής μοντέρνας έκφρασης μπορούμε νά ποϋμε ότι ισχύει αύτό πού έγραφε τό 1947 ό B. Βελντέ γιά τό μυθιστόρημα τού Τζόυς **Finnegan's Wake**: «Αύτή ή ξέφρενη *Σύνοψη* τών πιό δελεαστικών λεκτικών παιχνιδιών, αύτή ή *Ποιητική τέχνη* σέ δέκα χιλιάδες μαθήματα, δέν είναι δημιουργία τής τέχνης άλλά αύτοψία τού πτώματός της» (*Cahiers de la Pléiade* 2).

Οί άντιδραστικοί κριτικοί, θέλοντας νά ύποστηρίξουν τό ήλίθιο όνειρο μιάς έπιστροφής στούς παλιούς καλούς καιρούς, δέν παραλείπουν νά ύπογραμμίζουν ότι πίσω άπό τήν πληθωριστική άνθιση τόσων καινοτομιών ό δρόμος αύτής τής άπελευθέρωσης όδηγεί στό κενό. Έτσι ή 'Εμίλ 'Ανριό σημείωνε «τή στροφή πού πήρε μιά όρισμένη λογοτεχνία τής έποχής μας βαδίζοντας πρός τή "μορφική γλώσσα", μιά γλώσσα πού χρησιμεύει μόνο σέ λογοτέχνες είδικευμένους στήν άσκηση μιάς "λογοτεχνίας γιά λογοτέχνες", μιάς λογοτεχνίας πού έχει άντικείμενο τόν ίδιο της τόν έαυτό – όπως ύπάρχει καί μιά άναζήτηση ζωγραφικής γιά

ζωγράφους ἤ μουσικῆς γιά μουσικούς» (*Le Monde*, 11/2/59). Καί ὁ Μωριά ὑπογράμμιζε: «Μέχρι καί οἱ φιλόσοφοι διδάσκουν ὅτι στόχος ἑνός ποιήματος πρέπει νά 'ναι ἡ σιωπή καί γράφουν ἄρθρα μόνο καί μόνο γιά νά μᾶς πείσουν γι' αὐτό ἤ δημοσιεύουν μυθιστορήματα γιά νά μᾶς ἀποδείξουν ὅτι δέ χρειάζεται νά διηγεῖσαι» (*L'Express*, 5/3/59).

'Απέναντι σ' αὐτές τίς γελοιότητες, οἱ κριτικοί πού θέλουν νά θεωροῦνται μοντερνιστές ἐγκωμιάζουν τίς ὁμορφιές τῆς διάλυσης κι εὔχονται μόνο νά μήν προχωράει τόσο γρήγορα! Κοινός παρονομαστής τους εἶναι ἡ ἀμηχανία, ὅπως τήν ἐκφράζει ἡ Ζενεβιέβ Μπονφουά πού μιλώντας γιά τήν ταλαίπωρη Μπιεννάλε τοῦ Παρισιοῦ σ' ἕνα ἄρθρο μέ τίτλο *Θάνατος ἤ μεταμόρφωση;*: συμπεραίνει μελαγχολικά: «Μόνο τό μέλλον θά πεῖ ἄν αὐτή ἡ "κενοποίηση" ("néantisation") τῆς ζωγραφικῆς γλώσσας – πού θυμίζει ἀρκετά τήν κενοποίηση τήν ὁποία προσπάθησαν στό λογοτεχνικό ἐπίπεδο ὁ Μπέκετ (Beckett), ὁ 'Ιονέσκο (Ionesco) καί οἱ καλύτεροι σημερινοί νέοι μυθιστοριογράφοι – προαναγγέλλει μιάν ἀνανέωση τῆς ζωγραφικῆς ἤ τήν ἐξαφάνισή της ὡς σημαντικότατης τέχνης τῆς ἐποχῆς μας. 'Εδῶ δέν ἔχω χῶρο νά μιλήσω γιά τή γλυπτική, πού φαίνεται ὅτι βρίσκεται σέ πλήρη ἀποδιάρθρωση» (Lettres Nouvelles 25). Ἤ πάλι, χάνοντας κάθε ἔννοια τοῦ κωμικοῦ, ὑποστηρίζουν τό ἀπόλυτο κενό χρησιμοποιώντας ὁρισμούς πού θ' ἄξιζε νά περάσουν στήν ἱστορία γιά νά συνοψίσουν τήν φτώχια μιᾶς ἐποχῆς. Δεῖτε γιά παράδειγμα τήν Φρανσουάζ Σοαί, πού τιτλοφορεῖ ἐγκωμιαστικά ἕνα ἄρθρο γιά τόν Τάπιες: «*Τάπιες, ὁ ἱεροφάντης τοῦ σχεδόν τίποτα*» (*France Observateur*, 30/4/59).

Ἡ ἀμηχανία τῶν μοντέρνων κριτικῶν συμπληρώνεται ἀπό τήν ἀμηχανία τῶν μοντέρνων καλλιτεχνῶν, πού ἡ ἐπιταχυνόμενη ἀποσύνθεση σ' ὅλους τούς τομεῖς τούς ἐπιβάλλει νά ἐπανεξετάζουν καί νά ἑρμηνεύουν ἀδιάκοπα τίς βασικές ὑποθέσεις πάνω στίς ὁποῖες δουλεύουν, μέ ἀποτέλεσμα νά βουλιάζουν στήν ἴδια σύγχιση καί συχνά σέ μιά παρόμοια ἠλιθιότητα. Σ' ὅλους τούς μοντέρνους δημιουργούς διακρίνουμε τά ἴχνη μιᾶς συνείδησης τραυματισμένης ἀπό τό ναυάγιο τῆς ἔκφρασης ὡς αὐτόνομης σφαίρας, ὡς ἀπόλυτου σκοποῦ, κι ἀπό τήν ἀργή ἐμφάνιση ἄλλων διαστάσεων τῆς δραστηριότητας.

Τό σημαντικότερο ἔργο μιᾶς σημερινῆς πρωτοπορίας πρέπει νά εἶναι ἡ προσπάθεια σκιαγράφησης μιᾶς γενικῆς κριτικῆς αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς καί μιά πρώτη ἀπάντηση στίς καινούργιες ἀπαιτήσεις.

Μέσ' ἀπό μιά ἀργή ἱστορική διαδικασία ὁ καλλιτέχνης τοῦ παρελθόντος ἀπό γελωτοποιός – πού διακοσμοῦσε ὄμορφα μερικές ψυχαγωγίες – πέρασε στήν προφητική φιλοδοξία, ἡ ὁποία βάζει ἐρωτήματα

καί ἰσχυρίζεται ὅτι δίνει τό νόημα τῆς ζωῆς. Αὐτό συνέβη ἐπειδή ὅλο καί περισσότερο τό ζήτημα τῆς χρήσης τῆς ζωῆς τίθεται πραγματικά στό περιθώριο ἐλευθερίας πού ἔχει κιόλας κατακτηθεῖ καί διαρκῶς μεγαλώνει χάρη στήν ἰδιοποίηση τῆς φύσης.

Ἔτσι ἡ φιλοδοξία τοῦ καλλιτέχνη μέσα στήν ἀστική κοινωνία συμβαδίζει μέ τήν πρακτική μείωση τοῦ πραγματικοῦ χώρου δράσης του – μιά μείωση πού φτάνει τό μηδέν καί τήν ἄρνηση. Ὅλη ἡ μοντέρνα τέχνη εἶναι ἡ ἐπαναστατική διεκδίκηση ἄλλων ἐπαγγελμάτων, πού ξεπερνοῦν τήν ἐγκατάλειψη τῶν σημερινῶν εἰδικεύσεων τῆς κονσερβαρισμένης μονόπλευρης ἔκφρασης.

Ξέρουμε τίς καθυστερήσεις καί τίς διαστρεβλώσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ σχέδιου τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ ὑποχώρησή του πουθενά δέν ἦταν τόσο φανερή ὅσο στήν τέχνη. Κι ἔγινε ἀκόμα πιό εὔκολη ἐπειδή οἱ κλασικοί τοῦ μαρξισμοῦ δέν ἀνέπτυξαν μιά πραγματική κριτική σ' αὐτόν τόν τομέα. Σ' ἕνα περίφημο γράμμα του πρός τόν Μέρινγκ ὁ Ἔνγκελς (Engels) σημείωνε: «Τονίσαμε κυρίως – καί εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τό κάνουμε – τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο οἱ πολιτικές, οἱ νομικές κι οἱ ἄλλες ἰδεολογικές ἔννοιες καθώς καί οἱ δράσεις πού γεννιοῦνται ἀπ' αὐτές τίς ἔννοιες, προέρχονται ἀπό τά θεμελιώδη οἰκονομικά γεγονότα. Ἀλλά μ' αὐτό τόν τρόπο γιά χάρη τοῦ περιεχομένου παραμελούσαμε τήν τυπική πλευρά, τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο αὐτές οἱ ἔννοιες ἐμφανίζονται». Τήν ἐποχή πού συγκροτήθηκε ἡ μαρξιστική σκέψη τό μορφικό κίνημα διάλυσης τῆς τέχνης δέν ἦταν ἀκόμα φανερό. Μποροῦμε μάλιστα νά ποῦμε ὅτι μόνον ἀπέναντι στόν φασισμό τό ἐργατικό κίνημα συνάντησε πρακτικά τό πρόβλημα «τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖον ἐμφανίζεται» μιά πολιτική ἔννοια. Καί βρέθηκε ἐλάχιστα ἐξοπλισμένο γιά νά τόν νικήσει.

Οἱ ἴδιοι οἱ ἐκπρόσωποι μιᾶς ἀνεξάρτητης ἐπαναστατικῆς τέχνης φαίνονται ἐπιφυλακτικοί ἀπέναντι στή σημερινή πολιτιστική ἀναζήτηση. Ἂν παρατηρήσουμε τίς ἀρκετά διαφορετικές πορεῖες πού ἀκολούθησαν φιλόσοφοι ὅπως ὁ Ἀνρύ Λεφέβρ (αὐτά τά τελευταία χρόνια) καί ὁ Λυσιέν Γκολντμάν (Lucien Goldmann), θά βροῦμε κοινό χαρακτηριστικό τους ὅτι πρόσφεραν πολλά θετικά καί ὑπενθύμισαν στήν προοδευτική ἀλήθεια πολλά σημαντικά πράγματα, σέ μιά ἐποχή πού ἡ ἰδεολογία τῆς ἀριστερᾶς χάνεται μέσα σέ μιά θολούρα μέ ξεκάθαρα συμφέροντα. Ἀλλά τήν ἴδια στιγμή τούς βλέπουμε ν' ἀπουσιάζουν ἤ νά εἶναι ἀνεπαρκεῖς σέ δύο ζητήματα: τήν ὀργάνωση μιᾶς πολιτικῆς δύναμης καί τήν ἀνακάλυψη πολιτιστικῶν μέσων δράσης. Αὐτά τά ζητήματα εἶναι τά δυό οὐσιαστικά κι ἀδιαχώριστα στοιχεῖα τῆς μεταβατικῆς δράσης, ἡ ὁποία θά ἔπρεπε νά μᾶς ἀπασχολεῖ ἀπό τώρα κιόλας

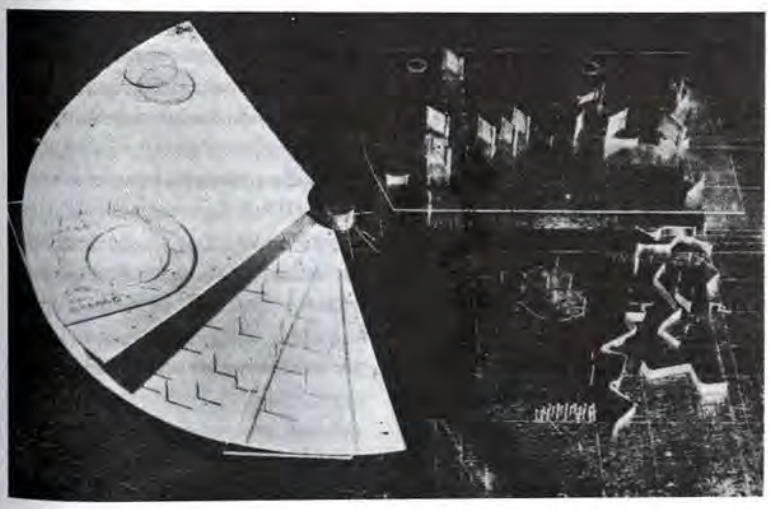
μέ στόχο αὐτήν τήν ἐμπλουτισμένη πράξη (praxis) πού γενικά παρουσιάζουν σά μιά ἐξωτερική εἰκόνα, ὁλοκληρωτικά διαχωρισμένη ἀπό τήν ἐποχή μας, ἐνῶ στήν πραγματικότητα πρέπει νά συνδέεται μαζί μας μέσα στήν ἀργή κίνηση τοῦ μέλλοντος.

Σ' ἕνα ἀνέκδοτο ἄρθρο τοῦ 1947, πού ὑπάρχει στό βιβλίο του *Διαλεκτικές ἀναζητήσεις*, ὁ Γκολντμάν ἀναλύει πολύ σωστά τή μελλοντική κατάληξη τῆς πολιτιστικῆς κίνησης πού ἔχει μπροστά στά μάτια του, γράφοντας: «(...) Ὅπως τό δίκαιο, ἡ οἰκονομία καί ἡ θρησκεία, ἡ τέχνη ὡς αὐτόνομο φαινόμενο διαχωρισμένο ἀπό τά ἄλλα πεδία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, θά ἐξαφανιστεῖ μέσα σέ μιά ἀταξική κοινωνία. Προφανῶς δέν θά ὑπάρχει πιά τέχνη διαχωρισμένη ἀπό τή ζωή, γιατί ἡ ἴδια ἡ ζωή θά ἔχει ἕνα ὕφος, μιά μορφή στήν ὁποία θά βρίσκει τήν ἔκφραση πού τῆς χρειάζεται» (*Ὁ διαλεκτικός ὑλισμός εἶναι φιλοσοφία;*). Ὡστόσο, ἄν καί χαράζει αὐτήν τήν προοπτική σέ μακροπρόθεσμη βάση καί σέ συνάρτηση μέ τίς συνολικές βλέψεις τοῦ διαλεκτικοῦ ὑλισμοῦ, ὁ Γκολντμάν δέν καταφέρνει νά τήν ἀναγνωρίσει μέσα στήν ἔκφραση τῆς ἐποχῆς. Κρίνει τή γραφή ἤ τήν τέχνη τῆς ἐποχῆς του σέ συνάρτηση μέ τήν ἐναλλαγή «κλασικισμός-ρομαντισμός» καί θεωρεῖ τό ρομαντισμό ἔκφραση τῆς πραγμοποίησης. Ἀλλά εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ καταστροφή τῆς γλώσας ἔπειτα ἀπό ἕναν αἰώνα ποίησης ἔγινε ἀκολουθώντας τή ρομαντική, τή μικροαστική καί βαθιά πραγμοποιημένη αὐτήν τάση, ὅπως τό ἔδειξε ὁ Πωλάν (Paulhan) στό ἔργο του *Τά ἄνθη τῆς Ταρμπ*, ὑποστηρίζοντας ὅτι ἡ ἀνέκφραστη σκέψη ἄξιζε περισσότερο ἀπό τή λέξη. Ὡστόσο ἡ προοδευτική πλευρά αὐτῆς τῆς καταστροφῆς στήν ποίηση, στό μυθιστόρημα καί σ' ὅλες τίς πλαστικές τέχνες, βρίσκεται στό ὅτι τήν ἴδια στιγμή μαρτυρᾶ τήν ἀνεπάρκεια τῆς καλλιτεχνικῆς ἔκφρασης, τήν ψευτοεπικοινωνία μιᾶς ὁλόκληρης ἐποχῆς καί ἐπειδή ὄντας πρακτική καταστροφή τῶν ἐργαλείων αὐτῆς τῆς ψευτοεπικοινωνίας, βάζει τό ζήτημα τῆς ἐφεύρεσης ἀνώτερων ἐργαλείων.

Ὁ Ἀνρύ Λεφέβρ στό βιβλίο *Τό ἄθροισμα καί τό ὑπόλοιπο* καταλήγει ν' ἀναρωτιέται «ἄν ἡ κρίση τῆς φιλοσοφίας σημαίνει τό μαρασμό της καί τό τέλος της ὡς φιλοσοφίας», ξεχνώντας ὅτι σ' αὐτό ἀκριβῶς στηρίχτηκε ἡ ἐπαναστατική σκέψη ἀπό τότε πού γράφτηκε ἡ ἐνδέκατη θέση γιά τόν Φόυερμπαχ (Feuerbach). Παρουσίασε μιά πιό ριζοσπαστική κριτική στό 15ο τεῦχος τῆς ἐπιθεώρησης ***Arguments***, θεωρώντας τήν ἀνθρώπινη ἱστορία ὡς πέρασμα κι ἐγκατάλειψη διάφορων σφαιρῶν: τοῦ κοσμικοῦ, τοῦ μητρικοῦ, τοῦ θείου καθώς καί τῆς οἰκονομίας, τῆς φιλοσοφίας, τῆς πολιτικῆς καί τέλος «τῆς τέχνης, πού ὁρίζει τόν ἄνθρωπο μέσα ἀπό ἐκθαμβωτικές ἐκλάψεις καί τό ἀν-

θρώπινο μέσα ἀπό στιγμές ἐξαιρετικές καί συνεπῶς ἐξωτερικές κι ἀλλοτριωτικές στήν προσπάθεια γιά τήν ἀπολύτρωση». Ἀλλά ἐδῶ συναντᾶμε τή γνωστή ἐπιστημονική φαντασία τῆς ἐπαναστατικῆς σκέψης, ὅπως τήν κηρύσσουν τά *Arguments*, πού μέ ὅσο θράσος ἀναμοχλεύει χιλιετηρίδες ἱστορίας μ' ἄλλη τόση ἀνικανότητα ἀποτυχαίνει νά προτείνει ἔστω καί μιά καινοτομία ἀπό τό τέλος τοῦ περασμένου αἰώνα κι ὕστερα, μένοντας προσκολλημένη στούς χειρότερους σημερινούς νεκροζώντανους τοῦ νεορεφορμισμοῦ. Ὁ Λεφέβρ βλέπει πολύ καλά ὅτι κάθε πεδίο τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητας διαλύεται μόλις φτάσει στό τέλος τῶν δυνατοτήτων του καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ του, «μόλις αὐτοανακηρυχτεῖ ὁλότητα στήν ἀνθρώπινη κλίμακα (καί συνεπῶς γίνει ἕνα κλειστό πεδίο). Στήν πορεία αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης, καί μόνο μετά ἀπ' αὐτήν τήν ἀπατηλή κι ἐξεζητημένη αὐτοανακήρυξη, ἡ ἀρνητικότητα αὐτοῦ τοῦ κόσμου ἐκδηλώνεται, τή διαψεύδει, τήν κατατρώει καί τήν καταστρέφει.

Μόνο μιά ὁλοκληρωμένη ὁλότητα μπορεῖ ν' ἀποκαλύψει ὅτι δέν εἶναι ὁλότητα». Αὐτό τό σχῆμα, πού ἰσχύει περισσότερο γιά τή μετά τό Χέγγελ (Hegel) φιλοσοφία, ὁρίζει ἄψογα τήν κρίση τῆς μοντέρνας τέχνης, ὅπως εἶναι εὔκολο νά δεῖ κανείς ἄν μελετήσει μιά ἀκραία τάση της – γιά παράδειγμα τήν ποίηση ἀπό τόν Μαλλαρμέ (Mallarmé) μέχρι τόν ὑπερρεαλισμό. Αὐτές οἱ συνθῆκες, πού κυριαρχοῦν ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μπωντλαίρ (Baudelaire) κι ὕστερα, συνιστοῦν αὐτό πού ὁ Πωλάν ὀνομάζει Τρομοκρατία, θεωρώντας την ὡς μιά ἐπεισοδιακή

κρίση τῆς γλώσας χωρίς νά παίρνει ὑπόψη του ὅτι ἀφορᾶ καί ὅλα τ' ἄλλα μέσα τῆς καλλιτεχνικῆς ἔκφρασης. Ὡστόσο ἡ εὐρύτητα τῶν ἀπόψεών του δέν χρησιμεύει τίποτα στόν Λεφέβρ ὅταν γράφει ποιήματα πού χρονολογικά ἀκολουθοῦν τό ἱστορικό μοντέλο τοῦ 1925, ὄντας φυσικά πολύ λιγότερο ἀποτελεσματικά ἀπό ἐκεῖνα· ἤ ὅταν προτείνει μιά ἀντίληψη γιά τή μοντέρνα τέχνη (τόν ἐπαναστατικό ρομαντισμό), συμβουλεύοντας τούς καλλιτέχνες νά ἐπιστρέψουν σ' αὐτό τό εἶδος ἔκφρασης ἤ σέ ἄλλα – πολύ παλιότερα – γιά νά ἐκφράσουν τή βαθύτερη αἴσθηση τῆς ζωῆς καί τίς ἀντιφάσεις τῶν ἀνθρώπων πού προπορεύονται τῆς ἐποχῆς τους (δηλαδή κι ἀπό τό κοινό τους κι ἀπό τόν ἑαυτό τους). Ὁ Λεφέβρ ἐπιμένει ν' ἀγνοεῖ ὅτι ἡ αἴσθηση αὐτῶν τῶν ἀντιφάσεων κι οἱ ἴδιες οἱ ἀντιφάσεις ἐκφράστηκαν ἤδη ἀπ' ὅλη τή μοντέρνα τέχνη, φτάνοντας μέχρι τήν καταστροφή τῆς ἴδιας τῆς ἔκφρασης.

Γιά τούς ἐπαναστάτες δέν ὑπάρχει δυνατότητα ἐπιστροφῆς στό παρελθόν. Ὁ κόσμος τῆς ἔκφρασης, ὅποιο κι ἄν εἶναι τό περιεχόμενό του, ἔχει κιόλας φθαρεῖ. Ἐπαναλαμβάνεται σκανδαλωδῶς καί θά διατηρηθεῖ ὅσον καιρό ἡ κυρίαρχη κοινωνία θά καταφέρνει νά διατηρεῖ τή στέρηση καί τή σπάνη, πού εἶναι οἱ ἀναχρονιστικές βάσεις τῆς βασιλείας της. Ἀλλά ἡ διατήρηση ἤ ἡ ἀνατροπή αὐτῆς τῆς κοινωνίας δέν εἶναι οὐτοπικό ζήτημα. Εἶναι τό πιό φλέγον σημερινό ζήτημα, εἶναι τό ζήτημα ἀπό τό ὁποῖο ἐξαρτιοῦνται ὅλα τ' ἄλλα.

Ὁ Λεφέβρ θά 'πρεπε νά προχωρήσει μακρύτερα τό συλλογισμό του, ξεκινώντας ἀπό ἕνα ἐρώτημα πού ἔθεσε στό ἴδιο ἄρθρο: «Κάθε μεγάλη ἐποχή τῆς τέχνης δέν ἦταν ἐπικήδεια γιορτή μιᾶς χαμένης στιγμῆς;». Αὐτό ἰσχύει καί στήν ἀτομική κλίμακα ὅπου κάθε ἔργο εἶναι ἐπικήδεια γιορτή πού συνοψίζει μιά χαμένη στιγμή τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου. Οἱ μελλοντικές δημιουργίες πρέπει ν' ἀρθρώνουν ἄμεσα τή ζωή, δημιουργώντας κι ἀφήνοντας πίσω τίς «ἐξαιρετικές στιγμές» της. Τή δυσκολία αὐτοῦ τοῦ ἅλματος μετρᾶ ὁ Γκολντμάν ὅταν σημειώνει ὅτι «δέν ἔχουμε κανένα μέσο ἄμεσης δράσης πάνω στό συναίσθημα» (ὑποσημείωση τῶν *Διαλεκτικῶν Ἀναζητήσεων*, σελ. 144). Ἡ ἐφεύρεση αὐτῶν τῶν μέσων θά 'ναι ἔργο τῶν δημιουργῶν μιᾶς καινούργιας κουλτούρας.

Πρέπει νά βροῦμε ἐργαλεῖα πού θά διαρθρώσουν αὐτήν τήν καθολική πράξη (praxis) μέσα στήν ὁποία θά διαλυθεῖ κάποτε κάθε πλευρά τῆς συνολικῆς ζωῆς μιᾶς ἀταξικῆς κοινωνίας, μαζί μέ τή σημερινή ἀτομική πρακτική τῆς «ἰδιωτικῆς» καί στερημένης ζωῆς μέ τά φτωχά καλλιτεχνικά καί ἄλλα καταφύγιά της.

Αὐτό πού ὀνομάζουμε καταστάσεις εἶναι ἡ ἀναζήτηση μιᾶς διαλεκτικῆς ὀργάνωσης τῶν πρόσκαιρων

κι ἀποσπασματικῶν πραγματικοτήτων, αὐτό πού ὁ Ἀντρέ Φρανκέν (André Frankin) ὅρισε ὡς «μιά σχεδιοποίηση τῆς ἀτομικῆς ὕπαρξης, ἡ ὁποία δέν θ' ἀποκλείει ἀλλά ἀντίθετα θά "ξαναβρίσκει" τό τυχαῖο» *(Κριτική τοῦ Μή Μέλλοντος)*.

Γιά μᾶς ἡ κατάσταση εἶναι τό ἀντίθετο τοῦ ἔργου τέχνης, πού προσπαθεῖ νά δώσει ἀπόλυτη ἀξία καί νά συντηρήσει τή σημερινή στιγμή. Δέν μᾶς ἐνδιαφέρει τό λεπτεπίλεπτο αἰσθητικό ζαχαροπλαστεῖο ἑνός Μαλρώ, πού οἱ «ἀριστεροί διανοούμενοι», ἄν καί ἀγανακτοῦν βλέποντάς τον σήμερα ἐπικεφαλῆς τῆς πιό ποταπῆς καί ἠλίθιας πολιτικῆς ἀπάτης, παλιότερα τόν εἶχαν πάρει στά σοβαρά – ἀποδεικνύοντας τό ξόφλημά τους. Κάθε κατάσταση, ὅσο συνειδητά κι ἄν ἔχει κατασκευαστεῖ, ἐμπεριέχει τήν ἄρνησή της καί ἀναπόφευκτα τείνει στήν αὐτοανατροπή της. Στή συμπεριφορά τῆς ἀτομικῆς ζωῆς μιά καταστασιακή πράξη δέν θεμελιώνεται στήν ἀφηρημένη ἰδέα τῆς ὀρθολογιστικῆς προόδου -στό νά γίνουμε ἀφέντες κι ἰδιοκτῆτες τῆς «φύσης» τοῦ Ντεκάρτ (Descartes)– ἀλλά σέ μιά πρακτική διαμόρφωσης τοῦ περιβάλλοντος πού μᾶς ἐξαρτᾶ. Ὁ κατασκευαστής καταστάσεων, «δρώντας μέ τίς κινήσεις του πάνω στήν ἐξωτερική φύση καί μετασχηματίζοντάς την (...) μετασχηματίζει τήν ἴδια του τήν φύση», ὅπως ἔλεγε κι ὁ Μάρξ.

Στίς συζητήσεις πού ὁδήγησαν στό σχηματισμό τῆς Κ.Δ., ὁ Γιόρν εἶχε προτείνει ν' ἀγωνιστοῦμε γιά νά ξεπεράσουμε τό διαχωρισμό πού δημιουργήθηκε τό 1930 περίπου ἀνάμεσα στούς πρωτοπόρους καλλιτέχνες καί τήν ἐπαναστατική ἀριστερά, πού παλιότερα ἦταν σύμμαχοι. Τό βάθος τοῦ προβλήματος βρίσκεται στ' ὅτι ἀπό τό 1930 κι ὕστερα δέν ὑπάρχει οὔτε ἐπαναστατικό κίνημα οὔτε καλλιτεχνική πρωτοπορία, πού ν' ἀνταποκρίνονται στίς δυνατότητες τῆς ἐποχῆς. Ἕνα καινούργιο ξεκίνημα καί στούς δυό τομεῖς θά πρέπει ἀσφαλῶς νά πραγματοποιηθεῖ μέσα στήν ἑνότητα τῶν προβλημάτων καί τῶν ἀπαντήσεων.

Τά ὁλοφάνερα ἐμπόδια μιᾶς ἐπίκαιρης δράσης καθορίζουν ἕναν ὁρισμένο δυισμό τοῦ καταστασιακοῦ κινήματος ὡς πόλου ἕλξης γιά ὅσους καλλιτέχνες εἶναι ἕτοιμοι νά κάνουν κάτι τελείως διαφορετικό. Θεωρητικά ὅπως οἱ προλετάριοι ἀπέναντι στό ἔθνος ἔτσι καί οἱ καταστασιακοί στρατοπεδεύουν στίς πύλες τῆς κουλτούρας. Δέν θέλουν νά ἐγκατασταθοῦν μέσα της. Εἶναι ἡ λαμπρή ἀπουσία μέσα στή μοντέρνα τέχνη, εἶναι οἱ ὀργανωτές τῆς ἀπουσίας αὐτῆς τῆς αἰσθητικῆς πρωτοπορίας πού περιμένει ἡ ἀστική κριτική καί, πάντα ἀπογοητευμένη βιάζεται ν' ἀναγνωρίσει μέ τήν πρώτη εὐκαιρία. Αὐτό τό γεγονός δέν μᾶς προφυλάσσει βέβαια ἀπό τόν κίνδυνο διάφορων ὀπισθοδρομικῶν ἀντιλήψεων, ἀκόμα καί στό ἐσωτερικό τῆς Κ.Δ. Γιά

παράδειγμα στήν τελευταία Διεθνή Ἔκθεση τῆς Βενετίας οἱ καλλιτέχνες τῆς ἀποσύνθεσης ἄρχισαν νά μιλοῦν γιά «καταστάσεις». Αὐτοί πού κατανοοῦν τά πάντα μέ τούς ὅρους τῆς καλλιτεχνικῆς παλιατζούρας, ὡς ἀνώδυνα λεκτικά σχήματα μέ μοναδικό προορισμό νά πουλᾶνε ἀκόμα πιό ἀνώδυνα ζωγραφικά ἔργα, μποροῦν νά ποῦν ὅτι ἡ Κ.Δ. ἔχει κιόλας πετύχει σ' ἕναν ὁρισμένο βαθμό, ἔχει καταφέρει νά κερδίσει μιά κάποια ἀναγνώριση. Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι δέν καταλαβαίνουν μπροστά σέ ποιά μεγάλη καμπή βρισκόμαστε χωρίς ἀκόμα νά τήν ἔχουμε ὁλοκληρώσει.

Φυσικά ὁ μαρασμός τῶν καλλιτεχνικῶν μορφῶν – ὅπως τόν βλέπουμε στήν ἀδυναμία μιᾶς δημιουργικῆς ἀνανέωσής τους – δέν ὁδηγεῖ ἄμεσα στήν πραγματική πρακτική ἐξαφάνισή τους. Μποροῦν νά ἐπαναλαμβάνονται μέ διάφορες παραλλαγές. Ὅλες ὅμως φανερώνουν «τό ταρακούνημα αὐτοῦ τοῦ κόσμου», γιά νά μιλήσουμε ὅπως ὁ Χέγγελ στήν *Εἰσαγωγή στήν Φαινομενολογία τοῦ Πνεύματος*: «Ἡ ἐπιπολαιότητα κι ἡ πλήξη πού κυριεύουν ὅ,τι ἐξακολουθεῖ νά ἐπιβιώνει, καί ἡ ἀόριστη προαίσθηση ἑνός ἄγνωστου, εἶναι οἱ προάγγελλοι τοῦ διαφορετικοῦ πού κιόλας βρίσκεται στό δρόμο του». Πρέπει νά προχωρήσουμε περισσότερο χωρίς νά μένουμε προσκολημμένοι σέ τίποτα ἀπό τή μοντέρνα κουλτούρα οὔτε καί στήν ἄρνησή της ἀκόμα. Δέν θέλουμε νά δουλέψουμε γιά τό θέαμα τοῦ τέλους ἑνός κόσμου ἀλλά γιά τό τέλος τοῦ κόσμου τοῦ θεάματος.

Η ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ ΩΣ ΑΡΝΗΣΗ ΚΑΙ ΩΣ ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ

Ἡ μεταστροφή (détournement) – δηλαδή ἡ χρησιμοποίηση προϋπάρχοντων καλλιτεχνικῶν στοιχείων σέ μιά καινούργια ἑνότητα – εἶναι μιά διαρκής τάση τῆς σημερινῆς πρωτοπορίας, πρίν καί μετά τή συγκρότηση τῆς Κ.Δ. Οἱ δυό θεμελιώδεις νόμοι της εἶναι ἡ ἐξαφάνιση τῆς σημασίας κάθε αὐτόνομου μετεστραμμένου στοιχείου (φτάνοντας μέχρι καί τήν ἐξαφάνιση τοῦ ἀρχικοῦ του νοήματος) καί ταυτόχρονα ἡ ὀργάνωση ἑνός ἄλλου σημασιολογικοῦ (signifiant) συνόλου, πού δίνει σέ κάθε στοιχεῖο τό καινούργιο του νόημα.

Ἡ μεταστροφή ἔχει μιά ἰδιαίτερη δύναμη, πού προφανῶς ἀπορρέει ἀπό τό γεγονός ὅτι ἐμπλουτίζει τό μεγαλύτερο μέρος τῶν στοιχείων, χάρη στό διπλό τους θεμέλιο, στό ὅτι συνυπάρχουν μέσα τους τό παλιό καί τό ἄμεσο νόημά τους. Δεύτερον, ἔχει μιά πρακτική χρησιμότητα χάρη στήν εὐκολία χρήσης καί στίς ἀνεξάντλητες δυνατότητες ξαναχρησιμοποίησης τῶν στοιχείων. Ὅπως τό ἔχουμε κιόλας πεῖ, «ἡ πλατιά διάθεση στήν ἀγορά

ὅλων τῶν προϊόντων στά ὁποῖα βασίζεται ἡ μεταστροφή, εἶναι τό βαρύ πυροβολικό μέ τό ὁποῖο κομματιάζουμε ὅλα τά Σινικά τείχη τῆς εὐφυΐας» (*Τρόπος χρήσης τῆς μεταστροφῆς*, Μάιος 1956). Ὡστόσο αὐτά τά δυό σημεῖα δέν δικαιολογοῦν ἀπό μόνα τους αὐτήν τή μέθοδο, πού «χτυπάει κατά μέτωπο ὅλες τίς τετριμμένες καί νομικές συμβάσεις». Ὑπάρχει ἕνα ἱστορικό νόημα στή μεταστροφή καί πρέπει νά τό καταδείξουμε.

«Ἡ μεταστροφή εἶναι ἕνα παιχνίδι πού γεννήθηκε ἀπό τήν ἱκανότητα ἐξαφάνισης τῆς ἀξίας», γράφει ὁ Γιόρν στή μελέτη του *Μετεστραμμένη ζωγραφική* (Μάιος 1959), προσθέτοντας ὅτι ὅλα τά στοιχεῖα τοῦ πολιτιστικοῦ παρελθόντος πρέπει «νά ξαναχρησιμοποιηθοῦν» ἤ νά ἐξαφανιστοῦν. Γίνεται λοιπόν φανερό ὅτι ἡ μεταστροφή εἶναι ἡ ἄρνηση τῆς ἀξίας τῆς παλιότερης ὀργάνωσης τῆς ἔκφρασης. Ἐμφανίζεται καί ἐνισχύεται ὅλο καί περισσότερο κατά τήν ἱστορική περίοδο τοῦ μαρασμοῦ τῆς καλλιτεχνικῆς ἔκφρασης. Ταυτόχρονα ὅμως οἱ ἀπόπειρες ξαναχρησιμοποίησης τοῦ «συνόλου πού μπορεῖ νά μεταστραφεῖ» ὡς ὑλικό γιά ἕνα καινούργιο σύνολο, ἐκφράζουν τήν ἀναζήτηση μιᾶς εὐρύτερης κατασκευῆς σ' ἕνα ἀνώτερο ἐπίπεδο ἀναφορᾶς, μιᾶς κατασκευῆς πού θ' ἀποτελέσει καινούργια νομισματική μονάδα τῆς δημιουργίας.

Ἡ Κ.Δ. εἶναι ἕνα ἐξαιρετικά ἰδιαίτερο κίνημα καί ἡ φύση της διαφέρει ἀπ' ὅλων τῶν προηγούμενων καλλιτεχνικῶν πρωτοποριῶν. Μέσα στήν κουλτούρα ἡ Κ.Δ. μπορεῖ νά συγκριθεῖ μ' ἕνα ἐργαστήρι ἐρευνῶν καί μ' ἕνα κόμμα στό ὁποῖο εἴμαστε καταστασιακοί καί τίποτα ἀπ' ὅσα κάνουμε δέν εἶναι καταστασιακό. Αὐτό δέν κατακρίνει κανέναν. Εἴμαστε ὀπαδοί ἑνός συγκεκριμένου μέλλοντος τῆς κουλτούρας, τῆς ζωῆς. Ἡ καταστασιακή δραστηριότητα εἶναι ἕνα συγκεκριμένο ἐπάγγελμα πού ἀκόμα δέν τό ἀσκοῦμε.

Γι' αὐτό ἡ ὑπογραφή τοῦ κινήματός μας, τό σημάδι τῆς ὕπαρξης καί τῆς ἀμφισβήτησής του μέσα στή σημερινή πολιτιστική πραγματικότητα – ἐφόσον μέ καμμιά περίπτωση δέν μποροῦμε νά ἐκπροσωποῦμε ἕνα κοινό ὕφος, ὅποιο κι ἄν εἶν' αὐτό –, εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ χρήση τῆς μεταστροφῆς. Στό στάδιο τῆς μετεστραμμένης ἔκφρασης ἔχουμε γιά παράδειγμα τίς τροποποιημένες ζωγραφικές τοῦ Γιόρν· τό βιβλίο τῶν Γιόρν καί Ντεμπόρ *Ἀπομνημονεύματα*, πού ἀποτελεῖται «ὁλοκληρωτικά ἀπό προκατασκευασμένα στοιχεῖα» καί στό ὁποῖο κάθε σελίδα διαβάζεται πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις, ἐνῶ οἱ σχέσεις τῶν φράσεων μένουν πάντα ἀνολοκλήρωτες· τά σχέδια τοῦ Κόνσταντ γιά μιά μετεστραμμένη γλυπτική· στόν κινηματογράφο, τό μετεστραμμένο ντοκυμανταίρ τοῦ Ντεμπόρ *Γιά τό πέρασμα μερικῶν ἀτόμων μέσ' ἀπό μιά ἀρκετά σύντομη χρονική μονάδα*. Στό στάδιο

ἐκείνου πού ὁ *Τρόπος χρήσης τῆς μεταστροφῆς* ὀνόμαζε «ὑπερμεταστροφή, δηλαδή οἱ τάσεις τῆς μεταστροφῆς νά ἐφαρμοστεῖ στήν κοινωνική καί καθημερινή ζωή» (γιά παράδειγμα οἱ συνθηματικές λέξεις ἤ οἱ μεταμφιέσεις, πού ἀνήκουν στή σφαίρα τοῦ παιχνιδιοῦ), μποροῦμε ν' ἀναφέρουμε τή βιομηχανική ζωγραφική τοῦ Γκαλλίτσο· τό «ὀρχηστρικό» σχέδιο τοῦ Βυκέρτ γιά μιά ζωγραφική σέ ἁλυσίδα, στήν ὁποία ἡ διαίρεση τῆς δουλειᾶς θά γίνεται μέ βάση τό χρῶμα· τίς πολυάριθμες μεταστροφές κτιρίων, ἀπό τίς ὁποῖες θά γεννηθεῖ ἡ ἐνιαία πολεοδομία. Τέλος σ' αὐτό τό στάδιο θά 'πρεπε νά συγκαταλέγουμε τίς ἴδιες τίς «ὀργανωτικές» μορφές τῆς Κ.Δ. καί τῆς προπαγάνδας της.

Σ' αὐτό τό σημεῖο τῆς πορείας τοῦ κόσμου ὅλες οἱ μορφές τῆς ἔκφρασης ἀρχίζουν νά χάνουν κάθε σημασία καί παρωδοῦν τόν ἴδιο τους τόν ἑαυτό. Ὅπως πολύ συχνά μποροῦν νά διαπιστώσουν οἱ ἀναγνῶστες αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης, σήμερα ἡ γραφή ἔχει πάντοτε ἕνα στοιχεῖο παρωδίας. «Πρέπει νά συλλάβουμε ἕνα στάδιο παρωδίας - σοβαρότητας, στό ὁποῖο ἡ συσσώρευση μετεστραμμένων στοιχείων, ἀντί νά θέλει νά προκαλέσει τήν ἀγανάχτηση ἤ τό γέλιο ἀναφερόμενη στήν ἔννοια τοῦ πρωτότυπου ἔργου, θά πρέπει ἀντίθετα, ὑπογραμμίζοντας τήν ἀδιαφορία μας γιά ἕνα ἀσήμαντο καί ξεχασμένο πρωτότυπο, νά χρησιμεύει γιά νά ἐκφράσει τό θαυμασμό», ἔγραφε ὁ *Τρόπος χρήσης τῆς μεταστροφῆς*.

Ἡ παρωδία-σοβαρότητα ἀγκαλιάζει τίς ἀντιφάσεις μιᾶς ἐποχῆς, στήν ὁποία μᾶς πιέζουν τόσο πολύ ἡ ὑποχρέωση καί ἡ σχεδόν ἀπόλυτη ἀδυναμία νά ἑνοποιήσουμε καί νά φέρουμε σέ πέρας μιά συλλογική κι ὁλότελα ἀνανεωτική δράση· μιᾶς ἐποχῆς στήν ὁποία ἀκόμα καί τό πιό σοβαρό προχωράει κρυμμένο μέσα στό διπλό παιχνίδι τῆς τέχνης καί τῆς ἄρνησής της· μιᾶς ἐποχῆς στήν ὁποία οἱ οὐσιαστικότερες ἐξερευνήσεις ἔγιναν ἀπό ἀνθρώπους μιᾶς τόσο συγκινητικῆς ἀνικανότητας.

Η ΕΝΙΑΙΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ '50

Τόν Αὔγουστο τοῦ 1956, οἱ ὁμάδες πού ἑτοίμαζαν τήν ἵδρυση τῆς Κ.Δ. μοίρασαν μιά προκήρυξη καλώντας στό μπουκοτάρισμα τοῦ ὑποτιθέμενου «Φεστιβάλ Πρωτοποριακῆς Τέχνης», πού γινόταν τότε στή Μασσαλία καί τό ὁποῖο θεωροῦσαν ὡς τήν πληρέστερη ἐπίσημη συλλογή «ἐκείνων τῶν ἔργων πού σέ εἴκοσι χρόνια θά ἐκπροσωποῦν τήν ἠλιθιότητα τῆς δεκαετίας τοῦ '50».

Σύμφωνα μ' αὐτήν τήν προκήρυξη, ἡ τέχνη αὐτῆς τῆς δεκαετίας κυριαρχεῖται κι ἀποτελεῖται σχεδόν ἀποκλειστικά ἀπό συγκαλυμμένες

ἐπαναλήψεις, ἀπό μιά στασιμότητα πού ἐκφράζει τήν ὁριστική ἐξάντληση ὅλου τοῦ παλιοῦ πολιτιστικοῦ πειραματικοῦ πεδίου, κι ἀπό τήν ἀνικανότητα ν' ἀναζητηθεῖ κάτι καινούργιο. Παρ' ὅλ' αὐτά τήν ἴδια ἐποχή κάποιες δυνάμεις μπόρεσαν νά συγκροτηθοῦν ὑπογείως. Σ' αὐτές θά 'πρεπε νά συμπεριλάβουμε τή σύλληψη μιᾶς ἐνιαίας πολεοδομίας, πού διαφάνηκε ἀπό τό 1953 κιόλας γιά νά πρωτοδιατυπωθεῖ στά τέλη τοῦ 1956, σέ μιά προκήρυξη πού μοιράστηκε στό Τουρίνο μέ τήν εὐκαιρία μιᾶς ἐκδήλωσης τῶν ἰταλῶν συντρόφων μας («Λόγια σκοτεινά», ἔγραφε ἡ Nuova Stampa στίς 11 Δεκεμβρίου, «ὅπως αὐτή ἡ προειδοποίηση: "Διαδηλῶστε ὑπέρ τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας! Τό μέλλον τῶν παιδιῶν σας ἐξαρτιέται ἀπ' αὐτήν!"»). Ἡ ἐνιαία πολεοδομία βρίσκεται στό ἐπίκεντρο τῶν ἀσχολιῶν τῆς Κ.Δ. καί παρ' ὅλες τίς ἀναβολές ἤ τίς δυσκολίες στήν ἐφαρμογή της, ἡ ἐναρκτήρια εἰσήγηση στή Συνδιάσκεψη ὀρθότατα διαπιστώνει ὅτι ἡ ἐνιαία πολεοδομία ἄρχισε ἀπό τή στιγμή κιόλας πού πρωτοεμφανίστηκε στό ἐπίπεδο τῆς ἔρευνας.

Ἡ δεκαετία τοῦ '50 τελειώνει αὐτές τίς μέρες. Χωρίς νά ἐπιχειρήσουμε τήν πρόβλεψη ἄν ἡ ἠλιθιότητά της στόν τομέα τῆς τέχνης καί τῆς χρήσης τῆς ζωῆς – πού ὀφείλεται σέ γενικότερες αἰτίες – θά μειωθεῖ ἤ θά ἐπιδεινωθεῖ στό ἄμεσο μέλλον, εἶναι καιρός νά ἐξετάσουμε πού βρίσκεται ἡ Ἐνιαία Πολεοδομία (Ε.Π.) ἔπειτ' ἀπό ἕνα πρῶτο στάδιο ἀνάπτυξης. Πολλά σημεῖα πρέπει νά διευκρινιστοῦν.

Πρῶτα-πρῶτα, ἡ ἐνιαία πολεοδομία δέν εἶναι πολεοδομική θεωρία ἀλλά κριτική τῆς πολεοδομίας. Παρομοίως ἡ παρουσία μας στήν πειραματική τέχνη εἶναι κριτική τῆς τέχνης καί ἡ κοινωνιολογική ἔρευνα πρέπει εἶναι κριτική τῆς κοινωνιολογίας. Δέν ἀποδεχόμαστε καμμιά διαχωρισμένη θεωρία. Στόχος μας εἶναι ἡ σφαιρική δημιουργία τῆς ὕπαρξης.

Ἡ ἐνιαία πολεοδομία διακρίνεται ἀπό τά προβλήματα τῆς κατοικίας, ἄν καί στόχος της εἶναι νά τά περιλάβει. Ἀκόμα περισσότερο διακρίνεται ἀπό τίς σημερινές ἐμπορικές συναλλαγές. Αὐτή τή στιγμή ἀποσκοπεῖ στή διαμόρφωση ἑνός πεδίου πειραματισμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ χώρου τῶν μελλοντικῶν πόλεων. Δέν ἀποτελεῖ ἀντίδραση στόν φονξιοναλισμό· τόν ξεπερνᾶ γιατί στόχος της εἶναι νά πετύχει, πέρ' ἀπό τό ἄμεσα ὠφελιμιστικό, ἕνα λειτουργικό περιβάλλον γεμάτο πάθος. Ὁ φονξιοναλισμός, πού φαντάζεται πώς ἐξακολουθεῖ νά βρίσκεται στήν πρωτοπορία ἐπειδή συναντᾶ ἀκόμα ἀντιδράσεις ἀπό τούς συντηρητικούς, ἔχει κιόλας θριαμβεύσει πλατύτατα. Οἱ θετικές συνεισφορές του – ἡ προσαρμογή σέ πρακτικές λειτουργίες, ἡ τεχνική καινοτομία, ἡ ἄνεση, ἡ ἀπόρριψη τοῦ περιττοῦ διάκοσμου – ὅλ' αὐτά εἶναι πιά κοινοτοπίες. Ἀλλά τό ἀπό κάθε ἄποψη ἐξαιρετικά περιο-

ρισμένο πεδίο ἐφαρμογῆς του δέν τόν ὁδήγησε σέ μιά ἀνάλογη θεωρητική σεμνότητα. Γιά νά δικαιώσει φιλοσοφικά τήν ἐξάπλωση τῶν ἀνανεωτικῶν ἀρχῶν του σ' ὅλην τήν ὀργάνωση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὁ φονξιοναλισμός, ἀπό ἀπερισκεψία λές, συμπορεύτηκε μέ τίς πιό ἄκαμπτες συντηρητικές θεωρίες (καί τήν ἴδια στιγμή μεταβλήθηκε κι ὁ ἴδιος σέ ἄκαμπτο δόγμα). Πρέπει νά κατασκευάσουμε ἀτμόσφαιρες πού θά 'ναι ἀδύνατο νά κατοικηθοῦν. Πρέπει νά κατασκευάσουμε τούς δρόμους τῆς πραγματικῆς ζωῆς, τά σκηνικά ἑνός ἀφυπνισμένου ὀνείρου. Τό ζήτημα τῆς κατασκευῆς ἐκκλησιῶν μᾶς προσφέρει ἕνα ἰδιαίτερα ἀποκαλυπτικό κριτήριο. Οἱ φονξιοναλιστές ἀρχιτέκτονες ἔχουν τήν τάση νά ἀποδέχονται τήν κατασκευή ἐκκλησιῶν, πιστεύοντας – ἄν δέν πρόκειται γιά ἠλίθιους θεοσεβούμενους – πώς ἡ ἐκκλησία (κτίριο χωρίς λειτουργία σέ μιά λειτουργική πολεοδομία) μπορεῖ νά ἰδωθεῖ σάν μιά ἐλεύθερη ἄσκηση πλαστικῶν μορφῶν. Τό σφάλμα τους βρίσκεται στ' ὅτι παραμελοῦν τήν ψυχολειτουργική πραγματικότητα τῆς ἐκκλησίας. Οἱ φονξιοναλιστές, ἐκφραστές τοῦ τεχνικοῦ ὠφελιμισμοῦ μιᾶς ἐποχῆς, δέν μποροῦν νά φτιάξουν σωστά οὔτε μιά ἐκκλησία – σωστά μέ τήν ἔννοια ὅτι ὁ καθεδρικός ναός ἦταν ἡ ἑνωτική ἐπιτυχία μιᾶς κοινωνίας ὁπωσδήποτε πρωτόγονης καί πολύ περισσότερο ἀπό μᾶς βυθισμένης στήν προϊστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Ἀπό τήν πλευρά τους, στήν ἴδια ἐποχή τῶν τεχνικῶν μέσων πού γέννησαν τόν φονξιοναλισμό, οἱ καταστασιακοί ἀρχιτέκτονες θέλουν νά δημιουργήσουν νέα πλαίσια συμπεριφορᾶς, ἀπαλλαγμένα ἀπό τήν κοινοτυπία καί τά παλιά ταμπού. Γι' αὐτό καί ἀντιτίθενται ἀπόλυτα στήν κατασκευή καί στή συντήρηση τῶν θρησκευτικῶν κτιρίων, μέ τά ὁποῖα βρίσκονται σέ ἄμεσο ἀνταγωνισμό. Ἡ ἐνιαία πολεοδομία ταυτίζεται ἀντικειμενικά μέ τά συμφέροντα μιᾶς καθολικῆς ἀνατροπῆς.

Ὅπως διακρίνεται ἀπό τά προβλήματα τῆς κατοικίας, ἡ ἐνιαία πολεοδομία διακρίνεται καί ἀπό τά αἰσθητικά προβλήματα. Ἀντιτίθεται στό παθητικό θέαμα, ἀρχή τῆς κουλτούρας μας, στήν ὁποία ἡ ὀργάνωση τοῦ θεάματος ἐκτείνεται σκανδαλωδῶς στόν ἴδιο βαθμό μέ τόν ὁποῖον αὐξάνουν τά μέσα τῆς ἀνθρώπινης ἐπέμβασης. Ἐνῶ οἱ σημερινές πόλεις παρουσιάζονται ἀπό μόνες τους σάν ἕνα ἀξιοθρήνητο θέαμα – ἕνα συμπλήρωμα τῶν μουσείων γιά τούς τουρίστες πού περιφέρονται κλεισμένοι στά γυάλινα λεωφορεῖα τους – ἡ Ε.Π. θεωρεῖ τό χῶρο τῆς πόλης πεδίο ἑνός ἀληθινά ὁμαδικοῦ παιχνιδιοῦ.

Ἡ ἐνιαία πολεοδομία δέν διαχωρίζεται ἰδεατά ἀπό τό σημερινό χῶρο τῶν πόλεων. Γεννήθηκε μέ βάση τήν ἐμπειρία αὐτοῦ τοῦ χώρου καί κάποιες ὑπαρκτές κατασκευές. Πρέπει νά ἐκμεταλλευτοῦμε τά σημερινά σκηνικά βάζοντας σέ πράξη

ἕναν παιγνιώδη χῶρο, ὅπως μᾶς τόν δείχνει ἡ πειραματική περιπλάνηση, καί παράλληλα νά κατασκευάσουμε ἐντελῶς καινούργια σκηνικά. Αὐτή ἡ ἀλληλοδιείσδυση (χρησιμοποίηση τῆς σημερινῆς πόλης, κατασκευή τῆς μελλοντικῆς πόλης) ἐπιβάλλει τό χειρισμό τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μεταστροφῆς.

Ἡ ἐνιαία πολεοδομία ἀντιτίθεται στήν ἀκινητοποίηση τῶν πόλεων μέσα στό χρόνο καί κηρύσσει τό διαρκή μετασχηματισμό τους, μιά ἐπιταχυμένη κίνηση ἐγκατάλειψης κι ἀνοικοδόμησης τῆς πόλης μέσα στό χρόνο καί (ὅταν δίνεται ἡ εὐκαιρία) μέσα στό χῶρο. Μ' αὐτό τό πνεῦμα σκεφτήκαμε νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τίς κλιματολογικές συνθῆκες στίς ὁποῖες ἀναπτύχθηκαν κιόλας δυό μεγάλοι ἀρχιτεκτονικοί πολιτισμοί – στήν Καμπότζη καί στό νοτιοανατολικό Μεξικό –, γιά νά κατασκευάσουμε κινούμενες πόλεις μέσα στή ζούγκλα. Οἱ καινούργιες συνοικίες μιᾶς τέτοιας πόλης θά κατασκευάζονται πρός τά δυτικά χερσώνοντας τό δάσος, ἐνῶ ἕνα ἀνάλογο μέρος τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς πόλης θά ἐγκαταλείπεται στήν τροπική βλάστηση, πού θά δημιουργεῖ ἀπό μόνη της στρώματα βαθμιαίου περάσματος ἀπό τήν καινούργια πόλη στήν ἄγρια φύση. Αὐτή ἡ κυνηγημένη ἀπό τό δάσος πόλη, ἐκτός ἀπό τήν ἀσύγκριτη ζώνη περιπλάνησης πού θ' ἄφηνε στό διάβα της καί πέρ' ἀπό ἕνα πάντρεμα μέ τήν φύση πολύ πιό τολμηρό ἀπό τίς ἀπόπειρες τοῦ Φράνκ Λόυντ Ράιτ, θά παρουσίαζε τό πλεονέκτημα μιᾶς σκηνικῆς παρουσίασης τῆς φυγῆς τοῦ χρόνου σ' ἕναν κοινωνικό χῶρο καταδικασμένο στή δημιουργική ἀνανέωση.

Ἡ ἐνιαία πολεοδομία ἀντιτίθεται στό ρίζωμα τῶν ἀνθρώπων σέ κάποια σημεῖα τῆς πόλης. Εἶναι τό κατώφλι ἑνός πολιτισμοῦ τῶν διασκεδάσεων καί τοῦ παιχνιδιοῦ. Θά πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι, κάτω ἀπό τό ζυγό τοῦ σημερινοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος, ἡ τεχνική χρησιμοποιήθηκε γιά νά πολλαπλασιάσει τά ψευτοπαιχνίδια τῆς παθητικότητας καί τοῦ κοινωνικοῦ διασκορπισμοῦ (τηλεόραση), ἐνῶ οἱ καινούργιες μορφές παιγνιώδους συμμετοχῆς, πού ἔγιναν ἐξίσου ἐφικτές, βρέθηκαν νά ἐλέγχονται ἀπ' ὅλες τίς ἀστυνομίες – ὅπως γιά παράδειγμα οἱ ἐρασιτεχνικοί ραδιοσταθμοί, πού κατάντησαν τεχνικός προσκοπισμός.

Τό καταστασιακό πείραμα τῆς περιπλάνησης εἶναι ταυτόχρονα μέσο μελέτης καί παιχνίδι τοῦ χώρου τῆς πόλης. Γι' αὐτό καί συμβαδίζει μέ τήν ἐνιαία πολεοδομία. Ὅσον ἀφορᾶ τήν Ε.Π. ἡ ἑνότητα θεωρίας - πρακτικῆς συνίσταται ὄχι μόνο στήν προώθηση τῆς κατασκευῆς (ἤ τῶν ἀναζητήσεων πάνω στήν κατασκευή μέ μακέτες) μέ τή θεωρητική σκέψη, ἀλλά ἰδιαίτερα στήν προώθηση τῆς ἑνότητας ἀνάμεσα στήν ἄμεση καί συλλογική παιγνιώδη χρήση τῆς πόλης καί τήν πολεοδομία ὡς κατασκευή. Τά παιχνίδια κι οἱ πραγματικές συγκινή-

σεις στίς σημερινές πόλεις συνδέονται ἄρρηκτα μέ τά σχέδια τῆς Ε.Π., ὅπως κι ἀργότερα τά ἔργα τῆς Ε.Π. δέν θά πρέπει νά διαχωρίζονται ἀπό τά παιχνίδια καί τίς συγκινήσεις πού θά προκαλοῦν. Οἱ πειραματικές περιπλανήσεις πού σκόπευει νά κάνει ἡ καταστασιακή Διεθνής τήν ἄνοιξη τοῦ 1960 στό Ἄμστερνταμ, ἔχοντας στή διάθεσή της σημαντικά μέσα μεταφορᾶς καί τηλεπικοινωνίας, εἶναι γιά μᾶς μιά ἀντικειμενική μελέτη τῆς πόλης καί παιχνίδι ἐπικοινωνιῶν. Στήν πραγματικότητα, ἐκτός ἀπό τά οὐσιώδη διδάγματα πού προσφέρει, ἡ πειραματική περιπλάνηση ἐπιτρέπει μιά γνώση πού ἀναφέρεται σέ πολύ συγκεκριμένα καί περιορισμένα χρονικά ὅρια. Ἡ οἰκοδόμηση ἤ τό γκρέμισμα σπιτιῶν, ἡ μετακίνηση τῶν μικροκοινωνιῶν καί οἱ μόδες ἀρκοῦν γιά ν' ἀλλάξουν σέ μερικά χρόνια τό δίκτυο ἐπιφανειακῶν ἕλξεων μιᾶς πόλης – φαινόμενο ἐξαιρετικά ἐνθαρρυντικό γιά τή στιγμή πού θά πετύχουμε μιά ἐνεργή σύνδεση τῆς πειραματικῆς περιπλάνησης μέ τήν καταστασιακή πολεοδομική κατασκευή. Δέν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία ὅτι μέχρι τότε ὁ χῶρος τῆς πόλης θ' ἀλλάζει ἀπό μόνος του, ἀναρχικά, κάνοντας τελικά ἄχρηστες ὅσες περιπλανήσεις δέν μπόρεσαν νά καταλήξουν σέ συνειδητές ἀλλαγές αὐτοῦ τοῦ χώρου. Ἀλλά τό πρωταρχικό δίδαγμα τῆς πειραματικῆς περιπλάνησης εἶναι ἡ ἴδια της ἡ ζωντανή ὕπαρξη.

Βρισκόμαστε στίς ἀπαρχές τοῦ πολιτισμοῦ τῶν πόλεων καί πρέπει νά τόν φτιάξουμε οἱ ἴδιοι, ἔστω κι ἄν ξεκινᾶμε ἀπό προϋπάρχουσες συνθῆκες. Ὅλες οἱ ἱστορίες πού ζοῦμε, ἡ περιπλάνηση τῆς ζωῆς μας, σημαδεύονται ἀπό τήν ἀναζήτηση (ἤ τήν ἔλλειψη) μιᾶς ἀνώτερης κατασκευῆς. Ἡ ἀλλαγή τοῦ περιβάλλοντος φέρνει στήν ἐπιφάνεια καινούργιες συναισθηματικές καταστάσεις, πού ἀρχικά τίς νοιώθουμε παθητικά καί στή συνέχεια, καθώς μεγαλώνει ἡ συνείδηση, καταφέρνουν ν' ἀντιδράσουν ἐποικοδομητικά. Τό Λονδίνο ἦταν τό πρῶτο πολεοδομικό ἔργο τῆς βιομηχανικῆς ἐπανάστασης καί ἡ ἀγγλική λογοτεχνία τοῦ 19ου αἰώνα μαρτυράει μιά συνειδητοποίηση τῶν προβλημάτων τῆς ἀτμόσφαιρας καί τῶν ποιοτικά διαφορετικῶν δυνατοτήτων μιᾶς μεγάλης ἀστικῆς περιοχῆς. Ἡ ἀργή ἱστορική ἐξέλιξη τῶν παθῶν σημειώνει μιά ἀπό τίς σπουδαῖες καμπές της μέ τόν ἔρωτα τοῦ Τόμας ντέ Κουίνσυ (Thomas de Quinsey) καί τῆς φτωχιᾶς Ἄννι, πού χωρίστηκαν παρά τή θέλησή τους κι ἔψαχναν ὁ ἕνας τόν ἄλλον χωρίς ποτέ νά ξαναβρεθοῦν, «μέσα στόν ἀπέραντο λαβύρινθο τῶν δρόμων τοῦ Λονδίνου, μερικά ἴσως βήματα ὁ ἕνας ἀπ' τόν ἄλλον...». Ἡ πραγματική ζωή τοῦ Τόμας ντέ Κουίνσυ ἀνάμεσα στά 1804 μέ 1812, τόν κάνει πρόδρομο τῆς περιπλάνησης: «Ψάχνοντας ἀκούραστα ἕνα πέρασμα πρός τά νοτιοδυτικά, γιά νά μήν ξαναπεράσω ἀπ' ὅλες

τίς προκυμαῖες καί τ' ἀκρωτήρια πού εἶχα συναντήσει στό πρῶτο μου ταξίδι, μπῆκα ξαφνικά μέσα σέ λαβύρινθους ἀπό δρομάκια (...) Καί νόμιζα πώς μόλις εἶχα ἀνακαλύψει, πρῶτος ἐγώ, κάποιες ἀπ' αὐτές τίς terrae incognitae, ἀμφιβάλλοντας ἄν τίς σημείωναν οἱ σύγχρονοι χάρτες τοῦ Λονδίνου». Πρός τά τέλη τοῦ αἰώνα αὐτή ἡ αἴσθηση ἦταν τόσο συχνή στή μυθιστορηματική γραφή, πού ὁ Στήβενσον παρουσιάζει ἕναν ἥρωά του νά περιπλανᾶται στό νυχτερινό Λονδίνο ἔκπληκτος πού «σ' ἕνα τόσο σύνθετο σκηνικό δέν συναντᾶ οὔτε κάν τή σκιά κάποιας περιπέτειας» *(New Arabian Nights)*.

Οἱ πολεοδόμοι τοῦ 20ου αἰώνα πρέπει νά κατασκευάσουν περιπέτειες. Ἡ ἁπλούστερη καταστασιακή πράξη θά 'ναι ἡ ἐξαφάνιση ὅλων τῶν ἀναμνήσεων γύρω ἀπό τό πῶς χρησιμοποιεῖ τό χρόνο ἡ ἐποχή μας, μιά ἐποχή πού μέχρι σήμερα ἔζησε πολύ πιό κάτω ἀπό τίς δυνατότητές της.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Στό δεύτερο τεῦχος αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης δημοσιεύσαμε μιά σημείωση σχετικά μέ τό μέσο ὅρο τῆς ἡλικίας τῶν καταστασιακῶν. Ἀλλά πρέπει νά τήν συμπληρώσουμε μέ τήν μέχρι τώρα ἐξέλιξη, καί νά διορθώσουμε τήν ἑρμηνεία τῶν στατιστικῶν στοιχείων πού χρησιμοποιήσαμε (παρ' ὅλο πού αὐτά καθαυτά ἦταν σωστά). Ἐκείνη ἡ σημείωση ἔλεγε ὅτι, ἐνῶ ὁ μέσος ὅρος τῆς ἡλικίας ἦταν 29 $^{1}/_{2}$ κατά τήν ἵδρυση τῆς Κ.Δ., μετά ἕνα χρόνο ξεπέρασε τά 32 χρόνια. Γιά νά ἐξηγήσουμε αὐτή τή γρήγορη ἄνοδο τῆς ἡλικίας (θεωρώντας πάντα ὅτι ἡ Κ.Δ. ἦταν σέ μεγάλο βαθμό συνέχεια τοῦ πρωτοποριακοῦ «λεττριστικοῦ» κινήματος τῶν ἀρχῶν τῆς δεκαετίας τοῦ '50), συγκρίναμε τό 29 $^{1}/_{2}$ μέ τό μέσο ὅρο τῆς ἡλικίας τῶν μελῶν τῆς λεττριστικῆς Διεθνοῦς, πού τέσσερα χρόνια νωρίτερα, «τό καλοκαίρι τοῦ 1953», ἦταν μικρότερος ἀπό 21.

Ἐδῶ πρέπει νά ἐξετάσουμε ἀπό κοντύτερα τίς αὐξομειώσεις τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν καί τίς σχέσεις τους μέ τούς ἀνθρώπους πού πῆραν μέρος σ' αὐτά τά κινήματα. Τό 1952 ὁ μέσος ὅρος γιά τό ἑνωμένο λεττριστικό κίνημα ἦταν 24,4. Ὅταν ἦρθε ἡ ρήξη (καί ἡ ἀριστερή πτέρυγα συγκέντρωσε γενικά τά νεαρότερα ἄτομα) ὁ μέσος ὅρος τῆς ἡλικίας τῶν μελῶν τῆς λεττριστικῆς Διεθνοῦς ἔφτασε τά 23 χρόνια. Καί καθώς αὐτό τό κίνημα προσανατολίστηκε πρός ἕναν ἐξτρεμισμό πού τό ἀπομάκρυνε ὅλο καί περισσότερο ἀπό τήν πολιτική οἰκονομία, συσπείρωσε τόσο νεαρά ἄτομα ὥστε μέσα στό καλοκαίρι τοῦ 1953 ὁ μέσος ὅρος ἔπεσε στά 20,8. Αὐτόν τόν ἀριθμό χρησιμοποιήσαμε στίς ἐκτιμήσεις τοῦ δεύτερου τεύχους μας.

Ἔτσι ἄν πάρουμε ὡς βάση τό 24,4 τοῦ 1952, ἡ φυσιολογική ἄνοδος τῆς ἡλικίας θά μᾶς ἔδινε τό 1957 ἕνα μέσο ὅρο ἡλικίας 29,4. Πραγματικά, στή Συνδιάσκεψη τοῦ Κόζιο ντ' Ἀρόσα ὁ μέσος ὅρος ἦταν 29,53. Ἡ ἀναλογία αὐτή δείχνει ὅτι τά παλιά στοιχεῖα πού διαγράφτηκαν ἀντικαταστάθηκαν ἀπό ἕνα ἄλλο στρῶμα, τό ὁποῖο προερχόταν ἀπό διαφορετικές πρωτοποριακές τάσεις τῆς ἴδιας γενιᾶς, καί οἱ ἔφηβοι τοῦ 1953 ἀντικαταστάθηκαν στό σύνολό τους ἀπ' αὐτούς τούς καινούργιους ἐπαγγελματίες. Ἔπειτα ἀπό ἕνα χρόνο ὕπαρξης τῆς Κ.Δ. ἡ μέση ἡλικία φτάνει τά 32,08, ἐνῶ ἡ φυσιολογική ἄνοδος τῆς ἡλικίας θά ἦταν 30,4 μέ βάση τό 1952 καί 30,53 μέ βάση τό Κόζιο ντ' Ἀρόσια. Αὐτή ἡ ἀξιοσημείωτη ἄνοδος τῆς ἡλικίας δείχνει ὅτι τό κίνημά μας ἐξακολουθεῖ νά συσπειρώνει στοιχεῖα πού βάδιζαν κιόλας στό δρόμο τῆς μεταπολεμικῆς πειραματικῆς τέχνης. Παρ' ὅλ' αὐτά ἡ ἄνοδος τῆς ἡλικίας κατά τήν περίοδο 1952-1958 βρίσκεται ἀρκετά μακρυά ἀπό τό καταστροφικό ποσοστό πού ἀναφέραμε στό προηγούμενο τεῦχος μας. Ἀλλά αὐτό δέν σημαίνει ὅτι δέν χρειάζεται νά φροντίσουμε τήν ἀνανέωσή μας ἀπό νεαρότερα στοιχεῖα.

Σημάδια μιᾶς τέτοιας ἀνανέωσης πρωτοπαρουσιάστηκαν τό 1959. Μετά τήν Συνδιάσκεψη τοῦ Μονάχου ἡ μέση ἡλικία στήν Κ.Δ. εἶναι 30,8, σημειώνοντας σημαντική πτώση σέ σχέση μέ τόν προηγούμενο ἀριθμό (32,08) καί τόν ἀριθμό πού θά μᾶς ἔδινε ἡ φυσιολογική ἄνοδος τῆς ἡλικίας ἀπό τό καλοκαίρι τοῦ 1952 (31,4).

Δέν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία ὅτι αὐτή ἡ πτώση (πού ὀφείλεται κυρίως στό γερμανικό τμῆμα μας) σημαδεύει μιά ἐλάχιστη ἀνανέωση, ἄν θεωρήσουμε ὅτι ἔγινε μέσα σ᾽ ἑφτά χρόνια (1952-1959). Καί ἀσφαλῶς δέν μποροῦμε ἀκόμα νά ποῦμε ὅτι στήν πιό προχωρημένη πολιτιστική ἀναζήτηση μιά καινούργια γενιά ἀντικατέστησε ὁλοκληρωτικά τή γενιά τοῦ 1952.

Οἱ ἐργασίες τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Μονάχου.

Η ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Κ.Δ. ΣΤΟ ΜΟΝΑΧΟ

Ἡ Γ΄ Συνδιάσκεψη τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς ἔγινε στό Μόναχο ἀπό τίς 17 ὡς τίς 20 Ἀπριλίου, δεκαπέντε μῆνες μετά τήν Β΄ Συνδιάσκεψη τοῦ Παρισιοῦ (Ἰανουάριος 1958). Οἱ καταστασιακοί τοῦ Βελγίου, τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Δανίας, τῆς Ἰταλίας καί τῆς Ὀλλανδίας ἐκπροσωπήθηκαν ἀπό τούς : Ἀρμάντο (Armando), Ἔρβιν Ἄιχ (Eich), Μωρίς Βυκέρτ, Ἄσγκερ Γιόρν, Κόνσταντ, Τζόρς Μελανόττε, Γκ.-Ἐ. Ντεμπόρ, Χάρ Ἄουντεγιανς (Har Oudejans), Πίνοτ-Γκαλλίτσο, Χάιμραντ Πρέμ, Γκρέτελ Στάντλερ (Gredel Stadler), Χάνς-Πέτερ Τσίμμερ (Peter Zimmer) καί Χάιντς Χέφλ (Heinz Höfl).

Στίς 18 Ἀπριλίου ἀρχίζει ἡ πρώτη συνεδρίαση μέ μιά ἔκθεση τοῦ Κόνσταντ γιά τήν ἐνιαία πολεοδομία, στήν ὁποία ἀναγγέλλει τήν ἵδρυση ἑνός γραφείου ἐρευνῶν γιά τήν ἐνιαία πολεοδομία στήν Ὀλλανδία. Ἡ συζήτηση πού ἀκολουθεῖ καταπιάνεται μ' ὅλες τίς πλευρές τῆς κοινῆς δραστηριότητας τῶν καταστασιακῶν. Ὁ Πρέμ ρωτᾶ γιά τό ζήτημα τῆς ὑποταγῆς τῶν ἀτομικῶν δραστηριοτήτων στήν ὀργάνωση τοῦ κινήματος, γιά τόν ἴδιο τόν ὁρισμό μιᾶς κατασκευασμένης κατάστασης, καθώς καί γιά τή σχέση της μέ τή συνολική πραγματικότητα. Ἀπαντώντας ὁ Γιόρν ἐκθέτει τρεῖς δυνατότητες θεώρησης τῆς κατασκευασμένης κατάστασης: «Οὐτοπικός τόπος, ἤ μιά ἀπομονωμένη ἀτμόσφαιρα στήν ὁποία μπορεῖ νά ζήσει κανείς, ἤ μιά σειρά πολυάριθμων ἀτμοσφαιρῶν σέ ἄμεση συνάρτηση μέ τή ζωή». Τό σύνολο ὅσων συμμετέχουν, ἀπορρίπτοντας τόν πρῶτο ὁρισμό, ἐκδηλώνει τήν προτίμησή του γιά τόν τρίτο. Ὁ Ἀρμάντο βάζει τό ζήτημα τοῦ ἐπαναστατικοῦ ρόλου τοῦ προλεταριάτου σήμερα.

Στή συνέχεια ἡ ἰταλική ἀντιπροσωπεία ζητᾶ ν' ἀποσαφηνιστεῖ τό συγκεκριμένο πρόγραμμα τοῦ «γραφείου ἐρευνῶν γιά μιά ἐνιαία πολεοδομία», ἀνησυχώντας μήπως αὐτονομηθεῖ μέσα στό κίνημα καί (ἔχοντας σ' αὐτό τό σημεῖο τήν ὑποστήριξη τοῦ Γιόρν) μήπως ἀποκτήσει μιά ἐπικίνδυνη ἐξειδίκευση. Ὁ Μελανόττε ρωτάει «πῶς θά

ἐκτιμᾶται ἡ σημασία ἑνός ἔργου πού δέν θ' ἀνήκει στά σχέδια τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας;». Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας καλύπτει ἐξίσου καί τή συμπεριφορά γιατί μιά ὁρισμένη συμπεριφορά μπορεῖ νά μᾶς ὁδηγήσει νά εἴμαστε καταστασιακοί χωρίς νά 'χουμε δημιουργήσει τίποτα. Ὁ Κόνσταντ ἀπαντᾶ ὅτι μόνο τό σύνολο τῆς Κ.Δ. μπορεῖ νά δώσει τίς κατευθυντήριες γραμμές τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας, γιά τήν ὁποία κανένας καταστασιακός δέν πρέπει νά δείχνει ἀδιαφορία. Ἡ δραστηριότητα τοῦ «γραφείου ἐρευνῶν γιά τήν Ε.Π.», ὅπως κι αὐτή τοῦ Πειραματικοῦ Ἐργαστηρίου τῆς Ἄλμπα, ἐξαρτιέται ἀπό τό καταστασιακό κίνημα. Κανείς ἀπ' αὐτούς τούς ἐπιμέρους ὀργανισμούς δέν πρέπει νά δεσμεύει τήν Κ.Δ. Ὅλοι τους δεσμεύονται ἀπ' αὐτήν.

Ἡ δεύτερη συνεδρίαση ἄνοιξε μέ μιά ἔκθεση τοῦ Τσίμμερ σχετικά μέ τίς συνθῆκες τῆς δράσης μας στή Γερμανία καί τήν ἱστορία τοῦ σχηματισμοῦ – ἀπό τό 1957 – τῆς καινούργιας τάσης τῆς γερμανικῆς πρωτοπορίας (ἡ ὁμάδα *Spur*), πού σήμερα ἀνήκει στήν καταστασιακή Διεθνή. Ὁ Τσίμμερ κι οἱ σύντροφοί του, ξεκινώντας ἀπό μιά ἁπλῶς ζωγραφική ἀντίθεση στή μοντερνίστικη ὁμοιομορφία – στήν ὁποία σύντομα συμπεριέλαβαν καί τόν ταοισμό, πού πρόσφατα ξαναχρησιμοποιεῖται –, θέλησαν νά προχωρήσουν πρός ἕνα καθολικό ἔργο τέχνης (ἐδῶ ἀναφέρονται στήν ἀρχιτεκτονική τοῦ Λουδοβίκου τοῦ Β' τῆς Βαυαρίας, ὅπως μεταφέρθηκε στήν βαγκνερική ὄπερα), τό ὁποῖο θά περιλαμβάνει κοινωνικές καί πολιτικές πλευρές. Ἔτσι κατάλαβαν ὅτι «εἶχαν ἄλλους στόχους, ἀκόμα ἀνέκφραστους ἀλλά ὁπωσδήποτε διαφορετικούς ἀπ' ὅλους ἐκείνους τῆς γερμανικῆς τέχνης». Σ' αὐτήν τήν ἀναζήτηση ἐνισχύθηκαν ἀπό τίς σχέσεις τους μέ τούς καταστασιακούς κι ἀπό τό μεγάλο σκάνδαλο πού προκάλεσαν στό Μόναχο, μέ τήν ἐπίθεσή τους ἐνάντια στό φιλόσοφο Μπένζε (Bense) στίς ἀρχές τοῦ χρόνου. Χρησιμοποίησαν γιά στόχο τό Μπένζε, ἐξαιτίας τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πού χαρακτηρίζουν «μεταπολεμική φιλοσοφία, δηλαδή φιλοσοφία μέσα στά ἐρείπια». Ἡ συλλογική δράση τήν ὁποία ὑποστηρίζουν, ἀντιτίθεται στόν ἀντιδημιουργικό κολλεκτιβισμό τοῦ Μπένζε, πού ἀποσκοπεῖ σέ «μιά συνέχιση τοῦ κονστρουκτιβισμοῦ». Οἱ ἀντιπροσωπευτικές ἐπιθεωρήσεις αὐτῶν τῶν κυρίαρχων ἀντιδραστικῶν θέσεων στή Γερμανία εἶναι κυρίως οἱ Kunstwerk, Zero καί Kunst Schönenhaus.

Ὁ Γιόρν ἀνταπαντᾶ θυμίζοντας τίς σχέσεις ἀνάμεσα στό μοναδικό καί τό πολλαπλό. Ὁ Ντεμπόρ ἐκτιμᾶ θετικά τήν ἐξτρεμιστική ἀπόφαση πού ἐκδηλώθηκε στήν ἔκθεση τοῦ Τσίμμερ. Ἀλλά ἐπιμένει στήν ἀναγκαιότητα καί στίς δυσκολίες συγκεκριμενοποίησής της, κι ἐπισημαίνει στούς γερμανούς συν-

τρόφους μας τόν κίνδυνο εἰσαγωγῆς στή χώρα τους ψεύτικων καινοτομιῶν πού ἀλλοῦ ἔχουν κιόλας φθαρεῖ. Ἡ ἀποδιάρθρωση αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ «ἐλεύθερης διακίνησης» τοῦ ψευτομοντερνισμοῦ ἀποτελεῖ πρωταρχικό ἔργο μιᾶς διεθνοῦς πρωτοποριακῆς ὀργάνωσης σέ μιά ἐποχή πού ἡ κουλτούρα μπορεῖ νά νοηθεῖ μόνο μέ ὅρους μιᾶς παγκόσμιας ἑνότητας.

Ὁ Ἄουντεγιανς ἐπεμβαίνει στό ὄνομα τῆς ὁλλανδικῆς ἀντιπροσωπείας, θυμίζοντας ὅτι ὁ ὀρθολογισμός μπορεῖ καί πρέπει νά χρησιμοποιηθεῖ. Εἶναι ἡ βάση καινούργιων ἀνώτερων κατασκευῶν. Ἄν τόν ἀρνιόμασταν θά σήμαινε ὅτι ὑποστηρίζουμε τά ἀνίσχυρα ὄνειρα τοῦ παρελθόντος. Ὁ Στούρμ ἀσκεῖ ἔντονη κριτική σ' αὐτό πού θεωρεῖ ὡς πραγματισμό στίς θέσεις τοῦ Ἄουντεγιανς.

Ὁ Κόνσταντ ἀντίθετα τονίζει τό διαλεκτικό νόημά τους, ἐνῶ στή συνέχεια ὁ Πίνοτ-Γκαλλίτσο καί ὁ Γιόρν σχολιάζουν μερικά σημεῖα του.

Ἔπειτα ἀπό μιά διακοπή ἡ συνεδρίαση συνεχίζεται μέ μιά συζήτηση γιά τά ἔντεκα σημεῖα τῆς διακήρυξης τοῦ Ἀμστερνταμ, ἡ ὁποία παρουσιάστηκε στή Συνδιάσκεψη ὡς πρόταση γιά ἕνα μίνιμουμ πρόγραμμα τῆς Κ.Δ. Μετά ἀπό μιά ἀρκετά μεγάλη συζήτηση, ἡ διακήρυξη ἔγινε δεκτή ἀπό τό σύνολο τῶν ἐκπροσώπων μέ μερικές τροποποιήσεις τῆς πρώτης, τῆς τρίτης, τῆς ἕνατης καί τῆς ἑνδέκατης θέσης.

Ἡ συνεδρίαση τῆς 20ης Ἀπριλίου ἀφιερώθηκε στά πρακτικά ὀργανωτικά ζητήματα. Ἡ Συνδιάσκεψη ἐγκρίνει τίς ἐκδηλώσεις τοῦ κινήματος ἀπό τή Συνδιάσκεψη τοῦ Παρισιοῦ μέχρι σήμερα, καί ἰδιαίτερα τή δράση τοῦ ἰταλικοῦ τμήματος στήν ὑπόθεση Γκουλιέλμι – δράση πού ἀποδοκιμάστηκε μόνον ἀπό τούς ἐχθρούς τῆς ἐλευθερίας. Διαπιστώνει τή διάλυση τῶν ὁμαδικῶν δραστηριοτήτων τῆς Κ.Δ. στή Γαλλία καί τήν ἐξηγεῖ ἀπό τήν κυριαρχία ἑνός συντριπτικοῦ κομφορμισμοῦ, στρατιωτικῆς κι ἀστυνομικῆς ἔμπνευσης, καθώς κι ἀπό τή μεγάλη διάρκεια τοῦ ἀποικιακοῦ πολέμου στήν Ἀλγερία, ὁ ὁποῖος τύφλωσε ἤ γονάτισε τή γαλλική νεολαία. Τό Παρίσι λοιπόν δέν μπορεῖ πιά νά θεωρεῖται κέντρο τῶν μοντέρνων καλλιτεχνικῶν πειραματισμῶν. Ἀντίθετα ἡ Συνδιάσκεψη ἱκανοποιεῖται ἀπό τίς προόδους τῆς Κ.Δ. στή Γερμανία καί τήν Ὁλλανδία, καί σκοπεύει νά συγκαλέσει τήν Τέταρτη Συνδιάσκεψη στήν Ἀγγλία, γιά νά ὑποστηριχτοῦν οἱ καταστασιακές δυνατότητες πού ἐμφανίζονται σ' αὐτήν τή χώρα.

Ἡ συντακτική ἐπιτροπή τοῦ κεντρικοῦ ὄργανου τῆς Κ.Δ. *Καταστασιακή Διεθνής* διευρύνθηκε. Ἡ παλιά ἐπιτροπή ἔμεινε ἴδια καί συμπληρώθηκε ἀπό τούς Κόνσταντ (Ὁλλανδία) καί Χέλμουτ Στούρμ (Γερμανία). Ὁ Βυκέρτ προτείνει

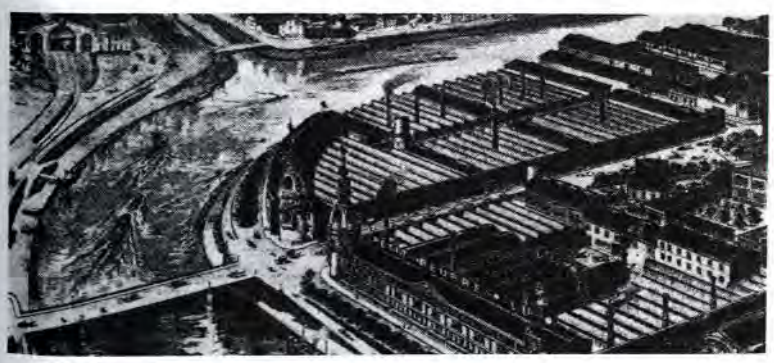
νά ξαναδημοσιευτεῖ τό *Potlach*, ὡς ἐσωτερικό περιοδικό τῆς Κ.Δ. Ἡ Συνδιάσκεψη ἐγκρίνει αὐτό τό σχέδιο καί τό ἀναθέτει στό Ὁλλανδικό τμῆμα. Μιά γερμανική ἔκδοση τῆς *Καταστασιακῆς Διεθνοῦς* ἀποφασίστηκε νά πραγματοποιηθεῖ πρίν ἀπό τό τέλος τῆς χρονιᾶς, μέ διευθυντή τόν Χάιντς Χέφλ.

Ἡ Συνδιάσκεψη υἱοθετεῖ τή μεταβατική ἀπόφαση γιά μιά «καταστασιακή παρουσία στίς σημερινές τέχνες», μέ στόχο νά διαδώσει ἐδῶ τόν πιό ἀκραῖο πειραματικό πληθωρισμό, πού διαρκῶς συνδέεται μέ τίς κατασκευαστικές προοπτικές τοῦ μέλλοντος. Πρέπει νά προωθήσουμε μιά ἀποτελεσματική δράση μέσα στήν κουλτούρα, μέ ἀφετηρία τή σημερινή πραγματικότητα. Μετριάζοντας τίς παλιότερες ἀποφάσεις της, ἡ Συνδιάσκεψη ἀφήνει ἐλεύθερα τά μέλη τῆς Κ.Δ. νά ὑποστηρίζουν τίς ἰδέες μας στίς ἐφημερίδες καί στίς ἐπιθεωρήσεις πού δέν ἐλέγχονται ἀπό μᾶς, μέ μόνη ἐπιφύλαξη αὐτές οἱ ἐκδόσεις νά μήν θεωροῦνται ἀντιδραστικές σέ κανέναν τομέα καί νά ὑπογραμμίζεται ὅτι οἱ καταστασιακοί αὐτοί δέν ἀνήκουν στήν ὑπεύθυνη σύνταξη αὐτῶν τῶν ἐκδόσεων.

Μιά τελευταία συζήτηση γιά τήν ἐπικαιρότητα καί τά καθαυτό καταστασιακά σχέδια τελειώνει μέ τήν ἀποσαφήνιση τοῦ Μελανόττε: «Τίποτα ἀπ' ὅσα κάνουμε δέν εἶναι καταστασιακό. Καταστασιακή εἶναι μόνον ἡ ἐνιαία πολεοδομία, ὅταν θά πραγματωθεῖ».

Οἱ Πίνοτ-Γκαλλίτσο, Γιόρν, Κόνσταντ καί Ἄουντεγιανς κλείνουν μέ τίς ὁμιλίες τους τή Συνδιάσκεψη. Ἀμέσως μοιράζεται στήν αἴθουσα ἕνα πειραματικό οἰνοπνευματῶδες ποτό, πού ἔφτιαξε εἰδικά γι' αὐτήν τήν περίπτωση ὁ Πίνοτ-Γκαλλίτσο. Πολύ πρίν πέσει ἡ νύχτα ἀκολουθοῦν οἱ κλασικές οἰνοποσίες.

Τό πρωί τῆς 21ης Ἀπριλίου, ἡ προκήρυξη *Ἕνα πολιτιστικό πραξικόπημα τήν ὥρα πού κοιμόσασταν!* μοιράζεται στό Μόναχο, τή στιγμή πού οἱ καταστασιακοί ἑτοιμάζονται ν' ἀφήσουν τήν πόλη.

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΚΑΛΕΣΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΕΣ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΥΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

Ἀνάμεσα στίς προπαρασκευαστικές ἐργασίες τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Μονάχου, τό σχέδιο μιᾶς *Ἐναρκτήριας Διακήρυξης τῆς Τρίτης Συνδιάσκεψης τῆς Κ.Δ.* πρός τούς ἐπαναστάτες διανοούμενους καί καλλιτέχνες ἐξετάστηκε στήν Κοπεγχάγη καί τό Παρίσι κι ἐπιδοκιμάστηκε ἀπό τούς ἄλλους ἐκπροσώπους πού ἀναμένονταν στό Μόναχο. Τό κείμενο, γραμμένο στά γερμανικά, στά γαλλικά καί στ' ἀγγλικά, θά μοιραζόταν τήν πρώτη μέρα τῆς καταστασιακῆς Συνδιάσκεψης, καί ἦταν τό ἀκόλουθο:

Σύντροφοι,

Οἱ ἦττες τῆς ἐπανάστασης καί ἡ διατήρηση μιᾶς κουλτούρας πού μορφικά ἀποσυντίθεται, ἐξηγοῦν ἡ μιά τήν ἄλλη· καί τό ἐπαναστατικό ξεπέρασμα τῶν ὑπαρχουσῶν συνθηκῶν ἐξαρτιέται πρῶτα καί κύρια ἀπό τήν ἐμφάνιση προοπτικῶν πού θ' ἀγκαλιάζουν τήν ὁλότητα.

Τό ζήτημα τῆς κουλτούρας – δηλαδή σέ τελευταία ἀνάλυση τῆς ὀργάνωσης τῆς ζωῆς – σταμάτησε μπροστά στήν ἀναγκαιότητα μιᾶς ποιοτικῆς ρήξης, πού εἶναι ἄρρηκτα δεμένη μέ τήν ἀνατροπή τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Οἱ ὑλικές δυνάμεις τῆς ἐποχῆς μας, οἱ διασκεδάσεις πού πρέπει νά κατακτήσει, συνεπάγονται τό μετασχηματισμό τῶν ἀπομονωμένων καί διαρκῶν ἐκφράσεων σέ στιγμιαῖες συλλογικές ἐνέργειες, πού θά κατασκευάζουν ἄμεσα τό περιβάλλον μας καί τά γεγονότα τῆς καθημερινῆς ζωῆς μας.

Ἕνα καινούργιο προχώρημα τῆς ἐπανάστασης συνδέεται μέ τή συγκρότηση μιᾶς συναρπαστικῆς λύσης, πού θ' ἀντικαταστήσει τήν ἄμεση χρήση τῆς ζωῆς. Αὐτή ἡ λύση συνδέεται μέ τήν προπαγάνδα ὑπέρ αὐτῶν τῶν δυνατοτήτων, ἐνάντια στή σημερινή πλήξη καί τό βούλιαγμά της στήν ἀστική φενακιστική ἰδέα τῆς εὐτυχίας.

Οἱ ἐπαναστάτες μέσα στήν κουλτούρα δέν πρέπει νά βρίσκουν καινούργιες θεωρίες ἀλλά καινούργια ἐπαγγέλματα. Χαράζουμε τό δρόμο τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας, τῆς κατασκευῆς διωμένων καταστάσεων, πού θ' ἀποτελοῦν ἕνα πρῶτο πεδίο πειραματισμοῦ. Πρέπει νά καταπιαστοῦμε μέ μιά ἐκτεταμένη κοινή δουλειά, μέ ἀφετηρία τήν ἀπροκατάληπτη κριτική ὅλου τοῦ πεδίου δράσης στό ὁποῖο ἔχει κλειστεῖ ἡ παραδοσιακή κουλτούρα στό τέλος τῆς αὐτοκαταστροφῆς της, καί μέ συνείδηση τῆς βαθύτερης ἑνότητας ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν ἔργων.

Ἡ κοινωνική βάση τῆς πολιτιστικῆς ἐπανάστασης ὑπάρχει κιό-

λας ἀνάμεσα σέ ὅσους καλλιτέχνες ἔφτασαν στά ἄκρα τοῦ μοντερνισμοῦ πού μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ μέσα στήν παλιά κοινωνία, καί δέν μποροῦν ν' ἀρκεστοῦν σ' αὐτόν. Ἡ ἀνάπτυξή της ἐνδιαφέρει ὁλόκληρο τόν κόσμο, πού ἔχει κιόλας ἐνοποιηθεῖ πολιτιστικά ἀπό τόν καπιταλισμό.

Πιστεύουμε ὅτι δέν εἶναι ἄκαιρο νά θέλουμε ἐδῶ καί τώρα αὐτό τό ἅλμα σέ μιά ἄλλη πρακτική τῆς ζωῆς. Εἶναι τό ἐλάχιστο πού μποροῦμε νά κάνουμε, προσπαθώντας νά ζήσουμε μέσα σ' ἕνα παρόν πνιγμένο στά πνευματικά καί ἠθικά πτώματα.

Εἶναι καιρός νά καταλάβουμε ὅτι ἡ κοινωνική ἐπανάσταση δέν μπορεῖ ν' ἀντλήσει τήν ποίησή της ἀπό τό παρελθόν ἀλλά ἀπό τό μέλλον καί μόνο.

Ὡστόσο στίς ἀρχές Ἀπριλίου τό Γραφεῖο Ἐρευνῶν γιά μιά Ἐνιαία Πολεοδομία γνωστοποίησε ἀπό τό Ἄμστερνταμ τήν ἀντίθεσή του σ' αὐτό τό κείμενο:

Οἱ ἀντιρρήσεις μας εἶναι οἱ ἑξῆς: οἱ πολιτιστικές προοπτικές παραμένουν ἀνεπαρκεῖς. Ἐπιμένουμε σέ μιά κεντρική τοποθέτηση τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας ὡς σημείου ἀναφορᾶς, καί σέ μιά ἄμεση καί πρακτική δραστηριότητα σ' αὐτό τό πεδίο, ὡς ἐναλλακτική λύση ἀπέναντι στή σημερινή καλλιτεχνική δραστηριότητα τήν ὁποία ἀρνούμαστε.

Γιά μᾶς, αὐτές οἱ προοπτικές δέν ἐξαρτιοῦνται ἀπό μιά «ἐπαναστατική ἀνατροπή τῆς σημερινῆς κοινωνίας»· οἱ προϋποθέσεις αὐτῆς τῆς ἀνατροπῆς δέν ὑπάρχουν. Ἡ κατάργηση τῆς ὀδυνηρῆς ὑλικῆς ἀθλιότητας τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀναγγέλει μᾶλλον μιά ἀργή ἐξέλιξη (...) Ἐνάντια στήν πολιτιστική ἀθλιότητα ἐξεγείρονται μόνον οἱ διανοούμενοι: ἡ ἐνότητά τους μέ μιά ἀνύπαρκτη κοινωνική ἐπανάσταση εἶναι οὐτοπική (...) Ἀπορρίπτουμε κάθε ρομαντική ἀντίληψη μιᾶς περασμένης πραγματικότητας. Ἡ ἐξέγερση ἐνάντια στίς ὑπάρχουσες πολιτιστικές συνθῆκες εἶναι ὁ δεσμός πού ἑνώνει τή σημερινή πρωτοπορία.

Στίς 4 Ἀπριλίου, ἀπευθυνόμενος στά μέλη τοῦ Γραφείου Ἐρευνῶν γιά μιά Ἐνιαία Πολεοδομία γιά νά ὑπερασπίσει τό κείμενο τοῦ Καλέσματος – μετά τήν τροποποίησή του ἀπό τόν Ἀντρέ Φρανκέν (βλ. τίς δυό θέσεις πού δημοσιεύουμε ἐδῶ) –, ὁ Ντεμπόρ ἀναγνώρισε πρῶτα πρῶτα τήν ἀνεπαρκή ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου, τό ὁποῖο «θά 'πρεπε ν' ἀποσαφηνίσει περισσότερο καί πιό ξεκάθαρα τήν πρακτική μας πρωτοτυπία, ἀντί νά παραμένει στίς γνωστές ἀρχές μας». Ἀλλά σημείωνε:

Ἡ θέση πού ὑποστηρίζετε στό δεύτερο σημεῖο εἶναι καθαρά ρεφορμιστική. Χωρίς νά θέλω ν' ἀνοίξω ἐδῶ μιά ὁλόκληρη συζήτηση γύρω ἀπό τό ρεφορμισμό, σᾶς

ξαναλέω ὅτι θεωρῶ τόν καπιταλισμό ἀνίκανο νά κυριαρχήσει καί νά χρησιμοποιήσει πλήρως τίς παραγωγικές δυνάμεις του – καί συνεπῶς ἀνίκανο νά δώσει εἰρηνικά τή θέση του στίς ἀνώτερες μορφές τῆς ζωῆς, ὅπως ἐπιβάλλονται ἀπό τήν ὑλική ἀνάπτυξή του (...)

Ἡ προοπτική τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης ἔχει θεμελιωδῶς ἀλλάξει σέ σχέση μέ ὅλα τά κλασικά σχήματα. Ἀλλά εἶναι πραγματικότητα. Ἀντίθετα, ὅταν θεωρεῖτε προοδευτικές δυνάμεις μόνον τούς «διανοούμενους πού ἐξεγείρονται ἐνάντια στήν πολιτιστική ἀθλιότητα», εἶστε σεῖς οἱ ἴδιοι οὐτοπιστές (...) Θά ἔπρεπε λοιπόν ν' ἀναρωτηθοῦμε ποιές εἶναι οἱ σχέσεις μιᾶς τέτοιας αἰσιόδοξης, μετριοπαθοῦς ἰδεολογίας μέ τήν πρακτική δραστηριότητα λ.χ. τοῦ ἀρχιτέκτονα πού δουλεύει σέ μιά χώρα μέ ὑψηλό ἐπίπεδο ζωῆς, στήν ὁποία ἕνα ἀστικό δημοκρατικό κράτος ἐπεμβαίνει στήν πολεοδομία καί ἀσκεῖ μιά μεταρρυθμιστική ἐξουσία στήν φυσική του ἀναρχία.

Φυσικά ἔχετε δίκιο ὅταν θυμίζετε ὅτι «ἡ ἐξέγερση ἐνάντια στίς ὑπάρχουσες πολιτιστικές συνθῆκες εἶναι ὁ δεσμός πού ἑνώνει τή σημερινή πρωτοπορία» (...) Ἀλλά ἡ ἐξέγερση ἐνάντια στίς ὑπάρχουσες πολιτιστικές συνθῆκες δέν μπορεῖ νά σταθεῖ σέ καμμιά ἀπό τίς τεχνητές διαιρέσεις, πού ἡ ἀστική κουλτούρα ἐπιβάλλει στό ἐσωτερικό τῆς κουλτούρας ἤ ἀνάμεσα στήν κουλτούρα καί τή ζωή (γιατί τότε δέν θά εἴχαμε καμιά πραγματική ἀνάγκη νά ἐξεγερθοῦμε). Ἡ ἐνιαία πολεοδομία δέν εἶναι καί δέν πρέπει νά γίνει μιά ἀντίληψη τῆς ὁλότητας. Εἶναι ἕνα ἐργαλεῖο (...) Ἡ ἐνιαία πολεοδομία εἶναι «κεντρική» στό μέτρο πού ἀποτελεῖ ἐπίκεντρο μιᾶς κατασκευῆς ἑνός ὁλόκληρου περιβάλλοντος. Δέν εἶναι δυνατό νά πιστεύουμε ὅτι μέ βάση αὐτό τό θεωρητικό ὅραμα ἤ καί τήν ἐφαρμογή του ἀκόμα, θά καθορίσουμε καί θά κυριαρχήσουμε ἕνα τρόπο ζωῆς. Αὐτό θά ἦταν ἕνα εἶδος ἰδεαλιστικοῦ δογματισμοῦ. Περισσότερο σύνθετη καί πλούσια, ἡ πραγματικότητα περιλαμβάνει ὅλες τίς σχέσεις αὐτῶν τῶν εἰδῶν ζωῆς καί τοῦ σκηνικοῦ τους. Αὐτή εἶναι τό πεδίο μέ τίς διαστάσεις τῶν σημερινῶν ἐπιθυμιῶν μας. Αὐτή εἶναι τό πεδίο στό ὁποῖο πρέπει νά ἐπέμβουμε.

Σέ μιά τελευταία ἀποσαφήνισή του ὁ Κόνσταντ ἐπέμενε ὅτι τό ζήτημα εἶναι ὁ ρεαλισμός καί ἡ πρακτική δουλειά καί ὄχι ἡ ἐπιλογή ἀνάμεσα στό ρεφορμισμό καί τήν ἐπανάσταση:

Δέν ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό μιά δογματική ἀντίληψη τῆς ἐπανάστασης, γιατί αὐτή «ἔχει βαθύτατα ἀλλάξει σέ σχέση μέ ὅλα τά κλασικά σχήματα» (...)

Ἄν ὁ Φρανκέν διαπιστώνει ὅτι «τό προλεταριάτο κινδυνεύει νά

ἐξαφανιστεῖ χωρίς νά ᾽χει κάνει τήν ἐπανάστασή του», ρωτῶ γιατί θά θέλαμε νά συνδέσουμε τίς δραστηριότητές μας μέ μιά ἐπανάσταση πού κινδυνεύει νά μή γίνει ποτέ; Γιατί μέ κάθε τίμημα ἡ «ἀλληλεπίδρασή» μας μέ μιά κοινωνική δράση πού δέν ὑπάρχει; Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ κατάσταση στόν κόσμο εἶναι ὁλόπλευρα ἐπαναστατική – πολιτική, ἐπιστημονική, καλλιτεχνική (...) Ὅπως ὁ Φρανκέν βλέπει «πρωταρχικό ἔργο τοῦ αἰώνα» τήν πολιτιστική ἐπανάσταση, διαπίστωσα ὅτι ἡ σημερινή ἐπανάσταση ἔγινε ἀπό τούς διανοούμενους καί τούς καλλιτέχνες (...) Ἡ συλλογική δημιουργία μιᾶς ἐνιαίας πολεοδομίας βασίζεται φυσικά σέ μιά συνολική ἀντίληψη. Ἄν ὅμως μπερδέψουμε αὐτό τό γεγονός μέ μιά δραστηριότητα πού θά περιέκλειε τήν ὁλότητα, ξεπερνᾶμε τίς πραγματικές δυνάμεις μας καί καταδικαζόμαστε στήν ἀπόλυτη ἀδράνεια. Ἡ ἐνιαία πολεοδομία θά βρίσκεται στό ἐπίκεντρο τῶν ἀσχολιῶν μας ἤ δέν θά ᾽ναι τίποτα.

Ἡ σπουδαιότητα τῶν διαφωνιῶν – πού ἀφοροῦν κυρίως τήν ἐκτίμηση μιᾶς ὑποταγῆς ἤ ἑνός διαλεκτικοῦ δεσμοῦ ἀνάμεσα στήν κουλτούρα καί τήν πολιτική –, καθώς καί ἡ ἀμεσότητα τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Μονάχου, ὁδήγησαν στήν ἐγκατάλειψη τῆς δημοσίευσης τοῦ Καλέσματος μ᾽ αὐτήν τή μορφή. Αὐτή ἡ συζήτηση παραμένει σημαντική γιά ὅποιον θέλει νά καταλάβει τά προβλήματα πού παρουσιάζονται στά πρῶτα βήματα τῆς καταστασιακῆς δράσης, καί τίς πιθανές κατευθύνσεις της.

Η ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

Τό 1953 περίπου οἱ λεττριστές εἶχαν πειραματιστεῖ ἕνα παιχνίδι μέ τίς συμπεριφορές πού ἐπιτρέπει τό σημερινό περιβάλλον τῶν πόλεων. Ἀπό τότε ἡ ἔννοια τῆς συνειδητῆς κατασκευῆς τοῦ περιβάλλοντος καί τῆς ἀτμόσφαιράς του, σέ συνάρτηση μ᾽ ἕνα τρόπο ζωῆς καί τίς μεταβαλλόμενες συνήθειές του, ὁδήγησε στήν ἰδέα τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας. Ἀλλά ἐπειδή μιλᾶμε ἐδῶ γιά πολεοδομία ἄς ξεκαθαρίσουμε ὅτι ἡ ἀντίληψη μιᾶς συνειδητῆς δημιουργίας κι ἡ σχέση της μέ μιά ἀνώτερη

ζωή, μᾶς ἐπιβάλλουν ν' ἀπορρίψουμε ὁριστικά τίς τρέχουσες πολεοδομικές ἀντιλήψεις.

Ὅταν λέμε ὅτι θά μελετήσουμε καί θά βάλουμε σέ πράξη μιά δημιουργική ἀλλαγή τοῦ περιβάλλοντος τῶν πόλεων – μιά ἀλλαγή πού θά συνδέεται μέ μιά ποιοτική ἀλλαγή τῆς συμπεριφορᾶς καί τοῦ τρόπου ζωῆς –, ἐννοοῦμε μιά αὐθεντική συλλογική δημιουργία στό ἐπίπεδο τῆς τέχνης.

Οἱ συνθῆκες πού ἐπικρατοῦν σήμερα στήν κουλτούρα, ἡ ἀποσύνθεση τῶν ἀτομικῶν τεχνῶν καί ἡ ἀδυναμία μιᾶς ἀνανέωσης ἤ συνέχισής τους, γέννησαν ἕνα δημιουργικό κενό πού σίγουρα θά εὐνοήσει τό ἔργο μας. Ἡ ἐξαφάνιση τῶν παραδοσιακῶν καλλιτεχνικῶν μορφῶν καί ἡ προοδευτική ὀργάνωση τῆς κοινωνίας ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τήν αὐξανόμενη ἔλλειψη τῶν δυνατοτήτων τοῦ παιχνιδιοῦ στήν καθημερινή ζωή. Ἡ ἄρνηση αὐτῆς τῆς κατάστασης ὄχι μόνο μᾶς σπρώχνει ν' ἀναζητήσουμε καινούργιες συνθῆκες παιχνιδιοῦ, ἀλλά μᾶς ἐπιβάλλει ν' ἀναθεωρήσουμε ὅλο τό πρόβλημα τῆς κουλτούρας, γιά νά φτάσουμε τελικά σέ μιά συνολική θεωρία γιά τό παιχνίδι καί στήν πρακτική τῆς συνειδητῆς κατασκευῆς ἀτμοσφαιρῶν.

Ξέρουμε πώς ἡ συλλογική δουλειά εἶναι ἀναγκαία γιά τήν πραγμάτωση τῶν ἰδεῶν μας καί ποντάρουμε στή δημιουργική δυσαρέσκεια πού νοιώθουν οἱ πιό προχωρημένοι σημερινοί καλλιτέχνες. Αὐτή ἡ δυσαρέσκεια μᾶς κρατᾶ ἑνωμένους. Μόνο στίς προοπτικές μας ὑπάρχει ἡ δημιουργία.

Ἡ ἰδέα τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας προετοιμάστηκε ἀπό τή μιά μεριά ἀπό πειράματα ὅπως ἡ περιπλάνηση καί ἡ ψυχογεωγραφία, τά ὁποῖα ἐφευρέθηκαν καί μπῆκαν σέ πράξη ἀπό τούς λεττριστές· κι ἀπό τήν ἄλλη, χάρη στίς ἀναζητήσεις πού ἔκαναν στόν τομέα τῆς κατασκευῆς ὁρισμένοι μοντέρνοι ἀρχιτέκτονες καί γλύπτες. Ἡ ἀνάγκη νά καταλήξουμε στή διαμόρφωση ὁλοκληρωμένων σκηνικῶν καί στήν πλήρη ἑνότητα συμπεριφορᾶς καί περιβάλλοντος, ὁδήγησε αὐτές τίς δυό πλευρές σέ μιά κοινή δράση.

Τό 1958, σέ μιά διακήρυξη πού κάναμε στό Ἄμστερνταμ, ὁρίσαμε μερικά σημεῖα προσπαθώντας νά καθορίσουμε τήν ἐνιαία πολεοδομία καί τό σημερινό ἔργο μας σ' αὐτήν τήν προοπτική. Αὐτή ἡ διακήρυξη πρότεινε νά πειραματιστοῦμε ὁλοκληρωμένα σκηνικά (decors) πού θά 'πρεπε νά ἐξελιχθοῦν πρός μιά ἐνιαία πολεοδομία καί τήν ἀναζήτηση καινούργιων συμπεριφορῶν, σέ συνάρτηση μ' αὐτά τά σκηνικά. Αὐτή ἡ πρόταση τέθηκε ὡς ἐλάχιστο πρόγραμμα τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς. Συνεπῶς σύμφωνα μέ τή Διακήρυξη τοῦ Ἄμστερνταμ θά πρέπει νά θεωρήσουμε ὅτι χάσαμε τό καταστασιακό πρόγραμμα ἄν δέν καταφέ-

ρουμε νά πραγματώσουμε μιά πρακτική δραστηριότητα σ' αὐτό τό πεδίο.

Τό πρωταρχικό ἔργο μας καί ὁ κύριος σκοπός μας πρέπει νά εἶναι μιά καταστασιακή πράξη στήν προοπτική τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας. Δέν πρέπει νά φύγουμε ἀπό 'δῶ, ἄν δέν ἔχουμε ἐξετάσει ἀπό κοινοῦ τίς δυνατότητες πού ἔχουμε κιόλας γιά νά περάσουμε σέ πρακτικά πειράματα.

Ἡ ἐνιαία πολεοδομία, λέει ἡ Διακήρυξη τοῦ Ἄμστερνταμ, καθορίζεται μέσα στή σύνθετη καί διαρκή δραστηριότητα πού ἀναδημιουργεῖ συνειδητά τό περιβάλλον τοῦ ἀνθρώπου, σύμφωνα μέ τίς πιό προχωρημένες ἀντιλήψεις σέ ὅλα τά πεδία. Αὐτήν τή διαρκή δραστηριότητα δέν πρέπει νά τήν ἀφήσουμε γιά κάποιο εὐνοϊκότερο μέλλον. Πρέπει ἀπό τώρα κιόλας νά χαράξουμε αὐτήν τή δραστηριότητα μέσ' ἀπό τήν ἀποτελεσματική ἐκτέλεση τοῦ προγράμματός μας. Μποροῦμε νά διακρίνουμε τρία ἔργα, πού μποροῦν νά μᾶς ἀπασχολήσουν ἀπό τώρα κιόλας ἤ πού τά ἔχουμε κιόλας ξεκινήσει:

Πρῶτον: Τή δημιουργία ἀτμοσφαιρῶν πού θά εὐνοοῦν τήν προπαγάνδα τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας. Πρέπει νά καταγγέλλουμε ἀδιάκοπα τό μαρασμό τῶν ἀτομικῶν τεχνῶν καί ν' ἀναγκάσουμε τούς καλλιτέχνες νά κάνουν τήν ἐπιλογή τους ἀλλάζοντας ἐπάγγελμα·

Δεύτερον: Πρέπει νά πραγματώσουμε μιά συλλογική δημιουργική δουλειά, φτιάχνοντας ὁμάδες καί προτείνοντας πραγματικά σχέδια.

Τρίτον: Ἡ συλλογική δημιουργία πρέπει νά ὑποστηρίζεται ἀπό τήν ἀδιάκοπη μελέτη τῶν προβλημάτων πού μᾶς ἀπασχολοῦν καί τῶν λύσεων πού θά βρίσκουμε.

Ὁ ἀρχιτέκτονας, ὅπως καί ὅλοι ὅσοι ἐργάζονται στήν ἐπιχείρησή μας, ἀντιμετωπίζει τήν ἀνάγκη ν' ἀλλάξει ἐπάγγελμα: δέν θά 'ναι πιά κατασκευαστής μορφῶν καί μόνον, ἀλλά κατασκευαστής ὁλοκληρωμένων ἀτμοσφαιρῶν. Αὐτό πού κάνει τή σημερινή ἀρχιτεκτονική τόσο πληκτική, εἶναι κυρίως ὅτι τήν διακρίνει μιά μορφική ἀναζήτηση. Τό πρόβλημα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς δέν θά 'ναι πιά ἡ ἀντίθεση λειτουργία-ἔκφραση. Αὐτό τό ζήτημα θά ξεπεραστεῖ. Χρησιμοποιώντας ὑπάρχουσες μορφές καί δημιουργώντας καινούργιες, ὁ ἀρχιτέκτονας θά πρέπει νά φροντίσει πάνω ἀπ' ὅλα τήν ἐπίδραση ὅλων αὐτῶν τῶν μορφῶν στή συμπεριφορά καί στήν ὕπαρξη τῶν κατοίκων. Ἔτσι κάθε ἀρχιτεκτονική ἀποτελεῖ μέρος μιᾶς πιό ἐκτεταμένης καί πληρέστερης δραστηριότητας. Τελικά ἡ ἀρχιτεκτονική, ὅπως κι οἱ ἄλλες σημερινές τέχνες, θά ἐξαφανιστεῖ πρός ὄφελος αὐτῆς τῆς ἐνιαίας δραστηριότητας.

Ἡ καινούργια πολεοδομία θά βρεῖ τούς πρωτεργάτες της στό πεδίο τῆς ποίησης καί τοῦ θεάτρου, ἀνάμεσα στούς πλαστικούς καλλιτέχνες

καί τούς ἀρχιτέκτονες, τούς πολεοδόμους καί τούς προχωρημένους κοινωνιολόγους. Ὡστόσο ὅλοι τους, ὅσο περίφημα κι ἄν συνεργάζονται ὁμαδικά, δέν θά 'ναι ἱκανοί νά φέρουν σέ πέρας τό ὅραμά μας. Γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συνδρομή ὅλων ἐκείνων πού θά ζοῦν, ὅλων ἐκείνων πού θά κάνουν τή ζωή, πού θεωροῦμε ὡς ὑλικό τῆς μελλοντικῆς δημιουργίας.

Ἄν βάζουμε γιά στόχο μας τόσο φιλόδοξες προοπτικές, αὐτό δέ σημαίνει ὅτι θέλουμε νά περιοριστοῦμε σέ προφητεῖες καί προβλέψεις. Αὐτή ἡ ἰδεαλιστική συμπεριφορά εἶναι ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος πού διατρέχουμε αὐτήν τή στιγμή. Ἐξαιτίας του κινδυνεύουμε νά μήν προχωρήσουμε στήν πρακτική, πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά προωθήσουμε αὐτές τίς προοπτικές.

Ἡ ζωή πού κάνουμε σήμερα πρέπει νά ὀργανώσει ἀπό τώρα κιόλας ὅλες τίς προϋποθέσεις πού θά κάνουν δυνατή τήν ἀνάπτυξη καί τήν πραγμάτωση τῶν ἰδεῶν μας. Ἡ ἐνιαία πολεοδομία δέν εἶναι πολιτιστικό ἔργο. Εἶναι μιά διαρκής δραστηριότητα, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπό τήν ἴδια τή στιγμή πού γεννήθηκε ἡ ἰδέα τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας. Διαπιστώνουμε λοιπόν ὅτι ἡ ἐνιαία πολεοδομία βρίσκεται ἐδῶ καί χρόνια στό δρόμο τῆς πραγμάτωσής της. Ὅλες οἱ σκέψεις μας γύρω ἀπ' αὐτήν, τά πειράματα περιπλανήσεων, οἱ μελέτες, οἱ ψυχογεωγραφικοί χάρτες κι οἱ μακέττες ἀτμοσφαιρῶν, συνεισφέρουν ἀπό τήν ἀρχή κιόλας στό προχώρημά της. Θά ἐπιταχύνουμε τήν πορεία της παίρνοντας τά κατάλληλα μέτρα.

Γι' αὐτό τό σκοπό συμφωνοῦμε γιά τήν ἵδρυση στό Ἄμστερναμ ἑνός γραφείου ἐρευνῶν γιά μιά ἐνιαία πολεοδομία, πού καθήκον του θά 'ναι ἡ πραγμάτωση τῆς ὁμαδικῆς δουλειᾶς καί ἡ μελέτη πρακτικῶν λύσεων. Αὐτή ἡ δουλειά πρέπει νά διακριθεῖ αὐστηρά ἀπό τήν ὁμαδική δουλειά πού συναντᾶμε στούς σημερινούς ἀτομικούς ἀρχιτέκτονες. Γιά μᾶς συλλογική δημιουργία δέν εἶναι μιά ἑνότητα ἀλλά μιά ἀτέλειωτη ποσότητα διαφορετικῶν στοιχείων. Τό γραφεῖο ἐρευνῶν γιά μιά ἐνιαία πολεοδομία θά πρέπει, σάν πρῶτο στάδιο, νά καταλήξει σ' ἐπεξεργασμένα σχέδια πού θά στηρίζονται στήν πραγματικότητα, θ' ἀναδεικνύουν τίς ἰδέες μας καί θά συγκροτοῦν μικροστοιχεῖα τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας.

Ἡ δραστηριότητα τοῦ Γραφείου θά πετύχει ἄν καταφέρουμε νά συσπειρώσουμε εἰδικευμένους συνεργάτες πού θά καταλαβαίνουν τό πνεῦμα τῶν ἐρευνῶν μας, κι ἄν μπορέσουμε νά πραγματοποιήσουμε σχέδια πού θ' ἀποτελοῦν κριτήριο τῆς ἀποτελεσματικότητας τῆς πορείας μας.

Κόνσταντ

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ ΕΝΤΕΚΑ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Ἡ διακήρυξη τοῦ Ἀμστερνταμ, πού δημοσιεύτηκε στό προηγούμενο τεῦχος μας, υἱοθετήθηκε ἀπό τή Συνδιάσκεψη τοῦ Μονάχου μέ τίς ἑξῆς τροποποιήσεις:

Στό πρῶτο σημεῖο διάβαζε: «*Οἱ καταστασιακοί πρέπει ν' ἀντιτίθενται μέ κάθε εὐκαιρία στά ὀπισθοδρομικά ἰδεολογικά καί πρακτικά συστήματα, στήν κουλτούρα κι ὁπουδήποτε τίθεται τό ζήτημα τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς*» (ἀντί : «ν' ἀντιτίθενται μέ κάθε εὐκαιρία στίς ὀπισθοδρομικές δυνάμεις καί ἰδεολογίες, κ.λπ.»).

Στό τρίτο σημεῖο, ἀντί: «Ἡ Κ.Δ. δέν ὑπερασπίζεται καμμιά προσπάθεια ἀνανέωσης αὐτῶν τῶν (ἀτομικῶν) τεχνῶν», διάβαζε: «*Ἡ Κ.Δ. δέν ὑπερασπίζεται καμμιά προσπάθεια ἐπανάληψης αὐτῶν τῶν τεχνῶν*». Καί πρόσθεσε στή συνέχεια: «*Ἡ ἐνιαία δημιουργία θά φέρει τήν αὐθεντική ὁλοκλήρωση τοῦ δημιουργικοῦ ἀτόμου*».

Στό τέλος τοῦ ἕνατου σημείου («Ὁ συντονισμός ἐπιστημονικῶν καί καλλιτεχνικῶν μέσων πρέπει νά καταλήγει στήν πλήρη συγχώνευσή τους»), πρόσθεσε: «*Οἱ καλλιτεχνικές κι ἐπιστημονικές ἔρευνες πρέπει νά διατηρήσουν μιά καθολική ἐλευθερία*».

Συμπλήρωσε τήν τελευταία φράση τοῦ ἑνδέκατου σημείου («... *τῆς κατασκευῆς καταστάσεων, σάν παιχνίδι καί σάν σοβαρή δραστηριότητα μιᾶς περισσότερο ἐλεύθερης κοινωνίας*») ὡς ἑξῆς: «... *τῆς κατασκευῆς καταστάσεων, σάν παιχνίδι καί σάν σοβαρή δραστηριότητα ταυτόχρονα μιᾶς περισσότερο ἐλεύθερης κοινωνίας*».

Ἡ κατάχρηση τῶν ἀποθεμάτων τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας. Στή βάση Νταίηβις-Μόνθαν τῆς Καλιφόρνια φτιάχνουν βουνά ἀπό ὁπλισμό πού χωρίς κάν νά χρησιμοποιηθεῖ θεωρεῖται παλιός.

ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΦΑΡΜΟΣΙΜΗ ΕΝΙΑΙΑ ΤΕΧΝΗ

Στό μικρό παρτέρι πού χωρίζει τά δυό κτίρια τοῦ μουσείου Μοντέρνας Τέχνης, σ' ὅλο τό μῆκος τῆς λεωφόρου τοῦ Προέδρου Γουίλσον, μιά περίεργη μηχανή ζωγραφικῆς ἄρχισε νά λειτουργεῖ τήν περασμένη Πέμπτη, μιά μέρα πρίν ἀπό τά ἐγκαίνια τῆς Μπιενάλλε τοῦ Παρισιοῦ. Συναρμολογημένη πάνω σ' ἕναν τρίποδα μέ ρόδες, ἄν τή δεῖς ἀπό μακρυά σοῦ θυμίζει ὁρισμένες μηχανές τοῦ Κάλντερ. Ἀπό κοντά βλέπεις ὅτι ἀποτελεῖται ἀπό μιά σειρά τροχαλίες πού κινοῦνται ἀπό ἕνα δίχρονο μοτέρ. Ἕνας μεγάλος κύλινδρος χαρτιοῦ ξετυλίγεται καί αὐτομάτως τόν γεμίζουν χρώματα κάποιοι κύλινδροι πού κινοῦνται σπασμωδικά. Ἕνα μαχαίρι κόβει σέ κομμάτια τό τελικό προϊόν, κι ὅλ' αὐτά μέσα σέ μιά χαοτική καί θορυβώδη κίνηση.

Ζάν-Φρανσουά Σαμπρέν, *L'Express*, 8/10/59

Τά μικρομόρια τῶν πλαστικῶν ὑλῶν ἐμφανίστηκαν κιόλας στό χῶρο τῆς τέχνης καί καθώς δέν βρῆκαν ἀκόμα τόν ποιητή τους, χιλιάδες εἶν' οἱ καλλιτέχνες πού πασχίζουν νά τά ὑποτάξουν.

Ἡ μεγάλη ἐποχή τῶν πλαστικῶν ἄρχισε καί μαζί της ἄνοιξε ὁ δρόμος γιά τή χρησιμοποίηση τῆς κινούμενης ὕλης. Τό κολλοειδές μικρομόριο θά σημαδέψει βαθύτατα τήν ἔννοια τῆς σχετικότητας κι οἱ σταθερές τῆς ὕλης θά χαθοῦν γιά πάντα. Ὅλες οἱ ἰδεολογίες τῆς αἰωνιότητας καί τῆς ἀθανασίας θά γίνουν σκόνη στά χέρια τῶν ἰσχυρῶν κι ὅλες οἱ προσπάθειες νά κάνουν αἰώνια μιά ὕλη, θά βουλιάξουν στό κενό τους, ἀφήνοντας τήν ἀνεξάντλητη χαρά τῆς ἀδιάκοπης καινοτομίας στούς καλλιτέχνες τοῦ χάους.

Τό καινούργιο, βγαλμένο μέσ' ἀπό τά τυχαῖα μιᾶς ἀπεριόριστης δημιουργίας (χάρη στίς ἀπελευθερωμένες ἐνέργειες τοῦ ἀνθρώπου), θά συνεισφέρει στή συντριβή αὐτῆς τῆς ἀξίας-χρυσοῦ, πού ἀπεικονίζει τήν παγωμένη ἐνέργεια τοῦ αἰσχροῦ τραπεζικοῦ συστήματος πού τώρα πιά ἀποσυντίθεται. Φτάνει στό τέλος της ἡ προνομιούχα κοινωνία, αὐτή ἡ κοινωνία πού γίνεται ἀντιληπτή καί θεμελιώνεται ἀπό τίς ἁπλές ἰδέες καί τίς ἀποσπασματικές χειρονομίες καλλιτεχνῶν ἐπιστημόνων, πού ἔχουν αἰχμαλωτιστεῖ ὅπως τά σκουλήκια ἀπό τά μυρμήγκια. Ὁ ἄνθρωπος βαδίζει στήν ἔκφραση ἑνός συλλογικοῦ νοήματος καί στό ἐργαλεῖο πού χρειάζεται γιά τή μετάδοσή του: ἕνα σύστημα «πότλατς», ἕνα σύστημα δώρων πού μποροῦν νά πληρωθοῦν μόνον ἀπό ἄλλες ποιητικές ἐμπειρίες. Πρέπει νά καταλάβουμε πώς ἡ μηχανή εἶναι τό ἐργαλεῖο πού μπορεῖ νά δημιουργήσει μιά πληθωρική βιομηχανική τέχνη, θεμελιωμένη πρῶτ' ἀπό ὅλα στό ἀντιπρονόμιο. Ἡ καινούργια βιομηχανική κουλτούρα θά παράγεται μέσα στό λαό ἤ δέν θά ὑπάρχει κάν. Πέρασε ἡ ἐποχή τῶν μανδαρίνων. Καινούργιες ἐκφράσεις, ἀντάξιες τῶν καινούργιων ἐργαλείων, θά καταστρέψουν τίς ἄχρηστες πένες καί θά σβύσουν γιά πάντα τό πικρό μελάνι πού ἀπονέκρωσε τόν κόσμο.

Μόνον ἡ συνεχής κι ἀνελέητη δημιουργία καί καταστροφή θά τρέφουν τή συναρπαστική κι ἄχρηστη ἀναζήτηση ἀντικειμένων στιγμιαίας χρήσης, ὑπονομεύοντας τίς βάσεις τῆς οἰκονομίας, καταστρέφοντας τίς ἀξίες ἤ ἐμποδίζοντας τό σχηματισμό τους. Ἡ διαρκής καινοτομία θά καταργήσει τήν πλήξη καί τό ἄγχος πού γέννησε ἡ διαβολική μηχανή ἐπιβάλλοντας τό πανομοιότυπο. Οἱ καινούργιες δυνατότητες θά δημιουργήσουν τόν καινούργιο κόσμο τοῦ ὁλότελα διαφορετικοῦ. Ἡ ποιότητα κι ἡ ποσότητα θά συγχωνευτοῦν μέσα στήν κίνησή τους, δημιουργώντας τόν πολιτισμό τῆς ὀργανωμένης πολυτέλειας πού θά ἐξαφανίσει τίς παραδόσεις. Δέν θά λέμε πιά: «ξέρουμε τί χάνουμε μά δέν ξέρουμε τί βρίσκουμε»· θά λέμε: «τά ρητά τῶν γεροντότερων κάνουν τούς νέους νά ψοφᾶν τῆς πείνας». Μιά καινούργια δύναμη, στή δίψα της νά ἐπιβληθεῖ, θά ὁδηγήσει τούς ἀνθρώπους σέ μιά ἐποποιία πού ξεπερνᾶ τά ὅρια τῆς φαντασίας, ἐξαφανίζοντας μέχρι καί τή συνήθεια νά ρωτᾶμε τί ὥρα εἶναι! Σ' αὐτό τό ἄμεσο μέλλον ὁ χρόνος θά 'ναι πρῶτα-πρῶτα μιά συναρπαστική ἀξία, ἕνα καιρός

νούργιο ἀσυνήθιστο νόμισμα. Θά τόν μετρᾶμε μέ τίς ξαφνικές ἀλλαγές τῆς δημιουργημένης ζωῆς καί τίς σπανιότατες στιγμές πλήξης. Μέ λίγα λόγια θά δημιουργηθοῦν ἄνθρωποι χωρίς μνήμη, ἄνθρωποι πού θά βρίσκονται σέ μιά κατάσταση ἀδιάκοπης βίας, ξεκινώντας πάντα ἀπό τό μηδέν.

Θά 'ναι ἡ κριτική-ἄγνοια.

Οἱ μηχανές, ταπεινά αἰχμάλωτες τῶν ἐπιθυμιῶν μας, θά παράγουν καλλιτεχνήματα πού δέν θά προλαβαίνουμε οὔτε νά τά ἐγγράψουμε στή μνήμη μας: οἱ μηχανές θά θυμοῦνται γιά λογαριασμό μας. Ἄλλες μηχανές θά ἐπεμβαίνουν γιά νά καταστρέψουν παράγοντας καταστάσεις χωρίς καμμιά ἀξία.

Μεταξύ τῶν ἀνθρώπων δέν θά γίνονται πρωταθλήματα ἔργων τέχνης ἀλλά ἁπλές ἀλλαγές ὕφους, καλλιτεχνικῶν καταστάσεων.

Ὁ κόσμος θά 'ναι σκηνή μιᾶς παράστασης χωρίς τέλος. Ὁ πλανήτης θά μετασχηματιστεῖ σ' ἕνα Λούνα-Πάρκ χωρίς σύνορα, πού θά γεννᾶ καινούργιες συγκινήσεις καί πάθη (...)

Θά πρέπει λοιπόν νά ζωγραφίσουμε τούς δρόμους τοῦ μέλλοντος μέ τήν ἀνεξακρίβωτη ὕλη, νά στολίσουμε τή λεωφόρο τῶν οὐρανῶν μέ σηματοδότες ἀντάξιους τοῦ μεγαλείου τῶν ἐπιχειρήσεών μας. Ἐκεῖ πού σήμερα τά σήματα φτιάχνονται ἀπό φωτοβολίδες πυροτεχνήματα αὔριο θά βάλουμε ἄλλα οὐράνια τόξα, ἄλλες φάτα μοργκάνα, ἄλλο βόρειο σέλας, πού θά 'χουμε φτιάξει ἐμεῖς οἱ ἴδιοι.

Ἐξαιτίας ὅλων αὐτῶν ἐσεῖς πού ἀκόμα ἔχετε τή Γῆ στά χέρια σας ἀργά ἤ γρήγορα θά μᾶς δώσετε τίς μηχανές γιά νά παίξουμε· κι ἐμεῖς θά τίς βάλουμε μπροστά γιά νά καταλάβουμε αὐτόν τόν ἐλεύθερο χρόνο, πού μέ τήν ἄρρωστη λαιμαργία σας στρώνετε μέ τελειοποιημένες κοινοτυπίες, μέ τήν προοδευτική ἀποβλάκωση.

Θά χρησιμοποιήσουμε αὐτές τίς μηχανές γιά νά ζωγραφίσουμε τούς δρόμους μας, γιά νά κατασκευάσουμε τά πιό ἐκθαμβωτικά, τά πιό μοναδικά ὑφάσματα, πού θά ντύσουν χαρούμενους ἀνθρώπους γιά τό καλλιτεχνικό νόημα μιᾶς μόνο στιγμῆς. Χιλιόμετρα τυπωμένου, χαραγμένου, χρωματιστοῦ χαρτιοῦ θά τραγουδοῦν ὕμνους στίς πιό ἀλλόκοτες καί συναρπαστικές τρέλλες. Σπίτια ἀπό ζωγραφισμένο, χαραγμένο, λακαρισμένο χαλκό, ἀπό μέ-

ταλλο ἤ ἀπό ξύλο, ἀπό πλαστικά ἤ ἀπό παλλόμενα τσιμέντα, θά φτιάχνουν στό ἔδαφος μιά ἄνιση κι ἀδιάκοπη στιγμή ἔκπληξης. Ἡ ἀπόλαυσή μας θά πλάσει εἰκόνες χρησιμοποιώντας τά κινηματογραφικά καί τηλεοπτικά ἐργαλεῖα πού κατασκεύασε ἡ συλλογική εὐφυΐα τοῦ λαοῦ καί σεῖς, ἀφέντες τῆς Γῆς, χρησιμοποιεῖτε πληκτικά γιά νά μᾶς φυλακίζετε στό ἀπόλυτο βασίλειο τῆς πλήξης.

Μέ τήν αὐτοματοποίηση δέν θά ὑπάρχει πιά δουλειά μέ τήν τρέχουσα ἔννοια τοῦ ὅρου, οὔτε κι ἀνάπαυση, ἀλλά ἕνας χρόνος ἐλεύθερος γιά ἐλεύθερες ἀντιοικονομικές ἐνέργειες. Θέλουμε νά βάλουμε τά θεμέλια τῆς πρώτης ἐγκατάστασης τῆς βιομηχανικῆς ποίησης. Καί δίπλα της θά θεμελιώσουμε τίς ἐγκαταστάσεις τῆς ἄμεσης καταστροφῆς γιά νά ἐξοντώσουμε αὐτοστιγμεί τά συγκινησιακά προϊόντα πού μόλις δημιουργήσαμε, ὥστε τό πνεῦμα μας νά 'ναι γιά πάντα ἐξασφαλισμένο ἀπό τίς ἀντιγραφές καί νά μποροῦμε νά ξαναβρισκόμαστε διά μιᾶς στήν προνομιούχα κατάσταση τοῦ μηδενός.

Σήμερα ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐξάρτημα τῶν μηχανῶν πού ἔφτιαξε, κι αὐτές τόν ἀρνοῦνται καί τόν σκλαβώνουν. Πρέπει ν' ἀνατρέψουμε αὐτήν τήν ἀνοησία ἄν θέλουμε νά ὑπάρξει δημιουργία. Πρέπει νά κυριαρχήσουμε τή μηχανή προικίζοντάς την μέ τή μοναδική, ἄχρηστη, ἀντιοικονομική χειρονομία. Ἔτσι θά φτιαχτεῖ ἡ καινούργια, μεταοικονομική καί ὑπερποιητική κοινωνία.

Παντοδύναμοι καί συμμετρικοί μου ἄρχοντες, ἡ ἔλλειψη συμμετρίας πού σήμερα στηρίζει τή μοντέρνα βιολογία θ' ἀγκαλιάσει τά καλλιτεχνικά κι ἐπιστημονικά πεδία, γκρεμίζοντας τό συμμετρικό κόσμο σας, αὐτόν τόν κόσμο πού μετριέται μ' ἀξιώματα ἑνός μακρυνοῦ παρελθόντος κι ὑποτάχτηκε στήν ἀπόλυτη ἀκινησία τῆς πλήξης πού βασιλεύει στίς τάξεις σας. Οἱ πιό πρόσφατες καλλιτεχνικές δημιουργίες κατέστρεψαν κιόλας τό χῶρο σας καί νά πού οἱ ἀτέλειωτοι χιλιομετρικοί πίνακες μποροῦν νά μετρηθοῦν σέ χρόνο: εἴκοσι λεπτά ἤ μιά ὥρα ζωγραφικῆς, μετρώντας μέ τό χρονόμετρο, ὅπως γίνεται στίς ταινίες, σ' ἕνα σινέραμα χωρίς ὅρια.

Ὁ χρόνος, ἡ μαγική ἁλυσίδα μέ τήν ὁποία οἱ ἄνθρωποι τῶν παλιῶν ἀγροτικῶν πολιτισμῶν ρύθμιζαν τίς ποιητικές καί ζωτικές ἐμπειρίες τους, σταμάτησε πιά καί σᾶς ἀνάγκασε ν' ἀλλάξε-

τε ταχύτητα. Τά κυριότερα ἐργαλεῖα τῆς ἐξουσίας σας, ὁ χῶρος κι ὁ χρόνος, θά 'ναι ἄχρηστες κουδουνίστρες στά παιδικά, ἀνίσχυρα, παραλυμένα χέρια σας. Τά ἰδεαλιστικά κατασκευάσματα πού φτιάξατε γιά τόν ὑπεράνθρωπο καί τήν εὐφυΐα εἶναι ἄχρηστα κι ἄχρηστα εἶναι τά σκηνικά κι οἱ τεράστιες πολεοδομικές κατασκευές σας (...)

Ἰσχυροί ἀκόμα ἄρχοντες τῆς Ἀνατολῆς καί τῆς Δύσης, φτιάξατε ὑπόγειες πόλεις, γιά νά προστατευτεῖτε ἀπό τίς ραδιενεργές ἀκτινοβολίες πού οἱ ἴδιοι προκαλεῖτε, γιά νά κρύψετε τούς ματωβαμμένους θησαυρούς σας. Ἀθῶοι καλλιτέχνες θά κάνουν βωμούς κι ἀτομικές μητροπόλεις τούς ὑπονόμους σας, χαράζοντας τά σημάδια τῆς βιομηχανικῆς κουλτούρας, καινούργιους ζωδιακούς κύκλους, καινούργια καί πρόσκαιρα ἡμερολόγια. Ξυπνώντας ἀπ' τό μακρόχρονο ὕπνο τους, οἱ καινούργιες ἐνέργειες τῶν μαζῶν θά μετατρέψουν τίς μακάβριες τσιμεντένιες μυρμηγκοφωλιές σας σέ πολυτελή μεταβαλλόμενα μνημεῖα, πού διαρκῶς θ' ἀλλάζουν. Οἱ καλλιτέχνες θά 'ναι οἱ «τεντυμπούδες» τῆς παλιᾶς κουλτούρας. Ὅ,τι δέν καταστρέψατε θά τό καταστρέψουμε ἐμεῖς γιά νά ξεχάσουμε τά πάντα (...)

Ἀπό τό ὕφασμα μέχρι τήν κατοικία, ἀπό τά μέσα μεταφορᾶς μέχρι τούς τρόπους πού πίνουμε, μέχρι τά τρόφιμα, τόν φωτισμό, τίς πειραματικές πόλεις, τά καινούργια σκηνικά θά 'ναι μοναδικά, καλλιτεχνικά, ἀνεπανάληπτα. Δέν θά λέγονται πιά ἀκίνητα ἀγαθά ἀλλά κινητά (καί ἁπλῶς πρός χρήση), μιά καί θά 'ναι στιγμαῖα ἐργαλεῖα τῆς ἀπόλαυσης καί τοῦ παιχνιδιοῦ. Μέ μιά λέξη θά ξαναγίνουμε φτωχοί, πάμφτωχοι, μά καί πάμπλουτοι, στό πνεῦμα μιᾶς καινούργιας συμπεριφορᾶς.

Ὅλα τ' ἀγαθά μας θά 'ναι συλλογικά καί θ' αὐτοκαταστρέφονται γρήγορα. Ἡ ποιητική ποιότητα δέν θά δρᾶ πιά στίς αἰσθήσεις πού ξέρουμε, ἀλλά σ' αὐτές πού ἀκόμα ἀγνοοῦμε. Δέν θά ὑπάρχει πιά ἀρχιτεκτονική, οὔτε ζωγραφική, οὔτε λόγια ἤ εἰκόνες. Στό μέλλον τά ἔργα μας δέν θά 'χουν ἐπιφάνεια καί ὄγκο. Βρισκόμαστε κοντά στήν τέταρτη διάσταση τῆς καθαρῆς ποίησης, κοντά σέ μιά μαγεία πού δέν θά 'χει δάσκαλο μά θά γίνεται ἀπ' ὅλους. Βρισκόμαστε στό κατώφλι μιᾶς ἄγριας κατάστασης μέ μιά μοντέρνα ἔννοια, ἐξοπλισμένοι μέ τά σύγχρονα ἐργαλεῖα. Ἐδῶ ἡ Γῆ Χαναάν κι ὁ Παράδεισος θά 'ναι τό περιβάλλον μας, πού θά τό τρῶμε, θά

τό ἀναπνέουμε, θά τ' ἀγγίζουμε καί θά τοῦ κάνουμε ἔρωτα. Μέσα σ' αὐτά τά ἀδιόρατα σκηνικά θά γεννηθεῖ μιά καινούργια φιλοσοφία τῶν παθῶν, ἕνας ἐλεύθερος ἄνθρωπος πού θά 'χει ὅλο τό χρόνο γιά νά ἱκανοποιήσει τίς ἐπιθυμίες του καί νά ἐφευρίσκει διαρκῶς καινούργιες. Ὅλες οἱ ἰδεολογίες κι οἱ θρησκεῖες ἐκμεταλλεύτηκαν τίς δυνάμεις τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλά τοποθετώντας τήν ἱκανοποίησή τους σ' ἕνα ἀπατηλό ὑπερπέραν. Μέχρι καί σήμερα ἀκόμα τό ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἡ τέχνη κι ἡ ἐπιστήμη σκοντάφτουν στόν ἀδιάβατο τοῖχο τοῦ γιατί. Θέλουμε νά ἐξαφανίσουμε μιά γιά πάντα τά γιατί. Οἱ καινούργιοι προφῆτες θά γκρεμίσουν αὐτόν τόν τοῖχο. Ἀκολουθώντας αὐτούς τούς ὁδηγούς, ὁ ἄνθρωπος θά πίνει αὔριο τό ἀνόθευτο νέκταρ πού θά τόν τρέφει σάν μέλισσα ἑνός φανταστικοῦ μελιοῦ, χωρίς νά τόν ἀπασχολεῖ τίποτα, οὔτε κι ὁ θάνατός του, πού θά 'ναι μιά πράξη ἀγάπης γιά τίς σκοτεινές σπηλιές πού θά σκαφτοῦν στόν ἀτέλειωτο λαβύρινθο τοῦ σύμπαντος, μικρό μέρος μιᾶς ὁλότητας. Ὅλη ἡ καινούργια συμπεριφορά θά 'ναι ἕνα παιχνίδι κι ὁ καθένας θά ζεῖ τή ζωή του παίζοντας, ἀναζητώντας μόνο τίς συγκινήσεις πού δίνει τό παιχνίδι μέ τίς ἐπιτέλους πραγματοποιήσιμες ἐπιθυμίες του. Πιστεύουμε πώς τά πρῶτα στοιχειώδη ἐργαλεῖα αὐτῆς τῆς ἐπανάστασης εἶναι αὐτά τά καλλιτεχνικά-βιομηχανικά μέσα πού καταστρέφουν τήν ἀξία, ἀκριβῶς ἐπειδή εἶναι κατά πρῶτο λόγο ἐργαλεῖα μιᾶς ἀπόλαυσης. Νά γιατί ὅταν παρουσιάζουμε τά ἐλάχιστα ἔργα μας – ὅπως ἡ βιομηχανική ζωγραφική – πιστεύουμε ἀκράδαντα, κρίνοντας ἀπό τήν ὑποδοχή πού τούς γίνεται, ὅτι βρισκόμαστε στό σωστό δρόμο. Ἡ βιομηχανική ζωγραφική ὑπῆρξε ἡ πρώτη πετυχημένη ἀπόπειρα ἑνός παιχνιδιοῦ μέ τίς μηχανές. Τό ἄμεσο ἀποτέλεσμά της ἦταν ἡ ὑπονόμευση τῆς ἀξίας τοῦ καλλιτεχνήματος.

Οἱ χιλιάδες καλλιτέχνες πού σήμερα χάνουν τόν καιρό τους ἐπαναλαμβάνοντας τίς ἴδιες λεπτομέρειες θά μάθουν στό ἑξῆς τίς δυνατότητες πού μᾶς προσφέρουν οἱ μηχανές. Θά ἐξαφανίσουμε αὐτό τό γιγάντιο τσέκ πού λέγεται πίνακας καί φτιάχνεται γιά νά μεγαλώνουμε τό εἰσόδημά μας. Χιλιάδες χιλιόμετρα ζωγραφικῆς θά προσφέρονται στούς δρόμους καί στίς ἀγορές σέ τιμή κόστους, θ' ἀρέσουν στούς ἀνθρώπους καί θά τούς σπρώχνουν σ' ἄλλα πειράματα διαμόρφωσης τοῦ περιβάλλοντός τους. Οἱ μεγάλοι ἀριθμοί, βάση τῆς ποιότητας, θά θριαμβεύσουν κι ὁ θρίαμβός τους θά ἐπιβάλλει

καινούργιες ἀξίες, ἕναν κόσμο στόν ὁποῖο ἡ ταχύτητα τῆς ἀλλαγῆς θά καθορίσει μιά καινούργια ταυτότητα: ἡ ἀξία θά ταυτιστεῖ μέ τήν ἀλλαγή. Ὅλες οἱ φιλοσοφίες τοῦ παρόντος θά σβύσουν.

Αὐτό τό παιχνίδι τῆς βιομηχανικῆς ζωγραφικῆς ἄρχισε τό 1958 στό Τουρίνο, τό Μιλάνο καί τή Βενετία. Συνεχίστηκε τό 1959 στό Μόναχο ὅπου τήν ἴδια στιγμή ἡ Γ' Συνδιάσκεψη τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς συμφωνοῦσε πάνω στά ἔντεκα σημεῖα τῆς Διακήρυξης τοῦ Ἄμστερνταμ, σ' ἕνα πρόγραμμα πού εἶναι ἀκόμα σκοτεινό μά βέβαιο γιά τήν κατασκευή μιᾶς ἐνιαίας πολεοδομίας. Στή συνέχεια ἡ βιομηχανική ζωγραφική παρουσιάστηκε στό Παρίσι (τό Μάιο, στήν αἴθουσα τέχνης Ντρουέν), σάν προσπάθεια συνεισφορᾶς στή συγκινησιακή ἀτμόσφαιρα μιᾶς στιγμῆς. Ἡ δουλειά μας χρησίμευσε γιά νά ἑνώσει πολλούς καλλιτέχνες στό σημεῖο ὅτι ἡ ἑνότητα τῆς κουλτούρας εἶναι ἡ μόνη ἰδέα πού μπορεῖ νά κυριαρχήσει τή μηχανή καί νά βάλει ἐπιτέλους τά θεμέλια μιᾶς βιομηχανικῆς κουλτούρας στό ἐπίπεδο τῶν δυνάμεων μιᾶς ἐποχῆς πού μόλις τώρα ἀρχίζει: τῆς μεγάλης ἀτομικῆς ἐποχῆς.

Εἴμαστε φτωχοί, μά τί πειράζει; Ἡ φτώχια μας εἶναι κομμάτι τῆς δύναμής μας. Μάταια προσπαθοῦν νά μᾶς ἀπομονώσουν στήν ἀνακάλυψή μας, νά μᾶς διώξουν ἀπό συναθροίσεις στίς ὁποῖες δέν θέλουμε νά πηγαίνουμε, νά μᾶς βρίσουν ἤ νά μᾶς θάψουν στή σιωπή. Τήν ποίησή μας μόνον ὁ λαός μπορεῖ νά τήν καταλάβει, ὁ λαός πού 'χει ἀπογοητευτεῖ ἀπό τά κουρασμένα εἴδωλά σας, αὐτές τίς ἀνύπαρκτες δυνάμεις τῆς σκέψης καί τῆς τεχνικῆς, ὁ λαός πού 'χει ἀπογοητευθεῖ ἀπό τό γκρινιάρικο συντηρητισμό τῆς πιό εὐνουχισμένης ράτσας τοῦ κόσμου: τῶν διανοουμένων.

Ἔτσι ἀρχίζουμε τίς ἀτέλειωτες μέρες τῆς ἀτομικῆς δημιουργίας. Μόνον ἐμεῖς, καλλιτέχνες κι ἐπιστήμονες τῆς ἴδιας ποίησης, μποροῦμε νά δημιουργήσουμε ἀλλιώτικα τή γῆ, τούς ὠκεανούς, τά ζῶα, τόν ἥλιο, τ' ἀστέρια, τόν ἀέρα, τό νερό καί τά πράγματα. Ἐμεῖς θά φυσήξουμε τήν ἄργιλο γιά νά δημιουργήσουμε τόν καινούργιο ἄνθρωπο, ἕναν ἄνθρωπο φτιαγμένο μόνο γιά τήν ἀνάπαυση τῆς ἕβδομης μέρας.

Τζουζέπε Πίνοτ-Γκαλίτσο

Ὁ Λόγος τοῦ Πίνοτ–Γκαλίτσο δημοσιεύτηκε τό Νοέμβριο στήν Ἰταλία μέ τίτλο: Γιά μιά ἐνιαία ἐφαρμόσιμη τέχνη.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

κεντρικό ὄργανο τῶν τμημάτων τῆς καταστασιακῆς διεθνοῦς

τεῦχος 4 - Ἰούνιος 1960
διευθυντής: Γκ.-Ἐ. Ντεμπόρ

Συντακτική ἐπιτροπή:
Κόνσταντ, Μωρίς Βυκέρτ, Ἄσγκερ Γιόρν, Χέλμουτ Στούρμ.

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν' ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Ἡ πιό φθαρμένη κοινοτοπία τῶν ἀριστερῶν κοινωνιολόγων ἐδῶ καί μερικά χρόνια εἶναι ἡ ἐπιμονή τους στό ρόλο τῶν δραστηριοτήτων τοῦ ἐλεύθερου χρόνου, πού τίς θεωροῦν κυρίαρχο παράγοντα τῆς ἀνεπτυγμένης καπιταλιστικῆς κοινωνίας. Ἀτέλειωτες εἶναι οἱ συζητήσεις τους ὑπέρ ἤ κατά τῆς ρεφορμιστικῆς ἀνόδου τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς ἤ γιά τή συμμετοχή τῶν ἐργατῶν στίς κυρίαρχες ἀξίες μιᾶς κοινωνίας στήν ὁποία ἐνσωματώνονται ὅλο καί περισσότερο. Ὁ κοινός ἀντεπαναστατικός χαρακτήρας ὅλης αὐτῆς τῆς φλυαρίας εἶναι ὅτι θεωρεῖ ὑποχρεωτικά τόν ἐλεύθερο χρόνο ὡς παθητική κατανάλωση, ὡς τή δυνατότητα νά γίνεσαι ὅλο καί περισσότερο θεατής τοῦ παράλογου κατεστημένου. Σέ μιά ἰδιαίτερα ἀφόρητη «ἀνοιχτή συζήτηση» αὐτῶν τῶν ἐρευνητῶν (*Arguments*, 12-13), τό 27ο τεῦχος τῆς ἐπιθεώρησης *Socialisme ou Barbarie* ἀφιέρωσε μιά ἔκθεση γι' αὐτό τό ζήτημα, ἀνεβάζοντας τίς μυθολογικές ἀναζητήσεις αὐτῆς τῆς ὁμάδας στόν ἕβδομο οὐρανό τῶν κοινωνιολόγων. Ἔγραφε λοιπόν ὁ Καντζυέρ: «Γιά νά μπορέσει ν' ἀναπτύξει περισσότερο τήν κατανάλωση ὁ μοντέρνος καπιταλισμός ἀναπτύσσει στόν ἴδιο βαθμό καί τίς ἀνάγκες. Γι' αὐτό ἡ ἔλλειψη ἱκανοποίησης πού δοκιμάζουν οἱ ἄνθρωποι μένει πάντα ἴδια. Ἡ ζωή τους ἔχει καταντήσει κυνηγητό τῆς κατανάλωσης, στό ὄνομα τῆς ὁποίας δικαιολογεῖται ἡ ὅλο καί πιό ριζική ἀπουσία ἱκανοποίησης κάθε δημιουργικῆς ἱκανότητας, κάθε ἀληθινά ἀνθρώπινης πρωτοβουλίας. Νά γιατί τελικά τό νόημα τῆς ζωῆς φαίνεται ὅλο καί πιό ἀσήμαντο (...)». Ὁ Ντελβώ σημείωνε ὅτι τό πρόβλημα τῆς κατανάλωσης ἐξακολουθεῖ νά διχάζεται ἀπό τό ὅριο πλούτος - ἀθλιότητα,

μιά καί τά 4/5 τῶν μισθωτῶν ζοῦν πάντα μέσα στήν ἀνέχεια. Τόνιζε μάλιστα ὅτι δέν πρέπει ν' ἀνησυχοῦμε καθόλου ἄν τό προλεταριάτο συμμετέχει ἤ ὄχι σ' αὐτές τίς ἀξίες, γιατί ἁπλούστατα «προλεταριάτο δέν ὑπάρχει». Ἔτσι κατέληγε σ' αὐτήν τήν κεντρική διαπίστωση: ἡ ἴδια ἡ κουλτούρα «(...) ὅλο καί πιό πολύ ξεκόβεται ἀπό τήν κοινωνία καί τή ζωή τῶν ἀνθρώπων, ὅπως φαίνεται ἀπό τούς ζωγράφους πού ζωγραφίζουν γιά ζωγράφους ἤ τούς μυθιστοριογράφους πού γράφουν μυθιστορήματα γιά νά ποῦν πώς εἶναι ἀδύνατον πιά νά γράψεις μυθιστόρημα. Τό ἀποτέλεσμα; Ἡ κουλτούρα, στήν πιό πρωτότυπη συνεισφορά της, κατάντησε μιά διαρκής αὐτοκαταγγελία, καταγγελία τῆς κουλτούρας καί ὀργή ἐνάντια στήν κουλτούρα».

Τό κενό τῶν δραστηριοτήτων τοῦ ἐλεύθερου χρόνου εἶναι τό κενό τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Θά ὑπάρχει ὅσο θά ὑπάρχει κι ἐκείνη. Φανερώνεται, καί τήν ἴδια στιγμή κρύβεται, ἀπ' ὅλο τό σημερινό πολιτιστικό θέαμα, στό ὁποῖο μποροῦμε νά διακρίνουμε τρεῖς μεγάλες μορφές:

Πρῶτα πρῶτα ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει μιά «κλασική» μορφή πού ἀναπαράγεται καθαρή ἤ μέσω τῆς μίμησης (γιά παράδειγμα ἡ τραγωδία, ἡ ἀστική εὐγένεια). Ἔπειτα ὑπάρχει ἕνας ἀπεριόριστος ἀριθμῶν παραλλαγῶν ἑνός ξεφτισμένου θεάματος, τό ὁποῖο ἀναπαριστᾶ κι ἐκπροσωπεῖ τήν κυρίαρχη κουλτούρα, κι ἔχει μπεῖ στή διάθεση τῶν ἐκμεταλλευομένων γιά νά τούς κλείνει τά μάτια (τηλεοπτικά παιχνίδια, ὅλος ὁ κινηματογράφος καί τό μυθιστόρημα, ἡ διαφήμιση, τό αὐτοκίνητο ὡς σύμβολο κοινωνικοῦ γοήτρου). Ὑπάρχει τέλος μιά πρωτοποριακή ἄρνηση τοῦ θεάματος, συχνά χωρίς συνείδηση τῶν αἰτίων πού τήν κινοῦν. Αὐτή εἶναι ἡ σημερινή κουλτούρα «στήν πιό πρωτότυπη συνεισφορά της». Ξεκινώντας ἀπό τήν ἐμπειρία αὐτῆς τῆς τελευταίας μορφῆς, ἡ «ὀργή ἐνάντια στήν κουλτούρα» συναντᾶ τελικά τήν ἴδια ἀδιαφορία πού χαρακτηρίζει τούς προλετάριους, ὡς τάξη, ἀπέναντι σ' ὅλες τίς μορφές τῆς κουλτούρας τοῦ θεάματος. Μέχρι τό τέλος τοῦ θεάματος τό κοινό τῆς ἄρνησής του θά 'ναι τό ἴδιο ὕποπτο καί δυστυχισμένο κοινό: οἱ διαχωρισμένοι διανοούμενοι καί καλλιτέχνες. Γιατί τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο, ὅταν ἐκδηλώνεται σάν τέτοιο, δέν θά φτιάξει ἕνα καινούργιο κοινό· θά δρᾶ ὁλόπλευρα.

Δέν ὑπάρχει ἐπαναστατικό ζήτημα ὅσον ἀφορᾶ τή σχόλη, ζήτημα ἑνός κενοῦ πού θά 'πρεπε νά γεμίσουμε. Ὑπάρχει ζήτημα ἐλεύθερου χρόνου, ἐλευθερίας μέσα στό χρόνο. Τό ἔχουμε κιόλας πεῖ: «Δέν ὑπάρχει ἐλευθερία στή χρήση τοῦ χρόνου, χωρίς τήν κατοχή τῶν σημερινῶν ἐργαλείων κατασκευῆς τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἡ χρήση αὐτῶν τῶν ἐργαλείων θά σημαδέψει τό πέρασμα ἀπό τήν οὐτοπική ἐπαναστατική τέχνη σέ μιά πειραματική ἐπαναστατική τέχνη» (Ντεμ-

πόρ, *Θέσεις γιά τήν πολιτιστική ἐπανάσταση*, *Κ.Δ.* Ι). Τό ξεπέρασμα τῶν διασκεδάσεων καί τό πέρασμα σέ μιά δραστηριότητα ἐλεύθερης δημιουργίας-κατανάλωσης μποροῦμε νά τό κατανοήσουμε μόνο μέσ' ἀπό τή σχέση του μέ τή διάλυση τῶν παλιῶν τεχνῶν, μέ τό μετασχηματισμό τους σέ ἀνώτερους τρόπους δράσης πού δέν ἀρνιοῦνται οὔτε καταργοῦν τήν τέχνη, ἀλλά τήν πραγματώνουν. Ἡ τέχνη θά ξεπεραστεῖ, θά συντηρηθεῖ καί θά ὑπερπηδηθεῖ μέσα σέ μιά πιό σύνθετη δραστηριότητα. Τά παλιά της στοιχεῖα μπορεῖ νά ξαναβρεθοῦν ἐν μέρει μέσα σ' αὐτήν τήν καινούργια δραστηριότητα. Σίγουρα ὅμως θά ἔχουν μεταμορφωθεῖ, ἐνσωματωθεῖ καί τροποποιηθεῖ πρός τήν ὁλότητα.

Οἱ προηγούμενες πρωτοπορίες δήλωναν πώς οἱ μέθοδοι καί οἱ ἀρχές τους ἦταν ἔξοχες καί πώς θά 'πρεπε νά τίς κρίνουμε ἄμεσα μέ βάση κάποια ἔργα. Ἡ Κ.Δ. εἶναι ἡ πρώτη καλλιτεχνική ὀργάνωση πού θεμελιώνεται στή ριζική ἀνεπάρκεια ὅλων τῶν ἐπιτρεπτῶν ἔργων καί πού ἡ σπουδαιότητα, ἡ ἀποτυχία ἤ ἡ ἐπιτυχία της μποροῦν νά κριθοῦν μόνο μαζί μέ τήν ἐπαναστατική πράξη τῆς ἐποχῆς της.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Τό νόημα ἑνός κειμένου τοῦ Ντεμπόρ γιά τήν ἐνιαία πολεοδομία, πού δημοσιεύτηκε στά γερμανικά ἀπό μιά αἴθουσα τέχνης τοῦ Ἔσσεν στίς 9 Ἰανουαρίου τοῦ 1960, ἔχει ἀλλοιωθεῖ σέ μεγάλο βαθμό ἔπειτα ἀπό πάμπολλες ἀφαιρέσεις. Εἴμαστε ἀντίθετοι μέ κάθε ἔννοια ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἰδεῶν ἤ τῶν φράσεων κι αὐτό σημαίνει ὅτι θ' ἀφήσουμε ὅποιον θέλει νά δημοσιεύσει χωρίς ἀναφορές, καί μάλιστα μέ τίς προσθέσεις πού θέλει, ὁποιοδήποτε κείμενό μας, ὁλόκληρο ἤ μέρος του, ἀλλά χωρίς τίς ὑπογραφές μας. Γιατί εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτο νά τροποποιοῦνται τά κείμενά μας – ἀπό κάποιον ἄλλον κι ὄχι ἀπό τό σύνολο τῆς Κ.Δ. – καί νά φαίνεται ὅτι ἐξακολουθοῦν νά 'χουν τήν εὐθύνη τους οἱ συγγραφεῖς τους. Πρέπει νά γίνει γνωστό ὅτι ἀποσύρουμε τήν ὑπογραφή μας ἀπό κάθε κείμενό μας πού ἔχει ὑποστεῖ καί τήν παραμικρότερη λογοκρισία.

x

Οἱ ἀρχιτέκτονες Ἄλμπερτς καί Ἄουντεγιανς διαγράφτηκαν αὐτοστιγμεί καί χωρίς καμμιά συζήτηση ἀπό τήν Κ.Δ. ἐπειδή δέχτηκαν νά κατασκευάσουν μιά ἐκκλησία στό Φόλενταμ.

Τό ὁλλανδικό τμῆμα μας θά κάνει ὅ,τι χρειάζεται γιά νά ἐνημερώσει τό κοινό γι᾽ αὐτό τό ἀδιαίρετο γεγονός.

X

Οἱ διάφορες ἀπόψεις γιά τήν ὑπόθεση Κάρυλ Τσέσμαν ἀγνόησαν τήν πραγματική φύση της κι ἔτσι ὁδήγησαν σέ μιά ἀναζωπύρωση τῶν παλιῶν συζητήσεων γύρω ἀπό τή θανατική ποινή. Στήν πραγματικότητα ἡ ἐκτέλεση τοῦ Τσέσμαν ἀνήκει στό σφαιρικό πρόβλημα τοῦ θεάματος, ὅπως αὐτό συγκροτεῖται στό πιό ἀνεπτυγμένο στάδιο τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας. Στήν περίπτωση τοῦ Τσέσμαν ἡ σφαίρα τοῦ βιομηχανοποιημένου θεάματος, πού κυριαρχεῖ ὅλο καί περισσότερο, κέρδισε τήν παλιά σφαίρα τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, πού πρόκειται νά ἐξαφανιστεῖ γιά ὅλες τίς κυρώσεις τοῦ κοινοῦ ποινικοῦ δικαίου. Αὐτή ἡ συνάντηση γέννησε ἐδῶ μιά τηλεοπτική μονομαχία, στήν ὁποία ὅπλα ἦταν διάφορα νομικά ἐπιχειρήματα. Καθεμιά ἀπό τίς ἀναβολές ἐκτέλεσης τοῦ Τσέσμαν θεμελιωνόταν καί σέ μιά διαφορετική νομική ἐπιχειρηματολογία. Ὁ μόνος λόγος πού τέλειωσε αὐτό τό σήριαλ ἦταν ἡ πλήξη τῶν θεατῶν – ἐντελῶς φυσική ἐξάλλου ἔπειτα ἀπό δώδεκα χρόνια ἀναβολῶν καί τόσα μπέστ-σέλλερς. Καθώς ὁ Τσέσμαν ἦταν ἐξαιρετικά ἀντιπαθής γιά τά πρότυπα τοῦ ἀμερικάνικου τρόπου ζωῆς, τό κοινό καί οἱ ὀργανωτές τῶν δημόσιων συγκινήσεων ἀντέστρεψαν τελικά τή μέτρηση (μόνον ἡ τελευταία ἀναβολή τοῦ Τσέσμαν ἦταν ἔξω ἀπό τό θέαμα, ὄντας ἀποτέλεσμα τοπικῆς διπλωματίας καί δέν εἶχε τίποτα πού νά μποροῦσε νά παιχτεῖ). Ἔξω ἀπό τίς Η.Π.Α. ἡ γενική ἀγανάκτηση ἦταν διφορούμενη καθώς προερχόταν ἀπό μιά συμμετοχή σ᾽ αὐτό τό θέαμα (πού τήν ἐκμεταλλεύτηκαν στό ἔπακρο ὅλα τά μέσα ἐνημέρωσης) καί ταυτόχρονα ἀπό μιά ἔλλειψη ἐξοικείωσης καί φυσικότητας ἀπέναντι στούς κανόνες τοῦ παιχνιδιοῦ. Ἡ κοινή γνώμη ὄχι μόνον ἤθελε νά δοθεῖ χάρη στό μονομάχο ἀλλά συχνά στό ὄνομα τῶν παλιῶν ἠθικῶν κανόνων ἀμφισβητοῦσε τό ἴδιο τό θέαμα. Αὐτή ἡ ἀντίδραση ἐκφράζει κυρίως τήν καθυστέρηση μέ τήν ὁποία αὐτές οἱ χῶρες βαδίζουν πρός τόν ἴδιο στόχο: τόν ἐκσυγχρονισμό τοῦ καπιταλισμοῦ καί τῶν διανθρώπινων σχέσεων πού ἐπιβάλλει. Γιά παράδειγμα ἐπειδή ἡ Γαλλία ἐξακολουθεῖ νά ᾽ναι οἰκονομικά καί πολιτικά ἀρχαϊκή χώρα, καμμιά ἐκτέλεση δέν γίνεται στό φῶς τοῦ ἥλιου ἔπειτα ἀπό δώδεκα χρόνια ἀναβολῶν. Συνήθως ἐδῶ ἐξαφανίζουν τά θύματα ἔπειτα ἀπό βασανιστήρια πού μένουν σχεδόν μυστικά. Ὁ Τσέσμαν δέν ἐνδιέφερε σάν θῦμα γενικά, ἀλλά μέσα ἀπό τή συμμετοχή του στόν κόσμο τῆς Μπριζίτ Μπαρντό καί τοῦ Σάχη τῆς Περσίας – δηλαδή σάν ἄτυχο στοιχεῖο καί θῦμα μέσα σ᾽ αὐτόν τόν κόσμο, ὁ ὁποῖος ἀναπαριστᾶ τή ζωή στίς παθητικές μάζες πού ἔχουν ἀποκλειστεῖ ἀπ᾽ αὐτήν.

Ἡ κοινωνία πού θά κάνει πραγματικότητα τίς πρῶτες ἀνθρώπινες συμπεριφορές, δέν θά τό κάνει στό ὄνομα κάποιας ἀνθρωπιστικῆς ἤ μεταφυσικῆς ψευτιᾶς. Θά πραγματώσει γιά τόν καθένα τίς συνθῆκες μιᾶς ἐλεύθερης δημιουργίας τῆς ἱστορίας του, στέλνοντας ὅλες τίς μορφές τοῦ θεάματος (ἀπό τίς κατώτερες ὡς τίς περισσότερο ἐξωραϊσμένες) ἐκεῖ πού τούς ἀξίζει: στό μουσεῖο τῶν ἀρχαιοτήτων, δίπλα στό Κράτος.

Ὁ κοινωνικός χῶρος τῆς κατανάλωσης τῶν διασκεδάσεων. Ἡ γκρίζα κυκλική ἐπιφάνεια πού διακρίνουμε πάνω ἀριστερά (στάδιο τοῦ Μιλγουώκη, Η.Π.Α.), καταλαμβάνεται ἀπό τά 18 μέλη τῶν δύο ὁμάδων μπαίηζμπωλλ. Στήν πρώτη μικρή ζώνη γύρω της κάθονται 43.000 θεατές ἐνῶ γύρω ἀπ' αὐτούς ὑπάρχει μιά τεράστια ζώνη, στήν ὁποία βρίσκονται παρκαρισμένα τά ἄδεια αὐτοκίνητά τους.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Γιά τόν ἄνθρωπο ὁ χρόνος εἶναι μιά διαδοχή φαινομένων σ' ἕνα σημεῖο παρατήρησης τοῦ χώρου, ἐνῶ ὁ χῶρος εἶναι ἡ τάξη συνύπαρξης τῶν φαινομένων μέσα στό χρόνο (ἤ διαδικασία).

Ὁ χρόνος εἶναι ἡ ἀλλαγή πού μποροῦμε νά τή συλλάβουμε μόνο μέ τή μορφή μιᾶς προοδευτικῆς κίνησης μέσα στό χῶρο. Ὁ χῶρος εἶναι τό σταθερό, πού τό κατανοοῦμε μόνον ὡς συμμετοχή σέ μιά κίνηση. Τόσο ὁ χῶρος ὅσο καί ὁ χρόνος δέν ὑπάρχουν (δέν ἔχουν πραγματική ὑπόσταση ἤ ἀξία) ἔξω ἀπό τήν ἀλλαγή (ἤ διαδικασία), δηλαδή ἔξω ἀπό τόν ἐνεργό συνδυασμό χώρου-χρόνου. Ἡ δράση τοῦ χωρόχρονου εἶναι ἡ διαδικασία κι ἡ ἴδια ἡ διαδικασία εἶναι ἡ ἀλλαγή τοῦ χρόνου σέ χῶρο καί τοῦ χώρου σέ χρόνο.

Βλέπουμε λοιπόν ὅτι ἡ αὔξηση τῆς ποιότητας (ἤ ἀντίσταση στήν ἀλλαγή) ὀφείλεται στήν ποσοτική αὔξηση. Συμβαδίζουν. Στόχος τῆς σοσιαλιστικῆς προόδου εἶναι ἡ αὔξηση τῆς ποιότητας μέσα ἀπό τήν αὔξηση τῆς ποσότητας. Αὐτός ὁ στόχος δέχεται ὅτι αὐτή ἡ διπλή αὔξηση ταυτίζεται ἀναγκαστικά μέ τή μείωση τῆς ἀξίας, μέ τή μείωση τοῦ χωρόχρονου. Αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ πραγμοποίηση.

Τό μέγεθος πού καθορίζει τήν ἀξία εἶναι ὁ χωρόχρονος (ἡ στιγμή ἤ γεγονός). Ὁ χωρόχρονος μέσα στόν ὁποῖο τό ἀνθρώπινο εἶδος ὑπάρχει πάνω στή γῆ ἐκδηλώνει τήν ἀξία του σέ γεγονότα. Ἄν δέν ὑπάρχουν γεγονότα δέν ὑπάρχει ἱστορία. Ὁ χωρόχρονος μιᾶς ἀνθρώπινης ζωῆς εἶναι ἡ ἰδιωτική ἰδιοκτησία. Αὐτή ἦταν ἡ μεγάλη ἀνακάλυψη τοῦ Μάρξ ἀλλά καί ἡ ἀφετηρία τῶν σφαλμάτων τῶν μαρξιστῶν. Γιατί μιά ἰδιοκτησία γίνεται ἀξία μόνον ἄν πραγματωθεῖ, μόνον ὅταν ἀπελευθερωθεῖ καί χρησιμοποιηθεῖ, κι αὐτό πού κάνει πραγματικότητα τό χωρόχρονο μιᾶς ἀνθρώπινης ζωῆς εἶναι ἡ ρευστότητά της (ὅπως τό ἄτομο γίνε-

ται κοινωνική ἀξία χάρη στή ρευστότητα τῆς συμπεριφορᾶς του σέ σχέση μέ τ' ἄλλα ἄτομα). Ἂν αὐτή ἡ ρευστότητα γίνει ἰδιωτική, ἄν δηλαδή ἀποκλειστεῖ ἀπό τήν κοινωνική ἀξίωση (ὅπως συμβαίνει στόν ἐξουσιαστικό σοσιαλισμό), ὁ χωρόχρονος τοῦ ἀνθρώπου δέν μπορεῖ νά πραγματωθεῖ. Ἔτσι ὁ ἰδιωτικός χαρακτήρας τῶν ἀνθρώπινων χαρισμάτων (τά «χόμπυ») ὁδήγησε σέ μιά μείωση τῆς ἀξίας τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, μεγαλύτερη κι ἀπό τήν ἰδιωτική ἰδιοκτησία τῶν παραγωγικῶν μέσων, μιά καί στό σοσιαλιστικό ντετερμινισμό δέν ὑπάρχει τό ἄχρηστο. Ὁ σοσιαλισμός, ἀντί νά καταργήσει τόν ἰδιωτικό κι ἀποστερητικό χαρακτήρα τῆς ἰδιοκτησίας, τόν αὔξησε στό ἔπακρο, κάνοντας τόν ἴδιο τόν ἄνθρωπο ἄχρηστο καί κοινωνικά ἀνύπαρκτο.

Στόχος τῆς καλλιτεχνικῆς ἀνάπτυξης εἶναι ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἀνθρώπινων ἀξιῶν μέσα ἀπό τόν μετασχηματισμό τῶν ἀνθρώπινων χαρισμάτων σέ πραγματικές ἀξίες. Κι ἐδῶ ἀκριβῶς ἀρχίζει ἡ καλλιτεχνική ἐπανάσταση ἐνάντια στή σοσιαλιστική ἀνάπτυξη, ἡ καλλιτεχνική ἐπανάσταση πού συνδέεται μέ τό κομμουνιστικό σχέδιο (...)

Συνεπῶς ἡ ἀξία τῆς τέχνης εἶναι μιά ἀντιαξία σέ σχέση μέ τίς πρακτικές ἀξίες. Μετριέται σ' ἕνα νόημα ἀντίστροφο. Ἡ τέχνη εἶναι κάλεσμα σ' ἕνα ξόδεμα ἐνέργειας χωρίς συγκεκριμένο στόχο, πέρα ἀπό ἐκεῖνον πού ὁ ἴδιος ὁ θεατής μπορεῖ νά δώσει. Εἶναι ἡ ἀπλοχεριά (...) Ὡστόσο, ὁ ἄνθρωπος φαντάστηκε πώς ἡ ἀξία τῆς τέχνης βρίσκεται στή διάρκειά της, στήν ποιότητά της, καί νόμισε πώς τό χρυσάφι κι οἱ πολύτιμες πέτρες εἶναι καλλιτεχνικές ἀξίες, νόμισε πώς ἡ καλλιτεχνική ἀξία εἶναι ἀξία πού ἐνυπάρχει στό ἀντικείμενο καθαυτό. Ἀλλά τό ἔργο τέχνης δέν εἶναι παρά ἡ ἐπιβεβαίωση τοῦ ἀνθρώπου σάν οὐσιαστικῆς πηγῆς ἀξίας (...)

Ἡ καπιταλιστική ἐπανάσταση ἦταν οὐσιαστικά μιά κοινωνικοποίηση τῆς κατανάλωσης. Ἡ καπιταλιστική ἐκβιομηχάνιση φέρνει στήν ἀνθρωπότητα μιά τόσο βαθιά κοινωνικοποίηση ὅσο καί ἡ κοινωνικοποίηση πού πρότειναν οἱ σοσιαλιστές: τήν κοινωνικοποίηση τῶν μέσων παραγωγῆς. Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση εἶναι ὁλοκλήρωση τῆς καπιταλιστικῆς ἐπανάστασης. Τό μοναδικό στοιχεῖο τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος πού πρέπει νά ἐξαλειφθεῖ εἶναι ἡ σπάνη, γιατί ὁ πλοῦτος τῆς κατανάλωσης ἔχει κιό-

λας ἐξαφανιστεῖ χάρη στούς ἴδιους τούς καπιταλιστές. Εἶναι σήμερα πολύ σπάνιο ἕνας καπιταλιστής νά καταναλώνει περισσότερο ἀπό τίς πιό εὐτελεῖς ἀπαιτήσεις. Ἡ διαφορά ζωῆς ἀνάμεσα σ' ἕναν ἀριστοκράτη τοῦ 17ου αἰώνα κι ἕνα μεγαλοκαπιταλιστή τῆς ἐποχῆς τοῦ Ροκφέλερ εἶναι φανταστική καί διαρκῶς μεγαλώνει.

Ὁ πλοῦτος στήν ποικιλία τῆς κατανάλωσης ἐξοικονομήθηκε ἀπό τόν καπιταλισμό, γιατί τό ἐμπόρευμα δέν εἶναι παρά ἕνα κοινωνικοποιημένο ἀντικείμενο χρήσης. Γι' αὐτό οἱ σοσιαλιστές ἀποφεύγουν ν' ἀσχοληθοῦν μέ τό ἀντικείμενο χρήσης.

Ἡ κοινωνικοποίηση τοῦ ἀντικειμένου χρήσης, πού μᾶς ἐπιτρέπει νά τό θεωρήσουμε ἐμπόρευμα, ἔχει τρεῖς κύριες ὄψεις:

α) Μόνο τό ἀντικείμενο χρήσης μέ κάποιο κοινό ἐνδιαφέρον (πού τό ἐπιθυμεῖ μιά ἀρκετά μεγάλη πλειοψηφία ἀνθρώπων), μόνον αὐτό μπορεῖ νά χρησιμέψει γιά ἐμπόρευμα. Ἰδεῶδες ἐμπόρευμα εἶναι τό ἀντικείμενο πού ὅλοι ποθοῦν. Γιά ν' ἀνοίξει ὁ δρόμος τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς πρός μιά τέτοια κοινωνικοποίηση, ὁ καπιταλισμός χρειάστηκε νά καταστρέψει τήν ἀτομική καί χειροτεχνική παραγωγή, νά τίς παρουσιάσει σάν «φορμαλισμό».

β) Γιά νά μπορέσουμε νά μιλήσουμε γιά ἐμπόρευμα, πρέπει νά 'χουμε μιά ποσότητα ὁλόιδιων ἀντικειμένων. Ἡ βιομηχανία ἀσχολεῖται μόνο μέ ἀντικείμενα πού παράγονται σέ σειρά, σέ μιά ὅλο καί πιό πολυάριθμη παραγωγή.

γ) Ἡ καπιταλιστική παραγωγή χαρακτηρίζεται ἀπό μιά προπαγάνδα ὑπέρ τῆς λαϊκῆς κατανάλωσης. Αὐτή ἡ προπαγάνδα ἔφτασε σέ ἀπίστευτο μέγεθος καί ἰσχύ, καί ἡ διαφήμιση μιᾶς σοσιαλιστικῆς παραγωγῆς εἶναι λογική συνέπεια αὐτῆς τῆς διαφήμισης μιᾶς κοινωνικοποιημένης κατανάλωσης.

Τό νόμισμα εἶναι τό ἀπόλυτα κοινωνικοποιημένο ἐμπόρευμα, αὐτό πού καταδείχνει τό μέτρο τῆς κοινῆς σ' ὅλον τόν κόσμο ἀξίας (...)

Ἡ κοινωνικοποίηση ἀποτελεῖ πραγματικά ἕνα σύστημα θεμελιωμένο στήν ἀπόλυτη σπάνη. Πράγματι, ἄς ρίξουμε μιά ματιά στό ἀντικείμενο χρήσης. Δείξαμε ὅτι τό ἀντικείμενο χρήσης γίνεται ἐμπόρευμα μόλις γίνει ἄμεσα ἄχρηστο, μόλις σπάσει ὁ αἰτιακός δεσμός ἀνάμεσα στήν κατανάλωση καί τήν παραγωγή. Μόνον ἕνα ἀντικείμενο χρήσης πού 'χει μετασχηματιστεῖ σέ σπά-

νη, πού ἔχει ἀποθηκευτεῖ, μόνον αὐτό γίνεται ἐμπόρευμα. Κι αὐτό πάλι, μόνο στήν περίπτωση πού ὑπάρχει ποσότητα ἀποθηκευμένων ἀντικειμένων χρήσης. Αὐτό τό σύστημα ἀποθήκευσης βρίσκεται στίς ρίζες τοῦ ἐμπορεύματος κι ὁ σοσιαλισμός δέν τό ἐξάλειψε. Ἀντίθετα μάλιστα, τό σοσιαλιστικό σύστημα θεμελιώνεται στήν ἀποθήκευση ὅλης ἀνεξαιρέτως τῆς παραγωγῆς πρίν τή διανομή της, μέ στόχο νά ἐξασφαλιστεῖ ἕνας ἀπόλυτος ἔλεγχος πάνω σ' αὐτήν τή διανομή.

Ποτέ μέχρι σήμερα δέν ἀναλύσαμε τή συσσώρευση (τήν ἀποθήκευση ἤ σπάνη) στήν καθαυτό μορφή της, τή μορφή τοῦ δοχείου. Ἡ ἀποθήκευση γίνεται σέ συνάρτηση μέ τή σχέση ἀνάμεσα στό δοχεῖο καί τό περιεχόμενό του. Σημειώσαμε στήν ἀρχή αὐτοῦ τοῦ κειμένου ὅτι ἡ ὑπόσταση (πού συχνά τήν ὀνομάζουμε περιεχόμενο) εἶναι ἡ διαδικασία. Ὡς μορφή ἑνός περιεχομένου καταδείχνει μιά ἀποθηκευμένη ὕλη, μιά ὑπολανθάνουσα δύναμη. Ὡστόσο πάντοτε θεωρήσαμε αὐτήν τή δύναμη μέ βάση τή σταθερή μορφή της. Ἡ μορφή ἑνός δοχείου εἶναι μορφή ἀντίθετη ἀπό τό περιεχόμενό της: λειτουργία της ἔχει νά ἐπιτρέπει τήν κίνηση τοῦ περιεχομένου μόνο μέσα σέ ἐλεγχόμενες καί περιορισμένες συνθῆκες. Συνεπῶς ἡ μορφή-δοχεῖο εἶναι ἐντελῶς διαφορετική ἀπό τή μορφή τῆς ὕλης καθαυτῆς. Γιατί ἐνῶ στήν ὕλη συναντᾶμε πάντοτε τή μορφή πού ἁρμόζει σ' ἕνα περιεχόμενο (τή μορφή τοῦ περιεχομένου), στή μορφή-δοχεῖο ἡ μορφή ἀντιφάσκει ἀπόλυτα μέ τό περιεχόμενο καί τό περιεχόμενο μέ τή μορφή. Μόνο στό βιολογικό πεδίο τό δοχεῖο γίνεται στοιχειώδης λειτουργία. Ὅλη ἡ βιολογική ζωή ἀναπτύχθηκε ἀντιπαραθέτοντας μορφές-δοχεῖα στίς μορφές τῆς ὕλης. Ἡ τεχνική ἀνάπτυξη ἀκολουθεῖ τόν ἴδιο δρόμο. Ὅλα τά συστήματα μέτρησης κι ἐπιστημονικοῦ ἐλέγχου συσχετίζουν ἀντικειμενικές μορφές μέ μορφές-δοχεῖα.

Οἱ μορφές-δοχεῖα ἐπιβλήθηκαν ὡς ἀντιπαράθεση στίς μετρημένες μορφές. Ἡ μορφή-δοχεῖο κρύβει τή μορφή τοῦ περιεχομένου. Ἔτσι ἔχει μιά τρίτη μορφή: τή μορφή τῆς φαινομενικότητας. Κανείς ἀπ' ὅσους ἀσχολήθηκαν μέ τή μορφή, δέν διέκρινε ξεκάθαρα αὐτές τίς τρεῖς μορφές (...)

Τό χρῆμα εἶναι τό μέτρο τοῦ χρόνου στόν κοινωνικό χῶρο (...) Εἶναι τό μέσο μέ τό ὁποῖο μποροῦμε νά ἐπιβάλλουμε ἴδια ταχύτητα σ' ὅλα τά σημεῖα ἑνός συγκεκριμένου χώρου, τοῦ χώρου

τῆς κοινωνίας. Ἡ ἐφεύρεση τοῦ χρήματος βρίσκεται στή βάση τοῦ «ἐπιστημονικοῦ» σοσιαλισμοῦ. Ἡ καταστροφή τοῦ χρήματος στηρίζει τό ξεπέρασμα τοῦ σοσιαλιστικοῦ μηχανισμοῦ. Τό χρῆμα εἶναι ὁ μετασχηματισμός τοῦ ἔργου τέχνης σέ ἀριθμούς. Ὁ πραγματικός κομμουνισμός θά 'ναι ὁ μετασχηματισμός τοῦ ἔργου τέχνης σέ ὁλότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς (...)

Παντοῦ ὅπου ἐκδηλώνεται (στόν καπιταλισμό, στό ρεφορμισμό ἤ στή δῆθεν «κομμουνιστική» ἐξουσία), ἡ γραφειοκρατία ἐμφανίζεται ὡς πραγμάτωση τῆς ἀντεπαναστατικῆς κοινωνικοποίησης πού, κατά κάποιο τρόπο, εἶναι κοινή στούς διάφορους ἀνταγωνιστικούς τομεῖς τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Ἡ γραφειοκρατία εἶναι ἡ μορφή-δοχεῖο αὐτῆς τῆς κοινωνίας: μπλοκάρει τή διαδικασία, τήν ἐπανάσταση. Στό ὄνομα τοῦ ἐλέγχου τῆς οἰκονομίας, ἡ γραφειοκρατία ἐξοικονομεῖ ἀνεξέλεγκτα (γιά τούς δικούς της σκοπούς, γιά τή διατήρηση τοῦ ὑπάρχοντος). Ἔχει ὅλες τίς ἐξουσίες ἐκτός ἀπό τήν ἐξουσία ν' ἀλλάξει τά πράγματα. Κάθε ἀλλαγή γίνεται πρῶτα ἀπ' ὅλα ἐναντίον της (...)

Ὁ πραγματικός κομμουνισμός θά 'ναι ἄλμα στό χῶρο τῆς ἐλευθερίας καί τῶν ἀξιῶν, στό χῶρο τῆς ἐπικοινωνίας. Ἡ καλλιτεχνική ἀξία, ὄντας ἀντίθετη πρός τήν ὠφελιμιστική ἀξία (πού συχνά τήν ὀνομάζουμε ὑλική), εἶναι ἡ προοδευτική ἀξία γιατί εἶναι ἡ καταξίωση τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου μέσα ἀπό μιά διαδικασία πρόκλησης.

Ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μάρξ ἡ οἰκονομική πολιτική ἔδειξε τίς ἀδυναμίες καί τά πισωπατήματά της. Μιά ὑπερπολιτική θά τείνει στήν ἄμεση πραγμάτωση τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄσγκερ Γιόρν

Αὐτό τό κείμενο εἶναι ἀπόσπασμα ἀπό τή μπροσούρα τοῦ Γιόρν Κριτική τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, *πού δημοσιεύτηκε στή σειρά τῶν «Εἰσηγήσεων στήν Κ.Δ.» (Βρυξέλλες, Μάϊος 1960).*

GANGLAND ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἡ Πέιπιν-Μπάο εἶναι ἡ ἀρχαιότερη ἐφημερίδα στόν κόσμο. Ἐκδίδεται ἐδῶ καί δεκαπέντε αἰῶνες. Τό πρῶτο τεῦχος της τυπώθηκε τόν 4ο αἰώνα στό Πέιπινγκ, τό σημερινό Πεκίνο. Συχνά οἱ συντάκτες της ἔπεσαν στή δυσμένεια τῶν κινέζων βασιλιάδων, ἐπειδή χτυποῦσαν τό ἀλάθητο τοῦ Κράτους καί τῆς θρησκείας. Ὡστόσο ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε καθημερινά, παρ' ὅλο πού ἀρκετοί συντάκτες της τό πλήρωναν μέ τή ζωή τους. Στούς δεκαπέντε αἰῶνες της, 1500 συντάκτες τῆς Πέιπιν-Μπάο βρῆκαν τό θάνατο στήν κρεμάλα.

(Uividéki Magyar Szo, 1957)

Ἡ καταστασιακή τάση δέν σκοπεύει νά ἐμποδίσει τήν κατασκευή καταστάσεων. Αὐτός ὁ πρῶτος περιορισμός στή συμπεριφορά μας ἔχει πάμπολλες συνέπειες. Προσπαθοῦμε νά συμμετάσχουμε στήν πορεία αὐτῶν τῶν συνεπειῶν.

«*Ἡ λέξη "προστασία" εἶναι ἡ λέξη-κλειδί τῆς συμμορίας τοῦ Γκάρμεντ Σέντερ. Ἡ διαδικασία εἶναι ἡ ἀκόλουθη: μιά μέρα σᾶς ἐπισκέφτεται ἕνας κύριος καί μέ γλυκύτατο τρόπο σᾶς προτείνει νά σᾶς "προστατέψει". Ἄν εἶστε ἀφελής θά ρωτήσετε: ἀπό τί;*» (Σ. Γκουέφ καί Ντ. Λαπιέρ, *Οἱ δυνάστες τῆς Νέας Ὑόρκης).*

Ἄν γιά παράδειγμα ὁ δυνάστης τοῦ ὑπαρξισμοῦ μᾶς βεβαιώσει ὅτι θεωρεῖ ἐξαιρετικά δύσκολη τήν ἀφομοίωση ἑνός ἀγοραίου ὑλισμοῦ ἐπειδή ἡ κουλτούρα ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας, μποροῦμε νά ποῦμε τό ἴδιο περίπου πράγμα καί γιά τήν κουλτούρα χωρίς ὅμως νά 'μαστε σίγουροι ἄν πρέπει νά ὑπερηφανευόμαστε γι' αὐτό, ὅπως ἐκεῖνος. Νά μιά συνέπεια.

Πῶς μποροῦμε νά συλλάβουμε τήν ἐμπέδωση τῆς κουλτούρας μας καί τῆς ἐπιστημονικῆς καί φιλοσοφικῆς πληροφόρησής μας;

Ἡ μοντέρνα ψυχολογία ἐξάλειψε ἕνας μεγάλο μέρος ἀπό τίς θεωρίες πού ὑποτίθεται ὅτι ἀπαντοῦσαν σ' αὐτό τό ἐρώτημα. Ἡ ψυχολογία ἀναζητᾶ κινητήρια αἴτια: γιατί ἀποδεχόμαστε μιά «ἰδέα» ἤ μιά προσταγή; Γιατί τίς ἀπορρίπτουμε; «Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἕνα ἀπό τά σημαντικότερα ἀποτελέσματα τῆς σημερινῆς διαδικασίας κοινωνικοποίησης εἶναι ἡ ἀνάπτυξη ἑνός ρυθμιστικοῦ συστήματος ἰσορροπίας, πού στηρίζεται στό σύστημα τῆς βιολογικῆς ἰσορροπίας. Τό σύστημα τῆς βιολογικῆς ἰσορροπίας ρυθμίζει τή συμπεριφορά τῶν ἀναγκῶν καί τῶν ἀπαιτήσεων (διατροφή, ἄμυνα ἐνάντια στό κρύο, τά χτυπήματα κ.λπ.). Τό ρυθμιστικό σύστημα ἰσορροπίας ἀποφασίζει ποιές δράσεις "μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν" καί ποιές ἁπλῶς "μποροῦμε νά τίς σκεφτοῦμε"» (Π.Ρ. Χοφστέτερ). Σ' αὐτό τό πλαίσιο κάποιος συνειδητοποιεῖ τήν καταστασιακή δραστηριότητα. Τήν «κατανοεῖ» καί ἀκολουθεῖ «ὀρθολογικά» τά ἐπιχειρήματά μας. Παρ' ὅλο πού γιά λίγο συμφωνεῖ πνευματικά μαζί μας, ὀπισθοχωρεῖ. Αὔριο δέν θά μᾶς καταλαβαίνει. Προτείνω μιά μικρή τροποποίηση τῆς παραπάνω ψυχολογικῆς περιγραφῆς τοῦ Χοφστέτερ γιά νά καταλάβουμε τό παιχνίδι τῶν δυνάμεων πού ἐμποδίζουν ἕνα ἄτομο νά κατανοήσει μερικά πράγματα πού «μποροῦν νά γίνουν» ἤ πού ἁπλῶς «μποροῦμε νά τά σκεφτοῦμε», τή στιγμή πού ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι εἶναι δυνατόν νά γίνουν. Ἄς ἐξετάσουμε τήν πειραματική διόγκωση αὐτῆς τῆς ἀντίδρασης: «*Ἡ δίκη τοῦ Ντίο καί τῶν συνενόχων του ἄρχισε. Ἀλλά ἔγινε κάτι τό ἐκπληκτικό καί σκανδαλῶδες. Ὁ πρῶτος μάρτυρας, Γκοντόλφο Μιράντι, ἀρνήθηκε νά μιλήσει. Ἀρνήθηκε ὅλα ὅσα εἶχε καταγγείλει στό F.B.I. Ὁ δικαστής ἔχασε τήν ψυχραιμία του καί καταφεύγει ὀργισμένος στό ὕστατο ἐπιχείρημα: – Σᾶς διατάζω ν' ἀπαντήσετε, εἰδεμή θά τιμωρηθεῖτε μέ πέντε χρόνια φυλακή! Ὁ Μιράντι δέχτηκε τά πέντε χρόνια φυλακή χωρίς κανένα δισταγμό! Στό ἐδώλιο τῶν κατηγορουμένων ὁ Τζώνυ Ντίο, κομψός καί φρεσκοξυρισμένος, χαμογελοῦσε εἰρωνικά*» (ἀπό τό βιβλίο τῶν Γκουέφ καί Λαπιέρ). Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε ὅτι ἀνάλογη εἶναι ἡ συμπεριφορά ἐκείνου πού ἀρνεῖται νά μιλήσει γιά τά προβλήματα ὅπως ἔχουν, ὅπως τοῦ τά δείξαμε. Πρέπει ν' ἀναρωτηθοῦμε: μήπως εἶναι θῦμα κάποιου φόβου, μιᾶς ἀπειλῆς; Ὁπωσδήποτε. Ποιός εἶναι λοιπόν ὁ κοινός μηχανισμός αὐτῶν τῶν δύο εἰδῶν φόβου;

'Από μικρό παιδί ὁ Μιράντι κατοικοῦσε στήν *gangland* κι αὐτό ἐξηγεῖ πολλά πράγματα. «Gangland» στή διάλεκτο τῶν γκάνγκστερς τοῦ Σικάγο εἶναι ἡ περιοχή τοῦ ἐγκλήματος, ὁ χῶρος δράσης τῆς συμμορίας. Προτείνω νά μελετήσουμε στή βάση της τή λειτουργία αὐτῆς τῆς «μπίζνες», παρ' ὅλο τόν κίνδυνο νά μπλεχτοῦμε στήν ὑπόθεση: «'Εκεῖνον πού θά προσπαθοῦσε νά τούς χωρίσει, νά τούς φορτώσει σάν τό Σίσσυφο» ρωτοῦσε κιόλας ὁ Πλάτωνας (*'Η Πολιτεία*, 7, 1), «δέν νομίζεις ὅτι ἄν μέ κάποιο τρόπο κατάφερναν νά τόν αἰχμαλωτίσουν καί νά τόν θανατώσουν, θά τό ἔκαναν;». 'Η φιλοσοφία δέν πρέπει νά ξεχνάει ὅτι πάντοτε μιλοῦσε μέσα στό περιβάλλον τοῦ Τρόμου.

Πρέπει νά ἐπεξεργαστοῦμε ἐδῶ ἕνα μικρό μετεστραμμένο λεξικό. Προτείνω ἀντί νά διαβάζουμε «συνοικία», νά λέμε: *gangland*. 'Αντί «κοινωνική ὀργάνωση»: *προστασία*. 'Αντί «κοινωνία»: *συμμορία προστατῶν*. 'Αντί «κουλτούρα»: *ἐξάρτηση*. 'Αντί «διασκεδάσεις»: *προστατευόμενο ἔγκλημα*. 'Αντί «ἐκπαίδευση»: *προετοιμασία γιά ἔγκλημα*.

Οἱ συστηματικά πλαστογραφημένες βασικές πληροφορίες καί οἱ ἰδεαλιστικές ἀντιλήψεις γιά τό χῶρο (πού τό πιό χτυπητό παράδειγμά τους εἶναι ἡ κοινά ἀποδεκτή χαρτογραφία) ἐγγυοῦνται τήν κυριαρχία τοῦ μεγάλου ψέμματος, πού ἔχουν ἐπιβάλει τά συμφέροντα τῆς συμμορίας σ' ὅλη τήν gangland τοῦ κοινωνικοῦ χώρου.

Σύμφωνα μέ τόν Π.Ρ. Χοφστέτερ, «δέν μποροῦμε πιά νά καθορίσουμε μιά "ἐπιστημονική" μέθοδο ὡς μοντέλο πού θά κρίνει τή διαδικασία κοινωνικοποίησης». 'Εμεῖς ἀντίθετα πιστεύουμε πώς εἴμαστε ἱκανοί νά κατασκευάσουμε ἕνα μοντέλο μηχανισμοῦ πού θά παράγει καί θά δέχεται τίς πληροφορίες. Γιά νά τό πετύχουμε θά μᾶς ἀρκοῦσε νά ἐλέγξουμε (μέ μιά ὁλοκληρωμένη ἔρευνα καί γιά ἕνα μικρό χρονικό διάστημα) ὅλην τήν κοινωνική ζωή ἑνός συγκεκριμένου τομέα μιᾶς πόλης, ὥστε νά καταλήξουμε σέ μιά ἀκριβή (σέ τομή) ἀναπαράσταση τοῦ βομβαρδισμοῦ πληροφοριῶν πού πλήττει τίς συγκεκριμένες περιοχές της σ' ἕνα δεδομένο χρονικό διάστημα. Φυσικά ἡ Κ.Δ. ἔχει συνείδηση ὅλων τῶν τροποποιήσεων πού θά ἔφερνε ὁ ἔλεγχός της σ' αὐτόν τόν τομέα, ἀνατρέποντας ριζικά τό ἀδιάκοπο μονοπώλιο ἐλέγχου πού ἀσκεῖ ἡ gangland.

«'Η καθολική τέχνη, γιά τήν ὁποία τόσα ἔχουν εἰπωθεῖ, μπο-

ρεῖ νά πραγματωθεῖ μόνο στό ἐπίπεδο τῆς πολεοδομίας» (Ντεμπόρ). Ναί, ἐδῶ ἀκριβῶς ὑπάρχει ἕνα ὅριο. Στήν κλίμακα τῆς πολεοδομίας μποροῦμε ἀπό τώρα κιόλας ν' ἀποσπάσουμε τά ἀποφασιστικά στοιχεῖα τῆς ἐξάρτησης. Ἀλλά θά κάναμε τό μεγαλύτερο λάθος, ἄν περιμέναμε ἀποτελέσματα ἀπό τήν κλίμακα κι ὄχι ἀπό τήν ἴδια τήν ἐξάλειψη.

Ὁ νεοκαπιταλισμός ἀνακάλυψε κι αὐτός ὁρισμένα πράγματα. Τά χρησιμοποιεῖ στήν κλίμακα τῆς πολεοδομίας. Μέρα καί νύχτα δέν παύει νά μιλᾶ γιά χωροταξία. Ἀλλά γι' αὐτόν τό μόνο πού ὑπάρχει εἶναι ἡ ἐξάρτηση τῆς παραγωγῆς ἐμπορευμάτων καί νοιώθει ὅτι μόνον ἄν ἀνατρέξει στήν κλίμακα τῆς πολεοδομίας, αὐτή ἡ παραγωγή δέν θά τοῦ ξεφύγει ἀπό τά χέρια.

Ἀκολουθώντας αὐτό τό πνεῦμα, ὁ πολεοδομικός ἀκαδημαϊσμός ὅρισε τή λεγόμενη «ἐλαττωματική περιοχή» ἀπό τή σκοπιά τοῦ μεταπολεμικοῦ νεοκαπιταλισμοῦ καί στήν ὑπηρεσία του. Ἡ τεχνική ἐξυγείανσης πού ἀκολουθεῖ βασίζεται σέ κούφια, ἀντικαταστασιακά κριτήρια.

Πρέπει νά κάνουμε αὐτήν τήν κριτική τοῦ Μάμφορντ: ἄν δέν θεωρήσουμε τή συνοικία ὡς παθολογικό στοιχεῖο (gangland), εἶναι ἀδύνατο νά πετύχουμε καινούργιες τεχνικές (θεραπεῖες).

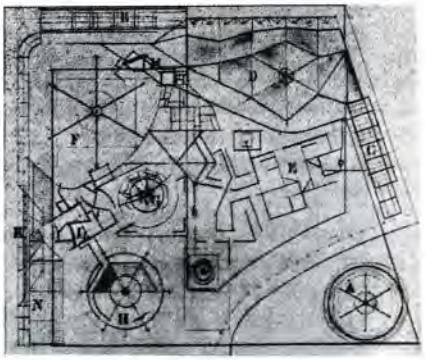
Ὁ κατασκευαστής καταστάσεων πρέπει νά καταφέρει νά διαβάζει τίς καταστάσεις μέσα στά κατασκευαστικά καί ἀνακατασκευαζόμενα στοιχεῖα τους. Ἀπ' αὐτήν τήν ἀνάγνωση ἀρχίζουμε νά καταλαβαίνουμε τή γλώσα τῶν καταστάσεων. Ξέρουμε νά τή μιλᾶμε, ξέρουμε νά ἐκφραζόμαστε μ' αὐτήν. Καί τελικά ξέρουμε νά ποῦμε μ' αὐτήν τή γλώσα ὅ,τι δέν ἔχει ποτέ εἰπωθεῖ, μιλώντας μέ κατασκευασμένες καί ἀπόλυτα φυσικές καταστάσεις.

Ἀττίλα Κοτάνυϊ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΙΤΡΙΝΗΣ ΖΩΝΗΣ

Αὐτή ἡ νησίδα, πού βρίσκεται στίς παρυφές τῆς πόλης, ὀφείλει τ' ὄνομά της στό χρῶμα ἑνός ἀρκετά μεγάλου μέρους τοῦ ἐδάφους της καί ἰδιαίτερα τοῦ δεύτερου ἐπίπεδου στ' ἀνατολικά. Αὐτή ἡ ἰδιαιτερότητα ἐντείνει τή μᾶλλον χαρούμενη ἀτμόσφαιρα καί βοηθάει τή μετατροπή τῆς νησίδας σέ ζώνη παιχνιδιῶν. Τά διαφορετικά ἐπίπεδα – τρία στ' ἀνατολικά, δύο στά δυτικά – στηρίζονται μέ μιά μεταλλική κατασκευή, πού ἐδράζεται στό ἔδαφος. Γιά τή φέρουσα κατασκευή τῶν ὀρόφων καί τῶν κτιρίων στό ἐσωτερικό, χρησιμοποιήσαμε τό τιτάνιο· γιά τά δάπεδα καί τήν ἐπένδυση τῶν πετασμάτων καί τῶν τοιχωμάτων, τό νάυλον. Ἡ ἐλαφρότητα αὐτῆς τῆς κατασκευῆς ἐξηγεῖ τόσο τή χρησιμοποίηση ἐλάχιστων ὑποστηλωμάτων ὅσο καί τή μεγάλη εὐκολία στό χειρισμό τῶν διαφόρων τμημάτων καί τήν πλήρη κατάργηση τῶν ὄγκων. Μποροῦμε νά θεωρήσουμε τή μεταλλική κατασκευή ὡς βάση γιά τήν τοποθέτηση κινητῶν, μεταβλητῶν, συνδεόμενων κι ἀποσυνδεόμενων τυποποιημένων στοιχείων, πού εὐνοοῦν τήν ἀδιάκοπη ποικιλία στό διάκοσμο. Γι' αὐτόν τό λόγο ἡ παρακάτω περιγραφή θά περιοριστεῖ στό γενικό πλαίσιο τῆς διαμόρφωσης τοῦ χώρου. Ἐπειδή ἡ ὅλη κατασκευή γίνεται μέ ἐπίπεδα πού τό ἕνα καλύπτει τό ἄλλο, τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ἐπιφάνειας πρέπει νά φωτίζεται καί ν' ἀερίζεται τεχνητά. Ὡστόσο πουθενά δέν προσπαθήσαμε νά μιμηθοῦμε τίς φυσικές συνθῆκες· ἀντίθετα στόχος μας ἦταν νά ἐκμεταλλευτοῦμε αὐτό τό εἶδος κατασκευῆς γιά νά δημιουργήσουμε κλιματολογικές συνθῆκες καί τύπους φωτισμοῦ. Αὐτός ὁ στόχος ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο μέρος τῶν παιχνιδιῶν μέ τίς ἀτμόσφαιρες, πού ἀποτελοῦν ἕνα ἀπό τά στοιχεῖα ἕλξης τῆς κίτρινης ζώνης. Πρέπει ἄλλωστε νά σημειώσουμε ὅτι σέ πολλά σημεῖα της μπορεῖ νά βρεθεῖς ξαφνικά στό ὕπαιθρο.

Σ' αὐτό τό μέρος τῆς πόλης μπορεῖ νά ἔρθεις εἴτε ἐναερίως (οἱ ταράτσες ἀποτελοῦν καί χώρους προσγείωσης), εἴτε ἀπό τό ἐπίπεδο τοῦ ἐδάφους (μέ αὐτοκίνητο), εἴτε τέλος μέ τόν ὑπόγειο σιδηρόδρομο, ἀνάλογα μέ τήν ἀπόσταση πού

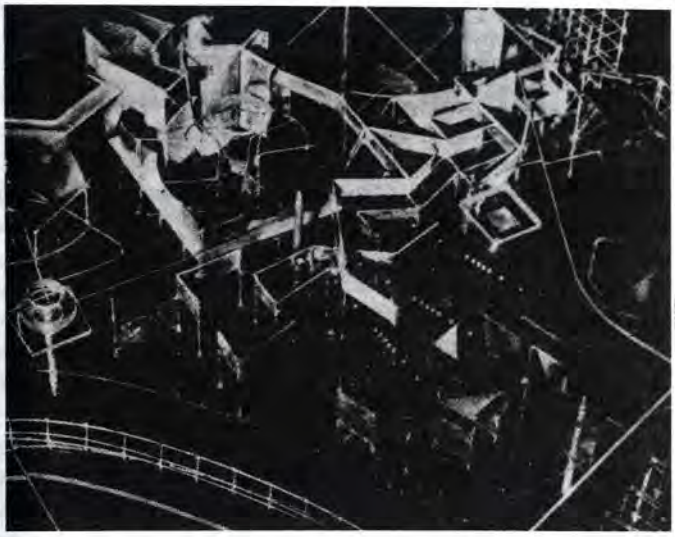
Γενικό σχέδιο τῆς κίτρινης ζώνης.

ἔχεις νά διανύσεις. Τό ἐπίπεδο τοῦ ἐδάφους κόβεται πρός ὅλες τίς κατευθύνσεις ἀπό αὐτοκινητόδρομους καί δέν ἔχει κτίσματα, ἐκτός ἀπό τά ὑποστηλώματα πού φέρουν τήν κατασκευή κι ἀπό ἕνα κυκλικό κτίριο ἕξι ὀρόφων (A), τό ὁποῖο στηρίζει τό μέρος τῆς ταράτσας πού δέν ἔχει ὑποστηλώματα. Μέσα σ' αὐτά τά ὑποστηλώματα – γύρω ἀπό τά ὁποῖα ἔχουν προβλεφτεῖ χῶροι γιά τή στάθμευση τῶν μέσων συγκοινωνίας – ὑπάρχουν τά ἀσανσέρ πού ὁδηγοῦν στούς ὀρόφους τῆς πόλης καί τό ὑπόγειο τμῆμα της. Τό κτίριο A, πού στεγάζει τίς τεχνικές ὑπηρεσίες, χωρίζεται ἀπό τήν ὑπόλοιπη νησίδα καί μπορεῖ νά τό ἐπισκεφτεῖ κανείς μόνον ἀπό τήν ταράτσα ἤ τό ὑπόγειο. Ὅλος ὁ ὑπόγειος χῶρος ἔχει ἐσωτερική ἐπικοινωνία καί δημιουργεῖ ἕνα μεγάλο ἐνιαῖο σύνολο, ἀπό τό ὁποῖο πρέπει νά ξεχωρίσουμε δυό μόνο κτίρια, πού βρίσκονται στήν περιφέρεια τῆς πόλης καί περιλαμβάνουν κατοικίες (B καί C). Στό βορειοανατολικό ἄκρο τῆς πόλης κι ἀνάμεσα σ' αὐτά τά δυό κτίρια-κατοικίες (πού τά παράθυρά τους βλέπουν τό ὕπαιθρο), βρίσκεται ἡ μεγάλη αἴθουσα ἄφιξης (D), πού τό ὕψος της ξεπερνᾶ τήν ψηλότερη ταράτσα. Πρόκειται γιά μιά μεταλλική κατασκευή μέ ἀρκετά ἐλεύθερη μορφή, πού σκεπάζεται μέ φύλλα ἀλουμινίου. Οἱ δύο ὄροφοί της περιλαμβάνουν τό σταθμό τῶν ταξιδιωτῶν καί τίς ἀποθῆκες γιά τή διανομή τῶν ἐμπορευμάτων. Ἡ αἴθουσα αὐτή βρίσκεται στό ὕπαιθρο, ἐνῶ τό ἐσωτερικό τῆς νησίδας εἶναι ἀπόλυτα καλυμμένο.

Τό ἀνατολικό τμῆμα διαιρεῖται κατακόρυφα σέ δυό στεγασμένους χώρους, περιλαμβάνοντας καί τό τμῆμα τῆς ταράτσας ὅπου βρίσκεται τό ἀεροδρόμιο. Οἱ ὄροφοι χωρίζονται μέ κινητά πετάσματα σέ πολλές αἴθουσες πού συγκοινωνοῦν – εἴτε ὁριζόντια, εἴτε κατακόρυφα μέ σκάλες – καί ἡ ἀτμόσφαιρά τους μεταβάλλεται ἀδιάκοπα ἀπό καταστασιακές ὁμάδες, σέ συνεργασία μέ τίς τεχνικές ὑπηρεσίες. Ἡ κύρια δραστηριότητα σ' αὐτές εἶναι τά πνευματικά παιχνίδια.

Τό δυτικό τμῆμα παρουσιάζεται ἀμέσως πολύ πιό πολύπλοκο. Ἐδῶ βρίσκεται τό μεγάλο καί τό μικρό οἴκημα-λαβύρινθος (L καί M), πού ξαναχρησιμοποιοῦν καί ἐξελίσσουν τίς παλιές δυνάμεις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἀσάφειας: τά παιχνίδια μέ νερό (G), τό τσίρκο (H), τή μεγάλη αἴθουσα χοροῦ (N), τή λευκή πλατεία (F), κάτω ἀπό τήν ὁποία κρέμεται ἡ πράσινη πλατεία πού προσφέρει μιά ὑπέροχη θέα πρός τήν κίνηση τῶν αὐτοκινητόδρομων ἀπό κάτω.

Τά δυό οἰκήματα-λαβύρινθοι ἀποτελοῦνται ἀπό ἕνα μεγάλο ἀριθμό δωματίων μέ ἀκανόνιστο σχῆμα, ἀπό κυκλικές σκάλες, μοναχικές γωνιές, ἄδειους χώρους, ἀδιέξοδα. Ἐδῶ προχωρᾶς μέ τό ἔνστικτο τῆς περιπέτειας. Μπορεῖς νά βρεθεῖς στή σιωπηλή αἴθουσα, μέ τήν ἐπένδυση ἀπό μονωτικά ὑλι-

κά· στή θορυβώδη αἴθουσα μέ τά ζωντανά χρώματα καί τούς ἐκκωφαντικούς ἤχους· στήν αἴθουσα τῶν ἀντίλαλων (παιχνίδια ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν)· στήν αἴθουσα τῶν εἰκόνων (κινηματογραφικά παιχνίδια)· στήν αἴθουσα τοῦ στοχασμοῦ (παιχνίδια ψυχολογικῶν ἐπιδράσεων)· στήν αἴθουσα τῆς ἀνάπαυσης· στήν αἴθουσα τῶν ἐρωτικῶν παιχνιδιῶν· στήν αἴθουσα τῶν συμπτώσεων, κ.λπ. Μιά μεγάλης διάρκειας παραμονή σ' αὐτά τά οἰκήματα προσφέρει τήν εὐεργετική ἐπίδραση μιᾶς πλύσης ἐγκεφάλου καί γίνεται συχνά γιά νά ἐξαλειφθοῦν οἱ συνήθειες πού πιθανόν θά γεννηθοῦν.

Τά παιχνίδια μέ νερό βρίσκονται ἀνάμεσα σ' αὐτά τά οἰκήματα, στό ὕπαιθρο, καθώς ἡ ταράτσα πάνω τους ἀφήνει ἕνα ἄνοιγμα πρός τόν οὐρανό. Πίδακες καί κρῆνες μπερδεύονται μέ φράχτες καί κατασκευές μέ περίεργα σχήματα, μεταξύ τῶν ὁποίων ὑπάρχει καί μιά γυάλινη θερμαινόμενη σπηλιά ὅπου μπορεῖς νά κάνεις μπάνιο τό χειμώνα κυττάζοντας τ' ἀστέρια.

Μέσω τοῦ περάσματος (Κ) – πού ἀντί γιά παράθυρα ἔχει μεγάλους ὀπτικούς φακούς, πού μεγεθύνουν ἀπίστευτα τή θέα πρός τό ἀπέναντι νησί – φτάνεις στή μεγάλη αἴθουσα χοροῦ ἤ στίς ταράτσες γύρω ἀπό τά συντριβάνια, πού περιβάλλουν ἀπό ψηλά τή λευκή πλατεία, στήν ὁποία γίνονται ἕνα σωρό ἐκδηλώσεις, καί μᾶς ὁδηγοῦν μέχρι τήν πράσινη πλατεία στόν παρακάτω ὄροφο. Κατεβαίνοντας κάτω ἀπ' αὐτή τήν πλατεία μᾶς περιμένουν τά λεωφορεῖα πού θά μᾶς φέρουν σέ ἄλλες συνοικίες.

Κόνσταντ

ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ

Μέρα μέ τή μέρα μαζί μέ τήν ἀδιάκοπη τεχνική ἀνάπτυξη καί τήν ἀπουσία ἱκανοποίησης τῶν δυνατοτήτων της στή δίχως νόημα κοινωνική ζωή μας, θεριεύει μιά καινούργια ἀνθρώπινη δύναμη πού τό σημερινό πλαίσιο δέν θά καταφέρει νά δαμάσει.

Ἡ ἀλλοτρίωση κι ἡ καταστολή, σ' ὁποιαδήποτε μορφή, δέν πρόκειται νά βροῦν κάποια καινούργια θέση μέσα στήν κοινωνία· θ' ἀπαλλαγοῦμε κι ἀπ' αὐτές κι ἀπό τήν ἴδια τήν κοινωνία τους. Προφανῶς ἡ πραγματική πρόοδος ἐξαρτιέται ἀπό τήν ἐπαναστατική λύση τῆς πολύμορφης σημερινῆς κρίσης.

Ποιές εἶναι οἱ προοπτικές ὀργάνωσης τῆς ζωῆς σέ μιά κοινωνία πού «θά ἀναδιοργανώσει αὐθεντικά τήν παραγωγή στή βάση μιᾶς ἐλεύθερης καί ἴσης ἕνωσης τῶν παραγωγῶν»; Ἡ αὐτοματοποίηση τῆς παραγωγῆς καί ἡ κοινωνικοποίηση τῶν ζωτικῶν ἀγαθῶν θά μειώνουν ὅλο καί περισσότερο τήν ἐργασία σάν ἐξωτερική ἀναγκαιότητα, δίνοντας ἐπιτέλους ἀπόλυτη ἐλευθερία στό ἄτομο. Ἀπελευθερωμένος ἀπό κάθε οἰκονομική ὑπευθυνότητα, ἀπελευθερωμένος ἀπό τά χρέη καί τίς ἐνοχές του ἀπέναντι στό παρελθόν καί τούς ἄλλους, ὁ ἄνθρωπος θά γίνει ἀφέντης μιᾶς καινούργιας ὑπεραξίας πού δέν θά μετριέται σέ χρῆμα, μιά καί θά 'ναι ἀδύνατον ν' ἀναχθεῖ στό μέτρο τῆς μισθωτῆς ἐργασίας. Αὐτή ἡ ὑπεραξία θά 'ναι ἡ ἀξία τοῦ παιχνιδιοῦ, τῆς ἐλεύθερα κατασκευασμένης ζωῆς. Ἡ ἄσκηση αὐτῆς τῆς παιγνιώδους δημιουργίας ἐγγυᾶται τήν ἐλευθερία καθενός καί ὅλων, στά πλαίσια τῆς ἰσότητας πού ἐξασφαλίζει ἡ κατάργηση τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν ἄνθρωπο. Ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ παιχνιδιοῦ βρίσκεται στή δημιουργική αὐτονομία του, πού ξεπερνάει τήν παλιά διαίρεση ἀνάμεσα στήν καταναγκαστική ἐργασία καί τίς παθητικές διασκεδάσεις.

Σέ ἄλλες ἐποχές ἡ Ἐκκλησία ἔκαιγε ὅσους θεωροῦσε μάγους γιά νά καταστείλει τίς πρωτόγονες παιγνιώδεις τάσεις πού ἐπιβιώναν στίς λαϊκές γιορτές. Στήν κοινωνία πού κυριαρχεῖ σήμερα καί παράγει μαζικά ἕνα σωρό παιχνίδια στιγματισμένα ἀπό τήν ἀπουσία συμμετοχῆς, ἡ

αὐθεντική καλλιτεχνική δραστηριότητα θεωρεῖται ἔγκλημα. Εἶναι ἡμιπαράνομη. Ἐμφανίζεται ὡς σκάνδαλο.

Τί εἶναι ἀλήθεια ἡ κατάσταση; Εἶναι ἡ πραγμάτωση ἑνός ἀνώτερου παιχνιδιοῦ, ἤ πιό συγκεκριμένα ἡ πρόκληση στό παιχνίδι τῆς ἀνθρώπινης παρουσίας. Οἱ ἐπαναστάτες παῖκτες ὅλων τῶν χωρῶν μποροῦν νά συσπειρωθοῦν στήν Κ.Δ. γιά ν' ἀρχίσουν νά βγαίνουν ἀπό τήν προϊστορία τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Ἀπό τώρα κιόλας προτείνουμε μιά αὐτόνομη ὀργάνωση τῶν παραγωγῶν τῆς καινούργιας κουλτούρας, ἀνεξάρτητη ἀπό τίς πολιτικές καί συνδικαλιστικές ὀργανώσεις πού ὑπάρχουν σήμερα, γιατί πιστεύουμε ὅτι δέν εἶναι ἱκανές γιά τίποτ' ἄλλο πέρ' ἀπό ἕναν ἐξωραϊσμό τοῦ ὑπάρχοντος.

Ὁ πιό ἐπείγων στόχος αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης τή στιγμή πού βγαίνει ἀπό τήν ἀρχική πειραματική φάση της γιά μιά πρώτη δημόσια ἐκστρατεία, εἶναι ἡ κατάληψη τῆς U.N.E.S.C.O. Ἐνοποιημένη σέ παγκόσμια κλίμακα, ἡ γραφειοκρατοποίηση τῆς τέχνης κι ὅλης τῆς κουλτούρας εἶναι ἕνα καινούργιο φαινόμενο, πού ἐκφράζει τή βαθύτερη συγγένεια ὅλων τῶν συστημάτων τοῦ σημερινοῦ κόσμου καί τό γεγονός ὅτι στηρίζονται στήν ἐκλεκτική συντήρηση καί τήν ἀναπαραγωγή τοῦ παρελθόντος. Ἡ ἀντίθεση τῶν ἐπαναστατῶν καλλιτεχνῶν σ' αὐτές τίς καινούργιες συνθῆκες πρέπει νά 'ναι καινούργιος τύπος δράσης. Καθώς ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξη αὐτῆς τῆς δικτατορικῆς συγκέντρωσης τῆς κουλτούρας σ' ἕνα μόνο κτίριο εὐνοεῖ τήν κατάληψή του μ' ἕνα πραξικόπημα, καί ἐφόσον ὁ θεσμός τῆς U.N.E.S.C.O. μπορεῖ νά 'ναι χρήσιμος μόνο μέσ' ἀπό τήν ἀνατρεπτική προοπτική μας, πιστεύουμε πώς εἴμαστε δικαιολογημένοι στά μάτια τῶν συγχρόνων μας νά ἐπιχειρήσουμε τήν κατάληψη αὐτοῦ τοῦ ὀργανισμοῦ. Καί θά τήν πετύχουμε. Εἴμαστε ἀποφασισμένοι νά καταλάβουμε τήν U.N.E.S.C.O. ἔστω καί γιά λίγο, γιατί εἴμαστε σίγουροι ὅτι μ' αὐτόν τόν τρόπο θά φέρουμε σέ πέρας ἕνα ἔργο πού θά μείνει φωτεινό παράδειγμα σέ μιά ὁλόκληρη περίοδο διεκδικήσεων.

Ποιά πρέπει νά 'ναι τά κυριότερα χαρακτηριστικά τῆς καινούργιας κουλτούρας, καί κυρίως σέ σχέση μέ τήν παλιά τέχνη;

Ἐνάντια στό θέαμα ἡ πραγματωμένη καταστασιακή κουλτούρα εἰσάγει τήν καθολική συμμετοχή.

Ἐνάντια στή συντηρούμενη τέχνη εἶναι μιά ὀργάνωση τῆς ἄμεσα βιωμένης στιγμῆς.

Ἐνάντια στήν τμηματική τέχνη ἡ καταστασιακή κουλτούρα θά 'ναι μιά σφαιρική πρακτική πού θ' ἀγκαλιάζει ὅλα τά στοιχεῖα πού μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν. Τείνει φυσικά σέ μιά συλλογική καί ἀσφαλῶς ἀνώνυμη παραγωγή (τουλάχιστον στό βαθμό πού, ἐφόσον τά ἔργα της

δέν θ' ἀποθηκεύονται σάν ἐμπορεύματα, αὐτή ἡ κουλτούρα δέν θά κυριαρχεῖται ἀπό τήν ἀνάγκη ν' ἀφήσει ἴχνη). Ὁ ἐλάχιστος στόχος τῶν πειραμάτων της εἶναι μιά ἐπανάσταση τῆς συμπεριφορᾶς καί μιά δυναμική ἐνιαία πολεοδομία, πού θά μπορεῖ ν' ἁπλωθεῖ σ' ὁλόκληρο τόν πλανήτη καί σ' ὅλους τούς κατοικίσιμους πλανήτες.

Ἐνάντια στή μονόπλευρη τέχνη ἡ καταστασιακή κουλτούρα θά 'ναι μιά τέχνη τοῦ διαλόγου, μιά τέχνη τῆς ἀλληλεπίδρασης. Οἱ καλλιτέχνες – κι ὅλη ἡ ὁρατή κουλτούρα – κατέληξαν νά 'χουν ἀποκοπεῖ ὁλοκληρωτικά ἀπό τήν κοινωνία ἐνῶ ὁ μεταξύ τους ἀνταγωνισμός ἔσπειρε τό διαχωρισμό.

Ἀλλά καί πρίν ἀπ' αὐτό τό ἀδιέξοδο τοῦ καπιταλισμοῦ ἡ τέχνη ἦταν οὐσιαστικά μονόπλευρη, χωρίς ἀπάντηση. Θά ξεπεράσει αὐτήν τήν κλειστή ἐποχή τοῦ πρωτογονισμοῦ της, γιά νά φτάσει σέ μιά ἀπόλυτη ἐπικοινωνία.

Καθώς σ' ἕνα ἀνώτερο στάδιο ὅλος ὁ κόσμος θά γίνει καλλιτέχνης – δηλαδή παραγωγός καί καταναλωτής ταυτόχρονα μιᾶς καθολικῆς πολιτιστικῆς δημιουργίας –, τό γραμμικό κριτήριο τῆς καινοτομίας θά διαλυθεῖ γρήγορα. Καί καθώς ὅλοι θά 'ναι καταστασιακοί, θά βασιλέψει ἕνας πολυδιάστατος πληθωρισμός τάσεων, πειραμάτων, «σχολῶν», πού θά 'ναι ριζικά διαφορετικές ὄχι πιά μέσα στό χρόνο ἀλλά ταυτόχρονα.

Ἐγκαινιάζουμε σήμερα αὐτό πού θά 'ναι ἱστορικά τό τελευταῖο ἐπάγγελμα. Ὁ ρόλος τοῦ καταστασιακοῦ, τοῦ ἐρασιτέχνη-ἐπαγγελματία, τοῦ ἀντιειδικοῦ, ἐξακολουθεῖ νά 'ναι μιά εἰδικότητα μέχρι τή στιγμή τῆς οἰκονομικῆς καί πνευματικῆς ἀφθονίας, ὅπου ὅλος ὁ κόσμος θά γίνει «καλλιτέχνης» ὅπως δέν τό κατάφεραν ἀκόμα οἱ ἴδιοι οἱ καλλιτέχνες: κατασκευάζοντας τή ζωή του. Ὡστόσο τό τελευταῖο ἐπάγγελμα στήν ἱστορία εἶναι τόσο κοντινό στήν κοινωνία ὅπου ἡ διαίρεση τῆς ἐργασίας δέν θά 'ναι διαρκής ὥστε, παρ' ὅλο πού γεννιέται μέσα στήν Κ.Δ., δέν τό θεωροῦμε γενικά ὡς ἐπάγγελμα.

Σ' ἐκείνους πού δέν θά μᾶς καταλάβουν καλά δηλώνουμε μέ ἀλύπητη περιφρόνηση: «Νομίζετε ἴσως ὅτι εἶστε κριτές τῶν καταστασιακῶν. Οἱ καταστασιακοί θά σᾶς κρίνουν μιά μέρα, ἀργά ἤ γρήγορα. Σᾶς περιμένουμε σ' αὐτήν τήν καμπή πού λέγεται καταστροφή τοῦ κόσμου τῆς στέρησης σ' ὅλες του τίς μορφές. Αὐτοί εἶναι οἱ στόχοι μας, οἱ μελλοντικοί στόχοι τῆς ἀνθρωπότητας».

17 Μαΐου 1960

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

κεντρικό ὄργανο τῶν τμημάτων τῆς καταστασιακῆς διεθνοῦς

τεῦχος 5 - Δεκέμβρης 1960
διευθυντής : Γκ. - Ἐ. Ντεμπόρ

Ἡ σύνταξη αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης γίνεται ἀπό τό Κεντρικό Συμβούλιο τῆς Κ.Δ.:

Βυκέρτ, Γιόρν, Κοτάνυι, Νάς, Ντεμπόρ, Στούρμ.

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν' ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ καί νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

Οἱ συνθῆκες τῆς δουλειᾶς τῆς Κ.Δ. ἐξηγοῦν τόσο τήν πειθαρχία της ὅσο καί τίς μορφές ἐχθρότητας πού συναντᾶ. Ἡ Κ.Δ. δέν ψάχνει νά βρεῖ μιά θέση μέσα στό σημερινό καλλιτεχνικό μέγαρο. Τό ὑπονομεύει. Οἱ καταστασιακοί ζοῦν στίς κατακόμβες τῆς γνωστῆς κουλτούρας.

Ὅποιος ἔχει δεῖ ἔστω καί λίγο τό κοινωνικό περιβάλλον πού ὁρίζεται ἀπό τήν ἐξειδικευμένη ἰδιοκτησία τῶν πολιτιστικῶν πραγμάτων, ξέρει πολύ καλά πώς ἐκεῖ μέσα σχεδόν ὅλοι περιφρονοῦν σχεδόν ὅλους κι ὁ καθένας γεννᾶ πλήξη στούς ὑπόλοιπους. Πρόκειται γιά μιά βασική πιά κοινοτοπία, πού αὐτά τά ἄτομα μεταφέρουν στίς συζητήσεις τους ἀπό τήν πρώτη κιόλας στιγμή. Ποῦ ὀφείλεται λοιπόν ἡ παραίτησή τους; Προφανῶς στ' ὅτι δέν μποροῦν νά 'ναι φορεῖς ἑνός κοινοῦ σχεδίου. Ἔτσι ὁ καθένας ἀναγνωρίζει στούς ἄλλους τή δικιά του ἀσημαντότητα κι ἐξάρτηση – δηλαδή τήν παραίτηση πού ὑπέγραψε κι ὁ ἴδιος προκειμένου νά γίνει μέλος αὐτοῦ τοῦ διαχωρισμένου περιβάλλοντος καί νά ὑπηρετήσει τούς προκαθορισμένους στόχους του.

Σ' αὐτό τό πλαίσιο οἱ ἄνθρωποι δέν ἔχουν οὔτε τήν ἀνάγκη, οὔτε τήν ἀντικειμενική δυνατότητα μιᾶς ἐπιβεβαίωσης. Ξαναβρίσκονται πάντοτε, καί μέ τήν ἴδια εὐγένεια, στό ἴδιο σημεῖο. Οἱ προσωπικές ἤ ἰδεολογικές διαφορές τους μπαίνουν σέ δεύτερη μοίρα. Πρωταρχική εἶναι ἡ διατήρηση τῆς κοινότητας. Γιά τήν Κ.Δ. καί τόν ἀγώνα στόν ὁποῖο ἔχει ριχτεῖ ἡ διαγραφή εἶναι ἕνα δυνατό καί ἀναγκαῖο ὅπλο.

Εἶναι τό μοναδικό ὅπλο κάθε ὁμάδας πού θεμελιώνεται στήν πλήρη ἐλευθερία τῶν ἀτόμων. Κανείς ἀπό μᾶς δέν θέλει νά ἐλέγχει ἤ νά κρίνει. Αὐτός ὁ ἔλεγχος ἀξίζει μόνον ἀπό τό πῶς χρησιμοποιεῖται πρακτικά καί ὄχι ὡς ἠθική ἔγκριση. Ἡ «τρομοκρατία» τῶν διαγραφῶν στήν Κ.Δ. δέν ἔχει καμμιά ἀπολύτως σχέση μέ τίς ἀνάλογες πρακτικές τῶν πολιτικῶν κινημάτων ἤ τῶν γραφειοκρατιῶν πού κα-

τέχουν μιά ἐξουσία. Αὐτήν τήν πειθαρχία μᾶς τήν ἐπιβάλλει ἡ ἐξαιρετικά διφορούμενη θέση τῶν καλλιτεχνῶν, τούς ὁποίους ἐκλιπαροῦν ἀσταμάτητα νά ἐνσωματωθοῦν στή μικρή σφαίρα τῆς κοινωνικῆς ἐξουσίας πού προορίζεται γι' αὐτούς. Αὐτή ἡ πειθαρχία ὁρίζει ξεκάθαρα ἕνα ὑπόβαθρο πού δέν πρέπει μέ κανένα τρόπο ν' ἀλλοιωθεῖ. Ἄν τό ἐγκαταλείψουμε δέν θά τό ξανακερδίσουμε ποτέ. Χωρίς πειθαρχία γρήγορα θά ἐμφανιζόταν μιά ὠσμωση ἀνάμεσα σ' αὐτό τό ὑπόβαθρο καί τό κυρίαρχο πολιτιστικό περιβάλλον, ἐξαιτίας τῶν ἄπειρων εἰσόδων κι ἐξόδων πού τά ἑνώνουν. Πιστεύουμε ὅτι τό ζήτημα τῆς σημερινῆς πολιτιστικῆς πρωτοπορίας μπορεῖ νά τεθεῖ μόνο στό ἐπίπεδο ἑνός συνόλου ὄχι ἁπλῶς συλλογικῶν ἐργασιῶν, ἀλλά καί μιᾶς συλλογικότητας προβλημάτων σέ ἀλληλεπίδραση. Ὑπάρχουν λοιπόν ἄνθρωποι πού διαγράφτηκαν ἀπό τήν Κ.Δ. Ὁρισμένοι ἐνσωματώθηκαν στόν κόσμο πού πολεμοῦσαν. Ἄλλοι τό μόνο πού κατάφεραν εἶναι μιά μίζερη προσέγγιση μεταξύ τους τή στιγμή πού τό μοναδικό κοινό σημεῖο τους εἶναι ὅτι ἦρθαν σέ ρήξη μαζί μας, γιά ἐντελῶς διαφορετικούς λόγους. Ἄλλοι πάλι παραμένουν τίμιοι μέσα στήν ἀπομόνωση καί εἴμαστε στήν κατάλληλη θέση ὥστε νά γνωρίζουμε τά ταλέντα τους. Πιστεύουμε ὅτι φεύγοντας ἀπό τήν Κ.Δ. ἦρθαν σέ ρήξη μέ τήν πρωτοπορία; Ναί, τό πιστεύουμε. Αὐτήν τή στιγμή δέν ὑπάρχει ἄλλη ὀργάνωση μέ στόχους τέτοιας εὐρύτητας.

Οἱ συναισθηματικές ἀντιρρήσεις νομίζουμε πώς κρύβουν τήν πιό βαθιά ἀπάτη. Ὅλος ὁ οἰκονομικοκοινωνικός σχηματισμός τείνει νά κάνει κυρίαρχο τό παρελθόν, νά δένει τόν ἄνθρωπο, νά τόν πραγμοποιεῖ ὡς ἐμπόρευμα. Ἔτσι ἕνας συναισθηματικός κόσμος στόν ὁποῖον τά γοῦστα καί οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους ξαναρχίζουν, εἶναι ἄμεσο προϊόν τοῦ οἰκονομικοῦ καί κοινωνικοῦ κόσμου, ὅπου οἱ κινήσεις ὀφείλουν νά ἐπαναλαμβάνονται καθημερινά μέσα στή σκλαβιά τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς. Ἡ αἴσθηση τοῦ ψευτοκαινούργιου ἐκφράζει τή δυστυχισμένη νοσταλγία του.

Οἱ βρισιές ἐνάντια στήν Κ.Δ. – ἰδιαίτερα ὅταν προέρχονται ἀπό ἀνθρώπους πού μόλις ἀποκλείστηκαν ἀπ' αὐτήν τή συμφωνία – εἶναι κατά πρῶτο λόγο μέτρο τοῦ προσωπικοῦ πάθους πού μπόρεσε νά χρησιμοποιηθεῖ ὅταν τό ἄτομο ἀνῆκε σ' αὐτήν. Ἔχοντας μετατραπεῖ σέ ἀνεπιφύλακτη ἐχθρότητα, αὐτό τό πάθος ἔφτασε στό σημεῖο νά πεῖ πώς εἴμαστε ἀκαμάτηδες, σταλινικοί, συκοφάντες καί χίλια δυό ἄλλα. Κάποιος εἶπε ὅτι ἡ Κ.Δ. δέν εἶναι παρά μιά καλοοργανωμένη οἰκονομική ἑταιρία μέ στόχο τό ἐμπόριο σύγχρονης τέχνης. Ἄλλοι δήλωσαν ὅτι στόχος της εἶναι μᾶλλον τό ἐμπόριο ναρκωτικῶν. Ἄλλοι πάλι βεβαιώνουν ὅτι ποτέ δέν πουλήσαμε ναρκωτικά, γιατί ἁπλού-

στατα τά καταναλώναμε μέ μανία. Ἤ μιλᾶνε γιά τίς σεξουαλικές διαστροφές μας. Ἔφθασαν μάλιστα στό σημεῖο νά μᾶς ποῦν ἀρριβίστες.

Ὅλες αὐτές τίς βρισιές ἀπό καιρό τίς ψιθυρίζαν ἐκεῖνοι πού δημόσια καμώνονται πώς δέν μᾶς ξέρουν. Ἀλλά τώρα αὐτή ἡ σιωπή ἀρχίζει νά σπάει ὅλο καί συχνότερα ἀπό διάφορες ἔντονες κριτικές. Ἔτσι τό τελευταῖο τεῦχος τῆς *Poésie Nouvelle*, μαζί μέ πολλές κατηγορίες αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἀνακατεύει καί δυό-τρεῖς παρανοήσεις, πού ἴσως νά 'ναι εἰλικρινεῖς. Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι μᾶς χαρακτηρίζουν «βιταλιστές» παρ' ὅλο πού ἔχουμε κάνει τήν πιό ριζική κριτική στήν φτώχια ὅλης τῆς ἐπιτρεπόμενης ζωῆς σήμερα. Εἶναι τόσο βυθισμένοι στόν κόσμο τοῦ θεάματος ὥστε, θέλοντας νά παρομοιάσουν αὐτό πού ἐννοοῦμε ὡς «κατάσταση» μέ κάτι ἀπό τά γνωστά τους, ἔψαξαν στό ἱστορικό τῶν φιλοδοξιῶν τῆς θεατρικῆς σκηνοθεσίας. (Οἱ ἴδιοι ὀπαδοί τοῦ νεολεττρισμοῦ, παρουσιάζοντας τόν περασμένο Ἰούνιο μιά ἔκθεση «ὑπερχρονικῆς» τέχνης πού καλοῦσε τό κοινό νά συνεργαστεῖ, θέλησαν νά ἐνσωματώσουν καί τήν ἀντιτέχνη τῆς Κ.Δ. – ἰδιαίτερα τή μετεστραμμένη ζωγραφική τοῦ Γιόρν. Τελικά τό μόνο πού κατάφεραν ἦταν νά τήν ἐγγράψουν στό μεταφυσικό σύστημά τους, πού ὑποστηρίζει ἕνα θέαμα ὑπογραμμένο γιά πάντα καί θέλει νά μεταφέρει τίς μηδαμινές φιλοδοξίες τοῦ ἐπίσημου καλλιτέχνη τοῦ περασμένου αἰώνα στήν καθολική κενοποίηση τῆς ἴδιας τῆς τέχνης.)

Δέν ἀμφιβάλλουμε ὅτι σ' αὐτήν τήν κενοποίηση τῆς κουλτούρας ἀνήκουν καί ὁρισμένες ἐκδηλώσεις τῆς κριτικῆς τέχνης, πού αὐτήν τή στιγμή χρησιμοποιεῖ τό καταστασιακό ρεῦμα. Καί δέν ἐννοοῦμε μόνον τή μετεστραμμένη ζωγραφική, ἀλλά καί τή σκηνική ἑνότητα (πού τόν *Πρόλογό* της δημοσιεύουμε σ' αὐτό τό τεῦχος[1]) ἤ μιά ταινία ὅπως ἡ *Κριτική τοῦ διαχωρισμοῦ*. Ἡ διαφορά βρίσκεται στ' ὅτι ὅλη ἡ δράση μας στήν κουλτούρα συνδέεται μ' ἕνα πρόγραμμα ἀνατροπῆς της καί μέ τό σχηματισμό καί τήν πρόοδο ἑνός καινούργιου ἐξοπλισμοῦ: τῆς ὀργανωμένης καταστασιακῆς δύναμης.

Ἀλλόκοτοι ἀγγελιαφόροι διασχίζουν τήν Εὐρώπη κι ἀκόμα μακρύτερα, καί συναντιοῦνται φέρνοντας ἀπίστευτα μηνύματα.

Στήν ἐρώτηση: Γιατί ὑποστηρίξαμε τό σχηματισμό μιᾶς τόσο παθιασμένης ὁμάδας μέσα σέ μιά πολιτιστική σφαίρα πού ἀπορρίπτουμε; – ἡ ἀπάντηση εἶναι: Ἐπειδή ἡ κουλτούρα εἶναι τό κέντρο τοῦ νοήματος μιᾶς κοινωνίας χωρίς νόημα. Αὐτή ἡ κενή κουλτούρα βρίσκεται στό ἐπίκεντρο μιᾶς κενῆς ὕπαρξης. Ἄν θέλουμε νά ξαναεφεύρουμε τήν ἐπιχείρηση ἑνός γενικοῦ μετασχη-

(1) Πρόκειται γιά ἕνα κείμενο τοῦ Φρανκέν ἐξαιρετικά εἰδικοῦ ἐνδιαφέροντος, τό ὁποῖο δέν κρίναμε ἀναγκαῖο γι' αὐτήν τήν ἀνθολογία.

ματισμοῦ τοῦ κόσμου, πρέπει πρῶτα καί κύρια νά τοποθετηθοῦμε σ' αὐτόν τόν τομέα του. Ἄν δέν πολεμούσαμε γιά τήν ἐξουσία στήν κουλτούρα, θά 'ταν σάν ν' ἀφήναμε αὐτή τήν ἐξουσία σ' ἐκείνους πού τήν ἔχουν.

Ξέρουμε πολύ καλά πώς ἡ κουλτούρα πού πολεμᾶμε θά ἐξαλειφθεῖ πραγματικά μόνον ἄν μαζί της γκρεμιστεῖ ἡ ὁλότητα τοῦ οἰκονομικοκοινωνικοῦ σχηματισμοῦ πού τήν στηρίζει. Ἀλλά χωρίς ἄλλη ἀναβολή, στόχος τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς εἶναι νά πολεμήσει αὐτήν τήν κουλτούρα καταμέτωπο καί σ' ὅλο της τό πλάτος μέχρι νά ἐπιβάλλει ἕναν αὐτόνομο καταστασιακό ἔλεγχο κι ἐξοπλισμό σ' ἐκείνους πού κρατοῦν στά χέρια τους τίς ὑπάρχουσες πολιτιστικές ἐξουσίες. Μέ λίγα λόγια στόχος μας εἶναι νά δημιουργήσουμε μιά κατάσταση διπλῆς ἐξουσίας μέσα στήν κουλτούρα.

Η ΣΤΙΓΜΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

Ὅσοι ὑπογράφουμε αὐτήν τή Διακήρυξη, κρίνοντας ὅτι ὁ καθένας ὀφείλει νά πάρει θέση γιά πράξεις πού ἐφεξῆς εἶναι ἀδύνατο νά παρουσιαστοῦν σάν ἁπλά γεγονότα τῆς ἀτομικῆς περιπέτειας· κρίνοντας ὅτι κι ἐμεῖς, ἀνάλογα μέ τή θέση καί τά μέσα πού διαθέτουμε, ὀφείλουμε νά ἐπέμβουμε ὄχι γιά νά συμβουλέψουμε ἐκείνους πού ἔχουν ν' ἀποφασίσουν προσωπικά γιά τόσο σοβαρά γεγονότα, ἀλλά γιά νά ζητήσουμε ἀπό ἐκείνους πού τούς κρίνουν νά μήν παίρνουν κατά γράμμα λέξεις καί ἀξίες,

Διακηρύσσουμε ὅτι:

– Σεβόμαστε καί δικαιολογοῦμε ὅσους ἀρνοῦνται νά πάρουν τά ὅπλα ἐνάντια στόν ἀλγερινό λαό·

– Σεβόμαστε καί δικαιολογοῦμε τούς γάλλους πού θεωροῦν καθῆκον τους νά βοηθήσουν καί νά προστατέψουν τούς καταπιεσμένους ἀλγερινούς στό ὄνομα τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ·

– Ὁ ἀγώνας τοῦ λαοῦ τῆς Ἀλγερίας προσφέρει ἀποφασιστικά στήν ἐξάλειψη τοῦ ἀποικιοκρατικοῦ συστήματος καί εἶναι ὑπόθεση ὅλων τῶν ἐλεύθερων ἀνθρώπων.

Μ' αὐτά τά λόγια κατέληγε μιά Διακήρυξη γιά τό δικαίωμα τῆς ἀνυποταξίας στόν πόλεμο τῆς Ἀλγερίας, τήν ὁποία ὑπέγραψαν 121 καλλιτέχνες καί διανοούμενοι καί δημοσιεύτηκε στίς ἀρχές Σεπτεμβρίου. Ἀμέσως ἄρχισαν οἱ διώξεις καί μέ τίς πρῶτες συλλήψεις, μέσα στό Σεπτέμβρη, προστέθηκαν ἄλλες 60 μέ 70 ὑπογραφές – ἀκόμα καί ἀνθρώπων πού ἦταν γνωστό ὅτι ἀπεῖχαν ἀπό κάθε πολιτικό ριζοσπαστισμό. Γιά νά σπάσει αὐτό τό κίνημα ἡ κυβέρνηση δέν δίστασε νά καταφύγει σέ παραδειγματικές κυρώσεις, πού ἀνακοινώθηκαν στίς 28 Σεπτεμβρίου. Ὅσοι ὑπάλληλοι

(σέ γενικές γραμμές ἐκπαιδευτικοί) εἶχαν ὑπογράψει τή Διακήρυξη ἀπολύθηκαν καί ὅλοι ὅσοι ὑπέγραψαν ἀποκλείστηκαν ἀπό τό ραδιόφωνο καί τήν τηλεόραση, ὅπου ἀπαγορεύτηκε ν' ἀναφέρεται ἀκόμα καί τ' ὄνομά τους· καί διώχτηκαν ἀπό τά κρατικά θέατρα καί τίς ταινίες πού γύριζε τό 'Εθνικό Κέντρο Κινηματογράφου. Τέλος, στίς 29 Σεπτεμβρίου, οἱ ἀνώτατες ποινές γιά τό ἔγκλημα πού θεωρήθηκε ὅτι διαπράχτηκε μ' αὐτήν τή Διακήρυξη, ἀπό μερικούς μῆνες μετατράπηκαν σέ πολλῶν χρόνων φυλάκιση. Μ' αὐτά τά μέτρα ἡ κυβέρνηση παραδέχτηκε πώς δέν μποροῦσε νά συγκρατήσει τήν ἐξάπλωση τοῦ σκανδάλου παρά μόνο μ' ἕναν ἀνοιχτό πόλεμο ἐνάντια σ' ὅλην τήν πολιτιστική ἐλευθερία στή χώρα. 'Αλλά ἀπ' ὅ,τι φαίνεται αὐτές οἱ ἀκρότητες δέν ἦταν καί τόσο ἀποτελεσματικές, μιά καί περισσότερες ἀπό 60 ὑπογραφές προστέθηκαν μετά τίς 28 Σεπτεμβρίου (ἀνεβάζοντας τόν συνολικό ἀριθμό σέ 254 ὑπογραφές) κι ἀφοῦ οἱ συλλήψεις ἔγιναν μέ μεγάλη ἀργοπορία.

Χάρη στή δημοσιότητα πού τῆς ἐξασφάλισε ἡ καταστολή, ἡ ἐπίδραση τῆς «Διακήρυξης τῶν 121» ἦταν ἀξιοσημείωτη. Εἴδαμε λοιπόν τή βολεμένη γαλλική διανόηση νά προωθεῖ ἕνα εὐγενές μανιφέστο, στό ὁποῖο καλοῦσε τήν ἐξουσία νά χτυπήσει γρηγορότερα καί πιό δυνατά τήν ἀντι-Γαλλία· τήν εὐλαβή ἐφημερίδα τοῦ διανοούμενου Πουζάντ νά στιγματίζει σ' ἕνα ὀκτάστηλο ἄρθρο «τό μανιφέστο τῶν πούστηδων»· καί τέλος ὁρισμένους ἀπό τούς παλιούς εἰδικούς τῆς καθολικῆς ἀμφισβήτησης τῶν κοινωνικῶν «προοπτικῶν» ν' ἀναρωτιοῦνται γιά τή δικιά τους συμμετοχή σ' αὐτήν τήν ὑπερβολή καί νά προσπαθοῦν νά στρέψουν διάφορες ὑπογραφές πρός μιά εὐγενική αἴτηση, μέ τήν ὁποία ἡ 'Ομοσπονδία 'Εθνικῆς Παιδείας γνωστοποιοῦσε ὅτι εὐχόταν αὐτός ὁ πόλεμος νά τελειώσει γρήγορα μέ διαπραγματεύσεις (εἰδικότερα ἐννοοῦμε τόν 'Εντγκάρ Μορέν καί τόν Κλώντ Λεφόρ).

Στόν πολιτιστικό χῶρο ἡ ἀξία αὐτῆς τῆς Διακήρυξης ἦταν ὅτι χάραξε μιά διαχωριστική γραμμή. Ὅσοι τήν ὑπέγραψαν σίγουρα δέν ἐκπροσωποῦν μιά πρωτοποριακή πολιτική οὔτε ἕνα συνεκτικό πρόγραμμα. Οὔτε κάν μιά συσπείρωση, πού τά μέλη της (πέρα ἀπ' αὐτήν τή συγκεκριμένη ἐνέργεια) θά μποροῦσαμε νά ἐπιδοκιμάσουμε. 'Ωστόσο ὅσοι μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες δέν θέλησαν νά πάρουν θέση γιά τήν ὑπόθεση τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀλγερινῶν καί τῶν γάλλων διανοούμενων πού διώχτηκαν, ὑπέγραψαν τήν ὁμολογία ὅτι θά πρέπει νά ἀντιμετωπίζεται μέ γέλιο καί περιφρόνηση ἡ φιλοδοξία τους νά τριγυρνᾶν ἀκόμα γύρω ἀπό τά προβλήματα τῆς «πρωτοπορίας». Δέν μᾶς φάνηκε λοιπόν περίεργο ὅταν εἴδαμε σ' αὐτήν τή γαλέρα ἐκείνους τούς κρετίνους πού λίγους μῆνες πρίν εἶχαν ὀργανώσει μιά ἀντι-

δίκη, ὅπου γιά ν' ἀπαλύνουν τήν ἀηδιαστική καλλιτεχνική, κοινωνική καί πνευματική τους καθυστέρηση, ὑποστήριξαν πώς πρέπει ν' ἀπορρίψουμε κάθε κριτήριο ἄν θέλουμε νά κατοχυρωθεῖ ἀληθινά ἡ ἐλευθερία. Πιστοί στούς ἑαυτούς τους, ἔκριναν ὅτι δέν ὑπῆρχε κανενός εἴδους ἐλευθερία νά ὑπερασπίσουν μαζί μέ τούς 121.

Πολιτικά αὐτή ἡ Διακήρυξη χρησίμεψε σ' ἕνα κάποιο ξύπνημα τῆς γαλλικῆς κοινῆς γνώμης ἐδῶ καί τρεῖς μῆνες. Τό βράδυ τῆς 27 Ὀκτωβρίου, παρά τό συντριπτικό σαμποτάρισμα ἀπό τούς κομμουνιστές καί τό φρένο ὅλων τῶν συνδικαλιστικῶν γραφειοκρατιῶν, ἡ νεολαία (κυρίως φοιτητές) ἔκανε μιά πρώτη διαδήλωση ἐνάντια στόν πόλεμο. Ἔτσι μετά ἀπό χρόνια αὐταπατῶν καί παραιτήσεων ἄρχισε νά προχωράει κάποια συνειδητοποίηση.

Στίς 11 Δεκεμβρίου μέ τήν ἐπέμβαση τῶν μαζῶν στούς δρόμους τοῦ Ἀλγεριοῦ καί τοῦ Ὀράν, ἡ ἀλγερινή ἐπανάσταση φώναξε ἀκόμα καί στούς πιό κουφούς ὅτι ἦταν πραγματικά «ὑπόθεση τοῦ ἀλγερινοῦ λαοῦ» στό σύνολό του. Τό ἴδιο σκάνδαλο δέν ἐκφράστηκε πιά μέ μιά προκήρυξη διανοουμένων ἀλλά μέ τό αἷμα τῶν ἀφοπλισμένων μαζῶν. Κι αὐτό τό σκάνδαλο ἀπευθύνεται πάντα στό γαλλικό προλεταριάτο, πού μόνον ἡ ἐπέμβασή του μπορεῖ νά βάλει ἕνα γρήγορο καί καλό τέλος στόν πόλεμο.

ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟ ΣΥΝΟΡΟ

Ξέρουμε τί δέν εἶναι ἡ Κ.Δ. Ξέρουμε ποιό πεδίο δέν θέλει πιά νά καταλάβει (ἤ πού καταλαμβάνει μόνο μ' ἕναν περιθωριακό τρόπο, παλεύοντας ἐνάντια σ' ὅλες τίς ὑπάρχουσες συνθῆκες). Εἶναι πιό δύσκολο νά ποῦμε ποῦ βαδίζει ἡ Κ.Δ., νά χαρακτηρίσουμε θετικά τό καταστασιακό ἐγχείρημα. Ὡστόσο μποροῦμε ν' ἀπαριθμήσουμε ἀποσπασματικά ὁρισμένες προσωρινές θέσεις τῆς πορείας της.

Ἀντίθετα ἀπό τίς ἱεραρχικές συσπειρώσεις εἰδικῶν, πού ὅλο καί περισσότερο ἐπανδρώνουν τίς ὁπλισμένες γραφειοκρατίες καί τά πολιτικά κόμματα τοῦ μοντέρνου κόσμου, ἡ Κ.Δ., ὅπως θά γίνει φανερό κάποτε, παρουσιάζεται ὡς ἡ πιό καθαρή μορφή μιᾶς ἀντιϊεραρχικῆς συσπείρωσης ἀντιειδικῶν.

Ἡ καταστασιακή κριτική καί ἡ καταστασιακή κατασκευή ἀφοροῦν τήν ἀξία χρήσης τῆς ζωῆς σέ ὅλα τά ἐπίπεδα. Ὅπως ἡ ἀντίληψή μας γιά τήν πολεοδομία εἶναι μιά κριτική τῆς πολεοδομίας, ὅπως τό πείραμά μας στόν τομέα τῶν διασκεδάσεων εἶναι μιά ἄρνηση τῆς ψυχαγωγίας μέ τήν κυρίαρχη ἔννοιά της (πού στηρίζεται στό διαχωρισμό καί τήν παθητικότητα), ἔτσι καί τό πεδίο ὁράσης μας τό ὁρίζουμε μέσα στήν καθημερινή ζωή ὡς μιά κριτική τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Αὐτή ἡ κριτική πρέπει

νά 'ναι «ριζική κριτική, μιά κριτική πού θά τήν ἔχουμε πραγματώσει καί ὄχι ἁπλῶς εὐχηθεῖ ἤ ὑποδείξει» (Φρανκέν, *Πρόπλασμα ἑνός προγράμματος*). Θά πρέπει νά 'ναι μιά πρακτική κριτική πού θά ὁδηγεῖ στό ξεπέρασμά μας μέσα «στήν ἀδύνατη πιά καθημερινότητα».

Δέν πιστεύουμε ὅτι ἔχουμε ἐφεύρει ἀπίθανες ἰδέες στή μοντέρνα κουλτούρα. Κυρίως ἔχουμε ἀρχίσει νά τονίζουμε πόσο ἀπίθανο εἶναι τό κενό της. Εἰδικοί τῆς πολιτιστικῆς παραγωγῆς εἶναι ὅσοι ἐπαναπαύονται πιό ἄνετα στό διαχωρισμό τους καί συνεπῶς στή φτώχια τους. Ἀλλά τό σύνολο τῆς σημερινῆς κοινωνίας δέν μπορεῖ ν' ἀποφύγει τό πρόβλημα τῆς ἐπαναφορμοίωσης τῶν ἄπειρων ἀλλοτριωμένων κι ἀνεξέλεγκτων δυνάμεών της.

Ὡς ἀνθρώπινο μέλλον, ἡ ἀφθονία δέν μπορεῖ νά 'ναι ἀφθονία ἀντικειμένων (ἀκόμα καί «πολιτιστικῶν» ἀντικειμένων πού ἀνήκουν στό παρελθόν ἤ ξαναφτιάχνονται μέ βάση τό παρελθόν), ἀλλά ἀφθονία καταστάσεων – τῆς ζωῆς, τῶν διαστάσεων τῆς ζωῆς. Στή σημερινή καταναλωτική προπαγάνδα ὁ κυριότερος φενακισμός τῆς διαφήμισης εἶναι ὅτι συνδέει ἰδέες γιά τήν εὐτυχία μέ ἀντικείμενα (τηλεόραση, ἔπιπλα κήπου, αὐτοκίνητο, κ.ο.κ.). Μ' αὐτόν τόν τρόπο καταστρέφει τό φυσικό δεσμό πού μποροῦν νά 'χουν αὐτά τά ἀντικείμενα μεταξύ τους καί τά χρησιμοποιεῖ γιά νά φτιάξει πρίν ἀπ' ὅλα τό ὑλικό περιβάλλον ἑνός «ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ζωῆς». Αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἐπιβαλλόμενη εἰκόνα τῆς εὐτυχίας ἀποτελεῖ τόν ἄμεσα τρομοκρατικό χαρακτήρα τῆς διαφήμισης. Ὡστόσο ἡ εὐτυχία, ἡ τάδε εὐτυχισμένη στιγμή, ἐξαρτιοῦνται μᾶλλον ἀπό μιά συνολική πραγματικότητα πού συνεπάγεται ἄτομα σέ κατάσταση, ἄτομα ζωντανά καί τή στιγμή πού τά φωτίζει καί δίνει τό νόημά τους (τό περιθώριο τῶν δυνατοτήτων τους). Στή διαφήμιση τά ἀντικείμενα παρουσιάζονται σάν φορεῖς πάθους, ἀκολουθώντας τήν παθιασμένη μόδα («Πόσο ἀλλάζει ἡ ζωή σου ὅταν ἔχεις ἕνα τόσο ὑπέροχο αὐτοκίνητο!»): Ὅμως τίποτα ἀπ' ὅσα ἀληθινά μᾶς συναρπάζουν, δέν καταφέρνουν νά τά θίξουν χωρίς νά βάλουν σέ κίνδυνο τή συνολική ἐξάρτηση : ὅταν ἡ διαφήμιση ἀσχολεῖται μ' ἕνα πραγματικό πάθος, εἶναι διαφήμιση ἑνός θεάματος.

Ἡ ἀρχιτεκτονική πού θά φτιάξουμε πρέπει ν' ἀφήσει καταμέρος τά ζητήματα τῆς θεαματικῆς ὁμορφιᾶς, πού ἀπασχολοῦσαν τήν παλιά μνημειακή ἀρχιτεκτονική. Πρέπει ν' ἀσχοληθεῖ μέ τοπολογικές ὀργανώσεις πού θά ἐπιβάλλουν τή γενική συμμετοχή. Θά παίξουμε στήν *τοποφοβία* καί θά δημιουργήσουμε μιά *τοποφιλία*. Ὁ καταστασιακός θεωρεῖ τό περιβάλλον του καί τόν ἑαυτό του ὡς πλαστικές ὀντότητες.

Ἡ καινούργια ἀρχιτεκτονική θά μπορέσει νά κάνει τά πρῶτα της βήματα μεταστρέφοντας συναισθηματικά σύνολα ἀτμόσφαιρας, πού

Λονδίνο, Σεπτέμβριος 1960: Οἱ καταστασιακοί στόν κινηματογράφο.

ἔχουν ὁριστεῖ ἀπό παλιότερα (λ.χ. τόν πύργο). Τόσο στήν ἀρχιτεκτονική ὅσο καί στήν κατασκευή καταστάσεων, ἡ χρήση τῆς μεταστροφῆς σημαδεύει μιά ἐπανεπένδυση τῶν προϊόντων πού θ' ἀποσπάσουμε ἀπό τούς στόχους τῆς σημερινῆς οἰκονομικοκοινωνικῆς ὀργάνωσης καί φανερώνει μιά ρήξη μέ τήν φορμαλιστική θέληση γιά μιά ἀφηρημένη δημιουργία τοῦ ἀγνώστου. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα πρέπει ν' ἀπελευθερώσουμε τίς ὑπάρχουσες ἐπιθυμίες, γιά νά τίς ἀναπτύξουμε ἐλεύθερα μέσα στίς καινούργιες «διαστάσεις» ἑνός ἄγνωστου ἀκόμα ἔργου.

Μ' αὐτόν τόν τρόπο, χάρη σέ μιά πρώτη ἐκπόνηση τοῦ μετώπου τῶν γεγονότων μιᾶς προσχεδιασμένης κατάστασης, ἡ ἀναζήτηση μιᾶς ἄμεσης τέχνης τῶν καταστάσεων θά προχωρήσει αἰσθητά. Πρόκειται γιά σχήματα, γιά ἐξισώσεις, στίς ὁποῖες ὅσοι συμμετέχουν μποροῦν νά διαλέξουν ποιούς ἀγνώστους θέλουν νά παίξουν μέ κάθε σοβαρότητα, χωρίς θεατές καί χωρίς ἄλλο στόχο πέρα ἀπ' τό παιχνίδι. Αὐτό εἶναι τό πρόπλασμα ἑνός ἀποτελεσματικοῦ ὅπλου ἐνάντια στήν ἀλλοτρίωση, πού θά μᾶς χρησιμέψει πολύ στή ρήξη μας μέ τίς ἀνιαρές συμβάσεις τοῦ ἠθικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Παράλληλα ἀποτελεῖ καί

μιά πρώτη προσπάθεια πού μᾶς φέρνει πρωτοπόρους, ἀκολουθώντας τήν φουριερική ὁδό τῶν «ὁρόμων τῆς εὐτυχίας». Πρέπει νά προσθέσουμε πώς δέν ὑποστηρίζουμε καμμιά ἐπιθυμητή ἤ ἐξασφαλισμένη μορφή εὐτυχίας. Αὐτά τά σχήματα, ὅσο κι ἄν τά ξεκαθαρίσουμε ἤ συμπληρώσουμε, μποροῦν νά χρησιμέψουν μόνον ὡς ἀφετηρία γιά ἕνα ἅλμα στό ἄγνωστο μέσα ἀπό μιά ὑπολογισμένη διευθέτηση γεγονότων. Αὐτά τά σχήματα ἐξακολουθοῦν νά 'ναι μιά ἐφαρμογή τῆς καταστασιακῆς ἀρχῆς τοῦ καταπέλτη, ὅπως τήν εἴδαμε κατά τή διάρκεια τῆς πειραματικῆς περιπλάνησης στό Ἄμστερνταμ καί στίς Βρυξέλλες στίς 29, 30 καί 31 Μαΐου. Χάρη σ' αὐτό τό πείραμα ἀνακαλύψαμε ὅτι ἄν ἐπιταχυνθεῖ πάρα πολύ ἡ πορεία διαμέσου τοῦ κοινωνικοῦ χώρου (μιά πορεία ὀργανωμένη προσωρινά καί μέ ὠφελιμιστικά προσχήματα, γιά παράδειγμα), μπορεῖ ξαφνικά νά συμπαρασύρει τά ὑποκείμενα κάνοντάς τα, τή στιγμή πού θά 'χει σταματήσει ἡ ἐπιτάχυνση, νά συνεχίσουν τήν πορεία τους ἐξαιτίας τῆς ἀποκτημένης ταχύτητας. Φυσικά δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι κάθε πείραμα πού ξεκινάει ἀπό περιορισμένες βάσεις, παρά τήν ἀξία του σέ πληροφορίες καί σέ προπαγάνδα, γίνεται στήν κλίμακα τοῦ ἐργαστηρίου, δηλαδή σ' ἕνα ἀπείρως μικρό βαθμό τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ἔτσι θά παρουσιάζει ὄχι μόνο μιά διαφορά κλίμακας ἀλλά καί μιά διαφορά φύσης ἀπό τίς μελλοντικές κατασκευές τῆς ζωῆς.

Αὐτό τό ἐργαστήρι κληρονομεῖ ὅλες τίς δημιουργίες μιᾶς ἐξαντλημένης πολιτιστικῆς σφαίρας, προετοιμάζοντας τό συγκεκριμένο ξεπέρασμά της.

Νά λοιπόν ποιές εἶναι οἱ πιό προχωρημένες ἐμπροσθοφυλακές τῆς κουλτούρας. Πέρα ἀπ' αὐτές ἀρχίζει ἡ κατάκτηση τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Τό πρῶτο τεῦχος τῆς ἐπιθεώρησης *Spur* (Τό Ἴχνος), ὄργανου τοῦ γερμανικοῦ τμήματος τῆς Κ.Δ., κυκλοφόρησε στό Μόναχο τόν Αὔγουστο τοῦ 1960 μέ πρῶτο ἄρθρο τή μετάφραση τοῦ καταστασιακοῦ μανιφέστου τῆς 17ης Μαΐου. Τό δεύτερο τεῦχος, πού κυκλοφόρησε τόν Νοέμβριο, ἀφιερώθηκε κυρίως στή Συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου.

Οἱ Πίνοτ-Γκαλλίτσο καὶ Τζόρς Μελανόττε διαγράφτηκαν ἀπό τήν Κ.Δ. τόν Ἰούνιο. Ἀπό ἀφέλεια ἤ ἀρριβισμό μπλέχτηκαν καί συνεργάστηκαν στήν Ἰταλία μέ ἰδεολογικά ἀπαράδεκτους κύκλους. Μιά πρώτη μομφή (βλ. τίς *Καταστασιακές Πληροφορίες* τοῦ 4ου τεύχους μας σχετικά μέ τόν κριτικό Γκουάσκο, πού εἶναι ἰδιαίτερα συνδεδεμένος μέ τόν ἰησουίτη Ταπιέ) δέν διόρθωσε τήν πολιτική τους. Ἔτσι ἡ ἀπόφαση τῆς διαγραφῆς πάρθηκε χωρίς νά τούς ἀκούσουμε.

Ὡστόσο ὁ Κόνσταντ, ἄν καί δικαιολογημένα εἶχε καταγγείλει τή συμπεριφορά τους, δέν ἔμεινε ἱκανοποιημένος ἀπ' αὐτήν τή ρήξη. Μάλιστα θρήνησε πού ἀναγκαστήκαμε νά καταφύγουμε στό ἴδιο μέτρο λίγους μῆνες νωρίτερα, διαγράφοντας τούς ἀρχιτέκτονες τοῦ ὁλλανδικοῦ τμήματος, πού τόλμησαν ν' ἀσχοληθοῦν μέ τό χτίσιμο μιᾶς ἐκκλησίας. Ὁ Κόνσταντ βρέθηκε σέ ἀκόμη βαθύτερη ἀντίθεση μέ τήν Κ.Δ. ἐπειδή ἀσχολοῦνταν κατά πρῶτο λόγο, καί μάλιστα σχεδόν ἀποκλειστικά, μέ τά ζητήματα δομῆς ὁρισμένων συνόλων ἐνιαίας πολεοδομίας, τή στιγμή πού ἄλλοι καταστασιακοί θύμιζαν ὅτι στό σημερινό στάδιο αὐτοῦ τοῦ ἐγχειρήματος εἶναι ἀπαραίτητο νά τονιστεῖ τό περιεχόμενό του (τό παιχνίδι, ἡ ἐλεύθερη δημιουργία τῆς καθημερινῆς ζωῆς). Οἱ θέσεις τοῦ Κόνσταντ ἔδιναν προτεραιότητα στούς τεχνικούς τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μορφῶν, σέ βάρος τῆς ἀναζήτησης μιᾶς σφαιρικῆς κουλτούρας. Καί ἡ ἁπλή ἰσότητα στή μεταχείριση ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐλάχιστη ἀπαιτούμενη συμπεριφορά τῶν μέν καί τῶν δέ, τοῦ φαινόταν κιόλας ὑπερβολικά δυσανάλογη σέ αὐστηρότητα. Ἔτσι μέσα στόν Ἰούνιο ὁ Κόνσταντ δήλωσε ὅτι ἐφόσον δέν συμφωνοῦσε μέ τήν ὀργάνωση τῆς Κ.Δ., θά 'θελε ν' ἀποδεσμευτεῖ ἀπ' αὐτήν γιά ἕνα χρονικό διάστημα πού θά καθοριζόταν ἀπό τή συνέχεια τῶν γεγονότων. Ἀπαντήσαμε ὅτι χωρίς νά ὑπάρχει θέμα ἐχθρότητας ἤ ἀπαξίας, ἐπειδή θεωροῦμε τίς ρήξεις πρακτικό ὅπλο ἡ μόνη δυνατότητα ἐκλογῆς πού τοῦ ἔμενε ἦταν ἤ νά παραιτηθεῖ ὁριστικά ἤ ν' ἀρνηθεῖ αὐτή τή μορφή πίεσης. Ὁ Κόνσταντ διάλεξε ν' ἀφήσει τήν Κ.Δ.

●

Στίς 20 Ἰουλίου δημοσιεύτηκε στή Γαλλία ἕνα ντοκουμέντο μέ θέμα τόν καπιταλισμό καί τήν κουλτούρα, τό ὁποῖο ἑτοίμασαν οἱ Ντεμπόρ καί Κανζυέρ. Τίτλος του: *Προκαταρκτικές σημειώσεις γιά ἕνα ὁρισμό τῆς ἑνότητας τοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος*. Πρόκειται γιά τή βάση μιᾶς συζήτησης μέσα στήν Κ.Δ. καί ἀφορᾶ στούς δεσμούς της μέ τούς ἐπαναστάτες ἀγωνιστές τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

●

Μόλις πληροφορήθηκε τήν σύλληψη τοῦ συντρόφου μας Ἀλεξάντερ Τρόκκι (Alexander Trocchi) στή Νέα Ὑόρκη, πού τόν θεώρησαν γκάγκστερ μόνο καί μόνον ἐπειδή βρήκαν πάνω του τρία εἴδη ναρκωτικῶν, ἡ Συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου υἱοθέτησε ἀμέσως (στίς 27 Σεπτεμβρίου) μιά ἀπόφαση γιά νά τόν ὑπερασπίσει. Αὐτή ἡ ἀπόφαση γνωστοποιήθηκε τήν ἄλλη μέρα στό κοινό πού εἶχε μαζευτεῖ στό *Ἰνστιτοῦτο Σύγχρονων Τεχνῶν*.

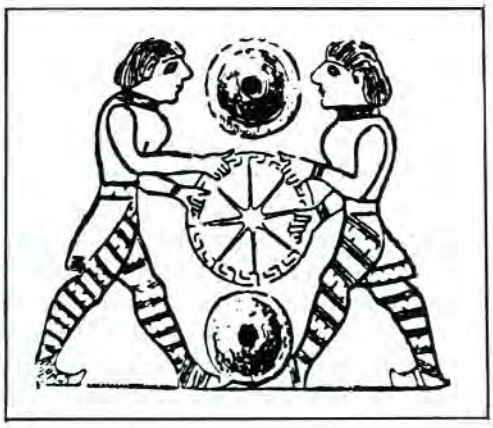
Ἐκτελώντας ἐντολή πού τούς ἔδωσε ἡ Συνδιάσκεψη, τρεῖς καταστασιακοί ὑπέγραψαν τήν προκήρυξη *Κάτω τά χέρια ἀπό τόν Ἀλεξάντερ Τρόκκι!*, πού μοιράστηκε στίς 7 Ὀκτωβρίου. Αὐτό τό κείμενο εἶναι ἀρκετά μετριοπαθές ὥστε νά τό ὑπογράψουν ἐκεῖνοι πού θέλουν νά ὑπερασπίσουν τουλάχιστον τήν ἐλευθερία τῶν καλλιτεχνῶν, καί τοποθετεῖται θελημένα στό καλλιτεχνικό πεδίο καί μόνο, γιά νά χρησιμέψει σ' αὐτήν τή συγκεκριμένη δικαστική περίπτωση – ὑπογραμμίζοντας ὅτι ἡ καλλιτεχνική κοινωνική θέση εἶναι κάτι πού δέν μπορεῖ ν' ἀμφισβητηθεῖ στόν Τρόκκι, ὁ ὁποῖος «γι' αὐτό καί μόνο τό λόγο ἐκπροσωπεῖ ἕναν καινούργιο τύπο καλλιτέχνη», ὅπως κι οἱ ὑπόλοιποι καταστασιακοί. Ἐκτός ἀπό τούς καταστασιακούς τό κάλεσμα συγκέντρωσε κιόλας 81 ὑπογραφές καλλιτεχνῶν, συγγραφέων καί κριτικῶν ἀπό πολλές χῶρες (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Η.Π.Α., Ἰσραήλ, Καναδά, Μεγάλη Βρετανία, Ὁλλανδία καί Σουηδία). Μέχρι τώρα μόνο δυό ἄτομα τό θεώρησαν τολμηρό καί τόλμησαν νά τό ποῦν. Πολλοί πού ἀκόμα δέν γνωστοποίησαν τήν ἀπάντησή τους, θά 'χουν τήν εὐκαιρία νά τή γνωστοποιήσουν πρίν περάσει πολύς καιρός. Θά δημοσιέψουμε ἐδῶ ὅλην τή μελλοντική ἐξέλιξη αὐτῆς τῆς ὑπόθεσης καί ὅλες τίς χρήσιμες λεπτομέρειες καί σχόλια γιά τίς διάφορες τοποθετήσεις.

●

Ἡ Συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου ἀποφάσισε τό σχηματισμό καί τή σύνθεση ἑνός Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Κ.Δ., πού συνεδρίασε γιά πρώτη φορά στό Βέλγιο, κοντά στίς Βρυξέλλες, ἀπό τίς 4 ὡς τίς 6 Νοεμβρίου. Τό Συμβούλιο ἀποφάσισε τήν ἐκστρατεία ὑπέρ τοῦ Ἀλεξάντερ Τρόκκι· τίς συνθῆκες τῆς δραστηριότητας τῶν καταστασιακῶν στή Γερμανία (ὅπου ἔχει ξεκινήσει μιά καταστολή στό ὄνομα τῆς ἠθικῆς τάξης, πετυχαίνοντας κιόλας τήν καταδίκη τοῦ φοιτητῆ Ντέελ γιά ἕνα βλάσφημο κείμενο), καί στή Γαλλία· τίς σχέσεις μας μέ διάφορες ἐπαναστατικές πολιτικές ὁμάδες· τήν προετοιμασία τῆς ἐπέμβασής μας ἐνάντια στήν U.N.E.S.C.O. (δημοσίευση ἑνός ἐρωτηματολογίου ἀπό τό ὁποῖο θά στρατολογηθεῖ ἕνα καινούργιο προσωπικό σ' αὐτό τόν ὀργανισμό)· τή δημοσίευση μέσα στό

1961, μιᾶς καταστασιακῆς ἐπιθεώρησης στ' ἀγγλικά, μέ τίτλο *The Situationist Times*.

Τό Συμβούλιο πῆρε πολλές σημαντικότατες ἀποφάσεις γιά τή νόμιμη καί πρακτική ὀργάνωση τῶν κατασκευῶν πού ἐπιδιώκουμε στήν πολεοδομία. Ἐπίσης μελέτησε μερικές μορφές τοῦ ἐλέγχου, πού μποροῦμε ν' ἀσκήσουμε στήν ἀτμόσφαιρα καί στά γεγονότα τῶν ἀπομονωμένων μικροκοινωνιῶν. Τέλος τό Συμβούλιο ἀποφάσισε νά ἐπωφεληθεῖ χωρίς καθυστέρηση ἀπό τίς προόδους πού κάναμε μέχρι σήμερα κι ἀπό τήν ὑποστήριξη πού ἔχουν ἀρχίσει νά μᾶς δίνουν, μέ στόχο νά δώσουμε ἕνα παράδειγμα ἐνάντια στήν πιό ἀντιπροσωπευτική ἀπό τίς τάσεις τῆς ψευτοαριστερίστικης καί κομφορμιστικῆς διανόησης, πού μέχρι σήμερα εἶχε ὀργανώσει προσεκτικά τή σιωπή γύρω ἀπό μᾶς καί ἡ παραίτησή της σ' ὅλα τά πεδία ἀρχίζει νά γίνεται ὁλοφάνερη τουλάχιστον στούς πιό πληροφορημένους. Φυσικά ἐννοοῦμε τήν ἐπιθεώρηση *Arguments*. Τό Συμβούλιο ἀποφάσισε ὅτι ὁποιοσδήποτε συνεργαστεῖ μ' αὐτήν τήν ἐπιθεώρηση ἀπό τήν 1η Ἰανουαρίου κι ἔπειτα δέν πρόκειται νά γίνει δεκτός στούς καταστασιακούς, ἀκόμα καί στό μακρυνότερο μέλλον. Ἡ ἐξαγγελία αὐτοῦ τοῦ μποϋκοτάζ ἀντλεῖ τή δύναμή της ἀπό τήν σπουδαιότητα πού ξέρουμε ὅτι ἡ Κ.Δ. ἔχει ἐξασφαλίσει τουλάχιστον μέσα στήν κουλτούρα τῶν ἑπόμενων χρόνων. Ὅσοι ἐνδιαφέρονται μποροῦν νά ρισκάρουν ποντάροντας τό ἀντίθετο, ἄν βέβαια τούς συναρπάζουν οἱ ἀμφίβολες παρέες.

Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Κ.Δ. ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ

Ἡ Δ΄ Συνδιάσκεψη τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς ἔγινε στό Λονδίνο – σ' ἕνα σημεῖο τοῦ *East End* πού κρατήσαμε μυστικό –, ἀπό τίς 24 ὥς τίς 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 1960, δεκαεφτά μῆνες μετά τή Συνδιάσκεψη τοῦ Μονάχου (Ἀπρίλιος 1959). Πῆραν μέρος οἱ καταστασιακοί: Μωρίς Βυκέρτ, Ζακλίν ντέ Γιόνγκ (Jacqueline de Jong), Γιόρν, Κοτάνυϊ, Γιέργκεν Νάς (Jörgen Nas), Ντεμπόρ, Κάτια Λίντελλ (Katia Lindell), Πρέμ, Στούρμ καί Χ.Π. Τσίμμερ. Οἱ ἐργασίες τῆς Συνδιάσκεψης, πού κρατήθηκαν μακρυά ἀπό κάθε ἐπαφή μέ τούς καλλιτεχνικούς κύκλους καί τίς λονδρέζικες ἐφημερίδες, πραγματοποιήθηκαν στά γραφεῖα τοῦ «Οἴκου Βρεταννῶν Ναυτῶν» στό Λάιμχαουζ, «συνοικία περίφημη ἀπό τούς ἐγκληματίες της» *(Spur* 2):

Στίς 25 Σεπτεμβρίου ἡ πρώτη συνεδρίαση ἀρχίζει μέ μιά συζήτηση γύρω ἀπό τήν ἡμερήσια διάταξη, πού ἀποτελοῦνταν ἀπό δεκάξι σημεῖα διαφορετικῆς σημασίας. Τελικά, τρία ἀπ' αὐτά ἀφαιρέθηκαν γιά νά συζητηθοῦν ἄλλη φορά. Ὁ Ἄσγκερ Γιόρν ὁρίστηκε πρόεδρος τῆς συνεδρίασης καί διατήρησε τή θέση τοῦ chairman σ' ὅλες τίς συνεδριάσεις.

Στή συνέχεια ἡ Συνδιάσκεψη ἀκούει μιά εἰσήγηση τοῦ Ἀττίλα Κοτάνυϊ, πού κράτησε μερικά λεπτά καί ὁδήγησε σέ μιά συζήτηση δυό ἡμερῶν. Ὁ Κοτάνυϊ καθορίζει τήν Κ.Δ. μέ βάση τήν ἰδιοποίηση ἑνός ἐξοπλισμοῦ, μέ τόν ὁποῖο θά κατασκευάζονται τόποι συνάντησης. Σχολιάζοντας τούς ὁρισμούς πού ἔδωσε, δείχνει ὅτι ἡ φιλοσοφική ἀντίληψη γιά τό διάλογο καί τή συνάντηση (πού τούς θεωρεῖ ἀλλοτρίωση καί τραγωδία, ἀπόπειρα ἐπικοινωνίας ἀρνητικά φιλτραρισμένη ἀπό τά μέσα της) εἶναι μιά ἀνεπαρκής κριτική γιατί «ξέρουμε ὅτι, γιά ἐντελῶς διαφορετικούς λόγους, αὐτές οἱ συναντήσεις δέν πραγματοποιοῦνται». Μποροῦμε νά ὑπολογίσουμε στατιστικά τό μέρος τοῦ κενοῦ, τοῦ χαμένου χρόνου, στίς πιθανές μετακινήσεις. «Ἡ ἔλλειψη συναντήσεων ἐκφράζεται σ' ἕναν συγκεκριμένο ἀριθμό, πού θά μποροῦσε νά χαρακτηρίσει μιά ἱστορική κατάσταση τοῦ κόσμου (...) Ἀπόρροια αὐτῆς τῆς ἀνάλυσης, ἡ δραστηριότητά μας πρέπει νά κριτικάρει πρακτικά τά αἴτια πού ἐμποδίζουν τίς συναντήσεις (ἄσχετα ἀπό κάθε "πρόοδο" τῶν μέσων ἐπικοινωνίας γιά παράδειγμα). Πρέπει νά δημιουργήσει βάσεις (καταστασιακούς "πύργους") περιοχῶν πού θά

ἐκπροσωποῦν μιά συσσώρευση στοιχείων συνάντησης καί περιπλάνησης: κτίρια πού θά μᾶς ἀνήκουν. Πρέπει νά δημιουργήσουμε τή (διαρκή ἤ ὄχι) ἐπικοινωνία ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς βάσεις. Αὐτό εἶναι τό ἐλάχιστο τῆς κατασκευῆς καταστάσεων». Ὁ Κοτάνυ προτείνει νά ἐπεξεργαστοῦμε αὐτό τό σχέδιο μέσα σέ καθορισμένα (δηλαδή χρονικά) ὅρια, ὡς μιά σχεδιοποίηση τοῦ χρόνου πού χρειάζεται γιά τήν ἐγκατάσταση αὐτοῦ τοῦ ἐλάχιστου δικτύου. Σ' αὐτό τό σχέδιο θά πρέπει νά ὑποταχθοῦν τά ὑπόλοιπα καταστασιακά ἐργαλεῖα (καί ἡ προπαγάνδα καί οἱ ἐκδόσεις μας).

Ἡ συζήτηση αὐτῶν τῶν προοπτικῶν ὁδηγεῖ στό ἐρώτημα: Σέ ποιό βαθμό ἡ Κ.Δ. εἶναι πολιτικό κίνημα; Διάφορες ἀπαντήσεις διευκρινίζουν ὅτι ἡ Κ.Δ. εἶναι πολιτική μέ τήν ἔννοια ὅτι ἔξω ἀπ' αὐτήν ὑπάρχουν μόνο μικροπολιτικοί. Ἡ συζήτηση μπερδεύεται. Γιά ν' ἀποσαφηνιστεῖ ἡ γνώμη τῆς Συνδιάσκεψης, ὁ Ντεμπόρ προτείνει ν' ἀπαντήσει ὁ καθένας γραπτά στίς ἐρωτήσεις: «Ὑπάρχουν δυνάμεις στήν κοινωνία στίς ὁποῖες μπορεῖ νά στηριχτεῖ ἡ Κ.Δ.; Ποιές; Μέσα σέ ποιές συνθῆκες;» Ἡ ἀνάγνωση τῶν πρώτων ἀπαντήσεων δείχνει πώς ἡ Κ.Δ. σκοπεύει νά διατυπώσει ἕνα πρόγραμμα καθολικῆς ἐλευθερίας καί νά δράσει μαζί μέ ἄλλες δυνάμεις στήν κλίμακα τῆς κοινωνίας (Κοτάνυ: «Νά στηριχτοῦμε σ' ὅ,τι ὀνομάζουμε ἐλεύθερο» — Γιόρν: «Εἴμαστε ἐνάντια στήν ἐξειδίκευση καί στήν ἐκλογίκευση, ἀλλά τίς θεωροῦμε χρήσιμες ὡς μέσα (...) Τά κινήματα τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων καθορίζονται ἀπό τόν χαρακτήρα τῶν ἐπιθυμιῶν τους. Μποροῦμε νά δεχτοῦμε ἄλλα κοινωνικά κινήματα μόνον ἐφόσον στρέφονται πρός τή δική μας κατεύθυνση. Εἴμαστε ἡ καινούργια ἐπανάσταση (...) γιά νά δράσουμε μαζί μέ τίς ἄλλες ὀργανώσεις πού ἔξω ἀπό μᾶς ψάχνουν τόν ἴδιο δρόμο»). Ἔτσι τέλειωσε ἡ πρώτη συνεδρίαση.

Στήν ἀρχή τῆς δεύτερης συνεδρίασης, στίς 26 Σεπτεμβρίου, ὁ Χάιμραντ Πρέμ διαβάζει μιά διακήρυξη τοῦ γερμανικοῦ τμήματος ὡς ἀπάντηση στό ἐρωτηματολόγιο. Αὐτή ἡ μακροσκελής διακήρυξη, πού συντάχτηκε μετά τό τέλος τῆς χτεσινῆς συνεδρίασης, ἐπιτίθεται στό σημεῖο ὅπου οἱ μέχρι τότε ἀπαντήσεις ἀναφέρονταν στήν ὑποστήριξη ἑνός ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου. Τό γερμανικό τμῆμα ἀμφιβάλλει ἔντονα γιά τίς ἐπαναστατικές ἱκανότητες τῶν ἐργατῶν ἐνάντια στίς γραφειοκρατικές ἐπιχειρήσεις πού καθυπόταξαν τό κίνημά τους καί πιστεύει ὅτι ἡ Κ.Δ. θά πρέπει νά φέρει σέ πέρας μόνη της τό πρόγραμμά της, κινητοποιώντας τούς πρωτοποριακούς καλλιτέχνες, πού ἡ σημερινή κοινωνία καταδικάζει σέ ἀφόρητες συνθῆκες καί δέν μποροῦν νά ὑπολογίζουν παρά στόν ἑαυτό τους, ἄν θέλουν νά κατακτήσουν τά ὅπλα τῆς ἐξάρτησης. Ὁ Ντεμπόρ ἀπαντᾶ μέ μιά ἔντονη κριτική αὐτῶν τῶν ἀπόψεων.

Μιά νυχτερινή συνεδρίαση ξαναμελετᾶ τή γερμανική διακήρυξη. Ὁ Νάς τοποθετεῖται ἐναντίον της, ὑποστηρίζοντας τήν ἱκανότητα τῆς Κ.Δ. νά δράσει ἄμεσα στό πεδίο τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν ὀργανώσεων. Προτείνει τήν συστηματική ὀργάνωση μιᾶς διείσδυσης μυστικῶν καταστασιακῶν στοιχείων, ὁπουδήποτε κάτι τέτοιο θά 'ταν χρήσιμο. Σέ γενικές γραμμές ὅλοι ἀποδέχονται τό Νάς μέ διάφορες περιστασιακές ἐπιφυλάξεις. Ὡστόσο ἡ συζήτηση τῶν γερμανικῶν θέσεων συνεχίζεται ἀμείωτη, φτάνοντας στόν κεντρικό πυρήνα της: τήν ὑπόθεση ὅτι οἱ ἐργάτες εἶναι ἱκανοποιημένοι. Ὁ Κοτάνυϊ ἀπευθύνεται στούς ἐκπροσώπους τοῦ γερμανικοῦ τμήματος, γιά νά τούς θυμίζει ὅτι παρ' ὅλο πού ἀπό τό 1945 οἱ γερμανοί ἐργάτες μοιάζουν παθητικοί καί ἱκανοποιημένοι (κι οἱ ἀπεργίες παραμένουν νόμιμες καί μέ συνοδεία μουσικῆς γιά νά ψυχαγωγοῦνται οἱ συνδικαλισμένοι), σέ ἄλλες προηγμένες καπιταλιστικές χῶρες οἱ «ἄγριες» ἀπεργίες πληθαίνουν. Καί προσθέτει ὅτι κατά τή γνώμη του δέν ξέρουν καθόλου τό γερμανό ἐργάτη. Ὁ Γιόρν ἀπαντᾶ στόν Πρέμ – πού ἔκανε μιά διάκριση ἀνάμεσα σέ πνευματικά καί ὑλικά ζητήματα – ὅτι πρέπει ἐπιτέλους νά βάλουμε τέλος σ' αὐτήν τή διάκριση· πρέπει «οἱ ὑλικές ἀξίες νά ξαναπάρουν μιά "πνευματική" σημασία καί οἱ πνευματικές ἱκανότητες νά μετρᾶνε μόνο ἀπό τήν ὑλοποίησή τους. Μέ λίγα λόγια, πρέπει ἐπιτέλους ὁ κόσμος νά γίνει καλλιτεχνικός *μέχρι σήμερα καθόρισε ἡ Κ.Δ.*». Ἡ Ζακλίν ντέ Γιόνγκ, θέλοντας ν' ἁπλοποιηθεῖ ἡ συζήτηση πού ἔχει γίνει σκοτεινή καί μπλέκεται ἀκόμα περισσότερο ἀπό μερικές μεταφράσεις (ἡ γλῶσσα πού κυριαρχεῖ στή Συνδιάσκεψή εἶναι ἡ γερμανική), ζητᾶ νά τοποθετηθεῖ ὁ καθένας πάνω στίς διευκρινήσεις τοῦ Γιόρν. Ὅλοι τίς ἐπιδοκιμάζουν. Γιά τίς γερμανικές θέσεις ὁ Ντεμπόρ προτείνει στήν πλειοψηφία νά δηλώσει ἀνοιχτά ὅτι τίς ἀποδοκιμάζει. Ὅλοι συμφωνοῦν οἱ δυό τάσεις νά καθορίσουν χωριστά τίς θέσεις τους. Ἡ γερμανική μειοψηφία ἀποσύρεται σ' ἕνα διπλανό δωμάτιο γιά ν' ἀποφασίσει. Ὅταν ἐπιστρέφει, ὁ Τσίμμερ ἀναγγέλλει στό ὄνομα τῆς ὁμάδας του ὅτι ἀποσύρουν τήν προηγούμενη διακήρυξη ὄχι ἐπειδή τήν θεωροῦν ἀσήμαντη, ἀλλά γιά νά μήν ἐμποδίσουν τώρα τήν καταστασιακή δραστηριότητα. Καί καταλήγει: «Δηλώνουμε ὅτι ταυτιζόμαστε μέ ὅλες τίς ἐνέργειες πού ἔκανε ὡς τώρα ἡ Κ.Δ. μαζί ἤ χωρίς ἐμᾶς, καθώς καί μ' ἐκεῖνες πού θά γίνουν στό μέλλον. Συμφωνοῦμε μέ ὅλες τίς ἰδέες πού δημοσίευσε ἡ Κ.Δ. κι ἐπιφυλασσόμαστε γιά τό μέλλον τῆς σημερινῆς συζήτησης, τήν ὁποία θεωροῦμε δευτερεύουσα σέ σχέση μέ τή συνολική ἀνάπτυξη». Ὅλοι ἀποδέχονται αὐτήν τήν τοποθέτηση. Ὡστόσο ὁ Κοτάνυϊ, καί στήν συνέχεια καί ὁ Ντεμπόρ, ζητοῦν νά γραφτεῖ πώς δέ θεωροῦν

δευτερεύουσα τή σημερινή συζήτηση. Οί γερμανοί καταστασιακοί συμφωνοῦν νά σβύσουν αὐτήν τήν τελευταία φράση. Ἡ συνεδρίαση τέλειωσε ἀργά τή νύχτα.

Ἡ τέταρτη συνεδρίαση, στίς 27 τοῦ μηνός, υἱοθετεῖ μιάν ἀπόφαση γιά τή φυλάκιση τοῦ Ἀλεξάντερ Τρόκκι καί ἀποφασίζει γιά τή στάση πού θά κρατήσουμε αὔριο στό «Ἰνστιτοῦτο Σύγχρονων Τεχνῶν», ὅπου ὁ Βυκέρτ πρέπει νά κάνει μιά δημόσια διακήρυξη στό ὄνομα τῆς Συνδιάσκεψης. Ὅλοι συμφώνησαν νά μεταχειριστοῦμε μέ περιφρόνηση αὐτούς τούς μοντερνίστες ἐστέτ. Σχετικά μέ τό μανιφέστο τῆς 17 Μαΐου, πού ἐγκρίθηκε ἀπ' ὅλους, ὁ Γιόρν ὑπογραμμίζει ὅτι γιά μᾶς «ἡ ὁλόπλευρη ἐξάλειψη τοῦ κόσμου τῆς στέρησης» σημαίνει ὅτι τό τέλος τῆς στέρησης ἀφορᾶ καί τήν ἐλευθερία νά στερεῖσαι, ν' ἀρνεῖσαι τά πάντα, κάθε ἀναγκαστική ἄνεση, γιατί ἀλλιῶς ἡ ἐξαφάνιση μιᾶς στέρησης θά φέρει μιά καινούργια ἀλλοτρίωση.

Ἡ Συνδιάσκεψη ἀποφασίζει ν' ἀναδιοργανώσει τήν Κ.Δ. θεσμοθετώντας ἕνα Κεντρικό Συμβούλιο, πού θά συνεδριάζει σέ διάφορες εὐρωπαϊκές πόλεις σέ διαστήματα ἀπό ἕξι μέχρι ὀκτώ ἑβδομάδες. Ὅλα τά μέλη τῆς Κ.Δ. μποροῦν νά παίρνουν μέρος στίς ἐργασίες τοῦ Συμβουλίου, τό ὁποῖο μετά ἀπό κάθε συνεδρίαση θά πρέπει νά κοινοποιεῖ ἀμέσως ὅλες τίς πληροφορίες πού συγκέντρωσε καί τίς ἀποφάσεις πού πῆρε. Ἀλλά τό κυριότερο στοιχεῖο αὐτοῦ τοῦ θεσμοῦ εἶναι ὅτι οἱ ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας τῶν μελῶν του (τά ὁποῖα ὁρίζονται ἀπό κάθε Συνδιάσκεψη) δεσμεύουν τό σύνολο τῆς Κ.Δ. Μέ λίγα λόγια ἐγκαταλείπουμε τήν ὁμοσπονδιακή μορφή τῆς Κ.Δ., πού θεμελιωνόταν στήν αὐτονομία τῶν ἐθνικῶν τμημάτων της καί εἶχε ἐπιβληθεῖ στό Κόζιο ντ' Ἀρόσα μέ τήν ἐπιρροή τοῦ ἰταλικοῦ τμήματος. Προτιμήσαμε τό σχηματισμό τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου, πού θά συζητᾶ ξεκάθαρα τόν προσανατολισμό τῆς Κ.Δ., γιατί ἡ προηγούμενη μορφή εὐνοοῦσε ἀναγκαστικά ἕναν ἐκ τῶν πραγμάτων ἀνεξέλεγκτο συγκεντρωτισμό, μιά καί ἡ Κ.Δ. εἶναι κίνημα τόσο διάσπαρτο γεωγραφικά καί ἀποφασισμένο νά δράσει πραγματικά συλλογικά. Κάθε χρόνο ἡ Συνδιάσκεψη τῆς Κ.Δ. πού παραμένει ἀνώτατη ἀρχή τοῦ κινήματος, θά συγκεντρώνει ὅλους τούς καταστασιακούς. Ἄν κάτι τέτοιο εἶναι πρακτικά ἀδύνατο, ὅσοι ἀπουσιάζουν θά πρέπει νά γνωστοποιοῦν στή Συνδιάσκεψη τίς ἀπόψεις τους, εἴτε γραφτά εἴτε ὁρίζοντας ὀνομαστικά ἕναν ἄλλον καταστασιακό γιά νά τούς ἐκπροσωπήσει. Οἱ θεωρητικές συζητήσεις θά γίνονται στή Συνδιάσκεψη, ἐνῶ τό Συμβούλιο θά πρέπει νά ἐξασφαλίζει κυρίως τήν ἀνάπτυξη τῶν δυνατοτήτων τῆς Κ.Δ. Ἀνάμεσα στίς Συνδιασκέψεις τό Κεντρικό Συμβούλιο θά 'χει τό δικαίωμα νά δεχτεῖ ἕνα καινούργιο τμῆμα στήν Κ.Δ. καί νά καλεῖ ἕναν ἐκπρόσωπο αὐτοῦ τοῦ τμήματος νά γίνει μέλος

τοῦ Συμβουλίου.

Τό πρῶτο Συμβούλιο καθορίστηκε ἀπό τή Συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου καί ἀποτελεῖται ἀπό τά μέλη τῆς παλιᾶς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς *Καταστασιακῆς Διεθνοῦς* σύν τόν Νάς πού ὁμόφωνα ἀποφασίστηκε νά ἐκπροσωπεῖ τίς σκανδιναβικές χῶρες. Τέλος, ὁ Κοτάνυϊ κλήθηκε νά πάρει τή θέση πού ἄφησε μέ τήν παραίτησή του ὁ Κόνσταντ.

Ἡ συνεδρίαση τελειώνει μέ τήν ἐπιλογή τοῦ τόπου πού θά γίνει ἡ ἑπόμενη Συνδιάσκεψη. Πολλές προτάσεις ἀπορρίφτηκαν καί οἱ πιθανότητες μοιράζονται ἀνάμεσα στό Βερολίνο καί τό Γκέτεμποργκ στή Σουηδία. Τελικά ὑπερισχύει τό Γκέτεμποργκ.

Στίς 28 Σεπτεμβρίου ἡ πέμπτη συνεδρίαση υἱοθετεῖ μιά *Διακήρυξη* γιά τήν τρέλλα, τήν ὁποία εἰσηγήθηκε τό γερμανικό τμῆμα: «Ὅσο ἡ κοινωνία στό σύνολό της θά 'ναι τρελλή, (...) θ' ἀντιστεκόμαστε μέ ὅλα τά μέσα στό χαρακτηρισμό "τρελλός" καί τίς συνέπειές του ὅσον ἀφορᾶ τά μέλη τῆς Κ.Δ. Ἐφόσον τό κριτήριο τῆς μοντέρνας ψυχιατρικῆς γιά τή λογική καί τήν τρέλλα εἶναι τελικά ἡ κοινωνική ἐπιτυχία, ἀρνούμαστε ἐξίσου ἀπόλυτα τό χαρακτηρισμό τοῦ τρελλοῦ γιά κάθε μοντέρνο καλλιτέχνη».

Ἡ Συνδιάσκεψη υἱοθετεῖ μιά ἀπόφαση σύμφωνα μέ τήν ὁποία τό γραφεῖο ἐνιαίας πολεοδομίας τῆς Κ.Δ. μεταφέρεται στίς Βρυξέλλες καί διευθυντής του ὁρίζεται ὁ Κοτάνυϊ.

Στή συνέχεια ὁ Κοτάνυϊ δηλώνει ὅτι πρέπει ν' ἀσχοληθοῦμε μέ τό νομικό ἔλεγχο τῆς πολεοδομίας: «Ὅ,τι κατασκευάζουν σήμερα, τό κατασκευάζουν πάνω στό νόμο κι ὄχι στό ἔδαφος». Ἂν δέν πετύχουμε αὐτόν τόν ἔλεγχο θά παραμείνουμε στίς μακέττες. Ὁ Γιόρν προσθέτει πώς πρέπει νά ἐπιβάλουμε μιά καινούργια γεωμετρία, γιατί εἶναι φανερό ὅτι ὑπάρχει ἄμεση σχέση ἀνάμεσα στήν εὐκλείδια γεωμετρία καί τήν ἰσχύουσα θέσπιση νόμων[1]. Ἡ συνεδρίαση τελειώνει μέ ὁρισμένες πρακτικές ἀποφάσεις, κυρίως γιά τήν κατάληψη τῆς U.N.E.S.C.O.

Τό ἴδιο βράδυ, στό *Institute of Contemporary Arts*, ὁ Μωρίς Βυκέρτ διαβάζει μιά ἐπίσημη διακήρυξη τῆς Συνδιάσκεψης χωρίς νά ἐπακολουθήσει συζήτηση γιατί, ὅπως εἶπε ὁ Γιόρν στό κοινό τοῦ Ἰνστιτούτου, «ἡ συζήτηση κράτησε τέσσερις μέρες, τώρα ὅλα εἶναι ξεκάθαρα καί συμφωνοῦμε». Ἂς σημειώσουμε ὅτι ἡ πρώτη μετάφραση τῆς διακήρυξης ἀπό τό Ἰνστιτοῦτο ἦταν τόσο κακή καί ἀλλοιωμένη, ὥστε οἱ καταστασιακοί δήλωσαν ὅτι κανείς δέν θά 'χε τήν εὐκαιρία νά μιλήσει ἄν πρῶτα δέν γινόταν μιά ἀπόλυτα ἱκανοποιητική μετάφραση. Καθώς μάλιστα εἴχαμε καταλάβει δυναμικά τήν αἴθουσα κι ὁ χρόνος δούλευε γιά λογαριασμό

(1) Ὁ Γιόρν ἀνάπτυξε αὐτή τήν ἰδέα στό κείμενό του *Ἡ ἀνοικτή δημιουργία κι οἱ ἐχθροί της*, πού δημοσιεύτηκε στό ἴδιο τεῦχος.

μας, οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ 'Ινστιτούτου ἀναγκάστηκαν νά πέσουν μέ τά μοῦτρα στή δουλειά, προσπαθώντας νά μεταφράσουν τή διακήρυξη γύρω στίς δυό ὧρες. Κι ἐνῶ κυλοῦσε ἡ δεύτερη ὥρα τό κοινό ἄρχισε ν' ἀνυπομονεῖ. Παρ' ὅλ' αὐτά ἐλάχιστοι ἔφυγαν. Πολλοί περισσότεροι ἔφυγαν ὅταν μιλοῦσε ὁ Βυκέρτ. Εἶναι ἁπλό: τό κείμενο εἶχε μεταφραστεῖ σωστά.

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ Κ.Δ.

Διαπιστώνω ὅτι αὐτά πού ἔχω νά πῶ ἐδῶ τά 'χουμε κιόλας συζητήσει ἀρκετά πλατιά μέσα στήν Κ.Δ., μέ ἀποτέλεσμα νά χάνουν ἕνα μεγάλο μέρος ἀπό τό ἐνδιαφέρον τους. Θά περιοριστῶ σέ τρεῖς προτάσεις γιά τήν «τοποθέτηση» τῆς ἴδιας τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς μέσα στό σύνολο τῶν ἄλλων καλλιτεχνικῶν καί πολιτικῶν προβλημάτων.

Οὐσιαστικά ζητῶ νά θεωρήσουμε:

α) Τήν Κ.Δ. ὡς μιά ὑλικά ἐξοπλισμένη συνάντηση (καί ταυτόχρονα πάθος καί καταγγελία). Τονίζω τό «ὑλικά ἐξοπλισμένη»·

β) ὅτι τό στάδιο προετοιμασίας τοῦ βασικοῦ ἐξοπλισμοῦ (στάδιο πού μπορεῖτε νά χαρακτηρίσετε ὡς προκαταστασιακό ἤ προκαλλιτεχνικό, κ.λπ.) ἐλέγχεται ἀπό τόν καπιταλιστικό αὐτοματισμό·

γ) ὅτι ὁ βασικός ἐξοπλισμός εἶναι τά ἐργαλεῖα πού θά δοθοῦν στίς καταστασιακές ἱκανότητες.

'Αττίλα Κοτάνυϊ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

κεντρικό όργανο τών τμημάτων τής καταστασιακής διεθνούς

τεύχος 6 - Αύγουστος 1961
διευθυνής: Γκ. - Ε. Ντεμπόρ

Ἡ σύνταξη αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης γίνεται ἀπό τό Κεντρικό Συμβούλιο τῆς Κ.Δ.:
Κοτάνυϊ, Νάς, Ντεμπόρ, Στούρμ.

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν' ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ καί νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΤΑΡΣΙΑ

Ἂν ἠχεῖ κάπως γελοῖο νά μιλᾶμε γιά ἐπανάσταση αὐτό συμβαίνει προφανῶς ἐπειδή τό ὀργανωμένο ἐπαναστατικό κίνημα ἐξαφανίστηκε ἐδῶ καί πολύ καιρό ἀπό τίς μοντέρνες χῶρες, στίς ὁποῖες βρίσκονται συγκεντρωμένες οἱ δυνατότητες ἑνός ἀποφασιστικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς κοινωνίας. Ἀλλά ὅλα τ' ἄλλα εἶναι ἀκόμα πιό γελοῖα γιατί δέν εἶναι παρά ὅ,τι ὑπάρχει καί οἱ διάφορες μορφές τῆς ἀποδοχῆς του. Ὁ ὅρος «ἐπανάσταση» ἔχασε τή σημασία του σέ τέτοιο βαθμό ὥστε χρησιμοποιεῖται στή διαφήμιση, γιά νά καταδείξει κάποιες ἀσήμαντες ἀλλαγές στίς λεπτομέρειες τῆς ἀδιάκοπα μεταβαλλόμενης παραγωγῆς τῶν ἐμπορευμάτων· κι αὐτό γιατί πουθενά πιά δέν ἐκφράζονται οἱ δυνατότητες μιᾶς κεντρικῆς ἐπιθυμητῆς ἀλλαγῆς. Τό ἐπαναστατικό ἐγχείρημα τοῦ καιροῦ μας μοιάζει μέ κατηγορούμενο μπροστά στήν ἱστορία: τό κατηγοροῦν ὅτι ἀπέτυχε, ὅτι ἔφερε μιά καινούργια ἀλλοτρίωση. Ἡ κυρίαρχη κοινωνία μπόρεσε νά ὑπερασπίσει τόν ἑαυτό της σ' ὅλα τά ἐπίπεδα πολύ καλύτερα ἀπ' ὅ,τι εἶχαν προβλέψει οἱ ἐπαναστάτες. Δέν ἔγινε περισσότερο ἀποδεκτή. Πρέπει νά ξαναεφεύρουμε τήν ἐπανάσταση· αὐτό εἶν' ὅλο.

Μιά τέτοια διαπίστωση βάζει ἕνα σύνολο προβλημάτων, πού θά πρέπει νά λύσουμε πρακτικά καί θεωρητικά μέσα στά ἑπόμενα χρόνια. Μποροῦμε ν' ἀναφέρουμε συνοπτικά ὁρισμένα σημεῖα στά ὁποῖα ἐπείγει νά ἐπιμείνουμε περισσότερο.

Αὐτά τά χρόνια σέ διάφορες μειοψηφίες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στήν Εὐρώπη ἐκδηλώνεται μιά τάση γιά συσπείρωση τῶν ἐπαναστατῶν, ἀπό τήν ὁποία ἀξίζει νά συγκρατήσουμε μόνο τό πιό ριζοσπαστικό ρεῦμα, πού συσπειρώνεται κατά πρῶτο λόγο γύρω ἀπό τό σύνθημα Συμβούλια Ἐργαζομένων.

Ἀλλά δέν πρέπει νά παραβλέψου-

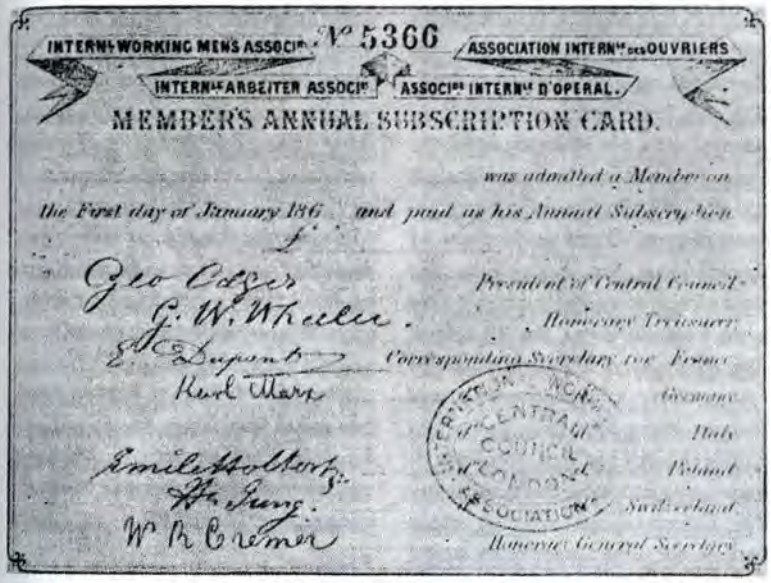
με τό γεγονός ὅτι ὁρισμένα στοιχεῖα, πού μόνο τή σύγχιση ὑποστηρίζουν, θέλουν νά βροῦν μιά θέση μέσα σ' αὐτήν τή συσπείρωση (βλέπε τήν πρόσφατη συμφωνία διάφορων «ἀριστερῶν» φιλοσοφικοκοινωνιολογικῶν ἐπιθεωρήσεων σέ διάφορες χῶρες).

Οἱ ὁμάδες πού προσπαθοῦν νά δημιουργήσουν μιάν ἐπαναστατική ὀργάνωση νέου τύπου, βλέπουν πώς ἡ μεγαλύτερη δυσκολία βρίσκεται στό ζήτημα τῆς ἐγκαθίδρυσης καινούργιων ἀνθρώπινων σχέσεων μέσα σέ μιά τέτοια ὀργάνωση. Ὁπωσδήποτε ἡ πίεση τῆς κοινωνίας ἀσκεῖται ἐνάντια σέ μιά τέτοια προσπάθεια. Ἀλλά ἄν δέν καταφέρνουμε νά βγοῦμε ἀπό τήν ἐξειδικευμένη πολιτική, εἶναι γιατί δέν καταφέρνουμε νά πετύχουμε σ' αὐτήν τήν προσπάθεια χρησιμοποιώντας μεθόδους πού ἀκόμα δέν ἔχουμε δοκιμάσει. Ἔτσι τό αἴτημα τῆς συμμετοχῆς ὅλων, ἀπό ἀνάγκη ἀπαραίτητη γιά τή διαχείρηση μιᾶς πραγματικά καινούργιας ὀργάνωσης (καί τελικά κοινωνίας) ξαναπέφτει στό ἐπίπεδο μιᾶς ἀφηρημένης κι ἠθικολόγας εὐχῆς.

Οἱ ἀγωνιστές ἤ μένουν ἁπλοί ἐκτελεστές τῶν ἀποφάσεων ἐκείνων πού ἔχουν στά χέρια τους τό κεντρικό ὄργανο τῆς ὀργάνωσης ἤ κινδυνεύουν νά γίνουν θεατές ἐκείνων τῶν συντρόφων τους πού εἶναι πιό ἱκανοί στήν ἐξειδικευμένη πολιτική. Ἔτσι ξαναγεννιέται ἡ σχέση παθητικότητας πού ἀνήκει στόν παλιό κόσμο.

Ἡ συμμετοχή καί ἡ δημιουργικότητα τῶν ἀνθρώπων ἐξαρτιοῦνται ἀπό ἕνα συλλογικό σχέδιο πού ἀγκαλιάζει ὅλες τίς πλευρές τῆς ζωῆς. Θά «ξεσηκώσουμε τό λαό» μόνον ἄν φανερώσουμε τή φριχτή ἀντίθεση ἀνάμεσα στίς δυνατές κατασκευές τῆς ζωῆς καί τή σημερινή της ἀθλιότητα. Χωρίς τήν κριτική τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἡ ἐπαναστατική ὀργάνωση γίνεται ἕνας διαχωρισμένος, συμβατικός καί τελικά παθητικός χῶρος, ὅπως τά χωριά παραθερισμοῦ πού εἶναι ὁ ἐξειδικευμένος χῶρος τῶν σημερινῶν διασκεδάσεων.

Διάφοροι κοινωνιολόγοι, ὅπως ὁ Ἀνρύ Ρεϋμόν στή μελέτη του γιά τό Παλινοῦρο, φανέρωσαν τό μηχανισμό τοῦ θεάματος, πού ἀναπλάθει σ' αὐτά τά χωριά τίς σχέσεις τῆς συνολικῆς κοινωνίας ἀκολουθώντας τό μοντέλο τοῦ παιχνιδιοῦ. Ἀλλά στήν ἀφέλειά τους ἔμειναν εὐχαριστημένοι π.χ. γιά τήν «πληθώρα τῶν ἀνθρώπινων ἐπαφῶν», ἀνίκανοι νά δοῦν ὅτι ἡ ἁπλῶς ποσοτική αὔξησή τους δέν τίς γλυτώνει ἀπό τή νωθρότητα καί τήν πλαστότητα. Ἀκόμα καί στήν πιό ἀντιιεραρχική κι ἐλευθεριακή ἐπαναστατική ὁμάδα ἡ ἐπικοινωνία ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους δέν ἐξασφαλίζεται καθόλου ἀπό τό κοινό πολιτικό τους πρόγραμμα. Φυσιολογικά οἱ κοινωνιολόγοι εἶναι ὀπαδοί ἑνός ρεφορμισμοῦ στήν καθημερινή ζωή καί ὑποστηρίζουν ἡ ἀνταμοιβή της νά ὀργανώνεται στό χρόνο τῶν διακοπῶν. Ἀλλά τό ἐπαναστατικό σχέδιο δέν μπορεῖ ν' ἀποδεχτεῖ τήν κλασική ἰδέα πού θέλει τό παιχνίδι περιορισμένο στό χῶρο, τό χρόνο καί τήν ποιοτική βαθύτητα. Τό ἐπανα-

στατικό παιχνίδι, ἡ δημιουργία τῆς ζωῆς, ἐναντιώνεται σ' ὅλες τίς ἀναμνήσεις περασμένων παιχνιδιῶν. Τά χωριά παραθερισμοῦ τοῦ *Κλάμπ Μεντιτερρανέ*, γιά ν' ἀντιπαρατεθοῦν στόν τρόπο ζωῆς τῶν σαρανταεννιά ἐργάσιμων ἑβδομάδων, στηρίζονται σέ μιά φτηνή πολυνησιακή ἰδεολογία, ὅπως ἡ γαλλική 'Επανάσταση γεννήθηκε ντυμένη τό μανδύα τῆς δημοκρατικῆς Ρώμης ἤ σάν τούς σημερινούς ἐπαναστάτες πού βλέπουν τόν ἑαυτό τους καί τόν καθορίζουν μέ τό πόσο καλά παίζουν τό ρόλο τοῦ ἀγωνιστῆ (κατά τό μπολσεβίκο ἤ ἄλλο μοντέλο). 'Η ἐπανάσταση τῆς καθημερινῆς ζωῆς δέν θ' ἀντλήσει τήν ποίησή της ἀπό τό παρελθόν ἀλλά ἀπό τό μέλλον καί μόνο.

'Η κριτική τῆς μαρξιστικῆς ἰδέας γιά τήν αὔξηση τοῦ ἐλεύθερου χρόνου περιέχει μιά σωστή διόρθωση, πού ἔγινε δυνατή μέσα ἀπό τήν ἐμπειρία τῶν κενῶν διασκεδάσεων τοῦ μοντέρνου καπιταλισμοῦ: εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία τοῦ χρόνου ἀπαιτεῖ πρῶτα ἀπ' ὅλα ἕνα μετασχηματισμό τῆς δουλειᾶς, καί τήν ἰδιοποίηση αὐτῆς τῆς δουλειᾶς γιά σκοπούς καί προϋποθέσεις ἐντελῶς διαφορετικές ἀπό τή μέχρι σήμερα καταναγκαστική δουλειά (βλέπε τή δράση τῶν ὁμάδων πού δημοσιεύουν τό *Socialisme ou Barbarie* στή Γαλλία, τήν Solidarity, στήν 'Αγγλία καί τήν Alternative στό Βέλγιο). 'Ωστόσο πέρα ἀπ' αὐτήν τήν ἀλήθεια, ἐκεῖνοι πού ἁπλῶς τονίζουν ὅτι εἶναι ἀναγκαῖο ν' ἀλλάξει ἡ ἴδια ἡ ἐργασία, νά ἐκλογικευτεῖ καί νά συ-

ναρπάζει τούς ἀνθρώπους, παραμελοῦν τήν ἰδέα τοῦ ἐλεύθερου περιεχόμενου τῆς ζωῆς – δηλαδή μιᾶς ὑλικά ἐξοπλισμένης δημιουργικῆς δύναμης, τήν ὁποία πρέπει ν' ἀναπτύξουμε πέρ' ἀπό τόν κλασικό ἐργάσιμο χρόνο (πού κι αὐτός θά ἔχει ἀλλάξει) καί πέρ' ἀπό τό χρόνο ἀνάπαυσης καί διασκέδασης. Ἔτσι κινδυνεύουν νά συγκαλύψουν μιά ἐναρμόνιση τῆς σημερινῆς παραγωγῆς, μιά μεγαλύτερη ἀποδοτικότητά της, χωρίς ν' ἀμφισβητοῦν στό ἐλάχιστο τό ἴδιο τό βίωμα αὐτῆς τῆς παραγωγῆς, τήν ἀναγκαιότητα αὐτῆς τῆς ζωῆς. Τήν ἐλεύθερη κατασκευή ὅλου τοῦ χωρόχρονου τῆς ἀτομικῆς ζωῆς πρέπει νά τήν ὑποστηρίξουμε ἐνάντια στούς ὑποψήφιους μάνατζερς τῆς ἑπόμενης κοινωνίας, πού ὀνειρεύονται τήν ἁρμονία.

Μποροῦμε νά καταλάβουμε τίς μέχρι τώρα στιγμές τῆς καταστασιακῆς δραστηριότητας μόνο στήν προοπτική μιᾶς ἐπανεμφάνισης τῆς πολιτιστικῆς καί κοινωνικῆς ἐπανάστασης, πού θά πρέπει ν' ἀγκαλιάσει ἕνα πεδίο πολύ πλατύτερο ἀπ' ὅλες τίς προηγούμενες ἀπόπειρές της. Γι' αὐτό ἡ Κ.Δ. δέν χρειάζεται νά συσπειρώνει μαθητές ἤ ὀπαδούς, ἀλλά ἀνθρώπους ἱκανούς ν' ἀσχοληθοῦν μ' αὐτό τό ἔργο στό ἄμεσο μέλλον, χρησιμοποιώντας ὅλα τά μέσα καί χωρίς νά 'χουν σημασία οἱ ἐτικέττες. Αὐτό σημαίνει πώς πρέπει ν' ἀπορρίψουμε ὄχι μόνο τά ἐξειδικευμένα καλλιτεχνικά ἀπομεινάρια ἀλλά καί τά ὑπολλείμματα τῆς ἐξειδικευμένης πολιτικῆς – καί ἰδιαίτερα τόν μεταχριστιανικό μαζοχισμό πού χαρακτηρίζει τόσους διανοούμενους σ' αὐτό τό σημεῖο. Δέν ἰσχυριζόμαστε ὅτι μόνον ἐμεῖς ἀναπτύσσουμε ἕνα καινούργιο ἐπαναστατικό πρόγραμμα. Λέμε ἁπλῶς ὅτι αὐτό τό πρόγραμμα κάποτε θ' ἀμφισβητήσει πρακτικά τήν κυρίαρχη πραγματικότητα, κι ἐμεῖς θά πάρουμε μέρος σ' αὐτήν τήν ἀμφισβήτηση. Ὅ,τι κι ἄν ἀπογίνουμε σάν ἄτομα, τό καινούργιο ἐπαναστατικό κίνημα θά πάρει ὁπωσδήποτε ὑπόψη του αὐτά πού ἀναζητήσαμε συλλογικά – δηλαδή τό πέρασμα ἀπό τήν παλιά θεωρία τῆς περιορισμένης διαρκοῦς ἐπανάστασης, στή θεωρία τῆς γενικευμένης διαρκοῦς ἐπανάστασης.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ

Ἀνέκαθεν οἱ καταστασιακοί ὑποστήριζαν ὅτι «ἡ ἐνιαία πολεοδομία δέν εἶναι μιά πολεοδομική θεωρία ἀλλά μιά κριτική τῆς πολεοδομίας» (*Καταστασιακή Διεθνής* 3). Τό σχέδιο μιᾶς πιό μοντέρνας, πιό προοδευτικῆς πολεοδομίας, πού ὑποτίθεται ὅτι θά διορθώσει τή σημερινή πολεοδομική ἐξειδίκευση, εἶναι λάθος ἀνάλογο μέ τήν ὑπερτίμηση τῆς στιγμῆς τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας ἀπό τούς ἐπαναστάτες – δηλαδή μέ μιά ἰδέα εἰδικῶν, ἡ ὁποία συνεπάγεται αὐτόματα τήν ἐγκατάλειψη ἤ καί τήν καταστολή ἀκόμα ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν καθηκόντων πού τί-

θενται κάθε στιγμή ἀπό τίς ἀδιαχώριστες ἀνθρώπινες δραστηριότητες. Πρίν διαλυθεῖ στή γενικευμένη ἐπαναστατική πράξη, ἡ πολεοδομία ἀποτελεῖ ἀναγκαστικά τόν ὑπ' ἀριθμόν ἕνα ἐχθρό τῶν σημερινῶν δυνατοτήτων τῆς ζωῆς στίς πόλεις. Ἡ πολεοδομία εἶναι ἕνα ἀπό ἐκεῖνα τά κομμάτια τῆς κοινωνικῆς δύναμης, πού ἰσχυρίζονται ὅτι ἐκπροσωποῦν μιά συνεκτική ὁλότητα καί τείνουν νά ἐπιβληθοῦν ὡς καθολική ἑρμηνεία καί ὀργάνωση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, μέ ἀποτέλεσμα νά κρύβουν τήν πραγματική κοινωνική ὁλότητα πού τά γέννησε καί τήν ὁποία συντηροῦν.

Ἄν δεχτοῦμε αὐτήν τήν ἐξειδίκευση τῆς πολεοδομίας, αὐτομάτως μπαίνουμε στήν ὑπηρεσία τοῦ ὑπάρχοντος πολεοδομικοῦ καί κοινωνικοῦ ψέμματος, στήν ὑπηρεσία τοῦ Κράτους; γιά νά πραγματοποιήσουμε κάποια ἀπό τίς πάμπολλες «πρακτικά» δυνατές πολεοδομίες, ἐγκαταλείποντας τή μοναδική γιά μᾶς πρακτική πολεοδομία, τήν ἐνιαία πολεοδομία, πού ἀπαιτεῖ τή δημιουργία ἐντελῶς διαφορετικῶν συνθηκῶν ζωῆς.

Ἐδῶ κι ἕξι μέ ὀχτώ μῆνες διάφοροι ἀρχιτέκτονες καί καπιταλιστές τῆς Δ. Γερμανίας κυρίως, ἔχουν ἀρχίσει ὁρισμένους ἐλιγμούς θέλοντας νά ρίξουν στήν ἀγορά (τουλάχιστον στήν περιοχή τῆς Ρούρ) μιά «ἐνιαία πολεοδομία». Κάποιοι ἐλάχιστα πληροφορημένοι ἔμποροι, ψάχνοντας γι' ἄμεσα ἔργα νόμισαν πώς θά κατάφερναν ν' ἀναγγείλουν γιά τόν Φεβρουάριο τά ἐγκαίνια ἑνός ἐργαστηρίου Ἐνιαίας Πολεοδομίας στό Ἔσσεν (μετατρέποντας τήν αἴθουσα τέχνης Βάν ντέ Λώ). Ἀλλά ἔπειτα ἀπό τήν ἀπειλή μας ν' ἀποκαλύψουμε δημόσια τήν παραποίηση, δημοσίευσαν μέ μεγάλη ἀπροθυμία μιά διάψευση αὐτῶν τῶν προθέσεών τους. Σήμερα ὁ πρώην καταστασιακός Κόνσταντ, πού οἱ ὁλλανδοί συνεργάτες του εἶχαν διαγραφτεῖ ἀπό τήν Κ.Δ. ἐπειδή δέχτηκαν νά κτίσουν μιά ἐκκλησία, προτείνει μακέττες ἐργοστασίων σ' ἕνα ἄλμπουμ του, τό ὁποῖο ἐκδόθηκε τό Μάρτιο ἀπό τό Δημοτικό Μουσεῖο τοῦ Μπόχουμ. Αὐτός ὁ καταφερτζής, χρησιμοποιώντας δυό-τρεῖς κλεμμένες καί κακοχωνεμένες καταστασιακές ἰδέες, ἐμφανίζεται ἀνοιχτά ὡς διαφημιστής αὐτῆς τῆς προσπάθειας πού θά ἐνσωματώσει τίς μάζες στόν καπιταλιστικό τεχνικό πολιτισμό καί κατηγορεῖ τήν Κ.Δ. ὅτι ἐγκατέλειψε ἐντελῶς τό πρόγραμμά της γιά τήν ἀνατροπή τοῦ περιβάλλοντος τῆς πόλης ἀφήνοντάς τον μόνο του νά τό πραγματοποιήσει. Μ' αὐτές τίς προϋποθέσεις, φυσικά ναί! Ἐξάλλου δέν εἶναι ἄχρηστο νά θυμίσουμε πώς αὐτή ἡ ὁμάδα τῶν πρώην μελῶν τοῦ ὁλλανδικοῦ τμήματος τῆς Κ.Δ., τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1959 εἶχε ἀντιταχθεῖ σθεναρά στό κείμενο πού προοριζόταν γιά Κάλεσμα πρός τούς ἐπαναστάτες διανοούμενους καί καλλιτέχνες, ὑποστηρίζοντας ὅτι: «Γιά μᾶς αὐτές οἱ προοπτικές δέν ἐξαρτιοῦνται ἀπό μιά ἐπαναστατική ἀνατροπή τῆς σημερινῆς κοινωνίας· οἱ προϋποθέσεις αὐτῆς τῆς ἀνατρο-

πῆς δέν ὑπάρχουν» (βλ. γι' αὐτήν τή διαμάχη *Καταστασιακή Διεθνής* 3, *Ντοκουμέντα τῆς Γ' Συνδιάσκεψης τῆς Κ.Δ.*). Ἐπομένως ἀκολούθησαν λογικά τό δρόμο τους. Ἀλλά τό πιό περίεργο εἶναι ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμα μερικοί ἄνθρωποι πού προσπαθοῦν νά παραπλανήσουν ὁρισμένους καταστασιακούς θέλοντας νά τούς μπλέξουν σέ μιά τέτοια ἐπιχείρηση. Ποντάρουν ἄραγε στή θέληση γιά δόξα ἤ στό δόλωμα τοῦ κέρδους; Σ' ἕνα γράμμα τοῦ διευθυντῆ αὐτοῦ τοῦ μουσείου τοῦ Μπόχουμ, πού πρότεινε συνεργασία στό Γραφεῖο ἐνιαίας πολεοδομίας τῶν Βρυξελλῶν, ὁ Ἀττίλα Κοτάνυϊ ἀπάντησε στίς 15 Ἀπριλίου ἀπορρίπτοντας κάθε προοπτική γιά μιά συζήτηση: «Πιστεύουμε ὅτι ἄν γνωρίζετε τί εἶναι ἐνιαία πολεοδομία, θά σᾶς εἶναι ἀδύνατο νά συγχέετε τήν κριτική ὀπτική μας μέ τήν ἀπολογητική ὀπτική πού κρύβεται πίσω ἀπό ἕνα ἀντίγραφό της».

Ὁπωσδήποτε εἶναι δύσκολο ἀκόμα καί νά γνωρίσεις τήν αὐθεντική ἐκδοχή τῶν καταστασιακῶν θέσεων γιά τήν ἐνιαία πολεοδομία. Τόν Ἰούνιο οἱ γερμανοί σύντροφοί μας δημοσίευσαν ἕνα εἰδικό τεῦχος τῆς ἐπιθεώρησής τους (*Spur* 5) στό ὁποῖο συγκέντρωσαν κείμενα πού, εἴτε ἡ Κ.Δ. εἴτε τό ρεῦμα ἀπό τό ὁποῖο προέκυψε, εἶχαν ἀφιερώσει στήν ἐνιαία πολεοδομία (πολλά ἀπ' αὐτά ἦταν ἀνέκδοτα ἤ ὑπῆρχαν σέ ἐκδόσεις πού σήμερα εἶναι ἀδύνατο νά βρεῖ κανείς, καί κανένα τους δέν εἶχε δημοσιευτεῖ στά γερμανικά). Ἀμέσως ἀσκήθηκαν κάθε εἴδους πιέσεις ἐναντίον τῶν καταστασιακῶν στή Γερμανία, μέ στόχο νά ἐμποδιστεῖ ἡ δημοσίευση αὐτῶν τῶν κειμένων ἤ ἔστω νά δημοσιευτοῦν ἀλλοιωμένα: ἀπό τό μπλοκάρισμα ὅλου τοῦ ὑλικοῦ τρεῖς ἑβδομάδες στό τυπογραφεῖο, μέχρι κάποιες παράλογες ἀπειλές γιά προσαγωγή σέ δίκη μέ τήν κατηγορία τῆς προσβολῆς τῶν ἠθῶν, τῆς πορνογραφίας, τῆς βλασφημίας καί τῆς προτροπῆς σέ ἐξέγερση. Φυσικά οἱ γερμανοί καταστασιακοί δέν γονάτισαν μπροστά σ' αὐτές τίς ἐκφοβιστικές ἀπόπειρες. Ἄς ξανασκεφτοῦν λοιπόν οἱ μάνατζερ τῆς βαθυστόχαστης ἐνιαίας πολεοδομίας τῆς Ρούρ πρίν ἀρχίσουν τήν ἐπιχείρησή τους, μήπως αὐτή ἡ ἐτικέττα δέν πληρώνεται.

Ἡ ἀμφισβήτηση τῆς σημερινῆς κοινωνίας στό σύνολό της εἶναι τό μοναδικό κριτήριο μιᾶς αὐθεντικῆς ἀπελευθέρωσης στό πεδίο τῶν πόλεων, καί τό μοναδικό κριτήριο γιά ὁποιαδήποτε ἄλλη πλευρά τῶν ἀνθρώπινων δραστηριοτήτων. Χωρίς αὐτό τό κριτήριο μιά «βελτίωση», μιά «πρόοδος», ἁπλῶς θά λαδώνει τό σύστημα τελειοποιώντας αὐτήν τήν ἐξάρτηση πού πρέπει ν' ἀνατρέψουμε στήν πολεοδομία καί παντοῦ. Στό 3ο τεῦχος τῆς *Revue française de sociologie* (Ἰούλιος–Σεπτέμβριος 1961) ὁ Ἀνρύ Λεφέβρ ἀσκεῖ κριτική σέ πολλές ἀνεπάρκειες τοῦ σχεδίου *Die neue Stadt, eine Studie für das Fürttal* (Ἡ νέα πόλη, μιά μελέτη γιά τό Φύρταλ), πού ἐκπόνησε μιά ὁμάδα ἀρχιτεκτόνων καί κοινωνιο-

λόγων καί δημοσιεύτηκε πρόσφατα στή Ζυρίχη. Νομίζουμε ώστόσο ότι ή κριτική του δέν πηγαίνει άρκετά βαθιά άκριβῶς έπειδή δέν άμφισβητεῖ ξεκάθαρα τόν ἴδιο τό ρόλο αὐτῆς τῆς όμάδας εἰδικῶν σ' ένα κοινωνικό πλαίσιο τοῦ όποίου άποδέχεται χωρίς συζήτηση τίς παράλογες έπιταγές. Ἔτσι τό ἄρθρο τοῦ Λεφέβρ ἐξακολουθεῖ νά δίνει ἀξία σέ δουλειές πού όπωσδήποτε ἔχουν κάποια χρησιμότητα κι ἀξία, ἀλλά σέ μιά προοπτική ριζικά ἐχθρική πρός τίς δικές μας. Αὐτή ἡ διφορούμενη στάση ἐμπεριέχεται καί στόν τίτλο τοῦ ἄρθρου του: «Ἡ πειραματική οὐτοπία: γιά μιά καινούργια πολεοδομία». Γιά ν' ἀνταποκρίνεται ἀληθινά στό σχέδιό της, ἡ μέθοδος τῆς πειραματικῆς οὐτοπίας πρέπει ν' ἀγκαλιάζει τήν ὁλότητα: ἡ ἐφαρμογή της δέν θά όδηγήσει σέ μιά «καινούργια πολεοδομία» ἀλλά σέ μιά καινούργια χρήση τῆς ζωῆς, σέ μιά καινούργια ἐπαναστατική πράξη. Ἀνάλογα, ἡ ἀπουσία δεσμῶν ἀνάμεσα στό σχέδιο μιᾶς συναρπαστικῆς ἀνατροπῆς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καί τῶν ἄλλων μορφῶν τῆς ἐξάρτησης ἀπό τή μιά, καί στήν ἄρνηση αὐτῆς τῆς ἐξάρτησης στήν κλίμακα ὅλης τῆς κοινωνίας ἀπό τήν ἄλλη, ἀποτελεῖ τήν ἀδυναμία τῶν θέσεων τοῦ Φόυερσταϊν, πού δημοσιεύτηκαν στό ἴδιο τεῦχος τῆς ἐπιθεώρησης τοῦ γερμανικοῦ τμήματος τῆς Κ.Δ. –παρά τό ἐνδιαφέρον πολλῶν σημείων τους (καί ἰδιαίτερα τῆς ἔννοιας μετακινούμενο σύνολο, πού «ἐκπροσωπεῖ τό τυχαῖο ἐνῶ ταυτόχρονα ἀποτελεῖ τήν πιό μικρή ὀργάνωση ἀντικειμένων πού περιέχει ἕνα γεγονός»). Οἱ ἰδέες τοῦ Φόυερσταϊν συμφωνοῦν μέ τήν ἄποψη τῆς Κ.Δ. γιά μιά «τυχαία ἀρχιτεκτονική». Ἀλλά ὁ μόνος τρόπος γιά νά συλλάβει κανείς ὅλες τίς συνέπειές τους καί νά τίς ἐφαρμόσει, εἶναι ν' ἀκολουθήσει τό ξεπέρασμα τοῦ διαχωρισμένου προβλήματος τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καί τό ξεπέρασμα τῶν λύσεων πού δίνονται ἀφηρημένα σ' αὐτό τό πρόβλημα.

Αὐτός ὁ δρόμος κρίνεται ἀκόμα πιό ἀναγκαῖος ἀπό τή στιγμή πού, ἀπό σήμερα κιόλας, ἡ κρίση τῆς πολεοδομίας εἶναι μιά συγκεκριμένα πολιτική καί κοινωνική κρίση, ἔστω κι ἄν αὐτήν τή στιγμή καμμιά ἀπό τίς δυ-

νάμεις πού προέρχονται ἀπό τήν παραδοσιακή πολιτική δέν μπορεῖ νά ἐπέμβει σ' αὐτήν. Οἱ ἰατρικοκοινωνιολογικές κοινοτοπίες γιά τήν «παθολογία τῶν μεγάλων συγκροτημάτων», ἡ συναισθηματική ἀπομόνωση τῶν ἀνθρώπων πού ἀναγκάζονται νά ζοῦν σ' αὐτά, ἡ ἀνάπτυξη μερικῶν ἀκραίων ἀντιδράσεων ἄρνησης κυρίως ἀπό τή νεολαία... ὅλ' αὐτά ἐκφράζουν τό γεγονός ὅτι ὁ μοντέρνος καπιταλισμός, ἡ γραφειοκρατική κοινωνία τῆς κατανάλωσης, ἀρχίζει νά στήνει σχεδόν παντοῦ τό σκηνικό της. Μέ τίς καινούργιες πόλεις αὐτή ἡ κοινωνία κατασκευάζει τό ἔδαφος πού τήν ἀναπαριστᾶ μέ ἀκρίβεια, συγκεντρώνοντας τίς τελειότερες προϋποθέσεις γιά τήν καλή λειτουργία της τήν ἴδια ἀκριβῶς στιγμή πού στό χῶρο, στή σαφέστατη γλώσσα τῆς ὀργάνωσης τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἐκφράζει τή βασική ἀρχή τῆς ἀλλοτρίωσης καί τῆς ἐξάρτησης. Γι' αὐτό λοιπόν σ' αὐτές τίς καινούργιες πόλεις θά ἐκδηλωθοῦν μέ τήν μεγαλύτερη καθαρότητα οἱ καινούργιες πλευρές τῆς κρίσης αὐτῆς τῆς κοινωνίας.

Τόν Ἀπρίλιο στό Παρίσι, μιά ἔκθεση πολεοδομίας μέ τίτλο «Τό αὐριανό Παρίσι», στήν πραγματικότητα ὑποστήριζε τά μεγάλα συγκροτήματα πού εἶχαν κιόλας χτιστεῖ ἤ ἐπρόκειτο νά χτιστοῦν μακρυά γύρω ἀπό τήν πόλη. Τό μέλλον λοιπόν τοῦ Παρισιοῦ θά 'ναι ἐξωπαρισινό! Μιά διδακτική περιήγηση σκόπευε κατ' ἀρχήν νά πείσει τόν κόσμο (ἰδιαίτερα τούς ἐργαζόμενους) ὅτι, ὅπως ἀποδεικνύουν κάποιες ἀναντίρρητες στατιστικές, τό Παρίσι εἶναι ἡ πιό ἀνθυγιεινή κι ἀκατάλληλη γιά κατοίκηση ἀπ' ὅλες τίς πρωτεύουσες τοῦ κόσμου καί ὅτι κατά συνέπεια οἱ κάτοικοι τοῦ Παρισιοῦ θά 'πρεπε νά μεταφερθοῦν ἀλλοῦ, φυσικά σ' αὐτήν τήν εὐτυχή λύση πού τούς παρουσίαζαν στή συνέχεια τῆς ξενάγησης. Μόνο πού παρέλειψαν ν' ἀποκαλύψουν πόσο θά κόστιζε ἡ κατασκευή αὐτῶν τῶν ζωνῶν συγκέντρωσης τοῦ πληθυσμοῦ: γιά παράδειγμα, πόσα χρόνια ἐντατικοποιημένης οἰκονομικῆς σκλαβιᾶς ἀντιπροσωπεύει ἡ ἀγορά ἑνός διαμερίσματος σ' αὐτά τά συγκροτήματα· κι ἡ μετέπειτα ἰσόβια πολεοδομική κάθειρξη σ' αὐτήν τήν καινούργια ἰδιοκτησία;

Ὁπωσδήποτε ἡ ἴδια ἡ ἀναγκαιότητα αὐτῆς τῆς ἀπάτης, ἡ ἀνάγκη νά δώσουν ἔστω αὐτήν τήν ἐξήγηση στούς ἐνδιαφερόμενους (ἀφοῦ βέβαια ἡ ὅλη ὑπόθεση ἀποφασίστηκε ἀμετάκλητα καί χωρίς κανείς νά τούς ρωτήσει), φανερώνει μιά πρώτη ἀντίσταση τῶν μαζῶν. Αὐτήν τήν ἀντίσταση ὀφείλει νά ὑποστηρίξει καί νά φωτίσει μιά ἐπαναστατική ὀργάνωση, πού θά 'χει πραγματικά ἀποφασίσει νά γνωρίσει ὅλες τίς συνθῆκες τοῦ μοντέρνου καπιταλισμοῦ καί νά τίς πολεμήσει. Οἱ κοινωνιολογικές ἔρευνες, πού τό μεγαλύτερο ἐλάττωμά τους εἶναι ὅτι προσφέρουν ἐπιλογές ἀνάμεσα στίς ἀθλιότερες παραλλαγές τοῦ ὑπάρχοντος, δείχνουν ὅτι ἕνα 75% τῶν κατοίκων τῶν μεγάλων συγκροτημάτων ὀνειρεύονται ν' ἀποχτήσουν ἕνα σπιτάκι

μέ κῆπο. Ἀλλά αὐτή ἀκριβῶς ἡ φενακισμένη εἰκόνα τῆς ἰδιοκτησίας μέ τήν παλιά της ἔννοια, ὁδήγησε π.χ. τούς ἐργάτες τῆς Ρενώ ν' ἀγοράσουν μικρά σπίτια πού τόν περασμένο Ἰανουάριο τούς πέσαν στό κεφάλι σέ μιά ὁλόκληρη συνοικία τοῦ Κλαμάρ. Ἡ ἐπιστροφή σ' αὐτήν τήν ἀρχαϊκή ἰδεολογία ἑνός νεκροῦ πιά σταδίου τοῦ καπιταλισμοῦ, δέν μπορεῖ ν' ἀντικαταστήσει πραγματικά τίς συνθῆκες στέγασης πού κυριαρχοῦν σέ μιά κοινωνία ἡ ὁποία γίνεται ὅλο καί περισσότερο ὁλοκληρωτική. Ἡ μοναδική λύση βρίσκεται στήν ἀπελευθέρωση ἑνός κατασκευαστικοῦ ἐνστίκτου πού σήμερα ἔχουμε ὅλοι μας ἀπωθήσει· κι αὐτή ἡ ἀπελευθέρωση συμβαδίζει μέ τίς ἄλλες πλευρές τῆς κατάκτησης μιᾶς αὐθεντικῆς ζωῆς.

Οἱ συζητήσεις πού γίνονται σήμερα στά πλαίσια τῶν προοδευτικῶν ἐρευνῶν μέ θέμα τήν πολιτική, τήν τέχνη ἤ τήν πολεοδομία, βρίσκονται πολύ πίσω σέ σχέση μέ τήν πραγματικότητα πού ἁπλώνεται σ' ὅλες τίς βιομηχανικές χῶρες – δηλαδή τή συγκεντρωτική ὀργάνωση τῆς ζωῆς.

Ὁ βαθμός ἐξάρτησης πού ἀσκεῖται στούς ἐργαζόμενους ἑνός προάστιου ὅπως ἡ Σαρσέλ – ἤ ἀκόμα σαφέστερα σέ μιά πόλη ὅπως ἡ Μουρέν, ἡ ὁποία χτίστηκε γιά νά στεγάσει ἀποκλειστικά ὅσους δουλεύουν στό πετροχημικό συγκρότημα τοῦ Λάκ σκιαγραφεῖ τίς συνθῆκες πού θ' ἀντιμετωπίσει παντοῦ τό ἐπαναστατικό κίνημα ἄν καταφέρει νά ξαναστεθεῖ στό ὕψος τῶν ἀληθινῶν κρίσεων, τῶν ἀληθινῶν αἰτημάτων τοῦ καιροῦ μας. Μέ τή Μπραζίλια, ἡ λειτουργική ἀρχιτεκτονική φανερώνει ὅτι, στήν πλήρη ἀνάπτυξη της, εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονική τῶν λειτουργῶν, τῶν ὑπαλλήλων, ὄργανο καί μικρόκοσμος τῆς γραφειοκρατικῆς Κοσμοθεώρησης. Μποροῦμε κιόλας νά διαπιστώσουμε ὅτι ὅπου ὁ γραφειοκρατικός καί προγραμματιστής καπιταλισμός ἔστησε τό σκηνικό του, ἡ ἐξάρτηση ἔχει τόσο τελειοποιηθεῖ καί τό περιθώριο ἐκλογῆς πού ἀφήνεται στ' ἄτομα ἔχει μειωθεῖ τόσο, ὥστε μιά πρακτική τόσο οὐσιώδης ὅπως ἡ διαφήμιση – πού ἀντιστοιχοῦσε σ' ἕνα πιό ἀρχαϊκό στάδιο τοῦ ἀνταγωνισμοῦ – τείνει νά ἐξαφανιστεῖ στίς περισσότερες μορφές καί ἐρείσματά της. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἡ πολεοδομία εἶναι ἱκανή νά συγχωνεύσει ὅλες τίς παλιές μορφές διαφήμισης σέ μιά μόνη, τή διαφήμιση τῆς πολεοδομίας. Τά ὑπόλοιπα θά κερδηθοῦν καί μέ τό παραπάνω. Μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες γίνεται ἐξίσου προφανές πώς ἡ πολιτική προπαγάνδα, πού ἦταν τόσο ἰσχυρή στό πρῶτο μισό τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα, θά ἐξαφανιστεῖ σχεδόν ὁλοκληρωτικά γιά ν' ἀντικατασταθεῖ ἀπό μιά ἐνστικτώδη ἀπώθηση κάθε πολιτικοῦ ζητήματος. Ὅπως τό ἐπαναστατικό κίνημα θά πρέπει νά προχωρήσει τό πρόβλημα πολύ μακρύτερα ἀπό τό παλιό καί περιφρονημένο ἀπ' ὅλους πολιτικό πεδίο, ἔτσι καί ἡ κατεστημένη ἐξουσία θά ὑπολογίζει πολύ περισσότερο στήν ἁπλή ὀργάνωση τοῦ θεάματος καταναλώσιμων ἀντικειμένων μέ ἀπατηλή καταναλ-

λωτική ἀξία, ἐφόσον θά 'ναι κατά πρῶτο λόγο ἀντικείμενα θεάματος. Στή Σαρσέλ ἤ στή Μουρέν δοκιμάζουν κιόλας τίς αἴθουσες θεάματος αὐτοῦ τοῦ καινούργιου κόσμου, αἴθουσες ἐξατομικευμένες στό ἔπαρκο γύρω ἀπό κάθε δέκτη τηλεόρασης, ἀλλά συνάμα ἐξαπλωμένες σ' ὅλην τήν ἔκταση τῆς πόλης.

Ἄν, ὅπως τό θέλουμε, ἡ ἐνιαία πολεοδομία ὁρίζει μιά ὑπόθεση χρήσης τῶν μέσων τῆς σημερινῆς ἀνθρωπότητας μέ στόχο τήν ἐλεύθερη κατασκευή τῆς ζωῆς της (ξεκινώντας ἀπό τό περιβάλλον τῶν πόλεων), εἶναι ὁλότελα μάταιο νά δεχτοῦμε τή συζήτηση μ' ἐκείνους πού μᾶς ρωτοῦν κατά πόσο εἶναι πραγματοποιήσιμη, συγκεκριμένη, πρακτική ἤ σέ ποιό βαθμό ἐγγράφεται στό μπετόν· κι αὐτό γιατί ἁπλούστατα δέν ὑπάρχει πουθενά καμμιά θεωρία ἤ πρακτική γιά τή δημιουργία τῶν πόλεων ἤ τῶν συμπεριφορῶν πού συνδέονται μ' αὐτές. Κανείς δέν κάνει «πολεοδομία», κανείς δέν κατασκευάζει τό περιβάλλον ὅπως τό ζητᾶ αὐτή ἡ θεωρία. Τό μόνο πού ὑπάρχει εἶναι ἕνα σύνολο τεχνικῶν ἐνσωμάτωσης τῶν ἀνθρώπων (τεχνικῶν πού λύνουν πραγματικά ὁρισμένες συγκρούσεις γεννώντας ἄλλες, πού εἶναι λιγότερο γνωστές μά περισσότερο σοβαρές). Αὐτές τίς τεχνικές χειρίζονται ἀθῶα οἱ ἠλίθιοι καί συνειδητά οἱ ἀστυνομικοί. Ὅλες οἱ διαλέξεις γιά τήν πολεοδομία εἶναι τόσο ψεύτικες ὅσο καί ὁ πολεοδομικά ὀργανωμένος χῶρος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ χῶρος τοῦ κοινωνικοῦ ψέμματος καί τῆς ἐνισχυμένης ἐκμετάλλευσης. Ὅσοι φλυαροῦν γιά τίς ἐξουσίες τῆς πολεοδομίας, προσπαθοῦν νά μᾶς κάνουν νά ξεχάσουμε ὅτι κάνουν τήν πολεοδομία τῆς ἐξουσίας. Οἱ πολεοδόμοι, πού ἐμφανίζονται ὡς δάσκαλοι τοῦ λαοῦ, χρειάστηκε κι οἱ ἴδιοι νά διδαχτοῦν ἀπ' αὐτόν τόν κόσμο τῆς ἀλλοτρίωσης, πού τόσο καλά ἀναπαράγουν καί τελειοποιοῦν.

Στίς φλυαρίες τῶν πολεοδόμων, ἡ ἔννοια «κέντρο ἕλξης» εἶναι ἀντίθετη μέ τήν πραγματικότητα, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει καί μέ τήν κοινωνιολογική ἔννοια «συμμετοχή». Ὅλες αὐτές οἱ θεωρίες ἁπλῶς δολεύονται σέ μιά κοινωνία ὅπου ἡ συμμετοχή ἀναγκαστικά προσανατολίζεται πρός «κάτι στό ὁποῖο εἶναι ἀδύνατο νά συμμετάσχεις» (σημεῖο 2 τοῦ *Στοιχειώδους Προγράμματος*), σέ μιά κοινωνία πού ὀφείλει νά ἐπιβάλλει τήν ἀνάγκη ἐλάχιστα θελκτικῶν ἀντικειμένων, σέ μιά κοινωνία πού δέν μπορεῖ ν' ἀνεχτεῖ καμμιά μορφή αὐθεντικῆς ἕλξης. Γιά νά καταλάβουμε ὅ,τι ποτέ δέν θά καταλάβει ἡ κοινωνιολογία, ἀρκεῖ νά μεταφράσουμε μέ ὅρους ἐπιθετικότητας ὅ,τι γιά τήν κοινωνιολογία εἶναι οὐδέτερο.

Οἱ «βάσεις» πού διαμορφώνονται γι' αὐτήν τήν πειραματική ζωή γιά τήν ὁποία μιλᾶ τό πρόγραμμα ἐνιαίας πολεοδομίας τῆς Κ.Δ., εἶναι ταυτόχρονα οἱ ἕδρες κι οἱ τόποι διαμονῆς τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης νέου τύπου, πού θεωροῦμε ὅτι ἀπαιτεῖ ἡ ἱστορική περίοδος στήν

ὁποία μπαίνουμε. Αὐτές οἱ βάσεις, ὅταν θά ὑπάρξουν, θά 'ναι ὅ,τι πιό ἀνατρεπτικό μπορεῖ νά ὑπάξει. Ἡ μελλοντική ἐπαναστατική ὀργάνωση δέν θά μπορέσει νά στηριχεῖ σέ λιγότερο τέλεια ὄργανα.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Ἡ βάση τῆς μοντέρνας κοινωνίας βρίσκεται σήμερα σέ εἴκοσι ὑψηλά ἐκβιομηχανισμένες χῶρες. Σ' αὐτές συγκεντρώνονται ὅλες οἱ τάσεις μετασχηματισμοῦ της καί τά κυριότερα φαινόμενα τῆς κρίσης της. Πρόκειται γιά τήν Αὐστραλία, τήν Αὐστρία, τό Βέλγιο, τή Γαλλία, τή Γερμανία, τή Δανία, τήν Ἑλβετία, τίς Η.Π.Α., τήν Ἰαπωνία, τό Ἰσραήλ, τήν Ἰταλία, τόν Καναδά, τή Μεγάλη Βρεττανία, τή Νέα Ζηλανδία, τή Νορβηγία, τήν Ὁλλανδία, τή Ρωσία, τή Σουηδία, τήν Τσεχοσλοβακία καί τή Φιλανδία (αὐτός ὁ κατάλογος περιλαμβάνει κι ὅλες σχεδόν τίς χῶρες πού ἔχουν τή δυνατότητα νά κατασκευάσουν ἀτομικά ὅπλα). Τό καταστασιακό κίνημα ἔχει κιόλας ἁπλωθεῖ σέ ἕντεκα ἀπ' αὐτές, δηλαδή σέ περισσότερες ἀπό τίς μισές. Μάλιστα τό ποσοστό φτάνει τά 2/3 τους ἄν πάρουμε ὑπόψη μας ὅτι οἱ εὐρωπαϊκές χῶρες ἔχουν τήν πλειοψηφία: στήν Εὐρώπη τό καταστασιακό κίνημα ἔχει ἀγκαλιάσει 9 ἀπό τίς 14 χῶρες.

●

Τόν Ἰανουάριο, μέ τήν εὐκαιρία μιᾶς μοντερνίστικης πολιτιστικῆς ἐκδήλωσης τήν ὁποία ἀναστάτωσαν οἱ σύντροφοί μας, μοιράστηκε στό Μόναχο μιά κοινή διακήρυξη τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ σουηδικοῦ τμήματος τῆς Κ.Δ., μέ τίτλο *Ἡ πρωτοπορία εἶναι ἀπαράδεκτη*. Ἀπό τό γερμανικό τμῆμα τήν εἶχαν ὑπογράψει οἱ Κούντσελμαν, Πρέμ, Στούρμ καί Τσίμμερ, κι ἀπό τό σουηδικό οἱ Στέφαν Λάρσον, Κ. Λίντελ καί Γ. Νάς. Τό κείμενο, πού μοιράστηκε σάν προκήρυξη στό κοινό, θύμιζε ὅτι «ἄν μιά πρωτοπορία ἀμφισβητεῖ τό ἴδιο τό νόημα τῆς ζωῆς καί προσπαθεῖ νά πραγματώσει τίς διεκδικήσεις της σ' αὐτό τό πεδίο, βλέπει νά τήν ἀπομονώνουν ἀπ' ὅλες τίς κοινωνικές δυνατότητες. Μπορεῖ νά ἐπιθυμοῦν τά αἰσθητικά ὑποπροϊόντα της (πίνακες, ταινίες, ποιήματα κ.λ.π.), ἀλλά αὐτά τά ἔργα δέν ἔχουν καμμιά ἐπίδραση. Αὐτό πού μέ

κανένα τρόπο δέ δέχονται εἶναι τό πρόγραμμα ἑνός ὁλοκληρωτικά καινούργιου σχηματισμοῦ τῶν συνθηκῶν ζωῆς, πού θ' ἀλλάξει ριζικά τήν κοινωνία».

Λίγο καιρό πρίν τό γερμανικό τμῆμα εἶχε δημοσιεύσει ἕνα μανιφέστο γιά τή γιορτή, στό ὁποῖο τόνιζε: «Μποϋκοτάρετε ὅλα τά συστήματα κι ὅλες τίς συμβάσεις πού βρίσκονται στήν ἐξουσία, ἀντιμετωπίζοντάς τις σάν ἀποτυχημένα παιχνίδια (...) Ἡ γιορτή εἶναι ἡ μισητή τέχνη τοῦ λαοῦ. Νά 'σαι δημιουργικός σημαίνει νά γιορτάζεις μέ' ὅλα τά πράγματα, μέσα ἀπό μιά διαρκή ἀναδημιουργία. Ὁ Μάρξ ἔφερε μιά ἐπανάσταση στήν ἐπιστήμη. Ἐμεῖς κάνουμε μιά ἐπανάσταση στή γιορτή (...) Μιά ἐπανάσταση χωρίς γιορτή δέν εἶναι ἐπανάσταση. Δέν ὑπάρχει καλλιτεχνική ἐλευθερία χωρίς τήν ἐξουσία τῆς γιορτῆς (...) Μέ τή μεγαλύτερη σοβαρότητα ἀπαιτοῦμε παιχνίδια.»

●

Τό Κεντρικό Συμβούλιο τῆς Κ.Δ. συνεδρίασε γιά δεύτερη φορά, ἀπό τίς 6 ὡς τίς 8 Ἰανουαρίου, στό Παρίσι. Τό μεγαλύτερο μέρος τῶν ἐργασιῶν του ἀφιερώθηκε στή μελέτη τῆς κατασκευῆς μιᾶς πειραματικῆς πόλης, ἔπειτα ἀπό τίς προτάσεις ἑνός ἰταλικοῦ πολιτιστικοῦ κέντρου. Ἡ Κ.Δ. ἀποφάσισε νά συνεχίσει τίς διαπραγματεύσεις μόνον ἄν ἀναγνωριστεῖ στούς κατασκευαστές τό δικαίωμα νά διαμορφώσουν τό σύνολο τοῦ τρόπου ζωῆς σ' αὐτήν τή ζώνη, ἄν τούς δοθεῖ τό 1/5 τῶν κτιρίων καί ἄν τούς παρασχεθεῖ τό δικαίωμα νά καταστρέψουν ὁρισμένα κτίρια σέ περίπτωση πού θά ἐμποδίζουν τό ἔργο (αὐτός ὁ τελευταῖος ὅρος ὁδήγησε στό πάγωμα τῶν διαπραγματεύσεων). Ὁ Κοτάνυϊ πρότεινε νά παρουσιάσουμε αὐτό τό σχέδιο σάν μιά θεραπευτική πόλη παιχνιδιῶν, θυμίζοντας ὅτι «οἱ θεραπευτικές ἰδέες τῆς μοντέρνας ψυχολογίας ποτέ δέν πραγματοποιήθηκαν στήν κατασκευή». Πρότεινε μάλιστα ν' ἀσχοληθοῦμε μέ τήν κατασκευή ἀρχιτεκτονικῶν συνόλων ὅπως ἐκεῖνα πού περιέγραψε ὁ Σάντ. Ἐξίσου ὑπογράμμισε ὅτι «ἡ πολεμική βιομηχανία ἀποτελεῖ τό σημερινό μέτρο ὅλης τῆς τεχνικῆς ἱκανότητας τῆς κοινωνίας. Τά σχέδιά μας συνεπάγονται τεχνικές πού ξεπερνοῦν σημαντικά τίς δυνατότητες τῆς οἰκοδομικῆς βιομηχανίας. Πρέπει νά πετύχουμε χρηματοδοτήσεις ἴσες μ' ἐκεῖνες πού ἀπορροφᾶ ἡ πολεμική ἔρευνα» (γιά παράδειγμα τό κύκλοτρο, πού κατασκευάστηκε στή Γενεύη μέ τήν οἰκονομική συνδρομή πολλῶν κρατῶν). Ὁ Γιόρν ἐπιδοκιμάζει, σημειώνοντας ὅτι «ἐκεῖνοι πού κατέχουν τίς πρῶτες ὕλες τῆς κουλτούρας, θεωροῦν τούς καλλιτέχνες σάν ἀνθρώπους τῶν σπηλαίων καί μόλις βγαίνουν ἀπ' τίς σπηλιές, τούς ἀφήνουν νά ξεσκαλίσουν τά μεταλλικά

λείψανα τῆς βιομηχανίας καί νά τά ἐνσωματώσουν στίς γλυπτικές τους. Θέλουμε νά διορθώσουμε αὐτό τό λαθάκι! Μέ κάθε μετριοφροσύνη διεκδικοῦμε τό δικαίωμα ν' ἀρχίσουμε τή σύγχρονη τέχνη, δηλαδή νά βγοῦμε ἀπό τίς σπηλιές τοῦ καλλιτεχνικοῦ πολιτισμοῦ». Ὁ Γιέργκεν Νάς θυμίζει ὅτι «ὅλες οἱ οὐτοπικές κατασκευές ὑψώθηκαν μέ ἀφετηρία μιά ἰδεατή πόλη. Εἴμαστε ἐνάντια στό ἰδεατό. Πρέπει ν' ἀσκήσουμε κριτική στόν ἰδεαλιστικό περφεξιονισμό τῆς παλιᾶς οὐτοπικῆς ἀντίληψης (καί στόν Φουριέ). Δέν προσφέρουμε τίποτα σάν ἱκανοποιητικό». Τό Συμβούλιο υἱοθέτησε ἕναν ὁρισμένο ἀριθμό βασικῶν προϋποθέσεων γιά τό σχεδιασμό αὐτῆς τῆς πειραματικῆς μικροπόλης σ' ἕνα ἀκατοίκητο νησί τῶν μεσογειακῶν ἀκτῶν τῆς Ἰταλίας.

Ὁ Πρέμ, ἀντικαθιστώντας τόν Στούρμ πού δέν μπόρεσε νά 'ρθει σ' αὐτήν τή συνεδρίαση, ὑπογράμμισε τήν ἄθλια μεταχείριση τοῦ Νόρμαν Μαίηλερ ἀπό τήν ἀμερικάνικη ἀστυνομία καί τηλεόραση πού μέ πρόσχημα ὅτι μαχαίρωσε τή γυναίκα του, θέλησαν νά ἐξευτελίσουν ἕναν ἀνατρεπτικό διανοούμενο. Τό Συμβούλιο ἀποφάσισε νά δημοσιευτεῖ ἕνα εἰδικό τεῦχος τῆς γερμανικῆς ἐπιθεώρησής μας, ἀφιερωμένο στήν ἐνιαία πολεοδομία καί καθόρισε τό πλάνο τοῦ 6ου τεύχους τῆς Καταστασιακῆς Διεθνοῦς. Ὁ Νάς ὑπέβαλε μιά σειρά ἐρωτήσεων πάνω στίς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου γιά τήν ὑλική ὀργάνωση τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Γκέτεμποργκ.

●

Ἡ τρίτη συνεδρίαση τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου ἔγινε τό Μόναχο, ἀπό τίς 11 ὥς τίς 13 Ἀπριλίου. Ἀφοῦ ρύθμισε ὁρισμένες τρέχουσες ὑποθέσεις, τό Συμβούλιο χρειάστηκε ν' ἀποφασίσει γιά τά μέτρα πού θά 'πρεπε νά υἱοθετήσουμε ἔπειτα ἀπό τίς πιέσεις τίς ὁποῖες προσπάθησε ν' ἀσκήσει πρίν δεκαπέντε μέρες ὁ ἔμπορος τέχνης Βάν ντέ Λώ. Αὐτό τό ἄτομο, ἔχοντας ἀνακατευτεῖ μέ τήν ἐπιχείρηση τῶν ἀστῶν τῆς Ρούρ πού θέλουν νά ξαναεφεύρουν μιά ἐνιαία πολεοδομία στά μέτρα τους, νόμισε πώς μποροῦσε νά ἐκβιάσει οἰκονομικά τέσσερις γερμανούς καταστασιακούς πού ἦταν χρηματικά ἐξαρτημένοι ἀπ' αὐτόν. Προσπάθησε λοιπόν νά τούς ἀναγκάσει ν' ἀποδοκιμάσουν ὁρισμένες πλευρές τῆς δραστηριότητας τῆς Κ.Δ. (καί ἰδιαίτερα τοῦ Ντεμπόρ), μέ τήν ἀπειλή ὅτι θά τούς ἀπέκλειε. Οἱ γερμανοί καταστασιακοί δέν δίστασαν νά προτιμήσουν τή ρήξη μέ τόν ἔμπορο. Λίγο ἀργότερα τούς τηλεγράφησε ἕνα σημαντικό χρηματικό ποσό γιά νά θάψει τήν ὅλη ὑπόθεση. Φυσικά δέν ἀπάντησαν σ' αὐτό πού θεώρησαν ἠλίθια πλάκα, ἀναγκάζοντας τόν «ἀγοραστή» νά ἐξηγήσει ἀργότερα σέ τρίτους τό ἀδέξιο τηλεγράφημά

του λέγοντας ὅτι δέν ἦταν παρά ἕνα ἀστεῖο (ἄν καί δέν ἦταν ἡ πρώτη φορά στή ζωή του πού ἔκανε πλάκα μ' ἕνα ζήτημα χρημάτων). Αὐτή ἡ ἀξιοσημείωτη ὑπόθεση, μοναδική στήν ἱστορία τῆς πολιτιστικῆς πρωτοπορίας (τουλάχιστον ὅσον ἀφορᾶ ὁρισμένα σημεῖα πού ἡ βαρύτητά τους εἶναι ἐξίσου πρωτοφανής), δυστυχῶς κατέληξε στήν ἐξαφάνιση τοῦ Μωρίς Βυκέρτ. Ὄντας συνδεδεμένος μέ τόν ἔμπορο σέ μιά πολύ πιό πλούσια βάση, γνωστοποίησε σέ ὅλους πώς ἦταν ἕτοιμος νά ἔρθει σέ ρήξη μαζί του ἄν αὐτός ἐρχόταν σέ ρήξη μέ τήν Κ.Δ. Ἀλλά τό Συμβούλιο ἔκρινε ἐντελῶς ἀπαράδεκτο νά θεωρήσει ὅτι ὁ ἔμπορος θά μποροῦσε νά διαλέξει ἄν θά ἔρθει ἤ ὄχι «σέ ρήξη μέ τήν Κ.Δ.», πού δέν εἶχε καμμιά ἀπολύτως σχέση μαζί του – μιά καί τό μόνο πού ὑπῆρχε ἦταν μιά ὕπουλη ἀπόπειρα ἀνάμιξης ἑνός ἐμπόρου τέχνης, πού εἶχε προσωπικές σχέσεις μέ πολλούς καταστασιακούς, στίς ὑποθέσεις τῆς Κ.Δ. μέ στόχο νά δημιουργήσει (χρησιμοποιώντας ἀπειλές ἤ ὑποσχέσεις) τό δικό του κόμμα μέσα στήν Κ.Δ. καί νά περάσει τήν πολιτική του. Ἔτσι ὁ Βυκέρτ διαγράφτηκε.

Ἡ ἴδια συνεδρίαση τοῦ Συμβούλιου δέχτηκε τήν παραίτηση τοῦ Ἄσγκερ Γιόρν, ἀφοῦ διάφορες προσωπικές περιστάσεις ἔκαναν στό ἑξῆς ἐξαιρετικά δύσκολη τή συμμετοχή του στήν ὀργανωμένη δραστηριότητα τῆς Κ.Δ. – μέ τήν ὁποία δήλωσε γραφτά πώς συμφωνεῖ ἀπόλυτα[1]. Τό Συμβούλιο, ἔπειτα ἀπ' ὅλα αὐτά, ἀνατέθηκε προσωρινά σέ τέσσερα ἄτομα καί ἀποφάσισε νά μήν ξανασυνεδριάσει πρίν ἀπό τήν ἐρχόμενη Συνδιάσκεψη τῆς Διεθνοῦς, ἀπό τήν ὁποία θά καθοριστεῖ καινούργιο Συμβούλιο.

---

1. Ὁ Γιόρν, πού παραιτήθηκε γιά ν' ἀντιμετωπιστεῖ ὁ κίνδυνος τῆς προσωπικῆς προβολῆς πού τοῦ ἔκανε ὁ κυρίαρχος πολιτιστικός κόσμος, ἐξακολούθησε νά συνεργάζεται μέ τήν Κ.Δ. γιά ἐνάμιση περίπου χρόνο, μέ τό ψευδώνυμο Ζώρζ Κέλλερ.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΝΙΑΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ

1. ΑΝΥΠΑΡΞΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΙ ΑΝΥΠΑΡΞΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΜΑΤΟΣ.

Ἡ πολεοδομία δέν ὑπάρχει: εἶναι μιά «ἰδεολογία» μέ τήν ἔννοια τοῦ Μάρξ. Ἡ ἀρχιτεκτονική ὑπάρχει πραγματικά, ὅπως ἡ κόκα-κόλα: εἶναι μιά παραγωγή βυθισμένη στήν ἰδεολογία ἀλλά πραγματική, πού ἱκανοποιεῖ μέ πλαστό τρόπο μιά πλαστοποιημένη ἀνάγκη. Ἡ πολεοδομία ἀντίθετα μοιάζει μέ τή διαφήμιση τῆς κόκα-κόλα: εἶναι μιά καθαρή θεαματική ἰδεολογία. Ὁ μοντέρνος καπιταλισμός ὀργανώνει τόν ὑποβιβασμό ὅλης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς σέ θέαμα καί εἶναι ἀνίκανος νά παρουσιάσει ἕνα θέαμα διαφορετικό ἀπό τό θέαμα τῆς ἀλλοτρίωσής μας. Τά ὄνειρα πού πλάθει γιά τήν πολεοδομία εἶναι τό ἀριστούργημά του.

2. Ο ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΩΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΚΑΙ ΨΕΥΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ.

Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ περιβάλλοντος τῆς πόλης εἶναι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον ὁ καπιταλισμός διαμορφώνει τό χῶρο. Ἐκπροσωπεῖ τήν ἐπιλογή μιᾶς ὁρισμένης ὑλοποίησης τοῦ δυνατοῦ ἀποκλείοντας ἄλλες. Ἡ πολεοδομία θ' ἀκολουθήσει τήν κίνηση ἀποσύνθεσης τῆς αἰσθητικῆς καί, ὅπως κι ἐκείνη, μπορεῖ νά χαρακτηριστεῖ σάν ἕνας ἀρκετά παραμελημένος κλάδος τῆς ἐγκληματολογίας. Ὡστόσο αὐτό πού κάνει τήν ἀνάπτυξη τοῦ περιβάλλοντος τῆς πόλης «πολεοδομική» – σέ σχέση μέ τό ἁπλῶς ἀρχιτεκτονικό ἐπίπεδό της – εἶναι τό γεγονός ὅτι ἀπαιτεῖ τή συγκατάθεση τοῦ πληθυσμοῦ, τήν ἐνσωμάτωση τοῦ ἀτόμου στήν κίνηση αὐτῆς τῆς γραφειοκρατικῆς παραγωγῆς τῆς ἐξάρτησης.

Αὐτή ἡ ἐνσωμάτωση ἐπιβάλλεται μέσα ἀπό ἕναν ἐκβιασμό στό ὄνομα τῆς χρησιμότητας. Κρύβουν ὅτι αὐτή ἡ χρησιμότητα ἐξυπηρετεῖ ὁλοκληρωτικά τήν πραγμοποίηση (réification). Ὁ μοντέρνος καπιταλισμός ὑπονομεύει κάθε κριτική μέ τό ἁπλό ἐπιχείρημά ὅτι «χρειαζόμαστε στέγη» – ὅπως ἡ τηλεόραση ἐπιβάλλεται μέ τό πρόσχημα ὅτι χρειάζεται πληροφόρηση, ψυχαγωγία. Μ' αὐτόν τόν τρόπο μᾶς κλείνει τά μάτια μπροστά στό προφανέστατο γεγονός ὅτι αὐτή ἡ πληροφόρηση, αὐτή ἡ ψυχαγωγία κι αὐτή ἡ στέγαση δέ γίνονται γιά τούς ἀνθρώπους ἀλλά χωρίς αὐτούς κι ἐναντίον τους.

Μποροῦμε νά κατανοήσουμε τόν πολεοδομικό σχεδιασμό μόνον ὡς πεδίο τῆς διαφήμισης-προπαγάνδας μιᾶς κοινωνίας, δηλαδή ὡς ὀργάνωση τῆς συμμετοχῆς σέ κάτι πού εἶναι ἀδύνατο νά συμμετάσχεις.

3. Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ, ΑΝΩΤΑΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ.

Ἡ κυκλοφορία εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς ἀπομόνωσης ὅλων. Γι' αὐτό καί ἀποτελεῖ τό κυρίαρχο πρόβλημα τῶν μοντέρνων πόλεων. Ἡ κυκλοφορία εἶναι τό ἀντίθετο τῆς συνάντησης, ἡ ἀπορρόφηση τῶν ἐνεργειῶν πού μποροῦν νά διατεθοῦν γιά συναντήσεις ἤ γιά ὁποιαδήποτε συμμετοχή. Γιά τήν πλήρη ἀπουσία συμμετοχῆς μᾶς παρηγορεῖ τό θέαμα, πού ἐκδηλώνεται τόσο στήν κατοικία ὅσο καί στή μετακίνηση (στό ἐπίπεδο τῆς κατοικίας καί τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτοκινήτου). Γιατί πραγματικά, δέν κατοικοῦμε τή συνοικία μιᾶς πόλης, κατοικοῦμε τήν ἐξουσία. Κατοικοῦμε κάπου μέσα στήν ἱεραρχία. Στήν κορυφή αὐτῆς τῆς ἱεραρχίας οἱ θέσεις μποροῦν νά μετρηθοῦν ἀπό τό βαθμό κυκλοφορίας: ἡ ἐξουσία ὑλοποιεῖται στήν ὑποχρέωση νά βρίσκεσαι καθημερινά σέ ὅλο καί περισσότερα μέρη (ἐπαγγελματικά δεῖπνα), ὅλο καί πιό ἀπομακρυσμένα μεταξύ τους. Θά μπορούσαμε νά χαρακτηρίσουμε τόν ἀνώτατο διευθυντή τῆς ἐποχῆς μας σάν ἕναν ἄνθρωπο πού βρίσκεται σέ τρεῖς διαφορετικές πρωτεύουσες μέσα σέ μιά μόνο μέρα.

4. Η ΑΠΟΣΤΑΣΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΘΕΑΜΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ.

Ἡ ὁλότητα τοῦ θεάματος πού τείνει νά ἐνσωματώσει τόν πληθυσμό ἐκδηλώνεται τόσο σάν πολεοδομία ὅσο καί σάν διαρκές δίκτυο πληροφοριῶν. Εἶναι ἕνα στέρεο πλαίσιο πού προφυλάσσει τίς σημερινές συνθῆκες ζωῆς. Ἡ πρώτη μας δουλειά εἶναι νά δώσουμε στούς ἀνθρώπους τή δυνατότητα νά μήν ταυτίζονται πιά μέ τό περιβάλλον καί τίς συμπεριφορές-μοντέλα. Αὐτό σημαίνει νά τούς δώσουμε τή δυνατότητα ν' ἀναγνωρίζουν τόν ἑαυτό τους ἐλεύθερα, μέσα σέ ὁρισμένες πρῶτες ζῶνες πού θά προορίζονται γιά τήν ἀνθρώπινη δραστηριότητα. Γιά πολύ καιρό ἀκόμα οἱ ἄνθρωποι θά 'ναι ὑποχρεωμένοι νά δέχονται τήν πραγμοποιημένη περίοδο τῶν πόλεων. Ἀλλά ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο θά τή δέχονται μπορεῖ ν' ἀλλάξει ἀπό τώρα κιόλας. Πρέπει νά διαδώσουμε τήν καχυποψία ἀπέναντι σ' αὐτούς τούς ἐξαεριζόμενους χρωματιστούς παιδότοπους, τίς καινούργιες πόλεις-ὑπνωτήρια σ' Ἀνατολή καί Δύση. Μόνο τό ξύπνημα θά βάλει τό ζήτημα μιᾶς συνειδητῆς κατασκευῆς τοῦ χώρου τῶν πόλεων.

5. ΜΙΑ ΑΔΙΑΙΡΕΤΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

Ἡ κυριότερη ἐπιτυχία τοῦ σημερινοῦ πολεοδομικοῦ σχεδιασμοῦ βρίσκεται στ' ὅτι μᾶς κάνει νά ξεχνᾶμε τή δυνατότητα τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας, δηλαδή μιά ζωντανή, καί κινούμενη ἀπ' ὅλες τίς ὁρμές τῆς καθημερινῆς ζωῆς, κριτική αὐτῆς τῆς χειραγώγησης τῶν πόλεων καί τῶν κατοίκων τους. Ζωντανή κριτική σημαίνει δημιουργία βάσεων γιά μιά πειραματική ζωή: συσπείρωση δημιουργῶν τῆς ἴδια τους τῆς ζωῆς σέ χώρους ἐξοπλισμένους κατάλληλα γιά νά ἐξυπηρετοῦν τούς σκοπούς τους. Αὐτές οἱ βάσεις δέν πρέπει νά περιορίζονται σέ «διασκεδάσεις» ἀποκομμένες ἀπό τήν κοινωνία. Καμμιά χωροχρονική ζώνη δέν μπορεῖ νά διαχωριστεῖ ἀπόλυτα ἀπό τίς ἄλλες. Γιατί πραγματικά, πάντοτε ἡ συνολική κοινωνία πιέζει τά σημερινά «στρατόπεδα» διακοπῶν. Στίς καταστασιακές βάσεις ἡ πίεση θ' ἀσκηθεῖ ἀντίστροφα, ἀπό αὐτές πρός τήν κοινωνία. Οἱ καταστασιακές βάσεις θά 'ναι ἡ ἐμπροσθοφυλακή μιᾶς εἰσβολῆς ὁλόκληρης τῆς καθημερινῆς

ζωῆς. Ἡ ἐνιαία πολεοδομία εἶναι τό ἀντίθετο μιᾶς ἐξειδικευμένης δραστηριότητας. Ἄν δεχτοῦμε ἕνα διαχωρισμένο πολεοδομικό πεδίο, ἀποδεχόμαστε ὅλο τό πολεοδομικό ψέμμα καί τό ψέμμα σ' ὁλόκληρη τή ζωή.

Ἡ πολεοδομία ὑπόσχεται τήν εὐτυχία. Θά κριθεῖ λοιπόν μέ βάση αὐτήν τήν ὑπόσχεση. Ὁ συντονισμός τῶν καλλιτεχνικῶν καί τῶν ἐπιστημονικῶν μέσων ἀμφισβήτησης πρέπει νά ὁδηγήσει σέ μιά καθολική ἀμφισβήτηση τῆς σημερινῆς ἐξάρτησης.

6. Η ΑΠΟΒΑΣΗ.

Ὁ ἐχθρός ἔχει καταλάβει ὅλο τό χῶρο, χρησιμοποιώντας γιά λογαριασμό του ὡς καί τούς στοιχειώδεις κανόνες αὐτοῦ τοῦ χώρου (ἐκτός ἀπό τή θέσμιση νόμων, τή γεωμετρία). Ἡ αὐθεντική πολεοδομία θά κάνει τήν ἐμφάνισή της, μόλις δημιουργήσουμε τό κενό αὐτῆς τῆς κατάληψης σέ ὁρισμένες ζῶνες. Ἐδῶ ἀρχίζει αὐτό πού ὀνομάζουμε κατασκευή. Μποροῦμε νά τήν κατανοήσουμε μέ τή βοήθεια τῆς ἔννοιας «θετική ὀπή», πού ἐπινόησε ἡ μοντέρνα φυσική. Γιά νά ὑλοποιήσουμε τήν ἐλευθερία πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα ν' ἀποσπάσουμε ἀπό ἕναν ὑπόδουλο πλανήτη μερικά κομμάτια τῆς ἐπιφάνειάς του.

7. ΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗΣ.

Στοιχειώδης ἄσκηση τῆς θεωρίας τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας θά 'ναι νά μεταγράψουμε ὅλο τό θεωρητικό ψέμμα τῆς πολεοδομίας καί νά τό μεταστρέψουμε μέ στόχο τήν κατάργηση τῆς ἀλλοτρίωσης: πρέπει κάθε στιγμή ν' ἀποκρούομε τήν ἐποποιΐα τῶν ὑμνητῶν τῆς ἐξάρτησης καί ν' ἀντιστρέφουμε τούς ρυθμούς τους.

8. ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Λειτουργικό εἶναι τό πρακτικό. Καί πρακτική εἶναι μόνο ἡ ἐπίλυση τοῦ βασικοῦ προβλήματός μας: τῆς πραγμάτωσης τῶν ἑαυτῶν μας (ἡ ἀποκόλλησή μας ἀπό τό σύστημα τῆς ἀπομόνωσης). Αὐτή εἶναι ὠφέλιμη καί ὠφελιμιστική. Τίποτ' ἄλλο. Ὅλα τ' ἄλλα εἶναι ἐλάχιστες παρεκκλίσεις τοῦ πρακτικοῦ, ὁ φενακισμός του.

9. ΠΡΩΤΗ ΥΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ.

Ἡ καταστασιακή καταστροφή τῆς σημερινῆς ἐξάρτησης εἶναι ταυτόχρονα καί κατασκευή καταστάσεων. Εἶναι ἡ ἀπελευθέρωση τῶν ἀνεξάντλητων ἐνεργειῶν πού ἐμπεριέχει ἡ ἀπολιθωμένη καθημερινή ζωή. Ὁ σημερινός πολεοδομικός σχεδιασμός εἶναι μιά γεωλογία τοῦ ψέμματος. Μέ τήν ἐνιαία πολεοδομία θά δώσει τή θέση του σέ μιά τεχνική ἄμυνας τῶν πάντοτε ἀπειλούμενων συνθηκῶν τῆς ἐλευθερίας, τή στιγμή πού τά ἄτομα – πού σάν τέτοια δέν ὑπάρχουν ἀκόμα – θά κατασκευάζουν ἐλεύθερα τήν ἱστορία τους.

10. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ.

Δέν ὑποστηρίζουμε ὅτι πρέπει νά ξαναγυρίσουμε σέ κάποιο προηγούμενο στάδιο τῆς ἐξάρτησης. Θέλουμε νά προχωρήσουμε πέρα ἀπ' αὐτήν. Ἔχουμε ἐφεύρει τήν ἀρχιτεκτονική καί τήν πολεοδομία πού μποροῦν νά πραγματωθοῦν μόνο μέ τήν ἐπανάσταση τῆς καθημερινῆς ζωῆς – δηλαδή μέ τήν οἰκειοποίηση τῆς ἐξάρτησης ἀπ' ὅλους τούς ἀνθρώπους, τόν ἀπεριόριστο ἐμπλουτισμό της, τήν ὁλοκλήρωσή της.

Ἀττίλα Κοτάνυϊ, Ραούλ Βανεγκέμ

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΙΔΗΤΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

Ἡ μελέτη τῆς καθημερινῆς ζωῆς θά 'ταν μιά ἐπιχείρηση ἐντελῶς γελοία καί καταδικασμένη νά μήν καταλάβει τίποτα ἀπό τό ἀντικείμενό της, ἄν στόχος μας δέν εἶναι νά μελετήσουμε αὐτήν τήν καθημερινή ζωή γιά νά τήν ἀλλάξουμε.

Ἡ διάλεξη, ἡ ἔκθεση ὁρισμένων ἀπόψεων σ' ἕνα κοινό, σάν ἐξαιρετικά τετριμμένη μορφή τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων σ' ἕναν ἀρκετά εὐρύ τομέα τῆς κοινωνίας, ἀνήκει κι αὐτή στό πεδίο τῆς κριτικῆς τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Οἱ κοινωνιολόγοι γιά παράδειγμα, ἔχουν τήν τάση ν' ἀφαιροῦν ἀπό τήν καθημερινή ζωή καί νά ρίχνουν στίς διαχωρισμένες (τίς λεγόμενες «ἀνώτερες») σφαῖρες ὁτιδήποτε τούς συμβαίνει κάθε στιγμή. Μ' αὐτόν τόν τρόπο, ἡ συνήθεια σ' ὅλες της τίς μορφές – καί πρῶτα-πρῶτα ἡ συνήθεια χρησιμοποίησης ὁρισμένων ἐπαγγελματικῶν ἐννοιῶν (δηλαδή ἐννοιῶν πού γεννήθηκαν ἀπό τή διαίρεση τῆς ἐργασίας) – κρύβει τήν πραγματικότητα πίσω ἀπό προνομιοῦχες συμβάσεις.

Ἔτσι εἶναι καλό, μετακινώντας λιγάκι τούς συνηθισμένους ὁρισμούς, νά δείξουμε ὅτι ἀκόμα κι ἐδῶ, αὐτήν τή στιγμή, ὑπάρχει καθημερινή ζωή. Φυσικά ἡ μετάδοση αὐτῶν τῶν φράσεων ἀπό ἕνα μαγνητόφωνο δέν ἔγινε γιά νά φανερώσει τήν ἐνσωμάτωση τῆς τεχνολογίας σ' αὐτήν τήν καθημερινή ζωή, πού βρίσκεται στό περιθώριο τοῦ τεχνικοῦ κόσμου. Στόχος μου ἦταν ν' ἀδράξω τήν πιό ἁπλή εὐκαιρία γιά νά συγκρουστῶ μέ τά φαινόμενα τῆς ψευτοσυνεργασίας τοῦ τεχνητοῦ διαλόγου, πού ἔχουν θεσμοθετηθεῖ ἀνάμεσα στόν «προσωπικά παρόντα» ὁμιλητή καί τούς θεατές του. Αὐτή ἡ ἐλάχιστη ρήξη μιᾶς ἄνεσης μπορεῖ νά φέρει στό πεδίο τῆς ἀμφισβήτησης τῆς καθημερινῆς ζωῆς (μιᾶς ἀμφισβήτησης πού ἀλλιῶς θά 'ταν ἐντελῶς ἀφηρημένη) τήν ἴδια τή διάλεξη, καί πολλούς ἄλλους τρόπους χρήσης τοῦ χρόνου ἤ

τῶν ἀντικειμένων – τρόπους πού θεωροῦνται «φυσιολογικοί», πού οὔτε κάν τούς βλέπουμε καί τελικά μᾶς ἐξαρτοῦν. Σέ μιά τέτοια λεπτομέρεια, ὅπως καί στό σύνολο τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἡ ἀλλαγή ἀποτελεῖ πάντοτε τήν ἱκανή καί ἀναγκαία συνθήκη πού φανερώνει πειραματικά τό ἀντικείμενο τῆς μελέτης μας. Γιατί κι αὐτό τό ἀντικείμενο πρέπει περισσότερο νά τό ἀλλάξουμε παρά νά τό μελετήσουμε, καί χωρίς τήν ἀλλαγή θά μέναμε μέ ἀμφιβολίες ἀκόμα καί γιά τήν ὕπαρξή του.

Πραγματικά, ἡ πραγματικότητα τοῦ ἀντιληπτοῦ συνόλου πού ὁρίζουμε μέ τόν ὅρο «καθημερινή ζωή» κινδυνεύει νά παραμείνει ὑποθετική γιά πολλούς ἀνθρώπους. Ἀπό τότε πού σχηματίστηκε αὐτή ἡ ὁμάδα ἔρευνας τό πιό ἐκπληκτικό χαρακτηριστικό της δέν ἦταν τ' ὅτι ἀκόμα δέν βρῆκε τίποτα, ἀλλά τό γεγονός ὅτι ἀπό τήν πρώτη κιόλας στιγμή πολλά μέλη της ἀμφισβήτησαν τήν ἴδια τήν ὕπαρξη τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Κι αὐτή ἡ ἄποψη δυνάμωνε ἀπό συνεδρίαση σέ συνεδρίαση. Ἡ πλειοψηφία τῶν μέχρι τώρα εἰσηγήσεων προερχόταν ἀπό ἄτομα πού δέν ἔχουν καθόλου πειστεῖ πώς ἡ καθημερινή ζωή ὑπάρχει κι αὐτό γιατί δέν τή συνάντησαν πουθενά. Μ' ἕνα τέτοιο πνεῦμα, μιά ὁμάδα ἔρευνας τῆς καθημερινῆς ζωῆς μοιάζει μᾶλλον μέ μιά ὁμάδα πού πάει νά βρεῖ τόν Χιονάνθρωπο τῶν Ἰμαλαΐων καί καταλήγει στό συμπέρασμα ὅτι ἡ ὅλη ὑπόθεση ἦταν φολκλορική πλάκα.

Παρ' ὅλα αὐτά ὅλοι συμφωνοῦν ὅτι ὁρισμένες κινήσεις πού ἐπαναλαμβάνονται καθημερινά – ὅταν ἀνοίγουμε μιά πόρτα ἤ γεμίζουμε τά ποτήρια – εἶναι ὁλότελα πραγματικές. Ὅμως αὐτές οἱ κινήσεις τοποθετοῦνται σ' ἕνα τόσο κοινότοπο ἐπίπεδο τῆς πραγματικότητας ὥστε ἀμφισβητοῦν – καί δίκαια – ὅτι εἶναι τόσο ἐνδιαφέρουσες ὥστε νά δικαιολογήσουν μιά καινούρια ἐξειδίκευση τῆς κοινωνιολογικῆς ἔρευνας. Ὁρισμένοι κοινωνιολόγοι μάλιστα δέν φαίνεται νά 'χουν καμμιά ὄρεξη νά φανταστοῦν κάποιες ἄλλες πλευρές τῆς καθημερινῆς ζωῆς μέ βάση τόν ὁρισμό πού πρότεινε ὁ Ἀνρύ Λεφέβρ, σύμφωνα μέ τόν ὁποῖον καθημερινή ζωή εἶναι «ὅ,τι μένει ὅταν ἀπό τό βίωμα ἀφαιρέσουμε ὅλες τίς ἐξειδικευμένες δραστηριότητες». Ξέρουμε πώς οἱ κοινωνιολόγοι νοιώθουν μέσα στίς ἐξειδικευμένες δραστηριότητες ὅπως τό ψάρι στό νερό κι ὅτι ἀπό συνήθεια τρέφουν γι' αὐτές μιά τυφλή ἐμπιστοσύνη. Ἔτσι οἱ περισσότεροι κοινωνιολόγοι βλέπουν παντοῦ

ἐξειδικευμένες δραστηριότητες καί καθημερινή ζωή πουθενά. Ἡ καθημερινή ζωή βρίσκεται πάντοτε ἀλλοῦ. Στούς ἄλλους. Στίς μή-κοινωνιολογικές τάξεις τοῦ πληθυσμοῦ. Κάποιος εἶπε ἐδῶ ὅτι θά 'ταν ἐνδιαφέρον νά μελετήσετε τούς ἐργάτες – προφανῶς σάν πειραματόζωα πού ἔχουν προσβληθεῖ ἀπ' αὐτόν τόν ἰό τῆς καθημερινῆς ζωῆς – ἐπειδή οἱ ἐργάτες, μή μπορώντας νά συμμετάσχουν στίς ἐξειδικευμένες δραστηριότητες, δέν ἔχουν παρά καθημερινή ζωή. Αὐτό τό ἀγκίστρωμα στό λαό, στήν ἀναζήτηση κάποιου ἀπόμακρου πρωτογονισμοῦ τῆς καθημερινότητας καί κυρίως αὐτή ἡ ἀνοιχτά ὁμολογημένη ἐξασφάλιση, αὐτή ἡ ἀφελής περηφάνεια ὅτι συμμετέχετε σέ μιά κουλτούρα πού τήν ἐκρηκτική ἀποτυχία της κανείς δέ νοιάζεται νά κρύψει, αὐτή ἡ ριζική ἀνικανότητα κατανόησης τοῦ κόσμου πού τήν παράγει... ὅλ' αὐτά δέν εἶναι καθόλου ἐκπληκτικά.

Ὅλ' αὐτά φανερώνουν μιά ἀνάγκη ἐξασφάλισης πίσω ἀπό ἕναν τρόπο σκέψης πού θεμελιώνεται στό διαχωρισμό τεχνητῶν τμηματικῶν πεδίων, θέλοντας ν' ἀπορρίψει τήν ἄχρηστη, χυδαία κι ἐνοχλητική ἔννοια «καθημερινή ζωή». Αὐτή ἡ ἔννοια καλύπτει ὅ,τι ἀπομένει ἀπό τήν πραγματικότητα μετά τήν ταξινόμηση καί τόν καταχωρισμό της σέ καταλόγους. Ἄν λοιπόν ὁρισμένοι δέν θέλουν νά τῆς δώσουν καμμιά σημασία εἶναι γιατί ἀποτελεῖ τήν σκοπιά τῆς ὁλότητας κι ἐπιβάλλει τήν ἀναγκαιότητα μιᾶς σφαιρικῆς κρίσης, μιᾶς πολιτικῆς. Ὁρισμένοι διανοούμενοι περηφανεύονται γιά τήν ἀπατηλή προσωπική συμμετοχή τους στόν κυρίαρχο τομέα τῆς κοινωνίας, ἐπειδή κατέχουν μιά ἤ περισσότερες πολιτιστικές εἰδικεύσεις. Ὡστόσο αὐτή ἀκριβῶς ἡ θέση τούς κάνει ἀπό τούς πρώτους πού θά μποροῦσαν νά δοῦν ὅτι ἡ κυρίαρχη κουλτούρα ἔχει φθαρεῖ μέχρι τό κόκκαλο. Ὅποια ὅμως κι ἄν εἶναι ἡ ἄποψή τους γιά τή συνοχή αὐτῆς τῆς κουλτούρας ἤ γιά τό πόσο ἐνδιαφέρονται εἶναι κάποια λεπτομέρειά της, ἡ ἀλλοτρίωση πού ἔχει ἐπιβάλλει σ' αὐτούς τούς διανοούμενους συμπυκνώνεται στό γεγονός ὅτι τούς κάνει νά φαντάζονται, σ' αὐτόν τόν ἕβδομο οὐρανό τῶν κοινωνιολόγων, πώς δέν ἔχουν καμμιά ἀπολύτως σχέση μέ τήν καθημερινή ζωή τοῦ ὁποιουδήποτε ἀνθρώπου· ἤ ὅτι βρίσκονται τόσο ψηλά στήν κλίμακα τῶν ἀνθρώπινων ἐξουσιῶν ὥστε δέν εἶναι κι αὐτοί φτωχοί.

Ὁπωσδήποτε οἱ ἐξειδικευμένες δραστηριότητες ὑπάρχουν. Μά-

λιστα στή σημερινή ἐποχή ἔχουν μιά γενική χρήση πού εἶναι καλό ν' ἀναγνωρίζουμε χωρίς αὐταπάτες. Ἡ καθημερινή ζωή δέν εἶναι τά πάντα, παρ' ὅλο πού βρίσκεται σέ ὥσμωση μέ τίς ἐξειδικευμένες δραστηριότητες σέ σημεῖο πού, κατά κάποιο τρόπο, νά μήν βρισκόμαστε ποτέ ἔξω ἀπ' αὐτήν. Ἀλλά κι ἄν ἀνατρέξουμε στήν εὔκολη εἰκόνα μιᾶς ἀναπαράστασης τῶν δραστηριοτήτων στό χῶρο, πάλι τήν καθημερινή ζωή πρέπει νά βάλουμε στό ἐπίκεντρο. Κάθε σχέδιο ξεκινᾶ ἀπό τήν καθημερινή ζωή καί κάθε ἔργο σ' αὐτήν ξαναγυρνάει γιά νά βρεῖ τό ἀληθινό νόημα του. Ἡ καθημερινή ζωή εἶναι κέντρο τῶν πάντων: τῆς ὁλοκλήρωσης ἤ μᾶλλον τῆς μή ὁλοκλήρωσης τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων· τῆς χρήσης τοῦ βιωμένου χρόνου· τῶν ἀναζητήσεων τῆς τέχνης· τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς.

Δέν ἀρκεῖ νά θυμίζουμε ὅτι ἡ παλιά εἰκόνα πού ἤθελε τόν ἐπιστήμονα «ἀποστασιοποιημένο παρατηρητή» εἶναι σκέτη ἀπάτη. Πρέπει νά ὑπογραμμίσουμε ὅτι ἡ ἀποστασιοποιημένη παρατήρηση εἶναι λιγότερο δυνατή στήν καθημερινή ζωή ἀπ' ὁπουδήποτε ἀλλοῦ. Ἡ δυσκολία πολλῶν ἀνθρώπων ν' ἀναγνωρίσουν ἕνα πεδίο τῆς καθημερινῆς ζωῆς δέν προέρχεται μόνον ἀπό τό γεγονός ὅτι αὐτό τό πεδίο θά ἔπρεπε να 'ναι πεδίο συνάντησης μιᾶς ἐμπειρικῆς κοινωνιολογίας μέ μιά ἐπεξεργασία ἐννοιῶν· ἐξίσου πηγάζει ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ καθημερινή ζωή ἀποτελεῖ αὐτήν τή στιγμή τό πιό ἐπίμαχο σημεῖο κάθε ἐπαναστατικῆς ἀνανέωσης τῆς κουλτούρας καί τῆς πολιτικῆς.

Σήμερα καθημερινή ζωή χωρίς κριτική σημαίνει ἐπιβίωση τῶν σημερινῶν, βαθιά παρακμασμένων μορφῶν τῆς κουλτούρας καί τῆς πολιτικῆς. Ἡ ἐξαιρετικά προχωρημένη κρίση αὐτῶν τῶν μορφῶν, ἰδιαίτερα στίς πιό μοντέρνες χῶρες, ἐκφράζεται μέ μιά γενικευμένη ἀπολιτικοποίηση κι ἕνα γενικευμένο νεοαναλφαβητισμό καί μόνον ἡ ριζική καί ἔμπρακτη κριτική τῆς καθημερινῆς ζωῆς μπορεῖ νά ὁδηγήσει σ' ἕνα ξεπέρασμα τῆς παραδοσιακῆς κουλτούρας καί πολιτικῆς, δηλαδή σ' ἕνα ἀνώτερο ἐπίπεδο ἐπέμβασης στή ζωή.

Ἀλλά, θά πεῖ κάποιος, πῶς εἶναι δυνατόν ἡ σημασία αὐτῆς τῆς καθημερινῆ ζωῆς, πού γιά μένα εἶναι ἡ μόνη πραγματική, ν' ἀγνοεῖται τόσο ἀπόλυτα ἀπό ἀνθρώπους πού στό κάτω-κάτω τῆς γραφῆς δέν ἔχουν κανένα ἄμεσο συμφέρον νά τήν ἀγνοοῦν

καί πού πολλοί ἀπ' αὐτούς δέν εἶναι μέ κανέναν τρόπο ἐχθροί μιᾶς ὁποιασδήποτε ἀνανέωσης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος;

Πιστεύω ὅτι αὐτό συμβαίνει ἐπειδή ἡ καθημερινή ζωή εἶναι ὀργανωμένη μέσα στά πλαίσια μιᾶς σκανδαλώδους φτώχιας. Καί κυρίως ἐπειδή αὐτή ἡ φτώχια δέν εἶναι καθόλου τυχαία: εἶναι μιά φτώχια πού κάθε στιγμή ἐπιβάλλεται στήν καθημερινή ζωή μέσα ἀπό τόν καταναγκασμό καί τή βία μιᾶς κοινωνίας διαιρεμένης σέ τάξεις· μιά φτώχια πού ἔχει ὀργανωθεῖ ἱστορικά, ὑπακούοντας στίς ἀναγκαιότητες τῆς ἱστορίας τῆς ἐκμετάλλευσης.

Ὡς κατανάλωση τοῦ βιωμένου χρόνου, ἡ χρήση τῆς καθημερινῆς ζωῆς ὑπακούει στό βασίλειο τῆς σπάνης: τή σπάνη τοῦ ἐλεύθερου χρόνου, τή σπάνη τῶν πιθανῶν χρήσεων αὐτοῦ τοῦ ἐλεύθερου χρόνου.

Ὅπως ἡ ἐπιταχυμένη ἱστορία τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ἡ ἱστορία τῆς συσσώρευσης, τῆς ἐκβιομηχάνισης, ἔτσι καί ἡ καθυστέρηση τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἡ τάση της νά μένει ἀκίνητη, εἶναι προϊόν τῶν νόμων καί τῶν συμφερόντων πού ὑπαγορεύουν αὐτήν τήν ἐκβιομηχάνιση. Πράγματι ἡ καθημερινή ζωή παρουσιάζει μέχρι σήμερα μιά ἀντίσταση στό ἱστορικό. Αὐτό κρίνει κατά πρῶτο λόγο τήν ἱστορία, στό βαθμό πού εἶναι κληρονομιά καί σχέδιο μιᾶς ἐκμεταλλευτικῆς κοινωνίας.

Ἡ ἀπόλυτη φτώχια τῆς συνειδητῆς ὀργάνωσης καί τῆς δημιουργικότητας τῶν ἀνθρώπων στήν καθημερινή ζωή ἐκφράζει τήν οὐσιαστική ἀνάγκη διατήρησης τοῦ ἀσυνείδητου καί τῆς αὐταπάτης, πού χαρακτηρίζει κάθε ἐκμεταλλευτική κοινωνία, κάθε κοινωνία τῆς ἀλλοτρίωσης.

Ὁ Ἀνρύ Λεφέβρ ἐφάρμοσε ἐδῶ μιά ἐπέκταση τῆς ἔννοιας τῆς ἀνισόμερης ἀνάπτυξης γιά νά χαρακτηρίσει τήν καθημερινή ζωή, καθυστερημένο τομέα, πού ἔχει μείνει μακρυά ἀλλά χωρίς ν' ἀποκοπεῖ ἀπό τήν ἱστορικότητα. Πιστεύω ὅτι μποροῦμε νά χαρακτηρίσουμε αὐτό τό ἐπίπεδο τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἀποικιοκρατούμενο τομέα. Πράγματι, στήν παγκόσμια οἰκονομία εἴδαμε ὅτι ὑπανάπτυξη καί ἀποικιοποίηση εἶναι παράγοντες πού ἐξαρτιοῦνται ὁ ἕνας ἀπ' τόν ἄλλον. Ἀπ' ὅπι φαίνεται τό ἴδιο ἰσχύει καί στήν κλίμακα τοῦ κοινωνικοοικονομικοῦ σχηματισμοῦ, τῆς πράξης (praxis).

Μέ ὅλα τά μέσα φενακίζουν κι ἐλέγχουν ἀστυνομικά τήν καθημερινή ζωή, κάνοντάς την κάτι σάν στρατόπεδο συγκέντρωσης γιά τούς καλούς ἄγριους, πού χωρίς νά τό καταλαβαίνουν κινοῦν τή μοντέρνα κοινωνία μέ τή γρήγορη αὔξηση τῶν ἐξουσιῶν της καί τήν καταναγκαστική ἐπέκταση τῆς ἀγορᾶς της. Ἡ ἱστορία – δηλαδή ὁ μετασχηματισμός τοῦ πραγματικοῦ – δέν χρησιμοποιεῖται σήμερα στήν καθημερινή ζωή, γιατί ὁ ἄνθρωπος τῆς καθημερινῆς ζωῆς εἶναι προϊόν μιᾶς ἱστορίας πού δέν τήν ἐλέγχει. Φυσικά τήν ἱστορία τήν κάνει ὁ ἴδιος ἀλλά ὄχι ἐλεύθερα.

Ἡ μοντέρνα κοινωνία συνειδητοποιεῖ τόν ἑαυτό της μέσα ἀπό ἐξειδικευμένα κομμάτια πού εἶναι σχεδόν ἀδύνατο νά μεταδοθοῦν. Ἔτσι ἡ καθημερινή ζωή, στήν ὁποία ὅλα τά προβλήματα τείνουν νά τεθοῦν ἐνιαία, εἶναι ἀναγκαστικά τό πεδίο τῆς ἄγνοιας.

Μέσα ἀπό τήν βιομηχανική παραγωγή της, αὐτή ἡ κοινωνία ἐξαφάνισε κάθε νόημα ἀπό τίς κινήσεις τῆς ἐργασίας. Κανένα μοντέλο ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς δέν κατόρθωσε νά διατηρήσει κάποια συνάφεια μέ τήν καθημερινότητα.

Αὐτή ἡ κοινωνία τείνει νά ἐξατομικεύσει τούς ἀνθρώπους, κάνοντάς τους ἀπομονωμένους καταναλωτές κι ἀπαγορεύοντάς τους τήν ἐπικοινωνία. Ἔτσι ἡ καθημερινή ζωή εἶναι ἡ ἰδιωτική ζωή, ὁ χῶρος τοῦ διαχωρισμοῦ καί τοῦ θεάματος.

Γι' αὐτό ἡ καθημερινή ζωή εἶναι ἡ σφαίρα τῆς παραίτησης τῶν εἰδικῶν. Ἐδῶ γιά παράδειγμα ἕνα ἀπό τά ἐλάχιστα ἄτομα πού μποροῦν νά καταλάβουν τήν πιό πρόσφατη ἐπιστημονική ἄποψη γιά τή μορφή τοῦ σύμπαντος, γίνεται ἠλίθιο καί περνάει ὧρες ὁλόκληρες διαβάζοντας τίς καλλιτεχνικές θεωρίες τοῦ Ἀλαίν Ρόμπ-Γκριγιέ ἤ στέλνει αἰτήσεις στόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας θέλοντας νά βοηθήσει τήν πολιτική του. Ἡ καθημερινή ζωή εἶναι ἡ σφαίρα τοῦ ἀφοπλισμοῦ, τῆς ὁμολογίας τῆς ἀνικανότητας ἑνός ἀνθρώπου νά ζήσει.

Συνεπῶς δέν μποροῦμε νά χαρακτηρίσουμε τήν ὑπανάπτυξη τῆς καθημερινῆς ζωῆς μόνον ἀπό τή σχετική ἀνικανότητά της νά ἐνσωματώσει τήν τεχνολογία. Αὐτή ἡ ἀνικανότητα εἶναι σημαντική ἀλλά ὁπωσδήποτε μερική, ἀπόρροια τοῦ συνόλου τῆς καθημερινῆς ἀλλοτρίωσης – δηλαδή τῆς ἀνικανότητας αὐτῆς τῆς

κοινωνίας νά ἐπινοήσει μιά τεχνική ἀπελευθέρωσης τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Ὁπωσδήποτε πολλά τεχνικά μέσα τροποποιοῦν κιόλας, περισσότερο ἤ λιγότερο φανερά, ὁρισμένες πλευρές τῆς καθημερινῆς ζωῆς: ἡ οἰκιακή τεχνολογία, ὅπως ἔχει κιόλας εἰπωθεῖ ἀπό ἄλλους, τό τηλέφωνο, ἡ τηλεόραση, ἡ ἠχογράφηση μουσικῆς σέ δίσκους μακρᾶς διαρκείας, τά μαζικοποιημένα ἀεροπορικά ταξίδια, κ.λ.π. Αὐτά τά στοιχεῖα παρεμβαίνουν μ' ἕνα τρόπο ἀναρχικό, τυχαῖο, χωρίς κανείς νά 'χει προβλέψει τήν ἀλληλεπίδραση ἤ τίς συνέπειές τους. Ἀσφαλῶς ὅμως στό σύνολό της αὐτή ἡ κίνηση εἰσαγωγῆς τῆς τεχνολογίας στήν καθημερινή ζωή, ἔχοντας ἐνσωματωθεῖ τελικά στόν ὀρθολογισμό τοῦ μοντέρνου γραφειοκρατοποιημένου καπιταλισμοῦ, θά φέρει μιά μείωση τῆς ἀνεξαρτησίας καί τῆς δημιουργικότητας τῶν ἀνθρώπων. Οἱ σημερινές καινούργιες πόλεις φανερώνουν ξεκάθαρα τήν ὁλοκληρωτική τάση τῆς ὀργάνωσης τῆς ζωῆς ἀπό τό μοντέρνο καπιταλισμό: ἐδῶ τ' ἀπομονωμένα ἄτομα (ἀπομονωμένα κυρίως στό πλαίσιο τῆς οἰκογένειας) βλέπουν τή ζωή τους νά ὑποβιβάζεται στή σκέτη κοινοτοπία τῆς ἐπανάληψης καθώς ἀναγκάζονται ν' ἀπορροφοῦν ἕνα ἐξίσου μονότονο θέαμα.

Πρέπει λοιπόν νά ὑποθέσουμε πώς ἡ λογοκρισία πού ἀσκοῦν οἱ ἄνθρωποι στό ζήτημα τῆς δικιᾶς τους καθημερινῆς ζωῆς, ἐξηγεῖται ἀπό τό γεγονός ὅτι συνειδητοποιοῦν τήν ἀφόρητη ἀθλιότητά της καί νοιώθουν, ἴσως χωρίς νά τ' ὁμολογοῦν αὐτήν τή στιγμή, ὅτι ὅλες οἱ ἀληθινές δυνατότητες, ὅλες οἱ ἐπιθυμίες τους πού παρεμποδίστηκαν ἀπό τή λειτουργία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, βρίσκονταν στήν καθημερινή ζωή καί ὄχι στίς ἐξειδικευμενες δραστηριότητες ἤ διασκεδάσεις. Μέ λίγα λόγια ἡ γνώση τοῦ βαθύτερου πλούτου, τῆς ἐνέργειας πού χάνεται στήν καθημερινή ζωή, εἶναι ἀδιαχώριστη ἀπό τή γνώση τῆς ἀθλιότητας τῆς κυρίαρχης ὀργάνωσης αὐτῆς τῆς ζωῆς: μόνον ἡ ὁλοφάνερη ὕπαρξη αὐτοῦ τοῦ ἀνεκμετάλλευτου πλούτου μᾶς κάνει νά ὁρίζουμε – σ' ἀντίθεση μ' αὐτόν – τήν καθημερινή ζωή σάν μιζέρια καί σάν φυλακή· κι ἔπειτα, μέ τήν ἴδια κίνηση, ν' ἀρνούμαστε τό πρόβλημα.

Σ' αὐτές τίς συνθῆκες, ἄν κρύψουμε τό πολιτικό ζήτημα πού βάζει ἡ ἀθλιότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς θά 'ναι σά νά κρύβουμε τό βάθος τῶν ἀγώνων πού στόχος τους εἶναι ὁ δυνατός πλοῦ-

τος αὐτῆς τῆς ζωῆς – ἀγῶνες πού ὁδηγοῦν τουλάχιστον σέ μιά καινούργια ἀντίληψη καί πρακτική τῆς ἐπανάστασης. Δέν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία ὅτι ἡ φυγή ἀπό τήν πολιτική σ' αὐτό τό ἐπίπεδο δέν ἀντιφάσκει καθόλου μέ τό νά 'σαι ἐνεργό μέλος τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κινήματος γιά παράδειγμα, ἤ νά διαβάζεις μ' ἐμπιστοσύνη τήν **Humanité**.

Στήν πράξη τά πάντα ἐξαρτιοῦνται ἀπό τό ἐπίπεδο στό ὁποῖο θά θέσουμε αὐτό τό πρόβλημα: πῶς ζῶ; πῶς ἱκανοποιοῦμαι ἀπό τή ζωή μου; πῶς δέν ἱκανοποιοῦμαι; Κι αὐτό χωρίς νά μᾶς ἀποθαρρύνουν οὔτε στιγμή οἱ διάφορες διαφημίσεις, πού στόχο ἔχουν νά μᾶς πείσουν ὅτι μποροῦμε νά 'μαστε εὐτυχισμένοι ἐπειδή ὑπάρχει Θεός ἤ ἡ ὀδοντόκρεμα Κολγκαίητ ἤ τό 'Εθνικό Κέντρο Κοινωνιολογικῶν 'Ερευνῶν.

Πιστεύω ὅτι τόν ὅρο «κριτική τῆς καθημερινῆς ζωῆς» μποροῦμε καί πρέπει νά τόν κατανοήσουμε μ' αὐτήν τήν ἀντιστροφή: κριτική πού ἀπό θέση ἰσχύος ἀσκεῖ ἡ καθημερινή ζωή σ' ὁτιδήποτε βρίσκεται ἔξω ἀπ' αὐτήν.

Στήν καθημερινή ζωή καί ἀλλοῦ τό πρόβλημα τῆς χρήσης τῶν τεχνικῶν μέσων εἶναι πολιτικό ζήτημα (ἀπ' ὅλα τά τεχνικά μέσα πού ἔχουν ἐφευρεθεῖ χρησιμοποιοῦνται μόνο ἐκεῖνα πού ἐξυπηρετοῦν τή διατήρηση τῆς κυριαρχίας μιᾶς τάξης). 'Από τήν ἐπιστημονική φαντασία εἶναι γνωστή ἡ ἄποψη ὅτι στό μέλλον οἱ διαστρικές περιπέτειες θά συνυπάρχουν μέ μιά ἐπίγεια καθημερινή ζωή φυλακισμένη στήν ἴδια ὑλική φτώχια καί στόν ἴδιο ἀρχαϊκό μοραλισμό. 'Αλλά αὐτό σημαίνει ὅτι δέν θά 'χει πάψει νά ὑπάρχει μιά τάξη εἰδικευμένων διευθυντῶν, πού θά χρησιμοποιεῖ γιά λογαριασμό της τά προλεταριακά πλήθη τῶν ἐργοστασίων καί τῶν γραφείων· καί ὅτι οἱ διαστρικές περιπέτειες θά 'ναι μιά ἐπιχείρηση ἐπιλεγμένη ἀπ' αὐτούς τούς ἡγέτες, ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο θ' ἀναπτύσσουν τήν ἀνορθολογική οἰκονομία τους, τό συμπλήρωμα τῆς ἐξειδικευμένης δραστηριότητας.

'Αναρωτιόμαστε: «'Από τί εἶναι στερημένη (privée) ἡ ἰδιωτική (privée) ζωή;». 'Απλούστατα ἀπό ζωή. Ἡ ζωή λείπει τόσο ὠμά ἀπό τήν ἰδιωτική ζωή. Οἱ ἄνθρωποι στεροῦνται στό ἔπακρο τή δυνατότητα νά κάνουν προσωπικά τήν ἱστορία τους. Ἔτσι μποροῦμε ν' ἀπαντήσουμε θετικά στό ἐρώτημα γιά τήν φύση τῆς στέρησης, μόνο μέσα ἀπό σχέδια ἐμπλουτισμοῦ τῆς ζωῆς· σχέδια

γιά ἕνα ἄλλο στύλ ζωῆς, γιά ἕνα στύλ τελοσπάντων... Μέ λίγα λόγια ἄν ἡ καθημερινή ζωή ὄντας τό σύνορο ἀνάμεσα στόν τομέα τῆς ζωῆς πού ἔχουμε κυριαρχήσει καί σ' ἐκεῖνον πού ἀκόμα μᾶς ξεφεύγει ἀπό τά χέρια – εἶναι ὁ χῶρος τοῦ τυχαίου, θά πρέπει ν' ἀντικαταστήσουμε τό σημερινό γκέττο της μ' ἕνα ἀδιάκοπα κινούμενο σύνορο· δηλαδή νά ἐργαστοῦμε σταθερά γιά τήν ὀργάνωση καινούργιων εὐκαιριῶν.

Μέ τή χρήση τῶν ἡρεμιστικῶν γιά παράδειγμα, τό ζήτημα τῆς ἔντασης τῆς ζωῆς μπαίνει σήμερα μέ τούς ὅρους μέ τούς ὁποίους ἡ κοινωνία τῆς ἀλλοτρίωσης εἶναι ἱκανή νά θέσει κάθε ζήτημα – δηλαδή μέ ὅρους ψεύτικης ἀναγνώρισης ἑνός πλαστοποιημένου σχέδιου, μέ ὅρους προσκόλλησης καί ἐξάρτησης. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τήν εἰκόνα τοῦ ἔρωτα πού δημιουργεῖ καί διαδίδει ἡ κυρίαρχη κοινωνία παρουσιάζοντάς τον σάν ναρκωτικό: τό πάθος βιώνεται πρῶτα πρῶτα ὡς ἄρνηση ὅλων τῶν ἄλλων παθῶν· στή συνέχεια ἐμποδίζεται καί τέλος ξαναβρίσκεται μόνο σ' αὐτά πού προσφέρει γι' ἀντάλλαγμα τό κυρίαρχο θέαμα. Ἔγραφε ὁ Λά Ροσφουκώ: «Συχνά ἐκεῖνο πού μᾶς ἐμποδίζει νά δοθοῦμε σέ μιά μόνο διαστροφή εἶναι τό γεγονός ὅτι ἔχουμε πολλές». Νά μιά διαπίστωση πού μπορεῖ νά φανεῖ ἐξαιρετικά χρήσιμη, ἄν ἀπορρίψουμε τά ἠθικολόγα ὑποννοούμενά της καί τήν ξαναστήσουμε στά πόδια της, ὡς βάση ἑνός προγράμματος πραγμάτωσης τῶν ἀνθρώπινων ἱκανοτήτων.

Ὅλ' αὐτά τά προβλήματα ἔχουν μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη ἐπειδή ἡ ἐποχή μας καθορίζεται ὁλοφάνερα ἀπό τήν ἐμφάνιση τοῦ σχεδίου πού φέρνει ἡ ἐργατική τάξη, τοῦ ἀγώνα γιά τήν κατάργηση κάθε ταξικῆς κοινωνίας καί τήν ἔναρξη τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας – πράγμα πού σημαίνει ὅτι ἡ ἐποχή μας καθορίζεται καί ἀπό τή λυσσασμένη ἀντίσταση σ' αὐτό τό σχέδιο κι ἀπό τά ἴδια του τά λάθη καί τά πισωπατήματα.

Ἡ σημερινή κρίση τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἐμφανίζεται στίς καινούργιες μορφές κρίσης τοῦ καπιταλισμοῦ καί μόνον ἐκεῖνοι πού χάνουν τή ζωή τους περιμένοντας τίς ἑπόμενες κυκλικές κρίσεις τῆς οἰκονομίας, μόνον αὐτοί δέν καταφέρνουν νά τίς δοῦν.

Ἡ ἐξαφάνιση ὅλων τῶν παλιῶν ἀξιῶν, ὅλων τῶν ἀναφορῶν τῆς παλιᾶς ἐπικοινωνίας μέσα στό μοντέρνο καπιταλισμό καί ἡ ἀδυναμία μας νά τίς ἀντικαταστήσουμε μέ ἄλλες (ὅποιες κι ἄν

εἶν' αὐτές) ἄν δέν καταφέρουμε νά κυριαρχήσουμε ὀρθολογικά, στήν καθημερινή ζωή καί παντοῦ ἀλλοῦ, τίς καινούργιες βιομηχανικές δυνάμεις πού μᾶς ξεφεύγουν ὅλο καί περισσότερο ἀπό τά χέρια... αὐτά τά δυό γεγονότα γεννοῦν τόσο τήν ἐπίσημα ἀναγνωρισμένη ἀπουσία ἱκανοποίησης στήν ἐποχή μας (μιά ἀπουσία ἰδιαίτερα ὀξυμένη στή νεολαία), ὅσο καί τήν κίνηση αὐτοάρνησης τῆς τέχνης. Ἀνέκαθεν ἡ καλλιτεχνική δραστηριότητα ἦταν ἡ μόνη πού καταπιανόταν μέ τά παραγνωρισμένα προβλήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἔστω κι ἄν τό ἔκανε μ' ἕναν τρόπο συγκαλυμμένο, ἀλλοιωμένο καί μερικά ἀπατηλό. Ἡ μαρτυρία μιᾶς καταστροφῆς ὅλης τῆς καλλιτεχνικῆς ἔκφρασης ὑπάρχει μπροστά στά μάτια μας: εἶναι ἡ μοντέρνα τέχνη.

Πιστεύω ὅτι μόνον ἄν δοῦμε τήν κρίση τῆς σημερινῆς κοινωνίας σ' ὅλη της τήν ἔκταση θά πάψουμε νά θεωροῦμε τίς δραστηριότητες τοῦ «ἐλεύθερου χρόνου» ὡς ἄρνηση τῆς καθημερινότητας. Εἰπώθηκε ἐδῶ ὅτι θά πρέπει νά μελετήσετε «τό χαμένο χρόνο». Ἄς δοῦμε λοιπόν τήν πρόσφατη ἐξέλιξη αὐτῆς τῆς ἰδέας τοῦ χαμένου χρόνου. Γιά τόν κλασικό καπιταλισμό χαμένος χρόνος εἶναι ὁτιδήποτε γίνεται ἔξω ἀπό τήν παραγωγή, τή συσσώρεση, τήν ἀποταμίευση. Ἡ λαϊκή ἠθική πού διδάσκεται στά σχολεῖα τῆς ἀστικῆς τάξης, καθιέρωσε αὐτήν τήν ἀντίληψη ὡς κανόνα ζωῆς. Ὅμως, λές ἀπό κάποια ἀπρόσμενη ταχυδαχτυλουργία, ὁ μοντέρνος καπιταλισμός ἔχει ἀνάγκη ν' αὐξάνει τήν κατανάλωση, ν' "ἀνεβάζει τό ἐπίπεδο ζωῆς" (ἔννοια χωρίς κανένα νόημα). Μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου γινόταν ὅλο καί πιό δύσκολο νά ὑποστηρίξει τίς συνθῆκες τῆς καταμερισμένης καί κατακερματισμένης στό ἔπακρο παραγωγῆς. Ἔτσι ἡ καινούργια ἠθική, πού διδάσκεται ἀπό τή διαφήμιση, τήν προπαγάνδα κι ὅλες τίς μορφές τοῦ κυρίαρχου θεάματος, δέχεται μέ κάθε εἰλικρίνεια ὅτι χαμένος χρόνος εἶναι ὁ χρόνος πού ξοδεύουμε στή δουλειά. Γι' αὐτό σήμερα ἡ δουλειά δικαιολογεῖται μόνο ἀπό τίς διάφορες κλίμακες κέρδους πού μᾶς ἐπιτρέπουν ν' ἀγοράζουμε ἀνάπαυση, κατανάλωση ἤ διασκεδάσεις – δηλαδή μιά καθημερινή παθητικότητα, κατασκευασμένη κι ἐλεγχόμενη ἀπό τόν καπιταλισμό.

Μετά ἀπ' ὅλα αὐτά ἄν πάρουμε ὑπόψη μας πόσο τεχνητές εἶναι οἱ καταναλωτικές ἀνάγκες πού μηχανεύεται ἀδιάκοπα ἡ μον-

τέρνα βιομηχανία – κι ἄν ἀναγνωρίσουμε πόσο κενές εἶναι οἱ διασκεδάσεις καί πόσο ἀδύνατη ἡ ἀνάπαυση –, μποροῦμε νά θέσουμε τό ἐρώτημα πιό ρεαλιστικά: τί δέν εἶναι χαμένος χρόνος; Μέ λίγα λόγια: ἡ ἀνάπτυξη μιᾶς κοινωνίας τῆς ἀφθονίας σέ ποιά ἀφθονία πρέπει νά καταλήξει;

Σίγουρα κάτι τέτοιο μπορεῖ νά χρησιμεύσει ὡς ἀνιχνευτής τῆς ἀξίας πολλῶν πραγμάτων. Γιά παράδειγμα σέ μιά ἀπό τίς ἐφημερίδες ὅπου ἀνθίζει ἡ ἀσυνέπεια τῆς σκέψης αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων πού ὀνομάζουμε ἀριστερούς διανοούμενους – ἐννοῶ τήν *France-Observateur* –, μέ τίτλο «Τό μικρό αὐτοκίνητο ἐνάντια στό σοσιαλισμό» διαβάζουμε ἕνα ἄρθρο πού ἐξηγεῖ ὅτι πρόσφατα οἱ ρῶσοι ἄρχισαν νά κυνηγοῦν τήν ἀτομική κατανάλωση ἀλά ἀμερικάνικα, πέφτοντας πρῶτα πρῶτα στ' αὐτοκίνητα. Τί νά πεῖ κανείς; Σίγουρα δέν χρειάζεται νά 'χεις χωνέψει τό Χέγγελ κι ὅλον τό Μάρξ γιά νά καταλάβεις ὅτι ἕνας σοσιαλισμός πού ὑποχωρεῖ μπρός στήν εἰσβολή τῶν αὐτοκινήτων δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τό σοσιαλισμό γιά τόν ὁποῖο πάλεψε τό ἐργατικό κίνημα. Ἄρα οἱ ἐπιθέσεις μας ἐνάντια στούς γραφειοκράτες ἡγέτες τῆς Ρωσίας δέν πρέπει νά ἀφοροῦν τό τάδε σημεῖο τῆς τακτικῆς τους ἤ τοῦ δογματισμοῦ τους. Πρέπει νά τούς χτυποῦν στή βάση, στό γεγονός ὅτι τό νόημα τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων δέν ἄλλαξε πραγματικά. Ἡ καθημερινή ζωή δέν εἶναι καταδικασμένη νά μένει στήν ἀντίδραση. Αὐτή ἡ μοίρα ἐπιβάλλεται στήν καθημερινή ζωή ἀπ' ἔξω, ἀπό τήν ἀντιδραστική σφαίρα τῶν εἰδικευμένων διευθυντῶν, ὅποια κι ἄν εἶναι ἡ ἐτικέττα μέ τήν ὁποία σχεδιάζουν ὁλόπλευρα τήν ἀθλιότητα.

Σ' αὐτό τό πλαίσιο τό γεγονός ὅτι πολλοί ἀριστεροί ἀγωνιστές ἀποσύρθηκαν ἀπό τήν ἀλλοτρίωση τῆς πολιτικῆς γιά νά ριχτοῦν στήν ἀλλοτρίωση τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς, δέν σημαίνει τόσο ὅτι ξαναγύρισαν στήν ἰδιωτικότητα γιά νά ξεφύγουν ἀπό «τίς ὑπευθυνότητες τῆς ἱστορικότητας». Σημαίνει μᾶλλον ὅτι ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τόν ἐξειδικευμένο πολιτικό τομέα, πού πάντοτε τόν ἐλέγχουν ἄλλοι, ὅπου ἡ μόνη ὑπευθυνότητα πού σοῦ ἐπιτρέπει εἶναι ν' ἀφήσεις ὅλες τίς εὐθύνες σέ ἀνεξέλεγκτους ἀρχηγούς καί στόν ὁποῖο τό κομμουνιστικό σχέδιο προδόθηκε καί νικήθηκε. Δέν μποροῦμε ν' ἀντιπαραθέσουμε τήν ἀτομική ζωή στή δημόσια χωρίς ν' ἀναρωτηθοῦμε: ποιά ἀτομική ζωή; ποιά δημό-

σια ζωή; (Γιατί ἡ ἰδιωτική ζωή ἐμπεριέχει τήν ἄρνηση καί τό ξεπέρασμά της, ὅπως καί ἡ συλλογική ἐπαναστατική δράση μπόρεσε νά θρέψει τόν ἴδιο της τόν ἐκφυλισμό). Ἐξίσου θά ἦταν ἄδικο νά μιλᾶμε μόνο γιά τήν ἀλλοτρίωση τῶν ἀτόμων μέσα στήν ἐπαναστατική πολιτική, τή στιγμή πού ἀλλοτριωμένη εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἐπαναστατική πολιτική. Πρέπει νά δοῦμε διαλεκτικά τό πρόβλημα τῆς ἀλλοτρίωσης καί νά καταδείχνουμε τίς πιθανότητες ἐπανεμφάνισης τῆς ἀλλοτρίωσης μέσα στόν ἴδιο τόν ἀγώνα πού στόχο ἔχει τήν κατάργησή της. Ἀλλά ἄς ἔχουμε ὑπόψη μας ὅτι ὅλα αὐτά θά πρέπει νά ἐφαρμοστοῦν στό ὑψηλότερο ἐπίπεδο τῆς ἔρευνας (γιά παράδειγμα στήν φιλοσοφία τῆς ἀλλοτρίωσης στό σύνολό της) καί ὄχι στό ἐπίπεδο τοῦ σταλινισμοῦ, πού δυστυχῶς ἐξηγεῖται πολύ πιό χοντρικά.

Ὁ καπιταλιστικός πολιτισμός δέν ἔχει ξεπεραστεῖ πουθενά καί παντοῦ συνεχίζει νά γεννᾶ τούς ἐχθρούς του. Τό ἐπερχόμενο ἐπαναστατικό κίνημα θά 'ναι πολύ πιό ριζοσπαστικό, χάρη στά συμπεράσματα πού τοῦ πρόσφεραν οἱ προηγούμενες ἥττες του. Τό πρόγραμμά του πρέπει νά ἐμπλουτιστεῖ, ὅπως ἐμπλουτίστηκαν οἱ πρακτικές δυνάμεις τῆς μοντέρνας κοινωνίας, πού ἀπό τώρα κιόλας ἀποτελοῦν τή δυναμική ὑλική βάση πού ἔλειπε στά αὐτοπικά ρεύματα τοῦ σοσιαλισμοῦ. Αὐτή ἡ ἐπερχόμενη ἀπόπειρα καθολικῆς ἀμφισβήτησης τοῦ καπιταλισμοῦ θά πρέπει νά ἐφεύρει καί νά προτείνει μιά διαφορετική χρήση τῆς καθημερινῆς ζωῆς καί νά στηριχτεῖ ἄμεσα σέ καινούργιες καθημερινές πρακτικές, σέ καινούργιους τύπους ἀνθρώπινων σχέσεων (ἀναγνωρίζοντας ὅτι ἡ διατήρηση μέσα στό ἐπαναστατικό κίνημα τῶν σχέσεων πού κυριαρχοῦν στήν ὑπάρχουσα κοινωνία, ὁδηγεῖ ἀνεπαίσθητα τήν ἀνασυγκρότηση αὐτῆς τῆς κοινωνίας, μέ διάφορες παραλλαγές).

Ὅπως παλιότερα ἡ ἀνερχόμενη ἀστική τάξη χρειάστηκε νά ἐξολοθρέψει ἀμείλικτα ὁτιδήποτε ξεπερνοῦσε τήν ἐπίγεια ζωή (τόν οὐρανό, τήν αἰωνιότητα), τό ἐπαναστατικό προλεταριάτο – πού γιά νά ὑπάρξει πρέπει νά συγκρουστεῖ μέ κάθε παρελθόν καί κάθε μοντέλο – πρέπει ν' ἀπαρνηθεῖ ὁτιδήποτε ξεπερνᾶ τήν καθημερινή ζωή. Ἤ μᾶλλον ὁτιδήποτε προφασίζεται πώς τήν ξεπερνᾶ: τό θέαμα, τήν «ἱστορική» χειρονομία, τίς «ἱστορικές» φράσεις, τό «μεγαλεῖο» τῶν ἡγετῶν, τό μυστήριο τῶν ἐξειδικεύσεων, τήν «ἀθανασία» τῆς τέχνης καί τοῦ νοήματός της πού

βρίσκεται ἔξω ἀπό τή ζωή. Αὐτό σημαίνει ὅτι τό προλεταριάτο πρέπει ν' ἀπαρνηθεῖ ὅλα τά ὑποπροϊόντα τῆς αἰωνιότητας, πού ἐπιβίωσαν σάν ὅπλα τοῦ κόσμου τῶν διευθυντῶν.

Ἡ ἐπανάσταση στήν καθημερινή ζωή, συντρίβοντας τή σημερινή της ἀντίσταση στήν ἱστορία (καί σέ κάθε εἶδους ἀλλαγή), θά δημιουργήσει συνθῆκες τέτοιες πού τό παρόν θά κυριαρχεῖ τό παρελθόν καί ἡ δημιουργικότητα θά ὑπερισχύει πάντα τῆς ἐπανάληψης. Μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες ἐκείνη ἡ πλευρά τῆς καθημερινῆς ζωῆς πού ἐκφράζεται ἀπό τίς ἔννοιες τῆς ἀμφιβολίας (παρεξήγηση, συμβιβασμός ἤ κατάχρηση), θά χάσει σέ μεγάλο βαθμό τή σημασία της καί τή θέση της θά παίρνουν οἱ ἀντίθετες ἔννοιες: ἡ συνειδητή ἐπιλογή, τό ποντάρισμα.

Ἔτσι ἡ σημερινή καλλιτεχνική ἀμφισβήτηση τῆς γλώσσας – σύγχρονη αὐτῆς τῆς μεταγλώσσας τῶν μηχανῶν, πού δέν εἶναι παρά ἡ γραφειοκρατοποιημένη γλώσσα τῆς κυρίαρχης γραφειοκρατίας –, θά ξεπεραστεῖ ἀπό ἀνώτερες μορφές ἐπικοινωνίας. Ἡ σημερινή ἔννοια «κοινωνικό κείμενο πρός ἀποκρυπτογράφηση» θά ὁδηγήσει σέ καινούργιες μεθόδους γραφῆς αὐτοῦ τοῦ κειμένου πρός τήν κατεύθυνση τῶν ἀναζητήσεων τῶν καταστασιακῶν συντρόφων μου, ὅπως ἐκφράζονται στήν ἐνιαία πολεοδομία καί στά πρῶτα βήματα μιᾶς πειραματικῆς συμπεριφορᾶς. Ἡ κυριότερη παραγωγή μιᾶς ὁλοκληρωτικά ἐπαναστατικοποιημένης βιομηχανίας θά 'ναι ἡ διαμόρφωση καινούργιων μορφῶν τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἡ ἐλεύθερη δημιουργία γεγονότων.

Πρίν τίς ἀναλάβουν φυσιολογικά ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἡ κριτική καί ἡ ἀδιάκοπη ἀναδημιουργία τῆς ὁλότητας τῆς καθημερινῆς ζωῆς πρέπει νά μᾶς ἀπασχολήσουν μέσα στίς συνθῆκες τῆς σημερινῆς καταπίεσης, μέ στόχο τήν ἐξόντωση αὐτῶν τῶν συνθηκῶν.

Κανένα πρωτοποριακό πολιτιστικό κίνημα δέν μπορεῖ ν' ἀναλάβει κάτι τέτοιο, ἀκόμα κι ἄν ἔχει ἐπαναστατικές τάσεις. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά ὁποιοδήποτε ἐπαναστατικό κόμμα πού ἔχει ὀργανωθεῖ ἀκολουθώντας τό παραδοσιακό μοντέλο, ἀκόμα κι ἄν δίνει μεγάλη σημασία στήν κριτική τῆς κουλτούρας (καί μ' αὐτήν τήν ἔννοια ὁρίζουμε τό σύνολο τῶν καλλιτεχνικῶν κι ἐννοιολογικῶν ἐργαλείων μέ τά ὁποῖα μιά κοινωνία παρουσιάζεται στόν ἑαυτό της καί καταδείχνει αὐτό πού θεωρεῖ σάν σκοπό τῆς

ζωῆς). Αὐτή ἡ κουλτούρα κι αὐτή ἡ πολιτική ἔχουν φθαρεῖ ἀμετάκλητα. Δικαιολοφημένα οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι τίς βαριοῦνται. Ὁ ἐπαναστατικός μετασχηματισμός τῆς καθημερινῆς ζωῆς δέν τοποθετεῖται σέ κάποιο ἀόριστο μέλλον. Βρίσκεται ἀκριβῶς μπροστά μας, χάρη στήν ἀνάπτυξη τοῦ μοντέρνου καπιταλισμοῦ καί τῶν ἀφόρητων ἐπιταγῶν του. Ἄν δέν νικήσουμε, ἡ μοντέρνα σκλαβιά θά γίνει παντοδύναμη. Ὁ ἐπαναστατικός μετασχηματισμός τῆς καθημερινῆς ζωῆς θά σημάνει τό τέλος κάθε ἐξειδικευμενης πολιτικῆς καί κάθε μονόπλευρης καί ἀποθηκευμένης σάν ἐμπόρευμα καλλιτεχνικῆς ἔκφρασης.

Νά ποιό θά 'ναι τό ἔργο μιᾶς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης, πού ἀπό τόν σχηματισμό της κιόλας δέν θ' ἀκολουθήσει κανένα παραδοσιακό μοντέλο.

Γκύ - Ε. Ντεμπόρ

Τό κείμενο αὐτό εἶναι μιᾶς διάλεξης πού δόθηκε στίς 17 Μαΐου τοῦ 1961, μέ μαγνητόφωνο, στήν Ὁμάδα Ἔρευνας τῆς καθημερινῆς ζωῆς, τήν ὁποία ὀργάνωσε ὁ Ἀνρύ Λεφέβρ στό Κέντρο Κοινωνιολογικῶν Μελετῶν τοῦ γαλλικοῦ Ἐθνικοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

κεντρικό ὄργανο τῶν τμημάτων τῆς καταστασιακῆς διεθνοῦς

τεῦχος 7 - Ἀπρίλιος 1962
διευθυντής: Γκ. - Ἐ. Ντεμπόρ.

Ἡ σύνταξη αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης γίνεται ἀπό τό Κεντρκό Συμβούλιο τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς:
Βανεγκέμ (Vaneigem), Κοτάνυϊ, Λάουζεν, Ντεμπόρ.

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν' ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

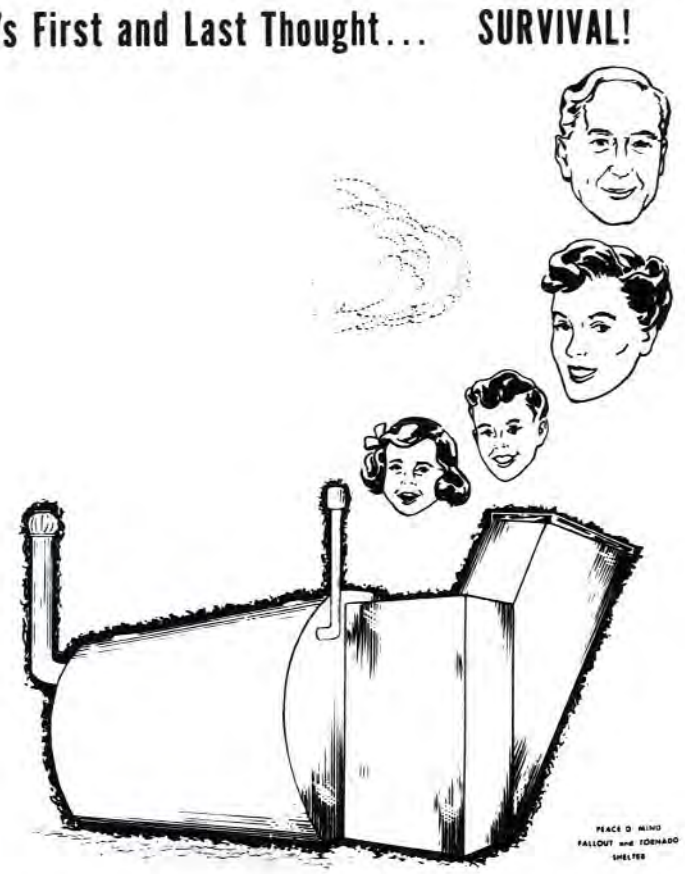
Η ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΧΕΙΜΕΡΙΑΣ ΝΑΡΚΗΣ

Ἡ «ἰσορροπία τρόμου» ἀνάμεσα σέ δυό ἀνταγωνιστικές ὁμάδες κρατῶν, πού ἀποτελεῖ τό πιό φανερό ἀπό τά βασικά δεδομένα τῆς τωρινῆς παγκόσμιας πολιτικῆς, εἶναι καί ἰσορροπία παραίτησης: ἀπό τή μιά μεριά, ὁ καθένας ἀπό τούς ἀνταγωνιστές ὀφείλει νά παραιτεῖται γιά χάρη τῆς ἐπιβίωσης τοῦ ἄλλου· ἀπό τήν ἄλλη, μέσα στά σύνορά τους, ἡ «ἰσορροπία τρόμου» στηρίζεται κι ἀναπαράγει τήν παραίτηση τῶν ἀνθρώπων, τήν ἐγκατάλειψή τους σέ μιά μοίρα πού ἔχει ξεφύγει τόσο ἀπόλυτα ἀπό τά χέρια τους, ὥστε ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξη τοῦ πλανήτη καταντάει ζήτημα τύχης, ζήτημα τῆς προσοχῆς καί τῆς ἐπιδεξιότητας κάποιων ἀπρόσιτων στρατηγῶν. Αὐτή ἡ παραίτηση συνεπάγεται αὐστηρά τή γενικευμένη ἐγκατάλειψη σέ ὅ,τι ὑπάρχει, δηλαδή στίς συνυπάρχουσες ἐξουσίες τῶν εἰδικῶν πού ὀργανώνουν αὐτήν τή μοίρα. Ἀπό τήν πλευρά τους, χάρη σ' αὐτήν τήν ἰσορροπία, αὐτοί οἱ εἰδικοί κερδίζουν ἕνα παραπάνω πλεονέκτημα ἐφόσον τούς ἐπιτρέπει νά ἐξουδετερώνουν μέ ταχύτητα κάθε πρωτότυπο πείραμα χειραφέτησης πού γεννιέται ξαφνικά στό περιθώριο τῶν συστημάτων τους (μέ πρῶτο τό σημερινό κίνημα τῶν ὑπανάπτυκτων χωρῶν). Εἶναι γνωστό ὅτι χάρη σ' αὐτόν τό μηχανισμό ἐξουδετέρωσης μιᾶς ἀπειλῆς μέσω τῆς προβολῆς μιᾶς ἄλλης – καί δέν ἔχει σημασία ποιός προστάτης κερδίζει σέ κάθε περίπτωση – συντρίφτηκε ἡ ἐπαναστατική ἔκρηξη στό Κογκό μέ τήν ἀποστολή τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος τοῦ Ο.Η.Ε. (δυό μέρες μετά τήν ἀπόβασή του, στίς ἀρχές τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1960, τά στρατεύματα τῆς Γκάνα, πού εἶχαν φτάσει πρῶτα, χρησιμοποιήθηκαν γιά τήν καταστολή τῆς ἀπεργίας τῶν συγκοινωνιῶν στή Λεοπολντβίλ)· καί τό ἴδιο σενάριο

ἐπαναλήφθηκε στήν Κούβα μέ τό σχηματισμό ἑνός μοναδικοῦ κόμματος (τό Μάρτιο τοῦ 1962 ὁ γνωστός ἀπό τό ρόλο του στήν καταστολή τῆς ἱσπανικῆς ἐπανάστασης στρατηγός Λίστερ, ἀναγορεύτηκε ἐπίτιμος στρατάρχης τοῦ κουβανέζικου στρατοῦ).

Στήν πραγματικότητα τά δυό στρατόπεδα δέν προετοιμάζουν πόλεμο. Στόχος τους εἶναι ἡ ἀπεριόριστη διατήρηση αὐτῆς τῆς ἰσορροπίας, πού ἀνταποκρίνεται ἄψογα στήν ἐσωτερική σταθεροποίηση τῆς ἐξουσίας τους. Δέν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία πώς αὐτός ὁ στόχος θά κινητοποιήσει τεράστια ἀποθέματα, ἐφόσον τούς ἐπιβάλλει νά ἐκμεταλλευτοῦν ὅσο περισσότερο γίνεται τό θέαμα τῆς πιθανότητας ἑνός πολέμου. Ἔτσι ὁ Μπάρρυ Κόμμονερ, πρόεδρος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς στήν ὁποία ἡ κυβέρνηση τῶν Η.Π.Α. ἀνάθεσε τήν ἐκτίμηση τῶν καταστροφῶν ἑνός θερμοπυρηνικοῦ πολέμου, δήλωσε ὅτι μιά ὥρα μετά τήν ἔκρηξη αὐτοῦ τοῦ πολέμου θά 'χουν σκοτωθεῖ εἰκοσιτέσσερα ἑκατομμύρια ἀμερικανοί, ἐνῶ οἱ ἄλλοι δέν θά 'χουν καμμιά ἐλπίδα νά συνεχίσουν μιά φυσιολογική ζωή. Τά στρατηγεῖα, πού ἔχουν υἱοθετήσει ὡς μονάδα μετρήσεως τό *mégabody* (ἕνα ἑκατομμύριο πτώματα), δέχτηκαν ὅτι εἶναι τελείως μάταιο νά προχωρήσουν τούς ὑπολογισμούς τους πέρα ἀπό τίς πρῶτες δώδεκα ὧρες, ἐφόσον δέν διαθέτουν τήν πληροφορία τοῦ πειράματος πού ἀπαιτεῖται γιά ἕναν παραπέρα σχεδιασμό. Σύμφωνα μέ τόν Νίκολας Βίτσνεϋ, μιά πρωτοποριακή τάση τῆς ἀμερικάνικης ἀμυντικῆς θεωρίας ἔφτασε στό σημεῖο νά ὑποστηρίξει ὅτι «ὁ καλύτερος τρόπος γιά ν' ἀποτραπεῖ ὁ κίνδυνος ἐπίθεσης εἶναι ἡ τοποθέτηση μιᾶς γιγάντιας θερμοπυρηνικῆς βόμβας στά βάθη τῆς γῆς: ἄν ὁ ἀντίπαλος τολμήσει ἐπίθεση, ἡ βόμβα θά πυροδοτοῦνταν κι ἡ Γῆ θά γινόταν κομμάτια» (*Le Monde*, 5 Ἰανουαρίου 1962).

Δεν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ θεωρητικοί αὐτοῦ τοῦ «συστήματος τῆς Ἔσχατης Κρίσης» (*Doomsday System*) βρῆκαν τό ἀπόλυτο ὅπλο τῆς ὑποταγῆς, ἐκφράζοντας γιά πρώτη φορά μέ συγκεκριμένες τεχνικές δυνάμεις τήν ἄρνηση τῆς ἱστορίας. Ὡστόσο ἡ αὐστηρή λογική αὐτῶν τῶν θεωρητικῶν ἀνταποκρίνεται σέ μιά μόνο πλευρά τῆς ἀντιφατικῆς ἀνάγκης τῆς κοινωνίας τῆς ἀλλοτρίωσης, μιᾶς κοινωνίας πού ἐπιδιώκει ἀμείωτα νά ἐμποδίσει τή ζωή τῶν ἀνθρώπων, ὀργανώνοντας τήν ἐπιβίωσή τους (βλ. τήν ἀντίθεση τῶν ἐννοιῶν «ζωή» κι «ἐπιβίωση» ὅπως τήν περιγράφει ὁ Βανεγκέμ στίς *Βασικές Κοινοτοπίες*). Ἔτσι τό *Doomsday System*, περιφρονώντας ἀκόμα καί τήν ἐπιβίωση πού ἀποτελεῖ ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς σημερινῆς καί μελλοντικῆς ἐκμετάλλευσης τῆς ἀνθρώπινης ἐργασίας, παίζει ἁπλῶς τό ρόλο

τοῦ ὕστατου ἐπιχειρήματος τῶν γραφειοκρατῶν ἀρχόντων μας, τόν κατά παράδοξο τρόπο ρόλο τοῦ ἐγγυητῆ τῆς σοβαρότητάς τους. Συνολικά ὅμως γιά νά 'ναι ἀποτελεσματικό αὐτό τό θέαμα τοῦ ἐπερχόμενου πολέμου πρέπει ἀπό τώρα κιόλας νά ρυθμίσει τήν εἰρήνη πού γνωρίζουμε, ἐξυπηρετώντας τίς θεμελιώδεις ἀπαιτήσεις της.

'Απ' αὐτήν τήν ἄποψη ἡ τρομακτική διάδοση τῶν ἀντιατομικῶν καταφύγιων μέσα στό 1961, σημαδεύει ἀποφασιστικά τόν ψυχρό πόλεμο, σημειώνοντας ἕνα ποιοτικό ἅλμα πού ἀργότερα θά φανεῖ ἡ σημασία του στή διαδικασία σχηματισμοῦ μιᾶς παγκόσμιας, κυβερνοποιημένης κι ὁλοκληρωτικῆς κοινωνίας. Ἡ κίνηση αὐτή ἄρχισε στίς Η.Π.Α, ὅπου τόν περασμένο 'Ιανουάριο, ὁ Κέννεντυ μπόρεσε κιόλας νά βεβαιώ-

σει τό Κογκρέσο ὅτι: «Τό πρῶτο σοβαρό πρόγραμμα καταφυγίων τῆς πολιτικῆς ἄμυνας ἔχει ἀρχίσει νά ἐφαρμόζεται μέ τόν ἐντοπισμό, τή χαρτογράφιση καί τήν ὑποθήκευση πενῆντα ἑκατομμυρίων οἰκοπέδων. Ζητῶ λοιπόν τή συγκατάθεσή σας γιά τήν ὑποστήριξη πού ἔδωσαν οἱ ὁμοσπονδιακές ἀρχές στήν κατασκευή ἀντιατομικῶν καταφυγίων στά σχολεῖα, τά νοσοκομεῖα καί σ' ἄλλους παρόμοιους χώρους» (*Μήνυμα γιά τήν κατάσταση τῆς Ἕνωσης*). Αὐτή ἡ κρατική ὀργάνωση τῆς ἐπιβίωσης ἐπεκτάθηκε γρήγορα, περισσότερο ἤ λιγότερο μυστικά, καί στίς ἄλλες σημαντικές χῶρες τῶν δυό στρατόπεδων. Ἡ Ὁμοσπονδιακή Γερμανία γιά παράδειγμα, ἀσχολήθηκε πρῶτα πρῶτα μέ τήν ἐπιβίωση τοῦ καγκελλάριου Ἀντενάουερ καί τοῦ ἐπιτελείου του (ἐνῶ ἡ δημόσια ἀποκάλυψη αὐτῶν τῶν ἔργων ὁδήγησε στήν κατάσχεση τοῦ περιοδικοῦ *Quick* τοῦ Μονάχου). Ἡ Σουηδία κι ἡ Ἑλβετία σκάβουν συλλογικά καταφύγια στά βουνά τους, ὅπου θαμμένοι οἱ ἐργάτες μέ τά ἐργοστάσιά τους θά ἐξακολουθοῦν νά παράγουν, χωρίς νά ἐγκαταλείπουν τή θέση τους, μέχρι τήν ἀποθέωση τοῦ *Doomsday System*. Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ βάση τῆς πολιτικῆς ἄμυνας βρίσκεται στίς Η.Π.Α. ὅπου ἀνθοῦν πλῆθος ἑταιρίες – ἡ *Peace O' Mind Shelter Company* στό Τέξας, ἡ *American Survival Products Corporation* στό Μαίρυλαντ, ἡ *Fox Hole Shelter Inc.* στήν Καλιφόρνια ἤ ἡ *Bee Safe Manufacturing Company* στό Ὄχάιο –, διαφημίζοντας κι ἐγκαθιστώντας πολυάριθμα ἰδιωτικά καταφύγια, δηλαδή καταφύγια πού ἀποτελοῦν ἀτομική ἰδιοκτησία γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἐπιβίωσης κάθε οἰκογένειας. Ἀπ' ὅ,τι ξέρουμε γύρω ἀπ' αὐτήν τή μόδα ἀναπτύσσεται μιά καινούργια ἑρμηνεία τῆς θρησκευτικῆς ἠθικῆς, καθώς διάφοροι κληρικοί ὑποστηρίζουν ὅτι θά πρέπει ν' ἀπαγορευτεῖ, ἀκόμα καί μέ τ' ὅπλο στό χέρι, ἡ εἴσοδος ἀγνώστων ἤ καί φίλων σ' αὐτά τά καταφύγια, ὥστε νά σωθεῖ ἡ οἰκογένεια καί μόνο. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἠθική θά πρέπει νά προσαρμοστεῖ στό ζήτημα τῶν καταφυγίων, ὥστε νά συνδράμει στήν τελειοποίηση αὐτῆς τῆς τρομοκρατίας, τῆς συμμόρφωσης ὅλων σ' ἕναν κανόνα πού διατρέχει κάθε διαφήμιση στό μοντέρνο καπιταλισμό. Μέχρι τώρα ἦταν δυσβάστακτο ν' ἀντικρύζεις τήν οἰκογένειά σου καί τούς γείτονές σου χωρίς νά 'χεις τό τάδε αὐτοκίνητο πού σοῦ ἐπιτρέπει ν' ἀνέβεις μέ πίστωση σέ κάποιο μισθολογικό ἐπίπεδο (εὔκολα ἀναγνωρίσιμο στά μεγάλα ἀστικά σύνολα ἀμερικάνικου τύπου, ὅπου ἡ οἰκοδόμηση τῶν συνόλων κατοικιῶν γίνεται μέ βάση αὐτό τό μισθολογικό ἐπίπεδο). Τώρα θά 'ναι ἀκόμα πιό δύσκολο νά μήν ἐξασφαλίσεις στούς δικούς σου ἐκεῖνο τό ἐπίπεδο ἐπιβίωσης

πού μπορεῖς, σύμφωνα μέ τίς συνθῆκες τῆς ἀγορᾶς.

Γενική ἦταν ἡ ἄποψη ὅτι στίς Η.Π.Α., ἀπό τό 1955 κιόλας, ἕνας σχετικός κορεσμός στή ζήτηση «ἀγαθῶν διαρκείας» προκαλοῦσε μιά ἀνεπάρκεια τῆς τόνωσης πού θά 'πρεπε νά προσφέρει ἡ κατανάλωση στήν οἰκονομική ἀνάπτυξη. Γι' αὐτό ἀκριβῶς ἐπιβλήθηκαν σέ τέτοιο βαθμό τά κάθε λογῆς εὐτελή ἀντικείμενα, τά λεγόμενα γκάτζετς (gadgets), πού ἐκπροσωποῦν μιά ἐξαιρετικά εὐέλικτη παραφυάδα τοῦ τομέα τῶν ἀγαθῶν μέσης διάρκειας. Ἡ σημασία τοῦ καταφυγίου γίνεται ὁλοφάνερη σ' αὐτήν τήν προοπτική τῆς ἀναγκαίας αὔξησης τῆς ἀνάπτυξης. Μέ τήν ἐγκατάσταση τῶν καταφυγίων καί τίς προβλεπόμενες προεκτάσεις, ὅ,τι φτιάξαμε πάνω στή γῆ ὑποχρεωνόμαστε νά τό φτιάξουμε καί ὑπόγεια. Τό πῶς θά ἐξοπλίσουμε ἕνα σπίτι θά μᾶς ἀπασχολεῖ πιά δυό φορές. Ἔτσι βρισκόμαστε μπροστά στήν ἐπιβολή μιᾶς καινούργιας ἔννοιας τῆς διάρκειας, σέ μιά καινούργια διάσταση. Αὐτές οἱ ὑπόγειες ἐπενδύσεις σέ στρώματα πού μέχρι τώρα ἡ κοινωνία τῆς ἀφθονίας εἶχε ἀφήσει ἀνεκμετάλλευτα, θά φέρουν μιά ἄνθιση στήν παραγωγή καί στήν κατανάλωση τῶν ἀγαθῶν μέσης διάρκειας πού ἤδη χρησιμοποιοῦνται στήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς· κι ἀκόμα μιά ἄνθιση τῆς βιομηχανίας τῶν κονσερβῶν, ἐφόσον κάθε καταφύγιο πρέπει νά διαθέτει τό μέγιστο δυνατό ἀπόθεμα τροφίμων. Ἄλλο τόσο θά γνωρίσει ἄνθιση ἡ βιομηχανία καινούργιων καί ἰδιαίτερων γκάτζετς, σάν τίς πλαστικές σακκοῦλες πού θά τυλίγουν ὅσους πεθαίνουν στά καταφύγια, συνεχίζοντας ἀσφαλῶς νά βρίσκονται στόν ἴδιο χῶρο μέ τούς ζωντανούς.

Βέβαια δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε ὅτι ὅλ' αὐτά τά ἰδιωτικά καταφύγια εἶναι ἐλάχιστα ἀποτελεσματικά (γιά παράδειγμα ἐξαιτίας τεχνικῶν παραλείψεων τόσο ἀνόητων ὅσο ἡ ἔλλειψη ἑνός αὐτόνομου συστήματος παροχῆς ὀξυγόνου) κι ὅτι ἀκόμα καί τά πιό τελειοποιημένα συλλογικά καταφύγια θά προσφέρουν ἕνα ἐλάχιστο περιθώριο ἐπιβίωσης ἄν κατά τύχη ξεσπάσει πραγματικά ὁ θερμοπυρηνικός πόλεμος. Ὅπως ὅμως συμβαίνει μ' ὅλους τούς νταβατζῆδες, ἡ ἀντιατομική προστασία εἶναι ἁπλῶς πρόφαση. Ἡ ἀληθινή χρησιμότητα τῶν καταφυγίων βρίσκεται στή μέτρηση (καί συνεπῶς στήν ἐνίσχυση) τῆς δουλικότητας τῶν ἀνθρώπων καί στή χρησιμοποίησή της γιά τούς σκοπούς αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Σάν δημιουργία ἑνός καινούργιου καταναλώσιμου ἀγαθοῦ στήν κοινωνία τῆς ἀφθονίας, τά καταφύγια ἀποδεικνύουν καλύτερα ἀπό κάθε ἄλλο προϊόν ὅτι ἡ ἐξουσία μπορεῖ νά βάζει τούς ἀνθρώπους νά δουλεύουν γιά νά ἱκανοποιήσουν διάφορες τεχνητές ἀνάγκες, πού ὁπωσδήποτε «παραμένουν ἀνάγκες

χωρίς ποτέ νά 'ταν ἐπιθυμίες» (βλ. *Προκαταρκτικά τῆς 20 Ἰουλίου 1960*) καί χωρίς νά ὑπάρχει περίπτωση νά γίνουν ἐπιθυμίες. Ἡ δύναμη αὐτῆς τῆς κοινωνίας, ἡ ἐπίφοβη αὐτοματική εὐφυΐα της, μπορεῖ νά μετρηθεῖ σ' αὐτήν τήν ὁριακή περίπτωση πού τελικά θά μποροῦσε νά διακηρύξει βίαια ὅτι ἐπιβάλλει μιά τόσο κενή κι ἀπελπιστική ζωή, ὥστε ἡ καλύτερη λύση θά 'ταν νά κρεμαστοῦμε, δίνοντάς της τήν εὐκαιρία νά προωθήσει μιά ἀκόμα καθαρή κι ἀποδοτική ἐπιχείρηση κατασκευάζοντας τυποποιημένες κρεμάλες. Ἀλλά ἡ ἔννοια τῆς ἐπιβίωσης, μέσα σ' ὅλον αὐτόν τόν καπιταλιστικό πλοῦτο της, σημαίνει μιά αὐτοκτονία πού διαρκῶς ἀναβάλλεται μέχρι τήν τελική ἐξάντληση, μιά καθημερινή καί μέχρι τό θάνατο ἀπάρνηση τῆς ζωῆς. Τό δίκτυο τῶν καταφυγίων – πού δέν προορίζονται νά χρησιμοποιηθοῦν κατά τόν πόλεμο ἀλλά ἀμέσως μετά – δίνει μιά, πρός τό παρόν ὑπερβολική καί χοντροκομμένη εἰκόνα τῆς ζωῆς ὅταν θά 'χει τελειοποιηθεῖ ὁ γραφειοκρατικός καπιταλισμός. Ἕνας νεοχριστιανισμός ἀντικαθιστᾶ τό χριστιανικό ἰδεῶδες τῆς θυσίας καί τῆς ἀπάρνησης, μιά καινούργια ταπεινοφροσύνη προσαρμοσμένη στίς ἐπιταγές τῆς βιομηχανικῆς ἀνάπτυξης. Ὁ κόσμος τῶν καταφυγίων δέν ἀρνιέται πώς εἶναι μιά κοιλάδα δακρύων μέ κλιματιζόμενο ἀέρα. Ὁ συνασπισμός τῶν μάνατζερς καί τῶν κάθε λογῆς παπάδων τους μπορεῖ νά συμφωνήσει σ' ἕνα ἑνωτικό σύνθημα: ἐξουσία τῆς καταληψίας σύν ὑπερκατανάλωση.

Ἡ ἐπιβίωση, τό ἀντίθετο τῆς ζωῆς, ἄν καί σπάνια γίνεται ἀποδεκτή τόσο καθαρά ὅσο στήν περίπτωση τῶν ἀγοραστῶν καταφυγίων τοῦ 1961, ξαναβρίσκεται σ' ὅλα τά ἐπίπεδα τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀλλοτρίωση. Τή συναντᾶμε στήν παλιά ἀντίληψη τῆς τέχνης, πού τόνιζε κυρίως τήν ἐπιβίωση μέσω τοῦ ἔργου, θεωρώντας το ὁμολογία ἀπάρνησης τῆς ζωῆς, δικαιολογία καί παρηγοριά συνάμα (ἰδιαίτερα ἀπό τήν ἀστική ἐποχή τῆς αἰσθητικῆς, πού ἀποτέλεσε γήινο ὑποκατάστατο τοῦ θρησκευτικοῦ).

Τήν ξαναβρίσκουμε ἀκόμα καί στό πιό στοιχειῶδες στάδιο τῆς ἀνάγκης, στήν ἀνάγκη γιά τροφή καί κατοικία, μ' αὐτόν τόν «ἐκβιασμό στό ὄνομα τῆς χρησιμότητας» πού καταγέλλει τό *Στοιχειῶδες Πρόγραμμα* τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας (*Καταστασιακή Διεθνής* 6), ἕνα ἐκβιασμό πού ἐξουδετερώνει κάθε ἀνθρώπινη κριτική τοῦ περιβάλλοντος «μέ τό ἁπλό ἐπιχείρημα ὅτι χρειαζόμαστε στέγη».

Ἡ καινούργια κατοικία πού διαμορφώνεται στά «μεγάλα συγκροτήματα κατοικιῶν» εἶναι στενά συνδεδεμένη μέ τήν ἀρχιτεκτονική τῶν καταφυγίων. Ἁπλῶς ἐκπροσωπεῖ ἕνα κατώτερο στάδιό της, παρ'

ὅλο πού ἡ συγγένειά τους εἶναι μεγάλη καί τό πέρασμα ἀπό τή μιά στήν ἄλλη γίνεται μέ ἐνιαῖο τρόπο: πρῶτο παράδειγμα στή Γαλλία εἶναι αὐτό τό συγκρότημα πού χτίστηκε στή Νίκαια ἔχοντας γιά ὑπόγειο ἕνα ἀντιατομικό καταφύγιο γιά τούς κατοίκους του. Ἡ συγκεντρωτική ὀργάνωση τῆς ἐπιφάνειας ἀποτελεῖ φυσιολογική κατάσταση μιᾶς σχηματιζόμενης κοινωνίας, πού ἡ παθολογική ὑπερβολή της συνοψίζεται θαυμάσια στίς ὑπόγειες κατασκευές της. Αὐτή ἡ ἀρρώστια ἀποκαλύπτει καλύτερα τό σχῆμα αὐτῆς τῆς ὑγείας. Στήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἡ πολεοδομία τῆς ἀπελπισίας κυριαρχεῖ ὅλο καί πιό γρήγορα ὄχι μόνο στά ἀστικά κέντρα τῶν Η.Π.Α., ἀλλά καί σ' αὐτά πολύ πιό καθυστερημένων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ἤ ἀκόμα καί στήν Ἀλγερία τῆς νεοαποικιακῆς περιόδου ὅπου ἐγκαινιάστηκε τό «Σχέδιο Κονσταντίν».

Στά τέλη τοῦ 1961, ἡ πρώτη μορφή τοῦ γαλλικοῦ ἐθνικοῦ χωροταξικοῦ σχεδίου (πού στή συνέχεια πῆρε ἠπιότερες μορφές), στό κεφάλαιο γιά τήν περιοχή τοῦ Παρισιοῦ ἐπέκρινε «τήν ἐμμονή ἑνός ἀδρανοῦς πληθυσμοῦ νά κατοικεῖ μέσα στήν πρωτεύουσα» ἐνῶ, σύμφωνα μέ τούς εἰδικούς τῆς εὐτυχίας καί τοῦ μέλλοντος, «θά μποροῦσε νά κατοικήσει πιό εὐχάριστα ἔξω ἀπό τό Παρίσι». Ζητοῦσαν λοιπόν νά ἐξαλειφτεῖ αὐτός ὁ ἐνοχλητικός παραλογισμός, νομιμοποιώντας «τή συστηματική ἀποθάρρυνση τῆς παραμονῆς αὐτῶν τῶν ἄεργων» στό Παρίσι.

Φυσικά ἐπειδή ἡ κυριότερη ἄξια λόγου δραστηριότητα εἶναι ἡ συστηματική – καί μέχρι τή συγκεκριμένη ἐξάλειψή τους – ἀποθάρρυνση τῶν ὑπολογισμῶν τῶν μάνατζερς πού κινοῦν μιά τέτοια κοινωνία, κι ἐπειδή οἱ ἴδιοι τή σκέφτονται πολύ πιό σταθερά ἀπό τό ναρκωμένο πλῆθος τῶν ἐκτελεστῶν, οἱ προγραμματιστές στήνουν τ' ἀμυντικά συστήματά τους σ' ὅλες τίς σημερινές διαμορφώσεις τοῦ ἐδάφους. Μέ τήν κανονική μορφή μιᾶς κατοικίας ἤ μέ τήν «πληθωρική» μορφή ἑνός οἰκογενειακοῦ τάφου πού θά κατοικηθεῖ προληπτικά, ὁ σχεδιασμός καταφυγίων γιά τόν πληθυσμό πρέπει ν' ἀποτελέσει καταφύγιο προστασίας τῆς ἐξουσίας αὐτῶν τῶν εἰδικῶν. Τ' ἀφευτικά πού ἐλέγχουν τή μέγιστη δυνατή κονσερβοποίηση κι ἀπομόνωση τῶν σκλάβων τους, ἀκριβῶς ἐπειδή ἀνακατεύονται μ' αὐτήν τήν ἐπιχείρηση ξέρουν ν' ἀμύνονται γιά στρατηγικούς σκοπούς. Οἱ Ὡσμάν (Haussmann) τοῦ 20ου αἰώνα, οἱ σημερινοί πολεοδόμοι-στρατηγοί δέν ἔχουν πιά ἀνάγκη νά σιγουρέψουν τήν ἀνάπτυξη τῶν κατασταλτικῶν δυνάμεών τους χαράζοντας εὐθεῖες ὁδούς καί τετράγωνα στίς παλιές συνοικίες τῶν πόλεων. Διασκορπίζοντας τόν κόσμο στό ἔπακρο σ' αὐτές τίς μοντέρνες πόλεις πού ἐνσαρκώνουν τήν τετραγωνική χάραξη στήν καθαρή της μορφή (ὅπου ἡ ἀδυναμία τῶν ἀφοπλισμένων καί χωρίς μέσα ἐπικοινωνίας μαζῶν μεγαλώνει ὅλο

καί περισσότερο ἀκολουθώντας τίς ὅλο καί τελειότερα τεχνικά ἐξοπλισμένες δυνάμεις τῆς ἀστυνομίας), χτίζουν ἄτρωτες πρωτεύουσες, ὅπου γιά περισσότερη σιγουριά ὅλοι οἱ κάτοικοι θά 'ναι μέλη τῆς ἡγετικῆς γραφειοκρατίας.

Σέ διαφορετικά στάδια ἀνάπτυξης αὐτῶν τῶν πόλεων-κυβερνήσεων μποροῦμε νά διακρίνουμε: τή «στρατιωτική ζώνη» τῶν Τιράνων, μιά συνοικία ξεκομμένη ἀπό τήν πόλη, πού προφυλάσσεται ἀπό τό στρατό καί συγκεντρώνει τίς κατοικίες τῶν ἡγετῶν τῆς 'Αλβανίας, τό κτίριο τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς, ἐκπαιδευτικές καί νοσοκομειακές ἐγκαταστάσεις, μαγαζιά καί χώρους ψυχαγωγίας γι' αὐτήν τήν ἐλίτ πού ζεῖ σέ πλήρη αὐτάρκεια. Τή διοικητική πόλη τοῦ Μαύρου Βράχου, πού χτίστηκε μέσα σ' ἕνα χρόνο γιά νά γίνει πρωτεύουσα τῆς 'Αλγερίας ἀπό τή στιγμή πού ἔγινε φανερό ὅτι οἱ γαλλικές ἀρχές δέν κατάφερναν πιά νά σταθοῦν κανονικά μέσα σέ μιά μεγάλη πόλη (ἡ διοικητική πόλη ἐκπληρώνει ἀντίστοιχη λειτουργία μέ τή «στρατωτική ζώνη» τῶν Τιράνων, μέ τή μόνη διαφορά ὅτι χτίστηκε σέ χέρσο ἔδαφος). Τέλος τό καλύτερο παράδειγμα μᾶς προσφέρει ἡ Μπραζίλια πού κυριολεκτικά φυτεύτηκε στό κέντρο μιᾶς ἔρημης ἔκτασης κι ἐγκαινιάστηκε μέ τήν καθαίρεση τοῦ Κουάδρος ἀπό τούς στρατιωτικούς του καί τίς ἀπαρχές ἑνός ἐμφυλίου πολέμου στή Βραζιλία, πού λίγο ἔλειψε νά φτάσει τή γραφειοκρατική πρωτεύουσα (ἡ ὁποία, ὅπως εἶναι γνωστό, ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα ἐπιτυχίας τῆς λειτουργικῆς ἀρχιτεκτονικῆς).

Καθώς τά πράγματα βρίσκονται σ' αὐτό τό σημεῖο, βλέπουμε πολλούς εἰδικούς νά καταγγέλουν διάφορους ἀνησυχητικούς παραλογισμούς. 'Ωστόσο, ἐπειδή δέν ἔχουν καταλάβει τήν κεντρική λογική (λογική μιᾶς συνεχτικῆς παραφροσύνης) πού κινεῖ αὐτούς τούς φανερούς μεμονωμένους παραλογισμούς – τούς ὁποίους οἱ ἴδιοι ἐνισχύουν μέ τίς ἀσχολίες τους –, καταγγέλλουν τό παράλογο μ' ἕναν τρόπο ἐξίσου παράλογο ὡς πρός τή μορφή καί τά μέσα του. Τί νά σκεφτεῖ κανείς γι' αὐτούς τούς ἐνιακόσιους καθηγητές ὅλων τῶν πανεπιστημίων καί τῶν ἰνστιτούτων ἐρευνῶν τῆς Νέας 'Υόρκης καί τῆς Βοστώνης, πού τίς 30 Δεκεμβρίου τοῦ 1961 ἀπευθύνθηκαν ἐπίσημα, μέσω τῆς *New-York Herald Tribune* στόν πρόεδρο Κέννεντυ καί στόν κυβερνήτη Ροκφέλλερ – λίγες μέρες πρίν ὁ Κέννεντυ ἀνακοινώσει μέ περηφάνεια τά πρῶτα πενῆντα ἑκατομμύρια καταφύγια –, θέλοντας νά τούς πείσουν γιά τόν ὀλέθριο χαρακτήρα τῆς «πολιτικῆς ἄμυνας»; Τί νά σκεφτεῖ κανείς γιά τήν πολλαπλασιαζόμενη ὀρδή τῶν κοινωνιολόγων, δικαστῶν, ἀρχιτεκτόνων, ἀστυνομικῶν, ψυχολόγων, παιδαγωγῶν, ὑγιεινολόγων, ψυχιάτρων καί δημοσιογράφων, πού συναντιοῦνται ἀσταμάτητα σέ διάφορα συνέδρια, ἐπιτροπές καί συζητήσεις, ψάχνοντας ὅλοι τους κάποια ἄμεση λύση γιά νά ἐξανθρωπίσουν τά «μεγά-

λα συγκροτήματα»; Ὁ ἐξανθρωπισμός τῶν μεγάλων συγκροτημάτων εἶναι φενακισμός τόσο γελοῖος ὅσο κι ὁ ἐξανθρωπισμός τοῦ πυρηνικοῦ πολέμου, καί γιά τούς ἴδιους λόγους. Τά καταφύγια ἀνάγουν ὄχι τόν πόλεμο ἀλλά τήν ἀπειλή πολέμου στό «ἀνθρώπινο μέτρο» της, δηλαδή σ' αὐτό πού καθορίζει τόν ἄνθρωπο στό μοντέρνο καπιταλισμό: στό καθῆκον τῆς κατανάλωσης. Ὅλη ἡ ἔρευνα γιά τόν ὑποτιθέμενο ἐξανθρωπισμό, σκοπεύει ἁπλῶς νά συνενώσει τά πιό ἀποτελεσματικά ψέμματα ὥστε νά ἐξουδετερωθεῖ ἡ ἀντίσταση τῶν ἀνθρώπων. Κι ἐνῶ ἡ πλήξη κι ἡ ἀπόλυτη ἀπουσία κοινωνικῆς ζωῆς σφυροκοποῦν τά μεγάλα συγκροτήματα τῶν προαστίων τόσο ἄμεσα καί ἁπτά ὅσο καί τό κρύο τό Βερχογιάνσκ, διάφορα γυναικεῖα περιοδικά ἀφιερώνουν ἄρθρα τους γιά τήν τελευταία μόδα σ' αὐτά τά καινούργια προάστια, φωτογραφίζοντας στούς δρόμους τους τά μαννεκέν τους καί παίρνοντας συνεντεύξεις ἀπό ἱκανοποιημένους ἀνθρώπους. Κι ἐπειδή ἡ ἀποκτηνωτική ἐξουσία τοῦ σκηνικοῦ μετριέται στή διανοητική ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν, τονίζουν πόσο γιά τίς διάφορες ἀνωμαλίες φταίει ἡ ἔλλειψη «σωστῆς» κατοικίας στίς παλιότερες ἐξαθλιωτικές συνθῆκες. Ἡ τελευταία ρεφορμιστική θεωρία στηρίζει τίς ἐλπίδες της σ' ἕνα εἶδος πολιτιστικοῦ κέντρου, χωρίς ν' ἀναφέρει δημόσια αὐτήν τή λέξη γιά νά μή διώξει τόν κόσμο. Στά σχέδια τοῦ Συνδικάτου Ἀρχιτεκτόνων τοῦ Σηκουάνα, τό προκατασκευασμένο «μπιστρό-λέσχη» πού ὑποτίθεται ὅτι θά ἐξανθρωπίσει τό ἔργο τους, ἔχει τή μορφή κυβικῆς «πλαστικῆς κυψέλης» (28X18X4 μέτρα) «μ' ἕνα σταθερό στοιχεῖο: τό μπιστρό πού δέν θά πουλᾶ ἀλκοόλ ἀλλά μόνον καπνό κι ἐφημερίδες, ἐνῶ ὁ ὑπόλοιπος χῶρος θά χρησιμοποιεῖται ἀπό ὅσους θέλουν ν' ἀσχοληθοῦν μέ τό μαστόρεμα(...) Γιά νά προβληθεῖ κατάλληλα ὁ θελκτικός χαρακτήρας αὐτοῦ τοῦ «μπιστρό-λέχη», ἡ αἰσθητική ἀντίληψη κι ἡ ποιότητα τῶν ὑλικῶν του θά μελετηθοῦν προσεκτικά στό στύλ βιτρίνας ὥστε νά τραβοῦν τήν προσοχή μέρα καί νύχτα. Τά παιχνίδια τοῦ φωτός θά πρέπει νά πληροφοροῦν γιά τή ζωή τοῦ μπιστρό-λέσχης (*Le Monde*, 22 Δεκεμβρίου 1961).

Νά λοιπόν, καί μάλιστα διαφημιζόμενο μέ πολύ ἀποκαλυπτικούς ὅρους, τό εὕρημα πού «θά μποροῦσε νά διευκολύνει τήν κοινωνική ἐνσωμάτωση, στό ἐπίπεδο τῆς ὁποίας θά πλαστεῖ ἡ ψυχή μιᾶς μικρῆς πολιτείας». Ἡ ἀπουσία τοῦ ἀλκοόλ δέν θά 'χει καί τόση σημασία: ξέρουμε ὅτι τώρα πιά στή Γαλλία οἱ συμμορίες τῶν νέων δέν ἔχουν ἀνάγκη τό ἀλκοόλ γιά νά τά κάνουν ὅλα λίμπα. Ἀπ' ὅ,τι φαίνεται τά μαῦρα μπλουζόν ἄφησαν πίσω τους τή λαϊκή γαλλική παράδοση τοῦ ἀλκοολισμοῦ, ἐνῶ ὁ ρόλος τοῦ ἀλκοόλ ἐξακολουθεῖ νά 'ναι τόσο σημαντικός στό χουλιγκανισμό τῆς Ἀνατολῆς· κι ἀκόμα δέν ἔφτασαν νά παίρνουν μαριχουάνα ἤ δυνατότερα διεγερτικά ὅπως ἡ ἀμερικάνικη νεολαία. Ἄν καί βρίσκονται σ' ἕνα ἐνδιάμεσο στάδιο,

περνώντας ἀπό τό διεγερτικό μιᾶς προηγούμενης ἱστορικῆς περιόδου σ' αὐτό μιᾶς καινούργιας, οἱ γάλλοι μπλουζόν νουάρ ἐκδηλώνουν μιά ξεκάθαρη βία ἀπαντώντας σ' αὐτόν τόν κόσμο πού περιγράφουμε καί στήν φριχτή προοπτική τοῦ βολέματος σέ κάποια ἀπό τίς τρύπες του. Χωρίς τόν παράγοντα τῆς ἐξέγερσης, τό σχέδιο τῶν συνδικαλισμένων ἀρχιτεκτόνων ἔχει ὁπωσδήποτε συνοχή: οἱ γυάλινες λέσχες τους σκοπεύουν νά παίξουν τό ρόλο ἑνός ὀργάνου ἐπιπλέον ἐλέγχου, πού θά ἐξυπηρετήσει τό στόχο αὐτῆς τῆς μέγιστης ἐπιτήρησης τῆς παραγωγῆς καί τῆς κατανάλωσης, στήν ὁποία ἀποβλέπει ἡ περίφημη ἐνσωμάτωση. Χάρη στή θεωρία τοῦ θεάματος καταλαβαίνουμε πολύ καλά τί ἐννοοῦν ὅταν δηλώνουν μέ τόση εἰλικρίνεια ὅτι θά διαφημίσουν τό «μπιστρό-λέσχη» τους φωτίζοντάς το σάν βιτρίνα: σ' αὐτά τ' ἀποτοξινωμένα μπάρ οἱ καταναλωτές γίνονται κι αὐτοί θεαματικοί ὅπως τ' ἀντικείμενα κατανάλωσης, καί χρησιμοποιοῦνται γιά νά φέρουν τόν περαστικό μέσα στό «μπιστρόλέσχη». Ὁ ἀπόλυτα πραγμοποιημένος ἄνθρωπος ἔχει τή θέση του στή βιτρίνα σάν ἐπιθυμητή εἰκόνα τῆς πραγμοποίησης.

Τό ἐνδογενές μειονέκτημα τοῦ συστήματος βρίσκεται στ' ὅτι δέν μπορεῖ νά πραγμοποιήσει στήν ἐντέλεια τούς ἀνθρώπους. Ἔχει ἀνάγκη νά τούς κάνει νά δροῦν καί νά πετυχαίνει τή συμμετοχή τους γιά νά μή σταματήσει ἡ παραγωγή τῆς πραγμοποίησης κι ἡ κατανάλωσή της. Συνεπῶς τό κυρίαρχο σύστημα βρίσκεται σ' ἕνα διαρκή πόλεμο μέ τή ἱστορία, μέ τήν ἴδια του τήν ἱστορία, πού εἶναι ταυτόχρονα ἱστορία τῆς ἐνίσχυσής του καί ἱστορία τῆς ἀμφισβήτησής του.

Σήμερα, ἔπειτα ἀπό ἕνα αἰώνα ἀγώνων καί τήν μεταξύ τῶν δυό Πολέμων ἐξόντωση τοῦ κλασικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος (πού ἀντιπροσώπευε τή δύναμη γενικῆς ἀμφισβήτησης) ἀπό τούς παλιούς καί καινούργιους κυρίαρχους τομεῖς, κι ἐνῶ παρά τά φαινόμενα ὁ κυρίαρχος κόσμος παρουσιάζεται περισσότερο ἀπό ποτέ τελεσίδικος – χάρη στόν ἐμπλουτισμό καί τήν ἀπεριόριστη ἐξάπλωση ἑνός ἀναντικατάστατου μοντέλου –, ἡ κατανόηση αὐτοῦ τοῦ κόσμου μπορεῖ νά στηριχτεῖ μόνο στήν ἀμφισβήτηση, μιά ἀμφισβήτηση πού εἶναι ἀληθινή καί πραγματική μόνον ὡς ἀμφισβήτηση τῆς ὁλότητας.

Αὐτή ἡ ἀμφισβήτηση δέν εἶναι μιά θεωρία ἄσχετη ἀπό τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο οἱ ἄνθρωποι ἀντιμετωπίζουν τή ζωή. Πρόκειται ἀντίθετα γιά μιά πραγματικότητα πού ὑπάρχει στό κεφάλι τῶν ἀνθρώπων, χωρίς ἀκόμα νά 'χει δεσμούς μέ τή θεωρία. Ἐκεῖνοι πού, ἔχουν ὁδηγήσει ἀρκετά μακρυά «τή συνύπαρξη μέ τό ἀρνητικό» (μέ τή χεγγελιανή ἔννοια τοῦ ὅρου), θ' ἀναγνωρίσουν μέ σαφήνεια αὐτήν τήν ἔλλειψη ὡς κύρια δύναμή τους καί πρόγραμμά τους, αὐτοί θά φέρουν στό φῶς τό μοναδικό θετικό σχέδιο πού μπορεῖ νά γκρεμίσει τούς τοίχους τοῦ ὕπνου, τά μέτρα

τῆς ἐπιβίωσης, τίς βόμβες τῆς ἔσχατης κρίσης καί τούς μεγατόνους τῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

ΟΙ ΑΣΧΗΜΕΣ ΜΕΡΕΣ ΘΑ ΤΕΛΕΙΩΣΟΥΝ

Τή στιγμή πού ὁ κόσμος τοῦ θεάματος ἐπεκτείνει τήν κυριαρχία του, πλησιάζει καί τό κρίσιμο σημεῖο τῆς ἐπίθεσής του ξεσηκώνοντας παντοῦ καινούργιες ἀντιδράσεις. Αὐτές οἱ ἀντιδράσεις παραμένουν ἐλάχιστα γνωστές γιατί στόχος τοῦ κυρίαρχου θεάματος εἶναι ἀκριβῶς ἡ παγκόσμια καί ναρκωτική ἀντανάκλαση τῆς ὑποταγῆς. Δέν παύουν ὡστόσο νά ὑπάρχουν καί νά μεγαλώνουν.

Ὅλος ὁ κόσμος μιλάει, χωρίς νά καταλαβαίνει καί πολλά πράγματα γιά τήν ἀτίθαση νεολαία τῶν προηγμένων βιομηχανικῶν χωρῶν (βλ. στό τεῦχος 6 αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης, *Ὑπεράσπιση ἄνευ ὅρων*). Μαχητικά περιοδικά ὅπως τό ***Socialisme ou Barbarie*** στό Παρίσι ἤ ἡ ***Correspondence*** στό Ντητρόιτ, δημοσίευσαν τεκμηριωμένες μελέτες γιά τήν ἀδιάκοπη ἀντίσταση τῶν ἐργατῶν στή διάρκεια τῆς δουλειᾶς (ἐνάντια σέ κάθε ὀργάνωση αὐτῆς τῆς δουλειᾶς), γιά τήν ἀποπολιτικοποίηση καί τό μίσος τους πρός τό συνδικαλισμό πού κατάντησε μηχανισμός ἐνσωμάτωσης τῶν ἐργαζόμενων στήν κοινωνία καί ἕνα ἀκόμα ὅπλο στό οἰκονομικό ὁπλοστάσιο τοῦ γραφειοκρατοποιημένου καπιταλισμοῦ. Καθώς οἱ παλιές μορφές ἀντίστασης φανερώνουν τήν ἀναποτελεσματικότητά τους ἤ, συχνότερα, τή συμμετοχή τους στό κατεστημένο, ἡ ἀμείλικτη δυσαρέσκεια προχωράει ὑπόγεια ὑπονομεύοντας τήν κοινωνία τῆς ἀφθονίας. Σκάβει «ὁ γεροτυφλοπόντικας», γιά τόν ὁποῖο μιλοῦσε ὁ Μάρξ σέ μιά *Πρόποση πρός τούς εὐρωπαίους ἐργάτες*· καί τό φάντασμα πλανιέται καί πάλι σ᾽ ὅλες τίς γωνιές τοῦ τηλεοπτικοῦ πύργου τοῦ *Ἔλσενερ* στόν ὁποῖο ζοῦμε: ἀρκεῖ νά ὑπάρξουν καί νά ᾽χουν τήν ἐξουσία τά *Ἐργατικά Συμβούλια*, κι ὅλες οἱ πολιτικές ὁμίχλες του θά διαλυθοῦν!

Στό τέλος τοῦ 18ου καί στίς ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα ἡ πρώτη ὀργάνωση τοῦ κλασικοῦ προλεταριάτου ἀναγγέλθηκε ἀπό κάποιες ἀπομονωμένες, «ἐγκληματικές» ἐνέργειες μέ στόχο τίς μηχανές μιᾶς παραγωγῆς πού ἐξαφάνιζε τούς ἀνθρώπους ἀπό τή δουλειά τους. Μ᾽ ἕναν ἀνάλογο τρόπο βλέπουμε σήμερα ἕνα πρῶτο κῦμα βανδαλισμοῦ ἐνάντια στίς μηχανές τῆς κατανάλωσης, πού ἐξίσου μᾶς ἐξαφανίζουν ἀπό τή ζωή. Ὁπωσδήποτε, σήμερα ὅπως καί τότε, ἡ ἀξία αὐτῶν τῶν πράξεων δέν βρίσκεται στήν ἴδια τήν καταστροφή, ἀλλά στό γεγονός ὅτι ἐκφράζουν μιά ἀνυποταξία πού ἀργότερα θά μετασχηματιστεῖ σέ θετικό σχέδιο γιά ν᾽ ἀνατρέψει ὅλες τίς μηχανές, δίνοντας τό προβάδισμα στήν πραγματική ἐξουσία τῶν ἀνθρώπων. Ἀφήνοντας καταμέρος τίς λεηλασίες πού

γίνονται ἀπό τίς συμμορίες ἀνηλίκων, μποροῦμε ν' ἀναφέρουμε μερικές ἐνέργειες τῶν ἐργατῶν, πού σέ μεγάλο βαθμό εἶναι ἀκατανόητες γιά ὅποιον μένει στή σκοπιά τῶν κλασικῶν διεκδικητικῶν ἀγώνων.

Στίς 9 Φεβρουαρίου τοῦ 1961, στή Νάπολη, οἱ ἐργάτες πού βγαίναν τό βράδυ ἀπό τά ἐργοστάσια δέν βρῆκαν τά τράμ γιά νά γυρίσουν ὅπως συνήθως σπίτι τους, ἐπειδή οἱ ὁδηγοί τους ἔπειτα ἀπό ἀπολύσεις πολλῶν συναδέλφων τους εἶχαν ὀργανώσει μιά ξαφνική ἀπεργία. Οἱ ἐργάτες ἐκδηλώνουν τήν ἀλληλεγγύη τους πρός τούς ἀπεργούς πετώντας στά γραφεῖα τῆς ἑταιρείας τῶν τράμ στήν ἀρχή ὅ,τι βρίσκαν μπροστά τους καί στή συνέχεια μπουκάλια βενζίνης, μέ ἀποτέλεσμα νά καεῖ ἕνα μέρος τοῦ σταθμοῦ τῶν τράμ. Ἔπειτα ἀρχίζουν νά καῖνε αὐτοκίνητα καί συγκρούονται νικηφόρα μέ τούς ἀστυνομικούς καί τούς πυροσβέστες. Πολλές χιλιάδες πιά, κατεβαίνουν στήν πόλη σπάζοντας τίς βιτρίνες καί τίς φωτεινές ἐπιγραφές, καί μόνον ἡ ἐπέμβαση τοῦ στρατοῦ καί τῶν ἁρμάτων μάχης ξανάφερε τήν τάξη στή Νάπολη ἀργά τή νύχτα. Αὐτή ἡ ὁλότελα αὐθόρμητη καί χωρίς σκοπό ἐξέγερση εἶναι προφανῶς μιά ἄμεση ἐξέγερση ἐνάντια στόν ἐπιπλέον χρόνο μεταφορᾶς ἀπό τό σπίτι στή δουλειά, πού τόσο βαριά μεγαλώνει τό χρόνο τῆς μισθωτῆς σκλαβιᾶς στίς σύγχρονες πόλεις. Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἡ ἐξέγερση πού ξέσπασε ἀπό ἕνα τυχαῖο γεγονός γρήγορα ἐπεκτάθηκε σ' ὅλο τό σκηνικό τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, ἕνα σκηνικό πού πρόσφατα προστέθηκε στήν παραδοσιακή φτώχια τῆς νότιας Ἰταλίας: οἱ βιτρίνες καί τό νέον εἶναι οἱ περισσότερο συμβολικοί ἀλλά καί οἱ πιό εὔθραυστοι

ΖΗΤΩ Η ΑΓΡΙΑ ΑΠΕΡΓΙΑ!

«Ἡ ὁριζόντια ὀργάνωση τῶν συνδικάτων εἶναι πηγή ἀδυναμίας ὄχι μόνο γιά τή βιομηχανία ἀλλά καί γιά τό ἴδιο τό συνδικαλιστικό κίνημα. Σ' ἕνα ἐργοστάσιο αὐτοκινήτων γιά παράδειγμα, στό ὁποῖο ὑπάρχουν σαράντα συνδικάτα, τήν ἐξουσία ἀσκεῖ ὄχι ὁ ἐκπρόσωπος τῶν συνδικάτων ἀλλά ὁ *shop steward*, ὁ ἐκπρόσωπος πού σέ κάθε τμῆμα ψήφισαν οἱ σύντροφοί του (...) Ἡ δύναμή τους προέρχεται καί ἀπό τή συνενοχή καί μιά κάποια δειλία πού δείχνουν ὁ ἐργοδότες, μερικοί ἀπό τούς ὁποίους ἄν καί ἀρνήθηκαν τά αἰτήματα τῶν συνδικάτων, μέ τήν ἀπειλή τῆς ἀπεργίας δέχονται τίς προτάσεις τῶν *shop stewards* – πράγμα πού μεγαλώνει τό γόητρο αὐτῶν τῶν τελευταίων καί μειώνει τή δύναμη τῶν συνδικάτων. Συνεπῶς ἀντίθετη στά συμφέροντα τῆς χώρας εἶναι ἡ ἀδυναμία τῶν συνδικάτων καί ὄχι ἡ δύναμή τους, ὅπως ὑποστηρίζουν συνήθως οἱ συντηρητικοί.»

Ἀνρύ Πιέρ, *Le Monde* 9/2/61

ἐκπρόσωποι αὐτῆς τῆς κοινωνίας, ὅπως τό 'χουν κιόλας ἀποδείξει οἱ ἐπιθέσεις τῆς ἄγριας νεολαίας.

Στίς 4 Αὐγούστου οἱ ἀπεργοί μεταλλορύχοι τοῦ Μερλμπάκ καταστρέφουν εἰκοσιένα αὐτοκίνητα πού ἦταν παρκαρισμένα μπροστά στά γραφεῖα τῆς διεύθυνσης. Ὅλοι γεμάτοι ἔκπληξη σημειώνουν ὅτι τ' αὐτοκίνητα ἀνῆκαν σέ ὑπάλλήλους τῆς ἑταιρείας, δηλαδή σέ ἐργαζόμενους ἀρκετά κοντινούς στούς ἀπεργούς. Καί δέν πρόσεξαν καθόλου ὅτι μαζί μ' ὅλους τούς ἄλλους λόγους πού δικαιολογοῦν τήν ἐπιθετικότητα τῶν ἐκμεταλλευομένων, αὐτή ἡ πράξη ἦταν μιά πράξη ἄμυνας ἐνάντια στό κεντρικό ἀντικείμενο τῆς καταναλωτικῆς ἀλλοτρίωσης.

Στίς 6 Ἰανουαρίου τοῦ 1961 οἱ ἀπεργοί τῆς Λιέγης καταστρέφοντας τίς μηχανές τῆς ἐφημερίδας *La Meuse* ἔφτασαν σέ μιά ἀπό τίς κορυφές τῆς συνείδησης τοῦ κινήματός τους: τήν ἐπίθεση ἐνάντια στά ἐργαλεῖα μιᾶς πληροφόρησης πού βρίσκεται στά χέρια τῶν ἐχθρῶν τους. (Ἀνέκαθεν τό ἀπόλυτο μονοπώλιο ὅλων τῶν μέσων πληροφόρησης μοιραζόταν ἀνάμεσα στήν κυβέρνηση καί τή συνδικαλιστική καί σοσιαλιστική γραφειοκρατία. Συνεπῶς ἦταν τό κρίσιμο σημεῖο τῆς σύγκρουσης, ἡ ἄθικτη ὡς τώρα κλειδαριά πού ἔκλεινε τό δρόμο τοῦ «ἄγριου» ἐργατικοῦ ἀγώνα πρός τήν ἐξουσία, καταδικάζοντάς τον σέ γρήγορη ἐξαφάνιση.) Ἕνα ἄλλο σύμπτωμα – ὁπωσδήποτε λιγότερο ἐνδιαφέρον, μιά καί ἐξαρτιέται περισσότερο ἀπό τίς ἀδέξιες ὑπερβολές τῆς γκωλλικῆς προπαγάνδας – συναντᾶμε στό ἀκόλουθο μήνυμα τῶν συνδικάτων τῶν δημοσιογράφων καί τῶν τεχνικῶν τῆς γαλλικῆς ραδιοτηλεόρασης, στίς 9 Φεβρουαρίου: «Οἱ τεχνικοί καί δημοσιογράφοι σύντροφοί μας πού βρίσκονταν τήν Πέμπτη τό βράδυ στόν τόπο τῆς διαδήλωσης γιά νά τήν καλύψουν, δέχτηκαν τήν ἐπίθεση τοῦ πλήθους μόνο καί μόνον ἐπειδή ἔφεραν τό σῆμα τῆς γαλλικῆς ραδιοτηλεόρασης. Αὐτό τό γεγονός εἶναι ἐνδεικτικό. Γι' αὐτό τά συνδικάτα μας κρίνουν ὅτι μποροῦν νά δηλώσουν γιά μιά ἀκόμα φορά ὅτι ἡ ζωή τῶν δημοσιογράφων καί τεχνικῶν συντρόφων μας ἐξαρτιέται ἀπό τό σεβασμό τῶν ἄρθρων τους (...)».

Ὁπωσδήποτε μαζί μέ τίς πρωτοποριακές ἀντιδράσεις πού ἀρχίζουν νά ἐπιτίθενται συγκεκριμένα στίς δυνάμεις τῆς ἐξάρτησης, θά πρέπει νά λογαριάσουμε καί τίς ἐπιτυχίες αὐτῆς τῆς ἐξάρτησης μέσα στίς ἴδιες τίς μαχητικές ἐργατικές ἐκδηλώσεις. Γιά παράδειγμα στίς ἀρχές τοῦ χρόνου οἱ ἀπεργοί τῆς Ντεκαζβίλλ ἐκλέγοντας εἴκοσι συναδέλφους τους γιά νά κάνουν ἀπεργίας πείνας ἀνέθεσαν σέ εἴκοσι δεντέττες νά τούς ἐκπροσωπήσουν κι ἔπαιξαν στό θεαματικό πεδίο τοῦ ἐχθροῦ. Δέν εἶναι λοιπόν τυχαῖο πού ἔχασαν, ἀφοῦ μοναδική ἐλπίδα τους ἦταν νά ἐπεκτείνουν τή συλλογική δράση τους πέρα ἀπό ἕναν τομέα, στόν ὁποῖον ἀναγκαστικά μποροῦσαν νά μπλοκάρουν μόνο μιά ἐλλειμματική

παραγωγή. Ἡ καπιταλιστική κοινωνική ὀργάνωση καί τά ἀντιπολιτευόμενα ὑποπροϊόντα της διέδωσαν σέ τέτοιο βαθμό τίς κοινοβουλευτικές καί θεαματικές ἰδέες, ὥστε ἀκόμα κι οἱ ἐπαναστάτες ἐργάτες ξεχνοῦν πολλές φορές ὅτι ἡ ἐκπροσώπηση πρέπει πάντα νά περιορίζεται στήν ἀπολύτως ἀπαραίτητη, σ' ἐλάχιστα πράγματα κι ἐλάχιστες περιπτώσεις.

Ἀλλά ἡ ἀντίσταση στήν ἀποχτήνωση δέν ἐκδηλώνεται μόνο στούς ἐργάτες. Στό Βερολίνο ὁ ἠθοποιός Βόλφγκανγκ Νόις, πού ἔπαιζε σέ κάποιο δημοφιλέστατο ἀστυνομικό σήριαλ τῆς τηλεόρασης, ἀποκάλυψε μέ μιά μικρή ἀγγελία στήν ἐφημερίδα *Der Abend* πώς αὐτός ἦταν ὁ ἔνοχος, κάνοντας ἔτσι ἕνα σαμποτάζ γεμάτο νόημα.

Ἡ ἐπίθεση τοῦ πρώτου ἐργατικοῦ κινήματος ἐνάντια στό σύνολο τῆς ὀργάνωσης τοῦ παλιοῦ κόσμου τέλειωσε ἐδῶ καί πολύ καιρό. Τίποτα δέν μπορεῖ νά τήν ξαναζωντανέψει. Παρά τήν ἀποτυχία της πρόσφερε πολλά σημαντικά, χωρίς ὅμως νά 'ναι αὐτά ὁ στόχος γιά τόν ὁποῖο πολέμησε. Ἀσφαλῶς αὐτή ἡ παρέκκλιση, πού ἔφερε σέ ἐν μέρει ἀπρόσμενα ἀποτελέσματα, εἶναι ὁ γενικός κανόνας τῶν ἀνθρώπινων πράξεων. Ἀλλά ἀπ' αὐτόν τόν κανόνα θά πρέπει ν' ἀποκλείσουμε τή στιγμή τῆς ἐπαναστατικῆς δράσης, τοῦ ποιοτικοῦ ἅλματος, τοῦ ὅλα ἤ τίποτα. Πρέπει νά ξαναμελετήσουμε τό κλασικό ἐργατικό κίνημα χωρίς καμμιά προκατάληψη ἀπέναντι στούς διάφορους πολιτικούς ἤ ψευτοθεωρητικούς κληρονόμους του, γιατί τό μόνο πού κληρονόμησαν ἦταν ἡ ἥττα του. Οἱ φαινομενικές νίκες αὐτοῦ τοῦ κινήματος εἶναι στήν πραγματικότητα οἱ κυριότερες ἥττες του (ὁ ρεφορμισμός ἤ ἡ ἐγκαθίδρυση μιᾶς κρατικῆς γραφειοκρατικῆς ἐξουσίας)· καί οἱ ἥττες του (ἡ Παρισινή Κομμούνα ἤ ἡ ἐξέγερση τῶν Ἀστουριῶν) εἶναι μέχρι στιγμῆς οἱ οὐσιαστικότερες νίκες του, καί γιά τό παρόν καί γιά τό μέλλον. Θά πρέπει νά τοποθετήσουμε μέ ἀκρίβεια μέσα στό χρόνο αὐτό τό κίνημα. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι τό κλασικό ἐργατικό κίνημα ἀρχίζει εἴκοσι χρόνια πρίν τήν ἐπίσημη συγκρότηση τῆς Α' Διεθνοῦς, μ' ἐκείνη τήν πρώτη διασύνδεση τῶν κομμουνιστικῶν ὁμάδων πολλῶν χωρῶν, ὅπως τήν ὀργάνωσε ὁ Μάρξ κι οἱ φίλοι του στίς Βρυξέλλες τό 1845. Τό τέλος του τοποθετεῖται μετά τήν ἥττα τῆς ἱσπανικῆς ἐπανάστασης, δηλαδή μετά τό Μάη τοῦ 1937 στή Βαρκελώνη.

Μέσα σ' αὐτά τά χρονικά ὅρια πρέπει νά ξαναβροῦμε ὅλη τήν ἀλήθεια καί νά ξαναμελετήσουμε ὅλες τίς ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στούς ἐπαναστάτες, ὅλες τίς παραγνωρισμένες δυνατότητες, χωρίς νά μᾶς ἐντυπωσιάζει τό γεγονός ὅτι μερικοί ἐπιβλήθηκαν σέ κάποιους ἄλλους καί κυριάρχησαν μέσα στό κίνημα, γιατί ξέρουμε ὅτι κέρδισαν στό ἐσωτερικό μιᾶς συνολικῆς ἥττας. Ἀσφαλῶς ἡ πρώτη σκέψη πού πρέπει νά ξαναακαλύψουμε εἶναι ἡ σκέψη τοῦ Μάρξ,

πράγμα πού εἶναι εὔκολο μιά καί ὑπάρχουν τόσα ντοκουμέντα της καί τόσα ψέμματα γύρω ἀπ' αὐτήν. Ἐξίσου ὅμως ὀφείλουμε νά ξαναμελετήσουμε τίς ἀναρχικές θέσεις στήν Α' Διεθνή, τό μπλανκισμό, τό λουξεμπουργκισμό, τό κίνημα τῶν Συμβουλίων στή Γερμανία καί τήν Ἱσπανία, τούς Μαχνοβιστές, κ.λ.π., χωρίς νά παραγνωρίζουμε τήν πρακτική ἐπίδραση τῶν οὐτοπικῶν σοσιαλιστῶν. Φυσικά αὐτή ἡ μελέτη δέν μπορεῖ νά 'χει καμμιά σχέση μέ τόν πανεπιστημιακό ἐκλεκτικισμό ἤ τήν ἁπλή ἀναζήτηση γνώσεων. Μόνος στόχος της εἶναι νά χρησιμεύσει στό σχηματισμό ἑνός καινούργιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ὅπως προαναγγέλλεται αὐτά τά τελευταῖα χρόνια ἀπό διάφορα σημάδια, ἀνάμεσα στά ὁποῖα καί μεῖς. Τό καινούργιο ἐπαναστατικό κίνημα θά 'ναι ὁλότελα διαφορετικό. Πρέπει νά καταλάβουμε αὐτά τά σημάδια μελετώντας τό κλασικό ἐπαναστατικό σχέδιο καί ἀντίστροφα. Πρέπει νά ξαναβροῦμε τήν ἱστορία τῆς ἴδιας τῆς κίνησης τῆς ἱστορίας, πού τόσο καλά μᾶς ἔκρυψαν κι ἀλλοίωσαν. Ἐξάλλου μόνο μέσα σ' αὐτό τό κίνημα – κι ὁρισμένες ὁμάδες καλλιτεχνικῆς ἀναζήτησης πού ἦταν συνδεδεμένες μ' αὐτό – ἐμφανίστηκαν κάποιες γοητευτικές συμπεριφορές, πράγμα πού μᾶς ἐπιτρέπει νά ἐνδιαφερθοῦμε ἀντικειμενικά γιά τή μοντέρνα κοινωνία καί τίς δυνατότητες πού κρύβει.

Ὁ μόνος τρόπος γιά νά μείνουμε πιστοί καί νά κατανοήσουμε τή δράση τῶν συντρόφων μας τοῦ παρελθόντος, εἶναι νά ξαναεφεύρουμε στό πιό ψηλό ἐπίπεδο τό πρόβλημα τῆς ἐπανάστασης – ἕνα πρόβλημα πού ξεφεύγει τόσο περισσότερο ἀπό τή σφαίρα τῶν ἰδεῶν, ὅσο περισσότερο τίθεται στά γεγονότα. Γιατί ὅμως αὐτή ἡ δουλειά φαίνεται τόσο δύσκολη;

Στήν πραγματικότητα δέν εἶναι τόσο δύσκολη ἄν ξεκινήσουμε ἀπό ἕνα πείραμα ἐλεύθερης καθημερινῆς ζωῆς, δηλαδή μιάν ἀναζήτηση τῆς ἐλευθερίας στήν καθημερινή ζωή. Νομίζουμε ὅτι αὐτό τό ζήτημα τό νοιώθει ἰδιαίτερα συγκεκριμένα ἡ σημερινή νεολαία. Μόνον ἄν τό νιώσουμε σέ μιά ἐπαρκή ἀπαίτηση, μόνο τότε θά μπορέσουμε νά κρίνουμε τό παρελθόν, νά διασώσουμε καί νά ξαναβροῦμε τή χαμένη ἱστορία. Κάτι τέτοιο δέν εἶναι δύσκολο γιά τή σκέψη πού πρωταρχικός ρόλος της εἶναι ν' ἀμφισβητεῖ ὁτιδήποτε ὑπάρχει. Τό θέμα εἶναι νά μήν ἐγκαταλείψουμε τήν φιλοσοφία (ὅπως οἱ περισσότεροι φιλόσοφοι), νά μήν ἐγκαταλείψουμε τήν τέχνη (ὅπως οἱ περισσότεροι καλιτέχνες), νά μήν ἐγκαταλείψουμε τήν ἀμφισβήτηση τῆς σημερινῆς πραγματικότητας (ὅπως οἱ περισσότεροι ἀγωνιστές). Μόνον ἔτσι αὐτά τά προβλήματα θά φτάσουν μέχρι τό ἴδιο ξεπέρασμα. Μόνον οἱ εἰδικοί, πού ἀντλοῦν τήν ἐξουσία τους ἀπό μιά κοινωνία τῆς ἐξειδίκευσης, ἐγκατέλειψαν τήν κριτική ἀλήθεια τῶν θεωριῶν τους καί ἀρκέστηκαν στή θετική ἐπικαρπεία τῆς λειτουργίας τους. Ὅλες οἱ πραγματικές

ἀναζητήσεις συγχωνεύονται πρός μιά ὁλότητα ὅπου οἱ πραγματικοί ἄνθρωποι θά συναντηθοῦν γιά νά προσπαθήσουν ἀκόμα μιά φορά νά βγοῦν ἀπό τήν προϊστορία τους.

Ὁρισμένοι ἀμφιβάλλουν κατά πόσο θά δοῦμε ἕνα καινούργιο ξεκίνημα τῆς ἐπανάστασης κι ἐπαναλαμβάνουν ὅτι τό προλεταριάτο ἔχει ἀπορροφηθεῖ ἀπ' τό σύστημα ἤ πώς οἱ ἐργαζόμενοι ἔχουν πιά ἱκανοποιηθεῖ κλπ. Κάτι τέτοιο σημαίνει ἕνα ἀπό τά δύο: ἤ δηλώνουν πώς οἱ ἴδιοι εἶναι ἱκανοποιημένοι, ὁπότε θά τούς πολεμήσουμε ἀμείλικτα· ἤ θεωροῦν ὅτι ἀνήκουν σέ μιά διαχωρισμένη κατηγορία ἐργαζομένων (π.χ. τούς καλλιτέχνες), ὁπότε θά πολεμήσουμε αὐτήν τήν αὐταπάτη τους δείχνοντάς τους ὅτι τό καινούργιο προλεταριάτο τείνει νά συμπεριλάβει ὅλο σχεδόν τόν κόσμο.

Μέ ἀνάλογο τρόπο, οἱ φόβοι ἤ οἱ μεσσιανικές ἐλπίδες γιά τό ἐξεγερσιακό κίνημα τῶν ἀποικιοκρατούμενων ἤ μισοαποικιοκρατούμενων χωρῶν, παραγνωρίζουν τό θεμελιῶδες γεγονός ὅτι τό ἐπαναστατικό σχέδιο πρέπει νά πραγματωθεῖ στίς προηγμένες βιομηχανικές χῶρες. Ὅσο κάτι τέτοιο δέν θά συμβαίνει, ὅλα τά κινήματα στήν ὑπανάπτυκτη ζώνη θά 'ναι καταδικασμένα ν' ἀκολουθήσουν τό μοντέλο τῆς κινέζικης ἐπανάστασης, πού ξεκίνησε ὅταν ἐξαφανιζόταν τό κλασικό ἐργατικό κίνημα. Ὅλη ἡ παραπέρα πορεία της σημαδεύτηκε ἀπ' αὐτό τό γεγονός καί τό λοξοδρόμισμα πού τῆς προξένησε. Τό μόνο πού μποροῦμε νά ποῦμε εἶναι ὅτι ἡ ὕπαρξη τοῦ κινήματος τῶν ὑπανάπτυκτων – ἀκόμα κι ἄν ἔχει πόλο του τή γραφειοκρατική Κίνα – δημιουργεῖ μιάν ἀνισορροπία στήν ἐξωτερική σύγκρουση τῶν δυό ἰσορροπημένων στρατόπεδων, κάνοντας ἀσταθές κάθε μοίρασμα τοῦ κόσμου ἀνάμεσα στούς ἡγέτες καί τούς ἰδιοκτῆτες του. Ἀλλά ἡ ρήξη τῆς ἐσωτερικῆς ἰσορροπίας κάθε στρατόπεδου ἐξαιτίας ὅσων συμβαίνουν στά ἐργοστάσια τοῦ Μάντσεστερ ἤ τοῦ Ἀνατολικοῦ Βερολίνου, ἀποκλείει κάθε ἐξασφαλισμένη ἐξέλιξη στό πλανητικό πόκερ.

Οἱ ἐπαναστατικές μειοψηφίες, πού συνέχισαν τήν πορεία τους στά σκοτεινά μετά τή συντριβή τοῦ κλασικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος (μετά τήν πονηριά τῆς ἱστορίας πού ἔκανε τή δύναμή του κρατική ἀστυνομία), ἔσωσαν τήν ἀλήθεια αὐτοῦ τοῦ κινήματος, ἀλλά ὡς ἀφηρημένη ἀλήθεια τοῦ παρελθόντος. Μέ μιά ἀξιοσέβαστη ἀντίσταση στή δύναμη μπόρεσαν νά διαφυλάξουν τήν παράδοση πού ὅλοι συκοφαντοῦσαν· δέν μπόρεσαν ὅμως νά συγκροτήσουν μιά καινούργια δύναμη. Ὁ σχηματισμός καινούργιων ὀργανώσεων ἐξαρτιέται ἀπό μιά βαθύτερη ἔμπρακτη κριτική. Πρέπει νά ξεκόψουμε ὁλοκληρωτικά ἀπό τήν ἰδεολογία, πού οἱ ἐπαναστατικές ὁμάδες νομίζουν ὅτι τούς παρέχει θετικούς τίτλους καί τούς ἐξασφαλίζει τή λειτουργία. Πρέπει νά ξαναδοῦμε τήν μαρξιστική κριτική τοῦ ρόλου τῶν ἰδεολογιῶν. Γι' αὐτό πρέπει νά ἐγκαταλείψουμε τό πεδίο τῆς ἐξειδικευμένης ἐπαναστατι-

κῆς δραστηριότητας, τοῦ αὐτοφενακισμοῦ τῆς σοβαρότητας τῆς πολιτικῆς. Ἔχει ἀποδειχτεῖ ὅτι αὐτή ἡ ἐξειδίκευση ἐνθαρρύνει τούς καλύτερους νά γίνονται ἠλίθιοι σ' ὅλα τά ἄλλα ζητήματα, χάνοντας κάθε εὐκαιρία νά πετύχουν στόν ἴδιον τόν πολιτικό ἀγώνα, πού εἶναι ἀναπόσπαστος ἀπό τό σφαιρικό πρόβλημα τῆς κοινωνίας μας. Ἡ ἐξειδίκευση καί ἡ ψευτοσοβαρότητα εἶναι ἀπό τίς πρῶτες ἀμυντικές θέσεις τοῦ παλιοῦ κόσμου μέσα στό ἴδιο τό μυαλό μας. Ἡ ἐπαναστατική ὀργάνωση νέου τύπου θά συγκρουστεῖ μέ τόν παλιό κόσμο καί σ' ἕνα ἀκόμα σημεῖο: θά ἐπιτρέπει καί θ' ἀπαιτεῖ ἀπό τά μέλη της νά συμμετέχουν αὐθεντικά καί δημιουργικά. Δέν θά μετράει τή συμμετοχή τους μέ παρουσίες χρησιμοποιώντας τό ποσοτικό κριτήριο τῶν ὡρῶν ἐργασίας, πού ἀνήκει στήν ἴδια τήν κυρίαρχη κοινωνία. Ἡ ἀνάγκη μιᾶς ἐνθουσιώδους συμμετοχῆς ὅλων ἐπιβάλλεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ ἀγωνιστής τῆς παλιᾶς πολιτικῆς, ὁ ὑπεύθυνος πού «θυσιάζεται», ἐξαφανίζεται παντοῦ μαζί μέ τήν ἴδια τήν κλασική πολιτική· κι ἀκόμα περισσότερο ἀπό τ' ὅτι ἡ αὐτοθυσία ἐξαργυρώνεται πάντοτε σέ ἐξουσία (ἔστω καί καθαρά ἠθική). *Ἡ πλήξη εἶναι ἀντεπαναστατική* ἀπό κάθε ἄποψη.

Οἱ ὁμάδες πού δέχονται ὅτι ἡ παλιά πολιτική ἔχει ἀποτύχει οὐσιαστικά (καί ὄχι περιστασιακά ἁπλῶς), πρέπει νά παραδεχτοῦν ὅτι μποροῦν νά θεωροῦνται διαρκής πρωτοπορία μόνον ἄν δώσουν τό παράδειγμα ἑνός καινούργιου στύλ ζωῆς, ἑνός καινούργιου πάθους. Ξέρουμε ὅτι τό κριτήριο «στύλ ζωῆς» δέν εἶναι οὐτοπικό: μποροῦμε νά τό δοῦμε διάχυτο στίς στιγμές ἐμφάνισης καί ἀνόδου τοῦ κλασικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Πιστεύουμε ὅτι στήν ἐρχόμενη περίοδο τό στύλ ζωῆς θά προχωρήσει πολύ μακρύτερα ἀπ' ὅ,τι στό 19ο αἰώνα. Στήν ἀντίθετη περίπτωση, οἱ ἀγωνιστές αὐτῶν τῶν ὁμάδων θά 'χουν φτιάξει ὠχρές ἑταιρεῖες προπαγάνδας γιά νά διαδώσουν μιά πολύ σωστή καί θεμελιακή ἰδέα, ἀλλά χωρίς κανένα ἀκροατήριο. Στήν κοινωνία τοῦ θεάματος ἡ μονόπλευρη θεαματική μετάδοση μιᾶς ἐπαναστατικῆς διδασκαλίας ἔχασε κάθε πιθανότητα ἐπιτυχίας, τόσο στήν ἐσωτερική ζωή τῆς ὀργάνωσης ὅσο καί στή δράση της πρός τά ἔξω. Ἡ κοινωνία τοῦ θεάματος ὀργανώνει μαζικά ἐντελῶς ἄλλα θεάματα καί ταυτόχρονα ἐμποτίζει κάθε θέαμα μέ τήν ἀπογοήτευση. Σύνεπῶς αὐτή ἡ ἐξειδικευμένη προπαγάνδα δέν ἔχει καμμιά πιθανότητα νά ὁδηγήσει σέ μιά δραστηριοποίηση τήν κατάλληλη στιγμή καί νά βοηθήσει τούς πραγματικούς ἀγῶνες, ὅταν οἱ μάζες θά 'ναι ὑποχρεωμένες ν' ἀγωνιστοῦν.

Πρέπει νά θυμηθοῦμε καί νά ξαναζωντανέψουμε τό νόημα τοῦ κοινωνικοῦ πόλεμου τῶν φτωχῶν τοῦ 19ου αἰώνα. Ἡ λέξη «φτώχια» βρίσκεται σ' ὅλα τά τραγούδια καί τίς διακηρύξεις ἐκείνων πού πολέμησαν γιά τό κλασικό ἐργατικό κίνημα. Εἶναι ἐπείγον γιά τήν Κ.Δ. καί τούς συν-

τρόφους πού βαδίζουν σήμερα σέ ἀνάλογους ὁρόμους, νά καθορίσουν τήν καινούργια φτώχια. Εἶναι βέβαιο ὅτι μπροστά σ' αὐτήν τήν καινούργια ἐξαθλίωση, ὁρισμένοι σύγχρονοι ἀμερικανοί κοινωνιολόγοι παίζουν ἕνα ρόλο ἀνάλογο μ' ἐκεῖνο τῶν πρώτων οὐτοπιστῶν φιλανθρώπων τοῦ περασμένου αἰώνα. Καταδείχνουν τό κακό ἀλλά μ' ἕναν τρόπο ἰδεαλιστικό καί τεχνητό, γιατί ἡ μόνη πηγή κατανόησης εἶναι ἡ πράξη (praxis) καί δέν μποροῦμε νά καταλάβουμε ἀληθινά τή φύση τοῦ ἐχθροῦ ἄν δέν τόν πολεμήσουμε (σ' αὐτό τό πεδίο τοποθετοῦνται γιά παράδειγμα τά σχέδια τῶν Z. Κέλλερ καί P. Βανεγκέμ, πού ἐπιδιώκουν νά περάσουν τήν ἐπιθετικότητα τῶν μπλουζόν νουάρ στό ἐπίπεδο τῶν ἰδεῶν).

Ὁ καθορισμός τῆς καινούργιας φτώχιας ἀπαιτεῖ τόν καθορισμό τοῦ καινούργιου πλούτου. Ἡ κυρίαρχη κοινωνία διαδίδει μιά εἰκόνα σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἐξελίχτηκε (ἀπό μόνη της καί μέσα ἀπό τίς ἀποδεκτές πιέσεις τοῦ ρεφορμισμοῦ) ἀπό οἰκονομία κέρδους σέ οἰκονομία ἀναγκῶν. Σ' αὐτήν τήν εἰκόνα πρέπει ν' ἀντιπαραθέσουμε μιά οἰκονομία τῆς ἐπιθυμίας, πού σημαίνει: ἡ τεχνολογική κοινωνία σύν ὅσα φανταζόμαστε ὅτι μποροῦμε νά πετύχουμε χάρη σ' αὐτήν. Ἡ οἰκονομία τῶν ἀναγκῶν γίνεται πλαστή ἀπό τή συνήθεια. Ἡ συνήθεια εἶναι ἡ φυσική διαδικασία μέσα ἀπό τήν ὁποία ἡ (ὁλοκληρωμένη, πραγματωμένη) ἐπιθυμία ὑποβαθμίζεται σέ ἀνάγκη – πράγμα πού σημαίνει ἐπίσης ὅτι ἐκδηλώνεται, ἀντικειμενοποιεῖται καί γίνεται καθολικά ἀποδεκτή ὡς ἀνάγκη. Ἀλλά ἡ σημερινή οἰκονομία ἐλέγχει ἄμεσα τήν παρασκευή τῶν συνηθειῶν καί χειραγωγεῖ τούς δίχως ἐπιθυμίες ἀνθρώπους, ἀπομακρύνοντάς τους ἀπ' ὅσα ποθοῦν.

Ὁ συμβιβασμός μέ τήν ψεύτικη ἀμφισβήτηση τοῦ κόσμου συμβαδίζει μ' ἕνα συμβιβασμό μέ τόν ψεύτικο πλοῦτο του καί συνεπῶς μέ μιά ἐγκατάλειψη κάθε προσπάθειας νά καθοριστεῖ ἡ καινούργια φτώχια. Αὐτός ὁ συμβιβασμός ἐκφράζεται σαφέστατα ἀπό τόν σαρτρικό Ἀντρέ Γκόρζ ὁ ὁποῖος στό τεῦχος 188 τῶν *Temps Modernes* ὁμολογεῖ ὅτι τόν ἐνοχλεῖ πού εἶναι ὑποχρεωμένος (ἐξαιτίας μιᾶς ἐλάχιστα λαμπρῆς δημοσιογραφικῆς δουλειᾶς) νά πληρώνει τ' ἀγαθά αὐτῆς τῆς κοινωνίας: τά μέν ταξί, καθώς λέει μέ σεβασμό, ἐπειδή στήν ἐποχή μας εἶναι ὑποχρεωμένα νά προχωροῦν σημειωτόν πίσω ἀπό τίς μάζες τῶν Ι.Χ. πού ἔχουν γίνει ὑποχρεωτικά γιά ὅλους μας· τά δέ ταξίδια ἐπειδή μᾶς ξαναφέρνουν, σέ κάθε σημεῖο τῆς γῆς, στό ἴδιο πληκτικό θέαμα τῆς διαρκῶς ἐπαναλαμβανόμενης ἀλλοτρίωσης. Τήν ἴδια στιγμή ὑμνεῖ «τή νεολαία» μόνο τῶν «ἐπαναστατικῶν γενεῶν» τῆς Γιουγκοσλαβίας, τῆς Ἀλγερίας, τῆς Κούβας, τῆς Κίνας καί τοῦ Ἰσραήλ – ὅπως κάποτε ὁ Σάρτρ ὑμνοῦσε « τήν ἐλευθερία καθολικῆς κριτικῆς πού ἔχει κατοχυρωθεῖ στήν Ε.Σ.Σ.Δ.». Γιά τό Γκόρζ καί τήν ἡλιθιότητά του οἱ ἄλλες χῶρες ἔχουν γεράσει. Ἔτσι γλυτώνει τήν

εὐθύνη νά κάνει τίς ἐπαναστατικές ἐπιλογές πού ἐπιβάλλονται τόσο στίς «νεολαῖες» αὐτῶν τῶν χωρῶν ὅσο καί τῶν χωρῶν μας, πού δέν εἶναι τόσο γερασμένες οὔτε τόσο φανερές, καί ὅπου κάθε ἐξέγερση δέν εἶναι τόσο Γκόρζ.

Τήν ἴδια στιγμή ὁ Φουζερολά, ὁ τελευταῖος ἀπό τούς ««στοχαστές» πού «ξεπέρασαν» τό μαρξισμό, ἀνησυχεῖ ἐπειδή ὅλα τά σπουδαῖα στάδια τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης σημαδεύτηκαν ἀπό μιάν ἀλλαγή στόν τρόπο παραγωγῆς, ἐνῶ ἡ κομμουνιστική κοινωνία πού ἀνήγγειλε ὁ Μάρξ φαίνεται πώς δέν θά 'ναι παρά μιά συνέχιση τῆς κοινωνίας τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς! Ὁ Φουζερολά πρέπει νά ξανακάτσει στά θρανία. Ἡ ἑπόμενη κοινωνία δέν θά στηρίζεται στή βιομηχανική παραγωγή. Θά 'ναι μιά κοινωνία τῆς πραγματωμένης τέχνης. Αὐτός ὁ «ἐντελῶς καινούργιος τύπος παραγωγῆς, πού κυοφορεῖται ἀπό τήν κοινωνία μας» (Ἡ *ἀμφισβήτηση τοῦ Μαρξισμοῦ*, σελ. 84), εἶναι ἡ κατασκευή τῶν καταστάσεων, ἡ ἐλεύθερη κατασκευή τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ Κ.Δ.

Εἴμαστε ἀπόλυτα δημοφιλεῖς. Ἀσχολούμαστε μόνο μέ τά προβλήματα πού ἀπασχολοῦν κιόλας ὅλον τόν πληθυσμό. Μέσα στό λαό ἡ καταστασιακή θεωρία εἶναι ὅπως τό ψάρι στό νερό. Σ' ἐκείνους πού νομίζουν ὅτι ἡ καταστασιακή Διεθνής χτίζει ἕνα θεωρητικό φρούριο, δηλώνουμε ὅτι ἀντίθετα θά διαλυθοῦμε μέσα στόν πληθυσμό, πού ζεῖ κάθε στιγμή τό σχέδιό μας – κατά πρῶτο λόγο φυσικά μέσ' ἀπό τή στέρηση καί τήν καταστολή.

Ὅσοι δέν τό 'χουν καταλάβει αὐτό πρέπει νά ξαναμελετήσουν τό πρόγραμμά μας. Ἡ *Καταστασιακή Διεθνής*, πού δημοσιεύει τόν προσωρινό ἀπολογισμό ἑνός ξεπεράσματος, εἶναι μιά ἐπιθεώρηση πέτοια πού μόνον ἄν ἔχεις διαβάσει τό τελευταῖο τεῦχος της μπορεῖς ν' ἀρχίσεις νά διαβάζεις τό πρῶτο.

Οἱ εἰδικοί βαυκαλίζονται ἴσως μέ τήν αὐταπάτη ὅτι κατέχουν ὁρισμένα πεδία τῆς γνώσης καί τῆς πρακτικῆς. Ἀλλά κανένας τους δέν γλυτώνει ἀπό τήν πάνσοφη κριτική μας. Ἔχουμε ἐπίγνωση ὅτι μᾶς λείπουν τά μέσα – καί γιά μᾶς ἔλλειψη μέσων σημαίνει πρῶτα-πρῶτα ἔλλειψη πληροφοριῶν (τόσο γιά τή δυσκολία ἀπόκτησης τῶν βασικῶν ντοκουμέντων ὅπου ὑπάρχουν, ὅσο καί γιά τήν ἀπουσία ὁποιουδήποτε ντοκουμέντου γύρω ἀπ' αὐτά πού θεωροῦμε ὡς τά σημαντικότερα προβλήματα). Ἀλλά δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι οἱ πληροφορίες λείπουν κι ἀπό τόν τεχνοκρατικό συρφετό. Ἀκόμα κι ἐκεῖ ὅπου σύμφωνα μέ τούς δικούς του κανόνες ἔχει τίς περισσότερες πληροφορίες, δέν κατέχει παρά ἕνα 10% ἀπ' ὅσες χρειάζονται γιά νά μᾶς διαψεύσει. Ἐξάλλου ἡ πιθανότητα νά μᾶς διαψεύσει εἶναι ἐντελῶς

ὑποθετική, γιατί ἀπό τήν ἴδια τήν φύση της ἡ ἄρχουσα γραφειοκρατία δέν μπορεῖ νά πετύχει μιά ποιότητα στήν πληροφόρηση, ἐφόσον ἀναγκαστικά ἀγνοεῖ πῶς δουλεύουν οἱ ἐργάτες, πῶς ζοῦν πραγματικά οἱ ἄνθρωποι. Σέ μᾶς ἀντίθετα τό μόνο πού λείπει εἶναι ἡ ποσότητα· καί στό μέλλον σίγουρα θά τήν ἔχουμε, μιά καί κατέχουμε κιόλας τήν ποιότητα, πού πολλαπλασιάζει τήν ποσότητα τῶν πληροφοριῶν μας. Αὐτό ἰσχύει ὄχι μόνο γιά τίς πληροφορίες μας γιά τό παρόν, ἀλλά καί γιά τήν κατανόηση τοῦ παρελθόντος: μποροῦμε νά ἐμβαθύνουμε καί νά ξαναπροσδιορίσουμε ὁρισμένες ἱστορικές περιόδους, ἔστω κι ἄν μᾶς λείπει σέ μεγάλο βαθμό ἡ πολυμάθεια τῶν ἱστορικῶν.

Οἱ εἰδικοί γνωρίζουν πολύ καλά τά ὠμά γεγονότα πού ἀποδοκιμάζουν τή σημερινή ὀργάνωση τῆς πραγματικότητας (ἀπό τό σκηνικό τῶν καινούργιων πόλεων ἀλά Σαρσέλ μέχρι τόν τρόπο ζωῆς τοῦ Τόνυ Ἄρμστρογκ-Τζόουνς), ἀσκώντας της ἄμεση κι ἀνελέητη κριτική. Ἐδῶ καί πολύ καιρό χαίρονται πού κανένας, ἐκτός ἀπ' τή σημερινή πραγματικότητα, δέν ἐκπροσωπεῖ αὐτά τά γεγονότα. Λοιπόν ἄς τρέμουν! Ἡ περίοδος τῶν παχιῶν ἀγελάδων πέρασε γι' αὐτούς! Θά τούς γκρεμίσουμε μαζί μέ ὅλες τίς ἱεραρχίες πού τούς προστατεύουν.

Εἴμαστε ἱκανοί νά φέρουμε τήν ἀμφισβήτηση σέ κάθε θεωρία. Δέν θ' ἀφήσουμε κανέναν εἰδικό κάτοχο μιᾶς μόνον εἰδικότητας. Εἴμαστε ἕτοιμοι νά δημιουργήσουμε μορφές, πού μέσα τους θά μποροῦμε ν' ἀριθμήσουμε καί νά μετρήσουμε. Κι αὐτό τό μποροῦμε γιατί ξέρουμε τό περιθώριο σφάλματος πού ἀναγκαστικά ὑπάρχει σ' αὐτούς τούς ὑπολογισμούς (καί πού μπορεῖ κι αὐτό νά μετρηθεῖ). Θά μειώσουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τίς συνέπειες ὅσων σφαλμάτων μας προῆλθαν ἀπό τή χρήση κατηγοριῶν πού ξέρουμε ὅτι εἶναι λαθεμένες. Μᾶς εἶναι εὔκολο νά διαλέγουμε κάθε φορά τό πεδίο σύγκρουσης. Ἄν χρειαστεῖ ν' ἀντιμετωπίσουμε μέ «μοντέλα» τά «μοντέλα» πού σήμερα ἀποτελοῦν **ἀντικείμενα** διαφωνιῶν μέσα στήν τεχνοκρατική σκέψη (π.χ. τόν ἀπόλυτο ἀνταγωνισμό ἤ τόν ἀπόλυτο σχεδιασμό), «μοντέλο» μας θά 'ναι ἡ καθολική ἐπικοινωνία. Μή μᾶς πεῖτε ὅτι εἶναι οὐτοπία. Ὁπωσδήποτε ἡ καθολική ἐπικοινωνία εἶναι μιά ὑπόθεση πού ποτέ δέν πραγματώθηκε ἐπακριβῶς (ὅπως καί πολλές ἄλλες). Ἀλλά μέ τή θεωρία τοῦ πότλατς, τῆς ἀνεμπόδιστης ἔκφρασης, ἔχουμε στά χέρια μας τόν παράγοντα πού συμπληρώνει αὐτή τήν ὑπόθεση. Καμιά «οὐτοπία» δέν μπορεῖ πιά νά ὑπάρξει γιατί ὑπάρχουν κιόλας ὅλες οἱ προϋποθέσεις ὥστε νά γίνει πραγματικότητα. Τό πρόβλημα εἶναι ὅτι αὐτές τίς προϋποθέσεις τίς μεταστρέφουν καί τίς βάζουν νά ὑπηρετήσουν τή διατήρηση τῆς σημερινῆς τάξης πραγμάτων, πού ἔφτασε σ' ἕναν τόσο φριχτό παραλογισμό ὥστε μέ κάθε τίμημα τήν κάνουν πραγματικότητα χωρίς κανείς νά τολμᾶ νά διατυπώσει τή

θεωρία της, ἔστω καί κατόπιν ἑορτῆς. Αὐτή εἶναι ἡ ἀντίστροφη οὐτοπία τῆς καταστολῆς: κατέχει ὅλες τίς ἐξουσίες καί κανείς δέν τή θέλει.

Μελετᾶμε ἐξίσου σοβαρά τόν ἀρνητικό καί «τό θετικό πόλο τῆς ἀλλοτρίωσης». Ἐκτός ἀπό τή διάγνωση πού κάναμε γιά τήν φτώχια τοῦ πλούτου, εἴμαστε ἱκανοί νά χαράξουμε τό χάρτη τοῦ κόσμου ἐντοπίζοντας τόν πλοῦτο τῆς φτώχιας. Αὐτοί οἱ ὁμιλοῦντες χάρτες μιᾶς καινούργιας τοπογραφίας θά 'ναι ἡ πρώτη πραγμάτωση τῆς «ἀνθρωπογεωγραφίας». Σ' αὐτούς τούς χάρτες θ' ἀντικαταστήσουμε τήν ὁριοθέτηση τῶν πετρελαιοφόρων κοιτασμάτων μέ τήν ἀνακάλυψη κοιτασμάτων ἀνεκμετάλλευτης προλεταριακῆς συνείδησης.

Σ' αὐτό τό πλαίσιο εὔκολα μπορεῖ νά καταλάβει κανείς τό γενικό ὕφος τῶν σχέσεών μας μέ τήν ἀνίσχυρη γενιά τῶν σημερινῶν διανοουμένων. Δέν θά τούς κάνουμε καμμιά παραχώρηση. Ἀπό τούς ἀνθρώπους πού αὐθόρμητα σκέφτονται ὅπως ἐμεῖς, εἶναι σαφές ὅτι ἀποκλείουμε τούς διανοούμενους στό σύνολό τους – δηλαδή ἐκείνους τούς ἀνθρώπους πού, ἔχοντας μισθώσει τή σημερινή σκέψη, ὀφείλουν ἀναγκαστικά νά ἱκανοποιοῦνται ἀπό τή δικιά τους. Αὐτά τά ἄτομα ὄχι μόνον ἔχουν ἀποδεχτεῖ τήν κατάστασή τους – δηλαδή τήν ἀδυναμία τους –, ἀλλά ἔχουν καί τό θράσος νά συζητοῦν στή συνέχεια γιά τήν ἀδυναμία τῆς σκέψης· γενικά (βλ. τούς κλόουν συντάκτες τοῦ 20ου τεύχους τῶν *Arguments*, πού εἶναι ἀφιερωμένο στούς διανοούμενους).

Ἀπό τά πρῶτα κιόλας βήματα τῆς κοινῆς ὁράσης μας εἴμασταν σαφέστατοι. Σήμερα ὅμως τό παιχνίδι μας ἔχει ἀποκτήσει τόση σημασία ὥστε δέν μποροῦμε πιά νά συζητᾶμε μέ συνομιλητές χωρίς συστάσεις. Οἱ ὁπαδοί μας εἶναι παντοῦ. Δέν ἔχουμε καμμιά πρόθεση νά τούς ἀπογοητεύσουμε. Στά χέρια μας κρατᾶμε τό σπαθί.

Ἐκεῖνοι πού μποροῦν νά γίνουν ἄξιοι συνομιλητές μας ἄς μάθουν καλά ὅτι δέν μποροῦν νά 'χουν μαζί μας σχέσεις ἀκίνδυνες. Βρισκόμαστε σέ μιά ἀποφασιστική καμπή καί παρ' ὅλο πού ξέρουμε ὅτι κάνουμε λάθη μποροῦμε νά ὑποχρεώσουμε αὐτούς τούς πιθανούς συμμάχους σέ μιά συνολική ἐκλογή: θά πρέπει νά μᾶς ἀποδεχτοῦν καθολικά ἤ νά μᾶς ἀπορρίψουν καθολικά. Δέν σκοπεύουμε ν' ἀσχοληθοῦμε μέ λεπτομέρειες.

Αὐτές οἱ ἀλήθειες δέν εἶναι καθόλου ἐκπληκτικές. Τό ἐκπληκτικό βρίσκεται μᾶλλον στό γεγονός ὅτι ὅλοι οἱ εἰδικοί τῶν σφυγμομετρήσεων τῆς κοινῆς γνώμης ἀγνοοῦν πόσο κοντινή εἶναι ἡ δίκαιη ὀργή πού ξεσηκώνεται γύρω ἀπό τόσα θέματα. Θά μείνουν μ' ἀνοιχτό τό στόμα, ὅταν μιά μέρα δοῦν τόν κόσμο νά κυνηγάει καί νά κρεμᾶ τούς ἀρχιτέκτονες στούς δρόμους τῆς Σαρσέλ.

Τό σφάλμα ἄλλων ὁμάδων πού, περισσότερο ἤ λιγότερο, ἔχουν δεῖ τήν ἀναγκαιότητα τοῦ ἐπικείμενου διχασμοῦ, εἶναι ἡ θετικότητά τους.

Εἴτε ἀνήκουν στήν καλλιτεχνική πρωτοπορία, εἴτε προσπαθοῦν νά συγκροτήσουν ἕναν καινούργιο πολιτικό σχηματισμό, ὅλες φαντάζονται πώς πρέπει νά διασώσουν κάτι ἀπό τήν παλιά πράξη (praxis). Κι αὐτή εἶναι ἡ καταδίκη τους.

Ἐκεῖνοι πού θέλουν γρήγορα νά φτιάξουν μιά πολιτική θετικότητα βαδίζουν μέσα στήν ὁλοκληρωτική ἐξάρτησή τους ἀπό τήν παλιά πολιτική. Μέ ἀνάλογο τρόπο τόσοι ἄνθρωποι πίεσαν τούς καταστασιακούς νά γίνουν καλλιτεχνική θετικότητα. Ἡ δυναμή μας βρίσκεται σ' ὅτι δέν τούς κάναμε τή χάρη. Ἡ κυρίαρχη θέση μας στή μοντέρνα κουλτούρα ἐκφράζεται μ' ἐξαιρετική σαφήνεια στήν ἀπόφαση τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Γκέτεμποργκ, σύμφωνα μέ τήν ὁποία στό ἑξῆς ὀνομάζουμε ἀντικατασιακά ὅλα τά καλλιτεχνικά ἔργα τῶν μελῶν τῆς Κ.Δ. μέσα στό σημερινό πλαίσιο – ἔργα πού θά συνεισφέρουν στήν καταστροφή καί στήν ἐνίσχυσή του ταυτόχρονα.

Αὐτά πού ὑποστηρίζουμε γιά τήν κουλτούρα μποροῦν νά θεωρηθοῦν σκέτες ὑποθέσεις. Κι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι περιμένουμε νά ἐπαληθευτοῦν καί νά ξεπεραστοῦν πολύ σύντομα. Σίγουρα ὅμως οἱ ὑποθέσεις μας ἔχουν τά βασικά χαρακτηριστικά τῆς αὐστηρῆς ἐπιστημονικῆς ἐπαλήθευσης, μέ τήν ἔννοια ὅτι ἐξηγοῦν καί προσδιορίζουν ἕναν ἀριθμό φαινομένων πού γι' ἄλλους εἶναι ἀσύνδετα κι ἀνεξήγητα – καί συνεπῶς κρύβονται ἀπό ἄλλες δυνάμεις –, ἐνῶ ταυτόχρονα μᾶς ἐπιτρέπουν νά προβλέπουμε ὁρισμένα γεγονότα πού μποροῦν νά ἐλεγχθοῦν στή συνέχεια. Δέν ἐμπιστευόμαστε τή λεγόμενη ἀντικειμενικότητα τοῦ ὁποιουδήποτε ἐρευνητῆ στήν κουλτούρα ἤ στίς «ἀνθρώπινες ἐπιστῆμες». Ξέρουμε ὅτι κανόνας τους εἶναι νά κρύβουν τόσα προβλήματα ὅσα καί ἀπαντήσεις. Ἡ Κ.Δ. πρέπει νά φέρει στό φῶς ὅσα μένουν κρυμένα, καί τόν ἴδιο της τόν ἑαυτό ὡς μιά δυνατότητα πού οἱ ἐχθροί μας κρατοῦν «κρυφή». Αὐτό θά τό καταφέρουμε – ἀποκαλύπτοντας τίς ἀντιφάσεις πού ἄλλοι προτιμοῦν νά ξεχνοῦν – ἄν μετασχηματιστοῦμε σέ πρακτική δύναμη, ὅπως τό προβλέπουν οἱ θέσεις τοῦ Ἀμβούργου πού ἐπεξεργάστηκαν τό καλοκαίρι τοῦ 1961 οἱ Βανεγκέμ, Κοτάνυϊ, Ντεμπόρ καί Τρόκκι.

Ἀκλόνητο σχέδιο τῆς Κ.Δ. εἶναι ἡ καθολική ἐλευθερία, μιά ἐλευθερία πού θά συγκεκριμενοποιεῖται στίς πράξεις καί στή φαντασία (γιατί μέσα στή σημερινή καταπίεση εἶναι δύσκολο ἀκόμα καί νά φανταστοῦμε πῶς εἶναι ἡ ἐλευθερία). Ἔτσι, ἔχοντας ταυτιστεῖ μέ τήν πιό βαθιά ἐπιθυμία πού φωλιάζει σέ ὅλους καί δίνοντάς της ὅλα τά δικαιώματα, θά νικήσουμε. Οἱ «ἐρευνητές κινήτρων» τῆς μοντέρνας δημοσιότητας βρίσκουν στό ὑποσυνείδητο τῶν ἀνθρώπων τήν ἐπιθυμία γιά ἀντικείμενα. Ἐμεῖς θά βροῦμε μιά καί μόνον ἐπιθυμία: νά γκρεμιστεῖ ὁτιδήποτε ἐμποδίζει τή ζωή. Ἐκπροσωποῦμε τήν ἰδέα πού κινεῖ τή μεγαλύτερη πλειοψηφία. Οἱ βασικές ἀρχές μας δέν συζητιοῦνται.

ΠΡΩΤΑ ΑΠ' ΟΛΑ ΗΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τό ζήτημα τῆς ἐξουσίας εἶναι τόσα καλά κρυμμένο στίς κοινωνιολογικές θεωρίες καί στίς θεωρίες γιά τήν κουλτούρα, ὥστε οἱ εἰδικοί μποροῦν νά μουτζουρώνουν χιλιάδες σελίδες γιά τήν ἐπικοινωνία ἤ τά μαζικά μέσα ἐπικοινωνίας, χωρίς νά σημειώσουν οὔτε μιά φορά ὅτι ἡ ἐπικοινωνία γιά τήν ὁποία μιλοῦν ἔχει μιά μοναδικότητα μόνο καί μόνον ἐπειδή οἱ καταναλωτές της δέν ἔχουν τίποτα ν' ἀπαντήσουν. Σ' τήν τή δῆθεν ἐπικοινωνία ὑπάρχει ἕνας αὐστηρός καταμερισμός ἔργων, ὁ ὁποῖος προέρχεται τελικά ἀπό τή γενικότερη διαίρεση ἀνάμεσα σέ ὀργανωτές καί καταναλωτές, πού σημαδεύει τήν ἐποχή τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας – μιᾶς κοινωνίας πού ἐνσωματώνει καί διαμορφώνει τό σύνολο τῆς ἐργασίας καί τῶν διασκεδάσεων. Ὅποιος δέν ἐνοχλεῖται ἀπό τήν τυραννία πού ἀσκεῖται στή ζωή του σ' αὐτό τό ἐπίπεδο, δέν μπορεῖ νά καταλάβει τίποτα ἀπό τή σημερινή κοινωνία. Μπορεῖ λοιπόν νά βρεῖ μιά θέση ἀνάμεσα σ' ἐκείνους τούς εἰδικούς πού λιβανίζουν τίς κοινωνιολογικές ἁγιογραφίες. Ὅλοι ὅσοι ἀνησυχοῦν ἤ μένουν ἐκστατικοί μπροστά σ' αὐτήν τή μαζική κουλτούρα – πού, μέσ' ἀπό τά ἐνοποιημένα στό σύνολο τοῦ πλανήτη *mass-media*, καλλιεργεῖ τίς μάζες καί ταυτόχρονα «μαζικοποιεῖ» τήν «ὑψηλή κουλτούρα» – ξεχνοῦν πώς ἀκόμα καί ἡ ὑψηλή κουλτούρα ἔχει πιά θαφτεῖ μέσα στά μουσεῖα, μαζί μέ τίς ἐξεγερσιακές ἤ αὐτοκαταστροφικές ἐκδηλώσεις της. Ξεχνοῦν ὅτι οἱ μάζες – δηλαδή ὅλοι μας σέ τελευταία ἀνάλυση – σπρώχνονται ἔξω ἀπό τή ζωή, ἔξω ἀπό τή συμμετοχή στή ζωή, ἔξω ἀπό τήν ἐλεύθερη δράση καί ἁπλῶς ἐπιβιώνουν ἀκολουθώντας τούς κανόνες τοῦ θεάματος. Ὁ σημερινός νόμος ἐπιβάλλει νά καταναλώνουμε ὅλοι τή μεγαλύτερη δυνατή ποσότητα κενοῦ, χωρίς νά ἐξαιρεῖται τό ἀξιοσέβαστο κενό τῆς παλιᾶς κουλτούρας πού ἔχει ἀποκοπεῖ ὁλότελα ἀπό τό ἀρχικό της νόημα (μόνον οἱ προοδευτικοί κρετίνοι συγκινοῦνται βλέποντας στήν τηλεόραση τό θέατρο τοῦ Ρακίνα ἤ τούς Γιακούτ νά διαβάζουν Μπαλζάκ. Δέν εἶναι περίεργο: αὐτά τά πλάσματα εἶναι ἀνίκανα νά φανταστοῦν ἄλλου εἴδους πρόοδο τῆς ἀνθρωπότητας).

Ἡ ἀποκαλυπτική ἔννοια «βομβαρδισμός πληροφοριῶν» πρέπει νά κατανοηθεῖ σ' ὅλο της τό εὖρος. Σήμερα ὁ πληθυσμός ὑποτάσσεται σ' ἕνα **βομβαρδισμό** ἀπό μαλακίες, πού δέν ἐξαρτιοῦνται καθόλου ἀπό τά *mass-media* . Τό μεγαλύτερο λάθος θά ἦταν νά φανταστοῦμε ὅτι αὐτά τά μαζικά μέσα ἐνημέρωσης μποροῦν ν' ἀνταγωνιστοῦν τίς ὑπόλοιπες σφαῖρες τῆς σύγχρονης κοινωνικῆς ζωῆς, ὅπου τά πραγματικά προβλήματα τῶν ἀνθρώπων ὑποτίθεται ὅτι τίθενται πιό σοβαρά. Ἂς ἀφήσουμε αὐτό τό σφάλμα νά τό μονοπωλεῖ ὅπως πάντα ἡ προκατακλυσμιαία Ἀριστερά. Τό Πανεπιστήμιο, ἡ Ἐκκλησία, οἱ συμβάσεις τῆς παραδοσιακῆς

πολιτικῆς ἤ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, θέλοντας καί μή σπέρνουν γύρω τους τίς ἀσύνδετες κοινοτοπίες, πού θά τείνουν ἀναρχικά (ἀλλά ἐπιβάλλοντας τή δικιά τους τάξη) νά ρυθμίσουν ὅλες τίς συμπεριφορές τῆς καθημερινῆς ζωῆς (πῶς νά ντυνόμαστε, ποιόν νά συναντήσουμε, πῶς θά τήν βροῦμε). Ὁ οἱοσδήποτε κοινωνιολόγος τῆς «ἐπικοινωνίας» θεωρεῖ μέγα εὕρημα ν' ἀντιπαραθέσει τήν ἱκανοποίηση τοῦ καλλιτέχνη (πού ὑποτίθεται ὅτι μπορεῖ νά ταυτιστεῖ μέ τό ἔργο του καί νά δικαιωθεῖ μέσ' ἀπό αὐτό) στήν ἀλλοτρίωση τοῦ ὑπαλλήλου τῶν *mass-media*. Ἀλλά αὐτό τό μέγα εὕρημα δέν δείχνει παρά τήν ἀνικανότητά του νά συλλάβει τήν ἴδια τήν καλλιτεχνική ἀλλοτρίωση.

Στό σύνολό της ἡ θεωρία τῆς πληροφόρησης ἀγνοεῖ τήν οὐσιαστική δύναμη τῆς γλώσσας, τήν ἱκανότητά της νά μάχεται καί νά ξεπερνᾶ τό ἴδιο της τόν ἑαυτό. Μέ λίγα λόγια ἀγνοεῖ ὅτι ἡ γλώσσα εἶναι ποιητική. Μόνο μιά γραφή πού ἀγγίζει τό κενό, τήν ἀπόλυτη οὐδετερότητα στό περιεχόμενο καί στή μορφή, μόνον αὐτή μπορεῖ νά ταυτιστεῖ μ' ἕνα μαθηματικό πειραματισμό (ὅπως ἡ «δυναμική λογοτεχνία», αὐτή ἡ τελευταία ἐφεύρεση τῆς μηδαμινότητας πού ἀκούει στ' ὄνομα Καινώ). Παρά τίς πομπώδεις ὑποθέσεις τῆς «πληροφοριακῆς ποιητικῆς» (Ἀμπραάμ Μόλ) καί τήν ἐπανάπαυσή τους στίς ψευτιές πού λένε γιά τόν Σβίτερς ἤ τόν Τζαρά, οἱ τεχνικοί τῆς γλώσσας εἶναι ἀνίκανοι νά καταλάβουν κάτι περισσότερο ἀπό τή γλώσσα τῆς τεχνικῆς. Δέν ξέρουν τί κρίνει ὅλ' αὐτά.

Θεωρώντας την σ' ὅλον της τόν πλοῦτο, μέσα στό σύνολο τῆς ἀνθρώπινης πράξης (praxis) – καί ὄχι στήν ἐπιτάχυνση τῶν τραπεζικῶν συναλλαγῶν χάρη στήν «Ἐθνοκάρτα» –, ἡ ἐπικοινωνία ὑπάρχει μόνο στήν κοινή δράση. Πουθενά ἀλλοῦ. Οἱ πιό χτυπητές ὑπερβολές τῆς παρεξήγησης ἔχουν σχέση μέ τίς ὑπερβολές τῆς μή ἐπέμβασης. Κανένα παράδειγμα δέν θά μποροῦσε νά 'ναι πιό σαφές ἀπό τή μακρόχρονη κι ἀξιοθρήνητη ἱστορία τῆς γαλλικῆς Ἀριστερᾶς κατά τή λαϊκή ἐξέγερση τῆς Ἀλγερίας. Στή Γαλλία ὁ θάνατος τῆς παλιᾶς πολιτικῆς ἀποδείχτηκε ὄχι μόνον ἀπό τήν ἀποχή ὅλων τῶν ἐργαζόμενων ἀλλά, πολύ περισσότερο κι ἀναμφισβήτητα, ἀπό τήν πολιτική ἀφέλεια τῆς μειοψηφίας πού ἦταν ἀποφασισμένη νά δράσει. Ἔτσι οἱ αὐταπάτες τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς γιά τό «λαϊκό μέτωπο» μποροῦν νά χαρακτηριστοῦν ὡς αὐταπάτες δευτέρου βαθμοῦ, ἐφόσον ἕνα τέτοιο μέτωπο ἦταν ἀπολύτως ἀδύνατο νά σχηματιστεῖ σ' αὐτήν τήν περίοδο κι ἐπειδή τό «λαϊκό μέτωπο» εἶχε ἀποδείξει σαφέστατα, ἀπό τό 1936 κιόλας, ὅτι εἶναι ἕνα ἀπό τά καλύτερα ὅπλα τῆς ἀντεπανάστασης. Ἄν καί οἱ αὐταπάτες τῶν παλιῶν πολιτικῶν ὀργανώσεων κατέρρευσαν, δέν γεννήθηκε στή θέση τους καμμιά καινούργια πολιτική. Πράγματι, καθώς κύρια τάση στή Γαλλία εἶναι ἡ ἀνέλιξή της στό μοντέρνο καπιταλισμό, τό

πρόβλημα τῆς Ἀλγερίας ἔμοιαζε μ' ἕναν ἀπό τούς γαλλικούς ἀρχαϊσμούς. Καί δέν φαινόταν νά ὑπάρχει καμμιά σχέση ἀνάμεσα στόν ἀγώνα τῶν ὑπανάπτυκτων ἀλγερινῶν καί τ' ἀνεπίσημα «ἄγρια» φαινόμενα ἀπογοήτευσης καί ἄρνησης πού συνοδεύουν αὐτήν τήν ἀνέλιξη. Ὅποιος σήμερα δέν βλέπει πώς ἡ πραγματικότητα μιᾶς κοινῆς ριζικῆς ἀμφισβήτησης τοποθετεῖται στό μέλλον, εἶναι φυσικό νά φαντάζεται πώς ἡ κοινότητα αὐτῶν τῶν φαινομενικά τόσο διαφορετικῶν ἀγώνων θεμελιώνεται στίς ἀναμνήσεις (πράγμα πού ἔκανε – καί συνήθως ὄφειλε νά κάνει – τό παλιό ἐργατικό κίνημα γιά νά ὑποστηρίξει τούς ἀγῶνες τῶν ἀποικιοκρατούμενων λαῶν). Ἔτσι ἡ μοναδική δυνατότητα ἀλληλεγγύης πρός τό λαό τῆς Ἀλγερίας περιορίστηκε σ' ὁρισμένες ἀντιδράσεις, πού κι αὐτές ἔμειναν ἀρχαϊκές καί συνεπῶς ἀφηρημένες: γιά παράδειγμα πολλοί περίμεναν αὐτή ἡ αἰώνια μυθολογική γαλλική Ἀριστερά: K.K.Γ. - P.S.U. - S.F.I.O. καί τό G.P.R.A. νά συμπεριφερθοῦν σάν δυό τμήματα τῆς Γ' Διεθνοῦς (μέ δεδομένες τίς «ἀδεξιότητες» καί τίς «προδοσίες» τους). Παρ' ὅλ' αὐτά, ὅσα ἔγιναν ἀπό τό 1920 κι ὕστερα δείχνουν ὅτι παντοῦ εἶναι ἀναπόφευκτη μιά θεμελιακή κριτική αὐτῶν τῶν σχημάτων. Κι αὐτή ἡ κριτική τίθεται ἄμεσα καί ἀναγκαστικά ἀπό τήν πλευρά τῶν ἀλγερινῶν, ἐξαιτίας τοῦ σημερινοῦ ἔνοπλου ἀγώνα τους. Ἡ διεθνιστική ἀλληλεγγύη δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τίς ἠθικολογίες τῶν ἀριστεριστῶν χριστιανῶν. Εἶναι ἀλληλεγγύη ἀνάμεσα στούς **ἐπαναστάτες** ὅλων τῶν χωρῶν. Προφανῶς κάτι τέτοιο προϋποθέτει νά ὑπάρχουν ἐπαναστάτες στή Γαλλία· καί στήν Ἀλγερία νά μπορέσουν νά δοῦν ποιά εἶναι τά συμφέροντά τους στό ἄμεσο μέλλον, ὅταν τό σημερινό E.A.M. βρεθεῖ μπροστά στό ζήτημα τῆς φύσης τῆς **ἐξουσίας του.**

Σ' αὐτήν τήν περίοδο οἱ ἄνθρωποι πού προσπαθοῦσαν νά προχωρήσουν σέ μιά πρωτοποριακή δράση στή Γαλλία, διχάστηκαν ἀνάμεσα στό φόβο τους μήπως ἀποκοποῦν ὁλοκληρωτικά ἀπό τίς παλιές πολιτικές κοινότητες (παρ' ὅλο πού ἤξεραν τήν προχωρημένη σήψη τους) ἤ ἔστω ἀπό τή γλώσσα τους, καί στήν ὑποτίμηση τῆς πραγματικῆς συγκίνησης ὁρισμένων στρωμάτων (λ.χ. τούς φοιτητές) πού ἤθελαν ν' ἀγωνιστοῦν ἐνάντια στόν ἀποικιοκρατικό ἐξτρεμισμό – μιά ὑποτίμηση πού τράφηκε ἀπό τό συμβιβασμό αὐτῶν τῶν στρωμάτων μ' ἕνα σύνολο πολιτικῶν ἀρχαϊσμῶν (ἑνότητα ἐνάντια στόν φασισμό χωρίς τίς ἀπαραίτητες διακρίσεις, κ.λ.π.). Καμμιά ὁμάδα δέν ἐπωφελήθηκε παραδειγματικά ἀπ' αὐτήν τήν εὐκαιρία, συνδέοντας τό μέγιστο πρόγραμμα τῆς ἐξέγερσης πού ὑπονομεύει τήν καπιταλιστική κοινωνία μ' ἕνα μέγιστο πρόγραμμα τῆς σημερινῆς ἐξέγερσης τῶν ἀποικιοκρατούμενων. Φυσικά αὐτό ἐξηγεῖται ἀπό τήν ἀδυναμία αὐτῶν τῶν ὁμάδων. Ὡστόσο ἡ ἀδυναμία δέν εἶναι καί δικαιολογία. Εἶναι μᾶλλον ἕνα σφάλμα στή λειτουρ-

γία αὐτῶν τῶν ὁμάδων καί στήν αὐστηρότητά τους. Μιά ὀργάνωση πού ἐκπροσωπεῖ τήν ἀμφισβήτηση τῶν ἀνθρώπων καί ξέρει νά τούς μιλᾶ, δέν πρέπει νά παραμένει ἀνίσχυρη γιατί τό τίμημα θά 'ναι ἡ σκληρότερη καταστολή.

Ὁ ἀπόλυτος διαχωρισμός ἀνάμεσα στούς γάλλους καί τούς ἀλγερινούς ἐργαζομένους δέν ἐκφράστηκε μόνο στό χῶρο ἀλλά καί στό χρόνο. Αὐτός ὁ διαχωρισμός ὁδήγησε σ' αὐτό τό παραλήρημα ἀκόμα καί τῆς «ἀριστερῆς» πληροφόρησης, ὥστε ὅταν στίς 9 Φεβρουαρίου ἡ ἀστυνομία σκότωσε ὀχτώ γάλλους διαδηλωτές, ὅλες οἱ ἐφημερίδες ἔγραφαν ὅτι ἐπρόκειτο γιά τίς πιό αἱματηρές συγκρούσεις πού ἔγιναν στό Παρίσι ἀπό τό 1934, ξεχνώντας ὅτι πρίν τέσσερις μῆνες, στίς 18 Ὀκτωβρίου, οἱ ἀλγερινοί διαδηλωτές σφάχτηκαν κατά δεκάδες. Καί τό ἴδιο παραλήρημα ἐπέτρεψε σέ μιά «Ἀντιφασιστική Ἐπιτροπή τοῦ Σάν Ζερμαίν ντέ Πρέ» νά κυκλοφορήσει τό Μάρτιο μιά ἀφίσα στήν ὁποία ἔγραφε: «Ὁ γαλλικός κι ὁ ἀλγερινός λαός ἐπέβαλαν τίς διαπραγματεύσεις (...)», χωρίς νά ὑποστεῖ καμμιά συνέπεια γιά τή γελοιότητα νά βάλει τόν ἀλγερινό λαό πλάι στό γαλλικό, καί μάλιστα μ' αὐτήν τή σειρά.

Ἡ πραγματικότητα τῆς ἐπικοινωνίας ἔχει σαπίσει σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε δέν εἶναι περίεργο πού στήν κοινωνιολογία ἀναπτύσσεται ἡ μεταλλειολογική μελέτη τῶν πετρωμένων ἐπικοινωνιῶν. Οὔτε μᾶς ἐκπλήσσει τό γεγονός ὅτι στόν τομέα τῆς τέχνης ἡ νεονταντα ϊστική λέρα θέλει νά μᾶς πείσει πώς τό Νταντά ἦταν μιά μορφική θετικότητα, πού χωράει κι ἄλλη ἐκμετάλλευση ἔπειτα ἀπό τόσα καί τόσα μοντερνίστικα ρεύματα πού ξεζούμισαν ὅ,τι μποροῦσαν ἀπό τή δεκαετία τοῦ '20! Δέν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία ὅτι προσπαθοῦν νά σβύσουν ἀπό τή μνήμη μας ὅτι ὁ αὐθεντικός ντανταϊσμός ἦταν ὁ γερμανικός κι ὅτι ἦταν ἄρρηκτα δεμένος μέ τήν ἄνοδο τῆς γερμανικῆς ἐπανάστασης μετά τήν ἀνακωχή τοῦ 1918. Ὁπωσδήποτε ἡ ἀναγκαιότητα σύνδεσης μέ τήν ἐπανάσταση ἰσχύει ἐξίσου καί γιά ὅποιον θέλει νά προσφέρει σήμερα μιά καινούργια πολιτιστική θέση. Ἡ μόνη διαφορά εἶναι ὅτι σήμερα πρέπει ν' ἀνακαλύψουμε αὐτό τό καινούργιο στήν τέχνη καί στήν πολιτική ταυτόχρονα.

Οἱ πιό ἀντιδραστικοί ὑπερασπιστές τῶν κατεστημένων ψεμμάτων ἰσχυρίζονται πώς ὁ ντανταϊσμός προάσπισε τήν ἀντιεπικοινωνία. Ὡστόσο ἡ ἁπλή ἀντιεπικοινωνία δέν ἀξίζει δεκάρα σέ μιά ἐποχή πού ἐπείγει νά δημιουργήσουμε μιά καινούργια ἐπικοινωνία στό πιό ἁπλό καί στό συνθετότερο ἐπίπεδο τῆς πρακτικῆς. Ἡ πιό συνεπής συνέχεια, ἡ νόμιμη διαδοχή τοῦ ντανταϊσμοῦ βρίσκεται στό Κογκό τό καλοκαίρι τοῦ 1960, στήν αὐθόρμητη ἐξέγερση ἑνός λαοῦ πού περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον τόν κρατοῦν στήν παιδική του ἡλικία. Γιατί ὁ κογκολέζικος λαός, κλονίζοντας τήν (περισσότερο ξένη ἀπ' ὅπου ἀλλοῦ) λο-

γική τῆς ἀλλοτρίωσής του, κατόρθωσε νά μεταστρέψει τήν ἐξωτερική γλώσσα τῶν ἀφεντικῶν του κάνοντάς την ποίηση καί τρόπο δράσης. Πρέπει νά μελετήσουμε μέ κάθε σεβασμό τήν ἔκφραση τῶν κογκολέζων σ' αὐτήν τήν περίοδο γιά ν' ἀναγνωρίσουμε σ' αὐτήν τό μεγαλεῖο καί τήν ἀποτελεσματικότητατῆς μοναδικῆς δυνατῆς ἐπικοινωνίας (βλέπε τό ρόλο τοῦ ποιητῆ Λουμούμπα), πού πάντοτε συμβαδίζει μέ τήν ἐπέμβαση στά γεγονότα, μέ τό μετασχηματισμό τοῦ κόσμου.

Παρ'ὅλο πού θέλουν νά μᾶς πείσουν γιά τό ἀντίθετο (καί ὄχι μόνο μέσ' ἀπό τά *mass-media*), τόν καιρό πού δέν εἶχαν ἀκόμα σφάξει τήν πρωτοπορία τους, ἡ συνοχή τῆς δράσης τῶν κογκολέζων κι ὁ ἔξοχος τρόπος μέ τόν ὁποῖο χρησιμοποίησαν τά πενιχρά μέσα πού εἶχαν στή διάθεσή τους, βρίσκονται σέ τεράστια ἀντίθεση μέ τήν ἀσυναρτησία τῆς κοινωνικῆς ὀργάνωσης τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν καί τήν ἐπικίνδυνη ἀνικανότητά τους νά χρησιμοποιήσουν λογικά τίς τεχνικές τους δυνατότητες. Ὁ Σάρτρ, αὐτός ὁ κατ' ἔξοχήν ἐκπρόσωπος μιᾶς γενιᾶς τόσο πλανημένης ὥστε κατόρθωσε νά γίνει μόνος αὐτός θῦμα ὅλων τῶν αὐταπατῶν της, δηλώνει σέ μιά σημείωση τοῦ 2ου τεύχους τῆς ἐπιθεώρησης *Mediations* πώς δέν πρέπει πιά νά λέμε ὅτι ἡ σημερινή διαλυμένη καλλιτεχνική γλώσσα ἐκφράζει μιά ἐποχή διάλυσης, γιατί «κάθε ἐποχή κτίζει πολύ περισσότερα ἀπ' ὅσα καταστρέφει». Ἡ μπακαλίστικη ζυγαριά του κλίνει πρός τό μεγαλύτερο βάρος, ἀλλά ξεκινώντας ἀπό μιά σύγχιση ἀνάμεσα στό «χτίζω» καί τό «καταστρέφω». Θά πρέπει ὅμως νά δεῖ ὅτι σήμερα ταξιδεύουν στά πέλαγα περισσότερα πλοῖα ἀπ' ὅτι προπολεμικά παρά τούς τορπιλλισμούς· ὅτι ὑπάρχουν περισσότερα κτίρια κι αὐτοκίνητα παρά τίς πυρκαγιές καί τίς συγκρούσεις· ὅτι ὑπάρχουν περισσότερα βιβλία ἀφοῦ ὁ Σάρτρ ἔζησε... Κι ὅμως οἱ λόγοι ὕπαρξης πού μᾶς προμήθευε αὐτή ἡ κοινωνία καταστράφηκαν! Οἱ παραλλαγές πού παρουσίαζαν μιά ψεύτικη ἀλλαγή αὐτῆς τῆς κοινωνίας ζοῦν ὅσο κι ἕνας ἀρχηγός τῆς ἀστυνομίας· ἔπειτα συναντοῦν τή γενική διάλυση τοῦ παλιοῦ κόσμου. Ἡ μόνη χρήσιμη δουλειά πού μᾶς ἀπομένει εἶναι νά ξανακτίσουμε τήν κοινωνία καί τή ζωή πάνω σ' ἄλλα θεμέλια. Αὐτά τά θεμέλια οὔτε κάν τά ὑποψιάζονται οἱ νεοφιλόσοφοι, πού πέρασαν ὅλη τους τή ζωή στήν ἔρημο τῆς ψευτομοντέρνας καί ψευτοπροοδευτικῆς σκέψης. Οἱ δύστυχοι! Οὔτε στό μουσεῖο δέ θά μποῦν! Γιατί ἡ ἐποχή τους ἦταν τόσο στείρα, πού οὔτε γιά τά μουσεῖα δέν κάνει. Μοιάζαν μεταξύ τους, ἦταν τά ἴδια γεννήματα τῆς τεράστιας ἥττας πού γνώρισε τό κίνημα χειραφέτησης τοῦ ἀνθρώπου στό πρῶτο τρίτο αὐτοῦ τοῦ αἰώνα. Κι αὐτήν τήν ἥττα τήν ἀποδέχονταν. Νά τί τούς καθορίζει ἐξοντωτικά. Δέν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία πώς οἱ εἰδικοί τοῦ σφάλματος θά

ὑπερασπίζουν μέχρι τέλους τήν εἰδικότητά τους. Ἀλλά τό κλίμα ἀλλάζει κι αὐτοί οἱ δεινόσαυροι τῆς ψευτοερμηνείας θά μείνουν χωρίς τροφή. Ὁ ὕπνος τοῦ λογικοῦ γεννοῦσε τέρατα.

Ὅλες οἱ μονόπλευρες ἰδέες γιά τήν ἐπικοινωνία ἦταν ἰδέες τῆς μονόπλευρης ἐπικοινωνίας. Ἀντιστοιχοῦσαν στήν κοσμοθεώρηση καί στά συμφέροντα τῆς κοινωνιολογίας, τῆς παλιᾶς τέχνης καί τῶν στρατηγείων τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας. Αὐτή ἡ κατάσταση πρέπει ν' ἀλλάξει. Ξέρουμε ὅτι «τό πρόγραμμά μας, ὡς ἔκφραση, δέν συμβιβάζεται μέ τά διαθέσιμα μέσα ἔκφρασης καί σύλληψης τῶν μηνυμάτων» (Κοτάνυι). Πρέπει ἀκόμα νά δοῦμε τί μπορεῖ νά χρησιμεύσει στήν ἐπικοινωνία καί σέ τί μπορεῖ νά χρησιμεύσει ἡ ἐπικοινωνία. Μποροῦμε νά καταλάβουμε καί νά δικαιολογήσουμε τίς ὑπάρχουσες μορφές ἐπικοινωνίας καί τή σημερινή τους κρίση, μόνον ἄν τοποθετηθοῦμε στήν προοπτική τοῦ ξεπεράσματός τους. Δέν πρέπει νά περιφρονοῦμε τόσο τήν ἱστορία τῆς μοντέρνας τέχνης καί φιλοσοφίας, ὥστε νά θέλουμε νά τίς συνεχίσουμε λές καί δέν ὑπῆρξαν. Τά κριτήριά μας εἶναι ἀπαλλαγμένα ἀπό προκαταλήψεις γιατί εἶναι ἱστορικά. Γιά μᾶς κάθε χρήση τῶν ἐπιτρεπτῶν τρόπων ἐπικοινωνίας πρέπει νά εἶναι καί νά μήν εἶναι ἄρνηση αὐτῆς τῆς ἐπικοινωνίας. Πρέπει νά εἶναι μιά ἐπικοινωνία πού ἐμπεριέχει τήν ἄρνησή της καί μιά ἄρνηση πού περιέχει τήν ἐπικοινωνία, δηλαδή τήν μετατροπή αὐτῆς τῆς ἄρνησης σέ θετικό σχέδιο. Ὅλ' αὐτά πρέπει νά ὁδηγήσουν κάπου. Στό ἑξῆς ἡ ἐπικοινωνία θά περιέχει τήν ἴδια της τήν κριτική.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΜΜΟΥΝΑ

1.
«Πρέπει νά ξαναμελετήσουμε χωρίς καμμιά προκατάληψη τό κλασικό ἐργατικό κίνημα καί ἰδιαίτερα ὅσον ἀφορᾶ τούς διάφορους πολιτικούς ἤ ψευτοθεωρητικούς κληρονόμους του, ἐφόσον τό μόνο πού κληρονόμησαν εἶναι ἡ ἥττα αὐτοῦ τοῦ κινήματος. Οἱ φαινομενικές ἐπιτυχίες αὐτοῦ τοῦ κινήματος εἶναι οἱ θεμελιώδεις ἥττες του (ὁ ρεφορμισμός ἤ ἐγκαθίδρυση μιᾶς κρατικῆς γραφειοκρατίας στήν ἐξουσία) καί οἱ ἥττες του (ἡ Κομμούνα ἤ ἡ ἐξέγερση τῶν Ἀστουριῶν) εἶναι μέχρι στιγμῆς οἱ ἀληθινές του νίκες καί γιά τό παρόν καί γιά τό μέλλον », *Σημειώσεις τῆς σύνταξης στήν Κ.Δ.7.*

2.
Ἡ Κομμοῦνα ἦταν ἡ μεγαλύτερη γιορτή τοῦ 19ου αἰώνα. Στή βάση της βρίσκουμε τήν αἴσθηση τῶν ἐξεγερμένων ὅτι ἔγιναν ἀφέντες τῆς ἱστορίας τους, ὄχι τόσο στό ἐπίπεδο τῆς «κυβερνητικῆς» πολιτικῆς ἀπόφασης, ὅσο σ᾽ αὐτό τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἐκείνη τήν ἄνοιξη τοῦ 1871 (βλέπε τό *παιχνίδι* ὅλων μέ τά ὅπλα, δηλαδή τό παιχνίδι τους μέ τήν ἐξουσία). Πρέπει λοιπόν νά κατανοήσουμε καί ἀπό αὐτήν τήν ἄποψη τήν φράση τοῦ Μάρξ ὅτι «τό μεγαλύτερο κοινωνικό μέτρο τῆς Κομμούνας ἦταν ἡ ἴδια ἡ ἔμπρακτη ὕπαρξή της».

3.
Ἡ φράση τοῦ Ἔνγκελς: «Δεῖτε τήν Παρισινή Κομμούνα· νά τί εἶναι ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου», πρέπει νά ληφθεῖ σοβαρά ὑπόψη γιά νά καταδείξουμε τί δέν εἶναι ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου ὡς πολιτικό καθεστώς (οἱ διάφορες παραλλαγές μιᾶς δικτατορίας πάνω στό προλεταριάτο καί ἐπ᾽ ὀνόματί του).

4.
Ὅλοι ἄσκησαν σωστές κριτικές στίς ἀσυνέπειες τῆς Κομμούνας, στήν ἔκδηλη ἀπουσία ἑνός ὀργάνου. Ἀλλά ἐπειδή πιστεύουμε ὅτι σήμερα τό πρόβλημα τῶν πολιτικῶν ὀργάνων εἶναι πολύ πιό σύνθετο ἀπ᾽ ὅσο ἰσχυρίζονται οἱ αὐθαίρετοι κληρονόμοι τοῦ μπολσεβίκικου κόμματος, θά πρέπει νά θεωρήσουμε τήν Κομμούνα ὄχι μόνον ὡς ἕναν ξεπερασμένο ἐπαναστατικό πρωτογονισμό πού

ὑπερφαλαγγίζουμε ὅλα τά σφάλματά του, ἀλλά ὡς μιά θετική ἐμπειρία πού ἀκόμα δέν βρήκαμε οὔτε ἐκπληρώσαμε ὅλη τήν ἀλήθεια της.

5.

Ἡ Κομμούνα δέν εἶχε ἀρχηγούς καί μάλιστα σέ μιά ἱστορική περίοδο πού ἡ ἰδέα τῶν ἀρχηγῶν κυριαρχοῦσε ὁλόκληρο τό ἐργατικό κίνημα. Ἔτσι ἐξηγοῦνται πρῶτα ἀπ' ὅλα οἱ παράδοξες ἀποτυχίες κι ἐπιτυχίες της. Οἱ ἐπίσημοι ἡγέτες τῆς Κομμούνας ἦταν ἀσήμαντοι (ἄν πάρουμε ὡς ἀναφορά τό ἐπίπεδο τοῦ Μάρξ ἤ τοῦ Λένιν, ἤ ἀκόμα καί τοῦ Μπλανκί). Ἀλλά ἀπό τήν ἄλλη μεριά οἱ «ἀνεύθυνες» πράξεις ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἔχουν μιά ἀξία πού ἀκόμα δέν τήν ἔχει φτάσει τό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς ἐποχῆς μας, παρά τό γεγονός ὅτι ὅλες σχεδόν περιορίστηκαν στό καταστροφικό στάδιο (τό πιό γνωστό παράδειγμα εἶναι ἐκείνου τοῦ ἐξεγερμένου πού εἶπε σέ κάποιον ὕποπτο ἀστό ὁ ὁποῖος κλαιγόταν ὅτι ποτέ του δέν ἔκανε πολιτική: «Γι' αὐτό ἀκριβῶς σέ σκοτώνω»).

6.

Σ' ὅλην τή διάρκεια τοῦ κινήματος ἡ ζωτική σημασία ἑνός γενικοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ λαοῦ ἐκδηλώθηκε τόσο στήν πρακτική ὅσο καί στά συνθήματα. Στό σύνολό τους οἱ ἐξεγερμένοι ἀντιτάχτηκαν στή συγκρότηση εἰδικευμένων ἔνοπλων σωμάτων γιά τή δυναμική ἐπικράτηση τῆς κοινῆς θέλησης. Ἡ παραδειγματική ἀξία αὐτῆς τῆς αὐτονομίας τῶν ἔνοπλων ὁμάδων ὀφείλεται στήν ἀπουσία συντονισμοῦ, στό γεγονός ὅτι ἡ λαϊκή δύναμη δέν ἔφτασε τό ἐπίπεδο τῆς στρατιωτικῆς ἀποτελεσματικότητας σέ καμμιά (ἐπιθετική ἤ ἀμυντική) στιγμή τοῦ ἀγώνα ἐναντίον τῶν Βερσαλλιῶν. Δέν πρέπει ὅμως νά ξεχνᾶμε ὅτι ἡ Ἱσπανική ἐπανάσταση – καί τελικά κι ὁ ἴδιος ὁ πόλεμος – χάθηκε στό ὄνομα ἑνός τέτοιου μετασχηματισμοῦ τῶν ἔνοπλων ὁμάδων σέ «δημοκρατικό στρατό». Φαίνεται πώς ἡ ἀντίφαση μεταξύ τῆς αὐτονομίας καί τοῦ συντονισμοῦ ἐξαρτιόταν σέ μεγάλο βαθμό ἀπό τό ἐπίπεδο τῆς τεχνολογικῆς ἀνάπτυξης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

7.

Μέχρι σήμερα ἡ Κομμούνα ἐκπροσωπεῖ τή *μοναδική* πραγμάτωση μιᾶς ἐπαναστατικῆς πολεοδομίας: γκρέμισε ἐπιτόπου τ' ἀπολιθωμένα σύμβολα τῆς κυρίαρχης ὀργάνωσης τῆς ζωῆς, ἀντιμετώπισε τόν κοινωνικό χῶρο μέ πολιτικούς ὅρους καί δέν πίστεψε πώς ἕνα μνημεῖο μπορεῖ νά 'ναι ἀθῶο. Ὅσοι, ὑποστηρίζουν ὅτι ὅλ' αὐτά δέν ἦταν παρά ἐκδήλωση ἑνός μηδενισμοῦ τοῦ λοῦμπεν προλεταριάτου ἤ τῆς ἀνευθυνότητας τῶν μπουρλιοτέρηδων, θά πρέπει νά μᾶς δείξουν κάτι ἀπό τήν κυρίαρχη κοινωνία πού νά εἶναι θετικό καί θά πρέπει νά διατηρηθεῖ (δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι θά μᾶς δείξουν σχεδόν τά πάντα).

«Ὅλος ὁ χῶρος βρίσκεται κιόλας στά χέρια τοῦ ἐχθροῦ (...) Ἡ αὐθεντική πολεοδομία θά κάνει τό πρῶτο βῆμα της, δημιουργώντας σέ ὁρισμένες ζῶνες ἕνα κενό ἐξουσίας. Ἐδῶ ἀκριβῶς ἀρχίζει αὐτό πού λέμε κατασκευή. Μποροῦμε νά τήν κατανοήσουμε μέ τή βοήθεια τῆς ἔννοιας τῆς θετικῆς ὀπῆς, πού ἐπινόησε ἡ μοντέρνα φυσική» (*Στοιχειῶδες πρόγραμμα τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας, Κ.Δ.* 6).

8.

Ἡ Παρισινή Κομμούνα νικήθηκε ὄχι τόσο μέ τή δύναμη τῶν ὅπλων ὅσο ἀπό τή δύναμη τῆς συνήθειας. Τό πιό σκανδαλῶδες πρακτικό παράδειγμα εἶναι ἡ ἄρνηση τῶν ἐξεγερμένων νά χρησιμοποιήσουν κανόνια γιά νά καταλάβουν τήν Τράπεζα Γαλλίας, τή στιγμή πού τόσο τούς ἔλειπε τό χρῆμα. Σ' ὅλην τή διάρκεια τῆς ἐξουσίας τῆς Κομμούνας ἡ Τράπεζα παρέμεινε προωθημένος θύλακας τῶν Βερσαλλιῶν μέσα στό Παρίσι, μέ μόνους ὑπερασπιστές της μερικά ντουφέκια καί τό μύθο τῆς ἰδιοκτησίας καί τῆς κλοπῆς. Ἐξίσου καταστροφικές ἦταν κι οἱ ἄλλες ἰδεολογικές συνήθειες (ἡ ἀναβίωση τοῦ γιακωβινισμοῦ, ἡ ντεφαιτιστική στρατηγική τῶν ὁδοφραγμάτων πού ἐπαναλάμβανε τό '48, κ.λ.π.).

9.

Ἡ Κομμούνα δείχνει μέ ποιό τρόπο οἱ ὑπερασπιστές τοῦ παλιοῦ κόσμου χρησιμοποιοῦν πρός ὄφελός τους, καί ὅπου μποροῦν, τούς συμβιβασμούς τῶν ἐπαναστατῶν μ' αὐτόν τόν κόσμο – ἰδιαίτερα ἐκείνων πού σκέφτονται τήν ἐπανάσταση –, ἐπωφελούμενοι ἀπό τό λάθος τῶν ἐπαναστατῶν νά σκέφτονται ὅπως ἐκεῖνοι. Μ' αὐτόν τόν τρόπο ὁ παλιός κόσμος διαφυλάσσει τίς βάσεις του (τήν ἰδεολογία, τό γλωσικό σύστημα, τά ἤθη, τά ἔθιμά του) μέσα στήν πορεία τῶν ἐχθρῶν του καί τίς χρησιμοποιεῖ γιά νά ξανακερδίσει τό χαμένο ἔδαφος. (Μόνο τήν ἔμπρακτη σκέψη, πού φυσιολογικά ἀνήκει στό ἐπαναστατικό προλεταριάτο, δέν μπορεῖ ποτέ νά χρησιμοποιήσει ὁ παλιός κόσμος: τό Λογιστήριο τοῦ Κράτους παραδόθηκε στίς φλόγες). Ἡ ἀληθινή «πέμπτη φάλαγγα» βρίσκεται μέσα στό ἴδιο τό πνεῦμα τῶν ἐπαναστατῶν.

10.

Τό ἀνέκδοτο γιά ἐκείνους τούς πυρπολητές πού κατά τίς τελευταῖες μέρες τῆς Κομμούνας πῆγαν νά καταστρέψουν τήν Παναγία τῶν Παρισίων καί βρέθηκαν ἀντιμέτωποι μέ τό ἔνοπλο τάγμα τῶν κομμουνάρων καλλιτεχνῶν, εἶναι πλούσιο σέ νοήματα. Πρῶτα πρῶτα ἀποτελεῖ ἐξαίρετο παράδειγμα ἄμεσης δημοκρατίας. Ἀλλά σέ δεύτερο ἐπίπεδο φανερώνει τά προβλήματα πού θ' ἀντιμετωπίσει ἡ ἐξουσία τῶν συμβουλίων. Εἶχαν δίκιο ἐκεῖνοι οἱ καλλιτέχνες πού ἤθελαν ὁμόφωνα νά ὑπερασπίσουν ἕναν καθεδρικό ναό στό ὄνομα τῶν

αἰώνιων αἰσθητικῶν ἀξιῶν (καί σέ τελευταία ἀνάλυση στό ὄνομα τῶν μουσείων), τή στιγμή πού ἄλλοι ἄνθρωποι ἤθελαν νά ἐκφραστοῦν ἐκείνη τή μέρα καταστρέφοντας αὐτόν τό ναό κι ἐκδηλώνοντας μ' αὐτόν τόν τρόπο τήν ἀπόλυτη πρόκλησή τους πρός μιά κοινωνία πού, δεδομένης τῆς ἥττας τους, καταδίκαζε ὁλόκληρη τή ζωή τους στό κενό καί στή σιωπή; Οἱ καλλιτέχνες ὀπαδοί τῆς Κομμούνας ἔδρασαν σάν εἰδικοί καί μ' αὐτήν τους τή στάση ἔρχονταν σέ σύγκρουση μέ μιά ἐξτρεμιστική ἐκδήλωση τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στήν ἀλλοτρίωση. Οἱ κομμουνάροι ἔσφαλαν πού δέν τόλμησαν ν' ἀπαντήσουν στήν ὁλοκληρωτική τρομοκρατία τῆς ἐξουσίας χρησιμοποιώντας τήν ὁλότητα τῶν ὅπλων τους. Ἀπ' ὅ,τι φαίνεται ἡ καταστολή ἐξαφάνισε τούς ποιητές πού ἔκφρασαν τότε τήν ἀνολοκλήρωτη ποίηση τῆς Κομμούνας. Τό σύνολο τῶν ἀνολοκλήρωτων πράξεων τῆς Κομμούνας ἐπέτρεψε τή λογοκρισία τῶν ἀναμνήσεων καί τό χαρακτηρισμό «ὠμότητες» γιά τίς πράξεις πού μόλις εἶχαν ἀρχίσει νά διαγράφονται. Ἡ φράση «ὅσοι κάνουν μισές ἐπαναστάσεις σκάβουν τόν τάφο τους» ἐξηγεῖ μεταξύ ἄλλων καί τή σιωπή τοῦ Σαίν-Ζύστ.

11.

Οἱ θεωρητικοί πού ἀσχολοῦνται μέ τήν ἱστορία αὐτοῦ τοῦ κινήματος ἀντιμετωπίζοντάς την ἀφ' ὑψηλοῦ σάν παντογνῶστες θεοί, ὅπως κάποτε ὁ κλασικός μυθιστοριογράφος, συμπεραίνουν μ' εὐκολία ὅτι ἡ Κομμούνα ἦταν ἀντικειμενικά καταδικασμένη, ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά φτάσει κάπου. Δέν πρέπει ὅμως νά ξεχνᾶμε ὅτι γιά ὅσους ἔζησαν τό γεγονός αὐτό τό «κάπου» ἦταν ἐκεῖ.

12.

Φυσικά δέν πρέπει νά συγκρίνουμε τό θάρρος καί τήν ἐπινοητικότητα τῆς Κομμούνας μέ τήν ἐποχή μας, ἀλλά μέ τίς τότε κοινοτοπίες τῆς πολιτικῆς, πνευματικῆς καί ἠθικῆς ζωῆς, μέ τήν ἀλληλεγγύη ὅλων τῶν κοινοτοπιῶν πού αὐτή φώτισε. Μόνον ἔτσι θά δοῦμε τήν ἀλληλεγγύη τῶν σημερινῶν (δεξιῶν ἤ ἀριστερῶν) κοινοτοπιῶν καί θά συλλάβουμε τό ὕψος πού μπορεῖ νά φτάσει πρακτικά ἡ ἐπινοητικότητά μας μέ μιά σφαιρική ἔκρηξη.

13.

Ἡ Κομμούνα ἀποτελεῖ στιγμή ἑνός κοινωνικοῦ πολέμου πού διαρκεῖ ἀκόμα, παρ' ὅλο πού οἱ ἐπιφανειακές συνθῆκες του ἔχουν ἀλλάξει σέ μεγάλο βαθμό. Ἡ προσπάθεια νά «γίνουν συνειδητές οἱ ἀσυνείδητες τάσεις τῆς Κομμούνας» (Ἔνγκελς) δέν ἔχει ἀκόμα πεῖ τήν τελευταία λέξη της.

14.

Ἐδῶ καί εἴκοσι περίπου χρόνια, σέ ἀνάμνηση τοῦ ἀντιγερμανικοῦ ἐθνικοῦ

μετώπου τους, οἱ ἀριστεροί χριστιανοί καί οἱ σταλινικοί τῆς Γαλλίας συμφωνοῦν ὅτι στήν Κομμούνα ὑπῆρχε ἐθνικό χάος, πληγωμένος πατριωτισμός, ἕνας «γαλλικός λαός πού ζητοῦσε ἀπό τίς ἀρχές νά τόν κυβερνήσουν σωστά» (μέ τή σημερινή σταλινική «πολιτική»), ἕνας λαός πού τελικά σπρώχτηκε στήν ἀπελπισία ἀπό τίς προδοσίες τῆς ἀπάτριδος ἀστικῆς δεξιᾶς. Γιά νά ξαναφτύσουμε αὐτόν τόν ἁγιασμό ἀρκεῖ νά μελετήσουμε τό ρόλο τῶν ξένων πού ἦρθαν νά πολεμήσουν γιά τήν Κομμούνα: ἡ Κομμούνα ἦταν πάνω ἀπ' ὅλα ἐπίδειξη δύναμης στήν ὁποία ἀναπόφευκτα ὁδήγησε ἡ δράση τοῦ «κόμματός μας» (ὅπως ἔλεγε ὁ Μάρξ) στήν Εὐρώπη ἀπό τό 1848 κι ὕστερα.

18 Μαρτίου 1962, Βανεγκέμ, Κοτάνυϊ καί Ντεμπόρ

*Τό κείμενο αὐτό κυκλοφόρησε μαζί μέ τήν προκήρυξη Στούς σκουπιδοντενεκέδες τῆς Ἱστορίας! (21/2/63), ὅπου οἱ καταστασιακοί καταγγέλλουν τόν Ἀνρύ Λεφέβρ ἐπειδή παρουσίασε γιά δικές του (καί μάλιστα στήν ἐπιθεώρηση **Arguments**) τίς παραπάνω θέσεις γιά τήν Κομμούνα, τίς ὁποῖες ὁ ἴδιος εἶχε ζητήσει καί πάρει ἀπό τούς καταστασιακούς κατά τήν σύντομη περίοδο τῆς προσέγγισής τους.*

Μετά τή Συνδιάσκεψη τοῦ Γκέτεμποργκ, καταστασιακοί συναδερφώνονται μέ σουηδούς ἐργάτες.

Η ΠΕΜΠΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Κ.Δ. ΣΤΟ ΓΚΕΤΕΜΠΟΡΓΚ

Ἡ Ε΄ Συνδιάσκεψη τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς ἔγινε στό Γκέτεμποργκ ἀπό τίς 28 μέχρι τίς 30 Αὐγούστου τοῦ 1961, ἔντεκα μῆνες μετά τή Συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου. Οἱ καταστασιακοί ἐννιά χωρῶν ἐκπροσωπήθηκαν ἀπό τούς Ἄνσγκαρ-Ἔλντε (Ansgar-Elde), Ρ. Βενεγκέμ, Ζ. ντέ Γιόνγκ, Κοτάνυϊ, Ντ. Κούντσελμανν, Σ. Λάρσον (Larsson), Γ. Β. Μάρτιν (J.V.Martin), Νάς, Ντεμπόρ, Πρέμ, Γκ. Στάντλερ, Χ. Στούρμ, Χάρντυ Στρίντ (Hardy Strid) καί Τσίμμερ.

Στήν πρώτη συνεδρίαση μέ πρόεδρο τόν Ἄνσγκαρ-Ἔλντε, ἀνταλλάχτηκαν πληροφορίες γιά τήν κατάσταση τῶν τμημάτων τῆς Κ.Δ. καί τή στάση πού πρέπει νά τηρήσουμε ἀπέναντι σ᾽ ὅσους πλησιάζουν τό καταστασιακό κίνημα. Κοινή γνώμη εἶναι πώς πρέπει νά ἐξετάζουμε αὐστηρά ὅλους τούς ὑποψήφιους, ἰδίως ὅταν πρόκειται γιά προϋπάρχουσες καλλιτεχνικές ὁμάδες, ὅπως στήν Ἀγγλία καί τή Γερμανία. Ὁ Πρέμ προτείνει κάθε ἐθνικό τμῆμα νά κρίνει μόνο του τήν καταστασιακή ποιότητα στή χώρα του, κι αὐτό ὄχι μόνο γιά νά ἐκτιμᾶ τίς προθέσεις τῶν νεοφερμένων, ἀλλά καί ὅσον ἀφορᾶ τίς περιστάσεις καί τή διάρκεια συμμετοχῆς ἐκείνων πού εἶναι κιόλας μέλη τῆς Κ.Δ. Αὐτή ἡ πρόταση ξεσηκώνει πλῆθος ἀντιρρήσεων, στό ὄνομα τῆς ἑνότητας καί τοῦ διεθνισμοῦ τῶν καταστασιακῶν. Προφανῶς οἱ καταστασιακοί τῆς τάσης τοῦ Πρέμ θέλουν αὐτήν τήν ἀπεριόριστη ἐλεγκτική ἐξουσία ἐπειδή οἱ θέσεις τους, ἄν καί ἐξαιρετικά μειοψηφικές μέσα στήν Κ.Δ. (βλ. τίς συζητήσεις τῆς Δ΄ Συνδιάσκεψης), ἐξακολουθοῦν νά ἔχουν τήν πλειοψηφία στή Γερμανία, ἀφοῦ γιά πολύ καιρό βασίλεψαν μόνες. Στόχος τους εἶναι νά διαγράψουν ἀπό τό γερμανικό τμῆμα ὅσους τούς ἀντιπολιτεύονται ἀκολουθώντας τήν πολιτική τῆς Κ.Δ. Ἡ Συνδιάσκεψη ὁρίζει γιά ὅλες τίς χῶρες ν᾽ ἀποφασίζει τό σύνολο τῶν μελῶν τῆς Κ.Δ. (ἤ τό Κεντρικό της Συμβούλιο, στό διάστημα ἀνάμεσα στίς Συνδιασκέψεις), ἀκολουθώντας τίς πληροφορίες καί τίς τεκμηριωμένες γνῶμες κάθε ἰδιαίτερου τμήματος ὅσον ἀφορᾶ,τήν ἀποδοχή καί πολύ περισσότερο, τόν ἀποκλεισμό μελῶν σέ μιά χώρα.

Ὁ Νάς γνωστοποιεῖ ὅτι οἱ σκανδιναβοί ἀποφάσισαν νά συγκροτήσουν ἕνα μόνο τμῆμα τουλάχιστον γιά ἕνα χρόνο, ἐξαιτίας τῆς μεγάλης γεωγραφικῆς διασπορᾶς τους (ἕνας ἀπ᾽ αὐτούς ζεῖ στήν Ἰσλανδία) σέ τέσσερα κράτη μέ ἀνάλογες πολιτιστικές συνθῆκες. Μετά ἀπ᾽

αὐτό τό χρονικό διάστημα σκοπεύουν ν' ἀποδώσουν τήν αὐτονομία στό δανέζικο τμῆμα, τό ὁποῖο ἀρχικά προσπάθησαν νά διατηρήσουν, χωρίς ὅμως νά βροῦν κάποια ντόπια ὑποστήριξη.

Στή συνέχεια ἡ Συνδιάσκεψη ἀκούει ἀπό τόν Βανεγκέμ μιά εἰσήγηση μέ θέμα τόν προσανατολισμό τῆς Κ.Δ. στήν ὁποία τονίζεται ἰδιαίτερα:

«Τόσο ἀπό ἱστορική συγκυρία ὅσο κι ἀπό τή δικιά της ἐσωτερική ἐξέλιξη, ἡ καταστασιακή Διεθνής βρίσκεται σ' ἕνα σημεῖο ὅπου ἡ δραστηριότητα πού θέλει ν'ἀναπτύξει μέσα στό γραφειοκρατοποιημένο καί πραγμοποιημένο κόσμο, ἐξαρτιέται ἐφεξῆς ἀπό τήν κριτική ἀπαίτηση πού θά μπορέσει νά διατηρήσει στό ἐσωτερικό της ὡς δύναμη συνοχῆς. Ἡ ἀδυναμία της μπροστά στά μελλοντικά της ἔργα καί τήν προβλεπόμενη καταστολή μπορεῖ νά γίνει δύναμη ἄν ὁ καθένας μας συνειδητοποιήσει καθαρά τί τήν ἀπειλεῖ καί τί ἀπειλεῖ τόν ἴδιο – δηλαδή τί εἶναι ἡ Κ.Δ. καί τί θέλει νά εἶναι. Ἡ αὐτονομία τῶν τμημάτων στηρίζεται σ' αὐτό ἀκριβῶς.

Ὁ καπιταλιστικός κι ὁ δῆθεν ἀντικαπιταλιστικός κόσμος ὀργανώνουν τή ζωή μέ βάση τούς κανόνες τοῦ θεάματος(...) Δέ θά ἐπεξεργαστοῦμε τό θέαμα τῆς ἄρνησης ἀλλά τήν ἄρνηση τοῦ θεάματος. Τά στοιχεῖα καταστροφῆς τοῦ θεάματος πρέπει νά πάψουν νά 'ναι ἔργα τέχνης, ἄν θέλουμε ἡ ἐπεξεργασία τους νά εἶναι καλλιτεχνική, μέ τήν καινούργια κι αὐθεντική ἔννοια πού καθόρισε ἡ Κ.Δ. Δέν ὑπάρχει καταστασισμός. Δέν ὑπάρχει καταστασιακό ἔργο τέχνης οὔτε καί θεαματικός καταστασιακός. Τελεία καί παύλα.

Αὐτή ἡ προοπτική ἔχει νόημα μόνον ἄν συνδέεται ἄμεσα μέ τήν ἐπαναστατική πράξη (praxis), μέ τή θέληση ν' ἀλλάξουμε τή χρήση τῆς ζωῆς – πράγμα πού μέ κανέναν τρόπο δέν ἀνάγεται σέ μιά ἀλλαγή τοῦ χρήστη τῶν σημερινῶν ἔργων. Ἡ δυνατότητα μιᾶς κριτικῆς δράσης στό περιθώριο τῶν καινούργιων ἐπαναστατικῶν κινημάτων, ἐξαρτιέται ἀπό αὐτά πού ἀκολουθοῦν.

Πράγματι, ὅσα θά πῶ παρακάτω καθορίζουν τό μοναδικό περιεχόμενο στό ὁποῖο οἱ καταστασιακοί μποροῦν νά μιλοῦν γιά ἐλευθερία δράσης. Μόλις τό κερδίσουμε, τά πάντα μένουν νά γίνουν:

Α. – νά κατανοήσουμε τόν ἑαυτό μας ὡς ἕνα σύνολο πού στηρίζεται στήν ὁλότητα (ἄρνηση τοῦ ρεφορμισμοῦ) μέσα σ' ἕναν ἐλλειμματικό κόσμο (κάθε κομμάτι εἶναι ὁλότητα καί δέν ὑπάρχει ὁλότητα πού νά μήν εἶναι τμηματική)·

Β. – νά κατασκευάσουμε καταστασιακές βάσεις, πού θά προετοιμάζουν τό ἔδαφος τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας καί τῆς ἀπελευθερωμένης ζωῆς·

Γ. – ν' ἀποδώσουμε στό βίωμα τήν προτεραιότητά του· γιά ἕνα στύλ ζωῆς ἐνάντια στούς τρόπους ζωῆς, πού ὅλοι τους εἶναι μυθικοί,

ἀναλλοίωτοι καί ποσοτικοποιημένοι·

Δ. – νά καθορίσουμε καινούργιες ἐπιθυμίες στό λεπτομερειακά προσχεδιασμένο πεδίο τῶν σημερινῶν δυνατοτήτων·

Ε. – νά κατακτήσουμε ὅλα τά τεχνικά μέσα πού μποροῦν νά ἐξασφαλίσουν τήν κυριαρχία μας πάνω στίς δυνατότητες.

Αὐτά τά ἀλληλεξαρτώμενα σχέδια ἀποτελοῦν, μέ ἐλλειπτικό τρόπο, τό πρόπλασμα μιᾶς διαρκοῦς ἐπανάστασης.

Πολεμᾶμε ἀνάμεσα σέ δυό κόσμους: ἐκεῖνον πού δέν δεχόμαστε κι αὐτόν πού δέν ὑπάρχει ἀκόμα. Πρέπει νά ἐπισπεύσουμε τήν τηλεσκοπική προσέγγισή του. Νά ἐπισπεύσουμε τό τέλος ἑνός κόσμου, τό χάος στό ὁποῖο οἱ καταστασιακοί θ' ἀναγνωρίσουν τούς ὁμοίους τους».

Ἡ εἰσήγηση δέν συναντᾶ ἀντιρρήσεις. Στή συζήτηση πού ἀκολουθεῖ μέ θέμα τίς δυνατότητες πραγμάτωσης αὐτῶν τῶν σχεδίων στό ἄμεσο μέλλον, ὁ Βανεγκέμ ὑποστηρίζει βραχυπρόθεσμα τό σχέδιο ἑνός πότλατς καταστροφῆς συγκεκριμένων καλλιτεχνικῶν ἀξιῶν· καί μεσοπρόθεσμα τήν ἐπέμβαση ἐνάντια στήν U.N.E.S.C.O. καί τήν ἐγκατάσταση μιᾶς πρώτης καταστασιακῆς βάσης («ὁ πύργος τοῦ Σίλλινγκ»). Γιά μιά πρωταρχική συσσώρεση τῶν μέσων πού χρειαζόμαστε, ὁ Βανεγκέμ πιστεύει ὅτι πρέπει «νά κάνουμε τούς καλλιτέχνες νά καταλάβουν ὅτι τό καλύτερο κομμάτι τους τό ὑποστηρίζει ἡ Κ.Δ. Ἡ ὀργάνωσή μας θά τούς κερδίσει σάν αἰχμαλώτους καί σάν λιποτάχτες τοῦ ἀντίπαλου στρατόπεδου ταυτόχρονα». Τό γεγονός ὅτι ἡ Κ.Δ. «ἀρνεῖται τό ρεφορμισμό ἀλλά καί τή δημιουργία ἐκ τοῦ μηδενός, καθορίζει τό πεδίο δράσης της». Στόχος της εἶναι νά βρεῖ «μέσα στή σημερινή κοινωνία στηρίγματα πού θά ἐνισχύσουν τά μελλοντικά προπύργιά της καί θά τῆς προετοιμάσουν ἕνα ἄνοιγμα γιά τήν κατάκτηση τοῦ ἐχθρικοῦ ἐδάφους. Πρέπει νά εἴμαστε οἱ ὑπερασπιστές τῶν συμφερόντων τῶν δημιουργῶν, μέ τήν πλατύτερη ἔννοια τοῦ ὅρου».

Ἡ δεύτερη συνεδρίαση ἀρχίζει μέ τίς ἀναφορές διάφορων τμημάτων, ἰδιαίτερα γύρω ἀπό τήν ἔκδοση καί τίς μεταφράσεις κειμένων τῆς Κ.Δ. Τό σκανδιναβικό τμῆμα βάζει τό πρόβλημα μιᾶς παραγωγῆς πειραματικῶν ταινιῶν στή Σουηδία, μέ τίς ὁποῖες πολλά μέλη της ἔχουν ἀσχοληθεῖ συλλογικά. Οἱ σουηδοί, πού εἶναι παρόντες στό Γκέτεμποργκ, συζητοῦν μεταξύ τους ποιά ἀπ' αὐτές τίς ταινίες φτάνει τό καταστασιακό ἐπίπεδο καί ζητοῦν τή γνώμη τῆς Συνδιάσκεψης. Ὁ Ντεμπόρ ἀπαντᾶ ὅτι δέν ἔκανε ποτέ του καταστασιακές ταινίες καί συνεπῶς δέν μπορεῖ νά κρίνει. Ὁ Κούντσελμαν ἐκφράζει ἕναν ἔντονο σκεπτικισμό γιά τίς δυνατότητες τῆς Κ.Δ. νά δράσει στό ἐπίπεδο πού σκιαγράφησε ὁ Βανεγκέμ.

Ὁ Κοτάνυϊ ἀπαντᾶ στό Νάς καί

τόν Κούντσελμαν: «Ἀπό τίς ἀρχές τοῦ κινήματος ἔμπαινε τό πρόβλημα τῆς ἐτικέτας τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων τῶν μελῶν τῆς Κ.Δ. Ξέραμε ὅτι κανένα ἔργο δέν ἦταν καταστασιακό. Πῶς ὅμως νά τά ὀνομάζαμε; Προτείνω λοιπόν ἕναν πολύ ἁπλό κανόνα: νά τά ὀνομάσουμε ἀντικαταστασιακά. Εἴμαστε ἐνάντια στίς κυρίαρχες συνθῆκες καλλιτεχνικῆς πλαστότητας. Δέν θέλω νά πῶ ὅτι θά πρέπει νά σταματήσουμε νά ζωγραφίζουμε ἤ νά γράφουμε, οὔτε ὅτι ὅλ' αὐτά δέν ἔχουν καμμιά ἀξία. Δέν ἐννοῶ ὅτι θά μπορούσαμε νά συνεχίσουμε νά ζοῦμε χωρίς νά ζωγραφίζουμε ἤ νά γράφουμε. Ξέρουμε ὅμως ὅτι τά ζωγραφικά ἤ συγγραφικά ἔργα μας θά τά κατακτήσει ἡ κοινωνία καί θά τά χρησιμοποιήσει ἐναντίον μας. Ἡ δύναμή μας βρίσκεται στήν ἐπεξεργασία ὁρισμένων ἀληθειῶν, πού ἔχουν τίς καταστροφικές δυνάμεις τῶν ἐκρηκτικῶν ἀπό τή στιγμή πού οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἕτοιμοι νά παλέψουν γι' αὐτές. Στό σημερινό στάδιο τό κίνημα ἁπλῶς σχηματίζεται ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐπεξεργασία τῶν οὐσιαστικῶν σημείων του. Ὁ βαθμός καθαρότητας τῶν σημερινῶν ἐκρηκτικῶν πρός τό παρόν δέν ἀποτελεῖ ἰδιότητα τοῦ κινήματος στό σύνολό του. Δέν μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε σέ ἐκρηκτικά ἀποτελέσματα προσεγγίζοντας τήν καθημερινή ζωή, τήν κριτική τῆς καθημερινῆς ζωῆς, παρά μόνον ὅταν ὅλοι φτάσουν σ' αὐτήν τήν καθαρότητα, δηλαδή σ' αὐτό τό βαθμό τῆς ἀναγκαίας διαύγειας. Σᾶς συμβουλεύω νά μήν ξεχνᾶτε ὅτι ἡ σημερινή παραγωγή εἶναι ἀντικαταστασιακή. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά τό καταλάβουμε ἄν θέλουμε νά γίνουμε σαφέστεροι. Ἄν θυσιάζαμε αὐτήν τήν ἀρχή ὁ Κούντσελμαν θά δικαιωνόταν, ἀλλά μέ μιά ἀρνητική ἔννοια: ἡ Κ.Δ. δέν θά πετύχαινε οὔτε μιά μετριότατη δύναμη».

Ὅλες οἱ ἀπαντήσεις στήν πρόταση τοῦ Κοτάνυι εἶναι ἐπιδοκιμαστικές. Διαπιστώνουμε ὅτι ἀρχίζουν νά ὑπάρχουν σέ μερικές χῶρες καλλιτέχνες ξένοι πρός τήν Κ.Δ., πού θέλοντας νά 'ναι πρωτοποριακοί χρησιμοποιοῦν τόν ὅρο «καταστασισμός» ἤ θεωροῦν τά ἔργα τους λίγο-πολύ καταστασιακά. Προφανῶς αὐτή ἡ τάση θά διευρυνθεῖ. Ἡ Κ.Δ. δέν χρειάζεται ν' ἀσχοληθεῖ μαζί της. Τή στιγμή πού διάφορες θολές νοσταλγίες μιᾶς θετικῆς τέχνης θ' ἀποκαλοῦνται «καταστασιακές», ἡ ἀντικαταστασιακή τέχνη θά 'ναι ὑπογραφή τῶν καλύτερων σημερινῶν καλλιτεχνῶν, ἐκείνων πού ἀνήκουν στήν Κ.Δ., στό βαθμό πού οἱ καταστασιακές συνθῆκες δέν ὑπάρχουν ἀκόμα. Μόνον ἄν ἔχουμε ὑπόψη μας αὐτό τό πράγμα, εἴμαστε καταστασιακοί.

Ἡ Συνδιάσκεψη ἀποφασίζει ὁμόφωνα νά δεχτεῖ τόν κανόνα «ἀντικαταστασιακή τέχνη» μέ τόν ὁποῖο θ' ἀναγνωρίζονται τά μέλη τῆς Κ.Δ. Μόνον ὁ Νάς ἀποδοκιμάζει αὐτήν τήν ἀπόφαση, ἐνῶ σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς συζήτησης ἔδειχνε

τήν ἀγανάχτησή του, φτάνοντας μέχρι καί τήν ὀργή.

Στήν ἀρχή τῆς τρίτης συνεδρίασης ἡ Ζακλίν ντέ Γιόνγκ βάζει τό ζήτημα τῆς ἔκδοσης μιᾶς ἀγγλικῆς ἐπιθεώρησης, μέ τίτλο *The Situationist Times*, ὅπως εἶχε ἀποφασιστεῖ ἀπό τήν πρώτη συνεδρίαση τοῦ Κ.Σ. τό Νοέμβρη τοῦ 1960, χωρίς ἀπό τότε νά γίνει τίποτα. Διαπιστώνουμε ὅτι οἱ χρηματικές πηγές τῆς Κ.Δ. δέν ἐπαρκοῦν γιά τήν ἔκδοση τόσων ἐπιθεωρήσεων ταυτόχρονα καί κυρίως γιά νά ρυθμιστεῖ ἐμπορικά ἡ δυσκολία τῶν πολυάριθμων μεταφράσεων πού εἴχαμε προβλέψει. Ἄλλωστε ἡ μεταφραστική δουλειά τῶν συντρόφων μας δέν ἀρκεῖ καθόλου γιά τήν ἐξασφάλιση τῶν διασυνδέσεων ἀνάμεσα στά τμήματα τῆς Κ.Δ. Διαπιστώνουμε καί πάλι ὅτι θέλουμε νά πραγματοποιηθεῖ μιά ἀγγλική ἔκδοση, ἀλλά μόνον ὅταν ἡ ἀνάπτυξη τῆς δραστηριότητας τοῦ βρεταννικοῦ τμήματος δημιουργήσει τίς κατάλληλες καί ὄχι τεχνητές προϋποθέσεις μιᾶς τέτοιας ἔκδοσης.

Ἡ συζήτηση γιά τήν ὑλοποίηση μιᾶς καταστασιακῆς βάσης ἀρχίζει καί πάλι. Ὁ Στούρμ δηλώνει πώς δέν καταλαβαίνει μέ ποιό τρόπο σκοπεύουμε νά πραγματώσουμε ἕνα τέτοιο σχέδιο. Βλέπει στήν εἰσήγηση τοῦ Κοτάνυϊ μιά «ἀφηρημένη συνείδηση κι ἕνα μονόλογο περί καθαρότητας». Ὁ Πρέμ ὑποστηρίζει καί πάλι, πιό ἐκτεταμμένα αὐτήν τή φορά, τίς ἀντιρρήσεις τῶν φίλων του γι᾽ αὐτές τίς προοπτικές. Συμφωνεῖ βέβαια νά ὀνομάζουμε ἀντικαταστασιακή τήν τέχνη μας. Συμφωνεῖ ἐπίσης γιά τή διαμόρφωση μιᾶς καταστασιακῆς βάσης. Πιστεύει ὅμως ὅτι ἡ τακτική τῆς Κ.Δ. δέν εἶναι σωστή. Μιλᾶμε γιά ἔλλειψη ἱκανοποίησης καί γιά ἐξέγερση ἀλλά ἀπ᾽ ὅ,τι πιστεύει, καί ὅπως ἐκφράστηκε κιόλας ἀπό τήν τάση του στή Συνδιάσκεψη τοῦ Λονδίνου, «ἡ πλειοψηφία τῶν ἀνθρώπων ἐξακολουθεῖ νά προτιμᾶ τήν ἄνεση». Ὁ Πρέμ κρίνει ὅτι ἡ Κ.Δ. παραμελεῖ συστηματικά τίς πραγματικές εὐκαιρίες της μέσα στήν κουλτούρα. Δέν χρησιμοποιεῖ τίς μεγάλες εὐκαιρίες πού τῆς δίνονται γιά νά ἐπιβληθεῖ μέσα στήν ὑπάρχουσα πολιτιστική πολιτική κι αὐτό εἶναι λάθος ἐπειδή, ὅπως λέει, ὄχι μόνον ἡ Κ.Δ. δέν ἔχει ἄλλη ἐξουσία ἀλλά κι ἐπειδή αὐτήν τήν ἐξουσία μποροῦμε νά τήν κατακτήσουμε καί εἶναι μεγάλη. Ἡ πλειοψηφία τῆς Κ.Δ. σαμποτάρει τίς εὐκαιρίες γιά μιά ἀποτελεσματική δράση σ᾽ αὐτό πού εἶναι δυνατό νά γίνει. Τυραννάει τούς καλλιτέχνες πού θά μποροῦσαν νά πετύχουν κάτι καί τούς ἀποδιώχνει τήν στιγμή ἀκριβῶς πού ἀρχίζουν νά ᾽χουν ἐξουσίες. Κι ἀπ᾽ αὐτό ὑποφέρουμε ὅλοι μας. Ὁ Πρέμ πιστεύει τελικά ὅτι «σήμερα ἡ θεωρητική ἐξουσία εἶναι στείρα κι ἀνίκανη νά τροποποιήσει πρακτικά τά πράγματα». Ὁ Κοτάνυϊ ἀπαντᾶ ὅτι «ποτέ δέν δώσαμε τήν ἐντύπωση ὅτι ἀποδεχόμαστε μιά τόσο ἰδιαίτερη θεωρία τῶν μοντέρνων καιρῶν». Ὅλη

ἡ σπουδαιότητα τοῦ καταστασιακοῦ κινήματος βρίσκεται στήν ἀντίθετη ἀρχή. Ὁ Πρέμ προσθέτει ὅτι οἱ καταστασιακές θεωρίες εἶναι λίγο-πολύ ἀκαταλαβίστικες. Πολλοί σύντροφοι τόν ρωτᾶνε γιά ποιό λόγο τότε εἶναι ἐδῶ. Ὁ Ντεμπόρ θυμίζει μιά ἱστορία πού διηγόταν ὁ Μαγιακόφσκι: «Κανείς δέν λέει πώς εἶναι ἔξυπνος ἐπειδή δέν καταλαβαίνει τά μαθηματικά ἤ τά γαλλικά. Ἀλλά κι ὁ πρῶτος τυχών διατυμπανίζει τήν ἐξυπνάδα του λέγοντας ὅτι δέν καταλαβαίνει τόν φουτουρισμό». Ἐκεῖ πού ἔχει ὑπάρξει κάποια πρόοδος, σημειώνει ὁ Ντεμπόρ, εἶναι ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ Μαγιακόφσκι (Majakovsky) ἀφορᾶ τόν ἀστό θεατή, ἐνῶ ἡ Κ.Δ. εἶναι ἡ πρώτη πρωτοπορία πού ἕνα ἀπό τά μέλη της περηφανεύεται ὅτι δέν καταλαβαίνει τίς θεωρίες της – παρ' ὅλο πού τίς υἱοθέτησε ἐδῶ καί δυό τουλάχιστον χρόνια.

Ἄλλοι γερμανοί καταστασιακοί ἀντιτίθενται στόν Πρέμ καί ὁρισμένοι τόν κατηγοροῦν ὅτι ἔκφρασε στ' ὄνομά τους θέσεις πού δέν συμμερίζονται (ἀλλά ἀπ' ὅ,τι φαίνεται ὁ Πρέμ εἶχε ἁπλῶς τήν εἰλικρίνεια νά ἐκθέσει ξεκάθαρα τή γραμμή πού κυριαρχεῖ στό γερμανικό τμῆμα). Οἱ γερμανοί δηλώνουν τελικά ὅτι κανείς τους δέν βλέπει τή θεωρία διαχωρισμένη ἀπό τά πρακτικά ἀποτελέσματα. Ἔτσι τελειώνει μέσα στή νύχτα ἡ τρίτη συνεδρίαση μέ βίαιες ἀψιμαχίες καί φωνές (ἄλλοι φωνάζουν: «*Θά φᾶτε τή θεωρία στή μάπα!*» κι ἄλλοι: «*Νταβατζῆδες τῆς κουλτούρας!*»).

Ἡ τέταρτη συνεδρίαση ἀρχίζει μέ τό διάβασμα μηνυμάτων πού στάλθηκαν στή Συνδιάσκεψη ἀπό δυό ἀπόντες καταστασιακούς, τόν Ζ. Κέλλερ καί τόν Οὔμπε Λάουζεν.

Ὁ Λάουζεν καυτηριάζει τόν κομφορμισμό πολλῶν μελῶν τοῦ γερμανικοῦ τμήματος καί τίς ἀντιλήψεις τους γιά τόν καλλιτεχνικό πειραματισμό, πού τόν περιορίζουν σέ ὁρισμένους παραδοσιακούς τομεῖς. Τούς ἀντιπαραθέτει τήν καθολική ἐλευθερία πού διεκδικεῖ τό καταστασιακό πείραμα, ἔχοντας ἐπίγνωση ὅτι αὐτή ἐξαρτιέται ἀπό τίς ἀνάγκες τοῦ ἀγώνα ἐνάντια στήν κοινωνία. Καί καταλήγει: «Ἡ καθημερινή ζωή εἶναι ἡ μόνη δυνατότητα γιά τή μελλοντική τέχνη. Πρέπει νά βροῦμε ριζοσπάστες φίλους κι αὐτοί ὑπάρχουν. Οἱ γέροι λένε: ἤμασταν ριζοσπάστες στά νιάτα μας. Ναί, αὐτό εἶναι! Στά νιάτα τους ζοῦσαν ἀκόμα. Τώρα ξέχασαν τί ἤθελαν. Κοιμοῦνται. Πέθαναν. Πρέπει νά καλέσουμε τούς ξύπνιους, νά ξυπνήσουμε τούς κοιμισμένους καί νά θάψουμε τούς νεκρούς. Μέ λίγα λόγια πρέπει ν' ἀρχίσουμε».

Ὁ Κέλλερ γράφει: «Κανείς δέν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ ὅτι ὅλες οἱ καινούργιες ἐφευρέσεις εἶναι καταστασιακές. Οἱ καινούργιες ἐφευρέσεις μᾶς ἀνήκουν, ὄχι μόνον ἐπειδή μποροῦν νά μᾶς χρησιμέψουν ἀλλά κι ἐπειδή εἴμαστε οἱ καινούργιες ἐφευρέσεις, στό σύνολό τους. Αὐτός εἶναι ὁ κόσμος μας». Ζητάει «νά πά-

ρουμε στά χέρια μας τήν ἀποκλίνουσα δυναμική ἑνότητα καί τή βαθύτερη γνώση ὅλων τῶν ἰσοδύναμων, ὥστε νά δημιουργήσουμε αὐθεντικές ρήξεις στίς ὑπάρχουσες ἰσορροπίες, βάζοντας τίς βάσεις ὅλων τῶν παιχνιδιῶν» Προτείνει ἐπίσης νά ἑνοποιήσουμε τίς δημοσιεύσεις τῆς Κ.Δ. ὅταν οἱ διαφωνίες ὁδηγοῦν σέ μιά ἐξειδίκευσή τους – τήν κεντρική ἐπιθεώρηση, πού δημοσιεύεται στά γαλλικά καί εἶναι θεωρητική μέχρι τοῦ σημείου τῆς ἀπόλυτης πλήξης, ἐνῶ οἱ δημοσιεύσεις μας στήν Ἰταλία, στή Γερμανία καί στίς σκανδιναβικές χῶρες ἔχουν γενικά ἕναν πρωτογενή παιγνιώδη χαρακτήρα. Αὐτή ἡ συμβατική διαίρεση ἀνάμεσα στό παιχνίδι καί τή σοβαρότητα εἶναι μιά ἀδυναμία ἀπό τή σκοπιά τῆς Κ.Δ.

Τό βελγικό τμῆμα, διαπιστώνοντας ὅτι οἱ διαφορές πού ἐξακολουθοῦν νά ὑπάρχουν καί οἱ καθυστερήσεις πού ὁμολογήθηκαν στή χτεσινή συνεδρίαση ἐπιβεβαιώνουν τήν ἐπικαιρότητα τῆς πρότασης τοῦ Κέλλερ, τήν ὑποστηρίζει προτείνοντας νά προχωρήσουμε στήν ἑνοποιημένη σύνταξη μιᾶς ἐπιθεώρησης σέ τέσσερεις ἐκδόσεις (γαλλική, ἀγγλική, γερμανική καί σουηδική). Οἱ γερμανοί καταστασιακοί πού εἶναι ὑπεύθυνοι γιά τήν ἐπιθεώρηση *Spur*, δέχονται καταρχήν τό σχέδιο, ἀλλά ἀπορρίπτουν ὅλες τίς ἐφαρμογές του κρίνοντας ὅτι τό μέλλον δέν εἶναι ἀκόμα ὥριμο. Ἔτσι ἡ πλειοψηφία τῆς Συνδιάσκεψης δέν ψηφίζει γιά ἕνα ζήτημα πού ἀπορρίπτεται ἀπό τούς πιό ἄμεσα ἐνδιαφερόμενους καταστασιακούς. Ἀλλά ὅπως φάνηκε ἀπό τή Συνδιάσκεψη οἱ γερμανοί σύντροφοί μας θά πρέπει νά προσπαθήσουν νά ἑνοποιήσουν ὅσο πιό γρήγορα γίνεται τίς θέσεις καί τίς ἐργασίες τους μέ τό ὑπόλοιπο τῆς Κ.Δ. Ὁ Κούντσελμαν δηλώνει ὅτι αὐτή ἡ συζήτηση θά προχωρήσει γρηγορότερα μέ βάση τήν εἰσήγηση τοῦ Βανεγκέμ, πού θά μελετηθεῖ καλύτερα στή Γερμανία. Ὡστόσο οἱ γερμανοί καταστασιακοί δεσμεύονται νά προχωρήσουν ὅσο πιό σύντομα γίνεται στή διάδοση καί τήν ἐπεξεργασία τῆς καταστασιακῆς θεωρίας, ὅπως ἔγινε στά τεύχη 5 καί 6 τοῦ *Spur*. Ζητοῦν μάλιστα νά προστεθοῦν δύο ἀκόμα μέλη τῆς Κ.Δ. στή συντακτική ἐπιτροπή τοῦ *Spur* γιά νά ἐλέγχουν αὐτήν τή διαδικασία ἑνοποίησης, καί ἡ Συνδιάσκεψη ὁρίζει τόν Ἀττίλα Κοτάνυϊ καί τήν Ζακλίν ντέ Γιόνγκ. (Ὅμως τόν Ἰανουάριο οἱ ἴδιοι γερμανοί καταστασιακοί ἀψηφοῦν αὐτήν τήν ἀπόφαση κι ἐκδίδουν τό 7ο τεύχος τοῦ *Spur* χωρίς κάν νά πληροφορήσουν τόν Κοτάνυϊ καί τήν ντέ Γιόνγκ, καί μέ ὕλη πού βρίσκεται σέ ἀντίθεση μέ τίς ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας τῆς Κ.Δ. – πράγμα πού ὁδηγεῖ στή διαγραφή τῶν ὑπεύθυνων.)

Ἡ Συνδιάσκεψη ὅρισε καινούργιο Κ.Σ. πού ἀποτελεῖται ἀπό τούς Ἄνσγκαρ-Ἔλντε, Βανεγκέμ, Κοτάνυϊ, Κούντσελμαν, Λάουζεν,

Νάς καί Ντεμπόρ. Ὁ Τσίμμερ τοποθετεῖται στό Γραφεῖο Ἐνιαίας Πολεοδομίας τῶν Βρυξελλῶν. Μέ ψῆφο ἀποφασίζεται ἡ ΣΤ΄ Συνδιάσκεψη νά γίνει στήν Ἀμβέρσα (Βέλγιο), ἀφοῦ ἀπορρίφτηκε ἡ πρόταση τῶν σκανδιναβῶν γιά μιά παράνομη συνδιάσκεψη στή Βαρσοβία. Ἡ Συνδιάσκεψη ἀποφασίζει νά στείλει στήν Πολωνία μία ἀντιπροσωπεία τριῶν καταστασιακῶν γιά ν' ἀναπτύξουν τίς ἐκεῖ ἐπαφές μας.

Μετά ἀπ' αὐτήν τήν τελευταία συνεδρίαση ἡ Συνδιάσκεψη κατέληξε σέ μιά πολύ πιό ἐποικοδομητική γιορτή, ἀπό τήν ὁποία δυστυχῶς δέν ἔχουμε ντοκουμέντα. Ἡ γιορτή τελειώνει μέ μιά περιπλάνηση μέ ἀφετηρία τόν πορθμό τοῦ Σούντ, ὁδηγώντας ἄλλους στό λιμάνι τοῦ Φρέντερικσαφν κι ἄλλους μέχρι τό Ἀμβοῦργο.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Τό Κεντρικό Συμβούλιο τῆς Κ.Δ. συνεδρίασε στίς 10 καί 11 Φεβρουαρίου στό Παρίσι. Ἐκτός ἀπό τούς ἕξι ἐκλεγμένους ἐκπροσώπους τοῦ Κ.Σ. (ὁ Ἄνσγκαρ-Ἔλντε ἔλειπε δικαιολογημένα), συμμετεῖχαν στή συζήτηση καί ἄλλοι ὀχτώ καταστασιακοί πού βρίσκονταν στό Παρίσι. Παίρνοντας ὑπόψη τήν ὄξυνση τῆς ἀντίθεσης πρός τήν Κ.Δ. ὁρισμένων στοιχείων τοῦ γερμανικοῦ τμήματος ἔπειτα ἀπό τή Συνδιάσκεψη τοῦ Γκέτεμποργκ καί ἰδιαίτερα τό περιεχόμενο τοῦ 7ου τεύχους τοῦ *Spur*· τήν καχυποψία ἤ τήν ἐχθρότητα πού δείχνει αὐτή ἡ ὁμάδα ἀπέναντι στούς συντρόφους πού ἐφαρμόζουν τίς κατευθυντήριες γραμμές τῆς Κ.Δ. στή Γερμανία καί ἀλλοῦ καί τέλος τήν κρυφή ἀλλά ἀναμφισβήτητη πιά σχέση τους μέ ὁρισμένους ἡγετικούς κύκλους τῆς εὐρωπαϊκῆς κουλτούρας), οἱ Ντεμπόρ, Κοτάνυϊ, Λάουζεν καί Βανεγκέμ εἰσηγήθηκαν τή διαγραφή τοῦ Κούντσελμαν (ἑνός ἀπό τούς ἐκπροσώπους τοῦ γερμανικοῦ τμήματος στό Κ.Σ.), τοῦ Πρέμ, τοῦ Στούρμ καί τοῦ Τσίμμερ. Ἀποδοκιμάζοντας τίς ἐνέργειες τῶν ὑπεύθυνων τοῦ *Spur*, ὁ Νάς πρότεινε νά δημοσιεύσουμε μιά ἀποδοκιμασία χωρίς νά φτάσουμε ὥς τή διαγραφή. Ὡστόσο ἔπειτα ἀπό τή συζήτηση πού ἀκολούθησε ὁ Νάς συμφώνησε μέ τήν ἀπόφαση τῆς διαγραφῆς, πού ἐπικυρώθηκε μέ 5 ψήφους ἐναντίον ἑνός. Ὁ ἴδιος ὁ Κούντσελμαν ἀποδέχτηκε ὅλες τίς κριτικές τοῦ Κ.Σ. δηλώνοντας ὅτι δέν ἦταν ὑπεύθυνος γιά κανένα ἀπό τά ἐνοχοποιητικά γεγονότα. Ἀφέθηκε λοιπόν ἐλεύθερος ν' ἀποφασίσει ἄν θά ἔρθει πραγματικά σέ ρήξη μέ τούς ὑπόλοιπους, ἀλλά δέν μπόρεσε ν' ἀποφασίσει κι ἔτσι ἔμεινε ἀνάμεσα στούς διαγραφόμενους. Ἡ διαγραφή

κοινοποιήθηκε ἀμέσως μέ τήν προκήρυξη *Nicht hinauslehnen* (*Μήν σκύβετε ἔξω!*). Ὁ μόνος ἀπό τούς παρόντες πού χωρίς νά κατηγορηθεῖ ἔκφρασε τή συμφωνία του μέ τίς θέσεις τῶν διαγραμμένων ἦταν ὁ Λόθαρ Φίσερ. Συνεπῶς διαγράφτηκε κι αὐτός.

Μόλις ρυθμίστηκε αὐτή ἡ ὑπόθεση, τό Κ.Σ. συζήτησε ἕνα σαφέστερο ὁρισμό τῆς κουλτούρας καί τῆς καθημερινῆς ζωῆς, καί τή διαλεκτική τοῦ θεάματος καί τῶν δυνάμεων ἐπέμβασης πού μποροῦμε νά συσπειρώσουμε στήν Κ.Δ. Ἔτσι ἄρχισε μιά θεωρητική συζήτηση πού θά τελειώσει μέσα στό χρόνο μέ μιά ἀκριβή ἔκθεση, τήν ὁποία θά ἐκδώσουμε μέ τή μορφή λεξικοῦ τσέπης τῶν καταστασιακῶν ἐννοιῶν. Ἐπίσης τό Κ.Σ. πῆρε μιά ἀπόφαση γιά τή δημιουργική μεταστροφή ἑνός «λαϊκοῦ πανεπιστήμιου» στή Δανία (βλ. τή μελέτη τῆς Κας Ε. Σιμόν: *Ἐθνικό ξύπνημα καί λαϊκή κουλτούρα στή Σκανδιναβία*, ἐκδ. P.U.F.). Τό Κ.Σ. ἀνέθεσε στόν Οὔμε Λάουζεν τήν καινούργια διεύθυνση τῆς ἐπιθεώρησης τῆς Κ.Δ. στή Γερμανία, πού θά κυκλοφορήσει μέ τίτλο *Der Deutsche Gedanke* (*Ἡ Γερμανική σκέψη*).

Σχετικά μέ τίς διαγραφές τό Κ.Σ. συμφώνησε ὅτι θά ἦταν καλό νά περιοριστοῦν μ' ἕναν πιό αὐστηρό ἔλεγχο ὅσων πρόκειται νά γίνουν δεκτοί στήν Κ.Δ., ὥστε νά διαλέγονται ἀπολύτως δοκιμασμένα ἄτομα. Ἀπ' ὅ,τι φαίνεται διάφοροι συμπαθοῦντες νομίζουν πώς θά κερδίσουν κάτι μέ τό νά καμώνονται ὅτι τούς πείσαμε (γιά παράδειγμα, εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι στό σκανδιναβικό τμήμα γινόσουν δεκτός τόσο ἄνετα ὅσο καί στή σχολή τοῦ «καινούργιου μυθιστορήματος»). Ἂν τό μέτρο τῆς αὐστηρῆς ἐπιλογῆς ἐφαρμοστεῖ ἡ Κ.Δ. μπορεῖ νά ἐλπίσει ὅτι θά ἐκπληρώσει τό ἔργο της μέ μερικές μόνο δεκάδες διαγραφῶν ἀκόμα – δηλαδή τουλάχιστον πρόσφατες.

X

Στίς 15 Μαρτίου στή Σουηδία, οἱ Γιέργκεν Νάς καί Ἄνσγκαρ-Ἔλντε στράφηκαν ξαφνικά ἐνάντια στήν καταστασιακή Διεθνή καί προσπάθησαν νά μετατρέψουν τό σκανδιναβικό τμῆμά της σ' ἕνα «Μπάουχαους» – ἀκόμα ἕνα! – μέ στόχο τή γρήγορη διάδοση ὁρισμένων ἀποδοτικῶν καλλιτεχνικῶν ἐμπορευμάτων, μέ καταστασιακή ὑπογραφή ἂν ἦταν δυνατόν. Ὁπωσδήποτε ἡ ἐξέλιξη αὐτῆς τῆς συνομωσίας ἐπισπεύστηκε ἀπό τήν πρόσφατη ἐξάλειψη τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τῆς Κ.Δ. στήν ὁποία οἱ νασιστές λογάριαζαν νά στηριχτοῦν. (Γύρω ἀπό τό *Spur* τό σχέδιο πῆρε τή μορφή ἑνός ἐθνικοκαταστασισμοῦ, πού ὀργανωνόταν σέ αὐτόνομη δύναμη, προσπαθώντς ν' ἁπλωθεῖ στήν Ἑλβετία καί τήν Αὐστρία καί βρίσκοντας στηρίγματα στήν βόρεια Εὐρώπη). Στή διακήρυξή τους οἱ νασιστές δέν δίστασαν νά χρησιμοποιήσουν τά πιό χοντρά ψέμματα, ὑπονοώντας ἀκόμα καί

ὅτι στίς 10 Φεβρουαρίου, κατά τήν τελευταία συνεδρίαση τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Κ.Δ. – πού ὑποτίθεται ὅτι κατά κάποιο τρόπο συνεδρίαζε κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ δρόμου! –, γιά νά κάμψουμε τή μειοψηφία χρησιμοποιήσαμε τήν ἐμφυλιοπολεμική ἀτμόσφαιρα πού ὅπου βασίλευε στή Γαλλία ἐδῶ καί δέκα μέρες (ἀλοίμονο!). Σκέφτηκαν μάλιστα ὅτι δέν θά 'ταν ἄσχημο νά φουσκώσουν αὐτήν τήν ἀξιοθρήνητη μειοψηφία προσθέτοντας στήν ἐπιχείρησή τους ἕνα ἀκόμα πρόσωπο, πού ἐκ τῶν ὑστέρων δηλώνουν ὅτι ἦταν μέλος τοῦ Κ.Σ. ἐνῶ ὅλη ἡ Κ.Δ. ξέρει πώς κάτι τέτοιο εἶναι ψέμμα. Οἱ νασιστές γκάγκστερς δέν μποροῦν νά περιμένουν ἀπό μᾶς καμμιά συμφιλίωση.

Στίς 23 Μαρτίου τό Κ.Σ. τῆς Κ.Δ. ἀνέθεσε στό δανό καταστασιακό Γ. Β. Μάρτιν τήν ἐκπροσώπηση τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς στή ζώνη πού κάλυπτε τό σκανδιναβικό τμῆμα (Δανία, Νορβηγία, Σουηδία καί Φιλλανδία), μέχρι τή σύγκληση τῆς Συνδιάσκεψης τῆς 'Αμβέρσας. 'Ακόμη τοῦ ἀνέθεσε νά συσπειρώσει ἀμέσως ὅλους τούς αὐθεντικούς καταστασιακούς καί νά πάρει ὅλα τά μέτρα πού θ' ἀπαιτήσει ὁ ἀντινασιστικός ἀγώνας.

ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΠΑΤΩΜΑ

Ποιό εἶναι τό πιό ἐπαναστατικό στοιχεῖο πού γεννιέται στήν Κ.Δ.; Τό πιό ἐπαναστατικό: ἐκεῖνο δηλαδή πού ἔχει περισσότερο μέλλον. Καί ποιά πλευρά της εἶναι ἡ περισσότερο κριτική; Γιά ν' ἀπαντήσω σ' αὐτό τό ἐρώτημα ἀναλύω τό πρόγραμμα τῆς Κ.Δ., σάν νά μιλάω γιά ἕνα φιλόσοφο. Ἐπιχείρηση τολμηρή μά καί παράλογη! Βλέπω τό ἀνανεωτικό στοιχεῖο στό γεγονός ὅτι ἀρχίζουμε νά καταλαβαίνουμε καλύτερα «τήν παραξενιά τῆς ὕπαρξής μας στόν κόσμο» καί νά γνωρίζουμε καλύτερα τήν φύση τοῦ προγράμματός μας – δηλαδή τίς συνέπειες τῆς σύγκρουσης αὐτοῦ τοῦ προγράμματος, ὡς ἔκφρασης, μέ τά διαθέσιμα μέσα ἔκφρασης καί σύλληψης τῶν μηνυμάτων.

Ποιό στοιχεῖο στό πρόγραμμα τῆς Κ.Δ. εἶναι τό πιό ἐνοχλητικό, αὐτό πού μπορεῖ νά ἐμποδίσει τούς ἀνθρώπους νά κοιμηθοῦν; Εἶναι ὁλότελα παράλογο ν' ἀπαντήσω σ' αὐτό τό ἐρώτημα μέ ὅρους φιλοσοφικούς. Παρ' ὅλ'αὐτά, καθώς ἡ σημερινή φιλοσοφία τοποθετεῖται ὁλοκληρωτικά στό ἐσωτερικό τῆς «ἐγκατάλειψης τῆς φιλοσοφίας» (βλ. *Θέσεις* τοῦ *Ἀμβούργου*), ἔχουμε τήν εὐκαιρία νά προξενήσουμε κάποια ἔκπληξη. Καί εἶναι γνωστό ὅτι ὅλοι οἱ θεωρητικοί τῆς πληροφόρησης θεωροῦν τήν ἔκπληξη προϋπόθεση γιά τη μετάδοση μιᾶς «ποσότητας πληροφοριῶν».

Ἀπό τήν ἀρχή κιόλας τό καταστασιακό πρόγραμμα ἦταν ἕνα πρόγραμμα ἐπαναστατικό, πρακτικό, πολιτικό, ἀντικειμενικό, ἕνα πρόγραμμα μετασχηματισμοῦ τοῦ κόσμου, συνδεδεμένο μέ τό σημερινό, πραγματικό, πραγμοποιό ἀλλά γενικό καί διαγραφειοκρατικό μετασχηματισμό του. Ἀπό τή μιά μεριά τό πρόγραμμά μας ἦταν διϋποκειμενικό, τρεφόταν ἀπό τήν ἐπιθυμία, ἀπ' ὅ,τι εἶναι ριζικά ἀντιαλλοτριωτικό μέσα στή ζωή τοῦ καθένα. Ποτό καί δίψα συνάμα. Ἀπό τήν ἀρχή εἴχαμε συνειδητοποιήσει ὅτι ὑπάρχει μιά τρόικα (τό διευθύνον ἐπιχειρησιακό στέλεχος, ὁ κοινωνιολόγος καί ὁ καλλιτέχνης), πού πληρώνεται γιά νά μᾶς κάνει νά πιστέψουμε ὅτι οἱ ἐπιθυμίες μποροῦν νά μποῦν σέ κανάλια ἤ ὅτι οἱ ἐνέργειες αὐτῶν τῶν ἐπιθυμιῶν μποροῦν νά μεταστραφοῦν «σέ ἀνάγκες χωρίς ποτέ

νά πάρουν τή μορφή τῆς ἐπιθυμίας». Ἐξίσου εἴχαμε συνειδητοποιήσει ὅτι μιά μοναδική ἱστορική συγκυρία ἐπιτρέπει στούς ἡγέτες νά ἐκμεταλλεύονται γιά τούς δικούς τους σκοπούς «τό σύνολο τῶν ἐργαλείων μέ τά ὁποῖα μιά κοινωνία σκέφτεται καί παρουσιάζεται στόν ἑαυτό της». Ἡ ὑποτίμηση αὐτῆς τῆς ἐξουσίας – μιά ὑποτίμηση πού τρέφεται ἀπό τίς πιό διαφορετικές πηγές καί ἐν μέρει ἀπό τήν ἄγνοια τήν ὁποία διαδίδουν τά κανάλια τῶν θεαμάτων καί τῶν «πληροφοριῶν» – πολλαπλασιάζει τήν ἀποτελεσματικότητά της. Μέ λίγα λόγια ἡ ἐξουσία πέτυχε νά κυριαρχήσει ἄμεσα στό σύστημα μέ τό ὁποῖο ἕνα ἄτομο ἐπικοινωνεῖ μέ τόν ἑαυτό του καί τούς ἄλλους (συνεπῶς ἡ ὑπευθυνότητα ὅλων μέσα σ' αὐτό τό σύστημα ἀναγνωρίζεται ἀπ' ὅλους, ἐκτός ἀπό τήν ἐξουσία).

Αὐτά τά στοιχεῖα ὑπῆρχαν ἀπό τήν ἀρχή κιόλας στήν Κ.Δ. Αὐτό τό κλασκό περιεχόμενο ἀντιστοιχοῦσε στό κλασικό κριτήριο τοῦ Μάρξ γιά τήν ἐπαναστατική θεωρία: νά μήν ἀφήνουμε τούς ἰδεαλιστές νά ἐκμεταλλεύονται τήν ὑποκειμενική πλευρά.

Βρισκόμαστε σ' ἕνα ξεπέρασμα αὐτοῦ τοῦ σταδίου κι αὐτό τό ξεπέρασμα γίνεται πιό ξεκάθαρο, ἀφοῦ τά ἄλλα κινήματα (ὑπερρεαλισμός, μαρξισμός, ὑπαρξισμός κ.λ.π.) σήκωσαν ψηλά τά χέρια (ἄς μήν ξεχνᾶμε τό χεγγελιανό, τόν φιλόσοφο, ἀκόμα κι ἄν ὁ ἴδιος ξέχασε ὅτι ἡ διαλεκτική του ἦταν ἀρχικά διαλεκτική τοῦ ὑποκειμενικοῦ καί τοῦ ἀντικειμενικοῦ). Ὅπως τό ἔχω πεῖ πιό πάνω, βλέπω τό ξεπέρασμα στό γεγονός ὅτι ἀρχίζουμε νά γνωρίζουμε καλύτερα τήν παραξενιά «τῆς ὕπαρξής μας στόν κόσμο», τίς συνέπειες τῆς σύγκρουσης τοῦ προγράμματός μας, ὡς ἔκφρασης, μέ τά διαθέσιμα μέσα ἔκφρασης. Καί προσθέτω: δέν πρόκειται μόνο γιά τό «πρόγραμμά μας». Ὅλος ὁ κόσμος πρέπει νά συμμετέχει αὐθόρμητα, ὑπέρ ἤ κατά, σ' αὐτήν τήν «ἀπείρως περίπλοκη σύγκρουση ἀνάμεσα στήν ἀλλοτρίωση καί τόν ἀγώνα ἐναντίον της» (Λεφέβρ), στό καταστασιακό πρόγραμμα.

Ἀπό τό ξεκίνημα κιόλας τῶν συζητήσεών μας γιά τίς συνέπειες τοῦ καταστασιακοῦ προγράμματος χαράξαμε διεκδικήσεις σύμφωνες μ' αὐτό τό πρόγραμμα καί προτείναμε κατασκευές. Παράλληλα ἀναγνωρίσαμε τό «χιμαιρικό» καί «οὐτοπικό» χαρακτήρα ὁρισμένων ἀπ' αὐτές τίς εἰκόνες καί τό «μανιχαϊκό» χαρακτήρα ὁρισμένων ἀπ' αὐτές τίς διεκδικήσεις. Στά κείμενα πού ἔχουμε γράψει εἶναι εὔκολο νά βροῦμε πολλά παραδείγματα. Παρ' ὅλ' αὐτά ἡ προ-

σέγγιση αὐτοῦ τοῦ προβλήματος παρέμεινε εὐκαιριακή καί ἐπιμείναμε στή θετική ἀξία τῆς στιγμιαίας οὐτοπίας, στήν ἐπαναστατική ἀξία τέτοιων διεκδικήσεων, στήν ἀνάγκη ν' ἀποκτήσουμε ὑλικά μέσα ἤ ἐντελῶς ἀντίθετα στήν ἀνάγκη, σ' ἕνα πρῶτο στάδιο, «νά σκεφτοῦμε τίς ἰδέες μας ἀρκετά αὐστηρά καί ἀπό κοινοῦ» (*Καταστασιακή Διεθνής* 2).

Πιστεύω ὅτι αὐτές σημειώσεις, ἄν καί συνοδεύονται ἀπό κάποια στεναχώρια, ἦταν βαθύτατα σωστές. Παρ' ὅλα αὐτά ἐδῶ ἀκριβῶς βλέπω μιά πρόοδό μας σέ σχέση μέ τό πρῶτο προγραμματικό στάδιο καί τή δυνατότητα μιᾶς μεγάλης μελλοντικῆς ἐξέλιξης.

Ἀττίλα Κοτάνυϊ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

κεντρικό ὄργανο τῶν τμημάτων τῆς καταστασιακῆς διεθνοῦς

τεῦχος 8 – Ἰανουάριος 1963
διεθυθυντής: Γκ. – Ἐ. Ντεμπόρ

Ἡ σύνταξη αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης γίνεται ἀπό τό Κεντρικό Συμβούλιο τῆς Κ.Δ.:
Βανεγκέμ, Κοτάνυϊ, Λάουζεν, Μάρτιν, Μπερνστάιν, Ντεμπόρ, Στράμπος (Strijbosch), Τρόκκι.

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν' ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ καί νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ, ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΤΑΞΕΙΣ

Ἡ ἰδιοποίηση τῆς φύσης ἀπό τούς ἀνθρώπους εἶναι ἡ περιπέτεια στήν ὁποία ἔχουμε μπλεχτεῖ. Δέν μποροῦμε νά τή συζητήσουμε. Ἀλλά κάθε συζήτηση γίνεται πάνω σ' αὐτήν, ξεκινώντας ἀπ' αὐτήν. Στό ἐπίκεντρο τῆς σύγχρονης σκέψης καί πράξης αὐτό πού πάντοτε συζητιέται εἶναι πῶς μπορεῖ νά χρησιμοποιηθεῖ ὁ τομέας τῆς φύσης πού ἔχουμε κατακτήσει. Ἡ συνολική θεωρία μας γι' αὐτήν τή χρησιμοποίηση καθορίζει τίς ἐπιλογές μας στά σταυροδρόμια πού συναντᾶμε σέ κάθε στιγμή αὐτῆς τῆς διαδικασίας κι ἐπιβάλλει τό ρυθμό καί τή διάρκεια μιᾶς παραγωγικῆς ἀνάπτυξης σέ κάθε τομέα. Καί ἡ ἀπουσία μιᾶς τέτοιας συνολικῆς θεωρίας – δηλαδή στήν πραγματικότητα τό μονοπώλιο μιᾶς μοναδικῆς καί ὄχι θεωρητικοποιημένης ὑπόθεσης, πού κατά κάποιον τρόπο εἶναι αὐτόματο προϊόν τῆς τυφλῆς ἀνάπτυξης τῆς σημερινῆς ἐξουσίας – γεννᾶ ἐδῶ καί σαράντα χρόνια τό κενό τῆς σύγχρονης σκέψης.

Ἡ συσσώρευση τῆς παραγωγῆς καί τῶν ὅλο καί ἀνώτερων τεχνικῶν δυνατοτήτων προχωρᾶ πολύ γρηγορότερα ἀπό τήν πρόβλεψη τοῦ κομμουνισμοῦ τοῦ 19ου αἰώνα. Ὡστόσο δέν ξεπεράσαμε τό στάδιο τῆς προϊστορίας· ἁπλῶς ὑπερεξοπλιστήκαμε. Ἡ ἀποτυχία ἑνός αἰώνα ἐπαναστατικῶν ἀγώνων ἐντοπίζεται στ' ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ζωή οὔτε ὀρθολογικοποιήθηκε, οὔτε γέμισε πάθος (τό σχέδιο μιᾶς ἀταξικῆς κοινωνίας δέν πραγματοποιήθηκε ἀκόμα). Ἡ ἀνάπτυξη τῶν ὑλικῶν μέσων δέν θά 'χει τέλος. Ἀλλά ἐξακολουθεῖ νά ἐξυπηρετεῖ συμφέροντα πού οὐσιαστικά εἶναι στατικά κι ὁ παλιός θάνατός τους εἶναι πασίγνωστος. Τό πνεῦμα τῶν νεκρῶν ἐξακολουθεῖ νά βαραίνει τήν τεχνολογία τῶν ζωντανῶν. Ὁ κυρίαρχος οἰκονομικός σχεδιασμός εἶναι τρελλός ὄχι τόσο ἐξαιτίας τῆς μανίας του νά ὀργανώνει τόν ἐμπλουτισμό τῶν ἑπόμενων χρόνων, ὅσο ἐξαιτίας τοῦ σάπιου αἵματος πού

κυκλοφορεῖ ἀδιάκοπα στίς φλέβες του ἀκολουθώντας τούς τεχνητούς παλμούς αὐτῆς τῆς «καρδιᾶς ἑνός κόσμου χωρίς καρδιά».

Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας προϋποθέτει καί κρίνει τήν ὑλική ἀπελευθέρωση. Ἡ ἔννοια «ἀναγκαῖο ἐπίπεδο ἐλάχιστης ἀνάπτυξης» ἐξαρτιέται ἀπό τό σχέδιο ἀπελευθέρωσης πού ἔχει ἐπιλεγεῖ καί συνεπῶς ἀπό ἐκεῖνον πού τό ἐπιλέγει: τίς αὐτόνομες μάζες ἤ τούς εἰδικούς τῆς ἐξουσίας. Ὅσοι δέχονται τίς ἰδέες τῆς τάδε κατηγορίας ὀργανωτῶν γιά τό τί εἶναι ἀπαραίτητο, μποροῦν ν' ἀπελευθερωθοῦν ἀπό τή στέρηση τῶν ἀντικειμένων πού αὐτοί οἱ ὀργανωτές θά διαλέξουν νά παράγουν. Δέν πρόκειται ὅμως ν' ἀπελευθερωθοῦν ἀπό τούς ἴδιους τούς ὀργανωτές. Οἱ πιό μοντέρνες καί πιό ἀναπάντεχες μορφές τῆς ἱεραρχίας θά 'ναι πάντοτε ἕνα πανάκριβο *remake* τοῦ παλιοῦ κόσμου τῆς παθητικότητας, τῆς ἀνημπορίας καί τῆς σκλαβιᾶς, ὅποια κι ἄν εἶναι ἡ ὑλική δύναμη πού ἀφηρημένα θά 'χει κατακτήσει ἡ κοινωνία. Αὐτές οἱ μορφές εἶναι τό ἀντίθετο μιᾶς κοινωνίας στήν ὁποία οἱ ἄνθρωποι θά εἶναι ἀφέντες τοῦ περιβάλλοντος καί τῆς ἱστορίας τους.

Στή σημερινή κοινωνία ἡ κυριαρχία τῆς φύσης παρουσιάζεται σάν μιά ἀδιάκοπα ὀξυνόμενη ἀλλοτρίωση καί ὡς ἡ μόνη ἰδεολογική ἐγγύηση πού δικαιώνει αὐτήν τήν κοινωνική ἀλλοτρίωση. Ἔτσι ὁρισμένες πρωτοποριακές ὁμάδες, πού σήμερα ἔχουν ξεπεράσει τήν παλιά ξεφτισμένη κι ἀπατηλή ἀντίληψη τοῦ παλιοῦ ἐργατικοῦ κινήματος χωρίς νά φτάσουν τή μελλοντική μορφή μιᾶς συνολικῆς ἀμφισβήτησης, κριτικάρουν αὐτήν τήν ἀλλοτρίωση μέ τρόπο μονόπλευρο, χωρίς διαλεκτική καί χωρίς ἐπαρκή ἱστορική κατανόηση (βλέπε γιά παράδειγμα τίς ἐξαιρετικά ἐνδεικτικές θεωρίες τοῦ Καρντάν καί ἄλλων στήν ἐπιθεώρηση *Sosialisme ou Barbarie*). Αὐτές οἱ ὁμάδες δίκαια ἐναντιώνονται στήν ὅλο καί πιό ἀπόλυτη **πραγμοποίηση** τῆς ἀνθρώπινης ἐργασίας καί στό μοντέρνο συμπλήρωμά της, τήν παθητική κατανάλωση διασκεδάσεων πού ρυθμίζονται καί κατευθύνονται ἀπό τήν ἄρχουσα τάξη. Ἀλλά καταλήγουν νά συντηροῦν, περισσότερο ἤ λιγότερο συνειδητά, μιά κάποια νοσταλγία γιά τίς παλιές μορφές ἐργασίας, γιά τίς πραγματικά «ἀνθρώπινες» σχέσεις πού ἄνθισαν σέ παλιές κοινωνίες ἤ καί σέ λιγότερο ἀνεπτυγμένες φάσεις τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας – μιά νοσταλγία πού ἐξυπηρετεῖ τήν πρόθεση τῆς ἄρχουσας τάξης νά πετύχει μιά καλύτερη ἀπόδοση τῆς ὑπάρχουσας παραγωγῆς, καταργώντας ταυτόχρονα τίς καταχρήσεις καί τήν ἀπανθρωπιά πού χαρακτηρίζουν τή σύγχρονη βιομηχανία (πάνω σ' αὐτό βλ. *Καταστασιακή Διεθνής* 6, *Ὁδηγίες γιά μιά ἀνταρσία*). Αὐτές οἱ ἀντιλήψεις ἐγκαταλείπουν τό ἐπίκεντρο τοῦ ἐπαναστατικοῦ σχεδίου, τήν κατάργηση τῆς ἐργασίας μέ τήν τρέχουσα ἔννοια, τήν ἐξαφάνιση ὅλων τῶν δικαιολογιῶν πού τή στηρίζουν

καθώς καί τήν κατάργηση τοῦ προλεταριάτου. Μποροῦμε νά κατανοήσουμε τή φράση τοῦ κομμουνιστικοῦ *Μανιφέστου* σύμφωνα μέ τήν ὁποία «ἡ ἀστική τάξη ἔπαιξε ἕνα σπουδαιότατο ἐπαναστατικό ρόλο στήν ἱστορία», μόνον ἄν πάρουμε ὑπόψη μας ὅτι ἡ καθυπόταξη τῆς φύσης πρόσφερε τή δυνατότητα νά ἐξαλειφθεῖ ἡ ἐργασία πρός ὄφελος μιᾶς καινούργιας ἐλεύθερης δραστηριότητας καί ἄν λογαριάσουμε τό ρόλο τῆς ἀστικῆς τάξης «στή διάλυση τῶν παλιῶν ἰδεῶν». Μέ λίγα λόγια ἄν ξεκόψουμε ἀπό τήν ἄτυχη τάση τοῦ κλασικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ν' αὐτοπροσδιορίζεται θετικά μέ ὅρους «ἐπαναστατικῆς ἰδεολογίας».

Ὁ Βανεγκέμ ἐκθέτει στίς Βασικές κοινοτοπίες[1] τήν ἱστορική κίνηση πού διέλυσε τήν ἱερή σκέψη καί τήν ἀντικατέστησε μέ τήν ἰδεολογία, ἡ ὁποία ἐκπληρώνει τήν κατώτερη λειτουργία τοῦ ἀναλγητικοῦ, τοῦ ὑπνωτικοῦ, τοῦ ἡρεμιστικοῦ. Ὅπως συνέβη καί μέ τήν πενικιλλίνη, ἡ ἰδεολογία χάνει τήν ἀποτελεσματικότητά της ὅσο πιό μαζική εἶναι ἡ διάδοσή της. Γι' αὐτό ἡ ἄρχουσα τάξη εἶναι ὑποχρεωμένη νά μεγαλώνει διαρκῶς τή δόση καί τήν παρουσίασή της (ἀρκεῖ νά θυμηθοῦμε τίς διάφορες ὑπερβολές τοῦ φασισμοῦ καί τῆς σημερινῆς καταναλωτικῆς προπαγάνδας). Ἀπό τότε πού ἔσβυσε ἡ θεουδαρχική κοινωνία οἱ κυρίαρχες τάξεις χρησιμοποιοῦν ὅλο καί πιό ἄσχημα τίς ἴδιες τους τίς ἰδεολογίες, μέ τήν ἔννοια ὅτι ἐνῶ αὐτές οἱ ἰδεολογίες (ὡς ἀπολιθωμένες κριτικές σκέψεις) τούς χρησίμευσαν σάν καθολικά ὅπλα γιά τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας, σήμερα παρουσιάζουν ἀντιθέσεις πρός αὐτήν τήν ἰδιαίτερη κυριαρχία. Ὅ,τι στήν ἰδεολογία ἦταν ἀσυνείδητο ψέμμα (ἐπανάπαυση σέ ἀποσπασματικά συμπεράσματα), γίνεται συστηματικό ψέμμα ὅταν κάποια ἀπό τά συμφέροντα πού κάλυψε αὐτή ἡ ἰδεολογία ἔρχονται στήν ἐξουσία καί τά προστατεύει μιά ἀστυνομία. Τό πιό σύγχρονο παράδειγμα εἶναι καί τό πιό χτυπητό: ἡ γραφειοκρατία ἐπέβαλε τήν ἐξουσία της στή Ρωσία χάρη στά προσχήματα τῆς ἰδεολογίας μέσα στό ἐργατικό κίνημα. Ὅλες οἱ ἀπόπειρες ἐκσυγχρονισμοῦ μιᾶς ἰδεολογίας – εἴτε εἶναι παράλογες ὅπως ὁ φασισμός, εἴτε συνεπεῖς ὅπως ἡ ἰδεολογία τῆς θεαματικῆς κατανάλωσης στόν ἀνεπτυγμένο καπιταλισμό – ἔχουν στόχο τή συντήρηση τοῦ παρόντος, πού κι αὐτό καταδυναστεύεται ἀπ' τό παρελθόν. Ἕνας ρεφορμισμός τῆς ἰδεολογίας πού θέλει ν' ἀντιτεθεῖ στήν κατεστημένη κοινωνία, εἶναι καταδικασμένος ν' ἀποτυχαίνει γιατί ποτέ δέν θά 'χει τά μέσα καταναγκαστικῆς ἐνσωμάτωσης, χάρη στά ὁποῖα αὐτή ἡ κοινωνία ἐξακολουθεῖ νά χρησιμοποιεῖ ἀποτελεσματικά τήν ἰδεολογία. Ἡ

1. Τό κείμενο αὐτό δημοσιεύτηκε στά ἑλληνικά ἀκολουθώντας τήν ἀγγλική μετάφραση καί μέ τίτλο *Ἡ ὁλότητα γιά παιδιά*, στό βιβλίο *Ἡ ἀναπαραγωγή τῆς καθημερινῆς ζωῆς* (ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ 1980).

ἐπαναστατική σκέψη εἶναι ὑποχρεωμένη ν' ἀσκεῖ ἀνελέητη κριτική σέ ὅλες τίς ἰδεολογίες, ἀκόμα καί σ' αὐτόν τόν ἰδιαίτερο ἰδεολογισμό τοῦ «θανάτου τῶν ἰδεολογιῶν», πού ἀπό τόν τίτλο του φαίνεται τό ποιόν του (γιατί οἱ ἰδεολογίες ἦταν ἀνέκαθεν νεκρή σκέψη κι αὐτή ἡ ἐμπειρική ἰδεολογία ἁπλῶς χαίρεται γιά τό θάνατο ἑνός ζηλευτοῦ ἀντιπάλου της).

Ἡ κυριαρχία τῆς φύσης περιλαμβάνει τό ἐρώτημα: «γιά ποιό σκοπό;». Ἀλλά αὐτός ὁ συλλογισμός περί τοῦ πρακτέου ἀναγκαστικά ὑπερπηδᾶ τήν κυριαρχία τῆς φύσης, δέν μπορεῖ νά μήν τήν πάρει ὑπόψη του. Ἁπλῶς ἀπορρίπτει τήν πιό χοντροειδή ἀπάντηση («νά κάνουμε ὅπως πρίν ἀλλά μέ περισσότερα προϊόντα»), τήν πραγματοποιό κυριαρχία τῆς φύσης πού ἐξαρχῆς ἐνυπῆρχε στήν καπιταλιστική οἰκονομία «γεννώντας ἡ ἴδια τούς νεκροθάφτες της». Πρέπει ν' ἀναδείξουμε τήν ἀντίφαση ἀνάμεσα στή θετικότητα τοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς φύσης – αὐτό τό μέγα σχέδιο τῆς ἀστικῆς τάξης – καί τήν ποταπή ἐπαναφορμοίωσή του ἀπό τήν ἱεραρχημένη ἐξουσία, πού σέ ὅλες τίς σημερινές παραλλαγές της ἀκολουθεῖ τό μοναδικό πρότυπο τοῦ ἀστικοῦ «πολιτισμοῦ». Στή μαζικοποιημένη μορφή του, τό ἀστικό πρότυπο «κοινωνικοποιήθηκε» γιά νά μπεῖ στήν ὑπηρεσία ἑνός ἑτερογενοῦς μικροαστοῦ, πού ὑποτίθεται ὅτι συγκεντρώνει ὅλες τίς ἀποκτηνωτικές δυνατότητες τῶν παλιῶν φτωχῶν τάξεων καί ὅλα τά (ἐπίσης μαζικοποιημένα) σημεῖα πλούτου πού καταδείχνουν συμμετοχή στήν ἄρχουσα τάξη. Οἱ γραφειοκράτες τῆς Ἀνατολῆς εἶναι ὑποχρεωμένοι ν' ἀκολουθήσουν αὐτό τό πρότυπο, μόνο πού θά πρέπει νά παράγουν περισσότερο ὥστε νά χρησιμοποιοῦν λιγότερο τήν ἀστυνομία, γιά νά διατηρήσουν τό σχῆμα μέ τό ὁποῖο φαντάζονται ὅτι θά ἐξαλείψουν τήν ταξική πάλη. Γιατί αὐτόν ἀκριβῶς τό στόχο διατυμπανίζει ὁ μοντέρνος καπιταλισμός. Ὅλοι τους ὅμως ἔχουν καβαλήσει τόν ἴδιο τίγρη: ἕναν κόσμο πού μετασχηματίζεται γοργά, ἕναν κόσμο ἀπό τόν ὁποῖο τό μόνο πού θέλουν εἶναι νά τόν κρατήσουν ἀκίνητο ὥστε νά διαιωνιστεῖ ἡ ἱεραρχική ἐξουσία.

Τό δίκτυο τῆς κριτικῆς τοῦ παρόντος ἔχει συνοχή ὅπως ἀκριβῶς καί τό δίκτυο τῆς ἀπολογίας του. Ἄν τώρα ἡ συνοχή τῆς ἀπολογίας εἶναι λιγότερο φανερή, αὐτό συμβαίνει ἐπειδή ὀφείλει νά λέει ψέμματα ἤ νά ἐγκωμιάζει αὐθαίρετα ἕνα σωρό λεπτομέρειες κι ἀσήμαντες παραλλαγές τοῦ κυρίαρχου προτύπου, ἀντιπαραθέτοντάς τις μέ ἄλλες. Μόνον ὅταν ἀρνηθοῦμε ἀληθινά ὅλες τίς παραλλαγές τῆς ἀπολογίας τοποθετούμαστε ὁλοκληρωτικά μέσα στήν κριτική, πού εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπ' αὐτήν τήν κακή ὑποκειμενική συνείδηση, γιατί δέν τήν συνδέει τίποτα μέ καμμιά κυρίαρχη δύναμη τοῦ παρόντος. Ὅποιος δέχεται ὅτι μιά ἱεραρχημένη γραφειοκρατία μπορεῖ νά 'ναι ἐπαναστατική δύναμη καί θεωρεῖ

καλό κι ἀπολαυστικό τό μαζικό τουρισμό πού ἔχει ὀργανώσει παγκόσμια ἡ κοινωνία τοῦ θεάματος, μπορεῖ νά ταξιδεύει ὅπως ὁ Σάρτρ στήν Κίνα ἤ ὁπουδήποτε ἀλλοῦ. Τά σφάλματα, οἱ βλακεῖες καί τά ψέμματά του δέν πρέπει νά ἐκπλήσσουν κανέναν. Πρέπει νά ἱκανοποιοῦμε τά γοῦστα μας· ἄλλωστε ἐκεῖνοι οἱ ἄλλοι ταξιδιῶτες πού θά ὑπηρετήσουν τόν Τσομπέ στήν Κατάνγκα εἶναι πολύ πιό ἀπεχθεῖς καί πληρώνονται μέ πολύ πιό πραγματικό νόμισμα. Οἱ ἀριστεροί διανοούμενοι, πού ταξιδεύουν στά πεταχτά ὅπου τούς προσκαλοῦν γιά νά μᾶς περιγράψουν κατόπιν τίς ἐμπειρίες τους, δείχνουν πρῶτ' ἀπ' ὅλα τήν κατάντια μιᾶς σκέψης πού ἐδῶ καί δεκαετίες ἀπαρνήθηκε τήν ἴδια της τήν ἐλευθερία καί ταλαντεύεται ἀνάμεσα σέ ἀλληλοσυγκρουόμενα ἀφεντικά. Εἶναι φανερό ὅτι οἱ στοχαστές πού θαυμάζουν τά σημερινά ἐπιτεύγματα τῆς Ἀνατολῆς ἤ τῆς Δύσης πέφτοντας σ' ὅλες τίς παγίδες τοῦ θεάματος, δέν ἔχουν σκεφτεῖ ποτέ καί τίποτα. Αὐτή ἡ διαπίστωση δέν πρέπει νά ἐκπλήσσει ὅσους τούς ἔχουν διαβάσει. Ἀσφαλῶς ἡ κοινωνία τήν ὁποία ἀντικαθρεφτίζουν μᾶς ζητάει νά θαυμάσουμε τούς θαυμαστές της. Μάλιστα σέ πολλά μέρη τοῦ κόσμου τούς ἐπιτρέπει νά διαλέξουν τό παιχνιδάκι τους (αὐτό πού οἱ ἴδιοι ἀποκαλοῦν «στράτευση»), νά διαλέξουν μέ ἤ χωρίς αὐτοκριτικές ὅποια συσκευασία κι ἐτικέττα τῆς κυρίαρχης κοινωνίας τούς ἐμπνέει.

Οἱ ἀλλοτριωμένοι ἄνθρωποι καθημερινά προχωροῦν (τούς τό μαθαίνουν, τούς τό δείχνουν) σέ καινούργιες νίκες πού δέν ἔχουν τί νά τίς κάνουν. Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι αὐτά τά στάδια τῆς ὑλικῆς ἀνάπτυξης εἶναι ἀσήμαντα ἤ κακά. Μποροῦν νά ξαναεπενδυθοῦν στήν πραγματική ζωή ἀλλά μονάχα μαζί μέ ὅλα τ' ἄλλα. Οἱ σημερινές νίκες εἶναι ἔργο εἰδικῶν-βεντεττῶν. Ὁ Γκαγκάριν δείχνει ὅτι μποροῦμε νά ἐπιβιώσουμε στό διάστημα κάτω ἀπό ὅλο καί πιό δυσμενεῖς συνθῆκες. Ἀλλά καί ἡ ἐπιβίωση μέσα στό χρόνο, πού μᾶς ἐξασφαλίζουν ὅλο καί περισσότερο οἱ προσπάθειες τῆς Ἰατρικῆς καί τῆς Βιοχημείας, εἶναι μιά στατιστική ἐπέκταση τῆς ἐπιβίωσης χωρίς καμμιά ποιοτική βελτίωση τῆς ζωῆς. Μποροῦμε νά ἐπιβιώσουμε περισσότερο μέσα στό χῶρο ἤ στό χρόνο, ποτέ δέν μποροῦμε νά ζήσουμε περισσότερο. Δέν πρέπει νά γιορτάζουμε αὐτές τίς νίκες ἀλλά νά χαρίσουμε τή νίκη στή γιορτή. Καί εἶναι βέβαιο ὅτι αὐτά τά ἐπιτεύγματα τῶν ἀνθρώπων δίνουν ἀπεριόριστες δυνατότητες στή γιορτή μέσα στήν καθημερινή ζωή.

Πρέπει νά ξαναδοῦμε τή φύση σάν «ἄξιο ἀντίπαλο». Τό παιχνίδι πού παίζουμε ἐναντίον της πρέπει νά εἶναι συναρπαστικό καί κάθε νίκη νά μᾶς ἀφορᾶ ἄμεσα. Ἡ (πρόσκαιρη καί κινούμενη) κυριαρχία πάνω στό περιβάλλον καί τό χρόνο μας εἶναι π.χ. ἡ κατασκευή μιᾶς στιγμῆς τῆς ζωῆς. Στούς ἀντίποδες τῆς (μεταλλιτεχνικῆς) κατασκευῆς τῆς ἀτομικῆς ζωῆς – στενά ὅμως συνδε-

δεμένη μέ τόν πόλο τῆς δυνατότητας – ἡ ἐξάπλωση τῆς ἀνθρωπότητας στό Σύμπαν ἀποτελεῖ παράδειγμα προσπάθειας στήν ὁποία συγκρούονται ἡ σημερινή ποταπότητα τῶν στρατιωτικῶν ἀνταγωνισμῶν καί ἡ ἀντικειμενική μεγαλοσύνη τοῦ ἐγχειρήματος. Ἡ διαστρική περιπέτεια θά προχωρήσει γρηγορότερα καί μακρύτερα μόνον ὅταν πάνω στόν πλανήτη μας ὁ καταποντισμός τοῦ φιλάργυρου βασίλειου τῶν εἰδικῶν θ' ἀνοίξει τούς κρουνούς μιᾶς ἀπέραντης δημιουργικότητας πού θ' ἀγκαλιάζει τά πάντα. Τότε καί μόνο τότε ἡ συμμετοχή μας σ' αὐτήν τήν περιπέτεια θά διαφέρει ἀπό αὐτή τῶν σημερινῶν εἰδικῶν-πειραματόζωων. Σήμερα μιά τέτοια δημιουργικότητα εἶναι ἀπολιθωμένη κι ἄγνωστη. Ἀλλά μόνον αὐτή μπορεῖ νά προχωρήσει μέ ἀφάνταστη ταχύτητα ὅλα τά ἀνθρώπινα προβλήματα, διαλύοντας τή σημερινή σωρευτική ἀνάπτυξη πού ἀσχολεῖται μ' ἕνα μόνο καί αὐθαίρετα ἐπιλεγμένο τομέα τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Τό παλιό σχῆμα τῆς ἀντίφασης παραγωγικῶν δυνάμεων-παραγωγικῶν σχέσεων δέν σημαίνει ὅτι ἡ καπιταλιστική παραγωγή καταντᾶ στάσιμη, ἀνίκανη νά συνεχίσει τήν ἀνάπτυξή της καί συνεπῶς καταδικασμένη νά καταρρεύσει αὐτομάτως μέσα σ' ἕνα μικρό χρονικό διάστημα. Ἡ ἀντίφαση παραγωγικῶν δυνάμεων – παραγωγικῶν σχέσεων καταδικάζει τήν ποταπή κι ἐπικίνδυνη ἀνάπτυξη πού ἐπιβάλλει ἡ αὐτορρύθμιση τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς, σέ σχέση μέ τή δυνατότητα μιᾶς μεγαλειώδους ἀνάπτυξης πού θά στηριζόταν στή σημερινή οἰκονομική ὑποδομή. Αὐτήν τήν καταδίκη πρέπει νά ἐκτελέσουμε χρησιμοποιώντας τ' ἀπαιτούμενα ὅπλα.

Ὅλα τά ἐρωτήματα πού τίθενται ἀνοιχτά στή σημερινή κοινωνία ἐπιβάλλουν κιόλας μερικές ἀπαντήσεις. Ποτέ δέν τίθενται ἐρωτήματα πού δέν ὁδηγοῦν σ' αὐτόν τόν ὑποχρεωτικό τύπο ἀπάντησης. Ὅσοι ἐπαναλαμβάνουν ὅτι ἡ σύγχρονη παράδοση ἔγκειται προφανῶς στήν ἀναζήτηση τῆς καινοτομίας, κλείνουν τά μάτια στό ἐξίσου ὁλοφάνερο γεγονός ὅτι τό ζήτημα δέν εἶναι ν' ἀνανεώσουμε τά πάντα. Σέ μιά ἐποχή πού ἡ ἰδεολογία μποροῦσε νά πιστεύει στό ρόλο της, ὁ Σαίν Ζύστ ἔλεγε ὅτι «σ' ἐποχές καινοτομιῶν ὁτιδήποτε δέν εἶναι καινούργιο εἶναι ὀλέθριο». Σήμερα οἱ πολυάριθμοι διάδοχοι τοῦ Θεοῦ πού ὀργανώνουν τήν κοινωνία τοῦ θεάματος, ξέρουν πολύ καλά μέχρι ποῦ μπορεῖ νά φτάσει ὁ προβληματισμός. Ὁ μαρασμός τῆς φιλοσοφίας καί τῶν τεχνῶν ὀφείλεται σ' αὐτήν τήν ἀπαγόρευση. Ἡ ἐπαναστατική μοντέρνα σκέψη καί τέχνη διεκδίκησαν, περισσότερο ἤ λιγότερο καθαρά, μιά πράξη (praxis) πού ἀκόμα δέν ὑπάρχει καί πού θ' ἀποτελοῦσε τό ἐλάχιστο πεδίο γιά τήν ἀνάπτυξή τους. Ὅλα τ' ἄλλα ἁπλῶς ὑφαίνουν τίς δαντέλλες τῶν ἐρωτημάτων πού ἐπιτρέπει ἡ ἐξουσία ἤ τοῦ μάταιου ἐρωτήματος τοῦ καθαροῦ προβληματισμοῦ (εἰδικότητα τῶν *Arguments*).

Ὑπάρχουν πολλά ἰδεολογικά ἱερά στόν Οἶκο τοῦ Πατρός, τήν παλιά κοινωνία, πού ἄν καί οἱ σταθερές τους ἔσβυσαν γιά πάντα, ὁ νόμος ἔμεινε ἄθικτος (παρά τήν ἀνυπαρξία τοῦ Θεοῦ τίποτα δέν ἐπιτρέπεται). Σ' αὐτόν τόν Οἶκο εἶναι δεκτοί ὅλοι οἱ μοντερνισμοί πού μποροῦν νά χρησιμεύσουν ἐνάντια στό μοντέρνο. Οἱ λαοπλάνοι συνεργάτες τῆς ἐπιθεώρησης ***Planète***, πού τόσους δασκάλους ἐντυπωσιάζει, ἐνσαρκώνουν μιά ἀσυνήθιστη δημαγωγία ἡ ὁποία ἐπωφελεῖται ἀπό τήν τρομακτική ἀπουσία τῆς ἀμφισβήτησης καί τῆς ἐπαναστατικῆς φαντασίας (ὅσον ἀφορᾶ στίς πνευματικές τους ἐκδηλώσεις τουλάχιστον) ἐδῶ καί πενῆντα χρόνια, κι ἀπό τά πάμπολλα ἐμπόδια πού κλείνουν τό δρόμο στήν ἀναγέννησή τους. Ποντάροντας στό προφανέστατο γεγονός ὅτι ἡ ἐπιστήμη καί ἡ τεχνολογία προχωροῦν ὅλο καί πιό γρήγορα χωρίς νά ξέρουμε πρός τά ποῦ, ὁ ***Planète*** ἀπευθύνεται στούς γενναίους γιά νά τούς γνωστοποιήσει ὅτι τά πάντα πρέπει ν' ἀλλάξουν – ἐνῶ τήν ἴδια στιγμή ἀποδέχεται σάν ἀκλόνητο δεδομένο τό 99/100 τῆς ζωῆς πού ζοῦμε πραγματικά στήν ἐποχή μας. Ἔτσι ἐπωφελεῖται ἀπό τό θόρυβο τῆς πανηγυριώτικης καινοτομίας γιά νά περνάει διάφορες ὀπισθοδρομικές ἀνοησίες πού μέ δυσκολία συντηροῦνταν στίς πιό παλιομοδίτικες ἐπιφυλλίδες. Ἡ ἱστορία τῶν ναρκωτικῶν τῆς ἰδεολογίας θά κλείσει μέ μιά τέτοια ἀποθέωση τῆς χοντροκοπιᾶς πού μήτε ὁ Πάουελς μπορεῖ νά φανταστεῖ, παρά τίς προσπάθειές του.

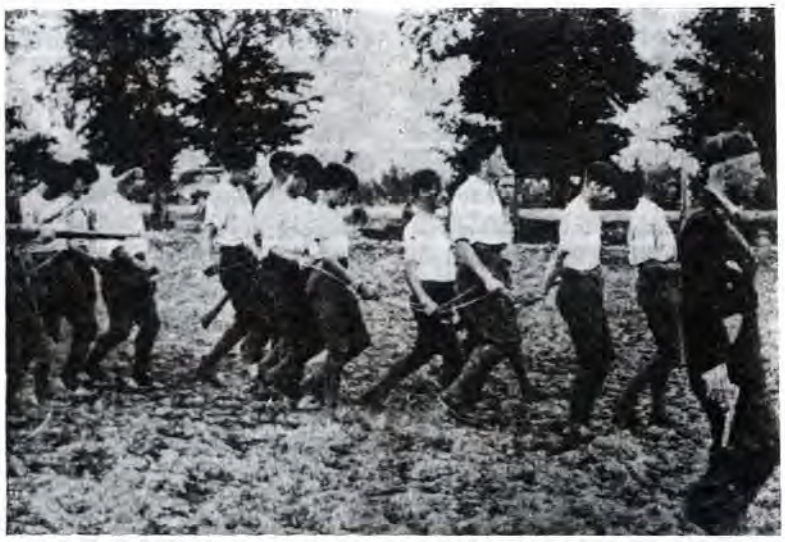
Σέ σχέση μέ τό συμπαγές μυθικό σύστημα τοῦ παρελθόντος, οἱ σημερινές παραλλαγές ρευστῆς ἰδεολογίας παίζουν ἕναν ἐπιπλέον ρόλο, μιά καί οἱ εἰδικευμένοι ἄρχοντες εἶναι ὑποχρεωμένοι νά σχεδιοποιοῦν ὅλο καί περισσότερο τό σύνολο τῆς ἀσταμάτητης παραγωγῆς καί κατανάλωσης. Ἀπό ἐδῶ καί μπρός ἡ ἀξία χρήσης – πού εἶναι ἐξίσου ἀπαραίτητη, ἀλλά ἔτεινε ἁπλῶς νά ὑπονοεῖται σέ μιά οἰκονομία πού παρῆγε γιά τήν ἀγορά – κατευθύνεται φανερά (δημιουργεῖται τεχνητά) ἀπό τούς σχεδιαστές τῆς σύγχρονης ἀγορᾶς. Εἶναι πρός τιμή τοῦ Ζάκ Ἐλλύλ ὅτι δείχνει (στό βιβλίο του *Προπαγάνδες*, ἐκδόσεις A. Colin, 1962, πού περιγράφει τήν ἑνότητα διάφορων μορφῶν καταδυνάστευσης) πώς αὐτή ἡ διαφήμιση-προπαγάνδα δέν εἶναι μιά ἁπλή ἀρρώστια πού θά μπορούσαμε νά θεραπεύσουμε, ἀλλά κι ἕνα φάρμακο μέσα σέ μιά συνολικά ἄρρωστη κοινωνία – φάρμακο πού ἐπιτρέπει ν' ἀνεχόμαστε τήν ἀρρώστια χειροτερεύοντάς την. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι σέ μεγάλο βαθμό συνένοχοι τῆς προπαγάνδας, τοῦ κυρίαρχου θεάματος, γιατί ὁ μόνος τρόπος νά τήν ἀπορρίψουν εἶναι ν' ἀμφισβητήσουν τήν κοινωνία στό σύνολό της. Νά γιατί μοναδικό σημαντικό ἔργο τῆς σημερινῆς σκέψης πρέπει νά 'ναι ἡ ἀναδιοργάνωση τῆς θεωρητικῆς ὑλικῆς δύναμης τοῦ κινήματος τῆς ἀμφισβήτησης.

Ἡ ἐναλλαγή δέν βρίσκεται μόνο

σέ μιά ἐπιλογή ἀνάμεσα στήν ἀληθινή ζωή καί τήν ἐπιβίωση, πού δέν ἔχει νά χάσει παρά τίς ἐκσυγχρονισμένες ἁλυσίδες της. Βρίσκεται καί στήν πλευρά τῆς ἴδιας τῆς ἐπιβίωσης, στά προβλήματα πού ὀξύνονται ἀσταμάτητα, χωρίς νά μποροῦν νά τά λύσουν τ' ἀφεντικά τῆς ἐπιβίωσης. Οἱ κίνδυνοι τῶν πυρηνικῶν ἐξοπλισμῶν, τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ καί τῆς ὀξυμένης καθυστέρησης ὅσον ἀφορᾶ στήν ὑλική ἀθλιότητα τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τῆς ἀνθρωπότητας, ἀπασχολοῦν ἔντονα τήν ἴδια τήν ἐξουσία καί φτάνουν μέχρι τόν Τύπο. Τυπικότατο παράδειγμα τό πρόβλημα τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ ὅπως τό περιγράφει μέ ἀπόλυτη σοβαρότητα ὁ Ρομπέρ Γκιγιέν, σέ μιά ἀνταπόκρισή του ἀπό τήν Κίνα: «Οἱ κινέζοι ἡγέτες φαίνεται πώς ἀναγνωρίζουν ξανά αὐτό τό πρόβλημα καί θέλουν νά τό πολεμήσουν. Ἐπιστρέφουν λοιπόν στήν ἰδέα ἑνός ἐλέγχου τῶν γεννήσεων, πού δοκιμάστηκε τό 1956 κι ἐγκαταλείφτηκε τό 1958, ἐγκαινιάζοντας μιά ἐθνική ἐκστρατεία κατά τῶν γρήγορων γάμων καί ὑπέρ τῆς μείωσης τῶν γεννήσεων στίς καινούργιες οἰκογένειες» (*Le Monde*, Σεπτέμβριος 1962). Αὐτές οἱ ἀμφιταλαντεύσεις τῶν εἰδικῶν, πού εὐθύς ἀμέσως ἀκολουθοῦνται ἀπό διαταγές, φανερώνουν πόσο ἀληθινά ἐνδιαφέρονται γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ λαοῦ καί θυμίζουν τίς συνειδησιακές ταλαντεύσεις καί τίς θρησκευτικές μεταπτώσεις τῶν πριγκήπων τοῦ 16ου αἰώνα (*Cujus regio, ejus religio*[2]), πού φανέρωσαν τό ποιόν τοῦ ἐνδιαφέροντός τους γιά τό μυθικό ὁπλοστάσιο τοῦ χριστιανισμοῦ. Λίγες γραμμές παρακάτω ὁ ἴδιος δημοσιογράφος διατείνεται ὅτι «ἡ Ε.Σ.Σ.Δ. δέν βοηθᾶ τήν Κίνα, ἐπειδή ἀφιερώνει ὅλο τό περίσσευμά της στήν ἐξαιρετικά δαπανηρή κατάκτηση τοῦ διαστήματος». Ἀλλά ὅπως κανείς δέν ρώτησε τούς κινέζους ἀγρότες ἄν θέλουν ἤ ὄχι νά κάνουν παιδιά, τό μέτρο αὐτοῦ τοῦ περισσεύματος τῆς δουλειᾶς τους δέν τό καθόρισαν οἱ ρῶσοι ἐργάτες, οὔτε ἀποφάσισαν αὐτοί ἄν εἶναι καλύτερο νά διατεθεῖ στό Φεγγάρι ἤ στήν Κίνα. Οἱ σημερινοί ἡγέτες ἔφτασαν νά κηδεμονεύουν τήν πραγματική ζωή καί ἡ ἐποποιία τῆς μάχης πού δίνουν ἐναντίον της δέν μπορεῖ νά περιγραφεῖ καλύτερα ἀπ' ὅ,τι στόν κύκλο τοῦ Ὑμπύ. Ἡ μοναδική πρώτη ὕλη πού ἀκόμα δέν δοκίμασε ἡ πειραματική ἐποχή μας, εἶναι ἡ ἐλευθερία τοῦ πνεύματος καί τῆς συμπεριφορᾶς.

Στά ἀχανή drugstores τῆς ἰδεολογίας, τοῦ θεάματος, τοῦ σχεδιασμοῦ καί τῆς δικαιολόγησής του, ὑπάρχει καί τό τμῆμα πού ἀπασχολεῖ τούς εἰδικευμένους διανοούμενους – ἐκείνους πού συμμετέχουν στήν ἴδια τήν παραγωγή τῆς κουλτούρας – στρῶμα

2. *Ὅποιου τό βασίλειο ἐκείνου καί ἡ θρησκεία*, ρήση πού ὑπονοεῖ τήν ὑποταγή τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων στήν πολιτική ἐξουσία.

Σέ τελευταία ἀνάλυση ἡ ἐξασφαλισμένη μέση ἐπιβίωση ἀντιτίθεται πάντοτε στήν ἀναζήτηση τῆς ἀληθινῆς ζωῆς, πράγμα πού ἐκφράζει ἀρκετά καλά ἡ ρήση: «Δέν μπορεῖ ὁ καθένας νά βρεῖ εὐτυχισμένο θάνατο» *(Στή φωτογραφία Φρανκιστές ὁδηγοῦν στήν ἐκτέλεση ὅσους αἰχμαλώτισαν ἀπό μιά ἐργατική πολιτοφυλακή τό 1936).*

πού δέν πρέπει νά συγχέουμε μέ τή μεγάλη μάζα τῶν «πνευματικά ἐργαζομένων» πού οἱ συνθῆκες δουλειᾶς καί ζωῆς του πλησιάζουν ὅλο καί πιό φανερά τή δουλειά τῶν ἐργατῶν καί τῶν ὑπαλλήλων, ὅπως ἀναπτύσσεται ἀπό μόνη της ἀκολουθώντας τίς ἀρχές τῆς σύγχρονης βιομηχανίας . Σ' αὐτό τό τμῆμα μπορεῖ νά βρεῖ κανείς ὅλες τίς ποικιλίες, σάν αὐτόν τόν Ρομπέρτο Γκουιντούτσι γιά παράδειγμα, πού δείχνει πώς εἶναι γεμάτος κατανόηση γράφοντας (γιά *Τή δύσκολη ἀναζήτηση μιᾶς καινούργιας πολιτικῆς*, στά *Arguments* 25–26) ὅτι ἡ σημερινή καθυστέρηση «μᾶς κρατάει ἀκόμα ἀνάμεσα στήν ἠλιθιότητα μιᾶς ζωῆς φυλακισμένης στά ἐρείπια νεκρῶν θεσμῶν καί τή δυνατότητα νά ἐκφράζουμε ἁπλῶς προτάσεις πού πολύ δύσκολα μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν». Τί θά προτείνει λοιπόν; 'Απ' ὅ,τι βλέπουμε κάτι πού πολύ εὔκολα μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ: ἀφοῦ κατάφερε νά ἐξομοιώσει σέ μιά μόνο

φράση τό Χέγγελ καί τόν Ἔνγκελς μέ τό Ζντάνωφ καί τό Στάλιν, μᾶς προετείνει νά παραδεχτοῦμε ὅτι «ἔχουν ἐξίσου φθαρεῖ ἀπό τό χρόνο ἡ ρομαντική ἀνυπομονησία τοῦ νεαροῦ Μάρξ, οἱ παθιασμένες κριτικές τοῦ Γκράμσι (...)», κ.λπ. Νά λοιπόν κάποιος πού καμώνεται ὅτι διέλυσε τίς αὐταπάτες του καί δέν σκέφτεται οὔτε στιγμή ὅτι ἄν εἶχε πραγματικά διαβάσει τόν Χέγγελ καί τόν Γκράμσι, αὐτό θά φαινόταν! Ὅσο γιά μᾶς, μποροῦμε νά διαβάσουμε σάν ἀνοιχτό βιβλίο καί τό παρελθόν του καί τό ἄρθρο του. Εἶναι προφανῶς ἀπό ἐκείνους πού πέρασαν τή νιότη τους θαυμάζοντας τό Ζντάνωφ καί τόν Τολιάττι καί μιά μέρα, ὅπως κι οἱ ὑπόλοιποι καραγκιόζηδες τῶν *Arguments* ἀπ' ὅποιο κομμουνιστικό κόμμα κι ἄν προέρχονται, ἀποφάσισε ν' ἀμφισβητήσει τά πάντα. Ἀλλά ἄν καί δέν εἶχαν ὅλοι τους βρώμικα χέρια, εἶχαν βρώμικα μυαλά. Ἔτσι κι αὐτός, ὅπως ὅλοι τους, ἀφιέρωσε μερικές ἑβδομάδες γιά ν' «ἀναθεωρήσει» τό νεαρό Μάρξ. Ἄν ὅμως ἦταν ἱκανός νά καταλάβει τό Μάρξ ἤ τήν ἐποχή μας γιατί δέν κατάλαβε μέ τήν πρώτη τό Ζντάνωφ; Μετά ἀπό τόσον καιρό πού αὐτός καί ἄλλοι ἀναθεώρησαν τήν ἐπαναστατική σκέψη, αὐτή ἡ στιγμή τοῦ φαίνεται κιόλας ὅτι «ἔχει φθαρεῖ ἀπ' τό χρόνο». Ἀλλά εἶναι πολύ ἀμφίβολο ὅτι θ' ἀναθεωροῦσε ὁτιδήποτε πρίν δέκα χρόνια. Νά γιατί μποροῦμε νά ποῦμε πώς ὁ Γκουιντούτσι ἀναθεωρεῖ γρηγορότερα ἀπό τήν ἱστορία: ποτέ του δέν εἶναι μέ τήν ἱστορία καί ἡ παραδειγματική μηδαμινότητά του δέν θά χρειαστεῖ ν' ἀναθεωρηθεῖ ἀπό κανέναν.

Τήν ἴδια στιγμή ἕνα μέρος τῶν διανοούμενων ἐπεξεργάζεται τήν καινούργια ἀμφισβήτηση, ἀρχίζει νά σκέφτεται τήν πραγματική κριτική τῆς ἐποχῆς μας καί μέ συνέπεια τήν κάνει πράξεις. Μέσα στό θέαμα, πού εἶναι τό ἐργοστάσιό τους, παλεύουν ἐνάντια στούς ρυθμούς καί τή σκοπιμότητα αὐτῆς τῆς παραγωγῆς καί γαλουχοῦν τούς κριτικούς καί τούς σαμποτέρ της. Ἔτσι συναντοῦν τό καινούργιο λοῦμπεν προλεταριάτο (τοῦ καπιταλισμοῦ τῆς κατανάλωσης), πού πρίν ἀπ' ὅλα ἐκφράζει τήν ἄρνηση τῶν ἀγαθῶν πού μπορεῖ νά φέρει ἡ σημερινή δουλειά, καί ἀρχίζουν ν' ἀρνοῦνται τίς συνθῆκες ἀτομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ – καί συνεπῶς ὑποδούλωσης – στίς ὁποῖες κρατοῦν τή δημιουργική διανόηση: ἡ κίνηση τῆς μοντέρνας τέχνης μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὡς μιά ἀδιάκοπη ἄρνηση τῆς εἰδίκευσης τῆς πνευματικῆς ἐργασιακῆς δύναμης ἀπό τούς δημιουργούς (κι αὐτό τή στιγμή πού μόλις οἱ ἐργαζόμενοι ἀποδέχονται τήν ἱεραρχική στρατηγική τῆς ἄρχουσας τάξης, χωρίζονται σέ ἀνταγωνιστικές κατηγορίες).

Τό σημερινό ἔργο τῆς ἐπαναστατικῆς διανόησης εἶναι τεράστιο, ἀπό τή στιγμή πού ἀπομακρύνεται χωρίς καμιά συνθηκολόγηση ἀπό τή μακρόχρονη περίοδο ὅπου «ὁ ὕπνος τῆς διαλεκτικῆς λογικῆς γεννοῦσε τέρατα» – μιά περίοδο πού στίς μέρες μας

φτάνει τό τέλος της. Πρέπει νά κατανοήσει τόν καινούργιο κόσμο, ἕναν κόσμο πού συγκεντρώνει ταυτόχρονα ἀχρησιμοποίητες ὑλικές ἐξουσίες καί αὐθόρμητες πράξεις μιᾶς ἀμφισβήτησης τήν ὁποία διώνουν οἱ ἄνθρωποι χωρίς προοπτικές. Ἀντίθετα ἀπό τά παλιά ὁράματα, ὅπου αὐθαίρετες θεωρίες προχωροῦσαν πολύ μακρύτερα ἀπό κάθε δυνατή πρακτική (φέρνοντας κάποιους καρπούς παρ' ὅλ' αὐτά), σήμερα στό σύνολο τῆς προβληματικῆς τοῦ μοντέρνου ὑπάρχει ἕνα πλῆθος καινούργιων πρακτικῶν πού ἀναζητοῦν τή θεωρία τους. Ἡ ἐπαναστατική διανόηση δέν πρέπει νά φτιάξει κάποιο «κόμμα διανοουμένων», ὅπως ὀνειρεύονται μερικοί, γιατί σ' ἕνα τέτοιο κορπορατισμό ἡ διανοητική λειτουργία θά ἦταν αὐτή ἡ ἀθέμιτη σκέψη τῶν κ.κ. Γκουιντούτσι, Μορέν, Ναντώ. Χαίρω πολύ! Ἡ ἐπίσημη διανόηση, ὡς διαχωρισμένο καί εἰδικευμένο κοινωνικό στρῶμα – ἀκόμα κι ἄν ψηφίζει ἀριστερά, τί σημασία ἔχει; – πού σέ τελευταία ἀνάλυση τό ἱκανοποιοῦν (ἤ ἱκανοποιεῖται ἀπό τή μέτρια λογοτεχνική του δυσαρέσκεια), εἶναι ὁ πιό αὐθόρμητα ἀντικαταστασιακός κοινωνικός τομέας. Σ' αὐτό τό στρῶμα, πού μοιάζει μέ τό κοινό μιᾶς γενικῆς πρόβας καί δοκιμάζει ἀντιπροσωπευτικά τήν κατανάλωση πού σιγά-σιγά θά δοθεῖ σ' ὅλους τούς ἐργαζόμενους τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν, πρέπει νά σπείρουμε τήν ἀπογοήτευση καί γιά τίς ἀξίες του καί γιά τά γοῦστα του (τή λεγόμενη μοντέρνα ἐπίπλωση ἤ τά κείμενα τοῦ Κενώ). Ἡ ντροπή του θά 'ναι ἐπαναστατικό συναίσθημα.

Πρέπει νά διακρίνουμε στή διανόηση τίς τάσεις πού τήν ὁδηγοῦν στήν ὑποταγή ἀπό τίς τάσεις πού τήν φέρνουν στήν ἄρνηση τῆς προσφερόμενης ἐργασίας, καί μέ κάθε μέσον νά χωρίσουμε αὐτές τίς δυό ὁμάδες, ὥστε ἡ ἀντίθεσή τους νά φωτίσει τούς δρόμους τοῦ ἐπερχόμενου κοινωνικοῦ πολέμου. Ὅπως σημειώνει ὁ Χάρολντ Ρόζενμπεργκ στό βιβλίο του *Παράδοση τοῦ Καινούργιου*, ἡ καρριερίστικη τάση, πού οὐσιαστικά ἐκφράζει τήν κατάσταση κάθε διανοητικῆς ὑπηρεσίας μέσα στήν ταξική κοινωνία, ἐγκωμιάζει τήν ἀλλοτρίωσή της χωρίς δισταγμούς, ἐπειδή αὐτή ἡ κοινωνία τῆς ἔχει προσφέρει μιά ἄνετη ἀλλοτρίωση. Παρ' ὅλα αὐτά, ἐπειδή ὁλόκληρη ἡ μοντέρνα κοινωνία βαδίζει πρός αὐτήν τήν ἄνεση πού γεννᾶ ὅλο καί περισσότερη πλήξη καί ἄγχος, ἡ πρακτική τοῦ σαμποτάζ μπορεῖ νά ἐπεκταθεῖ καί στίς τάξεις τῆς διανόησης. Μ' αὐτόν τόν τρόπο, μέ ἀφετηρία τή μοντέρνα τέχνη (τήν ποίηση), τό ξεπέρασμά της, ὅσα ἡ μοντέρνα τέχνη ἀναζήτησε καί ὑποσχέθηκε, ξεκαθαρίζοντας τίς ἀξίες καί τούς κανόνες τῆς καθημερινῆς συμπεριφορᾶς, θά ξαναγεννηθεῖ σήμερα ἡ ἐπαναστατική θεωρία πού εἶδε τό φῶς κατά τό πρῶτο μισό τοῦ 19ου αἰώνα, ξεκινώντας ἀπό τή φιλοσοφία (ἀπό τόν κριτικό συλλογισμό πάνω στή φιλοσοφία, ἀπό τήν κρίση καί τό θάνατο τῆς φιλοσοφίας).

Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο ζεῖ ἡ ὑπο-

ταγμένη διανόηση ἀρνεῖται στό ἔπακρο τίς ζωντανές ἀξίες τῆς πνευματικῆς καί τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, ἐνῶ ταυτόχρονα θέλει νά στολίσει τήν κοινωνική της θέση συγγενεύοντας τό ἀριστερό της χέρι μ' αὐτήν τή δημιουργία «ἀξιῶν». Ἡ ὑπαλληλική διανόηση νοιώθει αὐτήν τήν ἀντίφαση καί προσπαθεῖ νά τήν ἐξορκίσει ἐγκωμιάζοντας ὕποπτα τό λεγόμενο καλλιτεχνικό μποεμισμό. Ὅλα τά δουλικά τῆς πραγμοποίησης θεωροῦν τό μποεμισμό στιγμή μιᾶς ποιοτικῆς χρήσης τῆς καθημερινῆς ζωῆς (μιᾶς χρήσης πού ἀποκλείεται ἀπό παντοῦ ἀλλοῦ), στιγμή τοῦ πλούτου μέσα στήν ἀπόλυτη φτώχια, κ.λπ. κ.λπ. Ἀλλά αὐτό τό ὅμορφο παραμυθάκι πού διηγοῦνται οἱ ἄρχοντες αὐτῆς τῆς κουλτούρας, πρέπει νά ἔχει καί ἠθικό δίδαγμα: αὐτή ἡ στιγμή τῆς καθαρῆς ποιότητας μέσα στή φτώχια πρέπει νά ὁδηγεῖ, νά καταλήγει στόν τρέχοντα «πλοῦτο». Μέ λίγα λόγια, τά ἔργα τῶν φτωχῶν καλλιτεχνῶν στήν περίοδο τοῦ μποεμισμοῦ καί τῆς μαύρης φτώχιας τους ὑποτίθεται πώς εἶναι ἀριστουργήματα πού τ' ἀγνόησε ἡ ἀγορά· οἱ ἴδιοι ὡστόσο θά σωθοῦν (καί τό παιχνίδι τους μέ τό ποιοτικό εἶναι ὄχι μόνο συγχωρητέο ἀλλά καί διδακτικό) γιατί ἡ δουλειά τους, πού ἐκείνη τήν ἐποχή δέν ἦταν παρά ὑποπροϊόν τῆς πραγματικῆς τους δραστηριότητας, θ' ἀναγνωριστεῖ καί θ' ἀξιοποιηθεῖ στή συνέχεια μέ τόν καλύτερο τρόπο. Νά λοιπόν πού καί οἱ ζωντανοί ἄνθρωποι τῆς ἀντιπραγμοποίησης ἔχουν ἤδη παράγει τήν ἐμπορευματική τους ὁδό. Πάνω στό μποεμισμό ἡ ἀστική τάξη φτιάχνει τό δαρβινισμό της, χειροκροτώντας τίς ἐπιλεγμένες ἀξίες πού ἔχουν θέση στόν ποσοτικό παράδεισό της. Καί εἶναι καθῆκον μας νά διαπιστώσουμε ὅτι, ἐντελῶς κατά τύχη, σπάνια οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι ρυθμίζαν ὅπως ἤθελαν τά ἔργα τους κατά τήν περίοδο τῆς δημιουργικότητας καί κατά τήν περίοδο τῆς ἀποδοτικῆς ἐμπορευματοποίησής τους.

Ὁ ἐπιταχυνόμενος μαρασμός τῆς πολιτιστικῆς ἰδεολογίας ὁδήγησε σέ μιά κρίση αὐτῆς τῆς πνευματικῆς καί καλλιτεχνικῆς δημιουργίας ἀξιῶν, μιά κρίση πού τό ξέσπασμά της σημάδεψε ὁ ντανταϊσμός. Μιά ὁλοφάνερη διπλή κίνηση χαρακτηρίζει αὐτό τό πολιτιστικό τέλος: ἀπό τή μιά μεριά ἡ διάδοση ψευτοκαινοτομιῶν πού παράγονται αὐτόματα, μέ καινούργια συσκευασία, ἀπό τούς αὐτόνομους θεαματικούς μηχανισμούς· ἀπό τήν ἄλλη, ἡ δημόσια ἄρνηση καί τό σαμποτάζ στό ὁποῖο ἐπιδόθηκαν ἄτομα πού σίγουρα ἀνῆκαν στούς πιό προικισμένους ν' ἀνανεώσουν τήν «ποιοτική» πολιτιστική παραγωγή. Ὁ Ἀρθοῦρος Κραβάν ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς τό πρωτότυπο αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων πού πέρασαν στήν πιό ραδιενεργή ζώνη τοῦ πολιτιστικοῦ χάους καί δέν ἄφησαν πίσω τους οὔτε ἐμπορεύματα οὔτε ἀναμνηστικά. Ἡ σύμπτωση αὐτῶν τῶν δυό φθοροποιῶν ἐπιρροῶν χειροτερεύει τήν ἀρρώστια τῆς διανόησης.

Χάρη στό ντανταϊσμό, καί παρ'

ὅλο πού ἡ κυρίαρχη κουλτούρα μπόρεσε νά ἐπαναφορμοιώσει ἕνα εἶδος ντανταϊστικῆς τέχνης, εἶναι μᾶλλον ἀμφίβολο ὅτι ἡ καλλιτεχνική ἀνησυχία μπορεῖ πάντα ν' ἀφομοιώνεται στό σύστημα μέσα ἀπό ἔργα πού θά καταναλωθοῦν ἀπό τήν ἑπόμενη γενιά. Ὁπωσδήποτε τό θέαμα εὐνοεῖ στό ἔπακρο τόν ἀρριβισμό κι αὐτός μέ τή σειρά του μιά μίμηση τῆς μεταντανταϊστκῆς μανιέρας, πού μπορεῖ νά παράγει κάθε λογῆς πολιτιστικά ἀντικείμενα γιά πούλημα. Ὡστόσο σέ διάφορες χῶρες τοῦ μοντέρνου καπιταλισμοῦ ὑπάρχουν σήμερα ἑστίες ἑνός μή καλλιτεχνικοῦ μποεμισμοῦ, πού στηρίζεται στήν ἔννοια τοῦ τέλους ἤ τῆς ἀπουσίας τῆς τέχνης καί δέν σκοπεύει ἀποκλειστικά σέ μιά κάποια καλλιτεχνική παργωγή. Σ' αὐτές τίς ἑστίες ἡ ἀπουσία ἱκανοποίησης σίγουρα θά ριζοσπαστικοποιηθεῖ, ἀκολουθώντας τήν πρόοδο τῆς θέσης πού ὑποστηρίζει ὅτι «ἡ τέχνη τοῦ μέλλοντος» (ἄν καί αὐτή ἡ ἔκφραση δέν εἶναι ὀκιμη ἀφοῦ ὑπονοεῖ ὅτι βλέπει κάποιο μέλλον στά εἰδικευμένα πλαίσια δράσης τοῦ παρόντος) εἶναι ἀδύνατο ν' ἀξιοποιηθεῖ σάν ἐμπόρευμα, γιατί μιά τέτοια τέχνη ἐξαρτιέται ὁλοκληρωτικά ἀπό τή συνολική ἀλλαγή τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο χρησιμοποιοῦμε τό χῶρο, τά συναισθήματα καί τό χρόνο. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι ὅλα τά πραγματικά πειράματα τῆς ἐλεύθερης σκέψης καί συμπεριφορᾶς πού καταφέρνουν νά βροῦν μιά πρώτη ἐφαρμογή μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες, θά ἔρθουν πρός τό μέρος μας, πρός τή θεωρητική ὀργάνωση τῆς ἀμφισβήτησης.

Πιστεύουμε ὅτι ρόλος τῶν θεωρητικῶν – ρόλος ἀπαραίτητος ἀλλά ὄχι κυρίαρχος – εἶναι νά δημιουργήσουν τά γνωσιολογικά στοιχεῖα καί τά ἐννοιολογικά ἐργαλεῖα πού ἐκφράζουν ξεκάθαρα (ἤ μέ περισσότερη σαφήνεια καί συνοχή) τήν κρίση καί τίς ὑπολανθάνουσες ἐπιθυμίες πού βιώνουν οἱ ἄνθρωποι, τό καινούργιο προλεταριάτο αὐτῆς τῆς «καινούργιας φτώχιας» πού πρέπει νά κατονομάσουμε καί νά περιγράψουμε.

Ἡ ἐποχή μας μᾶς ὁδήγησε σ' ἕνα ξαναμοίρασμα τῆς τράπουλας τῆς ταξικῆς πάλης. Δέν τήν ἐξάλειψε, οὔτε τή συνεχίζει ἀπαράλλαχτη μέσα στό παλιό σχῆμα. Ὅπως ἀκριβῶς βρισκόμαστε μπροστά ὄχι σ' ἕνα ξεπέρασμα τῶν ἐθνῶν ἀλλά σέ μιά *New Deal* τοῦ ἐθνικισμοῦ μέσα στά σύνορα ὑπερεθνικῶν συνόλων – τά δυό παγκόσμια στρατόπεδα πού ἀποτελοῦνται ἀπό περισσότερο ἤ λιγότερο φυγόκεντρες ἐθνικές ζῶνες (ὅπως ἡ Εὐρώπη ἤ ἡ κινέζικη ἐπικράτεια) –, ἔτσι καί στό ἐσωτερικό τῶν ἐθνῶν πραγματοποιοῦνται ἀλλαγές καί ἀνακατατάξεις σέ διάφορα ἐπίπεδα, ἀπό τήν Κορέα μέχρι τήν Οὐαλλονία.

Μέ βάση τήν πραγματικότητα πού διαμορφώνεται σήμερα μποροῦμε νά θεωρήσουμε προλετάριους τούς ἀνθρώπους πού δέν ἔχουν καμιά δυνατότητα νά τροποποιήσουν τόν κοινωνικό χωρόχρονο, τόν ὁποῖο ἡ κοινωνία τούς καλεῖ νά καταναλώσουν (σέ

διάφορους βαθμούς ἐπιτρεπτῆς ἀφθονίας καί κοινωνικῆς ἀνόδου). Διευθυντές εἶναι ἐκεῖνοι πού ὀργανώνουν αὐτόν τό χωρόχρονο ἤ ἔχουν ἕνα περιθώριο προσωπικῆς ἐπιλογῆς (ἔστω κι ἄν αὐτό ὀφείλεται π.χ. στή σημαντική ἐπιβίωση παλιῶν μορφῶν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας). Ἐπαναστατικό εἶναι τό κίνημα πού ἀλλάζει ριζικά τήν ὀργάνωση αὐτοῦ τοῦ χωρόχρονου καί τόν ἴδιο τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο θ' ἀποφασίζεται στό ἑξῆς ἡ ἀδιάκοπη ἀναδιοργάνωσή του (καί ὄχι ἕνα κίνημα πού θ' ἄλλαζε ἁπλῶς τή νομική μορφή τῆς ἰδιοκτησίας ἤ τήν κοινωνική καταγωγή τῶν διευθυντῶν).

Ἀπό σήμερα κιόλας σ' ὁλόκληρο τόν κόσμο ἡ τεράστια πλειοψηφία καταναλώνει τόν ἀηδιαστικό κι ἀπελπιστικό χωρόχρονο πού «παράγει» μιά ἐξαιρετικά μικρή μειοψηφία (καί πρέπει νά διευκρινήσουμε ὅτι στήν πραγματικότητα αὐτή ἡ μειοψηφία δέν παράγει τίποτα πέρ' ἀπό τήν ὀργάνωση αὐτοῦ τοῦ χωρόχρονου – ἐνῶ ἡ «κατανάλωσή» του, ὅπως τήν ἐννοοῦμε ἐδῶ, ἀγκαλιάζει ὅλην τήν τρέχουσα παραγωγή,στήν ὁποία ριζώνει φυσικά ἡ ἀλλοτρίωση τῆς κατανάλωσης κι ὁλόκληρης τῆς ζωῆς). Σέ σχέση μέ τόν ἀνθρώπινο τρόπο μέ τόν ὁποῖο οἱ παλιές κυρίαρχες τάξεις ξόδευαν τήν ἰσχνή ὑπεραξία πού ἀποσποῦσαν ἀπό μιά στατική κοινωνική παραγωγή στή βάση μιᾶς γενικῆς σπάνης, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι σήμερα τά ἄτομα αὐτῆς τῆς ἡγετικῆς μειοψηφίας ἔχασαν τήν «κυριαρχία» τους κι ἔγιναν ἁπλοί καταναλωτές ἐξουσίας, τῆς ἐξουσίας μιᾶς ἠλίθιας ὀργάνωσης τῆς ἐπιβίωσης. Ὁ κάτοχος τῆς φύσης, ὁ ἀφέντης, διαλύθηκε μέσα στόν ἀξιοπερίφρονητο τρόπο μέ τόν ὁποῖο χρησιμοποιεῖ τήν ἐξουσία του (τό ποσοτικό σκάνδαλο). Οἱ προηγούμενες μορφές κυριαρχίας ἐξασφαλίζαν τήν πλήρη ἀπασχόληση: ὄχι ὅλων τῶν ἐργαζομένων ἀλλά ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς κοινωνίας, ὅλων τῶν δημιουργικῶν ἱκανοτήτων τοῦ καθένα γιά τόν ἑαυτό του καί γιά τό διάλογο. Ποῦ βρίσκονται σήμερα οἱ ἀφέντες; Στήν ἄλλη ἄκρη αὐτοῦ τοῦ παράλογου συστήματος, στόν πόλο τῆς ἄρνησης. Οἱ σημερινοί ἀφέντες γεννιοῦνται ἀπό τήν ἄρνηση, εἶναι ἐκεῖνοι πού κουβαλοῦν τήν ἀντιϊεραρχική ἀρχή (principe).

Στόχος αὐτοῦ τοῦ διαχωρισμοῦ ἀνάμεσα σ' ἐκείνους πού ὀργανώνουν τό χωρόχρονο (καί ὅσους τούς ὑπηρετοῦν ἄμεσα) κι ἐκείνους πού ὑφίστανται αὐτήν τήν ὀργάνωση, εἶναι νά πολώσει μέ σαφήνεια τήν σοφά ὑφασμένη πολυπλοκότητα πού συναντᾶμε στίς ἱεραρχίες τῶν λειτουργιῶν καί τῶν μισθῶν – μιά πολυπλοκότητα πού δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι ὅλες αὐτές οἱ διαβαθμίσεις εἶναι ἀνεπαίσθητες καί δέν ὑπάρχουν πιά οὔτε ἀληθινοί προλετάριοι, οὔτε πραγματικοί ἰδιοκτῆτες στά δύο ἄκρα μιᾶς κοινωνικῆς καμπύλης πού ἔχει γίνει ἐξαιρετικά εὔκαμπτη. Μέ βάση αὐτήν τή διαίρεση μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ὅλες οἱ ἄλλες διαφορές στήν κοινωνική θέση τῶν ἀτόμων εἶναι δευτερεύουσες. Γίνεται λοιπόν φανερό

ὅτι κάθε διανοούμενος καί κάθε «ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτης» ἐργάτης κινδυνεύει κάθε στιγμή νά ἐνσωματωθεῖ, χωρίς ἐλπίδα σωτηρίας, σέ κάποια ἀπό τίς οἰκογένειες πού θρέφει τό στρατόπεδο τῶν νεκροζώντανων διευθυντῶν (καί πού δέν εἶναι μέ κανέναν τρόπο ἁρμονικό ἤ μονολιθικό). Γιατί μέχρι τήν ἐποχή πού ἡ ἀληθινή ζωή θά εἶναι παρούσα γιά ὅλους, τό «ἀλάτι τῆς γῆς» εὔκολα μπορεῖ νά νοθευτεῖ. Οἱ θεωρητικοί τῆς καινούργιας ἀμφισβήτησης δέν πρέπει μέ κανέναν τρόπο νά συνθηκολογήσουν μέ τήν ἐξουσία ἤ νά συγκροτήσουν οἱ ἴδιοι μιά διαχωρισμένη ἐξουσία, γιατί ἔτσι θά πάψουν νά 'ναι θεωρητικοί τῆς καινούργιας ἀμφισβήτησης (καί τότε ἄλλοι θά ἐκπροσωποῦν τή θεωρία). Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἐπαναστατική διανόηση θά πραγματοποιήσει τό σχέδιό της μόνον καταργώντας τόν ἑαυτό της, καί ὅτι ὁ μόνος τρόπος γιά νά ὑπάρξει τό «κόμμα τῆς εὐφυΐας» εἶναι νά ξεπερνᾶ τόν ἑαυτό του, ἡ νίκη του νά 'ναι συνάμα καί χαμός του.

Η ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ

Στό 4ο τεῦχος τῆς ἐπιθεώρησης *Mediations*, ὁ Λυσιέν Γκολντμάν, πού πρόσφατα εἰδικεύτηκε στήν κριτική τῆς πολιτιστικῆς πρωτοπορίας, μιλάει γιά μιά «πρωτοπορία τῆς ἀπουσίας», μιά πρωτοπορία πού στήν τέχνη καί στή γραφή ἐκφράζει μιά κάποια ἄρνηση τῆς πραγμοποίησης τῆς μοντέρνας κοινωνίας ἀλλά, σύμφωνα μέ τόν Γκολντμάν, τίποτα περισσότερο. Αὐτόν τόν ἀρνητικό ρόλο τῆς πρωτοποριακῆς κουλτούρας τόν ἀναγνωρίζει μέ σαράντα περίπου χρόνια καθυστέρηση ἀλλά, πράγμα παράξενο, τόν ἀποδίδει στούς συγχρόνους καί στούς φίλους του. Ἔτσι κάτω ἀπό τή μάσκα τῶν ἀναστημένων Νταναϊστῶν δέν βρίσκουμε παρά τόν Ἰονέσκο, τό Μπέκετ, τήν Σαρρώτ, τόν Ἀντάμωφ καί τήν Ντυρά, χωρίς νά ξεχνᾶμε τό Ρόμπ-Γκριγιέ πού μαριενμπαντίζει[1]. Καί τό χαρούμενο μπουλούκι ξαναπαίζει σάν φάρσα τήν τραγωδία τῆς θανάτωσης τῶν καλλιτεχνικῶν μορφῶν. Ἡ Σαρρώτ! ποιός τό 'πε; Ὁ Ἀντάμωφ! ποιός τό πίστεψε; Ὁ Γκολντμάν σάν καλός θεατής σχολιάζει μέ σοβαρότητα ὁτιδήποτε βλέπει: «Οἱ περισσότεροι ἀπό τούς μεγάλους πρωτοποριακούς συγγραφεῖς ἐκφράζουν κυρίως ὄχι ἀξίες πού ἔχουν πραγματωθεῖ ἤ μποροῦν νά πραγματωθοῦν, ὅσο τήν ἀπουσία, τήν ἀπόλυτη ἀδυναμία νά ὁρίσουν ἤ ἔστω νά φανταστοῦν ἀποδεκτές ἀξίες, στ' ὄνομα τῶν ὁποίων θά μποροῦσαν νά κριτικάρουν τήν κοινωνία». Σφάλμα πού εἶναι εὔκολο νά καταλάβουμε, ἄν παρατηρήσουμε τούς ἠθοποιούς

1. Ἀπό τήν ταινία *Πέρσι στό Μαριενμπαντ* (σενάριο: Ρόμπ–Γκριγιέ, σκηνοθεσία: Ἀλαίν Ρεναί) μέ τήν ὁποία ἀσχολήθηκε ἡ Μισέλ Μπεργστάιν στό προηγούμενο τεῦχος τῆς *Κ.Δ.* (σ.τ.μ.).

τοῦ κωμικοῦ μυθιστορήματος τοῦ Γκολντμάν γιά νά ἐξετάσουμε τήν ἱστορική πραγματικότητα τοῦ γερμανικοῦ ντανταϊσμοῦ ἤ τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ τοῦ μεσοπολέμου. Ὁ Γκολντμάν δείχνει νά τήν ἀγνοεῖ κι αὐτό εἶναι παράξενο: μήπως νομίζει πώς μποροῦμε ν' ἀμφισβητήσουμε τήν ἱστορική ἑρμηνεία τοῦ *Κρυμμένου Θεοῦ*[2] του λέγοντας ὅτι δέν ἔχουμε **διαβάσει οὔτε τόν Πασκάλ (Pascal)** οὔτε τό **Ρακίνα** ἐπειδή ὁ 17ος αἰώνας εἶναι πολύπλοκος καί ἀρκεῖ πού διαβάσαμε τά Ἅπαντα τοῦ Κοτέν[3]; Στ' ἀλήθεια δέν βλέπουμε πῶς εἶναι δυνατόν, ἔχοντας τουλάχιστον μιά γενική γνώση τοῦ πρωτότυπου, νά βρίσκουμε τόση φρεσκάδα στή μίμησή του. Ἀλλά καί τό ἴδιο τό λεξιλόγιο τοῦ Γκολντμάν εἶναι ἀδόκιμο. Μιλᾶ γιά «μεγάλους συγγραφεῖς» τῆς πρωτοπορίας, τή στιγμή πού χρόνια τώρα ἡ πρωτοπορία ἔχει ξεσκεπάσει τό γελοῖο αὐτῆς τῆς ἔννοιας. Παρακάτω, μιλώντας γιά τά καλαίσθητα ἀστεῖα πού παρουσιάζει ὁ Πλανσόν ἀνεβάζοντας ἔργα τά ὁποῖα ἀνήκουν σέ μιά τελειωμένη θεατρική παράδοση, ὁ Γκολντμάν, θεωρώντας ὡς κι αὐτά πρωτοποριακά, δηλώνει ὅτι παρ' ὅλ' αὐτά δέν τούς βρῆκε «μιά ἴσης σημασίας λογοτεχνική δημιουργία προσανατολισμένη στήν παρουσία τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἀξιῶν καί τοῦ ἱστορικοῦ γίγνεσθαι». Ἡ μηδαμινότητα τῆς γκολντμανικῆς πρωτοπορίας εἶναι τόση ὥστε ἔχει θέση καί γιά τόν Πλανσόν. Ἀλλά τελοσπάντων. Ὁ Γκολντμάν μιλᾶ γιά λογοτεχνική δημιουργία. Δέν ξέρει ἄραγε πῶς ἡ ἀπόρριψη τῆς λογοτεχνίας κι ἡ ἴδια ἡ καταστροφή τῆς γραφῆς ἀποτέλεσαν τήν πρώτη τάση αὐτῶν τῶν εἴκοσι μέ τριάντα χρόγων πρωτοποριακῶν ἀναζητήσεων στήν Εὐρώπη, μιά τάση πού οἱ θεαματικοί καραγκιόζηδες εἶδαν μέσ' ἀπό τόν παραμορφωτικό φακό τους κι ἐκμεταλλεύονται μέ τό σταγονόμετρο σάν καλοί εἰσοδηματίες; Ἡ πρωτοπορία τῆς πραγματικῆς καταστροφῆς τῆς τέχνης ἔκφρασε ταυτόχρονα κι ἀδιαίρετα τήν ἀπουσία καί τή δυνατότητα παρουσίας μιᾶς ἐντελῶς διαφορετικῆς ζωῆς. Χρειάζεται λοιπόν νά πέφτουμε στόν φενακισμό τοῦ ἀνθρωπισμοῦ γιά ν' ἀπομακρυνθοῦμε ἀπό τόν Ἀντάμωφ κι αὐτήν τήν ἀπουσία πού τοῦ 'ρχεται τόσο καλά λές κι εἶναι ἰδιοκτήτης της;

Ἄς εἴμαστε σοβαρότεροι ἀπό τόν Γκολντμάν. Στό ἴδιο ἄρθρο ἀναρωτιέται ἄν στή σύγχρονη κοινωνία, στό μοντέρνο καπιταλισμό, πού ἰσχυροποιεῖται κι ἀναπτύσσεται τόσο ἀποπνικτικά, ὑπάρχουν «κοινωνικές δυνάμεις τόσο ἰσχυρές ὥστε νά προκαλέσουν τό ξεπέρασμά του ἤ ἔστω νά προσανατολίζονται πρός αὐτό τό ξεπέρασμα». Ἀναμφίβολα αὐτό τό ἐρώτημα εἶναι ἐξαιρετικά σημαντικό. Θά προσπαθήσουμε ν' ἀποδείξουμε ὅτι αὐτές οἱ δυνάμεις ὑπάρχουν. Ἡ χωρίς αὐταπάτες μελέτη

2. *Le Dieu caché*, θεωρεῖται τό σημαντικότερο βιβλίο τοῦ Γκολντμάν.

3. Cotin, ἀσήμαντος ποιητής τῆς μόδας ἐπί Λουδοβίκου 14ου.

τῶν πραγματικῶν καλλιτεχνικῶν ἢ πολιτικῶν πρωτοποριακῶν κινημάτων μπορεῖ νά μᾶς δώσει στοιχεῖα ἐκτίμησης πού μᾶλλον σπανίζουν στό ἔργο τοῦ Ἰονέσκο ἢ τοῦ Γκαρωντύ (**Garandy**). Στήν κοινωνία τοῦ θεάματος τό κοινωνικά ὁρατό ἔχει τόσο ἀποκοπεῖ ἀπό τήν κοινωνική πραγματικότητα, ὥστε ἀκόμα καί ἡ πρωτοποριακή τέχνη της ἤ ἡ προβληματιζόμενη σκέψη της χρωματίζονται ἀπό τά φῶτα αὐτοῦ τοῦ ὁρατοῦ. Γι' αὐτό στήν πρωτοπορία τῆς παρουσίας ἀνήκουν μόνον ὅσοι, ὅπως οἱ καταστασιακοί, ἀπέχουν ἀπ' αὐτό τό *Ἦχος καί Φῶς* τοῦ παρόντος πού τόσο θαυμάζει ὁ Γκολντμάν. Ὅ,τι ὁ Γκολντμάν ὀνομάζει πρωτοπορία τῆς ἀπουσίας, στήν πραγματικότητα εἶναι ἡ ἀπουσία τῆς πρωτοπορίας. Πιστεύουμε ἀκράδαντα καί τό δηλώνουμε ὅτι ἀπ' ὅλες αὐτές τίς μωροφιλοδοξίες καί τίς φασαρίες δέν θ' ἀπομείνει τίποτα οὔτε στήν πραγματική προβληματική οὔτε στήν ἱστορία αὐτῆς τῆς ἐποχῆς. Τόσο σ' αὐτό τό σημεῖο ὅσο στά ὑπόλοιπα, σέ ἑκατό χρόνια θά γίνει φανερό ἄν γελαστήκαμε ἤ ὄχι.

Ἀλλά ἡ πρωτοπορία τοῦ Γκολντμάν κι ἡ ἀπουσία της ἔχουν κιόλας μείνει πίσω (ἐκτός βέβαια ἀπό τό Ρόμπ-Γκριγιέ πού ποντάρει σ' ὅλα τά νούμερα τῆς ρουλέττας τοῦ πρωτοποριακοῦ θεάματος). Ἡ πιό πρόσφατη τάση εἶναι ἡ ἐνσωμάτωση: ἡ ἐνσωμάτωση τεχνῶν σέ ἄλλες τέχνες, ἡ ἐνσωμάτωση τοῦ θεατῆ μέ κάθε τίμημα. Πρῶτα-πρῶτα, μετά τό *Μαρίενμπαντ*, πού ὅλοι οἱ δημοσιογράφοι νοιώθουν ὑποχρεωμένοι ν' ἀναφέρουν, τά μόνα ἔργα πού μετρᾶνε εἶναι ὅσα ὑπάρχουν «μόνο χάρη στήν ἀτομική συμμετοχή τοῦ θεατῆ, μιά συμμετοχή πού ὁ καθένας εἶναι προορισμένος νά νοιώθει διαφορετικά» (Ζάκ Σικλιέ, *Le Monde* 28/9/1962, σχετικά μέ κάποιο τηλεοπτικό μπαλέττο). Ὁ Μάρκ Σαπόρτα γιά παράδειγμα, δημοσίευσε πρόσφατα ἕνα μυθιστόρημα-τράπουλα, μέ τό ὁποῖο πρέπει νά παίξεις πρίν τό διαβάσεις, ὥστε νά συμμετέχεις! Ἔπειτα ἔρχεται ἡ καθαυτό ἐνσωμάτωση: μιά πειραματική μουσική πού ἀκούει ὁ ἐπισκέπτης μιᾶς ἔκθεσης κεραμικῆς (τῆς παρισινῆς ἔκθεσης τοῦ Σταρζέφσκι), ἤ ἡ μουσική τοῦ Στοκχάουζεν – ἀλλά μέ μιά μελοποιΐα πού «κινεῖται» ἀνάλογα μέ τά γοῦστα τοῦ ἐκτελεστῆ – σέ μιά ἀφηρημένη ταινία τοῦ Κιρχγκάσσερ (Ἰνστιτοῦτο Σύγχρονης Μουσικῆς τοῦ Ντάρμσταντ). Ἔχουμε ἀκόμα τήν ἐνσωμάτωση τοῦ Νίκολας Σέφερ καί τῆς κατοικίας Φίλιπς σέ μιά ὀπτικοακουστική ἀτμόσφαιρα (τόν «τοῖχο-δημιουργία») καί τέλος χιλιάδες ἐνσωματώσεις πού ἀλληλοενσωματώνονται σ' ὁλόκληρη τήν Εὐρώπη, σ' αὐτές τίς Μπιενάλλε-Ἰμαλάια τῆς ἐνσωμάτωσης. Ἀκόμα, στήν ἐπιθεώρηση *Mediations* καί πάλι, βλέπουμε τήν ἐνσωμάτωση ἑνός καινούργιου ἐπαγγέλματος: ἡ «ἀφηρημένη» πεζή κριτική τοῦ ἀφηρημένου ἔργου, πού χρησιμοποιεῖται ἐδῶ καί δεκαπέντε χρόνια στίς παρουσιάσεις τῶν ἐκθέσεων ζωγραφικῆς (μέ ἰδιαίτερη ἐπιτυχία ἀπό τόν

Μισέλ Ταπιέ), κάνει τήν ἐμφάνισή της καί στή λογοτεχνία. Πρωτοπόρος της ὁ Ζάν Ρικαρντού, πού μεταφέρει στή λογοτεχνία τή μετρημένη καί παιδιάστικη μορφή τῆς ἑρμηνείας ἑνός κειμένου,ἀλλά μέ μιά βελτίωση: σχολιάζει τίς χειρότερες καί ἠθελημένα χωρίς περιεχόμενο σελίδες τοῦ καθαροῦ καινούργιου μυθιστορήματος, χρησιμοποιώντας μιά γλώσσα ἄξια αὐτῆς τῆς λογοτεχνικῆς σχολῆς, τόσο στό περιεχόμενο ὅσο καί στήν πάμφτωχη μορφή. Ἡ ἐνσωμάτωση μπορεῖ νά συμπεριλάβει τά πάντα – τριάντα κουταλάκια, ἑκατό χιλιάδες μπουκάλια, ἕνα ἑκατομμύριο Ἐλβετούς – καί νά τά ἐνσωματώσει στό «νεορεαλισμό». Αὐτή εἶναι ἡ δύναμή της. Ἡ καινούργια παράσταση θέλει νά ἐνσωματώσει τό παρελθόν, τό παρόν καί τό μέλλον τῆς ζωγραφικῆς σ' ὁτιδήποτε πληρώνει καλά, ἐξασφαλίζοντας ἀπό κάθε ρίσκο τούς ἐρασιτέχνες τοῦ ἀφηρημένου καί τούς ἐρασιτέχνες τοῦ ρεαλιστικοῦ ταυτόχρονα.

Καθώς ἡ κουλτούρα εἶναι αὐτό πού εἶναι, ἐνσωματώνουν διαλύμματα σέ ἄλλα διαλύμματα. Κι αὐτά τά διαλύμματα εἶναι σχεδόν πάντοτε ἐπαναλήψεις παλιότερων ἔργων πού οἱ πάντες ἀποσιωποῦν (σάν ἕνα παράδειγμα ἀνάμεσα σέ πλῆθος παρόμοιων, τό μυθιστόρημα-τράπουλα τοῦ Σαπόρτα μιμεῖται τό ποίημα-τράπουλα τοῦ Πώλ Νουζέ *Παιχνίδι μέ τίς λέξεις καί τήν τύχη*, πού πρωτοδημοσιεύτηκε πρίν τό 1930 καί ξανακυκλοφόρησε ἐδῶ καί μερικά χρόνια). Πάντως ἡ ἐνσωμάτωση τοῦ θεατῆ σ' αὐτές τίς ἀπάτες δέν εἶναι παρά μιά ἐξαιρετικά φτωχή εἰκόνα τῆς ἐνσωμάτωσής του στίς καινούργιες πόλεις, στή μάζα τῶν τηλεθεατῶν τοῦ χώρου, στήν ἐπιχείρηση ὅπου ἐργάζεται. Ἀκολουθεῖ τό ἴδιο σχέδιο ἀλλά μέ πολύ μικρότερη δύναμη καί ἀπείρως λιγότερα πειραματόζωα. Οἱ παλιές μορφές τῆς τέχνης τῆς νεοαποσύνθεσης βρίσκονται σήμερα μακριά ἀπό τό ἐπίκεντρο τῶν ἀγώνων γιά τήν κυριαρχία τῆς μοντέρνας κουλτούρας. Δυστυχῶς ἡ ἀλλαγή τοῦ πολιτιστικοῦ πεδίου δέν ἀποτελεῖ θέση μόνο τῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοπορίας στήν κουλτούρα· τήν ἐπιδιώκουν – καί τήν ἔχουν ἤδη πετύχει σέ μεγάλο βαθμό – καί οἱ σημερινοί ἡγέτες. Θά πρέπει ὡστόσο ν' ἀναφέρουμε ξεχωριστά τούς εἰδικούς τοῦ «κινητικοῦ» (cinétique) κινήματος: τό μόνο πού θέλησαν ἦταν νά ἐνσωματώσουν τό χρόνο στήν τέχνη καί ἀπέτυχαν γιατί ἡ ἐποχή μας ζητᾶ μᾶλλον νά διαλυθεῖ ἡ τέχνη μέσα στό βιωμένο χρόνο.

Ἤδη σέ πολλά σημεῖα διάφοροι ἐρευνητές, θέλοντας νά κερδίσουν μιάν ἀνετότερη ἐξειδίκευση, ψάχνουν πέρ' ἀπό αὐτές τίς βιαστικές ἐνσωματώσεις καί τίς πρόχειρες δικαιολογίες τους. Ὁρισμένοι τεχνικοί θέλουν νά μεταρρυθμίσουν τό θέαμα. Ὁ Λέ Πάρκ π.χ. σέ μιά προκήρυξη τῆς «Ὁμάδας Ἔρευνας γιά μιά Ὀπτική Τέχνη» (Groupe de Recherche d' Art Visuel), πού κυκλοφόρησε τό Σεπτέμβριο τοῦ 1962, δείχνει ὅτι πιστεύει πώς μπορεῖ νά μεταβάλλει τόν παθητικό θεατή σέ

«ἐνδιαφερόμενο-θεατή» ἤ καί σέ «θεατή-ἑρμηνευτή». Ὅμως ὅλες αὐτές οἱ ἀπόπειρες ἀποσκοποῦν σέ μιά μεταρρύθμιση πάντοτε μέσα στά πλαίσια τῶν εἰδικευμένων κουρελιῶν, πού ὑποτίθεται ὅτι θά πλάσουν «γλυπτικές πού θά σέ καλοῦν νά τίς παλέψεις, χορούς πού θ' ἀξίζει νά ζωγραφιστοῦν, πίνακες γιά μονομαχία». Μάλιστα ὁ Λέ Πάρκ φτάνει στό σημεῖο νά χρησιμοποιεῖ καί μερικούς παρακαταστασιακούς ὅρους: «Ἄν δεχτοῦμε εἰλικρινά τήν ἀνατροπή τῆς παραδοσιακῆς κατάστασης τοῦ παθητικοῦ θεατῆ, παρακάμπτουμε τήν ἰδέα τοῦ θεάματος». Ἀλλά τήν ἰδέα τοῦ θεάματος δέν θά 'πρεπε νά τήν παρακάμψουμε· πρέπει μᾶλλον νά βροῦμε τήν ἀκριβή θέση της μέσα στήν κοινωνία. Ἡ μηδαμινότητα ὅσων ἐλπίζει ὁ Λέ Πάρκ μπαλώνοντας τό θεατή του μέ «πραγματική συμμετοχή (χρησιμοποίηση διάφορων στοιχείων)» – ναί! καί ἀσφαλῶς σ' αὐτόν τόν τομέα τά ἕτοιμα στοιχεῖα δέν πρόκειται νά λείψουν ἀπό τόν ὀπτικό καλλιτέχνη –, καταλήγει σέ κάτι πιό χειροπιαστό ὅταν στό τέλος τοῦ κειμένου τείνει τό χέρι στήν «ἔννοια τοῦ προγράμματος», δηλαδή στούς ἰδεολόγους τῆς Κυβερνητικῆς πού βρίσκονται στήν ἐξουσία. Ἄλλοι πάλι πηγαίνουν πολύ μακρύτερα: ἡ Ὑπηρεσία Ἔρευνας τῆς Γαλλικῆς Ραδιοφωνίας καί Τηλεόρασης λ.χ. ἤθελε νά «δημιουργήσει μιά κατάσταση» στίς 21 τοῦ περασμένου Δεκεμβρίου, ὀργανώνοντας μιά διάλεξη στήν U.N.E.S.C.O., μέ τή συμμετοχή τῶν περίφημων ἐξωγήινων πού διευθύνουν τήν ἐπιθεώρηση *Planète* (βλ. *France-Observateur*, 27/12/62).

Ἡ διαλεκτική τῆς ἱστορίας εἶναι τέτοια ὥστε ἡ νίκη τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς ὅσον ἀφορᾶ τή θεωρία, ὑποχρεώνει τούς ἀντιπάλους της νά μεταμφιέζονται καταστασιακοί. Ἀπό σήμερα κιόλας ὑπάρχουν δυό τάσεις στόν ἐναντίον μας ἀγώνα: ἐκεῖνοι πού αὐτοαναγορεύονται καταστασιακοί χωρίς νά 'χουν τίποτα καταστασιακό (οἱ διάφορες παραλλαγές τοῦ νασισμοῦ) κι ἐκεῖνοι πού, ἀντίθετα, ἀποφασίζουν νά υἱοθετήσουν μερικές ἰδέες μας χωρίς ἐμᾶς καί χωρίς ν' ἀναφέρουν τήν Κ.Δ. Τό γεγονός ὅτι ὅλο καί περισσότερο ἐπαληθεύονται μερικές ἀπό τίς ἁπλούστερες καί λιγότερο πρόσφατες θέσεις μας, κάνει πολλούς ἀνθρώπους νά τίς χρησιμοποιοῦν γιά λογαριασμό τους χωρίς νά τό λένε. Φυσικά δέν ὑπάρχει θέμα ἀναγνώρισης κάποιων προγόνων, κάποιων ἀξιόλογων προσωπικοτήτων κ.λ.π. Σημειώνουμε αὐτήν τήν τάση μόνο καί μόνο γιά νά καταγγείλουμε τό οὐσιαστικό σημεῖο της: χρησιμοποιώντας τίς θέσεις μας, αὐτοί οἱ ἄνθρωποι καταφέρνουν νά μιλοῦν γιά τά καινούργια προβλήματα ἐκχυδαΐζοντάς τα (ἐνῶ παλιότερα τά ἀπέρριπταν μέ μανία), ἀφαιρώντας τή βία τους, σβύνοντας τή σχέση τους μέ τή γενική ἀνατροπή τῆς σημερινῆς κοινωνίας – καί συνεπῶς διαλύοντάς τα τόσο ὥστε νά καταντοῦν πρώτη ὕλη πανεπιστημιακῶν διαλέ-

ξεων ἤ ἀκόμα χειρότερα. Γι' αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ὑποχρεωμένοι νά κρύβουν τήν Κ.Δ.

Γιά παράδειγμα τό τεῦχος 102 τῆς ἐπιθεώρησης *Architecture d' Aujourd' hui* ('Ιούνιος-'Ιούλιος 1962) ἀφιερώνεται στίς «φανταστικές ἀρχιτεκτονικές κατασκευές», πού παρουσιάζουν μερικές ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρουσες παλιότερες καί σημερινές ἀπόπειρες. 'Αλλά μόνον ἡ Κ.Δ. κρατᾶ τό κλειδί τῆς ἐνδιαφέρουσας ἐφαρμογῆς τους. Μέ τούς ἀποτυχημένους καλλιτέχνες τῆς *Architecture d' Aujourd' hui* μποροῦν νά χρησιμεύσουν μόνο γιά νά στολίσουν τά τείχη τῆς παθητικότητας. 'Ο διευθυντής λ.χ. αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης, στήν καλλιτεχνική του δραστηριότητα (ἄν εἶναι δυνατό νά τόν πεῖ κανείς καλλιτέχνη) δοκίμασε ὅλα τά εἴδη γλυπτικῆς τῆς μόδας φτιάχνοντας ἄψογες ἀπομιμήσεις τους – πράγμα πού ἴσως τοῦ χάρισε τόν τίτλο τῆς αὐθεντίας σέ θέματα πλαστικῆς τῆς ἐξάρτησης. Ἄν λοιπόν ἄνθρωποι ὅπως αὐτός δηλώνουν σήμερα ὅτι πρέπει νά βελτιώσουμε τό περιβάλλον, τό κάνουν (ὅπως ὅλοι οἱ ρεφορμιστές) μόνο καί μόνο γιά ν' ἀντιμετωπίσουν μιά ἰσχυρότερη πίεση προλαβαίνοντάς την. Θέλουν λοιπόν νά μεταρρυθμίσουν τό περιβάλλον χωρίς ν' ἀγγίξουν τή ζωή πού ζοῦμε μέσα σ' αὐτό καί ὀνομάζουν «σύστημα» ὅλες τίς ἐπενδύσεις πού γίνονται γι' αὐτό τό σκοπό, ὥστε νά ξεφύγουν ἀπό τά συμπεράσματα πάνω σ' αὐτό τό θέμα. Δέν εἶναι τυχαῖο πού σ' αὐτό τό τεῦχος ἀναφέρουν καί τό φτωχό «τεχνικό» ὑποπροϊόν τῆς ἐνιαίας πολεοδομίας, πού ἀναγκάστηκε νά ἐγκαταλείψει τήν Κ.Δ. τό 1960. 'Ακόμα κι αὐτή ἡ ἐξαιρετικά φτωχή ἀνθυποθεωρία εἶναι πολύ ἐνοχλητική γιά τόν ἐκλεκτικισμό ὅσων ἀποποιήθηκαν πρόσφατα τό γερασμένο φονξιοναλισμό. 'Εμεῖς δέν ὑποστηρίζουμε κανένα σύστημα καί βλέπουμε καλύτερα ἀπό τόν καθένα, καί σ' ὅλα τά ἐπίπεδα, τό σύστημα πού ὅλοι τους ὑπερασπίζονται καί τούς στηρίζει εὐνουχίζοντάς τους σέ τέτοιο βαθμό. Τό μόνο πού θέλουμε εἶναι νά ἐξοντώσουμε αὐτό τό σύστημα.

Τήν ἴδια ἀντίρρηση ἔχουμε καί γιά ὅσους ἐδῶ καί ἕξι μέ δέκα μῆνες ἄρχισαν σέ διάφορες ἐπιθεωρήσεις νά ξανασκέφτονται τό πρόβλημα τῶν διασκεδάσεων ἤ τό πρόβλημα τῶν καινούργιων ἀνθρώπινων σχέσεων πού ἀπαιτεῖ ἡ μελλοντική ἐπαναστατική ὀργάνωση. Τί τούς λείπει; Τό πραγματικό πείραμα, τό ὀξυγόνο τῆς ἀνελέητης κριτικῆς τοῦ ὑπάρχοντος, ἡ ὁλότητα. Σήμερα ἡ καταστασιακή σκοπιά εἶναι τόσο ἀπαραίτητη ὅσο κι ἡ μαγιά χωρίς τήν ὁποία ξεφουσκώνει ἡ ζύμη τῶν καλύτερων ἀπό τά θέματα πού ἀπασχολοῦν τήν Κ.Δ. ἐδῶ καί μερικά χρόνια. Ὅσοι γονάτισαν στήν πλήξη τῆς κυρίαρχης ζωῆς καί σκέψης, ἀναγκαστικά χειροκροτοῦν τίς διασκεδάσεις τῆς πλήξης. Ὅσοι ποτέ τους δέν κατάλαβαν οὔτε τό παρόν οὔτε τίς δυνατότητες τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, ἀναγκαστικά ψάχνουν μιά ψυχοτεχνική λυδία λίθο:

Ἐπιγραφή στήν εἴσοδο τοῦ Ἄουσβιτς *(Ἡ ἐργασία εἶναι ἐλευθερία)*

ἐκείνη πού θά μεταμόρφωνε τούς ἀπολίτικους σημερινούς ἐργάτες σέ πιστούς ἀγωνιστές ἀριστερῶν ὀργανώσεων, πού ἀναπαράγουν μέ τόση ἀκρίβεια τό μοντέλο τῆς κατεστημένης κοινωνίας ὥστε κάλλιστα θά μποροῦσαν νά χρησιμοποιήσουν (ὅπως κάποιο ἐργοστάσιο) μερικούς ψυχοκοινωνιολόγους γιά νά λαδώσουν κάπως τίς ὁμαδοῦλες τους. Οἱ μέθοδοι τῆς κοινωνιομετρίας καί τοῦ ψυχοδράματος δέν πρόκειται νά βοηθήσουν κανένα νά προχωρήσει παραπέρα τήν κατασκευή τῶν καταστάσεων.

Ὅσο περισσότερο ἀποκλείεται ἡ συμμετοχή τόσο περισσότερο οἱ δεύτερης διαλογῆς μηχανικοί τῆς μοντερνίστικης τέχνης ἀπαιτοῦν ὡς καθῆκον τους τή συμμετοχή ὅλων, διατυμπανίζοντάς την σάν ρητό κανόνα τοῦ παιχνιδιοῦ – λές καί δέν ἦταν ἀνέκαθεν κανόνας κάθε τέχνης (μέσα στά ταξικά ὅρια καί τήν βαθύτητα πού τῆς ἐπιτρεπόταν βέβαια). Μέ θράσος μᾶς πιέζουν νά «ἐπέμβουμε» σ' ἕνα θέαμα, σέ μιά τέχνη πού μᾶς ἀφορᾶ τόσο ἐλάχιστα. Ὡστόσο, πίσω ἀπό τό κωμικό αὐτῆς τῆς ταπεινῆς παράκλησης κρύβονται οἱ σκοτεινές σφαῖρες τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας τοῦ θεάματος, πού ὀργανώνει «τή συμμετοχή σέ κάτι πού εἶναι ἀδύνατο νά συμμετάσχεις» – τή δουλειά ἤ τή ψυχαγωγία τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς – (βλ. *Κ.Δ.* 6, *Στοιχειῶδες Πρόγραμμα τοῦ Γραφείου Ἐνιαίας Πολεοδομίας)*. Πρέπει λοιπόν νά ξαναδιαβάσουμε τό παραπάνω κείμενο τοῦ Λέ Πάρκ ρίχνοντας τό φῶς αὐτῶν τῶν διαπιστώσεων στήν ὁλοφάνερη ἀφέλεια τῶν τόσο παράξενα ἐξωπραγματικῶν ἀπόψεών του γιά τό κοινό πού θά πρέπει νά «παρακινήσουμε». «Θά μπορούσαμε ἀκόμα (γράφει) νά ἐπιδιώξουμε τή βίαιη συμμετοχή τῶν θεατῶν στήν ἀπουσία δημιουργίας, στήν ἀπουσία θέασης, στήν ἀπουσία δράσης. Γιά παράδειγμα, ἄς φανταστοῦμε δέκα θεατές τύπου μή-δράσης, ἀκίνητους καί σιωπηλούς μέσα στό ἀπόλυτο σκοτάδι». Ὡστόσο ὅταν οἱ ἄνθρωποι βρίσκονται σέ μιά τέτοια κατάσταση δέν μένουν καθόλου σιωπηλοί· ἀντίθετα φωνάζουν πολύ δυνατά, ὅπως εὐτυχῶς παρατήρησαν ὅλοι ὅσοι πῆραν μέρος στήν πραγμα-

τική θράση τῆς ἀρνητικῆς πρωτοπορίας, πού πουθενά δέν ὑπῆρξε πρωτοπορία τῆς σκέτης ἀπουσίας ὅπως νομίζει ὁ Γκολντμάν, ἀλλά πάντοτε ἔριχνε φῶς στό σκάνδαλο τῆς ἀπουσίας καλώντας σέ μιά ἐπιθυμητή παρουσία, «τήν πρόκληση στό παιχνίδι τῆς ἀνθρώπινης παρουσίας» (*Μανιφέστο*, Κ.Δ. 4). Οἱ ἀπόψεις τῶν μαθητῶν τῆς «Ὁμάδας Ἔρευνας τῆς Ὀπτικῆς Τέχνης» γιά τό κοινό εἶναι τόσο μεταφυσικές καί τό κοινό πού φαντάζονται τόσο ἀφηρημένο, ὥστε δέν ἔχουν καμμιά ἐλπίδα νά τό βροῦν στό πεδίο τῆς τέχνης. Ὅλες αὐτές οἱ τάσεις ἔχουν κοινό τό ἀπίστευτο θράσος πού τίς κάνει νά θεωροῦν τόν κόσμο τόσο ὁλοκληρωτικά ἀποκτηνωμένο ὥστε νά μήν μπορεῖ νά πετύχει τίποτα σοβαρότερο ἀπ' ὅ,τι αὐτοί οἱ εἰδικοί καί τά μηχανάκια τους. Ὡστόσο σήμερα ἕνα τέτοιο κοινό σχηματίζεται στό ἐπίπεδο ὁλόκληρης τῆς κοινωνίας. Εἶναι τό «μοναχικό πλῆθος» τῆς κοινωνίας τοῦ θεάματος – κι ἐδῶ ὁ Λέ Πάρκ δέν εἶναι τόσο πιό μπροστά ἀπό τήν πραγματικότητα ὅσο νομίζει. Φυσικά στήν ὀργάνωση αὐτῆς τῆς ἀλλοτρίωσης δέν ὑπάρχει θεατής ἐλεύθερος νά μείνει καθαρά παθητικός, γιατί καί ἡ ἴδια ἡ παθητικότητα ὀργανώνεται καί οἱ «παρακινημένοι θεατές» τοῦ Λέ Πάρκ βρίσκονται κιόλας παντοῦ.

Διαπιστώνουμε ὅλο καί περισσότερο πώς ἡ ἰδέα τῆς κατασκευῆς καταστάσεων εἶναι μιά κεντρική ἰδέα τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ ἀντεστραμμένη εἰκόνα της, τό ὑποδουλωτικό εἴδωλό της, ἐμφανίζεται σ' ὅλη τή μοντέρνα ἐξάρτηση. Γρήγορα θά πολλαπλασιαστοῦν οἱ μοντέρνοι ψυχοκοινωνιολόγοι, γιά τούς ὁποίους ὁ Μάξ Παζέ λέει ὅτι δέν ξεπέρασαν τούς πενῆντα στά τελευταῖα εἴκοσι χρόνια. Εἶναι γεγονός ὅτι ἔχουν κιόλας ἀρχίσει νά μαθαίνουν τή χρησιμοποίηση ὁρισμένων, χοντροειδῶν ἀκόμα, δεδομένων καταστάσεων (ὅπως π.χ. ἡ διαρκής συλλογική κατάσταση πού κατασκεύασαν γιά τούς κατοίκους τῆς Σαρσέλ). Οἱ καλλιτέχνες πού παρατάσσονται σ' αὐτό τό στρατόπεδο (ἐπειδή θέλουν νά διασώσουν τήν εἰδικότητά τους ὡς διακοσμητῶν τοῦ κυβερνητικοῦ μηχανοστάσιου), εἶναι τά πρῶτα ὅπλα αὐτῶν τῶν ψυχοκοινωνιολόγων στόν ἀγώνα τους νά πετύχουν τήν ἐνσωμάτωση. Ὅποιος ὅμως τοποθετεῖται στήν πλευρά τῆς ἐξεγερσιακῆς καλλιτεχνικῆς ἄρνησης αὐτῆς τῆς ἐνσωμάτωσης, μπορεῖ νά πλησιάσει αὐτό τό ναρκοθετημένο πεδίο τῆς κατάστασης χωρίς νά τόν ἀγγίξει ἡ ἐπαναφορμοίωση, μόνο ἄν πυκνώνει τίς τάξεις μιᾶς καινούργιας συνεκτικῆς ἀμφισβήτησης σέ ὅλα τά ἐπίπεδα – μέ πρῶτο-πρῶτο τό πολιτικό ἐπίπεδο, στό ὁποῖο καμμιά μελλοντική ἐπαναστατική ὀργάνωση δέν θά μπορέσει νά ὑπάρξει σοβαρά χωρίς νά συμπεριλάβει πολλές «καταστασιακές» ἰδιότητες.

Εἴπαμε ὅτι τό ἐλεύθερο παιχνίδι ἐπαναφορμοιώνεται ὅταν ἀπομονώνεται στό πεδίο τῆς σημερινῆς καλλιτεχνικῆς διάλυσης. Τήν ἄνοιξη τοῦ

1962 οἱ ἐφημερίδες ἄρχισαν ν' ἀναφέρονται ὅλο καί πιό συχνά στήν πρακτική τοῦ χάπενινγκ ἀπό τή νεοϋρκέζικη καλλιτεχνική πρωτοπορία. Τό χάπενινγκ εἶναι ἕνα εἶδος θεάματος πού ἔχει διαλυθεῖ στό ἔπακρο, ἕνας κάπως ντανταϊστικός αὐτοσχεδιασμός κινήσεων ἀπό ἀνθρώπους πού βρίσκονται μαζί σ' ἕναν κλειστό χῶρο. Τά ναρκωτικά, τό ἀλκοόλ κι ὁ ἐρωτισμός δέν λείπουν. Οἱ κινήσεις τῶν «ἠθοποιῶν» προσπαθοῦν ἕνα μίγμα ποίησης, ζωγραφικῆς, χοροῦ καί τζάζ. Μποροῦμε νά θεωρήσουμε αὐτήν τή μορφή κοινωνικῆς συνάντησης ὡς μιά ὁριακή περίπτωση τοῦ παλιοῦ καλλιτεχνικοῦ θεάματος, ὡς ἕνα κοινό τάφο τῶν λειψάνων του, μιά ἀπόπειρα ἀνανέωσης τοῦ τυπικοῦ συρπράιζ–πάρτυ ἤ τοῦ κλασικοῦ ὀργίου, μέ ἀρκετή δόση αἰσθητικῆς. Ἐξαιτίας τῆς ἀφελοῦς ἀναζήτησης τοῦ «συμβάντος», τῆς ἀπουσίας διαχωρισμένων θεατῶν καί τοῦ περιορισμοῦ αὐτῆς τῆς ἐλάχιστης ἀνανεωτικῆς θέλησης σ' ἕνα τόσο φτωχό σημεῖο τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι τό χάπενινγκ εἶναι προσπάθεια κατασκευῆς μιᾶς κατάστασης μέσα στήν ἀπομόνωση, στή βάση τῆς ἀθλιότητας (ὑλική ἀθλιότητα, ἀθλιότητα τῶν συναντήσεων, ἀθλιότητα κληρονομημένη ἀπό τό καλλιτεχνικό θέαμα, ἀθλιότητα τῆς συγκεκριμένης φιλοσοφίας πού εἶναι ἀναγκασμένη νά «ἰδεολογικοποιήσει» στό ἔπακρο τήν πραγματικότητα αὐτῶν τῶν στιγμῶν). Ἀντίθετα οἱ καταστάσεις πού προσδιόρισε ἡ Κ.Δ. μποροῦν νά κατασκευαστοῦν μόνο στή βάση τοῦ ὑλικοῦ καί πνευματικοῦ πλούτου. Νά γιατί οἱ πρῶτες προσπάθειες κατασκευῆς καταστάσεων ἀνήκουν στά παιχνίδια καί στίς σοβαρές δραστηριότητες τῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοπορίας, καί εἶναι ἄπιαστο ὄνειρο γιά ὅσους ἔχουν κάπου σκύψει τό κεφάλι στήν πολιτική παθητικότητα, στή μεταφυσική ἀπελπισία καί στήν ἐπιβεβλημένη ἀπόλυτη ἀπουσία καλλιτεχνικῆς δημιουργικότητας. Ἡ κατασκευή τῶν καταστάσεων εἶναι ταυτόχρονα ἀπώτατος σκοπός καί πρῶτο πρόπλασμα μιᾶς κοινωνίας στήν ὁποία θά βασιλεύουν οἱ ἐλεύθερες καί πειραματικές συμπεριφορές. Ὅσο γιά τό χάπενινγκ, γρήγορα ἦρθε καί στήν Εὐρώπη (τόν περασμένο Δεκέμβριο στό Παρίσι, στήν αἴθουσα τέχνης Ραιυμόν Κορντιέ) ὅπου οἱ γάλλοι μιμητές του τό ἀνέστρεψαν ὁλοκληρωτικά, ὑποχρεώνοντας ἕνα πλῆθος θεατῶν νά μείνουν ἀκίνητοι μέσα σέ μιά ἀτμόσφαιρα χοροῦ πού θύμιζε Σχολή Καλῶν Τεχνῶν, καί χρησιμοποιώντας τό ὅλο θέαμα γιά τή διαφήμιση ἑνός ἐγκαινιασμοῦ ὑπερρεαλιστικοειδῶν μικροπραγμάτων.

Ὁτιδήποτε κατασκευάζεται στή βάση τῆς ἀθλιότητας εἶναι καταδικασμένο νά ἐπαναφομοιώνεται ἀπό τήν ἀθλιότητα πού μᾶς περιβάλλει, ὑπηρετώντας τούς ἄρχοντες τῆς ἀθλιότητας. Στίς ἀρχές τοῦ 1960 ἡ Κ.Δ. ἀπέφυγε τήν παγίδα νά δεχτεῖ τήν πρόταση τοῦ *Μουσείου Stedelijk* καί νά κατασκευάσει ἕνα σκηνικό

πού θά χρησίμευε ὡς ἀφετηρία γιά μιά σειρά περιπλανήσεων στό Ἄμστερνταμ καί γιά ὁρισμένα σχέδια ἐνιαίας πολεοδομίας γι' αὐτήν τήν πόλη (βλ. *Die Welt Als Labyrinth*, Κ.Δ. 4). Ἀπ' ὅ,τι φάνηκε ὁ λαβύρινθος πού σχεδίασε τότε ἡ Κ.Δ., ἔπειτα ἀπό τριανταέξι εἴδη περιορισμῶν κι ἐλέγχων, θά κατάντοῦσε νά μείνει στά πλαίσια μιᾶς ἐκδήλωσης τῆς παραδοσιακῆς πρωτοποριακῆς τέχνης. Ἔτσι ἀπορρίψαμε ἐκείνην τή συμφωνία. Ἀλλά ἐκεῖνο τό πρωτοποριακό μουσεῖο φαίνεται πώς ἔμεινε ἀπαρηγόρητο. Ἔτσι τό 1962 κατάφερε νά φτιάξει τό «δικό του» λαβύρινθο μέ τήν ὁμάδα τοῦ «νεορεαλισμοῦ», ἡ ὁποία πέτυχε μιά ἐξαιρετικά φωτογενή κατασκευή «πού εἶχε νταντά στήν καρδιά», ὅπως ἔλεγε στίς καλές μέρες του ὁ Τζαρά.

Βλέπουμε ὅτι ὅλοι ὅσοι μᾶς πιέζουν νά ἐκθέσουμε κάποια ρεαλιστικά καί πειστικά σχέδια γιά ὁρισμένες λεπτομέρειες – γιατί ἄραγε θά 'πρεπε νά πείσουμε αὐτά τά ἄτομα; –, μόλις τά πάρουν στό χέρι εἴτε τά στρέφουν ἐναντίον μας σάν ἀποδείξεις τοῦ οὐτοπισμοῦ μας, εἴτε τά διαδίδουν μαζικά ἀφοῦ πρῶτα τ' ἀλλοιώσουν. Ὁπωσδήποτε μποροῦν νά ζητήσουν τέτοια σχέδια ἀπ' ὅλους σχεδόν τούς ἄλλους – ἐσεῖς οἱ ἴδιοι λέτε πώς πολλά ἀπ' αὐτά τά σχέδια μποροῦν νά εἶναι ἱκανοποιητικά. *Ὄχι* ὅμως κι ἀπό μᾶς. Γιατί θέση μας εἶναι ὅτι οὐσιαστική πολιτιστική ἀνανέωση μπορεῖ νά γίνει μόνο συνολικά καί ὄχι στίς λεπτομέρειες. Προφανῶς βρισκόμαστε στή σωστή θέση ὥστε ν' ἀνακαλύπτουμε μερικά χρόνια νωρίτερα ἀπό τούς ἄλλους ὅλα τά πιθανά κόλπα τῆς σημερινῆς ἀπόλυτης πολιτιστικῆς ἀποσύνθεσης· κι ἐπειδή ὅλ' αὐτά μποροῦν νά χρησιμοποιηθοῦν μόνο μέσα στό θέαμα τῶν ἐχθρῶν μας, φυλᾶμε στό συρτάρι μερικές ἀνάλογες ἀνακαλύψεις μας. Μετά ἀπό λίγο καιρό πολλές ἀπ' αὐτές τίς βρίσκουν αὐθόρμητα καί τίς ρίχνουν μαζικά στήν κατανάλωση. Παρ' ὅλ' αὐτά ξέρουμε μερικές πού ἀκόμα δέν τίς ἔχει «προφτάσει ἡ ἱστορία». Πολλές δέν πρόκειται νά τίς φτάσει ποτέ. Δέν πρόκειται γιά παιχνίδι· εἶναι μιά παραπάνω πειραματική ἐπαλήθευση.

Πιστεύουμε ὅτι ἡ μοντέρνα τέχνη κράτησε σωστά τό σπουδαιότατο ρόλο της ὅποτε, ἐξαιτίας τῶν ἴδιων τῶν συνθηκῶν πού τή γέννησαν, ἔμεινε ἀληθινά κριτική κι ἀνανεωτική· καί εἴμαστε βέβαιοι ὅτι οἱ ἐχθροί τῆς ἐλευθερίας ἐξακολουθοῦν νά τή μισοῦν παρά τό παζάρεμα καί τόν ἐξευτελισμό τῶν ἔργων της. Ἀρκεῖ νά δεῖ κανείς πόσο οἱ ἡγέτες αὐτῆς τῆς ὁμοιοπαθητικῆς ἀποσταλινοποίησης τρέμουν ἀκόμα καί τά παραμικρότερα σημάδια μιᾶς ἐπιστροφῆς τῆς μοντέρνας τέχνης στίς χῶρες τους, ἀπό τίς ὁποῖες εἶχαν καταφέρει νά τή σβύσουν. Γι' αὐτό καί τήν καταγγέλλουν σάν ρωγμή στήν ἰδεολογία, ὁμολογώντας ὅτι τό μονοπώλιο τοῦ χειρισμοῦ αὐτῆς τῆς ἰδεολογίας σέ ὅλα τά ἐπίπεδα εἶναι ζωτικό γιά τήν ἐξουσία τους. Ἀλλά κι ἐκεῖνοι πού σήμερα στή Δύση στηρίζονται στίς διαδοχικές παρατάσεις καί τίς

τεχνικές ἀναβιώσεις τοῦ παλιοῦ καί ἀκινητοποιημένου πολιτιστικοῦ παιχνιδιοῦ, στήν πραγματικότητα εἶναι ἐχθροί τῆς μοντέρνας τέχνης. Μόνον ἐμεῖς εἴμαστε οἱ καθολικοί κληρονόμοι της.

Ἡ συμβατική μορφή τῆς κουλτούρας, ἀκόμα καί στήν πιό μοντέρνα κατάστασή της, μᾶς βρίσκει ἀντίθετους. Ὄχι βέβαια ἐπειδή προτιμᾶμε τήν ἄγνοια, τή μπακαλίστικη μικροαστική «λογική», τό νεοπρωτογονισμό. Δέν ἔχουμε καμμιά σχέση μ' αὐτήν τήν ἀντιπολιτιστική στάση, μ' αὐτό τό ρεῦμα μιᾶς ἀδύνατης ἐπιστροφῆς στούς παλιούς μύθους. Εἴμαστε ὑπέρ τῆς κουλτούρας καί κατά αὐτοῦ τοῦ ρεύματος. Τοποθετούμαστε στήν ἄλλη πλευρά τῆς κουλτούρας. Ὄχι πρίν, ἀλλά μετά ἀπ' αὐτήν. Ὑποστηρίζουμε ὅτι πρέπει νά τήν πραγματώσουμε, ξεπερνώντας την ὡς διαχωρισμένη σφαίρα, ξεπερνώντας την ὄχι μόνον ὡς χῶρο πού προορίζεται γιά τούς εἰδικούς ἀλλά κυρίως ὡς χῶρο μιᾶς ἐξειδικευμένης παραγωγῆς πού δέν ἀγγίζει ἄμεσα τήν κατασκευή τῆς ζωῆς (τόσο τῶν καταναλωτῶν της ὅσο καί τῶν ἴδιων τῶν εἰδικῶν της).

Τό χιοῦμορ δέν μᾶς λείπει· μόνο πού ἔχουμε ἕνα καινούργιου εἴδους χιοῦμορ. Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι χρειάζεται νά διαλέξετε στά γρήγορα μιά στάση ἀπέναντι στά κείμενά μας, χωρίς νά μείνετε στίς λεπτομέρειες ἤ σέ κάποια ἀκόμα πιό λεπτεπίλεπτη κατανόηση τῶν νοημάτων μας, ἡ πιό ἁπλή καί πιό σωστή στάση θά ἦταν νά μᾶς διαβάσετε μέ κάθε σοβαρότητα καί κατά λέξη.

Πῶς θά κατατροπώσουμε τήν κυρίαρχη κουλτούρα; Μέ δυό τρόπους: βαθμιαῖα στήν ἀρχή καί στή συνέχεια ἀπότομα. Σκοπεύουμε νά χρησιμοποιήσουμε μ' ἕνα μή καλλιτεχνικό τρόπο ὁρισμένες ἔννοιες καλλιτεχνικῆς προέλευσης. Ξεκινήσαμε ἀπό μιά καλλιτεχνική ἀπαίτηση πού δέν εἶχε καμμιά σχέση μέ κανένα παλιό ἐστετισμό, ἐπειδή ἦταν ἡ ἀπαίτηση τῆς ἐπαναστατικῆς μοντέρνας τέχνης στίς καλύτερες στιγμές της. Κατευθύναμε αὐτήν τήν ἀπαίτησή μας μέσα στή ζωή καί συνεπῶς στήν ἐπαναστατική πολιτική, δηλαδή πρός τήν ἀπουσία της καί τήν ἀναζήτηση τῶν λόγων αὐτῆς τῆς ἀπουσίας. Ἡ καθολική ἐπαναστατική πολιτική πού ἀπορρέει ἀπ' αὐτήν τήν πορεία – κι ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τίς καλύτερες στιγμές τοῦ πραγματικοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγώνα τῶν τελευταίων ἑκατό χρόνων – ξαναγυρνᾶ στήν πρώτη φάση αὐτοῦ τοῦ ἐγχειρήματος (τή θέληση γιά μιά ἄμεση ζωή), χωρίς νά ὑπάρχουν πιά οὔτε τέχνη οὔτε πολιτική ὡς ἀνεξάρτητες μορφές, οὔτε κι ἡ ἀναγνώριση ὁποιουδήποτε διαχωρισμένου πεδίου. Ἡ ἀμφισβήτηση κι ἡ ἀνοικοδόμηση τοῦ κόσμου ζοῦν μόνο μέσα στήν ἰδιαίτερη φύση αὐτοῦ τοῦ ἐγχειρήματος, ὅπου ὁ παραδοσιακά νοούμενος πολιτιστικός ἀγώνας δέν εἶναι παρά πρόσχημα καί κάλυμμα μιᾶς πολύ βαθύτερης δουλειᾶς.

Δέν εἶναι δύσκολο νά ἑτοιμάσουμε

ἕναν κατάλογο μέ ὅλα τά προβλήματα πού εἶναι ἐπεῖγον νά λύσουμε, τίς δυσκολίες καί ὁρισμένα σχέδια πού δυστυχῶς εἶναι ἀδύνατο νά φέρουμε σέ πέρας βραχυπρόθεσμα. Εἶναι φανερό ὅτι π.χ. ἡ ἐνθουσιώδης ὑποδοχή πού συνάντησε ἀνάμεσα στούς καταστασιακούς τό σχέδιο ἑνός σκανδάλου στά παρισινά γραφεῖα τῆς U.N.E.S.C.O., μαρτυράει κατά πρῶτο λόγο αὐτήν τήν ὑπολανθάνουσα στήν Κ.Δ. θέληση νά βρεθεῖ ἕνα συγκεκριμένο *πεδίο ἐπέμβασης*, στό ὁποῖο ἡ καταστασιακή δραστηριότητα θά μπορέσει νά ἐκδηλωθεῖ ὅπως ἔχει, θετικά – καθώς ἐδῶ μιά ὁρισμένη κατασκευή τοῦ γεγονότος θά συνοδεύει τή θορυβώδη ἐπίθεσή μας ἐνάντια στό παγκόσμιο κέντρο τῆς γραφειοκρατοποιημένης κουλτούρας. Συμπληρώνοντας αὐτή τήν πλευρά, ἡ παλιότερη καί τωρινή ἄποψη τοῦ Ἀλεξάντερ Τρόκκι νά μένει ἀφανές ἕνα μέρος τῆς καταστασιακῆς δράσης, μπορεῖ νά μᾶς προσφέρει περισσότερη ἐλευθερία δράσης. Ἐφόσον, ὅπως γράφει κι ὁ Βανεγκέμ, «εἶναι ἀναπόφευκτο νά γίνουμε ὡς ἕνα σημεῖο θεαματικά γνωστοί», αὐτές οἱ καινούργιες μορφές μυστικῆς δράσης θά φανοῦν χρήσιμες στόν ἀγώνα ἐνάντια στή θεαματική εἰκόνα μας, τήν ὁποία ἤδη προωθοῦν οἱ ἐχθροί κι οἱ ἀτάλαντοι ὀπαδοί μας. Ὅπως συμβαίνει μ' ὅποιον ἀποκτᾶ γόητρο μέσα σ' αὐτόν τόν κόσμο (καί παρ' ὅλο πού τό δικό μας «γόητρο» εἶναι ἐξαιρετικά ἰδιαίτερο), ἔχουμε κιόλας ἐλευθερώσει τίς κακές δυνάμεις τῆς ὑποταγῆς στόν ἑαυτό μας.

Γιά νά μήν ὑποκύψουμε ποτέ σ' αὐτές τίς δυνάμεις πρέπει νά βροῦμε κατάλληλες ἄμυνες, πού μέχρι τώρα ἐλάχιστα μελετήσαμε. Μιά ἄλλη αἰτία πού καταπονεῖ τήν καταστασιακή δράση εἶναι ἀσφαλῶς αὐτή ἡ ἰδιαίτερη ἐξειδίκευση πού ἀναγκαστικά – μέσα σέ μιά κοινωνία ἄκρας ἐξειδίκευσης τῆς σκέψης καί τῆς πρακτικῆς – δημιουργεῖται στόν ἀγώνα μας νά κρατήσουμε τή βάση τῆς μή-ἐξειδίκευσης, πού βάλλεται ἀπό παντοῦ, καί νά φέρουμε τά χρώματα τῆς ὁλότητας. Μιά ἀκόμα βρί-

σκεται στήν ὑποχρέωση νά κρίνουμε τούς ἀνθρώπους μέ βάση τή δική μας καί τή δική τους δράση, νά διακόψουμε τίς συναντήσεις μας μέ πολλούς πού στήν ἰδιωτική τους ζωή (ἀναφορά ἀπαράδεκτη γιά μᾶς) εἶναι εὐχάριστα ἄτομα. Ἂν ἡ ἀμφισβήτηση τοῦ ὑπάρχοντος ἀγκαλιάζει καί τήν καθημερινή ζωή εἶναι φυσικό νά ἐκφραστεῖ καί σέ ἀγῶνες μέσα στήν καθημερινή ζωή. Ὁπωσδήποτε αὐτές οἱ δυσκολίες δέν εἶναι λίγες. Ἀλλά αὐτό δέν μᾶς λέει τίποτα, ἐφόσον βλέπουμε ξεκάθαρα ὅτι ὁ ἄλλος δρόμος τῆς σκέψης στό σταυροδρόμι τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ἡ ἀπόλυτη ὑποταγή. Θεμελιώσαμε τόν ἀγώνα μας στό σχεδόν τίποτα: στήν ἀκατανίκητη ἔλλειψη ἱκανοποίησης ἀπό τή σημερινή ζωή, στήν ἄσβεστη δίψα γιά ζωή.

Ἡ Κ.Δ. δέν ἔφτιαξε καταστάσεις· δημιούργησε ὅμως καταστασιακούς κι αὐτό εἶναι ἤδη πολύ. Πέρα ἀπό τίς πρῶτες ἄμεσες ἐφαρμογές της, αὐτή ἡ ἀπελευθερωμένη δύναμη ἀμφισβήτησης δείχνει ὅτι μιά τέτοια ἀπελευθέρωση εἶναι ἐφικτή καί εἶναι σίγουρο ὅτι σύντομα θά δοῦμε τ' ἀποτελέσματά της σέ πολλά σημεῖα.

Η ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΧΩΡΕΣ

Σ' αὐτό τό κείμενο οἱ καταστασιακοί ἐξετάζουν ἰδιαίτερα τό νόημα τῆς διαγραφῆς καί τῆς μετέπειτα πορείας τοῦ Νάς καί τῶν «ναsιστῶν», γιά νά διαπιστώσουν ἄλλη μιά φορά ὅτι στόν ἀγώνα τους μέσα κι ἐνάντια στήν κατεστημένη κουλτούρα ὁ κυρίαρχος πολιτιστικός κόσμος εἶναι διατεθειμένος νά προσφέρει κεφάλαια ἤ ἄλλες ἀπολαυές προκειμένου νά ἐκτονώσει μέσα στά πλαίσια τῆς πολιτιστικῆς ἀγορᾶς τήν ἀνάγκη τους γιά δημιουργία καί καταλήγουν:

(...) Ἡ Κ.Δ. δέν μπορεῖ νά 'ναι μαζική ὀργάνωση, οὔτε πρέπει ν' ἀποδέχεται ὀπαδούς ὅπως κάνουν οἱ συμβατικές πρωτοποριακές καλλιτεχνικές ὁμάδες. Στίς σημερινές ἐξαιρετικά δυσμενεῖς ἱστορικές συνθῆκες στίς ὁποῖες τίθεται τό ἔργο τῆς ἀναδημιουργίας τῆς κουλτούρας καί τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος σέ μιά ὁλοκληρωτικά καινούργια βάση, ἡ Κ.Δ. δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά μιά Συνωμοσία τῶν Ἴσων, ἕνα στρατηγεῖο πού δέν θέλει στρατεύματα. Πρέπει νά βροῦμε, ν' ἀνοίξουμε τό «βορειοδυτικό πέρασμα» πρός μιά καινούργια ἐπανάσταση χωρίς μάζες ἐκτελεστῶν, μιά ἐπανάσταση πού πρέπει ν' ἁπλωθεῖ σ' ἕναν κεντρικό τομέα πού μέχρι σήμερα δέν εἶχε ἀγγίξει: τήν κατάκτηση τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ὀργανώνουμε τόν πυροκροτητή καί τίποτα περισσότερο: ἡ ἐλεύθερη ἔκρηξη θά γίνει ἔξω ἀπό τό δικό μας ἤ ὁποιοδήποτε ἄλλο ἔλεγχο.

Ἕνα ἀπό τά κλασικά ὅπλα τοῦ παλιοῦ κόσμου καί ἴσως ἐκεῖνο πού χρησιμοποιεῖ περισσότερο ἐναντίον τῶν ὁμάδων πού ἐκφράζουν τήν ἀναζήτηση ἑνός τρόπου ζωῆς, εἶναι ἡ διάκριση καί ἡ ἀπομόνωση ὁρισμένων «βεντετῶν» μέσ' ἀπ' αὐτές τίς

όμάδες. Πρέπει ν' ἀμυνθουμε ἐνάντια σ' αὐτό τό προτσές πού,ὅπως ὅλες σχεδόν οἱ ποταπές ἐπιλογές τῆς σημερινῆς κοινωνίας, παρουσιάζεται σάν κάτι τό ἐντελῶς «φυσικό». Πρέπει ν' ἀπορρίψουμε ὁπωσδήποτε ὅσους ἀπό μᾶς θά 'θελαν νά παίξουν τό ρόλο τῆς βεντέττας ἤ νά βασιστοῦν σέ βεντέττες, καί δέν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία ὅτι εἴμαστε σέ θέση νά τούς ἐξαφανίσουμε ὁλότελα ἀπ' ὅπου ἡ καταστασιακή προβληματική ἔχει κάποια ἐπιρροή – ἐκτός ἀπό τό Νάς γιά τόν ὁποῖο ἐπιφυλάσσουμε κάποιο μέλλον: θά γίνει πασίγνωστος γιά τούς ἄλλους! Ὁ κίνδυνος αὐτός θ' ἀπειλήσει πιό πραγματικά τά σημερινά μέλη τῆς Κ.Δ. – ἀπό τά ὁποῖα κανείς δέν θέλει νά παίξει αὐτό τό ἱεραρχικό παιχνίδι –, ἐπειδή ἡ Κ.Δ. μπαίνει σέ μιά πιό δημόσια φάση καί οἱ καταστασιακοί θά γίνουν (πολύ περισσότερο ἀπό τούς νασιστές) πρώτη ὕλη ἑρμηνειῶν ἤ σχολίων πού εἶναι πιθανό ν' ἀπέχουν πολύ ἀπό τούς στόχους τους καί τούς στόχους τῆς Κ.Δ. (βλ. τίς ἐξαιρετικά προσωπικές ἀπόψεις τοῦ τελευταίου κεφάλαιου τοῦ βιβλίου τοῦ Ρομπέρ 'Εστιβάλ *Ἡ παρισινή πολιτιστική πρωτοπορία ἀπό τό 1945 μέχρι σήμερα).*

'Αντιμετωπίζοντας αὐτήν τή βεντεττοποίηση, πού τείνει ν' ἀνασυγκροτήσει τό παλιό πρότυπο τῆς κουλτούρας καί τῆς κοινωνίας, ὀφείλουμε νά πάρουμε ὑπόψη μας τούς διάφορους βαθμούς δημοσιότητας πού θά πάρει ἀναπόφευκτα ἡ συμμετοχή στήν Κ.Δ. καθώς καί τή διαίρεση μεταξύ τῶν φανερῶν καί τῶν κρυφῶν συντρόφων μας, δεδομένου ὅτι αὐτή ἡ μυστικότητα εἶναι ἀναπόφευκτη σέ χῶρες πού δέν μποροῦμε ν' ἀναπτύξουμε ἐπαφές μέ ἄλλον τρόπο, καί ἐπιθυμητή σέ ὁρισμένες ἄλλες περιπτώσεις,ἀρκεῖ τά κρυφά μέλη τῆς Κ.Δ. νά ἐπιλέγονται μεταξύ τῶν *περισσότερο σίγουρων* καί ὄχι μεταξύ ἀτόμων πού περισσότερο ἤ λιγότερο ξεφεύγουν ἀπό κάθε ἔλεγχο ἤ παίζουν διπλό ρόλο,ὅπως πρότειναν οἱ νασιστές. Ἡ ἴδια ἡ καταστολή φυσιολογικά θά φανερώνει περισσότερο αὐτό ἤ τό ἄλλο μέλος μας. Στούς πολέμους γιά τήν ἀποαποικιοποίηση τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἡ λατρεία τῶν ἀρχηγῶν δέν ἔχει καμμιά θέση («ἕνας μόνο ἥρωας: ἡ Κ.Δ.»).

'Από τή στιγμή πού θ' ἀποδεχτοῦμε κάποιους καταστασιακούς-ἐκτελεστές θά ὁδηγηθοῦμε σέ λαθεμένες θέσεις. 'Από τή φύση του ὁ ὀπαδός ζητάει βεβαιότητες, μετασχηματίζει τά πραγματικά προβλήματα σέ ἠλίθια δόγματα, γιά ν' ἀντλεῖ ἀπ' αὐτά τήν προσωπική του ποιότητα καί τό πνευματικό του βόλεμα, καί στή συνέχεια ἐξεγείρεται στό ὄνομα αὐτῶν τῶν ὑποβαθμισμένων βεβαιοτήτων ἐναντίον ἐκείνων πού τοῦ τίς μετέδωσαν, μόνο καί μόνο γιά ν' ἀνανεώσει τή διδασκαλία τους. Μ' αὐτόν τόν τρόπο πραγματοποιεῖται μέσα στό χρόνο ἡ ἀνανέωση τῶν ἐλίτ τῆς ἀποδοχῆς. Τέτοιους ἀνθρώπους δέν τούς θέλουμε, ἐπειδή πολεμᾶμε ὅλους ὅσους θέλουν νά μετασχηματίσουν τή θεωρητική προβληματική τῆς Κ.Δ. σέ σκέτη ἰδεολογία. Οἱ ἄν-

θρωποι αὐτοί ἔχουν ἀπείρως λιγότερα προσόντα κι ἐνδιαφέρον σέ σχέση μέ ὅσους ἀγνοοῦν τήν Κ.Δ. ἀλλά κυττάζουν τή ζωή τους. Ὅσοι πάλι κατάλαβαν πρός τά ποῦ βαδίζει ἡ Κ.Δ. μποροῦν νά γίνουν μέλη της: τό ξεπέρασμα γιά τό ὁποῖο μιλᾶμε, πρέπει νά τό βροῦμε μέσα στήν πραγματικότητα καί ἀπό κοινοῦ. Τό νά 'σαι πιό ἐξτρεμιστής ἀπό τήν Κ.Δ. εἶναι καθῆκον τῆς ἴδιας τῆς Κ.Δ. καί πρωταρχικός νόμος γιά τήν παραπέρα ἐπιβίωσή της.

Ὑπάρχουν κιόλας ὁρισμένοι πού ἀπό τεμπελιά φαντάζονται ὅτι μποροῦν νά σταματήσουν τό σχέδιό μας σ' ἕνα πρόγραμμα τέλειο, ὁλοκληρωμένο καί πάνω ἀπό κάθε κριτική, μπροστά στό ὁποῖο τό μόνο πού θά τούς ἔμενε θά 'ταν νά δηλώνουν πιό ριζοσπάστες χωρίς νά κάνουν ἀπολύτως τίποτα – ἐφόσον ὑποτίθεται ὅτι ἡ Κ.Δ. ἔχει κιόλας πεῖ τά πάντα. Ἀντίθετα ἀπ' αὐτούς ὑποστηρίζουμε ὅτι ὄχι μόνο τό σημαντικότερο ἀπό τά ζητήματα πού ἔχουμε θίξει μένει νά βρεθεῖ – ἀπό τήν Κ.Δ. κι ἀπό ἄλλους –, ἀλλά καί ὅτι τό πιό σημαντικό ἀπ' ὅσα ἔχουμε βρεῖ δέν τό δημοσιεύσαμε ἀκόμα, μιά καί μᾶς λείπουν τά μέσα – καί δέν ἐννοοῦμε βέβαια τήν πολύ πιό αἰσθητή ἔλλειψη μέσων γιά τά πειράματα πού ξεκινήσαμε σέ ἄλλους τομεῖς (κατά πρῶτο λόγο ὅσον ἀφορᾶ τή συμπεριφορά). Ἀλλά γιά νά μήν ξεφύγουμε ἀπό τά ἐκδοτικά προβλήματα, πιστεύουμε ὅτι σήμερα ὀφείλουμε νά ξαναγράψουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ὅ,τι πιό ἐνδιαφέρον δημοσιεύσαμε μέχρι τώρα. Τό θέμα δέν εἶναι ν' ἀναθεωρήσουμε τά σφάλματα ἤ νά διαλύσουμε κάποια σπέρματα παρεκκλίσεων πού ἡ κατάντια τους μᾶς εἶναι πιά γνωστή (λ.χ. τήν τεχνοκρατική ἀντίληψη τοῦ Κόνσταντ γιά τό καταστασιακό ἐπάγγελμα, βλ. *Κ.Δ.* 4). Πρέπει νά διορθώσουμε καί νά βελτιώσουμε τίς σημαντικότερες θέσεις μας, ἐκεῖνες πού μᾶς ὁδήγησαν μακρύτερα, μέ βάση τή γνώση πού ἔχουμε πιά ἀποκτήσει χάρη σ' αὐτές. Αὐτό τό ἔργο θά μᾶς ὑποχρεώσει σέ πολυάριθμες ἐπανεκδόσεις, ἐνῶ οἱ τρέχουσες ἐκδοτικές δυσκολίες τῆς Κ.Δ. δέν ἔχουν λυθεῖ.

Ὅσοι πιστεύουν ὅτι ἡ πρώιμη καταστασιακή σκέψη εἶναι πιά ἕνα ἱστορικό κεκτημένο κι ὅτι ἦρθε ὁ καιρός νά τό πλαστογραφήσουν μέ ὀργή ἤ νά τό θαυμάσουν μέ ἀνοιχτό τό στόμα, δέν ἔχουν κατανοήσει τό κίνημα γιά τό ὁποῖο μιλᾶμε. Ἡ Κ.Δ. ἔσπειρε τόν ἄνεμο. Θά θερίσει θύελλες.

INTERNATIONALE SITUATIONNISTE

Τό πρόγραμμα πού γέννησε τό καταστασιακό κίνημα.
Τό παραπάνω σύνθημα (Μή δουλεύετε ποτέ) *σ' ἕνα τοῖχο τῆς ὁδοῦ ντέ Σέν, πρέπει νά γράφτηκε κατά τούς πρώτους μῆνες τοῦ 1953, ὅπως μπορεῖ νά βεβαιώσει μέ ἀπόλυτη ἀντικειμενικότητα ἕνα διπλανό σύνθημα πού καλεῖ σέ διαδήλωση κατά τοῦ στρατηγοῦ Ρίτζγουεη (καί συνεπῶς δέν μπορεῖ νά γράφτηκε μετά τό Μάιο τοῦ 1952). Τό σύνθημα τῆς φωτογραφίας μας εἶναι τό σημαντικότερο σημάδι ἀπ' ὅσα μαρτυροῦν τόν ἰδιαίτερο τρόπο ζωῆς πού δοκιμάστηκε στό Σαίν Ζερμαίν-ντέ-Πρέ.*

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Ἡ Στ΄ Συνδιάσκεψη τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς ἔγινε στήν Ἀμβέρσα, ἀπό τίς 12 ὡς τίς 16 Νοεμβρίου τοῦ 1962, μέσα σ' ἐξαιρετικές ἀρχιτεκτονικές καί παιγνιώδεις συνθῆκες. Θέματά της ἦταν ὅλα τά προβλήματα τῆς ριζοσπαστικοποίησης τῆς Κ.Δ. ἔπειτα ἀπό τό Γκέτεμποργκ· ἡ καταστασιακή συνοχή· ὁ σαφής προσδιορισμός τῶν σχέσεών μας μέ τίς ἐξωτερικές, φιλικές ἤ ἐχθρικές τάσεις (ἀντινασιστικός ἀγώνας)· ἡ παρανομία κι ὁ ἄμεσος πειραματισμός.

Ἡ Συνδιάσκεψη ἀποφάσισε τήν ἀναδιοργάνωση τῆς Κ.Δ., πού στό ἑξῆς θ' ἀποτελεῖ ἕνα μοναδικό ἑνωμένο κέντρο χωρίς τίς διαιρέσεις κατά ἐθνικά τμήματα. Αὐτό τό κέντρο δέν θ' ἀποτελεῖται πιά ἀπό ἐκλεγμένους ἐκπροσώπους τοπικῶν ὁμάδων (ἐνθαρρύνουμε τέτοιες ὁμάδες ἐφόσον σχηματίζονται γιά νά παραμείνουν αὐτόνομες καί ἔξω ἀπό τήν Κ.Δ.), ἀλλά θά εἶναι αὐτό τό ἴδιο ἐκπρόσωπος ὅλων τῶν συμφερόντων τῆς καινούργιας θεωρίας τῆς ἀμφισβήτησης χωρίς ν' ἀσκεῖ κανένα ἡγετικό ρόλο πάνω στίς ὑποδεέστερες δυνάμεις («τό πληρεξούσιό μας... τό παίρνουμε ἀπό τόν ἑαυτό μας»). Τό τελευταῖο Κ.Σ., πού ὁρίστηκε στήν Ἀμβέρσα, ἀνέλαβε νά ἐκλέξει μέσα στόν ἑπόμενο χρόνο ἐκείνους πού θά γίνουν δεχτοί ὡς μέλη μιᾶς Κ.Δ., ἡ ὁποία θά ἔχει γίνει συνολικά αὐτό τό κέντρο (σ' ἕνα ἴσο ἐπίπεδο θεωρητικῆς καί πρακτικῆς συμμετοχῆς ὅλων). Μέλη του οἱ Βανγκέμ, Κοτάνυι, Οὔμπε Λάουζεν, Z.B. Μάρτιν, Μισέλ Μπερνστάιν, Ντεμπόρ, Γιάν Στράιγμπος, Ἀ. Τρόκκι.

Ἡ πρακτική δουλειά τῆς Κ.Δ. χωρίστηκε σέ περιοχές, πού ἀντιστοιχοῦν σέ σύνολα πολιτιστικῶν καί γλωσσικῶν συνθηκῶν. Ἔτσι οἱ καταστασιακοί, μέ βάση τή γεωγραφική προέλευση καί θέση τους, ἀναλαμβάνουν τή λειτουργία τῶν ἐκπροσώπων τοῦ κέντρου μας σ' αὐτές τίς ζῶνες ἑνός ἀντιΝΑΤΟ. Ἡ πρώτη Περιοχή *(Βόρεια Εὐρώπη)* περιλαμβάνει τίς σκανδιναβικές χῶρες καί τήν Ἰσλανδία. Ἡ δεύτερη *(Κεντρική Εὐρώπη)* περιλαμβάνει τίς δυό Γερμανίες, τήν Αὐστρία, τήν Ἑλβετία, καί ὀφείλει ν' ἀναπτύξει τίς ἐπαφές μέ τίς ἀνατολικές χῶρες. Ἡ *Ἀτλαντική* Περιοχή περιλαμβάνει τίς βρεταννικές νήσους καί τίς Η.Π.Α. Ἡ τέταρτη

(*Δυτική Εὐρώπη*) θ' ἀσχολεῖται μέ τή Γαλλία, τίς τρεῖς χῶρες τοῦ Μπενελούξ, τήν 'Ιταλία καί, μέ διακριτικό τρόπο, μέ τήν ἰβηρική χερσόνησο. Τέλος μιά πέμπτη Περιοχή (*'Αφρική–'Ασία*), πού αὐτή τή στιγμή δέν ὑπάρχει παρά σάν σχέδιο, θά ἑνώσει ὅλες τίς ἐπαφές μας πού σ' αὐτό τό σημεῖο τοῦ κόσμου παραμένουν διάσπαρτες. 'Η τέταρτη Περιοχή θ' ἀσχοληθεῖ προσωρινά μέ τό συντονισμό αὐτῶν τῶν ἐπαφῶν. Οἱ τέσσερις ὑπαρκτές περιοχές τῆς Κ.Δ. πρέπει ν' ἀποκτήσουν τό συντομότερο δυνατόν ἡ καθεμιά τή δική της ἐπιθεώρηση. 'Η *Καταστασιακή Διεθνής*, ἀπό τό 9ο τεῦχος της, θά ἐκφράζει τή Δυτικοευρωπαϊκή Περιοχή.

Στήν 'Αμβέρσα ἀποφασίστηκε ἡ Ζ' Συνδιάσκεψη τῆς Κ.Δ. νά πραγματοποιηθεῖ στή Βιέννη.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

ὑπηρεσία ἀντιδημόσιων σχέσεων

Συμφωνεῖτε μέ τήν Κ.Δ.;
Θέλετε νά γίνετε μέλος τῆς Κ.Δ.;
Τό μόνο πού χρειάζεται εἶναι νά μᾶς παρουσιάσετε μιά μικρή ἐργασία γιά νά ἐλέγξουμε ἀντικειμενικά – γιά τό δικό σας καί τό δικό μας συμφέρον – ἄν προσεγγίζετε πραγματικά τά προβλήματά μας καί κατά πόσο εἶστε ἀληθινά ἱκανοί νά συμμετέχετε ἀπόλυτα στό ἐγχείρημά μας (*'Η Κ.Δ. δέν θέλει ὀπαδούς*):

1. 'Από τίς θέσεις πού ἔχει δημοσιεύσει ἡ Κ.Δ. διαλέξτε ἕνα σημεῖο πού τό θεωρεῖτε σημαντικό καί ἀναπτύξτε ὁρισμένα ἐπιχειρήματα καί πιθανές προεκτάσεις (μιά δακτυλογραφημένη σελίδα τουλάχιστον).
2. 'Από τίς θέσεις πού δημοσίευσε ἡ Κ.Δ. διαλέξτε ἕνα σημεῖο πού ἀπαιτεῖ κριτική καί καταρρίψτε αὐτή τή θέση (ἐπίσης μιά δακτυλογραφημένη σελίδα τουλάχιστον).

Προσοχή – Δέν εἶναι αὐθαίρετο παιχνίδι. Μέ τόν ἴδιο τρόπο ἐνεργεῖ συχνά καί ἡ ἴδια ἡ Κ.Δ. γιά νά ἐπανεξετάσει καί νά ξεπεράσει τίς βάσεις της. Ἴσως διαλέξετε κάποιο σημεῖο στό ὁποῖο ἔχουμε ἤδη ἀσκήσει κριτική. Ἴσως ὅμως ξεκινήσετε μιά σωστή κριτική κάποιας θέσης πού ἐμεῖς ἀναθεωρήσαμε ἐλλειπτικά. Συνεπῶς ἡ κριτική σας θά 'ναι ἔτσι κι ἀλλιῶς σωστή ἀρκεῖ νά τήν κάνετε ὅπως πρέπει. Μπορεῖ μάλιστα νά χρησιμέψει σέ κάτι καινούργιο!

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

τεύχος 9 – Αὔγουστος 1964
διευθυντής: Ντεμπόρ

Συνταχτική ἐπιτροπή:
Ραούλ Βανεγκέμ, Ζ.Β. Μάρτιν, Μισέλ Μπερνστάιν, Γιάν Στράιμπος.

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν' ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ καί νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ Η ΣΕΙΡΑ ΤΗΣ Κ.Δ.

Κάθε περίοδος φτιάχνει μόνη της τό ἀνθρώπινο ὑλικό της, κι ἄν ἡ ἐποχή μας εἶχε ἀληθινή ἀνάγκη ἀπό θεωρητικά ἔργα θά δημιουργοῦσε μόνη της τίς δυνάμεις πού χρειάζονται γιά νά τήν ἱκανοποιήσουν.
Ρόζα Λούξεμπουργκ, στό Vorwärts, *14 Μαρτίου 1903.*

Τώρα πού οἱ καταστασιακοί ἔχουν κιόλας μιά ἱστορία, καί γίνεται φανερό πώς ἡ δραστηριότητά τους παίζει κάποιον – ἐξαιρετικά ἰδιαίτερο ἀλλά ὁπωσδήποτε κεντρικό – ρόλο στήν πολιτιστική συζήτηση τῶν τελευταίων χρόνων, ὁρισμένοι κατηγοροῦν τήν Κ.Δ. ὅτι πέτυχε κι ἄλλοι ὅτι ἀπέτυχε.

Γιά νά κατανοήσουμε τό πραγματικό νόημα αὐτῶν τῶν ὅρων, ὅπως καί ὅλα ὅσα λέει ἡ ἐφησυχασμένη διανόηση γιά τήν Κ.Δ., πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νά τούς ἀντιστρέψουμε. Ὅ,τι ἀποτελεῖ ἀποτυχία τῆς Κ.Δ. εἶναι αὐτό πού γενικά θεωρεῖται ἐπιτυχία της: ἡ καλλιτεχνική ἀξία πού ἀρχίζουν νά μᾶς ἀναγνωρίζουν· ἡ κοινωνιολογική ἤ πολεοδομική ἀναγνώριση ὁρισμένων θέσεών μας ἤ ἁπλούστατα, ἡ προσωπική ἐπιτυχία πού εἶναι ἀπόλυτα ἐξασφαλισμένη γιά κάθε καταστασιακό ἀπό τή στιγμή πού θά διαγραφεῖ. Ὅσο γιά τήν ἐπιτυχία μας, αὐτή βρίσκεται πολύ βαθύτερα: στό γεγονός ὅτι ἀντισταθήκαμε στούς συμβιβασμούς πού μᾶς προσφέρονταν ἄφθονοι, ὅτι δέν μείναμε στό πρῶτο συνοπτικό πρόγραμμά μας ἀλλά ἀποδείξαμε ὅτι ὁ πρωτοποριακός χαρακτήρας του (παρ' ὅλο πού ὁρισμένοι ἄλλοι ἦταν πολύ πιό φανεροί) βρισκόταν στ' ὅτι ἔπρεπε νά ὁδηγήσει μακρύτερα – καί συνεπῶς, στό γεγονός ὅτι ἀκόμα κανείς ἀπ' ὅσους κινοῦνται μέσα στά κατεστημένα πλαίσια τοῦ παρόντος δέν μᾶς δίνει σημασία.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι κάναμε πάμπολλα σφάλματα. Συχνά τά διορθώσαμε ἤ τά ἐγκαταλείψαμε ἐνῶ σ' αὐτά βρίσκονταν τά στοιχεῖα πού ἄγγιζαν τήν ἐπιτυχία ἤ τά στοιχεῖα τά ὁποῖα μᾶς πρόσφεραν τή μεγαλύτερη βοήθεια γιά νά τά ὁδηγήσουμε στήν ἐπιτυχία. Δέν εἶναι δύσκολο νά

δεῖ κανείς στά πρῶτα τεύχη μας τίς ἐλλείψεις, τίς φλυαρίες, τίς φαντασιοκοπίες πού προέρχονταν ἀπό τόν παλιό καλλιτεχνικό κόσμο, ἤ τίς προσεγγίσεις μας στήν παλιά πολιτική. Ἄλλωστε πολύ πιό εὔκολα μπορεῖ νά τούς ἀσκήσει κανείς κριτική στό φῶς τῶν μετέπειτα συμπερασμάτων τῆς Κ.Δ. Ἕνας ἀντίστροφος παράγοντας ἄφησε ὁπωσδήποτε λιγότερα ἴχνη στά γραπτά μας ἀλλά βάρυνε σέ πολύ μεγάλο βαθμό: πρόκειται γιά μιά μηδενιστική τάση ἀπουσίας ἀπό τή δράση, γιά μιά σοβαρή ἀνικανότητα πολλῶν ἀπό μᾶς νά σκεφτοῦν καί νά πράξουν πέρ' ἀπό τά πρῶτα ψελλίσματα ἑνός θετικοῦ διαλόγου – καί εἶναι βέβαιο ὅτι ἡ στάση αὐτή σχεδόν πάντοτε συμβαδίζει μέ τήν πιό ἀφηρημένη καί πιό ψεύτικη ἀπαίτηση γιά ἕνα ὀνειροπαρμένο ριζοσπαστισμό.

Ὑπάρχει ὡστόσο μιά παρέκκλιση πού μᾶς ἀπείλησε σοβαρότερα ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες: ἦταν ὁ κίνδυνος νά μή διαφοροποιηθοῦμε μέ ἀρκετή σαφήνεια ἀπό τίς μοντέρνες τάσεις ἑρμηνειῶν καί προτάσεων γιά τήν καινούργια κοινωνία στήν ὁποία μᾶς ὁδήγησε ὁ καπιταλισμός – τάσεις πού ὅλες τους, μέ διαφορετικές μάσκες, εἶναι οἱ τάσεις ἐνσωμάτωσης σ' αὐτή τήν κοινωνία. Ἀπό τότε πού ὁ Κόνσταντ ἔδωσε τή δική του ἑρμηνεία στήν ἐνιαία πολεοδομία αὐτή ἡ τάση ἐκφράστηκε μέσα στήν Κ.Δ. καί εἶναι ἀπείρως πιό ἐπικίνδυνη ἀπό τήν παλιά καλλιτεχνική ἀντίληψη πού τόσο πολεμήσαμε. Ἦταν πιό μοντέρνα ἄρα λιγότερη φανερή καί μέ πολύ περισσότερο μέλλον. Τό ἐγχείρημά μας πῆρε σάρκα καί ὀστά παράλληλα μέ τίς μοντέρνες τάσεις ἐνσωμάτωσης. Ὑπάρχει λοιπόν ἄμεση ἀντιπαράθεση κι ἀκόμα μιά χροιά ὁμοιότητας μ' αὐτές, μιά καί εἴμαστε πραγματικά σύγχρονοί τους. Δέν φυλαχτήκαμε ἀρκετά ἀπ' αὐτή τήν κατάσταση, κι αὐτό μέχρι πρόσφατα. Ἔτσι, ἄν καί γράφτηκαν μ' ἕνα ἐμφανῶς ἀντίθετο πνεῦμα, οἱ προτάσεις τοῦ Ἀλεξάντερ Τρόκκι – στό 8ο τεῦχος αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης[1] – ἀφήνουν περιθώρια νά θεωρηθοῦν κάτι ἀνάλογο μέ τίς φτωχές ἀπόπειρες «ψυχοδραματικῆς» διάσωσης τῆς ἀποσυντεθειμένης τέχνης, ὅπως τίς ἔκφρασε π.χ. τό γελοῖο *Ἐργαστήρι τῆς Ἐλεύθερης Ἔκφρασης* τόν περασμένο Μάιο στό Παρίσι. Ἀλλά τό σημεῖο πού φτάσαμε ἀποσαφηνίζει καί τό σχέδιό μας, καί ἀντίστροφα, τό σχέδιο ἐνσωμάτωσης. Ὅλες οἱ πραγματικά μοντέρνες καί μή ἐπαναστατικές περιπτώσεις

---

1. Ἀναφέρονται στό κείμενο τοῦ Τρόκκι Ἡ τεχνική τῆς κατάληψης τοῦ κόσμου ὅπου ὁ βρεταννός καταστασιακός ἀνέλυε τίς προϋποθέσεις μιᾶς αὐθεντικῆς πολιτιστικῆς πρακτικῆς στό ἄμεσο παρόν καί, μέ βάση ἄλλα ἀνάλογα πειράματα (ὅπως τοῦ *Black Mountain College* τῆς Βόρειας Καρολίνας, πού ἔκλεισε στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ '50), πρότεινε τή διοργάνωση ἑνός «πολιτιστικοῦ *jam session*» σέ κάποιο οἴκημα τῆς ὑπαίθρου, μέ στόχο τήν ἵδρυση ἑνός «*αὐθόρμητου πανεπιστήμιου*» (σ.τ.μ.).

ἀναζήτησης πρέπει στό ἑξῆς νά θεωροῦνται καί ν' ἀντιμετωπίζονται ὡς ὁ ὑπ' ἀριθμόν ἕνα ἐχθρός μας, γιατί θέλουν νά ἐνισχύσουν ὅλους τούς ὑπάρχοντες ἐλέγχους.

Ὡστόσο δέν θά 'πρεπε νά ἐγκαταλείψουμε τήν αἰχμή τοῦ σύγχρονου κόσμου μόνο καί μόνο γιά νά μήν τοῦ μοιάσουμε σέ τίποτα ἤ γιά νά μήν τοῦ μάθουμε κάτι πού θά μποροῦσε νά τό χρησιμοποιήσει ἐναντίον μας. Εἶναι ἀπόλυτα φυσικό πού οἱ ἐχθροί μας καταφέρνουν νά μᾶς χρησιμοποιοῦν ἐνμέρει. Δέν θά τούς ἀφήσουμε τό σημερινό πεδίο τῆς κουλτούρας οὔτε θά μπλεχτοῦμε μαζί τους: εἶναι ὁλοφάνερο πώς οἱ ἴδιοι καλοθελητές πού θέλουν νά μᾶς θαυμάζουν καί νά μᾶς κατανοοῦν ἀπό ἀπόσταση, εὐχαρίστως θά μᾶς συμβούλευαν τήν καθαρότητα τῆς πρώτης στάσης γιά νά κρατήσουν οἱ ἴδιοι τή δεύτερη. Ἀπορρίπτουμε αὐτό τόν ὕποπτο φορμαλισμό. Ὅπως καί τό προλεταριάτο, δέν μποροῦμε νά ἰσχυριστοῦμε ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά μᾶς ἐκμεταλλευτοῦν μέσα στίς σημερινές συνθῆκες. Μόνο πού ἡ ἐκμετάλλευσή μας πρέπει νά γίνεται βάζοντας σέ κίνδυνο καί ἀπειλώντας τούς ἐκμεταλλευτές. Ἡ Κ.Δ. τοποθετεῖται σαφέστατα σέ μιά ἐναλλαγή πρός τήν κυρίαρχη κουλτούρα, καί ἰδιαίτερα στίς λεγόμενες πρωτοποριακές μορφές της. Οἱ καταστασιακοί θεωροῦν ὅτι ὀφείλουν νά διαδεχτοῦν τήν πεθαμένη τέχνη – ἤ τή διαχωρισμένη φιλοσοφική σκέψη πού τό πτῶμα της κανείς δέ θά καταφέρει ν' «ἀποκαταστήσει», παρά τίς τωρινές προσπάθειες – ἐπειδή τό θέαμα πού ἀντικαθιστᾶ αὐτή τήν τέχνη κι αὐτή τή σκέψη εἶναι ὁ διάδοχος τῆς θρησκείας· καί ἡ κριτική τοῦ θεάματος εἶναι σήμερα ἡ πρωταρχική προϋπόθεση κάθε κριτικῆς, ὅπως παλιότερα ἦταν «ἡ κριτική τῆς θρησκείας» (τήν ὁποία ἐγκατέλειψε ἡ σημερινή ἀριστερά ἐγκαταλείποντας κάθε σκέψη καί δράση).

Ὁ δρόμος τοῦ ἀπόλυτου ἀστυνομικοῦ ἐλέγχου ὅλων τῶν ἀνθρώπινων δραστηριοτήτων καί ὁ δρόμος τῆς ἀπεριόριστης ἐλεύθερης δημιουργίας ὅλων τῶν ἀνθρώπινων δραστηριοτήτων εἶναι ἕνας: εἶναι ὁ δρόμος τῶν σύγχρονων ἀνακαλύψεων. Βρισκόμαστε ἀναγκαστικά στόν ἴδιο δρόμο μέ τούς ἐχθρούς μας – μάλιστα συνήθως προπορευόμαστε. Ἀλλά πρέπει νά βαδίζουμε σ' αὐτό τόν κοινό δρόμο ἔχοντας ξεκάθαρη συνείδηση ὅτι εἴμαστε ἐχθροί. Ὁ καλύτερος θά κερδίσει.

Ἡ σημερινή ἐποχή μπορεῖ νά δοκιμάσει πάμπολλες καινοτομίες ἀλλά ὄχι καί νά τίς χρησιμοποιήσει, ἐφόσον παραμένει ὑποταγμένη στό καθῆκον τῆς συντήρησης μιᾶς παλιᾶς τάξης πραγμάτων. Ἡ ἀναγκαιότητα ἑνός ἐπαναστατικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς κοινωνίας εἶναι τό *Delenda est Carthago* κάθε ἀνανεωτικῆς θέσης.

Ὁπωσδήποτε ἡ ἐπαναστατική κριτική ὅλων τῶν ὑπαρχουσῶν συνθηκῶν δέν κατέχει τό μονοπώλιο τῆς εὐφυΐας. Κατέχει ἁπλῶς τό μονοπώλιο τῆς χρησιμοποίησής της. Στή σημερινή κρίση τῆς κουλτούρας, τῆς κοινωνίας,

ὅσοι δέν ξέρουν νά χρησιμοποιοῦν τήν εὐφυΐα στήν πραγματικότητα δέν ἔχουν ἴχνος εὐφυΐας. Κακόμοιρε Χάιντεγγερ! Κακόμοιρε Λούκατς! Κακόμοιρε Σάρτρ! Κακόμοιρε Μπάρτ! Κακόμοιρε Λεφέβρ! Κακόμοιρε Καρντάν! Τίχ, τίχ καί τίχ! Ὅποιος δέν κατέχει τόν τρόπο χρήσης τῆς εὐφυΐας δέν μπορεῖ νά 'χει παρά θρύμματα τῶν ἀνανεωτικῶν ἰδεῶν, ἐκείνων τῶν ἰδεῶν πού μποροῦν νά κατανοήσουν τήν ὁλότητα τῆς ἐποχῆς μας ἀμφισβητώντας την. Δέν εἶναι ἱκανός οὔτε νά πλαστογραφήσει ἁρμονικά αὐτές τίς ἰδέες, ὅταν τίς συναντᾶ ἐκεῖ πού ἤδη βρίσκονται. Οἱ εἰδικευμένοι στοχαστές βγαίνουν ἀπό τήν εἰδικότητά τους μόνον ὅταν πρόκειται νά παίξουν τούς ἀποβλακωμένους θεατές μιᾶς γειτονικῆς εἰδικότητας, πού ἐξίσου ἀποσυντίθεται καί τήν ὁποία ἀγνοοῦν ἀλλά εἶναι τῆς μόδας. Ὁ παλιός εἰδικός τῆς ὑπεραριστερῆς πολιτικῆς ἐκστασιάζεται καθώς, μαζί μέ τό στρουκτουραλισμό καί τήν ψυχοκοινωνιολογία, ἀνακάλυψε καί μιά ἐθνολογική ἰδεολογία πού τήν φαντάζεται ὁλότελα καινούργια. Ἔτσι τό γεγονός ὅτι οἱ ἰνδιάνοι Ζούνι δέν εἶχαν ἱστορία, τοῦ φαίνεται ν' ἀποτελεῖ φωτεινή ἐξήγηση τῆς δικῆς του ἀνικανότητας νά δράσει μέσα στήν ἱστορία τῆς ἐποχῆς μας (γιά νά σκάσετε στά γέλια διαβάστε τίς εἰκοσιπέντε πρῶτες σελίδες τοῦ *Socialisme ou Barbarie* 36). Σήμερα οἱ εἰδικοί τῆς σκέψης δέν μποροῦν νά 'ναι παρά στοχαστές τῆς ἐξειδίκευσης. Δέν ἰσχυριζόμαστε ὅτι ἔχουμε τό μονοπώλιο τῆς διαλεκτικῆς γιά τήν ὁποία μιλοῦν οἱ πάντες. Ὑποστηρίζουμε ἁπλῶς ὅτι κατέχουμε τό μονοπώλιο τῆς χρήσης της.

Πολλοί ἔχουν ἀκόμα τό θράσος ν' ἀντιπαραθέτουν στίς θεωρίες μας τίς ἀπαιτήσεις τῆς πρακτικῆς. Ὡστόσο, ὅσοι ἐπιμένουν σ' αὐτό τόν ἕβδομο οὐρανό τοῦ μεθοδολογικοῦ παραληρήματος, τίς περισσότερες φορές ἀποδείχτηκαν ἀνίκανοι νά φέρουν σέ πέρας καί τήν παραμικρότερη πρακτική. Τό γεγονός ὅτι ἡ ἐπαναστατική θεωρία ξαναεμφανίζεται στήν ἐποχή μας – καί μπορεῖ νά στηριχτεῖ μόνο στόν ἑαυτό της γιά νά διαδοθεῖ μέσα σέ μιά καινούργια πρακτική – μᾶς φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖ ἀπό μόνο του ἕνα σημαντικό ξεκίνημα πρακτικῆς. Στά πρῶτα βήματά της, μέσα στά πλαίσια τῆς καινούργιας διπλωματούχου ἄγνοιας πού διαδίδει ἡ σημερινή κοινωνία, αὐτή ἡ θεωρία βρίσκεται ξεκομμένη ἀπό τίς μάζες πολύ πιό ριζικά ἀπ' ὅ,τι στόν 19ο αἰώνα καί φυσικά μοιραζόμαστε τήν ἀπομόνωση, τούς κινδύνους καί τή μοίρα της.

Ὅποιος λοιπόν θέλει νά μᾶς μιλήσει θά πρέπει νά μήν ἔχει πέσει σέ συμβιβασμούς καί νά γνωρίζει ὅτι, ἄν καί πρός στιγμήν μπορεῖ νά πέφτουμε ἔξω σέ πολλές ἐπιμέρους προοπτικές, ποτέ δέν θά δεχτοῦμε ὅτι σφάλαμε ὅσον ἀφορᾶ στήν ἀρνητική κρίση μας γιά τ' ἄτομα. Τά ποιοτικά κριτήριά μας εἶναι τόσο ἀσφαλή ὥστε αὐτό τό σημεῖο δέν τό συζητᾶμε. Δέν ἔχει λοιπόν κανένα νόημα νά μᾶς πλησιάσει ὅποιος δέν συμφωνεῖ θεωρητικά καί πρακτικά μέ τίς καταδικαστικές κρίσεις πού ἐκφέραμε γιά κάποιες

προσωπικότητες ἤ ρεύματα τῆς ἐποχῆς μας. Μερικοί ἀπό τούς στοχαστές πού θ' ἀρχίσουν σήμερα νά σχολιάζουν καί νά ἐξωραΐζουν τή μοντέρνα κοινωνία, τήν ἔχουν ἤδη σχολιάσει (καί τελικά συντηρήσει) μέ πιό ἀρχαϊκούς ὅρους ὅταν ἦταν λ.χ. σταλινικοί. Σήμερα θά ξαναστρατευτοῦν, ἀτάραχοι πάντα καί μέ τήν ἴδια φρεσκάδα καί χαρά, ἕτοιμοι γιά μιά νέα ἀποτυχία. Ἄλλοι πάλι, πού κατά τήν προηγούμενη φάση πολέμησαν αὐτούς τούς πρώτους, σήμερα τούς συναντοῦν γιά νά πιοῦν μαζί ἀπ' τό ποτήρι τῆς ἀνανέωσης. Ὅλες οἱ εἰδικότητες τῆς αὐταπάτης μποροῦν νά διδαχτοῦν καί νά συζητηθοῦν σέ κάποιες ἀκλόνητες πανεπιστημιακές ἕδρες. Ἀλλά οἱ καταστασιακοί ἑδράζονται στή γνώση πού βρίσκεται ἔξω ἀπό αὐτό τό θέαμα. Δέν εἴμαστε στοχαστές ἐγγυημένοι ἀπό τό Κράτος.

Στόχος μας εἶναι νά ὀργανώσουμε μιά συνεκτική συνάντηση τῶν στοιχείων κριτικῆς καί ἄρνησης πού βρίσκονται διασκορπισμένα στόν κόσμο ὡς γεγονότα καί ἰδέες· μιά συνάντηση αὐτῶν τῶν συνειδητῶν πιά στοιχείων μέ ὁλόκληρη τή ζωή ἐκείνων πού τά φέρουν· καί τέλος μιά συνάντηση τῶν ἀνθρώπων ἤ τῶν πρώτων ὁμάδων πού ἐδῶ κι ἐκεῖ ἀνθίζουν σ' αὐτό τό ἐπίπεδο διανοητικῆς γνώσης καί πρακτικῆς ἀμφισβήτησης. Συνεπῶς ὁ συντονισμός αὐτῶν τῶν ἀναζητήσεων κι αὐτῶν τῶν ἀγώνων στό πιό πρακτικό ἐπίπεδο (μιά καινούργια διεθνής ἕνωση) ταυτίζεται σήμερα μέ τό συντονισμό τους στό πιό θεωρητικό ἐπίπεδο (τόν ὁποῖο θά ἐκφράσουν πολλά κείμενα πού ἑτοιμάζουν αὐτή τή στιγμή ὁρισμένοι καταστασιακοί). Τό τεῦχος αὐτό π.χ. ἀφιερώνει μεγάλο μέρος του σέ μιά συνεκτική παρουσίαση στοιχείων πού ὑπάρχουν κιόλας μέσα στήν καθημερινή πληροφόρηση, μέ σκοπό νά ἐξηγήσει καλύτερα ἀπόψεις πού εἴχαμε θίξει μέ πολύ ἀφηρημένο τρόπο στήν παρουσίαση τῶν θέσεών μας. Οἱ μετέπειτα ἐργασίες μας θά ἐκφραστοῦν μέ εὐρύτερες μορφές πού θά ξεπεράσουν πολλά ἀπ' ὅσα ἐπιχειρήσαμε μόνοι μας.

Ἐνῶ τώρα τελευταῖα ἡ σύγχρονη ἀνικανότητα βαυκαλίζεται μέ τό καθυστερημένο σχέδιο τῆς «εἰσόδου στόν εἰκοστό αἰώνα», ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι πρέπει νά βάλουμε τέλος ὅσο πιό σύντομα γίνεται σ' αὐτό τό νεκρό χρόνο πού κυριάρχησε τόσο στόν αἰώνα μας ὅσο καί στή χριστιανική ἐποχή. Σ' αὐτή τήν προσπάθεια, ὅπως καί ἀλλοῦ, πρέπει νά ξεπεράσουμε κάθε μέτρο. Ἡ πορεία μας εἶναι ὅ,τι καλύτερο κάναμε μέχρι σήμερα γιά νά βγοῦμε ἀπό τόν εἰκοστό αἰώνα.

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. *Τί σημαίνει ἡ λέξη «καταστασιακός»;*

Προσδιορίζει μιά δραστηριότητα πού στόχο ἔχει νά κάνει τίς καταστάσεις καί ὄχι νά τίς ἀναγνωρίζει ὡς ἑρμηνευτική ἤ ἄλλη ἀξία. Κι αὐτό σ' ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς κοινωνικῆς πρακτικῆς, τῆς ἀτομικῆς ἱστορίας. Ἀντικαθιστοῦμε τήν ὑπαρξιακή παθητικότητα μέ τήν κατασκευή τῶν στιγμῶν τῆς ζωῆς, τήν ἀμφιβολία μέ τή βεβαιότητα τοῦ παιχνιδιοῦ. Μέχρι τώρα οἱ φιλόσοφοι καί οἱ καλλιτέχνες ἁπλῶς ἑρμήνευαν τίς καταστάσεις. Τό θέμα τώρα εἶναι νά τίς ἀλλάξουμε. Ἐφόσον ὁ ἄνθρωπος εἶναι προϊόν τῶν καταστάσεων πού περνᾶ, πρέπει νά δημιουργήσουμε ἀνθρώπινες καταστάσεις. Ἐφόσον τό ἄτομο καθορίζεται ἀπό τήν κατάστασή του, θέλει τή δύναμη νά δημιουργήσει καταστάσεις ἄξιες τῆς ἐπιθυμίας του. Μέσα σ' αὐτήν τήν προοπτική πρέπει νά συγχωνευτοῦν καί νά πραγματωθοῦν ἡ ποίηση (ἡ ἐπικοινωνία ὡς ἐπιτυχία μιᾶς γλώσσας καταστάσεων), ἡ ἰδιοποίηση τῆς φύσης, ἡ πλήρης κοινωνική ἀπελευθέρωση. Ἡ ἐποχή μας θ' ἀντικαταστήσει τό ἀκλόνητο σύνορο τῶν ὁριακῶν καταστάσεων πού βάλθηκε νά περιγράψει ἡ φαινομενολογία, μέ τήν πρακτική δημιουργία καταστάσεων. Θά μετακινεῖ ἀδιάκοπα αὐτό τό σύνορο μαζί μέ τήν κίνηση τῆς ἱστορίας τῆς πραγμάτωσής μας. Θέλουμε μιά φαινομενοπράξη. Δέν ἀμφιβάλλουμε ὅτι αὐτή θ' ἀποτελέσει τήν πρωταρχική κοινοτοπία τοῦ κινήματος ἐφικτῆς ἀπελευθέρωσης τῆς ἐποχῆς μας. Τί θά πρέπει νά βάλουμε σέ κατάσταση; Σέ διαφορετικά ἐπίπεδα, αὐτόν τόν πλανήτη ἤ τήν ἐποχή (ἕνα πολιτισμό μέ τήν ἔννοια τοῦ Μπούρκχαρτ (Burchard) γιά παράδειγμα) ἤ μιά στιγμή τῆς ἀτομικῆς ζωῆς. Ἀβάντι μαέστρο! Οἱ ἀξίες τῆς περασμένης κουλτούρας, ἡ ἐλπίδα νά πραγματωθεῖ ὁ Λόγος μέσα στήν ἱστορία, μόνον αὐτήν τή συνέχεια μποροῦν νά ἔχουν. Ὅλα τ' ἄλλα ἀποσυντίθενται. Ὁ ὅρος καταστασιακός ὅπως τόν ἐννοεῖ ἡ Κ.Δ. εἶναι τό ἀκριβῶς ἀντίθετο αὐτοῦ πού σήμερα στήν Πορτογαλία ἀποκαλοῦν «καταστασιακό», δηλαδή τόν ὀπαδό τῆς ὑπάρχουσας κατάστασης, τοῦ σαλαζαρισμοῦ.

2. *Ἡ καταστασιακή Διεθνής εἶναι πολιτικό κίνημα;*

Ὁ ὅρος «πολιτικό κίνημα» ἐννοεῖ σήμερα τήν ἐξειδικευμένη δραστηριότητα τῶν ἀρχηγῶν ὁμάδων ἤ κομμάτων πού ἀντλοῦν ἀπό τήν ὀργανωμένη παθητικότητα τῶν μελῶν τους τήν κατασταλτική δύναμη τῆς μελλοντικῆς τους ἐξουσίας. Ἡ Κ.Δ. δέν θέλει νά ἔχει καμμιά σχέση μέ ὁποιαδήποτε μορφή τῆς ἱεραρχικῆς ἐξουσίας. Συνεπῶς ἡ Κ.Δ. δέν εἶναι οὔτε πολιτικό κίνημα οὔτε μιά κοινωνιολογία τοῦ πολιτικοῦ φενακισμοῦ. Ἡ Κ.Δ. θέλει νά εἶναι ὁ ὑψηλότερος βαθμός τῆς διεθνοῦς ἐπαναστατικῆς συνείδησης. Γι' αὐτό καί προσπαθεῖ νά διαφωτίσει καί νά συντονίσει τίς πράξεις ἄρνησης καί τά σημάδια δημιουργικότητας πού ὁρίζουν τίς καινούργιες θέσεις τοῦ προλεταριάτου, τήν ἀκαταμάχητη θέληση γιά χειραφέτηση. Ἔχοντας γι' ἄξονά της τόν αὐθορμητισμό τῶν μαζῶν, μιά τέτοια δραστηριότητα δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά πολιτική – ἐκτός κι ἄν ἀποκλείει ἀπό τή δράση ἐκείνους πού δροῦν. Στά καινούργια ριζοσπαστικά ρεύματα πού ἐμφανίζονται στήν Ἰαπωνία (ἡ ἐξτρεμιστική πτέρυγα τοῦ κινήματος *Ζενγκακοῦρεν),* στό Κογκό ἤ στήν ἱσπανική παρανομία, ἡ Κ.Δ. προσφέρει μιά κριτική ὑποστήριξη. Γι' αὐτό καί προσπαθεῖ νά τά βοηθᾶ πρακτικά. Ἀλλά, ἐνάντια σ' ὅλα τά «μεταβατικά προγράμματα» τῆς ἐξειδικευμένης πολιτικῆς, ἡ Κ.Δ. ὑποστηρίζει μιά διαρκή ἐπανάσταση τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

3. *Ἡ Κ.Δ. εἶναι καλλιτεχνικό κίνημα;*

Ἕνα μεγάλο μέρος τῆς κριτικῆς, πού ἀφιερώνουν οἱ καταστασιακοί στήν καταναλωτική κοινωνία, ἔχει στόχο νά καταδείξει σέ ποιό σημεῖο οἱ σύγχρονοι καλλιτέχνες, ἐγκαταλείποντας τόν ἀνατρεπτικό πλοῦτο πού περιεχόταν (ἤ γινόταν ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης) στήν περίοδο 1910-1925, καταδικάστηκαν νά κάνουν τέχνη ὅπως ἄλλοι ἀσχολοῦνται μέ τό ἐμπόριο. Μέ τό τέλος ἐκείνης τῆς περιόδου, τά καλλιτεχνικά κινήματα δέν εἶναι παρά φανταστικά ἀπομεινάρια μιᾶς ἔκρηξης πού δέν ἔγινε ποτέ, πού ἀπειλοῦσε κι ἐξακολουθεῖ ν' ἀπειλεῖ τίς δομές τῆς κοινωνίας. Ἡ Κ.Δ. ἔχει συνείδηση αὐτῆς τῆς ἐγκατάλειψης καί τῶν ἀντιφατικῶν συνεπειῶν της (τό κενό καί τή θέληση μιᾶς ἐπιστροφῆς στήν ἀρχική βία), γι' αὐτό καί ἀποτελεῖ τό μόνο κίνημα πού μπορεῖ ν' ἀνταποκριθεῖ στό ἐγχείρημα τοῦ αὐθεντικοῦ καλλιτέχνη, περικλείοντας τήν ἐπιβίωση τῆς τέχνης στήν τέχνη τῆς ζωῆς. Εἴμαστε καλλιτέχνες μόνο στό μέτρο πού δέν εἴμαστε καλλιτέχνες: πραγματώνουμε τήν τέχνη.

4. *Ἡ Κ.Δ. εἶναι μηδενιστική;*

Ἡ Κ.Δ. ἀρνεῖται τό ρόλο πού εἶναι πρόθυμοι νά τῆς ἀποδώσουν μέσα στό θέαμα τῆς ἀποσύνθεσης. Τό ξεπέρασμα τοῦ μηδενισμοῦ περνᾶ ἀπό τήν ἀποσύνθεση τοῦ θεάματος καί μ' αὐτήν ἀκριβῶς σκοπεύει ν' ἀσχοληθεῖ ἡ Κ.Δ. Ὁτιδήποτε φτιάχνεται ἔξω ἀπ' αὐτήν τήν προοπτική δέν ἔχει ἀνάγκη τήν Κ.Δ. γιά νά καταρρεύσει ἀπό μόνο του. Ἀλλά εἶναι ἐξίσου ἀληθινό ὅτι παντοῦ μέσα στήν καταναλωτική κοινωνία, τά κενά, πού ἀφήνει ἡ αὐτόματη κατάρρευση, προσφέρουν στίς καινούργιες ἀξίες ἕνα πειραματικό πεδίο πού ἡ Κ.Δ. ὀφείλει νά πάρει ὑπόψη της. Μόνο πάνω στά ἐρείπια τοῦ θεάματος εἶναι δυνατή ἡ ὁποιαδήποτε δημιουργία. Ἄλλωστε ἡ ἀπόλυτα δικαιολογημένη πρόβλεψη μιᾶς ὁλοκληρωτικῆς καταστροφῆς μᾶς ὑποχρεώνει ὅ,τι φτιάχνουμε νά τό θεμελιώνουμε στήν ὁλότητα.

5. *Οἱ καταστασιακές θέσεις εἶναι οὐτοπικές;*

Ἡ πραγματικότητα ξεπερνᾶ τήν φαντασία. Ἀνάμεσα στόν πλοῦτο τῶν σημερινῶν τεχνικῶν δυνατοτήτων καί τήν φτώχια τῆς χρησιμοποίησής τους ἀπό τά κάθε λογῆς ἀφεντικά,δέν χρειάζεται πιά νά ὑψώσουμε κάποια φανταστική γέφυρα. Θέλουμε νά βάλουμε τόν ὑλικό ἐξοπλισμό στή διάθεση τῆς δημιουργικότητας ὅλων, πράγμα πού παντοῦ οἱ μάζες προσπαθοῦν νά πετύχουν τή στιγμή τῆς ἐπανάστασης. Πρόκειται, ἄν θέλετε, γιά ἕνα πρόβλημα συντονισμοῦ ἤ τακτικῆς. Ὅλα ὅσα μᾶς ἀπασχολοῦν εἶναι πραγματοποιήσιμα: εἴτε ἄμεσα εἴτε βραχυπρόθεσμα, ἀπό τή στιγμή πού θά βάλουμε σέ πράξη τίς δικές μας μεθόδους ἀναζήτησης καί δράσης.

6. *Κρίνετε ἀπαραίτητο ν' ἀποκαλεῖστε «καταστασιακοί»;*

Στήν σημερινή κατάσταση, ὅπου τό πράγμα παίρνει τή θέση τοῦ ἀνθρώπου, κάθε ἐτικέττα εἶναι παραπειστική. Παρ' ὅλα αὐτά ἡ ἐτικέττα πού διαλέξαμε ἐμπεριέχει τήν (χοντροειδή ἔστω) κριτική της, καθώς ἀντιτίθεται στήν ἐτικέττα τοῦ «καταστασισμοῦ», τήν ὁποία ἄλλοι θέλουν νά μᾶς κολλήσουν. Ἐξάλλου ἡ ἐτικέττα μας θά ἐξαφανιστεῖ, ὅταν ὁ καθένας μας θά 'ναι ὁλοκληρωτικά καταστασιακός καί ὄχι πιά προλετάριος πού ἀγωνίζεται γιά τό τέλος τοῦ προλεταριάτου. Αὐτή τή στιγμή, ὅσο γελοία κι ἄν εἶναι μιά ἐτικέττα, ἡ δική μας ἔχει τό προτέρημα ὅτι ὁρίζει μέ σαφήνεια ἕνα σύνορο ἀνάμεσα στήν παλιά ἀσυνταξία καί μιά καινούργια ἀπαίτηση. Κι αὐτή ἡ σαφήνεια εἶναι

ὅ,τι ἔλειπε περισσότερο ἀπό τήν εὐφυΐα ἐδῶ καί μερικές δεκαετίες.

7. *Ποιά εἶναι ἡ πρωτοτυπία τῶν καταστασιακῶν ὡς ἰδιαίτερης ὁμάδας;*

Νομίζουμε ὅτι τρία ἀξιοσημείωτα σημεῖα δικαιολογοῦν τή σπουδαιότητα τῆς συνεισφορᾶς μας σάν ὀργανωμένης ὁμάδας θεωρητικῶν καί πειραματιστῶν. Πρῶτα-πρῶτα, γιά πρώτη φορά ἐπεξεργαζόμαστε μιά καινούργια καί συνεκτική ἐπαναστατική κριτική τῆς κοινωνίας πού ἀναπτύσσεται σήμερα. Ἡ κριτική αὐτή εἶναι βαθιά ριζωμένη στήν κουλτούρα καί στήν τέχνη τῆς ἐποχῆς μας, αὐτή κρατᾶ τά κλειδιά τους (προφανῶς αὐτή ἡ δουλειά δέν ἔχει διόλου ὁλοκληρωθεῖ). Ἔπειτα, προχωρᾶμε στήν πλήρη κι ὁριστική ρήξη μέ ὅλους ὅσους μᾶς ἀναγκάζουν σέ μιά τέτοια στάση καί τήν ἀσκοῦμε ἐν σειρᾷ. Αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά σημαντικό σέ μιά ἐποχή ὅπου τά διάφορα εἴδη παραίτησης συνδέονται στενά μεταξύ τους καί ἀλληλοϋποστηρίζονται. Τέλος, ἐγκαινιάζουμε ἕνα καινούργιο εἶδος σχέσεων μέ τούς «ὀπαδούς» μας. Ἀρνούμαστε ἀπολύτως τούς ὀπαδούς. Τό μόνο πού μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ συμμετοχή στό πιό ψηλό ἐπίπεδο καί νά ρίξουμε στόν κόσμο αὐτόνομους ἀνθρώπους.

8. *Γιατί δέν μιλοῦν γιά τήν Κ.Δ.;*

Γιά τήν Κ.Δ. μιλοῦν, καί ἀρκετά συχνά μάλιστα, στούς κύκλους τῶν εἰδικευμένων ἰδιοκτητῶν τῆς καταρρέουσας μοντέρνας σκέψης. Ἐλάχιστα ὅμως γράφουν. Αὐτό συμβαίνει γενικότερα ἐπειδή ἀρνούμαστε τόν ὅρο «καταστασισμός», πού θά ἦταν ὁ μοναδικός πρεσβευτής μας στόν κόσμο τοῦ κυρίαρχου θεάματος καί θά μᾶς πρόσφερε τή θέση ἑνός ἀπολιθωμένου δόγματος πού θά στρεφόταν ἐναντίον μας μέ τή μορφή μιᾶς ἰδεολογίας ὅπως τήν ἐννοεῖ ὁ Μάρξ. Τό θέαμα πού ἀρνούμαστε εἶναι φυσικό νά μᾶς ἀρνεῖται. Μέ πολύ μεγαλύτερη προθυμία μιλοῦν γιά τούς καταστασιακούς ὡς ἄτομα θέλοντας νά τούς διαχωρίσουν ἀπό τή συνολική ἀμφισβήτηση, χωρίς τήν ὁποία δέν θά ἦταν οὔτε κάν «ἐνδιαφέροντα» ἄτομα. Μιλοῦν γιά ὁρισμένους καταστασιακούς ἀπό τή στιγμή πού θά πάψουν νά εἶναι καταστασιακοί (οἱ ἀλληλοσυγκρουόμενες παραλλαγές τοῦ «νασισμοῦ» σέ διάφορες χῶρες ἔχουν αὐτήν τή μοναδική κοινή φήμη: ὅλες τους ἰσχυρίζονται ψέμματα πώς ἔχουν κάποια σχέση μέ τήν Κ.Δ.). Τά τσοπανόσκυλα τοῦ θεάματος χρησιμοποιοῦν διάφορα ἀποσπάσματα τῆς καταστασιακῆς θεωρίας

κρύβοντας τήν πηγή τους, ὥστε νά τή στρέψουν ἐναντίον μας. Ὅπως εἶναι φυσικό ἐμπνέονται ἀπό τήν καταστασιακή θεωρία στόν ἀγώνα τους γιά τήν ἐπιβίωση τοῦ θεάματος. Γι' αὐτό – καί ὄχι μόνον ἐξαιτίας κάποιας πλαστογραφικῆς ματαιοδοξίας – πρέπει νά κρύβουν τήν πηγή τους, δηλαδή τή συνοχή αὐτῶν τῶν «ἰδεῶν». Ἄλλωστε πολλοί διστακτικοί διανοούμενοι δέν τολμοῦν νά μιλήσουν ἀνοικτά γιά τήν Κ.Δ. ἐπειδή κάτι τέτοιο θά τούς ὑποχρέωνε σέ μιά ἐλάχιστη πρακτική τοποθέτηση: νά ποῦν καθαρά τί ἀκριβῶς ἀρνοῦνται σέ ἀντιπαράθεση μ' αὐτά πού δέχονται. Πολλοί νομίζουν, ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα, ὅτι μέ τό νά καμώνονται πώς δέν ξέρουν, θά γλυτώσουν ἀργότερα ἀπό τίς εὐθύνες.

9. *Τί σημασία δίνετε στό ἐπαναστατικό κίνημα;*

Δυστυχῶς ἐπαναστατικό κίνημα δέν ὑπάρχει. Ὁπωσδήποτε ἡ κοινωνία ἐμπεριέχει ἀντιφάσεις καί μετασχηματίζεται. Γι' αὐτό ἄλλωστε εἶναι ἐφικτή καί ἀναγκαία (μ' ἐντελῶς καινούργιο τρόπο) μιά ἐπαναστατική δραστηριότητα, πού σήμερα δέν ὑπάρχει πιά – ἤ τουλάχιστον δέν ὑπάρχει ἀκόμα – μέ τή μορφή ὀργανωμένου κινήματος. Ἄρα τό θέμα δέν εἶναι νά «ὑποστηρίξουμε» ἕνα τέτοιο κίνημα ἀλλά νά τό δημιουργήσουμε, δηλαδή νά τό προσδιορίσουμε καί νά τό βάλουμε μπροστά. Λέγοντας ὅτι δέν ὑπάρχει ἐπαναστατικό κίνημα κάνουμε τήν πρώτη κι ἀπαραίτητη κίνηση ὑποστήριξης αὐτοῦ τοῦ κινήματος. Ὅλα τ' ἄλλα εἶναι γελοῖα μπαλώματα τοῦ παρελθόντος.

10. *Εἶστε μαρξιστές;*

Ὅπως καί ὁ Μάρξ ὅταν ἔλεγε «Δέν εἶμαι μαρξιστής».

11. *Ὑπάρχει κάποια σχέση ἀνάμεσα στίς θεωρίες σας καί στόν πραγματικό τρόπο ζωῆς σας;*

Οἱ θεωρίες μας δέν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρά ἡ θεωρία τῆς πραγματικῆς ζωῆς μας καί τῆς δυνατότητας πού δοκιμάζουμε ἤ διαβλέπουμε σ' αὐτήν. Εἶναι γεγονός ὅτι μέχρι ν' ἀλλάξει ἡ σημερινή κατάσταση τά διαθέσιμα πεδία δράσης θά παραμένουν ἀκρωτηριασμένα. Ἐμεῖς ὅμως θά κινούμαστε σ' αὐτά, προσπαθώντας τό καλύτερο. Τόν ἐχθρό τόν ἀντιμετωπίζουμε σάν ἐχθρό κι αὐτή ἡ στάση εἶναι ἕνα πρῶτο βῆμα πού συνιστοῦμε σέ ὅσους θέλουν ν' ἀσκήσουν γρήγορα τή σκέψη τους. Τέλος ἐννοεῖται ὅτι ὑποστηρίζουμε ἀνεπιφύλακτα ὅλες τίς μορφές

τῆς ἐλευθερίας τῶν ἠθῶν, ὅλα ὅσα τό ἀστικό ἤ γραφειοκρατικό σκυλολόι ἀποκαλεῖ «ἀκολασία». Εἶναι προφανές ὅτι δέν μποροῦμε νά προετοιμάσουμε τήν ἐπανάσταση τῆς καθημερινῆς ζωῆς μέ τόν ἀσκητισμό.

12. *Οἱ καταστασιακοί εἶναι πρωτοπόροι τῆς κοινωνίας τῆς σχόλης;*

Ἡ κοινωνία τῆς σχόλης εἶναι ἕνα φαινόμενο πού κρύβει ἕναν ὁρισμένο τύπο παραγωγῆς-κατανάλωσης τοῦ κοινωνικοῦ χωρόχρονου. Ἐπειδή ὁ χρόνος τῆς καθαυτό παραγωγικῆς ἐργασίας μειώνεται, ἡ ἀναπληρωματική στρατιά τῆς βιομηχανικῆς ζωῆς θά ἐργαστεῖ στήν κατανάλωση. Ὅλος ὁ κόσμος εἶναι διαδοχικά ἐργάτης καί πρώτη ὕλη τῆς βιομηχανίας τῶν διακοπῶν, τῶν διασκεδάσεων, τοῦ θεάματος. Ἡ ὑπάρχουσα ἐργασία εἶναι τό ἄλφα καί τό ὠμέγα τῆς ὑπάρχουσας ζωῆς. Ἡ ὀργάνωση τῆς κατανάλωσης καί ἡ ὀργάνωση τῶν διασκεδάσεων πρέπει νά ἐξισορροποῦν μέ ἀκρίβεια τήν ὀργάνωση τῆς ἐργασίας. Ὁ «ἐλεύθερος χρόνος» εἶναι ἕνα εἰρωνικό μέτρο μέσα στό κύλισμα ἑνός προκατασκευασμένου χρόνου. Ἀκριβέστερα, αὐτή ἡ ἐργασία δέν μπορεῖ νά δώσει παρά αὐτήν τή σχόλη, τόσο γιά τήν ἄεργη ἀριστοκρατία (πού στήν πραγματικότητα γίνεται ὅλο καί περισσότερο μισοάεργη) ὅσο καί γιά τίς μάζες, πού δέν μποροῦν νά ἔχουν παρά πρόσκαιρες στιγμές σχόλης. Κανένα συμπαγές φράγμα δέν μπορεῖ ν' ἀπομονώσει οὔτε ἕνα μόριο χρόνου, οὔτε ὁλόκληρο τό χρόνο ἑνός μέρους τῆς κοινωνίας ἀπό τή ραδιενέργεια πού ἐκπέμπει ἡ ἀλλοτριωμένη ἐργασία: αὐτή διαμορφώνει τήν ὁλότητα τῶν προϊόντων καί τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, μ' αὐτόν τόν τρόπο καί μέ κανέναν ἄλλο.

13. *Ποιός σᾶς χρηματοδοτεῖ;*

Ὁ μόνος τρόπος μέ τόν ὁποῖο χρηματοδοτηθήκαμε (καί μ' ἕναν ἐξαιρετικά πρόσκαιρο τρόπο) ἦταν οἱ ἐπαγγελματικές μας δραστηριότητες στήν πολιτιστική οἰκονομία τῆς ἐποχῆς. Αὐτές οἱ δραστηριότητες ὑποφέρουν ἀπό τήν ἐξῆς ἀντίφαση: ἔχουμε τέτοιες δημιουργικές ἱκανότητες ὥστε μποροῦμε νά «πετύχουμε» στά σίγουρα· ἀπό τήν ἄλλη ὅμως ἔχουμε μιά τόσο αὐστηρή ἀπαίτηση γι' ἀνεξαρτησία καί γι' ἀπόλυτη συνοχή ἀνάμεσα στό σχέδιό μας καί καθένα ἀπό τά σημερινά ἔργα μας (βλ. τόν ὁρισμό πού δίνουμε στήν ἀντικαταστασιακή καλλιτεχνική παραγωγή), ὥστε ἡ κυρίαρχη ὀργάνωση τῆς κουλτούρας μᾶς

ἀπορρίπτει σχεδόν ὁλοκληρωτικά – ἀκόμα καί ἀπό ἐντελῶς δευτερεύουσες ἐπιχειρήσεις. Ἡ κατάσταση τῶν ἐσόδων μας ἀπορρέει ἀπό αὐτήν τή συνισταμένη. Σχετικά μ' αὐτό, βλέπε αὐτό πού γράφαμε στό 8ο τεῦχος τῆς *Κ.Δ.* («τά κεφάλαια δέν πρόκειται νά λείψουν ποτέ ἀπό τίς νασιστικές ἐπιχειρήσεις») καί ἀντίστροφα, τή δική μας κατάσταση (βλ. τήν *Ἀγγελία* στό τέλος αὐτοῦ τοῦ τεύχους).

14. *Πόσοι εἶστε;*

Λίγο περισσότεροι ἀπό τόν πυρήνα πού ξεκίνησε τό ἀντάρτικο στή Σιέρρα Μαέστρα, ἀλλά μέ λιγότερα ὅπλα. Κάπως λιγότεροι ἀπό τούς ἐκπροσώπους πού βρέθηκαν στό Λονδίνο τό 1864 γιά νά ἱδρύσουν τή Διεθνή Ἕνωση τῶν Ἐργαζομένων, ἀλλά μέ πιό συνεκτικό πρόγραμμα. Ἐξίσου συμπαγεῖς μέ τούς ἕλληνες τῶν Θερμοπυλῶν («Ὦ ξεῖν ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις...»), ἀλλά μέ πιό ὅμορφο μέλλον.

15. *Τί ἀξία δίνετε σ' ἕνα ἐρωτηματολόγιο; Σ' αὐτό ἐδῶ;*

Τό ἐρωτηματολόγιο εἶναι προφανῶς μιά μορφή τεχνητοῦ διαλόγου, ἑνός διαλόγου πού σήμερα ἀγγίζει τήν ψύχωση μ' ὅλες αὐτές τίς ψυχοτεχνικές τῆς ἐνσωμάτωσης στό θέαμα (μιά παθητικότητα πού ὑπομέ-

Παράνομη προκήρυξη στήν Ἱσπανία.

«Τ' ὡραιότερο πράγμα στόν κόσμο εἶναι νά κάνεις ἔρωτα μ' ἕνα ἀστουριανό ἀνθρακορύχο. Αὐτοί εἶναι ἄντρες!»

νουμε χαρωπά, ντυμένη τό χοντροκομμένο μανδύα τῆς «συμμετοχῆς», τῆς ἀνόητης καί ψεύτικης δραστηριότητας). Παρ' ὅλα αὐτά ἐμεῖς μποροῦμε νά δώσουμε ἀκριβεῖς ἀπαντήσεις, ξεκινώντας ἀπό ἕνα ἀσύνδετο καί πραγμοποιημένο ἐρωτηματολόγιο. Πράγματι οἱ θέσεις αὐτές δέν «ἀπαντοῦν», δηλαδή δέν ἀνάγουν στίς ἐρωτήσεις. Ἀντίθετα αὐτές ἀνάγουν τίς ἐρωτήσεις. Εἶναι ἀπαντήσεις τέτοιες πού θά 'πρεπε νά μετασχηματίζουν τίς ἐρωτήσεις. Ἔτσι ὁ αὐθεντικός διάλογος μπορεῖ ν' ἀρχίσει μετά τίς ἀπαντήσεις. Σ' αὐτό τό ἐρωτηματολόγιο ὅλες οἱ ἐρωτήσεις εἶναι ψεύτικες ἀλλά οἱ ἀπαντήσεις ἀληθινές.

ΟΙ ΑΤΕΛΕΙΩΤΟΙ ΜΗΝΕΣ

(Φεβρουάριος '63 – 'Ιούλιος '64)

Μέ διευθυντή τόν Z.B. Μάρτιν, ἡ Κ.Δ. ὀργάνωσε τόν 'Ιούνιο τοῦ 1963 στή Δανία τήν ἐκδήλωση *Καταστροφή τοῦ R.S.G. 6*, στήν ὁποία οἱ καταστασιακοί μοίρασαν μιά παράνομη ἐπανέκδοση τῆς ἀγγλικῆς προκήρυξης *Danger! Official Secret-R.S.G. 6* (πού ὑπογραφόταν ἀπό τούς *Κατασκόπους γιά τήν εἰρήνη* καί ἀποκάλυπτε τό σχέδιο καί τή λειτουργία τοῦ *Τοπικοῦ Κυβερνητικοῦ Καταφυγίου 6*) καί τό θεωρητικό κείμενο *Οἱ καταστασιακοί καί οἱ καινούργιες μορφές δράσης στήν πολιτική ἤ τήν τέχνη* στά δανικά, ἀγγλικά καί γαλλικά. Τήν ἐξεγερσιακή βάση τοῦ σκηνικοῦ τῆς ὅλης ἐκδήλωσης συνέθετε, σέ μιά πρώτη ζώνη, ἡ ἀναπαράσταση ἑνός ἀντιπυρηνικοῦ καταφυγίου καί σέ μιά δεύτερη ζώνη οἱ θερμοπυρηνικές χαρτογραφίες τοῦ Μάρτιν, μεταστροφές τῆς πόπ-άρτ, στίς ὁποῖες ἐπιχειρεῖται ἡ ἀναπαράσταση τῶν περιοχῶν τῆς Γῆς κατά τόν Τρίτο παγκόσμιο πόλεμο.

«Τό καταστασιακό κίνημα παρουσιάζει μιά ἔκθεση, ἄν μποροῦμε νά τήν ὀνομάσουμε ἔτσι, μαζί μέ μιά ἰδέα. Χρησιμοποιώντας χαοτικές κατασκευές ἀπό γύψο, μαλλιά, μολυβένια στρατιωτάκια ἀνακατωμένα μέ πίνακες ζωγραφικῆς καί συνθήματα, διαδηλώνει ὑπέρ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἀγγλικοῦ κυβερνητικοῦ καταφυγίου R.S.G. 6. πού κατασκευάστηκε γι' ἄμυνα σέ περίπτωση πυρηνικοῦ πολέμου. Φυσικά στήν πραγματικότητα διαδηλώνουν ἐνάντια στόν ἴδιο τόν πόλεμο καί τό ὁλοκληρωτικό Κράτος. Σίγουρα θά θεωρήσουν ἔπαινο ἄν ποῦμε ὅτι δέν χρησιμοποιοῦν καλλιτεχνικά μέσα. Ὅπως καί νά 'χει τό πράγμα δέν νομίζω ὅτι μιά τέτοια παρατήρηση ἀποτελεῖ ἔπαινο», Πιέρ Λυμπέκερ,

Politiken, 3 Ἰουλίου 1963. Ἕνα ἔξυπνο σχόλιο ἔγραψε ὁ Ἔλζε στή Χάνζεν μέ τίτλο *Homo Ludens* (Ὁ Ἄνθρωπος τοῦ παιχνιδιοῦ) στή σουηδική ἐπιθεώρηση *Konstrevy* 5–6, Δεκέμβριος 1963.

«Ἡ Εὐρώπη τεσσεράμισι ὧρες μετά τήν ἔκρηξη τοῦ Γ΄ παγκόσμιου πολέμου»

Στίς 27 'Οκτωβρίου τοῦ 1963 ὁ 'Αττίλα Κοτάνυϊ διαγράφτηκε ἀπό τήν Κ.Δ. Τρεῖς ἑβδομάδες νωρίτερα εἶχε ὑποβάλει στούς καταστασιακούς ἕνα κείμενο μέ τό ὁποῖο ζητοῦσε ἕναν οὐσιαστικό θεωρητικό ἀναπροσανατολισμό, τόσο ὀπισθοδρομικό πού ἔφτανε ὡς τό μυστικισμό. 'Ο συγγρφέας του ἀπορρίφτηκε ὁμόφωνα. Μόνον ὁ δανός καταστασιακός Πέτερ Λώγκεζεν *(Peter Laugesen)* δήλωσε ὅτι δέν ἔβλεπε τίποτα τό ἰδιαίτερα σκανδαλῶδες σ' αὐτό τό κείμενο. Ἔτσι διαγράφτηκε κι αὐτός αὐτοστιγμεί (βλ. τήν ἐγκύκλιο *Γιά τή διαγραφή τοῦ 'Αττίλα Κοτάνυϊ* πού κυκλοφόρησε τό Δεκέμβριο). 'Από τότε ὁ Λώγκεζεν περιφέρεται στό σκανδιναυικό Τύπο φλυαρώντας γιά τό αἰώνιο θέμα: «Εἶναι ἀπαίσιοι! Ξέρω τί σᾶς λέω, εἶχα τήν ἀτυχία νά βρεθῶ μεταξύ τους». 'Ο Κοτάνυϊ ἔκανε τουλάχιστον τό βῆμα πρός τό νασισμό, προσπαθώντας νά διαδώσει ὅτι ὅλ' αὐτά ἦταν μιά ἄτυχη παρεξήγηση κι ὅτι σύντομα θά ξαναρχόταν σ' ἐπαφή μέ τήν Κ.Δ. Πρέπει ὁπωσδήποτε νά ποῦμε ὅτι κάτι τέτοιο δέν πρόκειται νά συμβεῖ: τό κείμενό του ἦταν σαφέστατο καί τά δικά μας ἐπίσης.

'Ο Τζουζέππε Πίνοτ-Γκαλλίτσο, πού στή Συνδιάσκεψη τοῦ Κόζιο ντ' 'Αρόσα ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τούς ἱδρυτές τῆς Κ.Δ. – ἀπό τήν ὁποία διαγράφτηκε τό 1960 –, πέθανε ξαφνικά στήν Ἄλμπα στίς 12 Φεβρουαρίου τοῦ 1964. Πολύπλευρος πειραματιστής, ὁ Γκαλλίτσο ἦταν ἕνας ἀπό τούς καλλιτέχνες πού ἐκπροσωποῦσαν ἀπόλυτα ἕνα ἔσχατο σημεῖο τῆς δημιουργικῆς περιόδου τῆς μοντέρνας τέχνης. Μοιράστηκε ἀνάμεσα στήν ἀναζήτηση ἑνός ξεπεράσματος καί μιά κάποια προσκόλληση στή νοοτροπία αὐτῆς τῆς παλιᾶς περιόδου. 'Ορισμένες ἀπ' αὐτές τίς προτιμήσεις του, καί κυρίως ἡ πίεση τοῦ περιβάλλοντός του, ἔκαναν τελικά δύσκολη τή συμμετοχή του στήν Κ.Δ. Στή συνέχεια φάνηκε ἱκανός νά παραμείνει ἀνεξάρτητος. Ὄντας προσωπικά πολύ ἐπινοητικός, βρισκόταν στούς ἀντίποδες τοῦ νασιστικοῦ πυροτεχνήματος. Τά πρῶτα βήματα τοῦ καταστασιακοῦ κινήματος τοῦ ὀφείλουν πολλά.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΑΚΡΙΑ

Ὁ Ἰβάν Στσεγκλώφ (Ivan Chtcheglov) συμμετεῖχε στίς ἀναζητήσεις ἀπό τίς ὁποῖες προῆλθε τό καταστασιακό κίνημα καί ὁ ρόλος του σ' αὐτές ὑπῆρξε ἀναντικατάστατος τόσο στίς πρῶτες θεωρητικές προσπάθειες ὅσο καί στήν πρακτική συμπεριφορά (τά πειράματα τῶν περιπλανήσεων). Μέ τό ψευδώνυμο Ζίλ Ἰβαίν ἔγραψε – τό 1953 κιόλας, ὅταν ἦταν δεκαεννιά χρονῶν – τό κείμενο Συνταγές γιά μιά καινούργια πολεοδομία, πού ἀργότερα δημοσιεύτηκε στό 1ο τεῦχος τῆς Καταστασιακῆς Διεθνοῦς. Τά τελευταῖα πέντε χρόνια βρίσκεται κλεισμένος σέ μιά ψυχιατρική κλινική καί γι' αὐτό ἦρθε σ' ἐπαφή μαζί μας πολύ καιρό μετά τήν ἵδρυση τῆς Κ.Δ. Σήμερα ἀσχολεῖται μέ τή διόρθωση τοῦ κειμένου του τοῦ 1953 γιά τήν πολεοδομία καί τήν ἀρχιτεκτονική, μέ σκοπό νά τό ἐπανεκδώσει. Οἱ παρακάτω γραμμές εἶναι ἀπό γράμματα πού ἔστειλε τόν περασμένο χρόνο στή Μισέλ Μπερνστάιν καί στό Γκύ Ντεμπόρ. Τήν κατάσταση πού ἔχουν ἐπιβάλλει στόν Ἰβάν Στσεγκλώφ σήμερα μποροῦμε νά τή θεωρήσουμε ὡς μία ἀπό τίς ἀδιάκοπα διαφοροποιούμενες μορφές πού παίρνει ὁ ἔλεγχος τῆς ζωῆς καθώς ἐκσυγχρονίζεται ἡ κοινωνία – ὁ ἴδιος ἔλεγχος πού ἄλλοτε ὁδήγοῦσε τούς ἀνθρώπους στή Βαστίλλη μέ τήν κατηγορία π.χ. τοῦ ἀθεϊσμοῦ, ἤ στήν πολιτική ἐξορία.

Βρίσκομαι σ' ἕνα περιβάλλον ἰδανικό γιά τή μελέτη τῆς ὁμάδας καί τῶν λειτουργιῶν τῶν ἀτόμων σέ μιά ὁμάδα.

Ἡ περιπλάνηση (στήν πορεία τῶν πράξεων, μέ τίς χειρονομίες, τή βόλτα, τίς συναντήσεις της)εἶναι γιά τήν ὁλότητα ὅ,τι καί ἡ (καλή) ψυχανάλυση γιά τή γλώσσα. Αφεθεῖτε στίς λέξεις, λέει ὁ ψυχαναλυτής, κι ὁ ἴδιος ἀκούει μέχρι τή στιγμή πού θά ἐπιτεθεῖ ἤ θά μετασχηματίσει (μποροῦμε νά ποῦμε μεταστρέψει) μιά λέξη, μιά ἔκφραση, ἕναν ὁρισμό. Ἡ περιπλάνηση εἶναι μιά τεχνική καί σχεδόν ἕνας τρόπος θεραπείας. Ὅπως ὅμως ἡ ψυχανάλυση μόνη της σχεδόν πάντοτε ἀντενδείκνυται, ἔτσι καί ἡ διαρκής περιπλάνηση εἶναι ἐπικίνδυνη ἄν

τό ἄτομο προχωρήσει ὑπερβολικά (ὄχι χωρίς βάσεις ἀλλά...) χωρίς προφυλάξεις, γιατί τότε ἀπειλεῖται νά ἐκραγεῖ, νά διαλυθεῖ, νά διασπαστεῖ, νά ἐξαρθρωθεῖ. Ἔτσι ἔρχεται τό βούλιαγμα σ' αὐτό πού ὀνομάζουμε «καθημερινή ζωή», δηλαδή «ἀπολιθωμένη ζωή» ἄν θέλουμε νά τό ποῦμε καλύτερα. Νά γιατί καταγγέλω τώρα τήν προπαγάνδα τῶν Συνταγῶν ὑπέρ μιᾶς διαρκοῦς περιπλάνησης. Ναί, διαρκής ὅπως τό πόκερ στό Λάς Βέγκας ἀλλά διαρκής γιά ἕνα ὁρισμένο χρονικό διάστημα, τήν Κυριακή συνήθως ἤ μιά ἑβδομάδα. Ἕνας μῆνας πάει πολύ. Εἶναι τό ἀνώτατο ὅριο, τό κρίσιμο σημεῖο. Στ' ἀλήθεια εἶναι θαῦμα πού δέν πεθάναμε. Ἔχουμε μιά διαβολεμένη παλιοϋγεία.

Ἕνας παράγοντας – πού ἐπαληθεύει πολύ καλά τίς στοιχειώδεις θεωρίες μας – ἔπαιξε σημαντικότατο ρόλο: γιά πολλά χρόνια ἡ κλινική στεγαζόταν σ' ἕνα πύργο μέ ὑδρορροές, ἐξῶστες, χοντρές ξύλινες πόρτες μέ καρφιά, ξύλινα πατώματα (κι ὄχι μωσαϊκά πού εἶναι περισσότερο νοσοκομειακά), ἕναν ψηλό πύργο, ἐξαιρετικά παλιά ἐπίπλωση, καπνοδόχους, κ.λπ. Πάει καιρός ὅμως πού χτίσανε μιά σύγχρονη κλινική. Ὁπωσδήποτε ἡ συντήρησή της εἶναι πιό εὔκολη ἀλλά μέ τί ἀντάλλαγμα! Εἶναι πρακτικά ἀδύνατο νά παλέψεις ἐνάντια στήν ἀρχιτεκτονική. Λένε ὅλο καί περισσότερο «κλινική» ἀντί «πύργος», «ἀσθενεῖς» ἀντί «οἰκότροφοι». Κι ὅλα μοιάζουνε τόσο... *Οἱ λέξεις δουλεύουν.*

Μόλις δέχτηκα, κάπως ἀπερίσκεφτα, τό ρόλο τοῦ χασάπη στό **L' Ampelour** τοῦ Ὠντιμπέρτι *(Audiberti)*. Μικρός ρόλος. Ἀλλά πόση κούραση! Τίποτα δέν εἶναι πιό κουραστικό ἀπ' τό ν' ἀνεβαίνεις στή σκηνή ὅταν εἶσαι ἄρρωστος.

Ὅταν εἶμαι στίς καλές μου καί ξαναβλέπω πόσο ἀνεπαρκεῖς εἶναι αὐτές οἱ Συνταγές, πού ὡστόσο ἦταν τέλειες, τραβάω τά μαλλιά μου. Τό ἴδιο καί γιά τά τεύχη τῆς «*Κ.Δ.*». Θά μπορούσαμε νά τά καταφέρουμε τόσο καλύτερα ἄν εἴχαμε λίγο:

Χρόνο-τύχη-ὑγεία-χρῆμα-σκέψη.

(Κι ἀκόμα) ὄρεξη – προσήλωση στό ἔργο – ἀγάπη – καί προνοητικότητα. Ἀλλά τό περιβάλλον! Τά καθημερινά! Οἱ ἄλλοι! Οἱ διχασμοί! Σκέτο κουβάρι.

Κι εἶναι πάντα αὐτή ἡ παλαβή ἀπαίτηση τοῦ κόσμου: νά εἶστε ἔξυπνοι μάλιστα, ἀλλά ζώντας ὅπως ἐμεῖς! Εἶναι τρελλοί. Καί θά μοῦ ξανακολλήσουν κάποια καινούργια ἐτικέττα στόν φάκελλό τους.

Μιά καί κάνουμε αὐτήν τή λιτή ἀνταλλαγή δώρων, νά ἕνα βιβλίο:

Πλάσματα συναντιοῦνται, τοῦ Ζ.Α. Σάντε *(Schade)*, χωρίς ἀμφιβολία τό μεγαλύτερο μυθιστόρημα τοῦ εἰκοστοῦ αἰώνα, δυστυχῶς δυσεύρετο. Ἴσως μόνο μέ μικρή ἀγγελία. Τελειώνει μ' ἐκεῖνο τό τραγουδάκι «πού τραγουδούσαμε σάν εἴμασταν παιδιά»:

Οἱ πλούσιοι πᾶνε μ' αὐτοκίνητο.
Οἱ φτωχοί μέ τά πόδια.
Κι ἐμεῖς σπᾶμε πλάκα.

Εἶναι σκληρό νά βρίσκεσαι μέσα στό λούκι καί νά ξέρεις τό τίμημα. Ἔγινα κι ἐγώ σύμβολο καί τό 'χουν καταλάβει ἀκόμα κι ἐδῶ. Θά τά καταφέρει; δέν θά τά καταφέρει; Θά ξανάρθει στά συγκαλά του ἤ θά ξαναχάσει τή μνήμη του;

'Αρκετά ὅμως βούλιαξα στό ἄγχος, θά 'θελα νά προσανατολίσω τό κείμενό μου ἀκόμα περισσότερο πρός τήν εὐτυχία. Ὁ Κίρικο εἶναι σίγουρα πρωτοπόρος ἀρχιτεκτονικῶν προοπτικῶν, ἀλλά ἀρχιτεκτονικῶν προοπτικῶν πού γεννοῦν ἄγχος. Ἄς βροῦμε ἄλλα, πιό χαρούμενα πράγματα. Ἤ τουλάχιστον ἄς δείξουμε καί ἄς καταγγείλουμε τό ἄγχος πού ἀποπνέει ὁ ντέ Κίρικο. Τό κείμενό μου δέν ἦταν ἀρκετά σαφές.

Τό μόνο πού ἀπομένει εἶναι νά βγῶ ἄρρωστος, μιά καί εἶναι ἀδύνατο νά θεραπευτεῖς σέ κλινική... 'Αμφιβάλαμε γι' αὐτό πρίν δέκα χρόνια καί δέν ἤμαστε ἠλίθιοι, καθόλου ἠλίθιοι. Τό ἀφεντικό θεωρεῖ ἀστήρικτη τήν ἄποψη ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά θεραπευτεῖ κανείς στίς κλινικές. Ὡστόσο ἐπιμένω, συμφωνώντας ἀπόλυτα μέ τόν Κ., ὅτι ἐδῶ εἶναι ἀδύνατο νά θεραπευτεῖς *μόνος σου*. Τό ἄσυλο θά ἔλειωνε ὁποιονδήποτε ἀπό μᾶς. Βέβαια ὄχι σκόπιμα... ἀλλά τί μ' αὐτό;

Κάνω καταστασιακή προπαγάνδα μ' ἕνα-δυό μέλη τοῦ προσωπικοῦ. Γιατί ὄχι;

Καί πῶς νά βγεῖς; Πῶς νά ξεκουραστεῖς ἀρκετά γιά νά βγεῖς; 'Απ' ὅτι φαίνεται μᾶλλον ἀδύνατον.

Νά βγῶ! Μέ φοβίζουν! Ὀνειροβατῶ κατά βούληση: θά βροῦν ἕνα τρόπο νά μέ τρελλάνουν καί θά μέ ξανακλείσουν. Τό 1959 κάλεσαν δυό αὐτοκίνητα γεμᾶτα μπάτσους (ἀπ' ὅ,τι θυμᾶμαι). Ἄκου πράγματα! 24 μπάτσοι γιά τό σύντροφό σας... Μά μέ ξέρετε, ἀκόμα κι ὅταν εἶμαι πολύ ἄσχημα. Δέν ὑπάρχει λόγος νά 'ρθουν 24 μπάτσοι. Ἄλλωστε ποτέ δέν ὑπάρχει λόγος!

Τί ἄλλο νά σοῦ πῶ ἀγαπητέ μου Ντεμπόρ; Εἶμαι ἄρρωστος. Ἔχω

βουλιάξει στίς ἱερεμιάδες, τά καπρίτσια, τό μίσος, τό παραλήρημα, τίς κατάρες, τόν «ὀλέθριο καί ζηλιάρικο ἔρωτα», τίς ἀπειλές, τά τραύματα τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τίς μαῦρες προφητεῖες τοῦ Λ. καί τά «ἄκου τή μάνα σου» τοῦ Β.

Ἀξίζει τόν κόπο νά δεῖτε τίς γιορτές πού γίνονται ἐδῶ. Νομίζω πώς δέ θά χάσετε τόν καιρό σας. Εἶναι λιγότερο θλιβερές ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες γιορτές. Τό καλύτερο πράγμα ἐδῶ εἶναι οἱ γιορτές.

Γιά τή διαγραφή τοῦ Α.Κ. τί ἄλλο νά πῶ;... Αὐτές οἱ διαγραφές θά 'πρεπε νά σταματήσουν. Ξέρω πώς δέν εἶν' εὔκολο: θά 'πρεπε νά προβλέπονται οἱ ἐξελίξεις, νά μή γίνονται δεκτοί οἱ ὕποπτοι, θά ἦταν τό ἰδεῶδες. Αὐτές οἱ διαγραφές εἶναι μέρος τῆς καταστασιακῆς μυθολογίας.

Ἰβάν Στσεγκλώφ

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

1. *Γιατί ὁ λαός δέν ἐνδιαφέρεται γιά τήν τέχνη;*
Γιατί ἡ τέχνη παραμένει προνόμιο μερικῶν καλλιεργημένων στρωμάτων τῆς ἀστικῆς τάξης;

Ἡ σπουδαιότητα τοῦ θέματος αὐτῆς τῆς ἔρευνας τοῦ Κέντρου Κοινωνικοπειραματικῆς Τέχνης καί ὁ περιορισμένος χῶρος πού διατίθεται γιά τίς ἀπαντήσεις ὑποχρεώνουν σέ μιά ὁρισμένη σχηματοποίηση. Ἡ θέση τῶν καταστασιακῶν πάνω σ' αὐτά τά θέματα ἔχει ἐκτεθεῖ μέ περισσότερη σαφήνεια στίς ἐπιθεωρήσεις τῆς Κ.Δ. ***(Internationale Situationniste, Der Deutsche Gedanke, Situationistisk Revolution)*** καί στόν κατάλογο πού δημοσιεύσαμε μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐκδήλωσης «Καταστροφή τοῦ **R.S.G. 6**» τόν περασμένο Ἰούνιο στή Δανία.

Ὁ λαός – δηλαδή οἱ μή κυρίαρχες τάξεις – δικαιολογημένα δέν αἰσθάνεται νά τόν ἀφορᾶ αὐτή ἡ κουλτούρα ἤ ἡ ὀργάνωση τῆς κοινωνικῆς ζωῆς πού ἔχουν γίνει ὄχι μόνον χωρίς τή συμμετοχή καί τόν ἔλεγχό του, ἀλλά καί συνειδητά

ἐναντίον αὐτῆς τῆς συμμετοχῆς κι αὐτοῦ τοῦ ἐλέγχου. Μόνον ἀπατηλά εἶναι δυνατό νά ἐνδιαφερθεῖ ὁ λαός γιά τά ὑποπροϊόντα πού προορίζονται εἰδικά γιά τή «λαϊκή κατανάλωση», δηλαδή τίς θεαματικές μορφές πού διαφημίζουν καί προπαγανδίζουν διάφορα πρότυπα συμπεριφορᾶς καί τά διαθέσιμα προϊόντα.

Παρ' ὅλα αὐτά δέν μποροῦμε νά συμπεράνουμε μονόπλευρα ὅτι ἡ τέχνη ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει ὡς «προνόμιο» τῆς ἀστικῆς τάξης. Στό παρελθόν κάθε ἄρχουσα τάξη εἶχε τήν τέχνη της – γιά τούς ἴδιους λόγους γιά τούς ὁποίους μιά ἀταξική κοινωνία δέν θά 'χει τήν τέχνη της, ἀλλά θά βρίσκεται πέρα ἀπό τήν καλλιτεχνική πρακτική. Ὅμως οἱ ἱστορικές συνθῆκες τῆς ἐποχῆς μας καί τό γεγονός ὅτι διαβαίνουμε ἕνα κατώφλι στό προτσές ἰδιοποίησης τῆς φύσης ἀπό τόν ἄνθρωπο (ἄρα καί ὅσον ἀφορᾶ στό συγκεκριμένο σχέδιο μιᾶς ἀταξικῆς κοινωνίας) εἶναι τέτοιες ὥστε ἡ ὑψηλή τέχνη ὑπῆρξε ἀναγκαστικά ἐπαναστατική. Αὐτό πού ὀνομάστηκε μοντέρνα τέχνη, ἀπό τά πρῶτα βήματά της κατά τό 19ο αἰώνα μέχρι τήν πλήρη ἄνθισή της στό πρῶτο τρίτο τοῦ εἰκοστοῦ, ὑπῆρξε μιά τέχνη ἐνάντια στήν ἀστική τάξη. Ἡ σημερινή κρίση τῆς τέχνης συνδέεται μέ τήν κρίση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἔπειτα ἀπό τήν ἥττα τῆς ρωσικῆς ἐπανάστασης καί τόν ἐκσυγχρονισμό τοῦ καπιταλισμοῦ. Ἐκεῖνο πού σήμερα ἀποτελεῖ αὐτό τό συζητήσιμο «προνόμιο» τοῦ καινούργιου στρώματος τῶν διανοητικά ἐργαζομένων – ἑνός στρώματος πού μεγαλώνει, ἀκολουθώντας τήν ἀνάπτυξη τοῦ «τριτογενῆ τομέα» τῆς οἰκονομίας – εἶναι μᾶλλον μιά τεχνητή συνέχεια τῆς μοντέρνας τέχνης (μορφικές ἐπαναλήψεις πού προωθοῦνται διαφημιστικά, ἀποκομμένες ἀπό τήν ἀρχική ἀμφισβήτηση) καί μιά λαίμαργη κατανάλωση ἔργων καί λειψάνων παλιότερων πολιτισμῶν, ἐπίσης ἀποκομμένων ἀπό τό νόημά τους (ὁ Μαλρώ ὑπῆρξε ἀναμφίβολα ὁ πιό κωμικός πωλητής τῆς «θεωρίας» τους, τήν ὁποία βάλθηκε τώρα νά διαφημίσει στούς «πολιτιστικούς οἴκους» του). Ὁ τριτογενής τομέας τῆς οἰκονομίας εἶναι στενά συνδεδεμένος μέ τόν τομέα τοῦ κοινωνικοῦ θεάματος: αὐτό τό στρῶμα τῶν διανοητικά ἐργαζομένων (οἱ ἀνάγκες πού τό γέννησαν καί τό ἀπασχολοῦν ἐπαγγελματικά, ἐξηγοῦν τόσο τήν ποσοτική του αὔξηση ὅσο καί τήν ὑποβάθμιση τῆς ἐκπαίδευσης) εἶναι τό στρῶμα πού παράγει περισσότερο τό θέαμα καί ταυτόχρονα καταναλώνει τό καθαυτό πολιτιστικό μέρος του.

Δύο ρεύματα νομίζουμε ὅτι ἐκφράζουν τή σημερινή πολιτιστική κατανάλωση πού ἀπευθύνεται στό κοινό τῶν ἀλλοτριωμένων διανοητικά ἐργαζομένων:

Ἀπό τήν μιά, ἀπόπειρες ὅπως αὐτές τῆς «Ὁμάδας Ἔρευνας γιά μιά

'Οπτική Τέχνη» προωθοῦν σαφέστατα τήν ἐνσωμάτωση τοῦ πληθυσμοῦ στό κυρίαρχο οἰκονομικοκοινωνικό σύστημα, ὅπως τήν κατευθύνουν αὐτήν τή στιγμή ἡ ἀστυνομική πολεοδομία καί οἱ εἰδικοί τοῦ Κυβερνητικοῦ *(Cybernéticien)* ἐλέγχου. Πράγματι, παραποιώντας τίς ἐπαναστατικές θέσεις γιά τό τέλος τῆς παθητικότητας τοῦ διαχωρισμένου θεατῆ καί τήν κατασκευή καταστάσεων, αὐτή ἡ «'Οπτική Τέχνη» ἰσχυρίζεται ὅτι παροτρύνει τό θεατή νά συμμετάσχει στήν ἀθλιότητά της καί φτάνει τήν ἔλλειψη διαλεκτικῆς μέχρι τοῦ σημείου νά τόν «ἀπελευθερώνει... ἀπαγορεύοντάς του νά μήν συμμετέχει» (προκήρυξη στήν Γ' Μπιενάλε τοῦ Παρισιοῦ).

'Από τήν ἄλλη ὁ «νεορεαλισμός», πού χρησιμοποιεῖ πολλά ἀπό τή μορφή (ἀλλά ὄχι καί τό πνεῦμα) τοῦ νταναϊσμοῦ, εἶναι μιά ἀπολογητική τέχνη τῶν σκουπιδοντενεκέδων καί ἐγγράφεται ἀπόλυτα στό περιθώριο ψευτοελευθερίας πού μπορεῖ νά προσφέρει ἕνας πολιτισμός τοῦ γκάτζετ καί τῆς κατάχρησης.

'Αλλά ἡ σπουδαιότητα αὐτῶν τῶν καλλιτεχνῶν παραμένει ἐξαιρετικά δευτερεύουσα ἀκόμα καί σέ σύγκριση μέ τήν ἐμπορική διαφήμιση. Ἔτσι κατά παράδοξο τρόπο ὁ «σοσιαλιστικός ρεαλισμός» τῆς 'Ανατολῆς (πού δέν ἔχει καμμιά σχέση μέ τήν τέχνη) ἐκπληρώνει μιά πολύ πιό ἀποφασιστική κοινωνική λειτουργία. Αὐτό συμβαίνει ἐπειδή στήν 'Ανατολή ἡ ἐξουσία στηρίζεται κατά πρῶτο λόγο στήν ἰδεολογία (δηλαδή σέ φενακιστικές ἐξηγήσεις), ἐνῶ στή Δύση βασιλεύει πουλώντας καταναλωτικά ἀγαθά. Τό γεγονός ὅτι ἡ γραφειοκρατία δέν κατόρθωσε νά φτιάξει δική της τέχνη, ἀλλά προσάρμοσε μορφικά τό ψευτοκαλλιτεχνικό ὅραμα τῶν κομφορμιστῶν μικροαστῶν τοῦ περασμένου αἰώνα (ἄν καί ἡ συνταγή αὐτή πάσχει ἀπό μιά ἀναποτελεσματικότητα), ἐπιβεβαιώνει ὅτι σήμερα εἶναι ἀδύνατο νά ὑπάρξει τέχνη σάν «προνόμιο» τῆς ἄρχουσας τάξης.

Ὡστόσο κάθε τέχνη εἶναι «κοινωνική», μέ τήν ἔννοια ὅτι ριζώνει μέσα σέ μιά κοινωνία καί, συχνά παρά τή θέλησή της, συνδέεται μέ τίς κυρίαρχες συνθῆκες ἤ μέ τήν ἄρνησή τους. Οἱ παλιότερες στιγμές ἀμφισβήτησης ἐπιβιώνουν ἀποσπασματικά μέ ἀποτέλεσμα νά χάνουν τήν καλλιτεχνική (ἤ μετακαλλιτεχνική) ἀξία τους στό βαθμό πού χάνουν τό ἐπίκεντρο τῆς ἀμφισβήτησης. Μαζί μ' αὐτό τό ἐπίκεντρο χάνεται καί ἡ ἀναφορά στό σύνολο τῶν μετακαλλιτεχνικῶν ἐνεργειῶν (ἐξέγερσης κι ἐλεύθερης ἀναδημιουργίας τῆς ζωῆς) πού ὑπάρχουν κιόλας μέσα στόν κόσμο καί τείνουν ν' ἀντικαταστήσουν τήν τέχνη. Ἔτσι αὐτή ἡ ἀποσπασματική ἀμφισβήτηση πέφτει στήν αἰσθητική, ἀπολιθώνεται σέ μιά αἰσθητική πού ἀμέσως ξεφτίζει, παύει νά λειτουργεῖ μέσα σ' ἕναν κόσμο ὅπου εἶναι κιόλας πολύ ἀργά γιά τήν αἰσθητική:

αὐτό συνέβη μέ τόν ὑπερρεαλισμό. Ἄλλα πάλι ρεύματα ἀντιπροσωπεύουν τυπικά τόν ξεφτισμένο ἀστικό μυστικισμό (πού θεωρεῖ τήν τέχνη ὑποκατάστατο τῆς θρησκείας) καί ἀναπαράγουν – ἀλλά μόνο μέσα στό μοναχικό ὄνειρο καί τήν ἰδεαλιστική μωροφιλοδοξία – τίς δυνάμεις πού κυριαρχοῦν ἐπίσημα καί πρακτικά τή σημερινή κοινωνική ζωή: τήν ἀπουσία ἐπικοινωνίας, τήν ἀπάτη, τήν πυρετική αἴσθηση τῆς καινοτομίας καθαυτῆς, τῆς γρήγορης ἀντικατάστασης διάφορων αὐθαίρετων καί χωρίς ἐνδιαφέρον γκάτζετς: τέτοιο ρεῦμα εἶναι ὁ λεττρισμός γιά τόν ὁποῖο γράψαμε ὅτι «ὁ Ἰζού, προϊόν μιᾶς ἐποχῆς πού ἡ τέχνη δέν μποροῦσε νά καταναλωθεῖ, κατάργησε ὡς καί τήν ἰδέα τῆς κατανάλωσής της» καί «πρότεινε τήν πρώτη τέχνη τοῦ σολιψισμοῦ» *(Καταστασιακή Διεθνής* 4).

Τέλος, ὁ ἴδιος ὁ πολλαπλασιασμός διάφορων ὑποτιθέμενων καλλιτεχνικῶν ρευμάτων πού στήν πραγματικότητα τίποτα δέν τά διακρίνει, εἶναι κατά κάποιο τρόπο μιά ἐφαρμογή τῶν ἀρχῶν τῆς μοντέρνας πώλησης τοῦ ἴδιου προϊόντος μέ διαφορετικές ἀνταγωνιστικές ἐτικέττες.

2. *Ὡς πρός τί ἡ τέχνη μπορεῖ νά εἶναι πραγματικά «κοινωνική»;*

Ὁ καιρός τῆς τέχνης πέρασε πιά. Τό θέμα τώρα εἶναι νά πραγματώσουμε τήν τέχνη, νά κατασκευάσουμε ἀποτελεσματικά καί σέ ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς ζωῆς ὅ,τι παλιότερα ὑποχρεωτικά ἔμενε καλλιτεχνική αὐταπάτη ἤ ἀνάμνηση πού ὁ ἄνθρωπος ὀνειρευόταν ἤ συντηροῦσε μονόπλευρα. Δέν μποροῦμε νά πραγματώσουμε τήν τέχνη παρά καταργώντας την. Ὡστόσο, θά πρέπει ν' ἀντιταχτοῦμε στή σημερινή κατάσταση τῆς κοινωνίας, πού καταργεῖ τήν τέχνη ἀντικαθιστώντας τήν μέ τήν αὐτόματη κίνηση ἑνός θεάματος ἀκόμα πιό ἱεραρχικοῦ καί παθητικοῦ: μποροῦμε νά καταργήσουμε τήν τέχνη μόνο ἄν τήν πραγματώσουμε.

Ἡ πολιτική κοινωνία στήν ὁποία ζεῖτε εὐνοεῖ ἤ ὄχι τήν κοινωνική λειτουργία σας ὡς καλλιτέχνη;

Στήν πραγματικότητα αὐτή ἡ κοινωνία κατάργησε αὐτό πού ὀνομάζετε κοινωνική λειτουργία τοῦ καλλιτέχνη.

Ὅσον ἀφορᾶ τή λειτουργία του ὡς ὑπαλλήλου μέσα στό κυρίαρχο θέαμα, εἶναι εὐνόητο ὅτι οἱ θέσεις πολλαπλασιάζονται μαζί μέ τό ἴδιο τό θέαμα. Ἀλλά οἱ καταστασιακοί δέν ἔχουν καμμιά διάθεση νά ἐνσωματωθοῦν στό θέαμα.

Ἄν ἀντίθετα θεωρήσουμε ὅτι ὁ καλλιτέχνης πρέπει νά κληρονομήσει τήν παλιά τέχνη μέ καινούργια εἴδη δραστηριότητας, ξεκινώντας ἀπό τήν ἀμφι-

«Ἡ Νίκη τῆς συμμορίας τοῦ Μπονό» (λεπτομέρεια).

σβήτηση τῆς κοινωνικῆς ὁλότητας, ἐννοεῖται ὅτι ἡ κοινωνία δέν εὐνοεῖ μιά τέτοια πρακτική.

3. *Πιστεύετε ὅτι ἡ αἰσθητική σας θά ἦταν διαφορετική ἄν βρισκόσασταν σέ ἄλλη κοινωνική, πολιτική καί οἰκονομική πραγματικότητα;*

Ἀσφαλῶς. Ἡ αἰσθητική (καί ἡ ἄρνησή της) θά ξεπεραστεῖ στό βαθμό πού οἱ προοπτικές μας θά γίνουν πραγματικότητα.

Ἄν βρισκόμασταν σήμερα σέ μιά χώρα ὑπανάπτυκτη ἤ ὑποταγμένη σέ ἀρχαϊκές συνθῆκες ἐξουσίας (ἀποικιοκρατία, δικτατορία φρανκικοῦ τύπου), θ' ἀναγνωρίζαμε τή δυνατότητα κάποιας συμμετοχῆς τῶν παραδοσιακῶν καλλιτεχνῶν στούς λαϊκούς ἀγῶνες καί συνεπῶς σέ μιά ὄχι ἐντελῶς τεχνητή ἐπικοινωνία, σέ μιά ἐπικοινωνία στή βάση τῆς παλιᾶς κοινωνικῆς λειτουργίας τοῦ καλλιτέχνη πού ἐκεῖ ἐξακολουθεῖ νά ἰσχύει ἐξαιτίας τῆς γενικῆς (πολιτιστικῆς καί κοινωνικῆς) καθυστέρησης τοῦ χώρου.

Ἄν ἡ τάση μας εἶχε συγκροτηθεῖ σέ μιά ἀπό τίς χῶρες πού κυβερνᾶ ἡ «σοσιαλιστική» γραφειοκρατία – ὅπου ὀργανώνεται συστηματικά ἡ ἀπουσία πληροφόρησης πάνω στά πολιτιστικά καί ἄλλα πειράματα πού ἔγιναν τά τε-

λευταῖα πενήντα χρόνια στίς ἀνεπτυγμένες βιομηχανικές χῶρες –, σίγουρα θά ὑπερασπίζαμε τήν ἀπαίτηση μιᾶς ἐλάχιστης διάδοσης τῆς ἀλήθειας, συμπεριλαμβανόμενης καί τῆς ἀλήθειας γιά τή σημερινή δυτική τέχνη. Καί αὐτό, παρά τόν ἀναπόφευκτο διφορούμενο χαρακτήρα αὐτῆς τῆς διεκδίκησης, δεδομένου ὅτι στή Δύση ἡ ἱστορία τῆς μοντέρνας τέχνης εἶναι μέν ἐλεύθερη καί πασίγνωστη, ἀλλά τήν ἔχουν ἀλλοιώσει βαθύτατα – πράγμα πού σημαίνει ὅτι ἡ εἰσαγωγή της στήν Ἀνατολή θά εὐνοοῦσε πρῶτα τούς ὑπηρεσιακούς Γιεφτουσένκο, δηλαδή ἕναν ἐκσυγχρονισμό τῆς ἐπίσημης τέχνης.

4. *Συμμετέχετε ἤ ὄχι στήν πολιτική; Γιατί;*

Ναί, ἀλλά σέ μιά καί μόνον πολιτική: μαζί μέ διάφορες ἄλλες δυνάμεις στόν κόσμο ἐργαζόμαστε γιά τή θεωρητική καί πρακτική σύνδεση καί ὀργάνωση ἑνός καινούργιου ἐπαναστατικοῦ κινήματος.
Ὅλα ὅσα ἀναπτύσσουμε σ' αὐτό τό κείμενο ἀποτελοῦν καί τούς λόγους γιά τούς ὁποίους ἀγωνιζόμαστε νά προχωρήσουμε πέρα ἀπό τίς ἀποτυχίες τῆς παλιᾶς ἐξειδικευμένης πολιτικῆς.

5. *Κρίνετε ἀναγκαία μιά ἕνωση τῶν καλλιτεχνῶν; Ποιοί θά ἦταν οἱ στόχοι της;*

Οἱ ἑνώσεις καλλιτεχνῶν ἀφθονοῦν, ἀλλά εἴτε στεροῦνται ἀρχῶν, εἴτε βασίζονται αὐθαίρετα σέ κάποιο ἐκκεντρικό παραλήρημα καί οἱ μορφές πού παίρνουν εἶναι τοῦ συνδικάτου ἀλληλοβοήθειας, τοῦ κλειστοῦ κυκλώματος ἐξασφαλισμένων ἐγκωμίων, τοῦ συλλογικοῦ ἀρριβισμοῦ. Τά ἔργα πού γιά τόν παραμικρότερο λόγο ὀνομάζονται «συλλογικά» εἶναι τῆς μόδας· μάλιστα στίς ταλαίπωρες μπιεννάλε τοῦ Παρισιοῦ κατέχουν τήν πρώτη θέση, μέ στόχο ν' ἀποσπάσουν τήν προσοχή ἀπό τά πραγματικά προβλήματα τοῦ μαρασμοῦ τῆς τέχνης. Ὅλες αὐτές τίς ἑνώσεις τίς ἀντιμετωπίζουμε μέ τήν ἴδια περιφρόνηση καί δέν δεχόμαστε καμμιά σχέση μ' αὐτόν τό χῶρο.

Ὅσο γιά μιά συνεκτική καί πειθαρχημένη ἕνωση μέ στόχο τήν πραγματοποίηση ἑνός κοινοῦ προγράμματος, πιστεύουμε πώς εἶναι ἐφικτή στίς βάσεις τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς μέ τήν προϋπόθεση ὅτι ὅσοι συμμετέχουν, ἐπιλέγονται μέ ἀρκετή αὐστηρότητα ὥστε νά εἶναι ὅλοι εὐφυεῖς καί νά σταματήσουν, μέ ὁποιον τρόπο μποροῦν, νά εἶναι καλλιτέχνες, νά βλέπουν τόν ἑαυτό τους σάν καλλιτέχνη, μέ τήν παλιά ἔννοια τοῦ ὅρου. Ἐξάλλου εἶναι ἀρκετά ἀμφίβολο ὅτι οἱ καταστασιακοί εἶναι καλλιτέχνες ἔστω καί πρωτοποριακοί. Αὐτό ὄχι μόνον ἐπειδή σύσσωμος ὁ πολιτιστικός κόσμος μᾶς ἀμφισβητεῖ αὐτήν τήν ἰδιότητα (ἀπό τή στιγμή τουλάχιστον πού τό καταστασιακό πρό-

γραμμα μπαίνει σέ πράξη), ἀλλά ἐπειδή καί τά ἐνδιαφέροντά μας ξεπερνοῦν κατά πολύ τό παλιό πεδίο τῆς τέχνης. Τέλος ἡ ἰδιότητα τοῦ καλλιτέχνη, ὅσον ἀφορᾶ στούς καταστασιακούς, εἶναι ἀκόμα πιό ἀμφίβολη στό οἰκονομικοκοινωνικό πεδίο. Πολλοί καταστασιακοί ζοῦν μᾶλλον ἀπό ἔσοδα πού κερδίζουν ἀπασχολούμενοι στήν ἱστορική ἔρευνα, παίζοντας πόκερ, δουλεύοντας μπάρμεν ἤ παίζοντας κουκλοθέατρο. Καί εἶναι ἀξιοσημείωτο τό γεγονός ὅτι ἀπό τά 28 μέλη τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς πού χρειάστηκε νά διαγράψουμε μέχρι σήμερα, οἱ 23 ἀνῆκαν σ' ἐκείνους τούς καταστασιακούς πού ἔχουν ἀτομικά μιά ἀναγνωρισμένη καλλιτεχνική δραστηριότητα καί μάλιστα μιά αὐξανόμενη οἰκονομική ἐπιτυχία σ' αὐτό τόν τομέα: ἀναγνωρίστηκαν ὡς καλλιτέχνες παρά τή συμμετοχή τους στήν Κ.Δ., πράγμα πού τούς δημιούργησε μιά τάση νά κάνουν παραχωρήσεις στούς ἐχθρούς μας – οἱ ὁποῖοι εὔχονταν νά ἐφεύρουν ἕνα «καταστασισμό» ὥστε νά μᾶς ξεφορτωθοῦν, ἐνσωματώνοντάς μας στό θέαμα σάν κάποια αἰσθητική τοῦ τέλους τοῦ κόσμου. Ἦταν λοιπόν ἀπαράδεκτο, ἔπειτα ἀπό τέτοιες παραχωρήσεις, νά θέλουν νά παραμείνουν στήν Κ.Δ. Ἡ στατιστική ἀξία αὐτῶν τῶν ἀριθμῶν εἶναι ἀδιαφιλονίκητη.

Ἐννοεῖται ὅτι ἄλλοι «στόχοι» μιᾶς πιθανῆς ἕνωσης τῶν καλλιτεχνῶν δέν μᾶς ἐνδιαφέρουν. Τούς θεωροῦμε ὁλοκληρωτικά ξεφτισμένους.

6. *Ποιές σχέσεις ἐπιδιώκετε ἀνάμεσα στά ἔργα πού παρουσιάζετε ἐδῶ κι αὐτές τίς διακηρύξεις;*

Ὁπωσδήποτε τό ἔργο πού παρουσιάζουμε ἐδῶ, δέν μπορεῖ νά ἐκπροσωπεῖ μιά «καταστασιακή τέχνη». Μέσα στίς σαφέστατα ἀντικαταστασιακές σημερινές πολιτιστικές συνθῆκες ἐπιδιώκουμε μιά «ἐπικοινωνία πού θά ἐμπεριέχει τήν κριτική της», μιά ἐπικοινωνία πού τή δοκιμάζουμε σέ ὅλα τά διαθέσιμα μέσα (ἀπό τόν κινηματογράφο ὡς τή γραφή) καί τήν ἔχουμε θεωρητικοποιήσει μέ τόν ὅρο μεταστροφή. Ἐφόσον τό Κέντρο Κοινωνικοπειραματικῆς Τέχνης περιόρισε ἐδῶ τήν ἔρευνά του στίς πλαστικές τέχνες, ἀπό τίς πολυάριθμες δυνατότητες πού προσφέρει στή δράση ἡ μεταστροφή διαλέξαμε τόν ἀντιπίνακα τῆς Μισέλ Μπερνστάιν *Νίκη τῆς συμμορίας τοῦ Μπονό*. Πρόκειται γιά μέρος μιᾶς σειρᾶς πού περιλαμβάνει κυρίως τή *Νίκη τῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ*, τή *Νίκη τῶν Ἀγροτικῶν Ἐξεγέρσεων τοῦ 1358*, τή *Νίκη τῶν Δημοκρατικῶν Ἰσπανῶν*, τή *Νίκη τῶν Ἐργατικῶν Συμβουλίων* στή *Βουδαπέστη* καί πολλές ἄλλες νίκες. Τέτοιου εἴδους πίνακες ἔχουν στόχο ν' ἀρνηθοῦν τήν «πόπ-άρτ» (πού χαρακτηρίζεται ὑλικά καί «ἰδεολογικά» ἀπό τήν ἀδιαφορία καί τόν πιό ἀποπνιχτικό ἐφησυχασμό), ἐνσωματώνοντας μόνον ἀν-

τικείμενα πού ἀνήκουν στήν κατηγορία τοῦ παιχνιδιοῦ καί δίνοντάς τους ὅσο περισσότερο νόημα γίνεται. Ἔτσι ἡ σειρά αὐτή ξαναγυρνᾶ κατά κάποιο τρόπο στή ζωγραφική τῶν μαχῶν, διορθώνοντας ὅπως θέλουμε τήν ἱστορία τῶν ἐξεγέρσεων – μιά ἱστορία πού ἀκόμα δέν ἔχει πάρει τέλος. Ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, τά πρῶτα βήματα γιά τό μετασχηματισμό τοῦ κόσμου, θά πρέπει νά γίνονται πάντοτε μέ τήν ἐμφάνιση ἑνός νεοϊρρεαλισμοῦ. Ἐλπίζουμε ὅτι τόσο οἱ ἀστεῖες ὅσο κι οἱ σοβαρές ἐκδηλώσεις μας θά βοηθήσουν νά γίνει σαφής ἡ θέση μας γιά τίς σημερινές σχέσεις τέχνης-κοινωνίας.

6 Δεκεμβρίου 1963
Γιά τήν καταστασιακή Διεθνή:
P. Βανεγκέμ, P. Βιενέ, Z.B. Μάρτιν, Γ. Στρίγμπος.

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ἐπειδή σέ κανέναν καταστασιακό δέν ἀρέσουν οἱ κῆποι τοῦ Παλαί Ρουαγιάλ τόσο ὥστε νά κάνει ἐκεῖ τόν περίπατό του καθημερινά ἀπό τίς 12 ὡς τίς 1, οἱ ἐκδότες, μαικῆνες, κινηματογραφικοί παραγωγοί κ.λπ., κ.λπ. μποροῦν νά μᾶς συναντήσουν μόνον ἄν γράψουν στήν Τ.Θ. (...) στό Παρίσι. Οἱ προθέσεις δέν μᾶς ἀπασχολοῦν, εἴτε εἶναι ἡ πλήξη, εἴτε ἡ ἐπιδίωξη τοῦ ὑπερκέρδους πού φέρνουν μερικές ἔξυπνες ἐπενδύσεις. Τό μόνο πού πρέπει νά ξέρετε εἶναι ὅτι σέ καμμιά περίπτωση δέν πρόκειται νά συζητήσουμε τό περιεχόμενο (ἤ τή μορφή) τῶν βιβλίων, τῶν ἐπιθεωρήσεων, τῶν ταινιῶν ἤ τῶν κάθε λογῆς ἔργων μας, πού ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία τους μόνο στήν Κ.Δ. ἔχει νά δώσει λογαριασμό.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

τεύχος 10 – Μάρτιος
διευθυντής: Ντεμπόρ

Συντακτική ἐπιτροπή:
Ραούλ Βανεγκέμ, Μουσταφά Καγιάτι (Mustapha Khayati), Γ.Β. Μάρτιν, Μισέλ Μπερνστάιν, Τεό Φρεύ (Théo Frey).

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν' ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ καί νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΚΑΙ Η ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΑΜΑΤΙΚΗΣ – ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ἀπό τίς 13 ὡς τίς 16 Αὐγούστου τοῦ 1965 ὁ μαῦρος πληθυσμός τοῦ Λός Ἄντζελες ξεσηκώθηκε. Ἕνα ἐπεισόδιο ἀνάμεσα σέ τροχονόμους καί διαβάτες ἐξελίχτηκε σέ αὐθόρμητες συγκρούσεις δύο ἡμερῶν. Οἱ αὐξανόμενες ἐνισχύσεις τῶν δυνάμεων τῆς τάξης δέν κατόρθωσαν νά ξαναπάρουν τόν ἔλεγχο τοῦ δρόμου. Τήν τρίτη μέρα οἱ Μαῦροι πῆραν τά ὅπλα λεηλατώντας τά γύρω ὁπλοπωλεῖα κι ἔτσι μπόρεσαν νά πυροβολήσουν ὡς καί τά ἐλικόπτερα τῆς ἀστυνομίας. Χιλιάδες στρατιῶτες κι ἀστυνομικοί – ἡ στρατιωτική δύναμη μιᾶς μεραρχίας πεζικάριων μέ τήν ὑποστήριξη ἁρμάτων μάχης – χρειάστηκε τελικά νά ριχτοῦν στή μάχη γιά νά κυκλώσουν τήν ἐξέγερση μέσα στή συνοικία Γουάτς (Watts) καί τέλος νά τήν ξανακερδίσουν ἔπειτα ἀπό πάμπολλες ὁδομαχίες πολλῶν ἡμερῶν. Οἱ ἐξεγερμένοι ἐπιδόθηκαν στή γενικευμένη λεηλασία καί τόν ἐμπρησμό τῶν καταστημάτων. Σύμφωνα μέ τίς ἐπίσημες ἀνακοινώσεις ὑπῆρξαν 32 νεκροί, ἀπό τούς ὁποίους 27 Μαῦροι, πάνω ἀπό 800 τραυματίες καί 3000 συλλήψεις.

Οἱ ἀντιδράσεις,ἀπ' ὅπου κι ἄν προέρχονταν, ἀπόκτησαν ἐκείνη τή σαφήνεια πού μόνο τό ἐπαναστατικό γεγονός – ὄντας τό ἴδιο μιά ἔμπρακτη ἀποσαφήνιση τῶν ὑπαρχόντων προβλημάτων – ἔχει πάντοτε τό προνόμιο νά προσδίνει στίς διάφορες ἀποχρώσεις τῆς σκέψης τῶν ἀντιπάλων του. Ὁ ἀρχηγός τῆς ἀστυνομίας Γουίλλιαμ Πάρκερ ἀρνήθηκε κάθε μεσολάβηση πού τοῦ πρότειναν οἱ μεγάλες μαῦρες ὀργανώσεις, δηλώνοντας πολύ σωστά ὅτι «αὐτοί οἱ ἐξεγερμένοι δέν ἔχουν ἀρχηγούς». Καί βέβαια ἀφοῦ οἱ Μαῦροι δέν εἶχαν πιά ἀρχηγούς εἶχε ἔρθει ἡ στιγμή τῆς ἀλήθειας γιά κάθε στρατόπεδο. Τί περίμενε ἄλλωστε αὐτήν τή στιγμή ἕνας ἀπ' αὐτούς τούς ἄνεργους πιά ἀρχηγούς, ὁ Ρόυ Γουίλκινς, γενικός γραμματέας τῆς *Ἐθνικῆς Ἕνωσης γιά τήν Προώθηση τοῦ Ἔγχρωμου Πληθυσμοῦ;* Δήλωνε ὅτι οἱ ἐξεγερμένοι

«ἔπρεπε νά κατασταλοῦν μέ κάθε ἀναγκαία δύναμη». Κι ὁ καρδινάλιος τοῦ Λός Ἄντζελες, Μάκ Ἰντάιρ, πού διαμαρτυρόταν ἔντονα, δέν διαμαρτυρόταν γιά τή βιαιότητα τῆς καταστολῆς ὅπως θά περίμενε κανείς τώρα πού ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία ἐκσυγχρονίζει τήν εἰκόνα της. Ἀντίθετα διαμαρτυρόταν ἀναστατωμένος γιά «μιά προσχεδιασμένη ἐξέγερση ἐναντίον τῶν δικαιωμάτων τοῦ πλησίον, ἐναντίον τοῦ σεβασμοῦ τοῦ νόμου καί τῆς διατήρησης τῆς τάξης» καί καλοῦσε τούς καθολικούς ν' ἀντιταχτοῦν στή λεηλασία, σ' «αὐτές τίς χωρίς προφανή αἴτια βιαιότητες». Ὅσοι πάλι κατάφεραν νά δοῦν τά «προφανῆ αἴτια» τῆς ὀργῆς τῶν Μαύρων τοῦ Λός Ἄντζελες – χωρίς ὅμως νά βλέπουν τό πραγματικό αἴτιο –, ὅλοι αὐτοί οἱ στοχαστές κι οἱ «ὑπεύθυνοι» τῆς παγκόσμιας Ἀριστερᾶς καί τῆς ἀνυπαρξίας της, θρήνησαν γιά τήν ἀνευθυνότητα, τήν ἀταξία, τή λεηλασία καί κυρίως τό γεγονός ὅτι πρωτολεηλατήθηκαν τά καταστήματα οἰνοπνευματωδῶν καί ὅπλων· κι ἔκλαψαν γιά τίς 2000 καταμετρημένες ἑστίες πυρκαγιᾶς, μέ τίς ὁποῖες οἱ μπουρλοτιέρηδες τοῦ Γουάτς φώτισαν τή μάχη τους καί τή γιορτή τους.

Ποιός λοιπόν ὑπερασπίστηκε τούς ἐξεγερμένους τοῦ Λός Ἄντζελες ὅπως πραγματικά τό ἀξίζαν; Ἐμεῖς θά τό κάνουμε. Ἄς ἀφήσουμε τούς οἰκονομολόγους νά κλαῖνε τά 27 ἑκατομμύρια χαμένα δολλάρια, τούς πολεοδόμους νά ὀδύρονται πάνω στίς στάχτες ἑνός ἀπό τά πιό ὡραῖα τους σουπερμάρκετς καί τόν Μάκ Ἰντάιρ νά θρηνεῖ τό βοηθό σερίφη πού σκοτώθηκε. Ἄς ἀφήσουμε τούς κοινωνιολόγους νά τραβᾶν τά μαλλιά τους μέ τόν παραλογισμό καί τό μεθύσι πού ἐπικράτησε σ' αὐτήν τήν ἐξέγερση. Ὁ ρόλος ἑνός ἐπαναστατικοῦ ἔντυπου εἶναι ὄχι μόνο νά δώσει δίκιο στούς ἐξεγερμένους τοῦ Λός Ἄντζελες, ἀλλά καί νά συνεισφέρει στό νά τούς δώσει τούς λόγους τῆς ἐξέγερσής τους, νά ἐξηγήσει θεωρητικά τήν ἀλήθεια πού ἀναζητᾶ ἡ πράξη τους.

Στό *Μήνυμα πρός τούς ἐπαναστάτες τῆς Ἀλγερίας καί ὅλων τῶν χωρῶν* – πού δημοσιεύτηκε στό Ἀλγέρι τόν Ἰούλιο τοῦ 1965 μετά τό πραξικόπημα τοῦ Μπουμεντιέν κι ἐξέθετε στούς ἀλγερινούς καί στούς ἐπαναστάτες ὅλου τοῦ κόσμου τήν κατάσταση στήν Ἀλγερία καί στόν ὑπόλοιπο κόσμο ὡς σύνολο, – οἱ καταστασιακοί ἀναφέρθηκαν ἀνάμεσα στά παραδείγματά τους καί στό κίνημα τῶν ἀμερικάνων Μαύρων πού «ἄν καταφέρει νά ἐκδηλωθεῖ μέ συνέπεια» θά ξεσκεπάσει τίς ἀντιφάσεις τοῦ πιό προηγμένου καπιταλισμοῦ. Πέντε βδομάδες ἀργότερα αὐτή ἡ συνέπεια ἐκδηλώθηκε στούς δρόμους. Ἡ θεωρητική κριτική τῶν

πιό μοντέρνων ἐκδηλώσεων τῆς σύγχρονης κοινωνίας καί ἡ ἔμπρακτη κριτική αὐτῆς τῆς κοινωνίας ὑπάρχουν κιόλας. Ἐξακολουθοῦν νά ' ναι διαχωρισμένες, ἀλλά εἶναι σίγουρο πώς ἔχουν προχωρήσει πρός τίς ἴδιες πραγματικότητες καί μιλοῦν γιά τό ἴδιο πράγμα. Αὐτές οἱ δυό κριτικές ἐξηγοῦνται ἀμοιβαῖα καί δέ μποροῦμε νά ἐξηγήσουμε τή μιά χωρίς νά ἐξηγήσουμε τήν ἄλλη. Ἡ θεωρία τῆς ἐπιβίωσης καί τοῦ θεάματος διαφωτίζεται κι ἐπαληθεύεται ἀπ' αὐτές τίς πράξεις πού ἡ ἀμερικάνικη ψεύτικη συνείδηση δέ μπορεῖ νά ἐξηγήσει. Καί κάποια μέρα θά φωτίσει μέ τή σειρά της αὐτές τίς πράξεις. Μέχρι σήμερα οἱ διαδηλώσεις τῶν Μαύρων γιά τά «δικαιώματα τοῦ πολίτη» εἶχαν συγκρατηθεῖ ἀπό τούς ἀρχηγούς τους σέ μιά νομιμότητα, πού ἀνεχόταν τίς χειρότερες βιαιότητες τῶν δυνάμεων τῆς τάξης καί τῶν ρατσιστῶν (ὅπως γιά παράδειγμα τόν περασμένο Μάρτιο στήν Ἀλαμπάμα κατά τή διάρκεια τῆς πορείας στό Μοντγκόμερυ). Ἀκόμα καί μετά ἀπ' αὐτό τό σκάνδαλο, μιά διακριτική συνεννόηση τῆς ὁμοσπονδιακῆς κυβέρνησης, τοῦ κυβερνήτη Γουάλλας μέ τόν πάστορα Κίνγκ, εἶχε ὁδηγήσει τούς διαδηλωτές τῆς Σέλμα, στίς 10 Μαρτίου, νά ὑποχωρήσουν μπροστά στήν πρώτη πρόσκληση τῶν Ἀρχῶν νά διαλυθοῦν, μέ ἀποτέλεσμα νά καταλήξουν περήφανα στίς προσευχές! Ἡ σύγκρουση πού περίμενε τότε τό πλῆθος δέν ἦταν παρά τό θέαμα μιᾶς πραγματοποιήσιμης σύγκρουσης. Τήν ἴδια στιγμή ἡ μή βία εἶχε φτάσει τό γελοῖο ὅριο τοῦ θάρρους της: νά ἐκτίθεσαι στά χτυπήματα τοῦ ἐχθροῦ καί ν' ἀνυψώνεις ἔπειτα τό ἠθικό σου μεγαλεῖο, ὥστε νά τοῦ στερήσεις τήν ἀναγκαιότητα νά ξαναχρησιμοποιήσει τή δύναμή του. Ἀλλά τό βασικό δεδομένο εἶναι ὅτι τό κίνημα γιά τά δικαιώματα τοῦ πολίτη, χρησιμοποιώντας νόμιμα μέσα, δέν μποροῦσε νά θέσει παρά νόμιμα προβλήματα. Εἶναι λογικό νά ἐπικαλεῖσαι νόμιμα τό νόμο. Τό ἀνορθολογικό εἶναι νά ζητιανεύεις νόμιμα μπροστά στήν προφανή παρανομία, λές κι αὐτή ἡ παρανομία δέν εἶναι παρά ἕνας παραλογισμός πού θά διαλυθεῖ μόλις τόν δείξεις μέ τό δάχτυλο. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ αἰσχρά ὁρατή ἐπιφανειακή παρανομία, πού ἀκόμα ἀσκεῖται σέ βάρος τῶν Μαύρων σέ πολλές πολιτεῖες τῶν Η.Π.Α., ἔχει τίς ρίζες της σέ μιά οἰκονομικοκοινωνική ἀντίφαση πού δέν εἶναι τῆς ἁρμοδιότητας τῶν σημερινῶν νόμων. Εἶναι ἐπίσης φανερό ὅτι κανένας μελλοντικός δικαστικός, τυπικός νόμος δέ θά μπορέσει νά τή θίξει στό παραμικρό ἐνάντια στούς πιό θεμελιώδεις νόμους τῆς κοινωνίας στήν ὁποία οἱ ἀμερικάνοι Μαῦροι τολμοῦν τελικά νά διεκδικοῦν τό δικαίωμα τῆς

ζωῆς. Αὐτό πού στ' ἀλήθεια θέλουν οἱ ἀμερικάνοι Μαῦροι εἶναι ἡ ὁλοκληρωτική ἀνατροπή αὐτῆς τῆς κοινωνίας ἤ τίποτα, καί τό πρόβλημα τῆς ἀναγκαίας ἀνατροπῆς ξεπροβάλλει ἀπό μόνο του μόλις οἱ Μαῦροι καταλήγουν στά ἀνατρεπτικά μέσα. Ἀλλά ἡ χρησιμοποίηση τέτοιων μέσων ξεπροβάλλει στήν καθημερινή τους ζωή σάν κάτι τό τυχαῖο ἀλλά κι ἐντελῶς δικαιολογημένο ἀντικειμενικά. Τό πρωταρχικό ζήτημα πού βάζει στούς Μαύρους ἡ καθημερινή τους ζωή δέν εἶναι ἡ κρίση τοῦ στάτους τῶν Μαύρων τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλά ἡ κρίση τοῦ στάτους τῆς ἴδιας τῆς Ἀμερικῆς. Στήν ἐξέγερση τοῦ Γουάτς δέν εἴχαμε μιά φυλετική σύγκρουση: οἱ Μαῦροι δέν ἐπιτέθηκαν στούς Λευκούς πού βρέθηκαν στό δρόμο τους· χτύπησαν μόνον τούς λευκούς ἀστυνομικούς. Ἄλλωστε ἡ μαύρη κοινότητα δέν ἀγκάλιασε οὔτε τούς μαύρους καταστηματάρχες οὔτε τούς μαύρους αὐτοκινητιστές. Ὁ ἴδιος ὁ Λοῦθερ Κίνγκ ἀναγκάστηκε νά ὁμολογήσει ὅτι τά ὅρια τῆς εἰδικότητάς του εἶχαν ξεπεραστεῖ, δηλώνοντας τόν Ὀκτώβριο στό Παρίσι ὅτι «δέν ἦταν συγκρούσεις φυλετικές ἀλλά ταξικές».

Ἡ ἐξέγερση στό Λός Ἄντζελες εἶναι μιά ἐξέγερση ἐνάντια στό ἐμπόρευμα, ἐνάντια στόν κόσμο τοῦ ἐμπορεύματος καί τοῦ ἐργαζόμενου-καταναλωτῆ πού εἶναι ἱεραρχικά ὑποταγμένος στά μέτρα τοῦ ἐμπορεύματος. Οἱ Μαῦροι τοῦ Λός Ἄντζελες παίρνουν κατά λέξη τήν προπαγάνδα τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ, τή διαφήμηση τῆς ἀφθονίας, ὅπως καί οἱ συμμορίες τῶν νεαρῶν ἀλητῶν ὅλων τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν ἀλλά πιό ριζικά, ἐφόσον μέ τούς Μαύρους αὐτό γίνεται στήν κλίμακα μιᾶς τάξης πού συνολικά δέν ἔχει μέλλον, μιᾶς μερίδας τοῦ προλεταριάτου πού δέν μπορεῖ νά πιστέψει σέ σημαντικές εὐκαιρίες γιά προαγωγή κι ἐνσωμάτωση. Θέλουν εὐθύς ἀμέσως ὅλα ὅσα τούς δείχνουν καί εἶναι διαθέσιμα μέ ἀφηρημένο τρόπο, ἐπειδή θέλουν νά τά χρησιμοποιήσουν. Γι' αὐτό καί ἀρκοῦνται στήν ἀνταλλακτική ἀξία, τήν ἐμπορευματική πραγματικότητα πού ἔχει ἐπιλέξει τά πάντα καί εἶναι τό καλούπι, τό κίνητρο καί ὁ τελικός σκοπός. Κλέβοντας καί χαρίζοντας ξαναβρίσκουν μιά χρήση πού διαψεύδει αὐτομάτως τόν καταπιεστικό ὀρθολογισμό τοῦ ἐμπορεύματος καί ξεσκεπάζει τίς σχέσεις του καί τήν ἴδια του τήν κατασκευή ὡς αὐθαίρετες καί μή ἀναγκαῖες. Ἡ λεηλασία τῆς συνοικίας τοῦ Γουάτς ἐκδήλωνε τήν πιό συνοπτική πραγμάτωση τοῦ νόθου συνθήματος «Στόν καθένα σύμφωνα μέ τίς ψεύτικες ἀνάγκες του», τίς ἀνάγκες πού καθορίζει καί παράγει αὐτό

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ *(Σουπερμάρκετ στό Λός Ἄντζελες, Αὔγουστος 1965)*

Ἡ Ἀμερική ἔσκυψε μονομιᾶς πάνω σ' αὐτήν τήν καινούργια πληγή. Ἐδῶ καί πολλούς μῆνες κοινωνιολόγοι, πολιτικοί, ψυχολόγοι, οἰκονομολόγοι καί κάθε λογῆς εἰδικοί μετροῦν τό βάθος της (...) Δέν εἶναι «συνοικία» μέ τήν καθαυτό ἔννοια τοῦ ὅρου ἀλλά μιά ἀπελπιστικά ἀπέραντη καί μονότονη πεδιάδα(...), «ἡ Ἀμερική τοῦ ἑνός ὀρόφου» σ' ὅλη της τήν ἔκταση, ὅ,τι χειρότερο μπορεῖ νά συναντήσει κανείς στό ἀμερικάνικο τοπίο μέ τά σπίτια μέ τήν ἐπίπεδη στέγη, τίς μπουτίκ πού πουλᾶν ὅλες τά ἴδια, τά «χάμπουργκερ» τοῦ δρόμου, τά βενζινάδικα, ὅλα βουλιαγμένα στή φτώχια καί στή βρώμα (...) Κι ἐνῶ ἡ κυκλοφορία τῶν αὐτοκινήτων εἶναι ἀραιότερη ἀπό παντοῦ, ἡ κυκλοφορία τῶν πεζῶν εἶναι ἐξίσου χαμηλή.... τόσο διασκορπισμένα μοιάζουν τά σπίτια κι οἱ ἀποστάσεις τρομακτικές (...) Τό πέρασμα τῶν Λευκῶν τραβάει ὅλα τά βλέμματα, βλέμματα στά ὁποῖα διαβάζεις ἄν ὄχι τό μίσος ὁπωσδήποτε τό σαρκασμό. «Πάλι αὐτοί οἱ ἐρευνητές καί κοινωνιολόγοι πού ἔρχονται νά ψάξουν ἐξηγήσεις ἀντί νά μᾶς δώσουν δουλειά», ἀκοῦς νά λένε συχνά. Ὅσο γιά τά σπίτια, μπορεῖ νά βελτιωθοῦν ὑλικά ἀλλά δέν ξέρουμε πῶς θά μπορέσουν νά ἐμποδίσουν τή μαζική φυγή τῶν Λευκῶν ἀπό τή συνοικία μόλις ἀρχίσουν νά ἐγκαθίστανται οἱ Μαῦροι. Ἔτσι οἱ Μαῦροι θά ἐξακολουθοῦν νά νοιώθουν ἐγκαταλειμένοι καί ἰδιαίτερα σέ μιά τόσο ἀχανή πόλη ὅπως τό Λός Ἄντζελες, μιά πόλη χωρίς κέντρο, χωρίς ἀνθρώπους στό δρόμο γιά ν' ἀνακατευτεῖς μαζί τους, μιά πόλη ὅπου οἱ Λευκοί βλέπουν τούς ὁμοίους τους μόνο μέσ' ἀπό τά τζάμια τῶν αὐτοκινήτων τους (...) Ὅταν ὁ πάστορας Μάρτιν Λοῦθερ Κίνγκ μιλοῦσε στό Γουάτς λίγες μέρες ἀργότερα, καλώντας τούς ἔγχρωμους ἀδερφούς του νά «δώσουν τά χέρια», κάποιος μέσ' ἀπ' τό πλῆθος φώναξε: «Γιά νά βάλουμε φωτιές ...». Εἶναι ἐλπιδοφόρο νά βλέπεις λίγο πιό πέρα ἀπό τό Γουάτς τίς συνοικίες τῆς «μέσης τάξης», ὅπου οἱ Μαῦροι τῆς νέας ἀστικῆς τάξης κόβουν τό γκαζόν τους μπροστά στ' ἄνετα σπίτια τους.

Μισέλ Ταύ, Le Monde 3/11/65

τό οἰκονομικό σύστημα πού ἀπορρίπτει ἡ λεηλασία. Ὡστόσο, οἱ ἀμερικάνοι Μαῦροι παίρνουν αὐτήν τήν ἀφθονία κατά λέξη, τήν ἀγγίζουν ἄμεσα καί δέν τήν κυνηγοῦν ἀόριστα στόν ἀγώνα δρόμου πού ἐπιβάλλει ἡ ἀλλοτριωμένη ἐργασία καί ἡ ἀδιάκοπη αὔξηση τῶν πολυποίκιλων κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Γι' αὐτό καί οἱ ἀληθινές ἀνθρώπινες ἀνάγκες ἐκδηλώνονται κιόλας μέσα στή γιορτή, στό παιχνίδι, στό καταστροφικό πότλατς. Ὁ ἄνθρωπος, πού καταστρέφει ἐμπορεύματα, φανερώνει τήν ἀνωτερότητα τοῦ ἀνθρώπου πάνω στά ἐμπορεύματα. Δέν θά μένει πιά σκλάβος τῶν αὐθαίρετων μορφῶν πού ἔπλασε ἡ εἰκόνα τῆς ἀνάγκης του. Μέσα στίς φλόγες τοῦ Γουάτς πραγματοποιήθηκε τό πέρασμα ἀπό τήν κατανάλωση στήν ἀνάλωση. Τά ὑπερψυγεῖα πού κλάπηκαν ἀπό ἀνθρώπους πού στό σπίτι τους δέν ἔχουν ρεῦμα ἤ τούς τό ἔχουν κόψει, εἶναι ἡ καλύτερη εἰκόνα τοῦ ψέμματος τῆς ἀφθονίας πού ἔγινε ἀλήθεια μέσα στό παιχνίδι. Οἱ ἄνθρωποι μποροῦν ν' ἀσκήσουν κριτική καί νά μετασχηματίσουν τήν ἐμπορευματική παραγωγή μόλις πάψουν νά τήν ἀγοράζουν. Μόνον ὅταν τήν πληρώνουν μέ χρῆμα – σάν σύμβολο πού φανερώνει μιά θέση μέσα στή ἐπιβίωση – μόνο τότε τή σέβονται σάν θαυμαστό φετίχ. Ἡ κοινωνία τῆς ἀφθονίας βρίσκει τή φυσική ἀπάντησή της στή λεηλασία. Ἡ ἀφθονία της δέν εἶναι μέ κανένα τρόπο φυσική κι ἀνθρώπινη ἀφθονία· εἶναι ἀφθονία ἐμπορευμάτων. Καί ἡ λεηλασία, γκρεμίζοντας πρός στιγμήν τό ἐμπόρευμα ὡς ἐμπόρευμα, φανερώνει τό *ultima ratio* (ὕστατο ἐπιχείρημα, σ.τ.μ.) τοῦ ἐμπορεύματος: τή δύναμη, τήν ἀστυνομία καί τ' ἄλλα εἰδικευμένα ἀποσπάσματα πού μέσα στό Κράτος κατέχουν τό μονοπώλιο τῆς ἔνοπλης βίας. Τί εἶναι ὁ ἀστυνομικός; Εἶναι ὁ ἐνεργός ὑπηρέτης τοῦ ἐμπορεύματος, ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει ὁλοκληρωτικά ὑποταχτεῖ στό ἐμπόρευμα καί χάρη στή δράση του τό τάδε προϊόν τῆς ἀνθρώπινης ἐργασίας παραμένει ἐμπόρευμα. Ἡ μαγική θέληση τοῦ ἐμπορεύματος εἶναι νά πληρώνεται καί ὄχι ἁπλοϊκά ἕνα ψυγεῖο ἤ ἕνα τουφέκι, δηλαδή ἕνα τυφλό, παθητικό κι ἀναίσθητο πράγμα πού ὑποτάσσεται σ' ὁποιονδήποτε τό χρησιμοποιεῖ. Ἀπορρίπτοντας τήν ταπείνωση τῆς ἐξάρτησης τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν ἀστυνομικό, οἱ Μαῦροι ἀπορρίπτουν τήν ταπείνωση τῆς ἐξάρτησης τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τά ἐμπορεύματα. Ἡ χωρίς ἐμπορευματικό μέλλον νεολαία τοῦ Γουάτς διάλεξε μιά ἄλλη ποιότητα τοῦ παρόντος καί ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ τοῦ παρόντος ὑπῆρξε ἀναμφισβήτητη σέ τέτοιο σημεῖο ὥστε συμπαρέσυρε ὅλον τόν πληθυσμό, τίς γυναῖκες, τά παιδιά, μέχρι καί τούς κοινωνιολόγους πού βρί-

σκονταν ἐκεῖ. Μιά νεαρή μαύρη κοινωνιολόγος αὐτῆς τῆς συνοικίας, ἡ Μπόμπι Χόλλον, δήλωνε τόν Ὀκτώβριο στόν *Herald Tribune:* «Παλιά οἱ ἄνθρωποι ντρέπονταν νά ποῦν πώς εἶναι ἀπ' τό Γουάτς, τό ' λέγανε μέσ' ἀπ' τά δόντια τους. Τώρα τό λένε μέ περηφάνεια. Ἀγόρια πού πάντα φοροῦσαν πουκάμισα ἀνοιχτά ὥς τή μέση καί θά σέ λιάνιζαν στό πί καί φί, ξανάρχονταν ἐδῶ κάθε πρωί στίς ἑπτά. Ὀργάνωναν τή διανομή τῶν τροφίμων. Φυσικά δέν πρέπει νά ' χουμε αὐταπάτες, τά τρόφιμα τά εἶχαν κλέψει(...) Ὅλη αὐτή ἡ χριστιανική φλυαρία χρησιμοποιήθηκε ἐνάντια στούς Μαύρους χρόνια ὁλόκληρα. Αὐτοί οἱ ἄνθρωποι θά μποροῦσαν νά κλέβουν γιά δέκα χρόνια, χωρίς νά πάρουν πίσω οὔτε τά μισά ἀπό τά λεφτά πού τούς ἔχουν κλέψει σ' αὐτά τά μαγαζιά, τόσα χρόνια τώρα (...) Ἐγώ δέν εἶμαι παρά μιά μικρούλα μαύρη». Ἡ Μπόμπι Χόλλον πού ἀποφάσισε νά μήν πλύνει ποτέ τό αἷμα πού πότισε τά παπούτσια της μέσα στίς συμπλοκές, λέει ὅτι «τώρα ὅλος ὁ κόσμος κυττάζει τή συνοικία τοῦ Γουάτς».

Πῶς οἱ ἄνθρωποι κάνουν τήν ἱστορία, ξεκινώντας ἀπό προϋπάρχουσες συνθῆκες, ὥστε νά τούς ἀποτρέψεις νά ἐπέμβουν σ' αὐτές; Οἱ Μαῦροι τοῦ Λός Ἄντζελες εἶναι οἱ πιό καλοπληρωμένοι στίς Η.Π.Α. ἀλλά καί οἱ περισσότερο ἀποκομμένοι ἀπό τόν ὑπέρμετρο πλοῦτο πού ὑπάρχει στήν Καλλιφόρνια. Τό Χόλλυγουντ, ὁ πόλος τοῦ παγκόσμιου θεάματος, βρίσκεται ἀκριβῶς δίπλα τους. Τούς ὑπόσχονται ὅτι, ἄν κάνουν ὑπομονή, θά φτάσουν τήν ἀμερικάνικη εὐμάρεια. Μά ἐκεῖνοι βλέπουν πώς αὐτή ἡ εὐμάρεια δέν εἶναι μιά σταθερή σφαῖρα ἀλλά μιά σκάλα χωρίς τέλος. Ὅσο ἀνεβαίνουν τόσο ἀπομακρύνονται ἀπό τήν κορυφή, μιά καί βρίσκονται σέ μειονεκτική θέση ἀπό τό ξεκίνημα κιόλας, ἐπειδή εἶναι λιγότερο εἰδικευμένοι (καί συνεπῶς οἱ περισσότεροι μέσα στούς ἄνεργους) καί τέλος γιατί ἡ ἱεραρχία πού τούς συνθλίβει δέν εἶναι μόνον ἡ ἱεραρχία τῆς ἀγοραστικῆς δύναμης, ἕνα καθαρό οἰκονομικό γεγονός: εἶναι μιά οὐσιώδης κατωτερότητα, πού τούς ἐπιβάλλουν σ' ὅλες τίς ὄψεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς τά ἤθη καί οἱ προκαταλήψεις μιᾶς κοινωνίας στήν ὁποία κάθε ἀνθρώπινη δύναμη εὐθυγραμμίζεται μέ τήν ἀγοραστική δύναμη. Ἐφόσον ἡ ἀμερικάνικη κοινωνία μισεῖ καί θεωρεῖ ἐγκληματικό τόν ἀνθρώπινο πλοῦτο τῶν Μαύρων, ὁ χρηματικός πλοῦτος δέν μπορεῖ νά τούς κάνει ἀπόλυτα ἀποδεκτούς μέσα στήν ἀμερικάνικη ἀλλοτρίωση: ὁ ἀτομικός πλοῦτος θά κάνει τό Μαῦρο τό πολύ-πολύ ἕναν πλούσιο νέγρο, γιατί οἱ Μαῦροι στό σύνολό τους πρέπει ν' ἀντιπροσωπεύουν τήν φτώχια μιᾶς κοινωνίας ἱεραρχη-

μένου πλούτου. Ὅλοι οἱ παρατηρητές ἄκουσαν αὐτήν τήν κραυγή πού ζητοῦσε τήν παγκόσμια ἀναγνώριση τοῦ νοήματος τοῦ ξεσηκωμοῦ: «Εἶναι ἡ ἐπανάσταση τῶν Μαύρων καί θέλουμε νά τό μάθει ὅλος ὁ κόσμος!» «*Freedom now!, Ἐλευθερία τώρα!*», αὐτό εἶναι τό σύνθημα ὅλων τῶν ἐπαναστάσεων τῆς ἱστορίας. Ὅμως γιά πρώτη φορά ἡ κοινωνία ὀφείλει νά θεσπίσει καινούργιους νόμους γιά νά κυριαρχήσει ὄχι τήν ἀθλιότητα, ἀλλά ἀντίθετα τήν ὑλική ἀφθονία. Γιά νά κυριαρχήσει λοιπόν τήν ἀφθονία δέν ἀρκεῖ νά μετασχηματίσει τή διανομή της, ἀλλά νά ξαναπροσδιορίσει ὅλες τίς ἐπιφανειακές καί βαθύτερες τάσεις της. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο βῆμα μιᾶς τεράστιας μάχης, ἑνός ἀγώνα μ' ἀπίστευτη σημασία.

Οἱ Μαῦροι δέν εἶναι ἀπομονωμένοι στόν ἀγώνα τους: μιά καινούργια προλεταριακή συνείδηση (ἡ συνείδηση ὅτι δέν διαφεντεύεις σέ τίποτα τή δραστηριότητά σου, τή ζωή σου) ἀρχίζει ν' ἀναπτύσσεται στήν Ἀμερική, σέ στρώματα πού ἀρνιοῦνται τό σύγχρονο καπιταλισμό καί πού ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς ἄρνησης μοιάζουν στούς Μαύρους. Ἡ πρώτη φάση τοῦ ἀγώνα τῶν Μαύρων ὑπῆρξε σημάδι μιᾶς ἀμφισβήτησης πού θεριεύει. Τό Δεκέμβριο τοῦ 1964 οἱ φοιτητές τοῦ Μπέρκλεϋ, μέ τήν πείρα πού ἄντλησαν ἀπό τή συμμετοχή τους στό κίνημα γιά τά δικαιώματα τοῦ πολίτη, ἔκαναν μιά ἀπεργία πού ἀμφισβητοῦσε τή λειτουργία αὐτοῦ τοῦ «Πολυπανεπιστήμιου» τῆς Καλιφόρνια καί μέσω αὐτοῦ ὁλόκληρη τήν ὀργάνωση τῆς ἀμερικάνικης κοινωνίας καί τόν παθητικό ρόλο στόν ὁποῖο τούς προορίζει. Ἀμέσως ἀνακαλύπτουν ὅτι ἡ νεολαία ἐπιδίδεται σέ ὄργια μέ ποτά ἤ ναρκωτικά καί τήν κατηγοροῦν γιά διάλυση τῆς σεξουαλικῆς ἠθικῆς, ὅπως ἀκριβῶς κατηγοροῦσαν καί τούς Μαύρους. Μετά ἀπό ἐκείνη τήν πρώτη κινητοποίηση, ἡ ἴδια γενιά φοιτητῶν ἐφεῦρε μιά πρώτη μορφή ἀγώνα ἐνάντια στό κυρίαρχο θέαμα, τό ***teach in***, μιά μορφή πού ξαναχρησιμοποιήθηκε στή Μεγάλη Βρεταννία στίς 20 Ὀκτωβρίου, στό Πανεπιστήμιο τοῦ Ἐδιμβούργου μέ ἀφορμή τήν κρίση τῆς Ροδεσίας. Πρωτόγονη ἀσφαλῶς καί ὄχι καθαρή, αὐτή ἡ μορφή εἶναι ἡ στιγμή τῆς συζήτησης τῶν προβλημάτων πού ἀρνιέται νά κλειστεῖ σέ χρονικά ὅρια (ἀκαδημαϊκά) καί συνεπῶς, θέλει νά φτάσει μέχρι τό τέλος – πού φυσικά δέν εἶναι ἄλλο ἀπό τήν πρακτική δραστηριότητα. Τόν Ὀκτώβριο δεκάδες χιλιάδων διαδήλωναν στούς δρόμους τῆς Νέας Ὑόρκης καί τοῦ Μπέρκλεϋ ἐνάντια στόν πόλεμο τοῦ Βιετνάμ, ἑνώνοντας τίς φωνές τους μέ τίς φωνές τῶν ἐξεγερμένων τοῦ Γουάτς: «Ἔξω ἀπό τή συνοικία μας

καί τό Βιετνάμ!». Οί Λευκοί πού ριζοσπαστικοποιοῦνται ξεπέρασαν τό περίφημο ὅριο τῆς νομιμότητας: δίνουν «μαθήματα» γιά νά μάθουν νά ἐξαπατοῦν τά Ἀναθεωρητικά Συμβούλια (*Le Monde*, 19/10/65), καῖνε τά στρατιωτικά φυλλάδιά τους μπροστά στήν τηλεόραση. Μέσα στήν κοινωνία τῆς ἀφθονίας ἐκφράζεται ἡ ἀπέχθεια γι' αὐτήν τήν ἀφθονία καί τήν τιμή της. Τό θέαμα ἀμαυρώνεται ἀπό τήν αὐτόνομη δραστηριότητα ἑνός προηγμένου στρώματος πού ἀρνεῖται τίς ἀξίες του. Τό κλασικό προλεταριάτο, στό μέτρο ἀκριβῶς πού κατόρθωσαν προσωρινά νά τό ἐνσωματώσουν στό καπιταλιστικό σύστημα, δέν εἶχε ἐνσωματώσει τούς Μαύρους (μέχρι τό 1959 πολλά συνδικάτα τοῦ Λός Ἄντζελες δέ δέχονταν Μαύρους). Τώρα λοιπόν οἱ Μαῦροι εἶναι ὁ πόλος ἑνοποίησης ὅλων ὅσων ἀρνοῦνται τή λογική αὐτῆς τῆς ἐνσωμάτωσης στόν καπιταλισμό, εἶναι ἡ ἀναγκαία συνθήκη κάθε ὑπόσχεσης γιά ἐνσωμάτωση. Ἀλλά ἡ ὑλική εὐημερία δέ θά εἶναι ποτέ ἀρκετά ἀπολαυστική γιά νά ἱκανοποιήσει ὅσους ἀναζητοῦν αὐτό πού δέν ὑπάρχει στήν ἀγορά, αὐτό ἀκριβῶς πού ἡ ἀγορά ἐξολοθρεύει. Τό ἐπίπεδο στό ὁποῖο ἔχει φτάσει ἡ τεχνολογία τῶν πιό προνομιούχων, γίνεται μιά ἀδικία πού μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ πολύ πιό εὔκολα ἀπό τήν οὐσιώδη ἀδικία τῆς πραγμοποίησης. Ἡ ἐξέγερση τοῦ Λός Ἄντζελες εἶναι ἡ πρώτη στήν ἱστορία πού ἀναζήτησε τά δίκαιά της στήν ἔλλειψη κλιματισμένου ἀέρα κατά τή διάρκεια ἑνός κύματος καύσωνος.

Οἱ Μαῦροι ἔχουν στήν Ἀμερική τό δικό τους θέαμα, τόν Τύπο τους, τίς ἐπιθεωρήσεις τους καί τίς ἔγχρωμες βεντέττες τους. Ἀλλά τό ἀναγνωρίζουν καί τό ἀπορρίπτουν σάν ἀπατηλό θέαμα, σάν ἔκφραση τῆς ταπείνωσής τους, γιατί βλέπουν πώς εἶναι *μειοψηφικό*, ἁπλό παράρτημα ἑνός γενικοῦ θεάματος. Ἀναγνωρίζουν ὅτι αὐτό τό θέαμα τῆς ἐπιθυμητῆς κατανάλωσης πού προορίζεται γι' αὐτούς δέν εἶναι παρά μιά ἀποικία τοῦ θεάματος τῶν Λευκῶν. Ἔτσι βλέπουν πιό γρήγορα τό ψέμα ὁλόκληρου τοῦ οἰκονομικοπολιτιστικοῦ θεάματος. Θέλοντας νά συμμετάσχουν πραγματικά κι εὐθύς ἀμέσως στήν ἀφθονία – πού ἀποτελεῖ ἐπίσημη ἀξία κάθε ἀμερικάνου –, ζητοῦν τήν ἰσότιμη πραγμάτωση τοῦ θεάματος καί τῆς καθημερινῆς ζωῆς στήν Ἀμερική, ζητοῦν νά δοκιμαστοῦν στήν πράξη οἱ μισοουράνιες-μισογήινες ἀξίες αὐτοῦ τοῦ θεάματος. Ἀλλά ἡ οὐσία αὐτοῦ τοῦ θεάματος εἶναι νά μήν πραγματώνεται ἄμεσα ἤ ἰσότιμα οὔτε καί γιά τούς Λευκούς (οἱ Μαῦροι χρησιμεύουν ἁπλῶς σάν τέλεια θεαματική ἐγγύηση αὐτῆς τῆς διεγερτικῆς ἀνισότητας στό κυνηγητό τῆς ἀφθονίας). Ἀπαιτώντας νά

πάρουν κατά γράμμα τό καπιταλιστικό θέαμα, οί Μαῦροι ἀπορρίπτουν κιόλας τό ἴδιο τό θέαμα. Τό θέαμα εἶναι ἕνα ναρκωτικό γιά σκλάβους. Δέν πρέπει νά τό παίρνουν κατά γράμμα ἀλλά νά τό ἀκολουθοῦν μέ μιά ἀπειροελάχιστη καθυστέρηση (χωρίς αὐτήν τήν καθυστέρηση ὁ φενακισμός ἔρχεται στήν ἐπιφάνεια). Πράγματι σήμερα στίς Η.Π.Α. οἱ Λευκοί εἶναι οἱ σκλάβοι τοῦ ἐμπορεύματος καί οἱ Μαῦροι οἱ ἀρνητές του. Οἱ Μαῦροι θέλουν *περισσότερα ἀπό τούς Λευκούς:* νά ποιά εἶναι ἡ καρδιά ἑνός προβλήματος πού θά παραμείνει ἄλυτο ἤ θά λυθεῖ μόνο μέ τή διάλυση αὐτῆς τῆς λευκῆς κοινωνίας. Οἱ Λευκοί πού θέλουν νά βγοῦν ἀπό τή δικιά τους σκλαβιά, ὀφείλουν πρῶτα πρῶτα νά ταχθοῦν μέ τό μέρος τῆς ἐξέγερσης τῶν Μαύρων, ἀντιμετωπίζοντάς την ὄχι ὡς φυλετική ἐκδήλωση ἀλλά ὡς καθολική ἄρνηση τοῦ ἐμπορεύματος καί τελικά τοῦ Κράτους. Ἡ οἰκονομική καί ψυχολογική ἀπόσταση τῶν Μαύρων ἀπό τούς Λευκούς, τούς ἐπιτρέπει νά δοῦν τί εἶναι ὁ λευκός καταναλωτής· καί ἡ δίκαια περιφρόνηση πού τρέφουν γιά τόν Λευκό γίνεται περιφρόνηση γιά κάθε παθητικό καταναλωτή. Ὅσοι Λευκοί ἀπορρίπτουν αὐτόν τό ρόλο δέν ἔχουν ἐλπίδες παρά μόνον ἄν ἑνοποιοῦν ὅλο καί περισσότερο τόν ἀγώνα τους μέ τόν ἀγώνα τῶν Μαύρων, βρίσκοντας μόνοι τους καί ὑποστηρίζοντας μέχρι τά ἄκρα τούς συνεκτικούς λόγους αὐτοῦ τοῦ ἀγώνα. Ἄν μπροστά στήν ριζοσπαστικοποίηση τοῦ ἀγώνα ἡ συμμαχία τους διασπαστεῖ, μοιραῖα θ' ἀναπτυχθεῖ ἕνας μαῦρος ἐθνικισμός, πού θά καταδίκαζε τήν κάθε πλευρά σέ μιά σύγκρουση σύμφωνα μέ τά πιό παλιά μοντέλα τῆς κυρίαρχης κοινωνίας. Ὅταν ἡ παραίτηση εἶναι ἀδύνατο νά διαρκέσει, ἡ ἄλλη ὄψη τῆς σημερινῆς ἐναλλαγῆς εἶναι μιά σειρά ἀμοιβαίων ἐκκαθαρίσεων.

Οἱ προσπάθειες γιά δημιουργία ἑνός μαύρου ἐθνικισμοῦ (φιλοαφρικάνικου ἤ πού ζητᾶ τήν ἵδρυση χωριστοῦ κράτους) εἶναι ὄνειρα πού δέν μποροῦν ν' ἀνταποκριθοῦν στήν πραγματική καταπίεση. Οἱ ἀμερικάνοι Μαῦροι δέν ἔχουν πατρίδα. Στήν Ἀμερική *βρίσκονται στήν πατρίδα τους, ἀλλοτριωμένοι* ὅσο κι οἱ ἄλλοι ἀμερικάνοι μέ τή διαφορά ὅτι αὐτοί ἔχουν ἐπίγνωση τῆς κατάστασής τους. Γι' αὐτό δέν εἶναι ὁ καθυστερημένος ἀλλά ὁ πιό προηγούμενος τομέας τῆς ἀμερικάνικης κοινωνίας. Εἶναι ἡ ἔμπρακτη ἄρνηση, «ἡ κακή πλευρά ἀπό τήν ὁποία γεννιέται τό κίνημα πού κάνει τήν ἱστορία μέ τόν ἀγώνα του» (*Ἡ ἀθλιότητα τῆς Φιλοσοφία*). Καί δέν ὑπάρχει Ἀφρική γι' αὐτήν.

Οἱ ἀμερικάνοι Μαῦροι εἶναι προϊόν τῆς σύγχρονης βιομηχανίας ὅπως ἡ ἠλεκτρονική, ἡ διαφήμιση ἤ τό κύκλοτρον. Φέρνουν τίς ἀντι-

φάσεις της. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού ὁ θεαματικός παράδεισος ὀφείλει καί νά ἐνσωματώσει καί ν' ἀπορρίψει. Γι' αὐτό ὁ ἀνταγωνισμός ἀνάμεσα στό θέαμα καί στή δραστηριότητα τῶν ἀνθρώπων γίνεται ὁλοφάνερος σ' αὐτούς. Τό θέαμα εἶναι *καθολικό* (universel) ὅπως καί τό ἐμπόρευμα. Ἐπειδή ὅπως ὁ κόσμος τοῦ ἐμπορεύματος θεμελιώνεται σέ μιά ταξική ἀντίθεση, τό ἐμπόρευμα εἶναι ἱεραρχικό. Τό ἐμπόρευμα – ἄρα καί τό θέαμα πού μορφώνει τόν κόσμο τοῦ ἐμπορεύματος – εἶναι ὑποχρεωμένο νά εἶναι ταυτόχρονα καθολικό καί ἱεραρχικό. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι μιά καθολική ἱεράρχηση. Ἐπειδή ὅμως αὐτή ἡ ἱεράρχηση πρέπει νά παραμένει ἀνομολόγητη, μεταφράζεται σέ ἀνομολόγητες (ἐξαιτίας τοῦ ἀνορθολογισμοῦ τους) ἀξίες μέσα σ' ἕναν κόσμο τῆς *ἐκλογίκευσης χωρίς λογική*. Αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἱεράρχηση δημιουργεῖ παντοῦ ρατσισμούς: πρόσφατα ἡ Ἀγγλία τοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος περιόρισε τή μετανάστευση τῶν ἐγχρώμων, ἐνῶ οἱ προηγμένες βιομηχανικές χῶρες τῆς Εὐρώπης ξαναγίνονται ρατσιστικές, εἰσάγοντας τό ὑποπρολεταριάτο τους ἀπό τίς μεσογειακές χῶρες (κι ἔτσι ἐκμεταλλεύονται στό ἔδαφός τους ἐκείνους πού ἄλλοτε ἐκμεταλλεύονταν στίς ἀποικίες τους). Οὔτε ἡ Ρωσία ἔπαψε νά ' ναι ἀντισημητική, ἐφόσον δέν ἔπαψε νά ' ναι μιά ἱεραρχική κοινωνία στήν ὁποία ἡ ἐργασία πρέπει νά πουλιέται σάν ἐμπόρευμα. Μέ τό ἐμπόρευμα ἡ ἱεραρχία ἀναπαράγεται πάντοτε μέ καινούργιες μορφές καί ἐξαπλώνεται – εἴτε ἀνάμεσα στόν ἡγέτη τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος καί τούς ἐργαζόμενους, εἴτε μεταξύ τῶν ἰδιοκτητῶν δύο τεχνητά διακρινόμενων μοντέλων αὐτοκινήτων. Νά ποιό εἶναι τό προπατορικό ἁμάρτημα τοῦ ἐμπορευματικοῦ ἀνορθολογισμοῦ, ἡ ἀρρώστια τῆς ἀστικῆς λογικῆς ἀπό τήν ὁποία πάσχει καί ἡ γραφειοκρατία. Ἀλλά ἀπό τή στιγμή πού ἀρχίζει ἡ ἀρνητική πρακτική, ὁ σκανδαλώδης παραλογισμός ὁρισμένων ἱεραρχιῶν καί τό γεγονός ὅτι ὅλη ἡ δύναμη τοῦ κόσμου τοῦ ἐμπορεύματος τείνει τυφλά καί αὐτόματα στήν ὑπεράσπισή τους, μᾶς ὁδηγεῖ νά δοῦμε τόν παραλογισμό κάθε ἱεραρχίας.

Ὁ ὀρθολογικός κόσμος πού γεννήθηκε ἀπό τή βιομηχανική ἐπανάσταση ἔφερε τήν ὀρθολογική ἀπελευθέρωση τῶν ἀτόμων ἀπό τά τοπικά ἐθνικά τους σύνορα καί τά ἔνωσε σέ παγκόσμια κλίμακα. Ὁ παραλογισμός του βρίσκεται στ' ὅτι τά ξαναχώρισε, ἀκολουθώντας μιά κρυμμένη λογική πού ἐκφράζεται μέ τρελλές ἰδέες καί παράλογες ἀξίες. Τό ξένο περικυκλώνει ἀπό παντοῦ τόν ἄνθρωπο, πού ἔγινε ξένος πρός τόν κόσμο του. Ὁ βάρβαρος δέν βρίσκεται πιά στήν ἄκρη τῆς Γῆς

ἀλλά ἐδῶ, εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἔγινε βάρβαρος ἐξαιτίας τῆς ὑποχρεωτικῆς συμμετοχῆς του στήν ἴδια ἱεραρχημένη κατανάλωση. Ὁ ἀνθρωπισμός πού καλύπτει ὅλην αὐτήν τή βαρβαρότητα εἶναι τό ἀντίθετο τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἄρνηση τῆς δραστηριότητάς του καί τῆς ἐπιθυμίας του. Εἶναι ὁ ἀνθρωπισμός τοῦ ἐμπορεύματος, ἡ εὔνοια πού δείχνει τό ἐμπόρευμα πρός τόν ἄνθρωπο ἀπό τόν ὁποῖο τρέφεται ὅπως τό παράσιτο. Ὅσοι ὑποβιβάζουν τούς ἀνθρώπους σέ ἀντικείμενα πιστεύουν ὅτι τ' ἀντικείμενα ἔχουν ὅλες τίς ἀνθρώπινες ἰδιότητες. Γι' αὐτούς οἱ πραγματικές ἀνθρώπινες ἐκδηλώσεις μετασχηματίζονται σέ ζωώδη ἀσυνειδησία: «Βάλθηκαν νά συμπεριφέρονται σάν μιά ὁμάδα πιθήκων σέ ζωολογικό κῆπο» εἶπε ὁ Γουίλλιαμ Πάρκερ, ἀρχηγός τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τοῦ Λός Ἄντζελες.

Ὅταν οἱ Ἀρχές τῆς Καλιφόρνια κήρυξαν «κατάσταση ἐξέγερσης» οἱ ἀσφαλιστικές ἑταιρίες ὑπενθύμισαν ὅτι δέν καλύπτουν αὐτοῦ τοῦ εἴδους τούς κινδύνους, τούς κινδύνους πού βρίσκονται πέρα ἀπό τήν ἐπιβίωση. Στό σύνολό τους οἱ ἀμερικάνοι Μαῦροι δέν ἀπειλοῦνται μέσα στήν ἐπιβίωσή τους – τουλάχιστον ἄν κάθονται ἥσυχοι. Ἄλλωστε ὁ καπιταλισμός ἔγινε ἀρκετά συγκεντρωτικός καί προστατεύεται ἀρκετά ἀπό τό Κράτος ὥστε νά δίνει «βοήθεια» στούς πιό φτωχούς. Ἀλλά καί μόνον ἀπό τό γεγονός ὅτι μέσα στήν κοινωνικά ὀργανωμένη αὔξηση τῆς ἐπιβίωσης βρίσκονται τελευταῖοι, οἱ Μαῦροι βάζουν τά προβλήματα τῆς ζωῆς καί διεκδικοῦν τή ζωή. Οἱ Μαῦροι δέν ἔχουν ν' ἀσφαλίσουν τίποτα δικό τους. Αὐτό πού τούς μένει εἶναι νά καταστρέψουν ὅλες τίς μέχρι τώρα γνωστές μορφές ἰδιωτικῆς ἀσφάλειας καί ἀσφάλισης. Οἱ Μαῦροι ἐμφανίζονται ὡς αὐτό πού πράγματι εἶναι: οἱ ἀδιάλλαχτοι ἐχθροί ὄχι βέβαια τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τῶν ἀμερικανῶν ἀλλά τοῦ ἀλλοτριωμένου τρόπου ζωῆς ὁλόκληρης τῆς σύγχρονης κοινωνίας. Ἡ πιό προηγμένη βιομηχανική χώρα μᾶς δείχνει τό δρόμο πού θά διανυθεῖ παντοῦ ἄν τό σύστημα δέν ἀνατραπεῖ.

Μερικοί ἀπό τούς ἐξτρεμιστές τοῦ μαύρου ἐθνικισμοῦ γιά ν' ἀποδείξουν ὅτι τό ἐλάχιστο πού μποροῦν νά δεχτοῦν εἶναι ἕνα ξέχωρο Κράτος, προβάλλουν τό ἐπιχείρημα ὅτι ἀκόμα κι ἄν ἡ ἀμερικάνικη κοινωνία τούς ἀναγνωρίσει κάποτε μιά πλήρη πολιτική καί οἰκονομική ἰσότητα, ποτέ δέν θά δεχτεῖ – στό ἐπίπεδο τοῦ ἀτόμου– τό γάμο ἀνάμεσα σέ Λευκούς καί Μαύρους. Ἄρα αὐτή ἡ ἀμερικάνικη κοινωνία πρέπει νά ἐξαφανιστεῖ ἀπό τήν Ἀμερική κι ἀπό παντοῦ.

Τό τέλος κάθε φυλετικῆς προκατάληψης, ὅπως καί τό τέλος τόσων ἄλλων προκαταλήψεων πού ἐπιβάλλουν ἀπαγορεύσεις στή σεξουαλική ἐλευθερία, θά βρίσκεται προφανῶς πέρα ἀπό τόν ἴδιο τό «γάμο», πέρα ἀπό τήν ἀστική οἰκογένεια, πού εἶναι πανίσχυρη μεταξύ τῶν ἀμερικάνων Μαύρων καί βασιλεύει τόσο στή Ρωσία ὅσο καί στίς Η.Π.Α. ὡς πρότυπο ἱεραρχικῆς σχέσης καί σταθερότητας μιᾶς κληρονομημένης ἐξουσίας (χρῆμα ἤ κοινωνικοκρατικό ἀξίωμα). Συχνά τώρα τελευταῖα λέγεται ὅτι ἡ ἀμερικάνικη νεολαία – πού ἔπειτα ἀπό τριάντα χρόνια σιωπῆς ξεπροβάλλει ὡς δύναμη ἀμφισβήτησης – βρῆκε στήν ἐξέγερση τῶν Μαύρων τόν ἱσπανικό της ἐμφύλιο. Ἀλλά αὐτή τή φορά οἱ ἀμερικάνικες«ταξιαρχίεςΛίνκολν» πρέπει νά κατανοήσουν ὅλο τό νόημα τοῦ ἀγώνα στόν ὁποῖο ρίχνονται καί νά ὑποστηρίξουν ἀπόλυτα τόν καθολικό χαρακτήρα του. Τά «ἔκτροπα» τοῦ Λός Ἄντζελες δέν εἶναι πολιτικό λάθος τῶν Μαύρων ὅπως καί ἡ ἔνοπλη ἀντίσταση τοῦ P.O.U.M. τό Μάιο τοῦ 1937 στή Βαρκελώνη δέν ἦταν προδοσία τοῦ ἀντιφασιστικοῦ πολέμου. Μιά ἐξέγερση ἐνάντια στό θέαμα τοποθετεῖται στό ἐπίπεδο τῆς ὁλότητας ἐπειδή – ἀκόμα κι ἄν ἐκδηλώνεται μόνο στήν περιοχή τοῦ Γουάτς – εἶναι μιά διαμαρτυρία τοῦ ἀνθρώπου ἐνάντια στήν ἀπάνθρωπη ζωή, ἐπειδή ἀρχίζει στό ἐπίπεδο τοῦ πραγματικοῦ ἀτόμου καί μόνον καί ἐπειδή ἡ κοινότητα (ἀπό τήν ὁποία τό ἐξεγερμένο ἄτομο εἶναι διαχωρισμένο) εἶναι ἡ ἀληθινή κοινωνική φύση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀνθρώπινη φύση, τό θετικό ξεπέρασμα τοῦ θεάματος.

ΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ (ΠΡΟΛΟΓΟΣ Σ' ΕΝΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟ ΛΕΞΙΚΟ)

Οἱ κοινοτοπίες μέ ὅσα κρύβουν, ἐργάζονται γιά τήν κυρίαρχη ὀργάνωση τῆς ζωῆς. Μιά ἀπ' αὐτές τίς κοινοτοπίες, ὑποστηρίζοντας ὅτι τό γλωσικό σύστημα δέν εἶναι διαλεκτικό, ἀπαγορεύει τή χρήση κάθε διαλεκτικῆς. Ὡστόσο τίποτα δέν ὑποτάσσεται τόσο φανερά στή διαλεκτική ὅσο τό γλωσικό σύστημα ὡς ζωντανή πραγματικότητα. Ὅλες οἱ κριτικές τοῦ παλιοῦ κόσμου ἔγιναν μέ τή γλώσσα αὐτοῦ τοῦ κόσμου καί παρ' ὅλ' αὐτά ἐναντίον του – ἄρα, αὐτομάτως, μέ μιά ἄλλη γλώσα. Κάθε ἐπαναστατική θεωρία χρειάστηκε νά ἐφεύρει τίς δικές της λέξεις, νά καταστρέψει τήν κυρίαρχη ἔννοια τῶν ὑπόλοιπων λέξεων καί νά ὁρίσει καινούργιες θέσεις μέσα τόν «κόσμο τῶν νοημάτων» – θέσεις πού ἀντιστοιχοῦν στήν καινούργια πραγματικότητα, ἡ ὁποία μόλις σχηματίζεται καί πρέπει ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν ἐπικρατοῦσα σύγχιση. Οἱ ἴδιοι λόγοι πού ἐμποδίζουν τούς ἀντιπάλους μας (τούς ἀφέντες τοῦ Λεξικοῦ) ν' ἀπολιθώσουν τή γλώσσα, ἐπιτρέπουν σήμερα σ' ἐμᾶς νά ἐκφράσουμε καινούργιες θέσεις πού ἀρνιοῦνται τό ὑπάρχον νόημα. Ὡστόσο ξέρουμε ἀπό τά πρίν ὅτι οἱ ἴδιοι ἀκριβῶς λόγοι δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά προβάλλουμε μιά ὁριστική βεβαιότητα. Ἕνας ὁρισμός εἶναι πάντοτε ἀνοικτός, ποτέ ὁριστικός. Καί οἱ δικοί μας ὁρισμοί ἰσχύουν ἱστορικά, γιά μιά συγκεκριμένη περίοδο, στενά συνδεδεμένη μέ μιά συγκεκριμένη ἱστορική πράξη.

Εἶναι ἀδύνατο νά ξεφορτωθοῦμε ἕναν ὁλόκληρο κόσμο χωρίς ν' ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τό γλωσσικό σύστημα πού τόν κρύβει καί τόν διασφαλίζει, χωρίς νά ξεγυμνώσουμε τήν ἀλήθεια του. Ἡ ἐξουσία εἶναι τό διαρκές ψέμμα καί ἡ «κοινωνική ἀλήθεια». Τό γλωσσικό σύστημα ἀποτελεῖ τή διαρκή ἐγγύησή της καί τό Λεξικό εἶναι ἡ καθολική ἀναφορά της. Κάθε ἐπαναστατική πράξη (praxis) βρέθηκε στήν ἀνάγκη νά συγκροτήσει ἕνα καινούργιο πεδίο σημείων καί νά ἐκφράσει μιά καινούργια ἀλήθεια. Ἀπό τούς Ἐγκυκλοπαιδιστές μέχρι τήν «κριτική τῆς σταλινικῆς ξύλινης γλώσσας» (ἀπό τούς πολωνούς διανοούμενους τό 1956), αὐτή ἡ ἀπαίτηση ἔμεινε

σταθερή γιατί τό γλωσσικό σύστημά εἶναι ἡ κατοικία τῆς ἐξουσίας, τό καταφύγιο τῆς ἀστυνομικῆς βίας της. Κάθε διάλογος μέ τήν ἐξουσία εἶναι βία, μιά βία πού εἴτε τήν ὑφίστασαι εἴτε σοῦ τήν προκαλοῦν. Ὅταν ἡ ἐξουσία ἐξοικονομεῖ τή χρήση τῶν ὅπλων της, ἀναθέτει στό γλωσσικό σύστημα τήν φροντίδα νά διαφυλάξει τό καταπιεστικό κατεστημένο. Ἀκόμα περισσότερο, ὁ συνδυασμός καί τῶν δυό ἀποτελεῖ τήν πιό φυσική ἔκφραση κάθε ἐξουσίας.

Οἱ λέξεις ἀπέχουν ἀπό τίς ἰδέες ἕνα μόνο βῆμα κι αὐτό τό βῆμα πάντα τό κάνει ἡ ἐξουσία κι οἱ στοχαστές της. Ὅλες οἱ θεωρίες γιά τό γλωσικό σύστημα – ἀπό τόν ἠλίθιο μυστικισμό τοῦ ὄντος μέχρι τόν ὑπέρτατο (καταπιεστικό) ὀρθολογισμό τῆς κυβερνητικῆς μηχανῆς – ἀνήκουν στόν ἴδιο κόσμο, στό λόγο τῆς ἐξουσίας, πού τόν θεωροῦν τόν μοναδικό κόσμο στόν ὁποῖο μπορεῖ ν' ἀναφέρεται κανείς ὡς καθολική μεσολάβηση. Ὅπως ὁ χριστιανικός Θεός εἶναι ἡ ἀναγκαία μεσολάβηση ἀνάμεσα σέ δυό συνειδήσεις κι ἀνάμεσα στή συνείδηση καί στόν ἑαυτό, ὁ λόγος τῆς ἐξουσίας ἐγκαθίσταται στήν καρδιά κάθε ἐπικοινωνίας καί γίνεται ἡ ἀναγκαία μεσολάβηση ἀνάμεσα στό ἄτομο καί τόν ἑαυτό του. Ἔτσι καταφέρνει νά καθυποτάξει τήν ἀμφισβήτηση τοποθετώντας την ἀπό τά πρίν στό δικό του πεδίο, ἐλέγχοντάς την, ὑπονομεύοντάς την ἀπό τά μέσα. Ἡ κριτική τοῦ κυρίαρχου γλωσσικοῦ συστήματος, ἡ μεταστροφή του, θ' ἀποτελέσει σταθερή πρακτική τῆς καινούργιας ἐπαναστατικῆς θεωρίας.

Ἐπειδή οἱ Ἀρχές ἀποκαλοῦν διαστρέβλωση κάθε καινούργιο νόημα, οἱ καταστασιακοί θά ἐπιβάλουν τή νομιμότητα τῆς διαστρέβλωσης καί θά καταγγείλουν τήν ἀπάτη τοῦ νοήματος πού ἐγγυᾶται καί δίνει ἡ ἐξουσία. Ἐπειδή τό λεξικό εἶναι ὁ φύλακας τοῦ ὑπάρχοντος νοήματος, σκοπεύουμε νά τό καταστρέψουμε συστηματικά. Ἡ ἀντικατάσταση τοῦ λεξικοῦ – τοῦ ἀφεντικοῦ πού μιλᾶ (καί σκέφτεται) στό ὄνομα κάθε κληρονομημένου καί ὑποδουλωμένου γλωσσικοῦ συστήματος – θά βρεῖ τό πλῆρες νόημά της στήν ἐπαναστατική ὑπονόμευση τοῦ γλωσσικοῦ συστήματος, στή μεταστροφή πού σέ μεγάλο βαθμό ἔκανε ὁ Μάρξ, συστηματοποίησε ὁ Λοτρεαμόν (Lautréamont) καί ἡ Κ.Δ. προσφέρει σ' ὅλον τόν κόσμο.

Ἡ μεταστροφή, πού ὁ Λοτρεαμόν ἀποκαλοῦσε λογοκλοπή, ἐπιβεβαιώνει μιά θέση πού ἀπό καιρό διατύπωσε ἡ μοντέρνα τέχνη: οἱ λέξεις εἶναι ἀνυπότακτες, ἡ ἐξουσία δέν μπορεῖ νά ἐπαναφορμοιώσει ὁλοκληρωτικά τά νοήματα πού ἔχουν δημιουργηθεῖ, δέν μπορεῖ ν' ἀπολιθώσει τό ὑπάρχον νόημα. Μέ λίγα λόγια εἶναι ἀδύνατο νά ὑπάρξει μιά «νοβλάνγκ». Ἡ καινούργια ἐπαναστατική θεωρία δέν μπορεῖ νά προχωρήσει ἄν δέν ξανακαθορίσει τίς κυριότερες ἔννοιες πού τήν στηρίζουν. «Οἱ ἰδέες βελτιώνονται λέει ὁ Λοτρεαμόν, καί τό νόημα τῶν λέξεων συμμετέχει σ' αὐτήν τή

βελτίωση. Ἡ λογοκλοπή εἶναι ἀναγκαία: τήν ἐπιβάλλει ἡ πρόοδος. Ἀκολουθεῖ κατά βῆμα τή φράση ἑνός συγγραφέα, χρησιμοποιεῖ τίς ἐκφράσεις του, σβύνει μιά λαθεμένη ἰδέα καί τήν ἀντικαθιστᾶ μέ μιά σωστή». Γιά νά διασώσουμε τή σκέψη τοῦ Μάρξ πρέπει διαρκῶς νά τήν ἀποσαφηνίζουμε, νά τή διορθώνουμε, νά τήν ξαναδιατυπώνουμε κάτω ἀπό τό φῶς τῶν ἑκατό χρόνων πού πέρασαν ἐνισχύοντας τήν ἀλλοτρίωση καί τίς δυνατότητες ἄρνησής της. Ὅσοι συνεχίζουν αὐτόν τόν ἱστορικό δρόμο πρέπει νά μεταστρέψουν τόν Μάρξ καί ὄχι νά τόν παραθέτουν ἠλίθια ὅπως κάνουν οἱ χιλιάδες ἐπαναφομοιωτές. Ἀπό τήν ἄλλη ἡ ἴδια ἡ σκέψη τῆς ἐξουσίας γίνεται στά χέρια μας ἕνα ὅπλο ἐνάντια στήν ἐξουσία. Ἡ νικηφόρα ἀστική τάξη εἶχε ὀνειρευτεῖ μιά παγκόσμια γλώσσα, αὐτήν πού σήμερα προσπαθοῦν νά κατασκευάσουν ἠλεκτρονικά οἱ ὀπαδοί τῆς Κυβερνητικῆς. Ὁ Καρτέσιος ὀνειρεύονταν ἕνα γλωσσικό σύστημα (πρόγονο τῆς νοβλάνγκ) στό ὁποῖο οἱ σκέψεις θά διατυπώνονταν μέ τή μαθηματική ἀκρίβεια τῶν ἀριθμῶν: θά 'ταν ἡ «mathesis universalis» (καθολική μάθηση) δηλαδή ἡ διαιώνιση τῶν ἀστικῶν κατηγοριῶν. Ἀντιμετωπίζοντας τή φευδαρχική ἐξουσία, οἱ Ἐγκυκλοπαιδιστές ὀνειρεύονταν «ὁρισμούς τόσο αὐστηρούς ὥστε ἡ τυραννία δέν θά κατόρθωνε νά τούς χρησιμοποιήσει». Ἔτσι προετοίμαζαν τήν αἰωνιότητα τῆς μελλοντικῆς ἐξουσίας ὡς ὕστατου ἐπιχειρήματος τοῦ κόσμου, τῆς ἱστορίας.

Σέ μιά πειραματική φάση, ἀπό τόν Ρεμπώ (Rimbaud) μέχρι τούς ὑπερρεαλιστές, ἡ ἀνυποταξία τῶν λέξεων ἀποκάλυψε ὅτι ἡ θεωρητική κριτική τοῦ κόσμου τῆς ἐξουσίας εἶναι ταυτόσημη μέ μιά πρακτική πού τόν καταστρέφει – κι αὐτό ἀποδεικνύει δυστυχῶς ἡ ἐπαναφομοίωση ὅλης τῆς μοντέρνας τέχνης ἀπό τήν ἐξουσία καί ὁ μετασχηματισμός της σέ καταπιεστικές κατηγορίες τοῦ κυρίαρχου θεάματός της. «Ὅ,τι δέν σκοτώνει τήν ἐξουσία, ἡ ἐξουσία τό σκοτώνει». Πρῶτοι οἱ Νταναϊστές ἔδωσαν στίς λέξεις τή δυσπιστία τους μαζί μέ μιά θέληση «γι' ἀλλαγή τῆς ζωῆς». Μετά τόν Σάντ αὐτοί διακήρυξαν τό δικαίωμα νά λέγονται τά πάντα, ν' ἀπελευθερωθοῦν οἱ λέξεις καί «ν' ἀντικατασταθεῖ ἡ ἀλχημεία τοῦ ρήματος μέ μιά ἀληθινή χημεία» (Μπρετόν). Στό ἑξῆς ἡ ἀθωότητα τῶν λέξεων καταγγέλλεται συνειδητά καί τό γλωσσικό σύστημα φανερώνεται ὡς «ἡ χειρότερη ἀπ' ὅλες τίς συμβάσεις» πού πρέπει νά καταστραφοῦν, ν' ἀποφενακιστοῦν καί ν' ἀπελευθερωθοῦν. Οἱ σύγχρονοι τοῦ Νταντά δέν παρέλειπαν νά ὑπογραμμίζουν τή θέλησή του νά καταστρέψει τά πάντα («Ἐπιχείρηση καταστροφῆς» ἔλεγε ἀνήσυχος ὁ (Ἀντρέ Ζίντ) καί πόσο ἐπικίνδυνο ἦταν γιά τό κυρίαρχο νόημα. Μέ τό Νταντά ἔγινε παράλογο νά πιστεύουμε ὅτι μιά λέξη εἶναι αἰώνια δεμένη μέ μιά ἰδέα: τό Νταντά πραγμάτωσε ὅλες τίς δυνατότη-

τες τοῦ λέγειν καί γκρέμισε μιά γιά πάντα τήν τέχνη ὡς εἰδικότητα. Ἔθεσε ὁριστικά τό πρόβλημα τῆς πραγμάτωσης τῆς τέχνης. Ὁ ὑπερρεαλισμός ἔχει ἀξία μόνον ὡς προέκταση αὐτῆς τῆς ἀπαίτησης καί γι' αὐτό εἶναι ἀντίδραση ὅσον ἀφορᾶ τά λογοτεχνικά ἔργα του. Ἡ πραγμάτωση τῆς τέχνης, ἡ ποίηση (μέ τήν καταστασιακή ἔννοια), σημαίνει ὅτι δέν μποροῦμε νά πραγματωθοῦμε σ' ἕνα «ἔργο», ἀλλά ὅτι ἁπλῶς μποροῦμε νά πραγματωθοῦμε. Τό «νά λέγονται τά πάντα», πού ἐγκαινίασε ὁ ντέ Σάντ, ἐπέβαλε κιόλας τή κατάργηση τοῦ πεδίου τῆς διαχωρισμένης λογοτεχνίας (ὅπου μόνον ὅ,τι εἶναι λογοτεχνικό μπορεῖ νά εἰπωθεῖ). Μόνο πού αὐτή ἡ κατάργηση – τήν ὁποία διακήρυξαν συνειδητά οἱ Νταναϊστές, μετά τό Ρεμπώ καί τό Λοτρεαμόν – δέν ἦταν καί ξεπέρασμα. Δέν ὑπάρχει ξεπέρασμα χωρίς πραγμάτωση καί δέν μποροῦμε νά ξεπεράσουμε τήν τέχνη χωρίς νά τήν πραγματώσουμε. Πρακτικά μάλιστα δέν ὑπῆρξε οὔτε κατάργηση ἐφόσον μετά τόν Τζόυς, τόν Ντυσάν καί τό Νταντά μιά καινούργια θεαματική λογοτεχνία ἐξακολουθεῖ νά κατακλύζει τόν κόσμο. Τό «νά λέγονται τά πάντα» δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει χωρίς τήν ἐλευθερία νά γίνονται τά πάντα. Τό Νταντά εἶχε μιά εὐκαιρία πραγμάτωσης μέ τόν Σπάρτακο, τήν ἐπαναστατική πρακτική τοῦ γερμανικοῦ προλεταριάτου. Ἡ ἀποτυχία αὐτοῦ τοῦ προλεταριάτου ὁδήγησε ἀναγκαστικά κι ἀναπόφευκτα στήν ἀποτυχία τοῦ Νταντά. Ἔτσι στίς μετέπειτα καλλιτεχνικές σχολές (χωρίς νά ἐξαιρέσουμε καί τό σύνολο τῶν πρωταγωνιστῶν του), τό Νταντά κατάντησε λογοτεχνική ἔκφραση τοῦ κενοῦ τῆς ποιητικῆς πρακτικῆς, ἔγινε ἡ τέχνη πού ἐκφράζει τό κενό τῆς καθημερινῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἔσχατη ἔκφραση αὐτῆς τῆς στερημένης ἀπό πρακτική τέχνης τοῦ «νά λέγονται τά πάντα», εἶναι ἡ λευκή σελίδα... Ἡ μοντέρνα ποίηση (πειραματική, ἀντιμεταθετική, χωριστική, ὑπερρεαλιστική ἤ νεονταναϊστική) εἶναι τό ἀντίθετο τῆς ποίησης. Εἶναι τό καλλιτεχνικό σχέδιο ὅπως τό ἔχει ἐπαναφορμοιώσει ἡ ἐξουσία. Καταργεῖ τήν ποίηση χωρίς νά τήν πραγματώνει. Ζεῖ ἀπό τήν ἀδιάκοπη αὐτοκαταστροφή τῆς ποίησης. «Γιατί λοιπόν νά σώσουμε τή γλώσσα – ἀναγνωρίζει μίζερα ὁ Μάξ Μπένζε – ὅταν δέν ὑπάρχει πιά τίποτε νά εἰπωθεῖ;» Ὁμολογία εἰδικοῦ! Παπαγάλισμα ἤ βουβαμάρα, αὐτές εἶναι οἱ μόνες ἐναλλαγές τῶν εἰδικῶν τῆς ἀντιμετάθεσης. Ἡ μοντέρνα σκέψη καί τέχνη πού ἐγγυᾶται ἡ ἐξουσία (καί ἐγγυῶνται τήν ἐξουσία) κινοῦνται λοιπόν σ' αὐτό πού ὁ Χέγγελ ἀποκαλοῦσε «γλώσσα τῆς κολακείας». Συνεισφέρουν στόν ἐγκωμιασμό τῆς ἐξουσίας καί τῶν προϊόντων της, τελειοποιοῦν τήν πραγμοποίησή καί τήν κάνουν καθημερινή, κοινότυπη. Λέγοντας ὅτι «ἡ πραγματικότητα συνίσταται στό γλωσσικό σύστημα» ἤ ὅτι τό γλωσσικό σύστημα «δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ παρά καθευατό καί γιά τόν ἑαυτό του», οἱ εἰδικοί τοῦ

γλωσσικοῦ συστήματος καταλήγουν στό «γλωσσικό σύστημα-ἀντικείμενο», στίς «λέξεις-πράγματα» καί ἀντλοῦν εὐχαρίστηση ἀπό τόν ἐγκωμιασμό τῆς ἴδιας τους τῆς πραγμοποίησης. Τό μοντέλο τοῦ πράγματος κυριαρχεῖ καί γι' ἄλλη μιά φορά τό ἐμπόρευμα βρίσκει τήν πραγμάτωσή του, τούς ποιητές του. Ἡ θεωρία τοῦ Κράτους, τῆς οἰκονομίας, τοῦ Δικαίου, τῆς φιλοσοφίας, τῆς τέχνης, ὅλες αὐτές οἱ θεωρίες ἔχουν σήμερα αὐτόν τό χαρακτήρα τῆς ἀπολογητικῆς προφύλαξης.

Ὅπου ἡ διαχωρισμένη ἐξουσία ἀντικαθιστᾶ τήν αὐτόνομη δράση τῶν μαζῶν – συνεπῶς ὅπου ἡ γραφειοκρατία διευθύνει ὅλες τίς πλευρές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς – ἐπιτίθεται στό γλωσσικό σύστημα καί ὑποβιβάζει τήν ποίησή του στή χυδαία πρόζα τῆς πληροφόρησής της. Ἰδιοποιεῖται ἀποστερητικά τό γλωσσικό σύστημα (ὅπως καί ὅλα τ' ἄλλα) καί τό ἐπιβάλλει στίς μάζες. Ἔτσι τό γλωσσικό σύστημα ἀναλαμβάνει νά μεταδώσει τά μηνύματα τῆς ἐξουσίας καί νά περικλείει τή σκέψη της. Εἶναι τό ὑλικό ὑπόβαθρο τῆς ἰδεολογίας της. Ἡ γραφειοκρατία ἀγνοεῖ ὅτι τό γλωσσικό σύστημα εἶναι κατά πρῶτο λόγο ἕνα μέσον ἐπικοινωνίας μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Ἐφόσον κάθε ἐπικοινωνία περνάει ἀπ' αὐτήν, οἱ ἄνθρωποι φτάνουν στό σημεῖο νά μήν ἔχουν ἀνάγκη νά μιλήσουν ὁ ἕνας στόν ἄλλον: πρῶτ' ἀπ' ὅλα ὀφείλουν ν' ἀναλάβουν τό ρόλο τοῦ δέκτη μέσα σ' αὐτό τό δίκτυο πληροφοριακῆς ἐπικοινωνίας, στό ὁποῖο ἔχει ὑποβιβαστεῖ ὁλόκληρη ἡ κοινωνία. Πρέπει νά γίνουν δέκτες τῶν διαταγῶν πού τούς ἐπιβάλλουν νά ἐκτελέσουν.

Ὁ τρόπος ὕπαρξης αὐτοῦ τοῦ γλωσσικοῦ συστήματος εἶναι ἡ γραφειοκρατία. Μέλλον του εἶναι ἡ γραφειοκρατοποίηση. Ἡ μπολσεβίκικη τάξη πραγμάτων πού γεννήθηκε ἀπό τήν ἀποτυχία τῆς σοβιετικῆς ἐπανάστασης, ἐπέβαλε μιά σειρά ἀπό περισσότερο ἤ λιγότερο μαγικές κι ἀπρόσωπες ἐκφράσεις, πιστές εἰκόνες τῆς κυρίαρχης γραφειοκρατίας. «Πολιτμπυρό», «Κομιντέρν», «Καβαρμέ», «Ἀγκιτπρόπ», ὅλ' αὐτά εἶναι μυστηριώδη ὀνόματα εἰδικευμένων καί πραγματικά μυστηριακῶν ὀργανισμῶν πού κινοῦνται μέσα στήν ὁμιχλώδη σφαίρα τοῦ Κράτους (ἤ τῆς ἡγεσίας τοῦ κόμματος), χωρίς ἄλλη σχέση μέ τίς μάζες ἀπ' αὐτήν πού ἀπαιτεῖται γιά νά θεσμίσουν καί νά ἐνισχύσουν τήν ὑποταγή τους. Τό ἀποικιοκρατούμενο ἀπό τή γραφειοκρατία γλωσσικό σύστημα ὑποβιβάζεται σέ μιά σειρά ὅρων χωρίς ἀποχρώσεις καί χωρίς εὐλυγισία, ὅπου τά ἴδια ὀνόματα συνοδεύονται πάντοτε ἀπό τά ἴδια ἐπίθετα καί κατηγορούμενα. Τό ὄνομα τούς κυβερνάει καί κάθε φορά πού ἐμφανίζεται αὐτοί ἀκολουθοῦν αὐτομάτως καί στό κατάλληλο ἔδαφος. Αὐτή ἡ «καθυπόταξη» τῶν λέξεων ἐκφράζει μιά βαθύτερη στρατιωτικοποίηση ὅλης τῆς κοινωνίας, τή διαίρεσή της σέ δυό κύριες κατηγορίες: τήν κάστα

τῶν διευθυντῶν καί τή μεγάλη μάζα τῶν ἐκτελεστῶν. Ἀλλά οἱ ἴδιες λέξεις καλοῦνται ν' ἀναλάβουν κι ἄλλους ρόλους. Ἔχουν διαβρωθεῖ ἀπό τή μαγική δύναμη νά ὑποστηρίζουν τήν καταπιεστική πραγματικότητα, νά τήν καλύπτουν καί νά τήν παρουσιάζουν σάν ἀλήθεια, τή μόνη δυνατή ἀλήθεια. Ἔτσι δέν εἶσαι πιά «τροτσκιστής» ἀλλά «χιτλεροτροτσκιστής», δέν ὑπάρχει πιά μαρξισμός ἀλλά «μαρξισμός-λενινισμός» καί ἡ ἀντιπολίτευση ἀποτελεῖ αὐτομάτως «ἀντίδραση στό σοβιετικό καθεστώς». Ἡ αὐστηρότητα μέ τήν ὁποία ἱεροποιοῦνται οἱ λατρευτικοί ὅροι ἔχει στόχο νά διατηρεῖ τήν καθαρότητα αὐτῆς τῆς «οὐσίας» ἀπέναντι στά γεγονότα πού ὁλοφάνερα τῆς ἀντιτίθενται. Ἔτσι τό γλωσσικό σύστημα τῶν ἀφεντικῶν εἶναι τό πᾶν καί ἡ πραγματικότητα τίποτα, ἤ τό πολύ πολύ τό ὄστρακο αὐτοῦ τοῦ γλωσσικοῦ συστήματος. Στά ἔργα τους, στίς σκέψεις καί στά συναισθήματά τους, οἱ ἄνθρωποι ὑποχρεώνονται νά συμπεριφέρονται λές καί εἶναι Κράτος τους αὐτή ἡ λογική, ἡ δικαιοσύνη κι ἡ ἐλευθερία πού κηρύσσει ἡ ἰδεολογία. Ὁ μύθος (καί ἡ ἀστυνομία) εἶναι παρών γιά νά ἐποπτεύει αὐτήν τή συμπεριφορά (βλ. τό ἔργο τοῦ Μαρκοῦζε (Marcuse) *Ὁ Σοβιετικός Μαρξισμός)*.

Ἡ παρακμή τῆς ριζοσπαστικῆς σκέψης μεγαλώνει σέ μεγάλο βαθμό τήν ἐξουσία τῶν λέξεων, τίς λέξεις τῆς ἐξουσίας. «Ἡ ἐξουσία δέν δημιουργεῖ τίποτα· ἐπαναφομοιώνει» (βλ. *Κ.Δ.* 8). Οἱ λέξεις πού σφυρηλατεῖ ἡ ἐπαναστατική κριτική εἶναι σάν τά ὅπλα πού ἄφηναν οἱ παρτιζάνοι στό πεδίο τῆς μάχης: περνοῦν στά χέρια τῆς ἀντεπανάστασης καί ὅπως οἱ αἰχμάλωτοι πολέμου ὑποτάσσονται στό καθεστώς τῶν καταναγκαστικῶν ἔργων. Οἱ πιό ἄμεσοι ἐχθροί μας εἶναι οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ψεύτικης κριτικῆς, οἱ ἀφοσιωμένοι ὑπάλληλοί της. Τό διαζύγιο ἀνάμεσα στή θεωρία καί τήν πρακτική ἀποτελεῖ τή θεμελιώδη βάση τῆς ἐπαναφομοίωσης, τῆς ἀπολίθωσης τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας σέ ἰδεολογία πού μετασχηματίζει τίς πραγματικές πρακτικές ἀπαιτήσεις (τῶν ὁποίων σημάδια πραγματοποίησης ὑπάρχουν κιόλας μέσα στή σημερινή κοινωνία) σέ συστήματα ἰδεῶν, σέ ἀπαιτήσεις τοῦ λογικοῦ. Οἱ κάθε λογῆς ἰδεολόγοι, τσοπανόσκυλα τοῦ κυρίαρχου θεάματος, εἶναι οἱ ἐκτελεστές αὐτοῦ τοῦ ἔργου. Μ' αὐτόν τόν τρόπο ἀκόμα κι οἱ πιό διαβρωτικές ἔννοιες χάνουν τό περιεχόμενό τους καί ξαναμπαίνουν σέ κυκλοφορία στήν ὑπηρεσία τῆς συντηρούμενης ἀλλοτρίωσης: γίνονται αὐτός ὁ ἀναποδογυρισμένος νταναϊσμός, καταντοῦν διαφημιστά σλόγκαν (βλ. τό πρόσφατο διαφημιστικό φυλλάδιο τοῦ *Κλάμπ Μεντιτερανέ)*. Οἱ ἔννοιες τῆς ριζικῆς κριτικῆς γνωρίζουν τήν ἴδια τύχη μέ τό προλεταριάτο: τίς στεροῦν ἀπό τήν ἱστορία τους, τίς ξεκόβουν ἀπό τίς ρίζες τους. Εἶναι καλές μόνο γιά τίς σκεψομηχανές τῆς ἐξουσίας.

Ὅσον ἀφορᾶ τίς λέξεις τό ἀπελευθερωτικό ἐγχείρημά μας μπορεῖ

νά συγκριθεῖ ἱστορικά μέ τήν ἐπιχείρηση τῶν Ἐγκυκλοπαιδιστῶν. Ἀπό τή γλώσσα τοῦ «διχασμοῦ» τοῦ *Aufklärung* (γιά νά συνεχίσουμε τήν εἰκόνα πού ἔδωσε ὁ Χέγγελ) ἔλειπε ἡ συνειδητή ἱστορική διάσταση. Ἦταν ὁπωσδήποτε κριτική τοῦ παλιοῦ, ρημαγμένου φεουδαρχικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀγνοοῦσε ὁλοκληρωτικά τόν καινούργιο κόσμο πού γεννιόταν: κανείς ἀπό τούς Ἐγκυκλοπαιδιστές δέν ἦταν δημοκρατικός. Αὐτό τό γλωσσικό σύστημα ἔκφραζε μᾶλλον τόν διχασμό τῶν ἴδιων τῶν ἀστῶν στοχαστῶν. Τό δικό μας γλωσσικό σύστημα ἀποσκοπεῖ πρῶτα καί κύρια στήν πρακτική πού κομματιάζει τόν κόσμο. Πρῶτο του βῆμα εἶναι νά κομματιάσει τά πέπλα πού τόν καλύπτουν. Ἐνῶ οἱ Ἐγκυκλοπαιδιστές ἀναζητοῦσαν τήν ποσοτική ἀπαρίθμηση, τήν ἐνθουσιώδη περιγραφή ἑνός κόσμου ἀντικειμένων τή στιγμή πού ξεδίπλωνε τά φτερά της ἡ νικηφόρα πιά ἀστική τάξη καί τό ἐμπόρευμα, τό δικό μας λεξικό ἐκφράζει τό ποιοτικό καί τήν ἐφικτή νίκη πού ἀκόμα δέν εἶναι πραγματικότητα. Ἐκφράζει τό ἀπωθημένο τῆς σύγχρονης ἱστορίας (τό Προλεταριάτο) καί τήν ἐπιστροφή τοῦ ἀπωθημένου. Στόχος μας εἶναι ἡ πραγματική ἀπελευθέρωση τοῦ γλωσσικοῦ συστήματος ἐπειδή θέλουμε νά τό ρίξουμε στήν χωρίς κανένα φραγμό πρακτική. Ἀπορρίπτουμε κάθε γλωσσολογική ἤ ἄλλη ἐξουσία: μόνον ἡ πραγματική ζωή δίνει τό νόημα καί μόνον ἡ πράξη τό ἐπαληθεύει. Ἡ διαμάχη γύρω ἀπό τό πόσο πραγματικό εἶναι τό νόημα μιᾶς λέξης, εἶναι καθαρά σχολαστικό ζήτημα ἄν ἀπομονωθεῖ ἀπό τήν πρακτική. Τοποθετοῦμε τό λεξικό μας σ' ἐκείνην τήν ἐλευθεριακή περιοχή πού ἐξακολουθεῖ νά ξεφεύγει ἀπό τήν ἐξουσία καί εἶναι ἡ μοναδική δυνατή καθολική κληρονόμος της.

Τό γλωσσικό σύστημα ἐξακολουθεῖ νά 'ναι ἡ ἀναγκαία μεσολάβηση τῆς συνειδητοποίησης τοῦ κόσμου τῆς ἀλλοτρίωσης (ὁ Χέγγελ θά ' λεγε: ἡ ἀναγκαία ἀλλοτρίωση), τό ἐργαλεῖο τῆς ριζικῆς κριτικῆς πού τελικά θά κατακτήσει τίς μάζες μιά καί εἶναι ἡ δική τους θεωρία. Τότε καί μόνο τότε θά βρεῖ τήν ἀλήθεια του. Συνεπῶς εἶναι πρωταρχικό νά σφυρηλατήσουμε τό δικό μας γλωσσικό σύστημα, τή γλώσσα τῆς πραγματικῆς ζωῆς, ἐνάντια στό ἰδεολογικό γλωσσικό σύστημα τῆς ἐξουσίας πού ἀποτελεῖ τόπο δικαιολόγησης ὅλων τῶν κατηγοριῶν τοῦ παλιοῦ κόσμου. Πρέπει ἀπό τώρα κιόλας ν' ἀπαγορεύσουμε τήν πλαστοποίηση τῶν θεωριῶν μας, τήν πιθανή ἐπαναφορμοίωσή τους. Χρησιμοποιοῦμε καθορισμένες ἔννοιες, ἔννοιες πού τίς χρησιμοποίησαν κιόλας οἱ εἰδικοί. Ἐμεῖς ὅμως τούς δίνουμε ἕνα καινούργιο περιεχόμενο, στρέφοντάς τις ἐνάντια στίς εἰδικεύσεις πού ὑποστηρίζουν κι ἐνάντια στούς μελλοντικούς ἐμμισθους στοχαστές πού (ὅπως τό ἔκαναν ὁ Κλωντέλ γιά τόν Ρεμπώ καί ὁ Κλοσσόφσκι γιά τόν Σάντ) θά ἐπιχειρήσουν νά προβάλλουν τή σαπίλα τους

στήν καταστασιακή θεωρία. Οἱ μελλοντικές ἐπαναστάσεις ὀφείλουν νά ἐφεύρουν μόνες τους τή γλώσσα τους. Γιά νά ξαναβροῦν τήν ἀλήθεια τους οἱ ἔννοιες τῆς ριζικῆς κριτικῆς θά ἐπανεξεταστοῦν μία πρός μία: ἡ λέξη ἀλλοτρίωση γιά παράδειγμα, μιά ἀπό τήν ἔννοιες-κλειδιά γιά τήν κατανόηση τῆς μοντέρνας κοινωνίας, πρέπει ν' ἀπολυμαίνεται ὅταν προηγουμένως ἔχει περάσει ἀπό τό στόμα ἑνός Κώστα Ἀξελοῦ. Ὅλες οἱ λέξεις, ὄντας ὑπηρέτες της ἐξουσίας, ἔχουν μέ τήν ἐξουσία τήν ἴδια σχέση πού ἔχει μαζί της τό προλεταριάτο· κι ὅπως ἐκεῖνο εἶναι κι αὐτές ἐργαλεῖο καί φορέας τῆς μελλοντικῆς ἀπελευθέρωσης. Κακόμοιρε Ρεβέλ! Δέν ὑπάρχουν ἀπαγορευμένες λέξεις. Στό γλωσσικό σύστημα, ὅπως θά γίνει καί παντοῦ ἀλλοῦ, ὅλα ἐπιτρέπονται. Ἄν ἀπαγορεύσουμε τή χρήση μιᾶς λέξης ἀρνούμαστε ἕνα ὅπλο, πού χρησιμοποιοῦν οἱ ἀντίπαλοί μας.

Τό λεξικό μας θά 'ναι σάν ἕνας κώδικας, μέ τόν ὁποῖο θά μποροῦμε ν' ἀποκρυπτογραφήσουμε τίς πληροφορίες καί νά κομματιάσουμε τό ἰδεολογικό πέπλο πού κρύβει τήν πραγματικότητα. Θά δώσουμε τίς ἐφικτές μεταφράσεις πού ἐπιτρέπουν νά κατανοήσουμε τίς διάφορες πλευρές τῆς κοινωνίας τοῦ θεάματος, καί θά καταδείξουμε πῶς τά ἐλάχιστα δείγματα (τά ἐλάχιστα σημεῖα) συνεισφέρουν στή συντήρηση αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Εἶναι κατά κάποιον τρόπο ἕνα δίγλωσσο λεξικό, γιατί κάθε λέξη ἔχει τό «ἰδεολογικό» νόημα τῆς ἐξουσίας καί τό πραγματικό νόημα – ἐκεῖνο πού πιστεύουμε ὅτι ἀντιστοιχεῖ στήν πραγματική ζωή κατά τή σημερινή ἱστορική φάση. Μ' αὐτό τόν τρόπο μποροῦμε νά προσδιορίζουμε σέ κάθε βῆμα τίς διάφορες θέσεις τῶν λέξεων μέσα στόν κοινωνικό πόλεμο. Ἄν γιά τήν ἰδεολογία τό πρόβλημα εἶναι νά γνωρίσει μέ ποιόν τρόπο κατεβαίνει κανείς ἀπό τόν οὐρανό τῶν ἰδεῶν στόν πραγματικό κόσμο, τό λεξικό μας θά 'ναι συνεισφορά στήν ἐπεξεργασία τῆς κοινούργιας ἐπαναστατικῆς θεωρίας πού τό πρόβλημά της εἶναι νά γνωρίσει πῶς μποροῦμε νά περάσουμε ἀπό τή γλώσσα στή ζωή. Ἡ πραγματική οἰκειοποίηση τῶν λέξεων πού ἐργάζονται δέν μπορεῖ νά γίνει πραγματικότητα ἔξω ἀπό τήν ἰδιοποίηση τῆς ἴδιας τῆς ἐργασίας. Ἡ νίκη τῆς ἀπελευθερωμένης, δημιουργικῆς δραστηριότητας θά φέρει τή νίκη τῆς ἐπιτέλους ἀπελευθερωμένης αὐθεντικῆς ἐπικοινωνίας καί ἡ διαφάνεια τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων θ' ἀντικαταστήσει τήν φτώχια στήν ὁποία ὑποχρεώνονται οἱ λέξεις μέσα στό παλιό καθεστώς τῆς καταχνιᾶς. Οἱ λέξεις δέν θά πάψουν νά ἐργάζονται ὅσο θά ἐργάζονται οἱ ἄνθρωποι.

Μουσταφά Καγιάτι

Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Ἡ πρακτική ρήξη τῶν καταστασιακῶν μέ ὅσους ἐπιδοκιμάζουν ὁποιοδήποτε σημεῖο τῆς σημερινῆς κατάστασης (ἐπιδοκιμασία ἰδιαίτερα φανερή μεταξύ τῶν ὑπεύθυνων τῆς κουλτούρας καί τῆς πολιτικῆς τῆς ὑποταγῆς) – ὅπως καί ἡ ὁριακή περίπτωσή της, ἡ διαγραφή μερικῶν μελῶν τῆς Κ.Δ. –, ἄν καί εἶναι ἡ πιό φυσική στάση πού ἀπορρέει ἄμεσα ἀπό τίς κύριες θέσεις μας, εἶναι καί αὐτή πού ἔγινε λιγότερο κατανοητή. Ἔτσι ὁρισμένοι σχολιαστές τήν ἑρμήνευσαν μέ τόν πιό ἐχθρικό τρόπο, φτάνοντας στό σημεῖο ν' ἀνησυχήσουν ὅσους δέν εἶναι καλά πληροφορημένοι. Ὡστόσο ἡ πραγματικότητα εἶναι ἐξαιρετικά ἁπλή ὅσον ἀφορᾶ αὐτήν τή συγκεκριμένη περίπτωση. Ὅσοι ἀποδέχονται μιά ἤ περισσότερες ἀπό τίς παραλλαγές τοῦ σημερινοῦ ψευτοδιάλογου, γίνονται ὑποστηρικτές ἑνός καινούργιου εἴδους ἐλεύθερης ἀνταλλαγῆς στό ὄνομα ἑνός ἀφηρημένου δικαιώματος τοῦ διαλόγου μέ κάθε τίμημα (τίμημα πού πληρώνεται μέ δηλωμένους συμβιβασμούς ἀπέναντι στό ψέμμα) καί μᾶς κατηγοροῦν ὅτι διακόπτουμε τόν ψευτοδιάλογο. Παρ' ὅλ' αὐτά μόνο μ' αὐτόν τόν τρόπο – καί μέ κανέναν ἄλλο – μποροῦμε νά εἴμαστε φορεῖς τῆς πραγματικότητας τοῦ διαλόγου. Σχετικά μέ τό πρόβλημα τῆς διαγραφῆς πιστεύουμε ὅτι, δοκιμάζοντας, καταφέραμε νά προωθήσουμε τό ἐπιθυμητό μοντέλο μιᾶς μή ἱεραρχημένης ὀργάνωσης ἑνός κοινοῦ ἐγχειρήματος πού μπορεῖ νά στηριχτεῖ μόνο στήν αὐτοπειθαρχία τῶν ἀτόμων καί στήν ἐπαλήθευσή της, στή συνοχή τῶν θεωριῶν καί τῶν πράξεων μέ τίς ὁποῖες ὁ καθένας μπορεῖ νά συμπαρασύρει ὅλους τούς ἄλλους. Οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Στίρνερ γιά τίς σχέσεις τοῦ ἐγωιστῆ μέ τήν ὀργάνωση – στήν ὁποία μετέχει ἤ ὄχι ἀκολουθώντας κάποια παρόρμηση τῆς στιγμῆς –, παρ' ὅλο πού ἔχουν ἕνα πυρήνα ἀλήθειας, ὅσον ἀφορᾶ αὐτή τήν πλευρά τῆς ἐλευθερίας, εἶναι μονόπλευρες καί δέν ἐπιτρέπουν καμμιά ἀνεξάρτητη βάση σ' αὐτό τό φάντασμα παθητικῆς κι ἀφοπλισμένης «ὀργάνωσης». Ἡ στιρνερική ὀργάνωση εἶναι ὀργάνωση μόνο γιά νά προσελκύσει πρός στιγμήν ἕναν καί μόνον «ἐγωιστή», πού τό προσωπικό του παιχνίδι θά περιφρονεῖ τό χοντροειδή κοινωνιοκεντρισμό αὐτῆς τῆς τυχαίας ὀργάνωσης (ἔτσι τό στιρνερικό ἄτομο μπορεῖ νά συμμετέχει χωρίς κανένα πρόβλημα στήν πιό ἀντιδραστική ὀργάνωση γιά προσωπικό του ὄφελος καί μόνον). Ἀλλά μιά ἐλεύθερη ἕνωση – πού εἶναι «δεσμός καί ὄχι ἐξουσία» – στήν ὁποία πολλά ἄτομα συναντιοῦνται σέ μιά κοινή βάση, δέν μπορεῖ νά 'ναι παθητικό ἀντικείμενο μιᾶς ἁπλῆς παρόρμησης τῆς στιγμῆς. Ὅσοι δέν θέλουν οὔτε νά κρίνουν οὔτε νά κατευθύνουν, ὀφείλουν ν' ἀπορρίπτουν ὅποιον μέ τή συμπεριφορά του θέλει νά τούς δεσμεύσει. Ὅταν ἡ

Κ.Δ. διαγράφει κάποιον, δέν τοῦ ζητᾶμε νά μᾶς δώσει λογαριασμό γιά τή ζωή του ἀλλά γιά τή δική μας ζωή, γιά τό κοινό σχέδιο πού θά ἤθελε ν' ἀλλοιώσει (ἔχοντας ἐχθρικούς στόχους ἤ ἐπειδή τοῦ λείπει ἡ ὀξύνοια). Γιά μᾶς ὁ καθένας μένει ἐλεύθερος ὅσον ἀφορᾶ τόν ἑαυτό του – τό ὅτι αὐτή ἡ ἐλευθερία γενικά εἶναι φτωχότατη εἶναι ἄλλο πρόβλημα, χωρίς τό ὁποῖο δέν θά ὑπῆρχε ἀνάγκη γιά ἐγχειρήματα ὅπως αὐτό τῆς Κ.Δ. Ἀποδίδοντας τήν ἐλευθερία σ' ἕνα ἄτομο πού ἦταν πάντοτε αὐτόνομο, δείχνουμε ἁπλούστατα ὅτι αὐτή ἡ αὐτονομία του δέν μπόρεσε ν' ἀσκηθεῖ μέσα στό κοινό ἐγχείρημά μας. Ἀπομακρύνοντας κάποιον σύμφωνα μέ τούς κανόνες τοῦ παιχνιδιοῦ πού νόμισε ἤ καμώθηκε πώς ἀποδεχόταν, ἀπομακρύνουμε τή δικιά μας παραίτηση.

Θεωροῦμε χρήσιμο νά διευκρινήσουμε αὐτό τό ζήτημα μέ τήν παράθεση ἀποσπασμάτων ἀπό δυό ἐπιστολές, τίς ὁποῖες ἀπευθύναμε πρόσφατα σ' ἕναν ἀπό τούς ἐπιστολογράφους μας στήν Ἀνατολική Εὐρώπη.

(Πρώτη ἐπιστολή). Οἱ θεωρητικές θέσεις μας (γιά τό παιχνίδι, τό γλωσσικό σύστημα, κ.λ.π) ὄχι μόνον θά κινδύνευαν νά γίνουν ψεύτικες καί νά χάσουν τήν ἀξία τους, ἀλλά θά ἦταν σήμερα κιόλας χωρίς καμμιά ἀξία, ἄν τίς ὑποστηρίζαμε μέ βάση τό δογματισμό τῆς ὁποιασδήποτε θεωρίας. Ὅπως καί σεῖς πιστεύουμε ὅτι «ἡ ἐλευθερία γιά νά προχωρήσουμε ἀκολουθώντας ὅλους τούς ἀπάτητους δρόμους» πρέπει νά 'ναι ἀπόλυτη (ὄχι μόνο στό καλλιτεχνικό ἤ τό θεωρητικό πεδίο, ἀλλά σέ ὅλες τίς ὄψεις τῆς πρακτικῆς ζωῆς). Γιά χίλιους λόγους – ἀνάμεσα στούς ὁποίους πιό προφανής εἶναι τό πείραμα τῆς Ἀνατολῆς – γνωρίζουμε ὅτι ὅταν μιά ἰδεολογία βρίσκεται στήν ἐξουσία ὁλοκληρώνει τό πέρασμα ἀπό τήν τμηματική ἀλήθεια στό ἀπόλυτο ψέμμα (...) Δέν εἴμαστε μιά ἐξουσία μέσα στήν κοινωνία καί γι' αὐτό οἱ «διαγραφές» δέν σημαίνουν παρά τήν ἐλευθερία μας νά ξεχωρίζουμε ἀπό τή σύγχιση πού ἐπικρατεῖ γύρω μας ἤ καί μεταξύ μας, καί βρίσκεται πολύ κοντύτερα σ' αὐτήν τήν ὑπάρχουσα κοινωνία ἀπολαμβάνοντας ὅλα τά προνόμιά της. Ποτέ δέν θελήσαμε νά ἐμποδίσουμε κάποιον στήν ἔκφραση τῶν ἰδεῶν του ἤ στήν πρακτική του (καί ποτέ δέν ἐπιδιώξαμε νά βρεθοῦμε πρακτικά σέ θέση πού θά μᾶς ἐπέτρεπε τήν ἄσκηση τέτοιων πιέσεων). Ἁπλῶς ἀρνούμαστε νά μπλεχτοῦμε μαζί του ἐνάντια στίς πεποιθήσεις καί στά γοῦστα μας. Σημειῶστε ὅτι αὐτή ἡ στάση εἶναι ἀκόμα πιό ζωτική, μιά καί δέν ἔχουμε σχεδόν καμμιά ἐλευθερία ἔκφρασης τῶν πεποιθήσεων καί τῶν γούστων μας, ὅπως πραγματικά ἔχουν, ἐφόσον πηγαίνουν ἐνάντια στό ρεῦμα. Ἡ «ἀδιαλλαξία» μας εἶναι πάντοτε τότε μιά (ἀρκετά περιορισμένη) ἀπάντηση στήν «ἀδιαλλαξία» καί στόν ἀποκλεισμό πού συναντᾶμε παντοῦ (πολύ ἰσχυρότερο ἀπό ἐκεῖνον πού ταλαιπώρησε τόν ὑπερρεαλισμό), ἰδίως ἀπό τήν πλευρά τῆς «κατεστημένης διανόησης» – χωρίς βέβαια αὐτή ἡ συμπεριφορά νά μᾶς ἐκπλήσσει. Δέν εἴμαστε ἐξουσία πού ἀσκεῖ ἔλεγχο μέσα στήν κοινωνία κι ἄλλο τόσο ἀρνούμαστε νά γίνουμε ἐξουσία στό ὄνομα κάποιου πολιτικοῦ μετασχηματισμοῦ. Στό ση-

μεῖο αὐτό εἴμαστε ὀπαδοί τῆς ριζικῆς αὐτοδιεύθυνσης καί τῶν ἐργατικῶν συμβουλίων, πού καταργοῦν κάθε διαχωρισμένη κρατική ἤ «θεωρητική» ἐξουσία. Δέν θέλουμε νά παίξουμε τό ρόλο κάποιας ἐξουσίας σ' αὐτήν τή μικρή κλίμακα στήν ὁποία μποροῦμε νά δράσουμε σήμερα καί τό δείχνουμε μέ τό νά μή δεχόμαστε ὀπαδούς, πού θά μᾶς ἔδιναν ὄχι μόνο τό δικαίωμα νά τούς ἐλέγχουμε καί νά τούς καθοδηγοῦμε, ἀλλά καί κάποια μεγαλύτερη ἀναγνωρισμένη κοινωνική ἀξία, τήν ἀξία μιᾶς ἀγοραίας καλλιτεχνικῆς ἤ πολιτικῆς ἰδεολογίας βέβαια (...) Δέν εἶναι δυνατό νά συγχέουμε τίς πρακτικές προϋποθέσεις γιά τήν ἄνθιση μιᾶς ἐλεύθερης σκέψης ἐδῶ καί στίς 'Ανατολικές χῶρες ἤ στήν 'Ισπανία π.χ. ὅπου ἡ ἐλεύθερη σκέψη ἀπαγορεύεται. 'Οφείλουμε νά ὑποστηρίξουμε τό δικαίωμα νά ἐκφράζονται ὅλοι. Ὡστόσο σέ συνθῆκες ὅπου οἱ πάντες μποροῦν νά ἐκφραστοῦν (ἄν καί μέσα ἀπό μιά τρομαχτική ἀνισότητα), ἡ ριζοσπαστική σκέψη – χωρίς βέβαια νά καταργεῖ αὐτήν τήν πρακτική ἐλευθερία – ὀφείλει πρῶτα ἀπ' ὅλα νά διεκδικήσει τό δικαίωμα τῆς ὕπαρξής της (ἕναν «ἀπάτητο δρόμο» αὐτῆς τῆς δυνατότητας) χωρίς νά τήν «ἐπαναφομοιώνει» καί χωρίς νά τήν κρύβει ἡ τάξη πραγμάτων, πού βασιλεύει πάνω σ' αὐτήν τήν ἔκδηλη σύγχιση καί πολυπλοκότητα οἱ ὁποῖες κατέχουν τό μονοπώλιο τῆς φαινομενικότητας (βλέπε τήν κριτική πού ἀσκοῦμε στό «θέαμα» στήν κοινωνία τῆς κατανάλωσης ἀφθονούντων ἐμπορευμάτων). Τελικά ἡ «ἀνεκτικότητα» πού βασιλεύει σήμερα εἶναι μονόπλευρη σέ παγκόσμια κλίμακα παρά τούς ἀνταγωνισμούς καί τήν πολυπλοκότητα τῶν διάφορων τύπων τῶν ἐκμεταλλευτικῶν κοινωνιῶν. Στήν οὐσία οἱ ἀνεκτικοί πού μονοπωλοῦν τό λόγο, ἀνέχονται τήν παγκόσμια κατεστημένη ἐξουσία. Μᾶς γράφετε ὅτι κατοικεῖτε στό Χ. Ἄν ζούσατε στό Παρίσι θά βλέπατε πόση ἀνεκτικότητα καί κατανόηση δείχνουν αὐτοί οἱ ἀνεκτικοί ἀριστεροί διανοούμενοι γιά τίς συνθῆκες πού ἐπικρατοῦν τόσο στό Χ. ὅσο καί στό Πεκίνο γιά παράδειγμα. 'Ονομάζουν «νόημα τῆς ἱστορίας» τή Χεγγελιανή ἀποδοχή ὅσων διαβάζουν καθημερινά στίς ἐφημερίδες.

(Δεύτερη ἐπιστολή). Μιά ριζικά διαφορετική ἀφετηρία ἔχει πρῶτο μέλημά της τήν ἀποκατάσταση τῆς ἀλήθειας τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἀγώνων τοῦ παρελθόντος. Πρέπει νά ξεκόψουμε ὁριστικά ἀπό τήν παλιά σύγχιση καί ὅλους τούς δηλωμένους, κρυφούς ἤ ἁπλῶς ἀσυνείδητους ὀπαδούς της. Προφανῶς χρειάζεται ν' ἀναλάβουμε τό ἀρνητικό βάρος τῆς στάσης πού διαλέξαμε. Πρέπει ν' ἀναγνωρίσουμε αὐτό τό ἀρνητικό(...) Συμφωνοῦμε μαζί σας σχετικά μέ τήν ἑνότητα τοῦ προβλήματος τῆς σημερινῆς πρωτοπορίας. Ἄλλωστε ἀνοίγουμε διάλογο μέ ὅλους ὅσους ἐκδηλώνουν ριζοσπαστικά αὐτές τίς ἀντιλήψεις, γιατί κι αὐτές γνωρίζουν τή διαίρεση ἐξαιτίας τῆς πάλης ἀνάμεσα στήν ἀλήθεια τους ἀπό τή μιά μεριά καί τήν ὀργανωμένη ἐπαναφομοίωσή τους ἀπό τήν ἐξουσία ἀπό τήν ἄλλη.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΤΗΣ Κ.Δ.

Όταν τό φθινόπωρο τοῦ 1964 δημοσιεύονταν στό Λονδίνο τά κείμενα τοῦ «σχέδιου Σίγμα», στό ὁποῖο πρωτοστατοῦσε ὁ Ἀλεξάντερ Τρόκκι, ἀποφασίσαμε ὁμόφωνα ὅτι μιά τόσο πλατιά πολιτιστική ἐπιχείρηση δέν θά ἦταν δυνατό νά δεσμεύσει τήν Κ.Δ., παρ' ὅλο πού ἀναγνωρίζουμε τό ἐνδιαφέρον ἑνός διαλόγου μέ τά πιό ἀπαιτητικά ἀπό τά ἄτομα πού μπορεῖ νά φέρει σ' ἐπαφή μιά τέτοια ἐπιχείρηση – ἰδιαίτερα ὅσον ἀφορᾶ τήν Ἀγγλία καί τίς Η.Π.Α. Ἀπό τότε λοιπόν, χωρίς νά 'ναι πιά μέλος μας, ὁ φίλος μας Ἀλεξάντερ Τρόκκι ἀναπτύσσει μιά δραστηριότητα πού μᾶς βρίσκει ἀπόλυτα σύμφωνους σέ πολλά σημεῖα.

◉

Στίς 17 Μαρτίου τοῦ 1965 ὁρισμένοι καταστασιακοί διέκοψαν στό Στρασβοῦργο μιά ἀνοιχτή συζήτηση πού προσπάθησαν νά ὀργανώσουν ὁ κυβερνητικός Μόλ (Moles) καί ὁ γλύπτης Σέφερ (Schöffer). Μέ τήν εὐκαιρία οἱ σύντροφοί μας μοίρασαν τήν προκήρυξη *Ἡ χελώνα στή βιτρίνα (ἡ διαλεκτική τοῦ ρομπότ καί τοῦ σημείου)* καί μιά ἐπανέκδοση τῆς *Ἀλληλογραφίας μ' ἕνα κυβερνητικό*, πού εἶχε δημοσιευτεῖ στήν *Κ.Δ.* 9. Σύμφωνα μέ τήν τοπική ἐφημερίδα τῆς 28/3/65 (περίμενε ἄραγε κάποια ἐκτέλεση;) «ἡ φασαρία πού προκάλεσε στήν ἀρχή τῆς βραδιᾶς μιά μικρή ὁμάδα καταστασιακῶν κομμάντος δέν κατόρθωσε νά ἐμποδίσει τή διεξαγωγή τῆς συζήτησης...»

◉

Τό Μάρτιο ἐπίσης ὁ Οὔδε Λάουζεν μᾶς γνωστοποίησε τήν πρόθεσή του νά ὀργανώσει ἕνα «χάπενινγκ» στό Μόναχο καί διαγράφτηκε ἀπό τήν Κ.Δ.

◉

Ἡ 7η Συνδιάσκεψη τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς θά γίνει μέσα στό καλοκαίρι τοῦ 1966.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

τεῦχος 11 – Ὀκτώβριος 1967
διευθυντής: Ντεμπόρ

Συντακτική ἐπιτροπή:
Ραούλ Βανεγκέμ, Μουσταφά Καγιάτι, Γ.Β. Μάρτιν, Ντόναλντ Νίκολσον-Σμίθ

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν νά ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ καί νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ν' ἀναφέρεται ἡ προέλευσή τους.

ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Μέχρι σήμερα καταγινόμασταν μέ τήν ἀνατροπή χρησιμοποιώντας κυρίως μορφές καί κατηγορίες τίς ὁποῖες ἔχουμε κληρονομήσει ἀπό τούς ἐπαναστατικούς ἀγῶνες τοῦ περασμένου αἰώνα κυρίως. Προτείνω νά ὁλοκληρώσουμε τήν ἔκφραση τῆς ἀμφισβήτησής μας μέ μέσα ἀπελευθερωμένα ἀπό κάθε ἀναφορά στό παρελθόν. Ὁπωσδήποτε αὐτό δέν σημαίνει νά ἐγκαταλείψουμε μορφές μέσα στίς ὁποῖες δώσαμε τή μάχη μας στό παραδοσιακό πεδίο τοῦ ξεπεράσματος τῆς τέχνης καί τῆς κατάργησης τῆς πολιτικῆς. Σημαίνει μᾶλλον νά ὁλοκληρώσουμε τό ἔργο τῆς ἐπιθεώρησης, ὅπου αὐτή ἐξακολουθεῖ νά ἔχει μιά ζωντανή λειτουργία.

Πολλοί προλετάριοι βλέπουν ὅτι δέν ἔχουν καμιά ἐξουσία πάνω στή χρήση τῆς ζωῆς τους καί τό γνωρίζουν, ἀλλά δέν τό ἐκφράζουν μέ τή γλώσσα τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τῶν προηγούμενων ἐπαναστάσεων.

Μέ τήν εὐκαιρία ἄς φτύσουμε ἐκείνους τούς φοιτητές πού ἔγιναν στελέχη σέ ὁμάδοῦλες μέ ὄνειρο τό μαζικό κόμμα, καί συχνά τολμοῦν νά ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ ἐργάτες δέν μποροῦν νά διαβάσουν τήν *Κ.Δ.*, ὅτι τό χαρτί της παραεῖναι γυαλιστερό γιά νά μπεῖ στά σακίδιά τους ἤ ὅτι ἡ τιμή της δέν παίρνει ὑπόψη τό κατώτατο ὅριο μισθῶν. Ἀπ' αὐτούς οἱ πιό συνεπεῖς πρός τόν ἑαυτό τους πουλᾶνε πολυγραφημένα ὅσα νομίζουν ὅτι ἀποτελοῦν συνείδηση μιᾶς τάξης στήν ὁποία ἀναζητοῦν μέ ζέση τόν ἀφοσιωμένο Ἐργάτη τους. Ἀλλά ξεχνοῦν, μαζί μέ τόσα ἄλλα, πώς ὅταν οἱ ἐργάτες διάβαζαν ἐπαναστατικά κείμενα τά πλήρωναν ἀκριβά, πολύ πιό ἀκριβά ἀπό τό τίμημα πού ἀπαιτεῖ ἡ κατάκτηση μιᾶς θέσης στό Ἐθνικό Θέατρο τοῦ Παρισιοῦ. Ξεχνοῦν ἀκόμα ὅτι ὅταν οἱ ἐργάτες ξαναθελήσουν νά διαβάσουν ἐπαναστατικά κείμενα, δέν θά διστάσουν νά ξοδέψουν δυό καί τρεῖς φορές περισσότερα ἀπό τήν τιμή τοῦ **Planète**. Ἀλλά αὐτό πού πάνω ἀπ' ὅλα ἀγνοοῦν τοῦτοι οἱ κατήγοροι τῆς τυπογραφίας, εἶναι ὅτι οἱ ἐλάχιστοι πού ἀγοράζουν

τά γραπτά τους ἔχουν τίς ἀναφορές πού χρειάζονται γιά νά μᾶς κατανοήσουν ἀμέσως· ὅσο γιά τούς ὑπόλοιπους, ποιός θά μποροῦσε νά διαβάσει τ' ἀφόρητα ἀριστερίστικα κείμενα; Ὁρισμένοι, ἀγνοώντας πόσο πυκνή εἶναι ἡ γραφή τῶν γκραφίτυς στά W.C. (καί ἰδιαίτερα στά W.C. τῶν καφενείων), σκέφτηκαν νά γράψουν (μέ ὕφος πού νά παρωδεῖ τή σχολική γραφή) σέ χαρτιά, γιά νά τά κολλήσουν ἔπειτα σέ κολῶνες ἤ σέ στάσεις κατά τό πρότυπο τῶν ἐνοικιαστηρίων· καί πίστεψαν ὅτι μ' αὐτόν τόν τρόπο θά πετύχουν τήν ταύτιση τοῦ σημαίνοντος μέ τό σημαινόμενο. Ἡ προσπάθειά τους μᾶς δίνει τό μέτρο αὐτοῦ πού θά πρέπει ν' ἀποφύγουμε.

Στόχος μας εἶναι νά συνδέσουμε τή θεωρητική κριτική τῆς σύγχρονης κοινωνίας μέ τήν ἔμπρακτη κριτική της. Μεταστρέφοντας τίς ἴδιες τίς προτάσεις τοῦ θεάματος, θά δώσουμε ἐπιτόπου τούς λόγους τῶν σημερινῶν καί τῶν αὐριανῶν ἐξεγέρσεων.

Προτείνω ν' ἀσχοληθοῦμε:

1. *μέ τόν πειραματισμό τῆς μεταστροφῆς τῶν φωτορομάντζων*, τῶν λεγόμενων πορνογραφικῶν φωτογραφιῶν, καί ν' ἀποδώσουμε τήν ἀλήθεια τους ἀποκαθιστώντας αὐθεντικούς διαλόγους. Αὐτή ἡ ἐπιχείρηση θά φέρει δυναμικά στήν ἐπιφάνεια τ' ἀνατρεπτικά μπαλόνια[1] πού αὐθόρμητα (ἀλλά περισσότερο ἤ λιγότερο συνειδητά) πλάθονται κι ἀμέσως διαλύονται στή σκέψη ἐκείνων πού διαβάζουν τά φωτορομάντζα. Μέ τό ἴδιο πνεῦμα μποροῦμε νά μεταστρέψουμε (χρησιμοποιώντας τά μπαλόνια τῶν κόμικς) ὅλες τίς διαφημιστικές ἀφίσες καί ἰδιαίτερα ἐκεῖνες πού συναντᾶμε στούς διαδρόμους τοῦ μετρό καί ἀποτελοῦν ἀξιοσημείωτες σεκάνς.

2. *μέ τήν προώθηση ἑνός ἀνταρτοπόλεμου στά μέσα μαζικῆς ἐπικοινωνίας*, πού ἀποτελεῖ σημαντική μορφή τῆς ἀμφισβήτησης ὄχι μόνο κατά τό στάδιο τοῦ ἀντάρτικου τῶν πόλεων ἀλλά καί πολύ πιό πρίν. Τό δρόμο ἄνοιξαν ἐκεῖνοι οἱ ἀργεντινοί πού κατέλαβαν τά γραφεῖα μιᾶς φωτεινῆς ἐφημερίδας κι ἔριξαν τά δικά τους συνθήματα. Γιά λίγο ἀκόμα καιρό μποροῦμε νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπό τό γεγονός ὅτι τά ραδιο-

1. Ἐννοεῖ το κλασσικό μπαλόνι στό ο[illegible] γράφονται οἱ διάλογοι τοῦ κόμικ.

φωνικά καί τηλεοπτικά στούντιο δέν φρουροῦνται ἀπό τό στρατό. Γιά ἕνα λιγότερο μεγαλεπήβολο σχέδιο, εἶναι γνωστό ὅτι κάθε ἐρασιτεχνικός ραδιοσταθμός μπορεῖ χωρίς μεγάλα ἔξοδα νά κάνει παράσιτα ἤ καί νά ἐκπέμπει στό ἐπίπεδο μιᾶς συνοικίας. Εἶναι ἐπίσης γνωστό ὅτι ὁ περιορισμένος ὄγκος τῶν ἀπαιτούμενων μηχανημάτων ἐπιτρέπει σέ μεγάλο βαθμό τήν κινητικότητα καί τίς δυνατότητες διαφυγῆς ἀπό τά ραδιογωνιόμετρα. Πρίν μερικά χρόνια στή Δανία μιά ὁμάδα πού ἀποσχίστηκε ἀπό τό Κ.Κ. κατόρθωσε ν' ἀποκτήσει δικό της πειρατικό ραδιοσταθμό. Μποροῦμε ἐπίσης νά δημοσιεύουμε ψεύτικες ἐκδόσεις κάποιων περιοδικῶν, πράγμα πού θά μεγαλώσει τή σύγχιση στίς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Γιά προφανεῖς λόγους αὐτός ὁ κατάλογος εἶναι ἀόριστος καί ἐλλιπής.

Μιά ὀργάνωση πού δέν ἔχει διαλέξει τήν παρανομία εἶναι ἀδύνατο ν' ἀσχοληθεῖ μ' ἕνα πρόγραμμα σ' αὐτό τό ἐπίπεδο: ὁ παράνομος χαρακτήρας αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν θά ἐπέβαλε τή συγκρότηση μιᾶς ἰδιαίτερης ὀργάνωσης στούς κόλπους της, πράγμα πού ἀναγκαστικά (γιά νά ὑπάρξει ἀποτελεσματικότητα) συνεπάγεται κλείσιμο καί ἄρα ἱεραρχία κ.λ.π., δηλαδή τόν κατήφορο τῆς τρομοκρατίας. Αὐτό πού μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι μᾶλλον ἡ ἔμπρακτη προπαγάνδα πού ἀποτελεῖ πολύ διαφορετικό τρόπο δράσης. Οἱ ἰδέες μας ὑπάρχουν σ' ὅλα τά μυαλά (αὐτό εἶναι γνωστό) καί ὁποιαδήποτε ὁμάδα, ὁποιαδήποτε ἄτομα συναντιοῦνται μέ τέτοιους σκοπούς, μποροῦν ν' αὐτοσχεδιάσουν καί νά βελτιώσουν ὅσα ἔχουν δοκιμαστεῖ ἀπό ἄλλους σέ ἄλλες συνθῆκες. Αὐτή ἡ μή συγκεντρωτική δράση δέν μπορεῖ ν' ἀποσκοπεῖ σέ ὁριστικές ἀνατροπές τῆς σημερινῆς κατάστασης. Μπορεῖ ὅμως νά συνεισφέρει μέ χρήσιμο τρόπο στή συνειδητοποίηση πού δέν θ' ἀργήσει νά φανεῖ. Ἄλλωστε δέν χρειάζεται νά κολλᾶμε στή λέξη παρανομία. Οἱ περισσότερες ἐνέργειες σ' αὐτό τό πεδίο δέν εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔρχονται σέ σύγκρουση μέ τούς σημερινούς νόμους. Βέβαια ὁ φόβος παρόμοιων ἐνεργειῶν θά κάνει τούς διευθυντές τῶν ἐφημερίδων ν' ἀντιμετωπίζουν μέ καχυποψία τούς τυπογράφους τους, τούς διευθυντές τῶν ραδιοφωνικῶν δικτύων νά μήν ἐμπιστεύονται τούς τεχνικούς τους κ.ο.κ., καί δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι σύντομα θά ἐκπονηθοῦν καί οἱ ἰδιαίτεροι κατασταλτικοί νόμοι.

3. *μέ τή δημιουργία καταστασιακῶν κόμικς*. Τά κόμικς εἶναι ἡ μόνη ἀληθινά λαϊκή λογοτεχνία τοῦ αἰώνα μας. Διάφοροι κρετίνοι, σημαδεμένοι ἀπό τά σχολικά τους χρόνια ἔχουν πεῖ πολλά γύρω ἀπ' αὐ-

τό. Ἀλλά τά δικά μας κόμικς θά τά διαβάσουν ξυνίζοντας τά μοῦτρα καί σίγουρα θά τ' ἀγοράζουν γιά νά τά κάψουν. Ποιός δέν νοιώθει ἄμεσα πόσο θά διευκόλυνε τό «νά κάνουμε τό αἴσχος πιό ἐπαίσχυντο δίνοντάς το στή δημοσιότητα»· ἡ μετατροπή π.χ. τῆς ἐπιγραφῆς *Ὁδός Ἐλπίδας 13* σέ *Λεωφόρος Ἀπελπισίας I*, συμπληρώνοντας τό ὅλο πλάνο μέ τά κατάλληλα στοιχεῖα ἤ ἁπλῶς ἀλλάζοντας ἐπιγραφές; Εἶναι φανερό ὅτι αὐτή ἡ μέθοδος ἀντιστρέφει τήν *Πόπ-αρτ* πού ἀποσυνθέτει τό κόμικ σέ κομμάτια: ἡ μέθοδός μας ἀποδίδει στά κόμικς τό μεγαλεῖο καί τό περιεχόμενό τους.

4. *μέ τό γύρισμα καταστασιακῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν.* Ὁ κινηματογράφος εἶναι ἀσφαλῶς τό πιό καινούργιο καί τό πιό πολυχρησιμοποιημένο μέσον ἔκφρασης τῆς ἐποχῆς μας. Ὡστόσο ἔχει μείνει στάσιμος κάπου 3/4 τοῦ αἰώνα. Χωρίς νά ἐπεκταθῶ, ἄς πῶ ὅτι κατάντησε στ' ἀλήθεια ἡ «*7η τέχνη*» τῶν κινηματογραφόφιλων, τῶν κινηματογραφικῶν λεσχῶν, τῶν συλλόγων γονέων καί κηδεμόνων. Ὁ κύκλος ἔκλεισε (*Ἴνκε, Στροχάιμ, Χρυσός Αἰώνας, Πολίτης Καίην, Ὁ Κος Ἀρκάντιν*, οἱ λεττριστικές ταινίες) παρ' ὅλο πού μπορεῖ ν' ἀνακαλύψουμε στούς ξένους διανομεῖς ἤ στίς σινεματέκ ὁρισμένα ἀριστουργήματα, ἄν καί κλασικῆς ἤ θεατρικῆς ὑφῆς. Ἄς χρησιμοποιήσουμε γιά λογαριασμό μας τά ψελλίσματα αὐτῆς τῆς καινούργιας γραφῆς καί κυρίως τά πιό ὁλοκληρωμένα, τά πιό μοντέρνα παραδείγματά της, ἐκεῖνα πού ξέφυγαν ἀπό τήν καλλιτεχνική ἰδεολογία περισσότερο κι ἀπό τίς ἀμερικάνικες σειρές Β: τά ἐπίκαιρα, τίς ταινίες-ἀγγελίες καί ἰδιαίτερα τό διαφημιστικό κινηματογράφο.

Ὁπωσδήποτε ὁ διαφημιστικός κινηματογράφος ὑπηρετεῖ τό ἐμπόρευμα καί τό θέαμα. Ἀλλά καθώς δέν δεσμεύεται ἀπό τά μέσα του, μπόρεσε νά βάλει τίς βάσεις μιᾶς πρακτικῆς πού διέβλεπε ὁ Ἀιζενστάιν ὅταν ἔλεγε ὅτι ἤθελε νά κινηματογραφήσει τήν *Κριτική τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας* ἤ τή *Γερμανική ἰδεολογία*.

Θά 'θελα πολύ νά γυρίσω ταινία τό κείμενο *Ἡ παρακμή καί ἡ πτώση τῆς ἐμπορευματικῆς-θεαματικῆς οἰκονομίας* ἔτσι ὥστε νά γίνει ἄμεσα ἀντιληπτό στούς προλετάριους τοῦ Γουάτς, πού ἀγνοοῦν τίς ἔννοιες αὐτῆς τῆς ἐπικεφαλίδας. Ὁπωσδήποτε αὐτή ἡ καινούργια μορφή θά ἐμβαθύνει καί θά ὀξύνει τή «γραπτή» ἔκφραση τῶν ἴδιων προβλημάτων, ὅπως μποροῦμε νά ἐπαληθεύσουμε ἄν π.χ. γυρίσουμε τήν ταινία *Προτροπή σέ δολοφονία καί ἀκολασία* πρίν συντάξουμε ἕνα ἀνάλογο κείμενο γιά τήν *Κ.Δ.* μέ τίτλο *Διορθώ-*

σεις στή συνείδηση μιᾶς τάξης πού θά 'ναι κι ἡ τελευταία. Ἀνάμεσα στίς ἄλλες δυνατότητές του, ὁ κινηματογράφος εἶναι ἐξαιρετικά χρήσιμος γιά τή μελέτη τοῦ παρόντος ὡς ἱστορικοῦ προβλήματος, γιά τό γκρέμισμα τῆς πραγμοποίησης. Ἀσφαλῶς μποροῦμε νά συλλάβουμε, νά γνωρίσουμε καί νά κινηματογραφήσουμε τήν ἱστορική πραγματικότητα μόνο μέσ' ἀπό μιά πολύπλοκη διαδικασία μεσολαβήσεων, χάρη στήν ὁποία ἡ συνείδηση μπορεῖ ν' ἀναγνωρίσει μιά στιγμή μέσα σέ μιά ἄλλη, τό στόχο καί τή δράση της μέσα στό πεπρωμένο, τό πεπρωμένο της μέσα στό στόχο καί τή δράση της, τήν ἴδια της τήν οὐσία μέσα σ' αὐτήν τήν ἀναγκαιότητα. Ἡ μεσολάβηση αὐτή θά ἦταν δύσκολη, ἄν ἡ ἐμπειρική ὕπαρξη τῶν ἴδιων τῶν γεγονότων δέν ἦταν ἤδη μιά μεσολαβημένη ὕπαρξη, μιά ὕπαρξη πού φαίνεται ἄμεση μόνο στό μέτρο πού (κι ἐπειδή) ἀπό τή μιά μεριά λείπει ἡ συνείδηση κι ἀπό τήν ἄλλη τά γεγονότα ἔχουν ἀποκοπεῖ ἀπό τό σύνολο τῶν αἰτίων τους, τοποθετοῦνται σέ μιά τεχνητή ἀπομόνωση καί συνδέονται ἄσχημα στό μοντάζ τοῦ κλασικοῦ κινηματογράφου. Αὐτή ἀκριβῶς ἡ μεσολάβηση ἔλειψε – καί ἀναγκαστικά ὄφειλε ν' ἀπουσιάζει – ἀπό τόν προκαταστασιακό κινηματογράφο, ὁ ὁποῖος σταμάτησε στίς λεγόμενες ἀντικειμενικές μορφές, ἀκολουθώντας ἠθικοπολιτικές ἀντιλήψεις, ἤ περιορίστηκε στή σχολική ἀπαγγελία καί τίς ὑποκρισίες της. Περισσότερο κοπιάζεις ὅταν διαβάζεις κάτι παρά ὅταν τό βλέπεις σέ ταινία, ἄχ! τί κοινοτοπίες! Ἀλλά ὁ Γκοντάρ, ὁ πιό γνωστός ἀπό τούς φιλοκινέζους ἐλβετούς, δέν θά μπορέσει ποτέ νά τίς συλλάβει γιατί τό μόνο πού ξέρει εἶναι νά ἐπαναφομοιώνει ὅσα ἔγιναν πρίν ἀπ' αὐτόν, νά ἐπαναφομοιώνει μιά λέξη ἤ μιά ἰδέα ἀπό τά παραπάνω (ὅπως αὐτή γιά τίς διαφημιστικές ταινίες). Ποτέ δέν θά καταφέρει νά κάνει κάτι παραπάνω. Πάντα θ' ἀνακατεύει κάποιες μικροκαινοτομίες παρμένες ἀπό ἀλλοῦ, εἰκόνες ἤ λέξεις-βεντέτες τῆς ἐποχῆς, πού ἡ ἀναμφίβολη ἀπήχησή τους εἶναι πάνω ἀπό τίς δυνατότητές του (ὁ Μπονό, ὁ ἐργάτης, ὁ Μάρξ, (made in U.S.A.), ὁ τρελός Πιερό, ὁ Ντεμπόρ, ἡ ποίηση, κ.λ.π.). Ὁ Γκοντάρ εἶναι παιδί τοῦ Μάο καί τῆς κόκα-κόλα. Τίποτα παραπάνω.

Ὁ κινηματογράφος μᾶς ἐπιτρέπει νά ἐκφράσουμε τά πάντα (ὅπως κι ἕνα κείμενο, μιά προκήρυξη, ἕνα βιβλίο ἤ μιά ἀφίσα). Γι' αὐτό θά πρέπει στό ἑξῆς ν' ἀπαιτοῦμε ἀπό κάθε καταστασιακό τήν ἱκανότητα νά γυρίσει μιά ταινία μέ τήν ἴδια εὐκολία μέ τήν ὁποία

θά πρέπει νά γράφει κι ἕνα ἄρθρο (βλ. τίς *Ἀντιδημόσιες σχέσεις, Κ.Δ. 8)*. Τίποτα δέν εἶναι ἀρκετά ὡραῖο γιά τούς νέγρους τοῦ Γουάτς.

Ρενέ Βιενέ

ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΣ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ

Θέλοντας νά παρουσιάσει στίς καινούργιες ἐπαναστατικές δυνάμεις ἕνα πρότυπο πρακτικοθεωρητικῆς συνοχῆς, ἡ Κ.Δ. βρίσκεται κάθε στιγμή ἕτοιμη καί σέ θέση νά τιμωρήσει – μέ τή διαγραφή ἤ τή ρήξη – τίς ἐλλείψεις, τίς ἀνεπάρκειες καί τίς ὑποχωρήσεις ἐκείνων πού τήν κάνουν (ἤ τήν ἀναγνωρίζουν ὡς) τό πιό προχωρημένο πειραματικό στάδιο τῆς κοινῆς τους προσπάθειας. Θέλοντας νά φτιάξει μιά καινούργια κοινωνία, ἡ ἐξεγερμένη γενιά δείχνει ὅτι σκοπεύει νά ἐξουδετερώσει κάθε ἀπόπειρα ἐπαναφομοίωσης πού παραβαίνει ὁρισμένες πρωταρχικές κι ἀδιαφιλονίκητες ἀρχές· κι αὐτό ὄχι βέβαια ἐπειδή ἀναζητᾶ κάποια καθαρότητα, ἀλλά ἀπό ἁπλό ἔνστικτο αὐτοάμυνας. Ἔχουμε μιά ἐλάχιστη ἀπαίτηση ἡ ὁποία ἀπορρέει ἀπό ὀργανώσεις πού στά κύρια χαρακτηριστικά τους προεικονίζουν τό μελλοντικό τύπο τῆς κοινωνικῆς ὀργάνωσης: νά μήν ἀνεχόμαστε ἐκείνους πού ἀνέχεται ἡ ἐξουσία.

Στή θετική πλευρά της, ἡ ἀπάντηση «διαγραφή» καί «ρήξη» βάζει τό ζήτημα τῆς συμμετοχῆς στήν Κ.Δ. καί τῆς συμμαχίας μέ τίς αὐτόνομες ὁμάδες καί ἄτομα. Ὁ ἐλάχιστος ὁρισμός τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων, πού διατυπώθηκε ἀπό τήν 7η Συνδιάσκεψη, ἐπιμένει κυρίως σ' αὐτό τό σημεῖο: «Μιά ἐπαναστατική ὀργάνωση ἀρνεῖται ν' ἀναπλάσει στούς κόλπους της ὁποιαδήποτε ἀπό τίς ἱεραρχικές συνθῆκες τοῦ κυρίαρχου κόσμου. Μοναδικός περιορισμός γιά τή συμμετοχή στήν καθολική δημοκρατία της εἶναι ὅλα τά μέλη της ν' ἀναγνωρίζουν καί ν' αὐτοοικειοποιοῦνται τή συνοχή τῆς κριτικῆς της: αὐτή ἡ συνοχή πρέπει ν' ἀφορᾶ τήν καθαυτό κριτική θεωρία καί τή πρακτική δραστηριότητα. Ἡ ὀργάνωση αὐτή ἀσκεῖ κριτική σέ κάθε ἰδεολογία, τήν ὁποία θεωρεῖ ὡς διαχωρισμένη ἐξουσία τῶν ἰδεῶν καί ἰδέες τῆς διαχωρισμένης ἐξουσίας».

Ἡ συνοχή τῆς κριτικῆς καί ἡ κριτική στήν ἀπουσία συνοχῆς εἶναι μιά καί μόνη κίνηση, πού καταδικάζεται στήν καταστροφή καί

στήν ἰδεολογική ἀπολίθωση μόλις εἰσβάλει ὁ διαχωρισμός ἀνάμεσα στίς διάφορες ὁμάδες μιᾶς ὁμοσπονδίας, ἀνάμεσα στά ἄτομα μιᾶς ὀργάνωσης, ἀνάμεσα στή θεωρία καί στήν πρακτική ἑνός μέλους αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης. Σ' αὐτόν τό σφαιρικό ἀγώνα πού δίνουμε, ἡ παραμικρότερη ὑποχώρησή μας στό μέτωπο τῆς συνοχῆς δίνει στό διαχωρισμό τή δύναμη νά σπάσει ὅλες τίς γραμμές μας. Νά λοιπόν γιατί πρέπει νά εἴμαστε ἀπόλυτα ἐπιφυλακτικοί, νά μή θεωροῦμε ποτέ ὅτι ἔχουμε κατακτήσει τή συνοχή, νά ἔχουμε σαφή ἀντίληψη τῶν κινδύνων πού τήν ἀπειλοῦν μέσα στή θεμελιώδη ἑνότητα τῶν ἀτομικῶν συμπεριφορῶν, νά προλαμβάνουμε καί ν' ἀποφεύγουμε αὐτούς τούς κινδύνους.

Τό γεγονός ὅτι ἀνάμεσά μας μπόρεσε νά σχηματιστεῖ μιά μυστική ὁμάδα – ἀλλά καί τό γεγονός ὅτι γρήγορα ἀποκαλύφτηκε – φανερώνει ἀρκετά καλά τήν αὐστηρότητα καί τήν ἔλλειψη αὐστηρότητας πού δείξαμε μέχρι σήμερα στό θέμα τῆς διαφάνειας τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων. Μέ ἄλλα λόγια, αὐτό τό γεγονός σημαίνει πώς ἡ ἐξάπλωση τῆς Κ.Δ. βρίσκεται κυρίως στό γεγονός ὅτι εἶναι ἱκανή νά δώσει ἕνα παράδειγμα: ἀρνητικά, φανερώνοντας τίς ἀδυναμίες της καί διορθώνοντάς τις· θετικά, ἀντλώντας ἀπ' αὐτά τά μαθήματα καινούργιες ἀπαιτήσεις. Συχνά ἐπαναλάβαμε ὅτι προέχει νά μήν κάνουμε λάθος ὅσον ἀφορᾶ τά ἄτομα. Αὐτό πρέπει νά τό ἀποδεικνύουμε ἀδιάκοπα καί, παράλληλα, νά μειώνουμε ὅλο καί περισσότερο τήν πιθανότητα ἑνός σφάλματος σχετικά μέ τόν ἑαυτό μας. Καί ὅ,τι ἰσχύει γιά τά ἄτομα ἰσχύει καί γιά τίς ὁμάδες.

Εἶναι γνωστό ὅτι ὁ Σωκράτης εἶπε σέ κάποιον ἀπό τούς νέους στούς ὁποίους ἀπευθυνόταν: «Μίλα λίγο γιά νά σέ δῶ». Μποροῦμε ν' ἀποφύγουμε αὐτόν τόν τρόπο γνωριμίας (καί τούς ἀνάλογους κύκλους) ἄν ὁ παραδειγματικός χαρακτήρας τῆς δραστηριότητάς μας ἐξασφαλίζει τήν ἀπαιτούμενη δύναμη ἀκτινοβολίας τῆς Κ.Δ. στόν ἀγώνα πού δίνει μέσα κι ἐνάντια στό κυρίαρχο θέαμα. Στούς κριτές τῆς ἐπαναφορμοίωσης καί στούς τιποτένιους πού θά δώσουν τά χέρια γιά νά μᾶς παρουσιάσουν σάν ἡγετική ὁμάδα, ἁρμόζει ν' ἀντιπαραθέσουμε τό ἀντιϊεραρχικό παράδειγμα μιᾶς ἀδιάκοπης ριζοσπαστικοποίησης. Νά μήν κρύβουμε τίποτε ἀπό τίς ἐμπειρίες μας καί νά κάνουμε ὅσο πιό διάφανη γίνεται τήν πραγματικότητα τοῦ συλλογικοῦ σχεδίου μας γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς καθημερινῆς ζωῆς, διαδίδοντας τίς μεθόδους, τίς κριτικές θέσεις καί τούς τρόπους δράσης μας.

Ἡ Κ.Δ. πρέπει νά δρᾶ ὅπως ἕνας ἄξονας: νά δέχεται τήν κίνησή της ἀπό τίς ἐπαναστατικές ὁρμές ὁλόκληρου τοῦ κόσμου καί νά ἐπιταχύνει μέ ἐνιαῖο τρόπο τή ριζοσπαστική τροπή τῶν γεγονότων. Ἀντίθετα ἀπό τούς καθυστερημένους τομεῖς, πού πασχίζουν νά πετύχουν πάνω ἀπ' ὅλα μιά τακτική ἑνότητα (τά κοινά, ἐθνικά ἤ λαϊκά Μέτωπα), ἡ Κ.Δ. καί οἱ συμμαχικές αὐτόνομες ὁμάδες θά συναντηθοῦν μόνο στήν ἀναζήτηση μιᾶς ὀργανικῆς ἑνότητας, ἐπειδή κρίνουν ὅτι ἡ τακτική ἑνότητα εἶναι ἀποτελεσματική μόνον ἐκεῖ πού μπορεῖ νά ὑπάρξει ὀργανική ἑνότητα. Τόσο ἡ ὁμάδα ὅσο καί τό ἄτομο πρέπει νά ζεῖ μέ τήν ταχύτητα ριζοσπαστικοποίησης τῶν γεγονότων, γιατί μόνον ἔτσι θά μπορέσει νά τά ριζοσπαστικοποιήσει μέ τή σειρά του. Αὐτό σημαίνει ἐπαναστατική συνοχή.

Ὁπωσδήποτε βρισκόμαστε ἀκόμα πολύ μακριά ἀπό μιά τέτοια ἁρμονία κίνησης. Εἶναι ὅμως βέβαιο ὅτι πρός αὐτήν κινούμαστε. Ἀπό τίς πρῶτες ἀρχές ὡς τήν πραγμάτωσή τους, ὑπάρχει ἡ ἱστορία τῶν ὁμάδων καί τῶν ἀτόμων πού εἶναι καί ἱστορία τῶν πιθανῶν καθυστερήσεών τους. Μόνον ἡ διαφάνεια μέσα στήν πραγματική συμμετοχή μπορεῖ ν' ἀποκλείσει μετασχηματισμό τῆς καθυστέρησης σέ διαχωρισμό ἀπειλητικό γιά τή συνοχή. Τά ἐμπόδια πού μᾶς χωρίζουν ἀκόμα ἀπό τήν πραγμάτωση τοῦ καταστασιακοῦ ἐγχειρήματος, ἀπορρέουν ἀπό τήν ἔχθρα τοῦ παλιοῦ κόσμου στόν ὁποῖο ζοῦμε. Παρ' ὅλ' αὐτά ἡ συνείδηση αὐτῶν τῶν διαχωρισμῶν ἐμπεριέχει τή δύναμη πού θά τούς καταλύσει.

Οἱ διάφοροι βαθμοί καθυστέρησης γίνονται ἐμφανεῖς μόνο μέσα στόν ἀγώνα ἐναντίον τῶν διαχωρισμῶν. Πουθενά ἀλλοῦ. Μέσα σ' αὐτόν τόν ἀγώνα ἡ ἀπουσία μιᾶς συνειδητοποίησης τῆς καθυστέρησης θολώνει τή συνείδηση τῶν διαχωρισμῶν καί καταστρέφει τή συνοχή. Ὅταν ἡ συνείδηση μαραζώνει, ἡ ἰδεολογία εἰσβάλλει στάλα-στάλα. Τούς εἴδαμε νά φυλᾶνε στά τρίσβαθά τους ὁ μέν ἕνας (ὁ Κοτάνυι) τά συμπεράσματα τῶν ἀναλύσεών του, πού μᾶς τά κοινοποιοῦσε φειδωλά, μέ τήν ἀνωτερότητα τῆς κλεψύδρας πάνω στό χρόνο – κι οἱ ἄλλοι (πού διαγράφτηκαν πρόσφατα) τίς ἀμέτρητες ἐλλείψεις τους, παριστάνοντας τά παγώνια, ἔστω καί χωρίς οὐρά([1]) Ἡ σκοταδιστική ἰδεολογία τῆς προσμονῆς μιᾶς καταλληλό-

1. Κατά τήν ἐξέλιξη τοῦ περίφημου «σκάνδαλου τοῦ Στρασβούργου» (βλ. *Βιβλιογραφία*) τέσσερεις καταστασιακοί – οἱ Τεό Φρεύ, Ζάν Γκαρνώ (Jean Garnault), Χέρμπερτ Χόλλ (Herbert Holl) καί στή συνέχεια ἡ Ἐντίτ Φρεύ – διαγράφτηκαν ἀπό τήν Κ.Δ. ἐξαιτίας τῶν ψεμμάτων πού εἶχαν διαδόσει σέ βάρος τοῦ Καγιάτι.

τερης στιγμῆς γιά ὁράση καί ὁ ἰσοτικός οἰκουμενισμός εἶχαν τήν ἴδια γεύση. Χαθεῖτε λοιπόν γελοῖοι σαλτιμπάγκοι ἀθεράπευτων δεινῶν!

Ἡ ἔννοια τῆς καθυστέρησης ἀνήκει στόν κόσμο τοῦ παιχνιδιοῦ, συναντᾶ αὐτήν τοῦ ὀργανωτῆ ἑνός παιχνιδιοῦ. Ἡ ἀπόκρυψη τῆς καθυστέρησης ἤ ἡ ἀπόκρυψη ἐμπειριῶν ἀναπλάθουν τήν ἔννοια τοῦ γοήτρου καί τείνουν νά μετατρέψουν τόν ὀργανωτή ἑνός παιχνιδιοῦ σέ ἀρχηγό, γεννώντας αὐστηρά προκαθορισμένες συμπεριφορές (τό ρόλο μέ τίς νευρωτικές παρενέργειές του, τίς ἀγχώδεις συμπεριφορές του καί τήν ἀπανθρωπιά του). Ἀντίθετα ἡ διαφάνεια ἐπιτρέπει τή συμμετοχή στό κοινό σχέδιο μέ τήν ὑπολογισμένη ἀθωότητα τῶν φαλανστηριανῶν παικτῶν([2]), πού παραβγαίνουν μεταξύ τους (ἑτερογένεια), ἀλλάζουν ἀσχολίες (πηγαινέλα) ἤ ἀγωνίζονται ποιός θά φτάσει τόν πιό ἀκραῖο ριζοσπαστισμό (καμπαλισμός). Ἡ ἐλαφράδα ὅμως γεννιέται ἀπό τήν κατανόηση τῶν σοβαρῶν σχέσεων, συνεπάγεται μιά σαφή ἀντίληψη τῶν ἱκανοτήτων τοῦ καθένα.

Ἡ μόνη ἱκανότητα πού θέλουμε νά γνωρίσουμε εἶναι ἡ ἐπαναστατική χρησιμοποίηση τῶν ἱκανοτήτων μας, πού ἔχει νόημα μόνο μέσα στήν καθημερινή ζωή. Τό πρόβλημα δέν εἶναι ὅτι ὁρισμένοι ζοῦν, σκέφτονται, γαμιοῦνται, μαλακίζονται ἤ μιλοῦν καλύτερα ἀπό κάποιους ἄλλους. Τό πρόβλημα εἶναι μᾶλλον καθένας ἀπό τούς συντρόφους νά ζεῖ, νά σκέφτεται, νά γαμιέται, νά μαλακίζεται καί νά μιλάει τόσο καλά, ὥστε νά μήν χρειάζεται νά κρύψει τίς καθυστερήσεις του, νά παραστήσει τήν καταπιεσμένη μειοψηφία ἤ νά ζητᾶ (στό ὄνομα τῆς ὑπεραξίας πού ὁ ἴδιος δίνει στούς ἄλλους ἐξαιτίας τῶν δικῶν του ἐλλείψεων) μιά δημοκρατία τῆς ἀνικανότητας στήν ὁποία θά μποροῦσε νά δηλώσει εὔκολα τίς «ἀρετές» του. Μέ ἄλλα λόγια κάθε ἐπαναστάτης ὀφείλει τουλάχιστον νά ὑπερασπίζει μέ πάθος ὅ,τι τοῦ εἶναι πιό πολύτιμο: τή θέλησή του νά πραγματώσει τό ἄτομό του, τήν ἐπιθυμία του ν' ἀπελευθερώσει τή δικά του καθημερινή ζωή.

---

2. Ἀπο τό ὅραμα τοῦ οὐτοπιστῆ σοσιαλιστῆ Σάρλ Φουριέ, πού ἔβλεπε τή μελλοντική κοινωνία ὀργανωμένη σέ κοινότητες τίς ὁποῖες ἀποκαλοῦσε «φαλανστήρια» (phalanstères). Ἀποσπάσματα ἀπό τό ἔργο του ἔχουν δημοσιευτεῖ στά ἑλληνικά στό βιβλίο *Πρός τήν ἐλευθερία, στόν ἔρωτα* (ΟΥΤΟΠΙΑ, 1981).

Ἂν στόν ἀγώνα γιά τή δημιουργικότητά μας, γιά τά ὄνειρά μας, γιά τά πάθη μας δέν ἐπιστρατεύσουμε (καί συνεπῶς δέν ἀναπτύξουμε) τήν ὁλότητα τῶν ἱκανοτήτων μας – ἄν δηλαδή ἀρνηθοῦμε τόν ἴδιο μας τόν ἑαυτό –, παύουμε νά μιλᾶμε στ' ὄνομά μας καί κατά μείζονα λόγο στό ὄνομα μιᾶς ὀργάνωσης πού εἶναι φορέας τῶν δυνατοτήτων πραγμάτωσης ὅλων τῶν ἀτόμων. Ἡ διαγραφή καί ἡ ρήξη ἁπλῶς συγκεκριμενοποιοῦν δημόσια, καί μέ τή λογική τῆς διαφάνειας πού δέν μπορέσαμε νά πετύχουμε, τήν προτίμησή μας γιά τή θυσία, τό γεγονός ὅτι δέν προτιμήσαμε τήν αὐθεντικότητα.

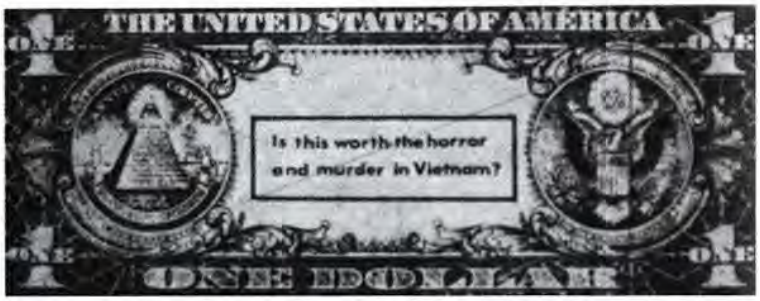
Τό παράδειγμα τῆς πραγματικῆς συμμετοχῆς στό ἐπαναστατικό ἐγχείρημα παίζει καθοριστικό ρόλο στό ζήτημα τῶν μελῶν καί τῶν συμμαχιῶν. Θεμέλιο μιᾶς ἀντικειμενικῆς ἐμπιστοσύνης ἀνάμεσά μας – ὅπως καί μεταξύ τῆς Κ.Δ. καί τῶν αὐτονόμων ὁμάδων ἤ τῶν μελλοντικῶν ὁμοσπονδιῶν – πρέπει νά εἶναι ἡ συνείδηση τῶν καθυστερήσεων, ὁ ἀγώνας ἐναντίον τῶν διαχωρισμῶν καί ἡ δίψα μας γιά περισσότερη συνοχή. Μποροῦμε νά ἐλπίζουμε ὅτι μέ τή ριζοσπαστικοποίηση τῶν ἐπαναστατικῶν συνθηκῶν οἱ σύμμαχοί μας θ' ἀρχίσουν νά μᾶς συναγωνίζονται (μιά ἀνάλογη ἄμιλλα περιμένουμε κι ἀπ' ὅσους θελήσουν νά μετάσχουν στήν Κ.Δ.). Δέν εἶναι διόλου παράλογο νά ὑποθέσουμε ὅτι σ' ἕναν ὁρισμένο βαθμό ἀνάπτυξης τῆς ἐπαναστατικῆς συνείδησης, κάθε ὁμάδα θά 'χει πετύχει τή συνοχή σέ τέτοιο σημεῖο, ὥστε ἡ ἰδιότητα τοῦ ὀργανωτῆ ἑνός παιχνιδιοῦ ὅλων τῶν παικτῶν καί ὁ γελοῖος χαρακτήρας τῶν καθυστερήσεων θ' ἀφήσουν στά ἄτομα τό δικαίωμα νά προχωροῦν σέ διάφορες ἐπιλογές καί ν' ἀλλάζουν ὀργάνωση ἀκολουθώντας τίς φιλίες πού τά συναρπάζουν. Ὡστόσο πρέπει νά πάρουμε ὑπόψη μας τήν πρόσκαιρη ὑπεροχή τῆς Κ.Δ., πού μοῦ φαίνεται σάν μιά εὐνοϊκή δυσμένεια, σάν τό χαμόγελο τῆς ἀγριόγατας τῶν ἀόρατων ἐπαναστάσεων.

Ἡ Διεθνής ἔχει πετύχει σήμερα ἕνα θεωρητικό καί πρακτικό πλοῦτο πού μπορεῖ νά μεγαλώσει μόνον ἄν τόν μοιραστεῖ μέ ἄλλους, μόνον ἄν τόν οἰκειοποιηθοῦν καί τόν ἀνανεώσουν τά ἐπαναστατικά ἄτομα (μέχρι νά ἐξαφανιστεῖ μέσα στόν ἐπαναστατικό πλοῦτο καί ἡ Κ.Δ. καί οἱ αὐτόνομες ὁμάδες). Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τό λόγο ὀφείλει νά δέχεται μόνον ἐκείνους πού τήν ἐπιθυμοῦν συνειδητά, ἐκείνους δηλαδή πού ἔχουν ἀποδείξει ὅτι, μιλώντας κι ἐνεργώ-

ντας στ' ὄνομά τους, μιλοῦν καί πράττουν στό ὄνομα πολλῶν – εἴτε δημιουργώντας μέ τήν ποιητική πρακτική τους (προκηρύξεις, ἐξέγερση, κινηματογραφικές ταινίες, κινητοποίηση, βιβλία) μιά ἕνωση τῶν ἀνατρεπτικῶν δυνάμεων, εἴτε μένοντας μοναδικός φορέας τῆς συνοχῆς κατά τή ριζοσπαστικοποίηση μιᾶς ὁμάδας. Ἔτσι ἡ εὐκαιρία συμμετοχῆς στήν Κ.Δ. γίνεται τακτικό ζήτημα πού πρέπει νά συζητηθεῖ: εἴτε ἡ ὁμάδα εἶναι ἀρκετά δυνατή καί δέν παραλύει μπροστά σ' ἕναν ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ παιχνιδιοῦ, εἴτε ἡ ἀποτυχία της εἶναι τέτοια ὥστε οἱ ὀργανωτές αὐτοί μένουν μόνοι ν' ἀποφασίσουν· ἤ τέλος, ὁ ὀργανωτής τοῦ παιχνιδιοῦ, ἔπειτα ἀπό κάποιες μοιραῖες ἀντικειμενικές περιστάσεις, ἀποτυχαίνει νά σχηματίσει μιά ὁμάδα.

Ὅπου τό καινούργιο προλεταριάτο ρίχνεται στόν ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωσή του, ἡ αὐτονομία μέσα στήν ἐπαναστατική συνοχή ἀποτελεῖ τό πρῶτο βῆμα πρός τή γενικευμένη αὐτοδιεύθυνση. Ἡ διαύγεια πού προσπαθοῦμε νά 'χουμε γιά τόν ἑαυτό μας καί γιά τόν κόσμο, μᾶς ἔχει διδάξει ὅτι στήν πρακτική τῆς ὀργάνωσης ἡ ἀκρίβεια καί ἡ παραίνεση δέν εἶναι ἐπιπόλαια ζητήματα. Στό θέμα τῆς ἐλευθερίας κάθε ἐπιμέρους σφάλμα εἶναι μιά κρατική ἀλήθεια.

Ραούλ Βανεγκέμ

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ «*Ἀξίζει τή φρίκη καί τίς σφαγές στό Βιετνάμ*»; (προκήρυξη πού κυκλοφόρησε στή Μεγάλη Βρεταννία τό 1967 καί ὁδήγησε σέ δίωξη ἐναντίον τοῦ καταστασιακοῦ Τσάρλς Ράντκλιφ γιά «κυκλοφορία πλαστοῦ νομίσματος»).

Ο ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ

> Χωρίς ἀμφιβολία ἡ ἐποχή μας (...) προτιμᾶ τήν εἰκόνα ἀπό τό ἀντικείμενο, τό ἀντίγραφο ἀπό τό πρωτότυπο, τήν ἀναπαράσταση ἀπό τήν πραγματικότητα, τό φαινόμενο ἀπό τό εἶναι (...) Ἡ αὐταπάτη εἶναι τό ἱερό γι' αὐτήν, κι ὅ,τι θεωρεῖ ἀνίερο εἶναι ἡ ἀλήθεια. Γιά νά τό πῶ καλύτερα, τό ἱερό μεγαλώνει στά μάτια της ὅσο σβύνει ἡ ἀλήθεια καί θεριεύει ἡ ἀπάτη. Ἔτσι πού γι' αὐτήν τό ἀποκορύφωμα τῆς αὐταπάτης εἶναι κι ἀποκορύφωμα τοῦ ἱεροῦ.
>
> Φόυερμπαχ, Πρόλογος στή Β' ἔκδοση τῆς *Οὐσίας τοῦ Χριστιανισμοῦ*.

1.

Ὅλη ἡ ζωή τῶν κοινωνιῶν στίς ὁποῖες βασιλεύουν οἱ σύγχρονες συνθῆκες παραγωγῆς παρουσιάζεται σάν μιά τεράστια συσσώρευση θεαμάτων. Ὅ,τι ἀποτελοῦσε ἄμεσο βίωμα ἀπομακρύνθηκε σέ μιά ἀναπαράσταση.

2.

Οἱ εἰκόνες πού ἀποσπάστηκαν ἀπό κάθε πλευρά τῆς ζωῆς συγχωνεύονται σέ μιά κοινή πορεία ὅπου ἡ ἑνότητα αὐτῆς τῆς ζωῆς δέν μπορεῖ πιά ν' ἀποκατασταθεῖ. Ἀποσπασματικά θεωρημένη, ἡ πραγματικότητα ἀναπτύσσεται μέσα στήν ἴδια της τή γενική ἑνότητα σάν ἕνας ξέχωρος ψευτόκοσμος, ἀντικείμενο γιά παρατήρηση καί μόνον. Ἡ ἐξειδίκευση τῶν εἰκόνων τοῦ κόσμου ξαναβρίσκεται ὁλοκληρωμένη πιά μέσα στόν κόσμο τῆς αὐτονομημένης εἰκόνας, ὅπου τό ψεύτικο ἐξαπάτησε τόν ἴδιο του τόν ἑαυτό. Γενικά τό θέαμα, ὡς συγκεκριμένη ἀντιστροφή τῆς ζωῆς, εἶναι ἡ αὐτόνομη κίνηση τοῦ μή ζωντανοῦ.

3.

Τό θέαμα παρουσιάζεται σάν ἡ ἴδια ἡ κοινωνία, σάν ἕνα μέρος τῆς κοινωνίας καί σάν ἐργαλεῖο ἑνοποίησης ταυτόχρονα. Σάν μέρος τῆς κοινωνίας εἶναι σαφέστατα ὁ τομέας πού συγκεντρώνει κάθε βλέμμα καί κάθε συνείδηση. Ἀλλά ἀκριβῶς ἐπειδή αὐτός ὁ τομέας εἶναι διαχωρισμένος, εἶναι ὁ τόπος τοῦ παραπλανημένου βλέμματος καί τῆς ψεύτικης συνείδησης· καί ἡ ἑνοποίηση πού ἐκπληρώνει δέν

εἶναι παρά ἕνα ἐπίσημο γλωσσικό σύστημα τοῦ γενικευμένου διαχωρισμοῦ.

4.

Τό θέαμα δέν εἶναι ἕνα σύνολο εἰκόνων, ἀλλά μιά κοινωνική σχέση μεταξύ ἀτόμων μεσολαβημένη ἀπό εἰκόνες.

5.

Δέν μποροῦμε νά θεωρήσουμε τό θέαμα ὡς κατάχρηση ἑνός κόσμου τῆς ὅρασης, ὡς προϊόν τῶν τεχνικῶν μεθόδων μαζικῆς διάδοσης τῶν εἰκόνων. Εἶναι μᾶλλον μιά *Weltanschaung* (κοσμοθεώρηση, σ.τ.μ.) πού ἔγινε πραγματικότητα, πού ἐκφράστηκε ὑλικά. Εἶναι μιά θεώρηση τοῦ κόσμου ἡ ὁποία ἀντικειμενοποιήθηκε.

6.

Ἄν τό θεωρήσουμε στήν ὁλότητά του, τό θέαμα εἶναι ἀποτέλεσμα καί ταυτόχρονα σχέδιο τοῦ σημερινοῦ τρόπου παραγωγῆς. Δέν εἶναι ἕνα συμπλήρωμα, κάποιο στολίδι τοῦ πραγματικοῦ κόσμου. Εἶναι ἡ καρδιά τοῦ ἐξωπραγματικοῦ χαρακτήρα τῆς πραγματικῆς κοινωνίας. Μέ ὅλες τίς ἐπιμέρους μορφές του – πληροφόρηση ἤ προπαγάνδα, διαφήμιση ἤ ἄμεση κατανάλωση ψυχαγωγίας –, τό θέαμα συνιστᾶ τό σημερινό πρότυπο τῆς κοινωνικά ἄρχουσας ζωῆς. Εἶναι ἡ πανταχοῦ παρούσα ἔκφραση καί ἡ ἀντίστοιχη κατανάλωση τῆς ἐπιλογῆς πού ἔχει κιόλας γίνει στήν παραγωγή. Ἡ μορφή καί τό περιεχόμενο τοῦ θεάματος ταυτίζονται μέ τήν καθολική δικαιολόγηση τῶν συνθηκῶν καί τῶν στόχων τοῦ ὑπάρχοντος συστήματος. Τό θέαμα εἶναι καί ἡ διαρκής παρουσία αὐτῆς τῆς δικαιολόγησης, ἐφόσον καταλαμβάνει τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ χρόνου πού ζοῦμε ἔξω ἀπό τή σύγχρονη παραγωγή.

7.

Ὁ διαχωρισμός εἶναι κι αὐτός μέρος τῆς ἑνότητας τοῦ κόσμου, τῆς καθολικῆς κοινωνικῆς πράξης πού διχάστηκε σέ πραγματικότητα καί εἰκόνα. Ἡ κοινωνική πρακτική μπροστά στήν ὁποία τίθεται τό αὐτόνομο θέαμα, εἶναι καί ἡ πραγματική ὁλότητα πού τό ἐμπεριέχει. Ἀλλά τό σχίσμα πού ἔγινε μέσα της τήν εὐνουχίζει σέ τέτοιο βαθμό ὥστε νά φαίνεται τό θέαμα γιά σκοπός της. Τό γλωσσικό σύστημα τοῦ θεάματος ἀποτελεῖται ἀπό σημεῖα τῆς ἄρχουσας παραγωγῆς, πού ἀποτελοῦν καί τόν ἔσχατο σκοπό αὐτῆς τῆς παραγωγῆς.

8.

Δέν μποροῦμε ν' ἀντιπαραθέσουμε ἀφηρημένα τό θέαμα στήν

πραγματική κοινωνική δραστηριότητα· αὐτός ὁ διχασμός εἶναι κι ὁ ἴδιος διχασμένος. Τό θέαμα, πού ἀντιστρέφει τήν πραγματικότητα, παράγεται πραγματικά. Τήν ἴδια στιγμή, ἡ παρατήρηση τοῦ θεάματος κατακυριεύει ὑλικά τήν βιωμένη πραγματικότητα, πού ἀναπλάθει στούς κόλπους της τό θεαματικό ἐπιδοκιμάζοντάς το. Ἡ ἀντικειμενική πραγματικότητα εἶναι παρούσα καί στίς δυό πλευρές. Κάθε ἔννοια πού ὁρίζεται μ' αὐτόν τόν τρόπο, ἔχει ὑπόβαθρο τό πέρασμά της στήν ἀντίθετη ἔννοια: ἡ πραγματικότητα ξεπροβάλλει μέσα στό θέαμα καί τό θέαμα εἶναι πραγματικό. Αὐτή ἡ ἀμοιβαία ἀλλοτρίωση εἶναι ἡ οὐσία καί τό στήριγμα τῆς ὑπάρχουσας κοινωνίας.

9.

Μέσα στόν πραγματικά ἀντεστραμμένο κόσμο τό ἀληθινό εἶναι μιά στιγμή τοῦ ψεύτικου.

10.

Ἡ ἔννοια «θέαμα» ἑνοποιεῖ κι ἑρμηνεύει μιά μεγάλη ποικιλία ἐκδηλων φαινομένων. Ἡ ποικιλία κι οἱ ἀντιθέσεις τους εἶναι οἱ ἐπιφανειακές ὄψεις αὐτῆς τῆς κοινωνικά ὀργανωμένης φαινομενικότητας, πού πρέπει ἐπίσης νά τήν ἀναγνωρίσουμε στή γενική της ἀλήθεια. Ἂν τό θεωρήσουμε μέ τούς δικούς του ὅρους, τό θέαμα εἶναι ἡ *ἐπιβεβαίωση* τῆς φαινομενικότητας καί ἡ ἐπιβεβαίωση κάθε ἀνθρώπινης (δηλαδή κοινωνικῆς) ζωῆς σάν ἁπλῆς φαινομενικότητας. Ἀλλά ἡ κριτική πού ἀνακαλύπτει τήν ἀλήθεια τοῦ θεάματος, ἀποκαλύπτει ὅτι τό θέαμα εἶναι ἡ ὁρατή ἄρνηση τῆς ζωῆς, ἡ ἄρνηση τῆς ζωῆς πού ἔγινε ὁρατή.

11.

Γιά νά περιγράψουμε τό θέαμα, τό σχηματισμό του, τίς λειτουργίες του καί τίς δυνάμεις πού τείνουν στή διάλυσή του, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά κάνουμε μιά τεχνητή διάκριση ἀναπόσπαστων στοιχείων. Ἀναλύοντας τό θέαμα, μιλᾶμε ὡς ἕνα σημεῖο τήν ἴδια τή γλώσσα τοῦ θεαματικοῦ, μιά καί περνᾶμε στό μεθοδολογικό πεδίο αὐτῆς τῆς κοινωνίας πού ἐκφράζεται μέσα στό θέαμα. Ἀλλά τό θέαμα δέν εἶναι παρά τό νόημα τῆς καθολικῆς πρακτικῆς ἑνός οἰκονομικοκοινωνικοῦ σχηματισμοῦ, ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο αὐτός ὁ σχηματισμός χρησιμοποιεῖ τό χρόνο. Εἶναι ἡ ἱστορική στιγμή πού μᾶς περιέχει.

12.

Τό θέαμα παρουσιάζεται σάν μιά τεράστια, ἀδιαφιλονίκητη κι

ἀπλησίαστη θετικότητα. Τό μόνο πού λέει εἶναι «ὅ,τι φαίνεται εἶναι καλό, ὅ,τι εἶναι καλό φαίνεται». Ἡ στάση πού ἀξιωματικά ἀπαιτεῖ εἶναι αὐτή ἡ παθητική ἀποδοχή τήν ὁποία ἔχει κιόλας κερδίσει, καθώς ἐμφανίζεται χωρίς νά σηκώνει ἀντιρρήσεις, μονοπωλώντας τήν φαινομενικότητα.

13.

Ὁ θεμελιωδῶς ταυτολογικός χαρακτήρας τοῦ θεάματος ἀπορρέει ἀπό τό ἁπλό γεγονός ὅτι τά μέσα του καί ὁ σκοπός του ταυτίζονται. Εἶναι ὁ ἥλιος πού δέν βασιλεύει ποτέ πάνω ἀπό τήν αὐτοκρατορία τῆς σύγχρονης παθητικότητας. Σκεπάζει ὅλην τήν ἐπιφάνεια τοῦ κόσμου καί κολυμπᾶ ἀδιάκοπα στήν ἴδια του τή δόξα.

14.

Ἡ κοινωνία πού στηρίζεται στή μοντέρνα βιομηχανία δέν εἶναι τυχαῖα ἤ τεχνητά θεαματική· εἶναι θεμελιωδῶς θεαματιστική. Μέσα στό θέαμα – εἰκόνα τῆς ἄρχουσας οἰκονομίας – ὁ σκοπός δέν εἶναι τίποτα· ἡ ἀνάπτυξη εἶναι τό πᾶν. Τό θέαμα θέλει νά καταλήξει στόν ἑαυτό του καί μόνον.

15.

Ὡς ἀπαραίτητο στόλισμα τῶν ἀντικειμένων πού παράγονται σήμερα, ὡς γενική ἔκθεση τῆς λογικῆς τοῦ συστήματος καί ὡς προηγμένος οἰκονομικός τομέας πού διαπλάθει ἄμεσα ἕνα διαρκῶς αὐξανόμενο πλῆθος εἰκόνων-ἀντικειμένων, τό θέαμα εἶναι ἡ κύρια παραγωγή τῆς σημερινῆς κοινωνίας.

16.

Τό θέαμα ὑποτάσσει τούς ζωντανούς ἀνθρώπους στό μέτρο πού ἡ οἰκονομία τούς ἔχει ὁλοκληρωτικά καθυποτάξει. Εἶναι ἡ οἰκονομία πού ἀναπτύσσεται γιά τόν ἑαυτό της. Εἶναι ἡ πιστή ἀντανάκλαση τῆς παραγωγῆς τῶν πραγμάτων καί ἡ παραπειστική ἀντικειμενοποίηση τῶν παραγωγῶν.

17.

Ἡ πρώτη φάση τῆς κυριαρχίας τῆς οἰκονομίας πάνω στήν κοινωνική ζωή εἶχε προκαλέσει ἕνα ὁλοφάνερο ὑποβιβασμό τοῦ εἶναι σέ ἔχειν στόν ὁρισμό κάθε ἀνθρώπινου ἔργου. Ἡ σημερινή φάση τῆς ὁλοκληρωτικῆς κατοχῆς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἀπό τά συσσωρευμένα ἀποτελέσματα τῆς οἰκονομίας, ὁδηγεῖ σέ μιά γενικευμένη μετάβαση ἀπό τό ἔχειν στό φαίνεται, ἀπό τό ὁποῖο κάθε πραγματικό «ἔχειν» ὀφείλει ν᾽ ἀντλεῖ τό ἄμεσο γόητρο καί τήν τελική λει-

τουργία του. Τήν ἴδια στιγμή κάθε ἀτομική πραγματικότητα ἔγινε κοινωνική δύναμη. Καί μόνον ἐφόσον δέν εἶναι, τῆς ἐπιτρέπεται νά φαίνεται.

18.

Ὅπου ὁ πραγματικός κόσμος μετατρέπεται σέ ἁπλές εἰκόνες, οἱ ἁπλές εἰκόνες γίνονται πραγματικά ὄντα καί ἀποτελεσματικά κίνητρα μιᾶς ὑπνωτισμένης συμπεριφορᾶς. Τό θέαμα ὠθεῖ τούς ἀνθρώπους νά βλέπουν, μέσα ἀπό διάφορες ἐξειδικευμένες μεσολαβήσεις, τόν κόσμο πού ἔπαψε νά 'ναι ἄμεσα χειροπιαστός. Γι' αὐτό φυσιολογικά θεωρεῖ προνομιούχα αἴσθηση τήν ὅραση, καί τήν τοποθετεῖ σέ μιά θέση πού ἄλλοτε κατεῖχε ἡ ἀφή. Ἔτσι ἡ ὅραση, ἡ περισσότερο ἀφηρημένη καί πλανημένη αἴσθηση, ἀντιστοιχεῖ στή γενικευμένη ἀφαίρεση τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Ἀλλά τό θέαμα δέν ταυτίζεται μέ τό ἁπλό βλέμμα, ἀκόμα κι ἄν αὐτό συνδυάζεται μέ τήν ἀκοή. Τό θέαμα εἶναι ὅ,τι ξεφεύγει ἀπό τή δραστηριότητα τῶν ἀνθρώπων, ἀπό τήν ἀναθεώρηση καί τή διόρθωση τοῦ ἔργου τους. Εἶναι τό ἀντίθετο τοῦ διαλόγου. Τό θέαμα ἀνασυγκροτεῖται ὁπουδήποτε ὑπάρχει ἀνεξάρτητη ἀναπαράσταση.

19.

Τό θέαμα κληρονόμησε ὅλη τήν ἀδυναμία τοῦ δυτικοῦ φιλοσοφικοῦ ἐγχειρήματος, πού κατανοεῖ τή δραστηριότητα μέσ' ἀπό τίς κατηγορίες τῆς ὅρασης καί στηρίζεται στήν ἀδιάκοπη ἐξέλιξη τῆς συγκεκριμένης τεχνικῆς λογικῆς πού προέκυψε ἀπ' αὐτήν τή σκέψη. Δέν πραγματώνει τή φιλοσοφία, κάνει φιλοσοφία τήν πραγματικότητα. Τό θέαμα εἶναι ἡ συγκεκριμένη ζωή ὅλων πού ὑποβιβάστηκε σέ φιλοσοφικό σχῆμα.

20.

Ὡς ἐξουσία τῆς διαχωρισμένης σκέψης καί σκέψη τῆς διαχωρισμένης ἐξουσίας, ἡ φιλοσοφία δέν μπόρεσε ποτέ νά ξεπεράσει ἀπό μόνη της τή θεολογία. Τό θέαμα εἶναι ἡ ὑλική ἀνασυγκρότηση τῆς θρησκευτικῆς αὐταπάτης. Ἡ θεαματική τεχνική δέν διέλυσε τά θρησκευτικά σύννεφα, στά ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι εἶχαν τοποθετήσει τίς δυνάμεις τους πού εἶχαν ξεφύγει ἀπό τά χέρια τους· ἁπλῶς τά συνένωσε σέ μιά γήινη βάση. Ἔτσι καί ἡ πιό γήινη ζωή γίνεται σκοτεινή κι ἀσφυκτική. Δέν τοποθετεῖ πιά στόν οὐρανό, ἀλλά στεγάζει στά σπλάχνα της τήν ἀπόλυτη ἄρνησή της, τόν ἀπατηλό παράδεισό της. Τό θέαμα εἶναι ἡ τεχνική πραγμάτωση τῆς ἐξορίας τῶν ἀνθρώπινων δυνάμεων σ' ἕνα ὑπερπέραν, τό ὁλοκληρωμένο σχίσμα μέσα στόν ἄνθρωπο.

21.

Στό μέτρο πού ἡ κοινωνία ὀνειρεύεται τήν ἀναγκαιότητα, τό ὄνειρο γίνεται ἀναγκαῖο. Τό θέαμα εἶναι ὁ ἐφιάλτης τῆς ἀλυσοδεμένης σύγχρονης κοινωνίας, πού τελικά δέν ἐκφράζει παρά τήν ἐπιθυμία της νά κοιμηθεῖ. Τό θέαμα εἶναι ὁ φρουρός αὐτοῦ τοῦ ὕπνου.

22.

Τό γεγονός ὅτι ἡ πρακτική δύναμη τῆς σύγχρονης κοινωνίας ἀποσχίστηκε ἀπ' αὐτήν καί δημιούργησε μέσα στό θέαμα μιά ἀνεξάρτητη αὐτοκρατορία, μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ μόνον ἀπό τό γεγονός ὅτι αὐτή ἡ ἰσχυρή πρακτική ἐξακολουθοῦσε νά μήν ἔχει συνοχή καί ν' ἀντιφάσκει μέ τόν ἑαυτό της.

23.

Στή ρίζα τοῦ θεάματος βοίσκεται ἡ πιό παλιά κοινωνική ἐξειδίκευση, ἡ ἐξειδίκευση τῆς ἐξουσίας. Ἔτσι τό θέαμα εἶναι μιά ἐξειδικευμένη δραστηριότητα πού μιλᾶ γιά ὅλες τίς ἄλλες. Εἶναι ἡ διπλωματική ἐκπροσώπηση τῆς ἱεραρχικῆς κοινωνίας στόν ἑαυτό της, μιά ἐκπροσώπηση ἀπό τήν ὁποία ἀποκλείεται κάθε ἄλλη ἄποψη. Μέσα στό θέαμα τό πιό μοντέρνο εἶναι καί τό πιό ἀρχαϊκό.

24.

Τό θέαμα εἶναι ὁ ἀτέρμονας λόγος τῆς σημερινῆς τάξης πραγμάτων γιά τόν ἴδιο της τόν ἑαυτό, ὁ ἐγκωμιαστικός της μονόλογος. Εἶναι ἡ αὐτοπροσωπογραφία τῆς ἐξουσίας σέ μιά ἐποχή πού διαχειρίζεται μέ ὁλοκληρωτικό τρόπο τίς συνθῆκες ὕπαρξης. Οἱ θεαματικές σχέσεις ἔχουν τή φετιχιστική ὄψη καθαρά ἀντικειμενικῶν σχέσεων, πράγμα πού κρύβει τό χαρακτήρα τους ὡς σχέσεων μεταξύ ἀνθρώπων καί μεταξύ τάξεων. Ἔτσι μιά δεύτερη φύση φαίνεται νά κυριαρχεῖ τό περιβάλλον μας μέ τούς ἀνελέητους νόμους της. Ἀλλά τό θέαμα δέν εἶναι ἀναγκαῖο προϊόν τῆς τεχνολογικῆς ἀνάπτυξης, ἄν τή δοῦμε σάν φυσική ἀνάπτυξη. Ἀντίθετα ἡ κοινωνία τοῦ θεάματος εἶναι ἡ μορφή πού διαλέγει τό τεχνολογικό περιεχόμενό της. Μέ τήν περιορισμένη ἔννοια τῶν «μαζικῶν μέσων ἐπικοινωνίας» (πού εἶναι καί ἡ πιό συντριπτική ἐπιφανειακή του ἐκδήλωση), τό θέαμα μοιάζει νά κατακτᾶ ὁλόκληρη τήν κοινωνία σάν ἕνα ἁπλό σύνολο ἐργαλείων. Ὡστόσο σ' αὐτό δέν ὑπάρχει τίποτα τό οὐδέτερο: εἶναι τό σύνολο τῶν ἐργαλείων καί τῶν τεχνικῶν μεθόδων πού ταιριάζουν στήν καθολική αὐτοκίνηση τοῦ θεάματος. Ἄν οἱ κοινωνικές ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς κατά τήν ὁποία ἀναπτύσσονται τέτοιες τεχνικές μέθοδοι, δέν μποροῦν νά ἱκανοποιηθοῦν παρά μόνο

μέ τή μεσολάβηση αὐτῶν τῶν μεθόδων – καί ἄν ἡ διοίκηση αὐτῆς τῆς κοινωνίας καί κάθε ἐπαφή μεταξύ τῶν ἀνθρώπων μποροῦν νά πραγματοποιηθοῦν μόνο μέ τή μεσολάβηση αὐτῆς τῆς δύναμης στιγμιαίας ἐπικοινωνίας –, αὐτό συμβαίνει ἐπειδή αὐτή ἡ «ἐπικοινωνία» εἶναι οὐσιαστικά μονόπλευρη. Γι' αὐτό καί ἡ συγκεντροποίησή της συσσωρεύει στά χέρια τῆς διοίκησης τοῦ ὑπάρχοντος συστήματος τά μέσα πού τῆς ἐπιτρέπουν νά διαιωνίσει αὐτήν τήν καθορισμένη διοίκηση. Τό γενικευμένο σχίσμα τοῦ θεάματος εἶναι ἀναπόσπαστο ἀπό τό σύγχρονο Κράτος, δηλαδή τή γενική μορφή τοῦ σχίσματος μέσα στήν κοινωνία, προϊόν τῆς διαίρεσης τῆς κοινωνικῆς ἐργασίας καί ὄργανο τῆς ταξικῆς κυριαρχίας.

25.

Ὁ *διαχωρισμός* εἶναι τό ἄλφα καί τό ὠμέγα τοῦ θεάματος. Ἡ θεσμοποίηση τῆς κοινωνικῆς διαίρεσης τῆς ἐργασίας καί ὁ σχηματισμός τῶν τάξεων εἶχαν δημιουργήσει μιά πρώτη ἱερή θεώρηση, τή μυθική τάξη πραγμάτων μέ τήν ὁποία καλύπτεται κάθε ἐξουσία ἀπό τά πρῶτα κιόλας βήματά της. Τό ἱερό δικαιολόγησε τήν κοσμολογική καί ὀντολογική διάταξη πού ἀντιστοιχοῦσε στά συμφέροντα τῶν ἀφεντικῶν· ἐξήγησε κι ἐξωράισε ὅ,τι ἡ κοινωνία δέν μποροῦσε νά κάνει. Συνεπῶς κάθε διαχωρισμένη ἐξουσία ἦταν θεαματική, ἀλλά τό γεγονός ὅτι ὅλοι ἀποδέχονταν αὐτή τήν ἀνεξέλιγκτη εἰκόνα, σήμαινε ὅτι ὅλοι ἀναγνώριζαν μιά φανταστική προέκταση τῆς φτώχιας τῆς πραγματικῆς κοινωνικῆς δραστηριότητας, πού τήν ἔνοιωθαν ἀκόμα ὡς ἐνιαία συνθήκη. Ἀντίθετα τό μοντέρνο θέαμα ἐκφράζει ὅ,τι ἡ κοινωνία *μπορεῖ* νά κάνει, ἀλλά μέσα σ' αὐτήν τήν ἔκφραση τό ἐπιτρεπτό ἀντιτίθεται ἀπόλυτα σ' αὐτό πού μπορεῖ νά γίνει. Τό θέαμα εἶναι ἡ συντήρηση τῆς ἀπουσίας συνείδησης μέσα στήν πρακτική μεταβολή τῶν συνθηκῶν ὕπαρξης. Εἶναι προϊόν τοῦ ἑαυτοῦ του καί ἀπό μόνο του ὅρισε τούς κανόνες του: εἶναι ἕνα ψευτοϊερό. Τό θέαμα δείχνει αὐτό πού εἶναι: μιά διαχωρισμένη δύναμη πού ἀναπτύσσεται ἀπό μόνη της (μέ τήν αὔξηση τῆς παραγωγικότητας χάρη στό διαρκή δυϊλισμό τῆς διαίρεσης τῆς ἐργασίας, στόν κατακερματισμό τῶν κινήσεων, πού τίς κάνει νά ὑποτάσσονται στήν ἀνεξάρτητη κίνηση τῶν μηχανῶν) καί ἐργάζεται γιά μιά ἀγορά πού μεγαλώνει ἀκατάπαυστα. Κάθε κοινότητα καί κάθε κριτική αἴσθηση διαλύθηκαν στήν πορεία αὐτῆς τῆς κίνησης, ὅπου ἀκόμα δέν ἔχουν ξανασυναντηθεῖ οἱ δυνάμεις πού μέ τό διαχωρισμό τους κατόρθωσαν νά θεριέψουν.

26.

Μέ τό γενικευμένο διαχωρισμό ἀνάμεσα στόν ἐργαζόμενο καί σέ ὅ,τι παράγει, χάνεται κάθε ἐνιαία ἀντίληψη τῆς ὁλοκληρωμένης δραστηριότητας, κάθε ἄμεση προσωπική ἐπικοινωνία μεταξύ τῶν παραγωγῶν. Ἀκολουθώντας τήν πρόοδο τῆς συσσώρευσης τῶν διαχωρισμένων προϊόντων καί τῆς συγκεντροποίησης τοῦ παραγωγικοῦ προτσές, ἡ ἑνότητα καί ἡ ἐπικοινωνία γίνονται ἀποκλειστική ἰδιότητα τῆς διεύθυνσης τοῦ συστήματος. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος τοῦ διαχωρισμοῦ εἶναι ἡ προλεταριοποίηση τοῦ κόσμου.

27.

Ἡ ἴδια ἡ ἐπιτυχία τῆς διαχωρισμένης παραγωγῆς ὡς παραγωγῆς τοῦ διαχωρισμένου, τείνει νά μετατοπίσει – στόν ἀναπτυξιακό πόλο τοῦ συστήματος – πρός τή μή ἐργασία, πρός τήν ἀδράνεια, τήν οὐσιαστική ἐμπειρία πού στίς πρωτόγονες κοινωνίες συνδεόταν μέ μιά κύρια ἐργασία. Ἀλλά αὐτή ἡ ἀδράνεια δέν εἶναι καθόλου ἀπελευθερωμένη ἀπό τήν παραγωγική δραστηριότητα: ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτήν, εἶναι ἡ ἀνήσυχη καί γεμάτη θαυμασμό ὑποταγή στίς ἀνάγκες καί τ' ἀποτελέσματα τῆς παραγωγῆς, εἶναι κι ἡ ἴδια ἕνα προϊόν τῆς λογικῆς αὐτῆς τῆς παραγωγῆς. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἐλευθερία ἔξω ἀπό τή δραστηριότητα καί στά πλαίσια τοῦ θεάματος κάθε δραστηριότητα ἀποκλείεται – ὅπως ἀκριβῶς ἡ πραγματική δραστηριότητα δεσμεύτηκε ὁλοκληρωτικά γιά τήν σφαιρική δημιουργία αὐτοῦ τοῦ ἀποτελέσματος. Ἔτσι ἡ σημερινή «ἀπελευθέρωση ἀπό τήν ἐργασία», ἡ αὔξηση τῶν δραστηριοτήτων τοῦ ἐλεύθερου χρόνου, δέν εἶναι καθόλου ἀπελευθέρωση μέσα στήν ἐργασία, οὔτε ἀπελευθέρωση ἀπό ἕναν κόσμο πού ἔπλασε αὐτή ἡ ἐργασία. Τίποτα ἀπό τή δραστηριότητα πού κλέβει ἡ ἐργασία δέν μπορεῖ νά ξαναβρεθεῖ μέ τήν ὑποταγή στό ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐργασίας.

28.

Τό οἰκονομικό σύστημα πού ἔχει θεμελιωθεῖ στήν ἀπομόνωση εἶναι μιά κυκλική παραγωγή τῆς ἀπομόνωσης. Ἡ ἀπομόνωση στηρίζει τήν τεχνική καί τό τεχνολογικό προτσές ἀπομονώνει μέ τή σειρά του. Ἀπό τό αὐτοκίνητο ὡς τήν τηλεόραση, ὅλα τ' ἀγαθά πού ἔχει ἐπιλέξει τό θεαματικό σύστημα εἶναι καί τά ὅπλα του γιά τή σταθερή ἐνίσχυση τῶν συνθηκῶν ἀπομόνωσης τῶν «μοναχικῶν πληθῶν». Τό θέαμα ξανασυναντᾶ ὅλο καί πιό συγκεκριμένα τίς ἴδιες του τίς προϋποθέσεις.

29.

Τό θέαμα κατάγεται ἀπό τήν καταστροφή τῆς ἑνότητας τοῦ κόσμου καί ἡ γιγαντιαία ἐξάπλωση τοῦ σύγχρονου θεάματος ἐκφράζει τήν ὁλότητα αὐτῆς τῆς καταστροφῆς: ἡ ἀφαίρεση κάθε ἐπιμέρους ἐργασίας καί ἡ γενική ἀφαίρεση τῆς συνολικῆς παραγωγῆς ἐκφράζονται περίφημα μέσα στό θέαμα, πού μόνο μέσω τῆς ἀφαίρεσης τίθεται συγκεκριμένα. Μέσα στό θέαμα ἕνα μέρος τοῦ κόσμου ἀναπαρασταίνεται μπροστά στόν κόσμο καί εἶναι ἀνώτερο ἀπ' αὐτόν. Τό θέαμα δέν εἶναι παρά τό κοινό γλωσσικό σύστημα αὐτοῦ τοῦ διαχωρισμοῦ. Αὐτό πού συνδέει τούς θεατές εἶναι μιά σχέση πού εἶναι ἀδύνατο ν' ἀνατραπεῖ στό ἴδιο τό κέντρο πού συντηρεῖ τήν ἀπομόνωσή τους. Τό θέαμα ἑνώνει τό διαχωρισμένο ἀλλά τό ἑνώνει ὡς διαχωρισμένο.

30.

Ἡ ἀλλοτρίωση τοῦ θεατῆ ἀπό τό ἀντικείμενο τό ὁποῖο παρατηρεῖ (καί εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς δικῆς του ἀσυνείδητης δραστηριότητας), ἐκφράζεται ὡς ἑξῆς: ὅσο περισσότερο παρατηρεῖ τόσο λιγότερο ζεῖ· ὅσο περισσότερο δέχεται ν' ἀναγνωρίζει τόν ἑαυτό του μέσα στίς κυρίαρχες εἰκόνες τῆς ἀνάγκης, τόσο λιγότερο κατανοεῖ τήν ἴδια του τήν ὕπαρξη καί τήν ἐπιθυμία του. Ὅτι τό θέαμα εἶναι ἐξωτερικό ὡς πρός τόν ἄνθρωπο πού δρᾶ, φαίνεται ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ ἴδιες του οἱ κινήσεις δέν ἀνήκουν σ' αὐτόν ἀλλά σ' ἕνα ἄλλον πού τοῦ τίς ἀναπαρασταίνει. Ὁ θεατής δέν νοιώθει πουθενά σάν στό σπίτι του γιατί τό θέαμα εἶναι παντοῦ.

31.

Ὁ ἐργαζόμενος δέν παράγει τόν ἑαυτό του ἀλλά μιά ἀνεξάρτητη δύναμη. Ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς τῆς παραγωγῆς, ἡ ἀφθονία της, ἐπιστρέφει στόν παραγωγό σάν ἀφθονία τῆς στέρησης. Ὅλος ὁ χρόνος καί ὁ χῶρος τοῦ κόσμου του τοῦ γίνονται ξένοι στό βαθμό πού σωσσωρεύονται τά ἀλλοτριωμένα προϊόντα του. Τό θέαμα εἶναι ὁ χάρτης αὐτοῦ τοῦ καινούργιου κόσμου καί καλύπτει ὅλην τήν ἐπιφάνειά του. Οἱ ἴδιες οἱ δυνάμεις πού ξεφύγαν ἀπό τά χέρια μας μᾶς ἐπιδεικνύονται σ' ὅλο τους τό μεγαλεῖο.

32.

Τό θέαμα μέσα στήν κοινωνία ἀντιστοιχεῖ σέ μιά συγκεκριμένη παραγωγή τῆς ἀλλοτρίωσης. Ἡ οἰκονομική μεγέθυνση εἶναι κατά πρῶτο λόγο μεγέθυνση αὐτῆς τῆς συγκεκριμένης βιομηχανικῆς πα-

ραγωγῆς. Αὐτό πού θεριεύει μαζί μέ τήν οἰκονομία πού κινεῖται γιά τόν ἑαυτό της, δέν μπορεῖ νά 'ναι παρά ἡ ἀλλοτρίωση πού βρισκόταν στόν ἀρχικό πυρήνα της.

33.

Διαχωρισμένος ἀπ' ὅ,τι παράγει, ὁ ἄνθρωπος παράγει ὅλο καί πιό ἰσχυρά τίς λεπτομέρειες τοῦ κόσμου του κι ἔτσι καταλήγει νά ξεκόβεται ὅλο καί περισσότερο ἀπό τόν κόσμο του. Ὅσο περισσότερο ἡ ζωή του εἶναι σήμερα δικό του ἔργο, τόσο περισσότερο διαχωρίζεται ἀπό τή ζωή του.

34.

Τό θέαμα εἶναι τό κεφάλαιο σ' ἕνα τέτοιο βαθμό συσσώρευσης ὥστε γίνεται εἰκόνα.

Γκύ Ντεμπόρ

Αὐτό τό κείμενο εἶναι τό πρῶτο κεφάλαιο ἑνός βιβλίου πού τυπώνεται αὐτήν τή στιγμή, μέ τίτλο *Ἡ Κοινωνία τοῦ Θεάματος*.

ΕΛΑΧΙΣΤΟΣ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

(Αὐτόν τόν ὁρισμό υἱοθέτησε ἡ 7η Συνδιάσκεψη τῆς Κ.Δ.)

Κρίνοντας ὅτι μοναδικός σκοπός μιᾶς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης εἶναι ἡ κατάργηση τῶν σημερινῶν τάξεων μέ τρόπο ὥστε νά μήν ἀνασυγκροτηθεῖ μιά καινούργια διαίρεση τῆς κοινωνίας, χαρακτηρίζουμε ἐπαναστατική κάθε ὀργάνωση πού ἀγωνίζεται μέ συνέπεια γιά τήν ἀπόλυτη ἐξουσία τῶν Ἐργατικῶν Συμβουλίων, ὅπως τήν σκιαγράφησε ἡ ἐμπειρία τῶν προλεταριακῶν ἐπαναστάσεων αὐτοῦ τοῦ αἰώνα.

Αὐτή ἡ ὀργάνωση παρουσιάζει μιά ἐνιαία κριτική τοῦ κόσμου, εἰδεμή δέν εἶναι τίποτα. Λέγοντας ἐνιαία κριτική ἐννοοῦμε μιά κριτική πού στοχεύει σφαιρικά ὅλες τίς γεωγραφικές ζῶνες στίς ὁποῖες βασιλεύουν διάφορες διαχωρισμένες κοινωνικοοἰκονομικές ἐξουσίες, καί ὅλες τίς ὄψεις τῆς ζωῆς.

Αὐτή ἡ ὀργάνωση ἀναγνωρίζει γι' ἀρχή καί τέλος τοῦ προγράμματός της τήν καθολική ἀποαποικιοποίηση τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Συνεπῶς δέν ἀποσκοπεῖ στήν αὐτοδιαχείριση τοῦ ὑπάρχοντος κόσμου ἀπό τίς μάζες, ἀλλά στόν ἀδιάκοπο μετασχηματισμό του. Εἶναι φορέας τῆς ριζικῆς κριτικῆς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, φορέας τοῦ ξεπεράσματος τοῦ ἐμπορεύματος καί τῆς μισθωτῆς ἐργασίας.

Μιά ἐπαναστατική ὀργάνωση ἀρνεῖται ν' ἀναπλάσει στούς κόλπους της ὁποιαδήποτε ἀπό τίς ἱεραρχικές συνθῆκες τοῦ κυρίαρχου κόσμου. Μοναδικός περιορισμός γιά τή συμμετοχή στήν καθολική δημοκρατία της εἶναι ὅλα τά μέλη της ν' ἀναγνωρίζουν καί ν' αὐτοοικειοποιοῦνται τή συνοχή τῆς κριτικῆς της: αὐτή ἡ συνοχή πρέπει ν' ἀφορᾶ τήν καθαυτό κριτική θεωρία καί τή σχέση ἀνάμεσα σ' αὐτήν τή θεωρία καί τήν πρακτική δραστηριότητα. Ἡ ὀργάνωση αὐτή ἀσκεῖ ριζική κριτική σέ κάθε ἰδεολογία, τήν ὁποία θεωρεῖ ὡς διαχωρισμένη ἐξουσία τῶν ἰδεῶν καί ἰδέες τῆς διαχωρισμένης ἐξουσίας. Ἔτσι ἐνσαρκώνει τήν ἄρνηση κάθε ὑπολείμματος τῆς θρησκείας καί τήν ἄρνηση τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ θεάματος πού (ἀπό τή μαζικοποιημένη πληροφόρηση ὡς τή μαζικοποιημένη κουλτούρα) μονοπωλεῖ κάθε διανθρώπινη ἐπικοινωνία, περιστρέφοντάς την γύρω ἀπό μιά μονόπλευρη ἀποδοχή τῶν εἰκόνων τῆς ἀλλοτριωμένης δραστηριότητάς τους. Ἡ ἐπαναστατική ὀργάνωση διαλύει κάθε «ἐπαναστατική ἰδεολογία» καταγγέλοντάς την ὡς ὑπογραφή τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐγχειρήματος, ἀτομική ἰδιοκτησία κάποιων νέων εἰδικῶν τῆς ἐξουσίας καί ἀπάτη μιᾶς καινούργιας ἐκπροσώπησης πού ἐπιβάλλεται πάνω ἀπό τήν πραγματική προλεταριοποιημένη ζωή.

Ἐπειδή ἡ κατηγορία τῆς ὁλότητας ἀποτελεῖ τό ὑπέρτατο κριτήριο

τῆς ἐπαναστατικῆς ὀργάνωσης, ἡ ἐπαναστατική ὀργάνωση εἶναι τελικά μιά κριτική τῆς πολιτικῆς. Σαφής στόχος της πρέπει νά εἶναι ἡ νίκη της νά φέρει καί τό τέλος της ὡς διαχωρισμένης ὀργάνωσης.

Κόμικς μέ μεταστροφή (ἀπό τήν ἀφίσα τοῦ Ἀντρέ Μπερτράν *Ἡ ἐπιστροφή τῆς ταξιαρχίας Ντουρρούτι*).

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗΣ

ἐπιθεώρηση τοῦ γαλλικοῦ τμήματος τῆς Κ.Δ.

τεῦχος 12 – Σεπτέμβριος 1969
διευθυντής: Ντεμπόρ

Συντακτική ἐπιτροπή:
Ραούλ Βανεγκέμ, Ρενέ Βιενέ, Μουσταφά Καγιάτι, Ρενέ Ριεζέλ (René Riesel), Κριστιάν Σεμπαστιανί (Christian Sébastiani).

Ὅλα τά κείμενα πού δημοσιεύονται στήν ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΙΕΘΝΗ μποροῦν ν' ἀναδημοσιευτοῦν, νά μεταφραστοῦν ἤ καί νά προσαρμοστοῦν ἐλεύθερα, ἀκόμα καί χωρίς ἔνδειξη τῆς προέλευσής τους.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Κ.Δ.

('Απρίλιος 1968)

1. Μέχρι σήμερα ὅ,τι εἶναι γνωστό ἀπό τήν Κ.Δ. ἀνήκει σέ μιά ἐποχή πού εὐτυχῶς ἔχει τελειώσει (ἀκριβέστερα μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἦταν ἡ «δεύτερη ἐποχή» της, ἄν θεωρήσουμε πρώτη τή δραστηριότητα πού εἶχε ἐπίκεντρο τό ξεπέρασμα τῆς τέχνης, ἀπό τό 1957 ὡς τό 1962).
2. Παρ' ὅλο πού οἱ καινούργιες ἐπαναστατικές τάσεις τῆς σημερινῆς κοινωνίας παραμένουν ἀδύναμες κι ἀβέβαιες, ἔπαψαν νά κινοῦνται στήν ἐξορία ἑνός ὑπόγειου περιθώριου: φέτος κάνουν τήν ἐμφάνισή τους στούς δρόμους.
3. Παράλληλα ἡ Κ.Δ. βγῆκε ἀπό τή σιωπή καί ὀφείλει – μέ στρατηγικούς ὅρους – νά ἐκμεταλλευτεῖ τώρα αὐτό τό γεγονός. Δέν μποροῦμε νά ἐμποδίσουμε τήν ἐπιπόλαιη διάδοση τοῦ ὅρου «καταστασιακός». Πρέπει ὅμως νά πράξουμε ἔτσι ὥστε αὐτό τό (φυσιολογικό) φαινόμενο νά μᾶς χρησιμεύσει μᾶλλον παρά νά μᾶς βλάψει. Πιστεύω ὅτι «μπορεῖ νά μᾶς χρησιμεύσει» ὅ,τι χρησιμεύει στήν ἑνοποίηση καί στήν ριζοσπαστικοποίηση τῶν διάσπαρτων ἀγώνων. Αὐτό εἶναι τό καθῆκον τῆς Κ.Δ. ὡς ὀργάνωσης. Ἔξω ἀπό αὐτό τό ἔργο, ὁ ὅρος «καταστασιακός» μπορεῖ νά προσδιορίζει ἀόριστα μιά συγκεκριμένη ἐποχή τῆς κριτικῆς σκέψης (εἶναι ἤδη ἀρκετά καλό πού πέτυχε κάτι τέτοιο), στήν ὁποία ὅμως ὁ καθένας δεσμεύεται ἀπ' ὅ,τι κάνει προσωπικά καί ὄχι σέ σχέση μέ μιά ὀργανωτική κοινότητα. Ὅσο ὅμως ὑπάρχει αὐτή ἡ κοινότητα, θά 'ναι καθῆκον της νά διαχωριστεῖ ἀπ' ὅσους μιλοῦν γι' αὐτήν χωρίς νά 'ναι αὐτή ἡ ἴδια.
4. Ὅσον ἀφορᾶ τά καθήκοντα πού εἴχαμε θέσει μέχρι σήμερα στούς ἑαυτούς μας, μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι αὐτήν τή στιγμή ὀφείλουμε νά ρίξουμε τό βάρος μας ὄχι τόσο στή θεωρητική ἐπεξεργα-

σία (ἄν καί πρέπει νά τή συνεχίσουμε) ὅσο στή διάδοσή της καί κυρίως στήν πρακτική σύνδεσή μας μέ τίς δυνάμεις πού κάνουν τήν ἐμφάνισή τους (αὐξάνοντας γρήγορα τίς δυνατότητές μας γιά ἐπέμβαση, κριτική καί παραδειγματική ὑποστήριξη).

5. Τό ἐπαναστατικό κίνημα πού κάνει τά πρῶτα, φτωχά βήματά του, εἶναι ἡ ἀπαρχή τῆς νίκης μας (δηλαδή τῆς νίκης ὅσων ὑποστηρίζαμε καί δείχναμε χρόνια τώρα). Ἀλλά δέν πρέπει νά «κεφαλαιοποιήσουμε» αὐτήν τή νίκη (μ' αὐτήν τήν ἔννοια κάθε νικηφόρο βῆμα τῆς ἐπαναστατικῆς κριτικῆς θέτει – στό ἐπίπεδο πού ἔχει κατακτήσει – τή γνωστή ἀπαίτηση: κάθε πρωτοπόρα συνεκτική ὀργάνωση νά ἐπιδιώκει τήν ἐξαφάνισή της μέσα στήν ἐπαναστατική κοινωνία). Πολλά σημεῖα τῶν σημερινῶν κι αὐριανῶν ἀνατρεπτικῶν ρευμάτων θά πρέπει νά κριτικαριστοῦν καί θά ἦταν πολύ χοντρό νά ἐξαιρέσουμε τήν Κ.Δ. ἀπ' αὐτήν τήν ἀναγκαία κριτική.

6. Ἡ Κ.Δ. ὀφείλει τώρα ν' ἀποδείξει τήν ἀποτελεσματικότητά της σ' ἕνα ἐπόμενο στάδιο τῆς ἐπαναστατικῆς δραστηριότητας ἤ νά ἐξαφανιστεῖ.

7. Γιά νά ὑπάρξουν κάποιες πιθανότητες ἐπιτυχίας αὐτῆς τῆς ἀποτελεσματικότητας, θά πρέπει νά δοῦμε καί νά γνωστοποιήσουμε ὁρισμένες ἀλήθειες γιά τήν ἴδια τήν Κ.Δ. Ὁπωσδήποτε οἱ ἀλήθειες αὐτές ἴσχυαν καί παλιότερα, ἀλλά στό σημερινό στάδιο ὅπου αὐτό «τό ἀληθινό ἐπαληθεύεται» εἶναι ἐπείγον νά τίς ὁρίσουμε μέ σαφήνεια.

8. Ποτέ δέν θεωρήσαμε τήν Κ.Δ. ὡς σκοπό, ἀλλά μόνον ὡς μιά στιγμή μιᾶς ἱστορικῆς δραστηριότητας – κι αὐτό ἀκριβῶς μᾶς καλεῖ ν' ἀποδείξουμε τώρα ἡ δύναμη τῶν πραγμάτων. Ἡ «συνοχή» τῆς Κ.Δ. εἶναι ἡ σχέση (πού τείνει πρός τή συνοχή) ἀνάμεσα σ' ὅλες τίς θέσεις πού διατυπώσαμε κι ἀνάμεσα σ' αὐτές καί τή δράση μας. Εἶναι ἀκόμα ἡ ἀλληλεγγύη μας πάνω στά (πολλά ἀλλά ὄχι ὅλα) ζητήματα στά ὁποῖα κάποιος ἀπό μᾶς χρειάζεται νά μοιραστεῖ τήν εὐθύνη μέ τούς ἄλλους. Ἡ συνοχή τῆς Κ.Δ. δέν μπορεῖ νά 'ναι ἡ ἐγγύηση τῆς ὑπεροχῆς κάποιου πού ὑποτίθεται ὅτι ἀφομοίωσε τόσο καλά τίς θεωρητικές βάσεις μας, ὥστε αὐτομάτως ἀντλεῖ ἀπ' αὐτές τήν καλή συμπεριφορά πού ἀδιαφιλονίκητα ἀπορρέει. Οὔτε μπορεῖ νά 'ναι ἡ ἀπαίτηση (κι ἀκόμα λιγότερο ἡ ἀναγνώριση) νά εἶναι ὅλοι ἐξίσου ἱκανοί σέ ὅλα τά ζητήματα ἤ σ' ὅλες τίς ἐνέργειες.

ΕΝΑ ΣΥΝΘΗΜΑ ΤΟΥ ΜΑΗ

Τό παραπάνω σύνθημα *(Μή δουλεύετε ποτέ)*, πού γράφτηκε σ' ἕνα τοῖχο τῆς Λεωφόρου Πόρ-Ρουαγιάλ, εἶναι ὁλόιδιο μ' ἐκεῖνο πού τήν φωτογραφία του δημοσιεύσαμε στό 8ο τεῦχος αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης. Σίγουρα ὅμως αὐτή τή φορά εἶχε πολύ περισσότερη δύναμη μιά καί συνοδευόταν ἀπό μιά ἄγρια ἀπεργία σ' ὁλόκληρη τή χώρα.

9. Ἡ συνοχή κατακτᾶται κι ἐπαληθεύεται μέ τήν ἰσοτική συμμετοχή στό σύνολο μιᾶς κοινῆς πρακτικῆς πού ἀποκαλύπτει καί ταυτόχρονα διορθώνει τίς ἐλλείψεις. Αὐτή ἡ πρακτική ἀπαιτεῖ τυπικές συνελεύσεις πού θά μποροῦν ν' ἀνακαλοῦν τίς ἀποφάσεις, μετάδοση ὅλων τῶν πληροφοριῶν κι ἐπανεξέταση ὅλων τῶν ἐλλείψεων πού ἴσως διαπιστωθοῦν.

10. Ἡ πρακτική αὐτή ἀπαιτεῖ σήμερα τή στρατολόγηση περισσότερων μελῶν, μεταξύ ἐκείνων πού δηλώνουν τή συμφωνία τους μέ τήν Κ.Δ. καί δείχνουν τίς ἱκανότητές τους. Ὁ μικρός ἀριθμός μελῶν – πού μέχρι σήμερα ἐπιλέχτηκαν μέ ἀρκετά λανθασμένους τρόπους – ὑπῆρξε αἰτία καί συνέπεια μιᾶς «ἐπίσημα» ἀναγνωρισμένης ὅσο καί γελοίας ὑπερτίμησης ὅλων τῶν μελῶν τῆς Κ.Δ. μέ μόνο τό γεγονός ὅτι εἶναι μέλη τῆς Κ.Δ., τή στιγμή πού πολλοί δέν εἶχαν ἀποδείξει τίς παραμικρότερες πραγματικές ἱκανότητες (βλ. τίς περσινές διαγραφές τῶν γκαρνωτικῶν καί τῶν Ἄγγλων). Αὐ-

τός ὁ δῆθεν ποιοτικός ἀριθμητικός περιορισμός μεγεθύνει ὑπέρμετρα – καί ταυτόχρονα προκαλεῖ – τή σημασία κάθε ἐπιμέρους ἀνοησίας.

11. Ἄμεσο προϊόν αὐτῆς τῆς ἐπιλεκτικῆς αὐταπάτης ἦταν, πρός τά ἔξω, ἡ μυθολογική ἀναγνώριση αὐτόνομων ψευτοομάδων, τίς τοποθετούσαμε στό ἐπίπεδο τῆς Κ.Δ., ἐνῶ δέν ἦταν παρά ἠλίθιοι θαυμαστές της (καί ἀναγκαστικά, βραχυπρόθεσμα, αἰσχροί κατήγοροί της). Νομίζω ὅτι δέν πρέπει ν' ἀναγνωρίζουμε ὡς αὐτόνομη μιά ὁμάδα πού δέν ἔχει αὐτόνομο χῶρο πρακτικῆς καί δέν πρέπει νά θεωροῦμε ὅτι μιά αὐτόνομη ὁμάδα μπορεῖ νά πετύχει μακροπρόθεσμα ἄν δέν δρᾶ ἀπό κοινοῦ μέ τούς ἐργάτες (χωρίς βέβαια νά πέφτει κάτω ἀπό τόν «ἐλάχιστο ὁρισμό τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων»). Ὅλες οἱ πρόσφατες ἐμπειρίες ἔδειξαν τήν ἐπαναφομοιωμένη θολούρα τοῦ ὅρου «ἀναρχικός» καί νομίζω πώς πρέπει νά τοῦ ἀντιταχτοῦμε παντοῦ.

12. Πιστεύω πώς πρέπει νά δεχτοῦμε μέσα στήν Κ.Δ. τή δυνατότητα σχηματισμοῦ τάσεων γύρω ἀπό διάφορες ἀσχολίες ἤ τακτικές ἐπιλογές, ἀρκεῖ αὐτές οἱ τάσεις νά μήν ἀμφισβητοῦν τίς γενικές βάσεις μας. Πρέπει ἐπίσης νά προχωρήσουμε πρός τήν πλήρη πρακτική αὐτονομία τῶν ἐθνικῶν ὁμάδων μας, ἀρκεῖ νά μπορέσουν νά συγκροτηθοῦν σέ πραγματικές βάσεις.

13. Ἀντίθετα ἀπό τίς συνήθειες ἐκείνων πού διαγράφτηκαν τό 1966 καί φαντάζονταν, μέσα στήν πλήρη ἀδράνεια, ὅτι θά βροῦν στήν Κ.Δ. μιά καθολική πραγμάτωση τῆς διαφάνειας καί τῆς φιλίας (μάλιστα ἐνοχλοῦνταν ἐπειδή βρίσκαμε τήν παρέα τους πληκτική) – μέ ἀποτέλεσμα νά καλλιεργοῦν μυστικά τίς πιό ἠλίθιες ζήλιες, ψέμματα ἀνάξια καί γιά παιδιά τοῦ Δημοτικοῦ καί συνωμοσίες τόσο ἐπαίσχυντες ὅσο κι ἀνορθολογικές –, μεταξύ μας πρέπει νά καλλιεργοῦμε σχέσεις ἱστορικές καί μόνο (μιά κριτική ἐμπιστοσύνη, τήν ἀναγνώριση τῶν δυνατοτήτων ἤ τῶν ὁρίων τοῦ καθενός), ἀλλά στή βάση τῆς θεμελιώδους ἀφοσίωσης πού ἀπαιτεῖ τό ἐπαναστατικό κίνημα ὅπως διαμορφώνεται ἐδῶ κι ἕναν αἰώνα.

14. Δέν ἔχουμε δικαίωμα νά σφάλλουμε στό θέμα τῆς ρήξης. Μποροῦμε (περισσότερο ἤ λιγότερο συχνά) νά κάνουμε λάθος ὅσον ἀφορᾶ τήν ἀποδοχή κάποιου: σπάνια οἱ διαγραφές συνοδεύτηκαν ἀπό μιά θεωρητική πρόοδο τῆς Κ.Δ. (δέν μᾶς βοήθησαν νά βροῦμε ἕναν πιό συγκεκριμένο ὁρισμό τοῦ ἀπαράδεκτου καί ὁ γκαρνωτισμός μᾶς ἐξέπληξε ἀκριβῶς ἐπειδή ἦταν ἐξαίρεση σ' αὐτόν τόν κανόνα).

Σχεδόν πάντα οἱ διαγραφές ἦταν ἀπάντηση σέ ἀντικειμενικές πιέσεις πού ἀσκοῦσαν οἱ ὑπάρχουσες συνθῆκες στή δράση μας. Αὐτές οἱ πιέσεις μποροῦν ν' ἀσκηθοῦν ἀκόμα κι ἄν ἔχουμε φτάσει τά πιό ψηλά ἐπίπεδα. Οἱ κάθε λογῆς «νασισμοί» μπορεῖ νά ἐπανεμφανιστοῦν μέ καινούργιες μορφές ἀλλά δέν ἔχει σημασία: τό θέμα εἶναι νά εἴμαστε σέ θέση νά τούς ἐξουδετερώσουμε.

15. Γιά νά δώσω σ' αὐτή τή συζήτηση τή μορφή πού εἶναι κατάλληλη στό περιεχόμενό της, προτείνω νά δώσουμε αὐτό τό κείμενο σέ ὁρισμένους συντρόφους πού βρίσκονται κοντά στήν Κ.Δ. ἤ εἶναι ἱκανοί νά γίνουν μέλη της, καί νά ζητήσουμε τή γνώμη τους πάνω σ' αὐτό τό θέμα.

Γκύ Ντεμπόρ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΠΟΥ ΠΡΟΣΤΕΘΗΚΕ ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟ ΤΟΥ 1969

Οἱ παραπάνω σημειώσεις τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1968 ἦταν μιά συνεισφορά σέ μιά συζήτηση γιά τό ζήτημα τῆς ὀργάνωσης, τήν ὁποία σκοπεύαμε ν' ἀρχίσουμε τότε. Δυό-τρεῖς ἑβδομάδες ἀργότερα, τό κίνημα τῶν καταλήψεων, πού ὁπωσδήποτε ἦταν πολύ πιό εὐχάριστο καί διδακτικό ἀπό τή συζήτηση αὐτή, μᾶς ὑποχρέωσε νά τήν ἀναβάλλουμε.

Μόνο τό τελευταῖο σημεῖο ἐπιδοκίμασαν εὐθύς ἀμέσως οἱ σύντροφοι τῆς Κ.Δ. Ἔτσι αὐτό τό κείμενο, πού ἀσφαλῶς δέν εἶχε καθόλου μυστικό χαρακτήρα, δέν ἦταν ἀκριβῶς ἐσωτερικό κείμενο. Ὡστόσο πρός τό τέλος τοῦ 1968 διαπιστώσαμε ὅτι κάποιες ἀριστερίστικες ὁμάδες κυκλοφόρησαν, ἄγνωστο γιά ποιό λόγο, διάφορες παραποιημένες καί χωρίς ἡμερομηνία παραλλαγές του. Ἔτσι ἡ Κ.Δ. ἔκρινε ἀπαραίτητο ν' ἀναδημοσιευτεῖ σ' αὐτήν τήν ἐπιθεώρηση ἡ αὐθεντική του μορφή.

Ὅταν τό φθινόπωρο τοῦ 1968 μπορέσαμε νά ξαναρχίσουμε τή συζήτησή μας γιά τό ζήτημα τῆς ὀργάνωσης, τά γεγονότα εἶχαν προχωρήσει πολύ γρήγορα καί οἱ καταστασιακοί υἱοθέτησαν αὐτές τίς θέσεις μέ τρόπο πού ἀνταποκρινόταν ἀρκετά καλά στίς ἀπαιτήσεις πού ἔθετε αὐτό τό κείμενο γιά τό ἄμεσο μέλλον.

Τώρα πού τό κείμενο γνωρίζει μιά πλατύτερη διάδοση, νομίζω πώς εἶναι ἀπαραίτητο νά προσθέσω μιά διευκρίνηση, ὥστε ν' ἀποτραπεῖ ἡ πιθανή παραποίηση τοῦ νοήματός του ὅσον ἀφορᾶ τό ζή-

τημα τοῦ σχετικοῦ ἀνοίγματος τῆς Κ.Δ. Δέν πρότεινα σ' αὐτό τό κείμενο καμμιά ἀποδοχή «κοινῆς δράσης» μέ κάποια ἀπό τά μισοριζοσπαστικά ρεύματα πού θά ἐπιχειρήσουν νά συγκροτηθοῦν, οὔτε τήν ἐγκατάλειψη τῆς αὐστηρότητάς μας στό θέμα τῆς ἐπιλογῆς τῶν μελῶν τῆς Κ.Δ. καί τοῦ περιορισμένου ἀριθμοῦ τους. Ἄσκησα κριτική στήν κακή καί ἀφηρημένη χρησιμοποίηση αὐτῆς τῆς αὐστηρότητας, πού θά μποροῦσε νά ὁδηγήσει στό ἀντίθετο ὅσων ἐπιδιώκουμε. Στίς ὑπερβολές τοῦ θαυμασμοῦ ἤ τῆς ἐχθρότητας πού δείχνουν ὅσοι μιλοῦν γιά μᾶς ἀπό τήν ἀπόσταση τοῦ παθιασμένου κι ἐκτός χρόνου θεατῆ, δέν πρέπει ν' ἀπαντήσουμε μέ μιά «καταστασιακή ἀλαζονεία», πού ἀσφαλῶς θά καλλιεργήσει μεταξύ μας τήν ἐντύπωση ὅτι οἱ καταστασιακοί εἶναι τόσο τέλειοι ὥστε ζοῦν πραγματικά ὅσα ἔχουν πεῖ ἤ ἁπλῶς ἀποδεχτεῖ ὡς ἐπαναστατική θεωρία καί πρόγραμμα. Μετά τό Μάιο εἴδαμε πόση ἔκταση πῆρε αὐτό τό πρόβλημα καί πόσο ἐπείγον εἶναι νά λυθεῖ.

Οἱ καταστασιακοί δέν ἔχουν νά ὑπερασπίσουν κάποιο μονοπώλιο οὔτε νά εἰσπράξουν κάποια ἀνταμοιβή. Ἕνα ἔργο πού μᾶς ταίριαζε τό φέραμε σέ πέρας καί τό ὑποστηρίξαμε σωστά, στό σύνολό του, μέ ὅ,τι ὑπῆρχε στή διάθεσή μας τότε. Ἡ σημερινή ἀνάπτυξη τῶν ὑποκειμενικῶν συνθηκῶν τῆς ἐπανάστασης πρέπει νά ὁδηγήσει στή χάραξη μιᾶς στρατηγικῆς πού – μέ βάση διαφορετικά δεδομένα – θά πρέπει νά εἶναι ἐξίσου καλή μ' ἐκείνη πού χάραξε ἡ Κ.Δ. σέ δυσκολότερους καιρούς.

Γκ. Ντ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ι. ΔΥΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ Κ.Δ.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ

Ἡ κρίση πού δέν ἔπαψε νά ὀξύνεται μέσα στήν Κ.Δ. κατά τόν τελευταῖο χρόνο – καί πού οἱ ρίζες της εἶναι πολύ παλιότερες – ἀποκάλυψε τελικά τήν ὁλότητα τῶν στοιχείων της κι ἔκανε ἀκόμα βαρύτερες τίς συνέπειές της, τήν τρομακτική ὄξυνση τῆς ἀδράνειας στή θεωρία καί στήν πρακτική. Ἀλλά ἡ πιό χτυπητή ἐκδήλωση αὐτῆς τῆς κρίσης (ἐκείνη πού τελικά ἔφερε στήν ἐπιφάνεια ὅ,τι ἀπό τήν ἀρχή ἦταν τό κρυμμένο ἐπίκεντρο τῆς κρίσης) ὑπῆρξε ἡ ἀδιαφορία πολλῶν συντρόφων μπροστά στή συγκεκριμένη ἐξέλιξη τῆς κρίσης μῆνα τό μῆνα. Ξέρουμε πολύ καλά ὅτι κανείς καί σέ κανένα βαθμό δέν ἔκφρασε αὐτήν τήν ἀδιαφορία κι αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό ἐπίκεντρο τοῦ προβλήματος, γιατί διαπιστώνουμε ὅτι κάτω ἀπό τήν ἀφηρημένη ἐκδήλωση κάποιου ἐνδιαφέροντος, αὐτό πού πραγματικά βιωνόταν ἦταν ἡ ἄρνηση αὐτῶν τῶν συντρόφων ν' ἀναλάβουν ὁποιαδήποτε εὐθύνη στή συμμετοχή τόσο στίς ἀποφάσεις ὅσο καί στήν ἐκτέλεση τῆς πραγματικῆς μας δραστηριότητας – ἀκόμα καί σέ μιά στιγμή πού αὐτή ἡ δραστηριότητα ἀδιαφιλονίκητα ἀπειλοῦνταν.

Κρίνοντας ὅτι ἡ Κ.Δ. ἔφερε σέ πέρας, ὡς πρός τήν οὐσία τουλάχιστον, μιά σωστή δράση πού ἔπαιξε σημαντικό ρόλο γιά τό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς περιόδου πού ὁλοκληρώθηκε μέ τό 1968 (ἄν καί μ' ἕνα μέρος ἀποτυχίας, πού θά πρέπει νά ἐξηγήσουμε)· κρίνοντας ταυτόχρονα ὅτι ἡ Κ.Δ. μπορεῖ νά παίξει ἕναν ἐξαιρετικά χρήσιμο ρόλο καί στήν καινούργια περίοδο ἄν κατανοήσει μέ διαύγεια αὐτήν τήν περίοδο καί τίς δικές της συνθῆκες ὕπαρξης· κρίνοντας τέλος ὅτι ἡ ἐπαίσχυντη κατάσταση στήν ὁποία βρίσκεται ἡ Κ.Δ. ἐδῶ καί τόσους μῆνες δέν εἶναι δυνατό νά διαρκέσει ἄλλο – συγκροτήσαμε μιά τάση.

Ἡ τάση αὐτή θέλει νά ἔρθει σέ πλήρη ρήξη μέ τήν ἰδεολογία τῆς Κ.Δ. καί τή φυσική συνέπειά της, τή γελοία ματαιοδοξία πού κρύβει καί συντηρεῖ τήν ἀδράνεια καί τήν ἀνικανότητα· θέλει ἕναν ἀκριβή καθορισμό τῆς συλλογικῆς δραστηριότητας μέσα στήν ὀργάνωση τῆς Κ.Δ. κι ἕνα σαφή καθορισμό τῆς πραγματικά ἐφικτῆς δημοκρατίας της· θέλει τή συγκεκριμένη ἐφαρμογή αὐτῆς τῆς δημοκρατίας.

Ἔπειτα ἀπ' ὅσα εἴδαμε ἐδῶ καί μῆνες, ἀπορρίπτουμε ἀπό τά πρίν κάθε ἀφηρημένη ἀπάντηση, πού θ' ἀποσκοποῦσε καί πάλι στή συγκάλυψη τῆς βολεμένης εὐφορίας χωρίς ν' ἀσκεῖ καμμιά συγκεκριμένη κριτική ἤ αὐτοκριτική στή λειτουργία – ἤ μή λειτουργία – μιᾶς ὁμάδας στήν ὁποία τόσοι ἄνθρωποι γνωρίζουν τόσο καλά τί τούς ἔλειπε. Ἔπειτα ἀπ' ὅσα εἴδαμε ἐδῶ καί μῆνες στό ζήτημα τῆς κοινῆς μας δραστηριότητας, δέν μποροῦμε νά δεχτοῦμε τίποτα ἀπ' ὅλ' αὐτά: ἡ ρουτινιέρικη αἰσιοδοξία γίνεται ψέμμα, ἡ ἄχρηστη ἀφηρημένη γενικότητα καταντᾶ δόλος. Πολλοί ἀπό τούς καλύτερους καταστασιακούς γίνονται ἄλλοι ἄνθρωποι, πού δέν λένε ὅ,τι ξέρουν καί δέν ξέρουν τί λένε. Θέλουμε μιά ριζική κριτική, δηλαδή μιά κριτική ad hominem.

Χωρίς νά θέλουμε νά προκαταβάλουμε ἐνδεχόμενες οὐσιαστικότερες καί σοβαρότερες ἀπαντήσεις τους, δηλώνουμε τή διαφωνία μας μέ τούς ἀμερικανούς συντρόφους, πού συγκρότησαν μιά τάση πάνω σ' ἐντελῶς μηδαμινές βάσεις. Αὐτή τή στιγμή ἡ παιδική μηδαμινότητα τῶν ψευτοκριτικῶν εἶναι μπλόφα ὅπως καί ἡ περήφανη γενικότητα τῆς ψευτοϊκανοποίησης: καί οἱ δυό εἶναι φυγή μπροστά στήν πραγματική κριτική. Ἄλλοι πάλι σύντροφοι ἐδῶ καί πολλούς μῆνες δέν ἐνδιαφέρθηκαν οὔτε κάν ν' ἀπαντήσουν στά φλέγοντα προφανῶς ζητήματα, πού συσσώρευσαν τά ἴδια τά γεγονότα καί οἱ ὅλο καί πιό σαφεῖς κριτικές πού πρωτοδιατυπώσαμε γραπτά μῆνες τώρα. Τό πεδίο τοῦ σκανδάλου καί ἡ καταγγελία του μεγάλωσαν μαζί καί ἡ ὁποιαδήποτε σιωπή εἶναι ὁλοκληρωτικά συνένοχη μέ ὅλες τίς ὑπαναχωρήσεις. Μή νομίζετε πώς εἴμαστε ἀφελεῖς κι ὅτι μ' αὐτήν τή Διακήρυξη ἀπευθύνουμε μιά ἀκόμα παραίνεση (καταδικασμένη ἄλλωστε νά συναντήσει τήν ἴδια σιωπή μέ τίς προηγούμενες) γιά νά ταρακουνήσουμε κάποιο ἀκατανόητο καί παραλυτικό πεπρωμένο! Δέν κρύβουμε ὅτι ὁρισμένοι δέν θέλησαν ν' ἀπαντήσουν.

Ἔ! λοιπόν, νά μιά ἐπαίσχυντη σιωπή πού θά κοπεῖ μέ τό μαχαί-

ρι ἐπειδή ἐμεῖς ἀπαιτοῦμε τώρα, στό ὄνομα τῶν δικαιωμάτων καί τῶν καθηκόντων πού μᾶς δίνει τό παρελθόν τῆς Κ.Δ. κι αὐτό πού εἴμαστε σήμερα, ὁ καθένας ν' ἀναλάβει ἀμέσως τίς εὐθύνες του.

Ὁπωσδήποτε δέν χρειάζεται αὐτήν τή στιγμή νά θυμίσουμε ποιά εἶναι τά θεμελιώδη ζητήματα στά ὁποῖα περιμένουμε ἀπαντήσεις. Αὐτά τά ζητήματα βρίσκονται στά μυαλά ὅλων καί μάλιστα ἔχουν κιόλας τεθεῖ στό χαρτί. Τό μόνο πού ἔχουμε νά ποῦμε εἶναι πώς θεωροῦμε αὐτονόητο ὅτι δέν θά δεχτοῦμε καμμιά ἀπάντηση πού θ' ἀντιφάσκει μέ τήν πραγματική ζωή ἐκείνου πού θά τήν διατυπώσει.

Ἄν ὁρισμένοι εἶχαν κρυφούς στόχους διαφορετικούς ἀπό τούς δικούς μας, θέλουμε οἱ στόχοι αὐτοί νά φανερωθοῦν καί φυσικά νά ἐκφραστοῦν μέ διαφορετικές πράξεις ἄλλων ὑπεύθυνων. Κι ἄν κάποιοι πράγματι δέν εἶχαν κανένα στόχο – ὅσο παράξενο κι ἄν φαίνεται κάποιος ἀπό μᾶς νά 'χε τήν πρόθεση νά συντηρήσει τό ἄθλιο statu quo ante –, δηλώνουμε ἁπλῶς ὅτι δέν ἔχουμε καμμιά διάθεση νά συγκαλύψουμε κάποια ἐμπλουτισμένη ψευτοενότητα «συνταξιούχων στοχαστῶν» ἤ ἄνεργων ἐπαναστατῶν. Ἡ τάση μας ἀπευθύνει αὐτήν τή διακήρυξη πρός ὅλα τά σημερινά μέλη τῆς Κ.Δ., χωρίς νά ἀποκλείει ἐκ τῶν προτέρων κανένα. Δηλώνουμε ξεκάθαρα ὅτι δέν ἐπιδιώκουμε τή διαγραφή κανενός (κι ἀκόμα λιγότερο θά μπορούσαμε ν' ἀρκεστοῦμε στή διαγραφή ὁποιουδήποτε ἀποδιοπομπαίου τράγου). Ἐπειδή ὅμως θεωροῦμε ὅτι εἶναι τόσο ἀργά ὥστε κάποια αὐθεντική συμφωνία μαζί μας εἶναι πιά μᾶλλον ἀπίθανη, εἴμαστε ἕτοιμοι γιά ὅποιο σχίσμα καθοριστεῖ ἀπό τήν ἐπικείμενη συζήτηση. Στήν περίπτωση αὐτή θά κάνουμε ἀπό τήν πλευρά μας ὅ,τι μποροῦμε ὥστε τό ἐνδεχόμενο σχίσμα νά πραγματοποιηθεῖ μέσα στίς σωστότερες συνθῆκες καί ἰδιαίτερα μέσα στόν ἀπόλυτο σεβασμό τῆς ἀλήθειας σέ κάθε μελλοντική πολεμική, ὅπως ὅλοι μαζί κατορθώσαμε νά διατηρήσουμε αὐτήν τήν ἀλήθεια σ' ὅλες τίς περιστάσεις στίς ὁποῖες ἔδρασε μέχρι σήμερα ἡ Κ.Δ.

Κρίνοντας ὅτι ἡ κρίση διαβαίνει ἕνα κατώφλι ἐξαιρετικῆς βαρύτητας, καί σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 8 τῶν καταστατικῶν πού ψηφίστηκαν στή Βενετία, ἀπό αὐτήν τή στιγμή ἐπιφυλασσόμαστε τοῦ δικαιώματος νά γνωστοποιήσουμε τίς θέσεις μας ἔξω ἀπό τήν Κ.Δ.

Παρίσι, 11 Νοεμβρίου 1970
Βιενέ, Ντεμπόρ, Ριεζέλ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ

(ἀποσπάσματα)

Σύντροφοι,

Στέλνοντας πίσω στή μηδαμινότητά τους τούς παρατηρητές καί τούς ἀνίκανους, πού φαντάζονταν πώς θά παραμείνουν αἰώνια στήν Κ.Δ., κάναμε ἕνα μεγάλο βῆμα. Πρέπει λοιπόν νά προχωρήσουμε παραπέρα, γιατί τώρα μιά ἐποχή ἔχει τελειώσει καί γιά τήν Κ.Δ., καί τήν ἔχουμε καλύτερα κατανοήσει. Ἡ ἀδιαφιλονίκητη νίκη πού πετύχαμε σ' αὐτή τήν περίπτωση, ἦταν τόσο εὔκολη καί τόσο ἀργοπορημένη, πού ἀσφαλῶς κανείς δέ θά σκεφτεῖ πώς ἔχουμε δικαίωμα νά ξεκουραστοῦμε κάμποσες ἑβδομάδες γιά νά τήν χαροῦμε. Παρ' ὅλ' αὐτά ἐδῶ καί μερικές ἑβδομάδες ἄρχισε νά ἐκδηλώνεται κάποια δραδυπορία (καί κατά τή γνώμη μου δέν ἔχει πιά καμιά ἀπό τίς προηγούμενες δικαιολογίες ἤ ψευτοπροσχήματα) στό θέμα τῆς ἀνάπτυξης τῶν σημερινῶν θέσεών μας (...)

1) Πρόσφατα ἡ Κ.Δ. κινδύνεψε ὄχι μόνο νά γίνει ἀδρανής καί γελοία, ἀλλά καί νά περάσει στό πλευρό τῆς ἐπαναφομοίωσης καί τῆς ἀντεπανάστασης. Τά ψέμματα πού εἶχαν θεριέψει στό ἐσωτερικό της ἄρχιζαν νά ἐπιδροῦν καί πρός τά ἔξω, γεννώντας αὐταπάτες καί ἐφησυχασμό. Ἡ Κ.Δ. μποροῦσε νά γίνει ἡ τελευταία μορφή τοῦ ἐπαναστατικοῦ θεάματος, στ' ὄνομα ὅσων καλῶν εἶχε κάνει στήν προηγούμενη περίοδο – καί γνωρίζετε ὅλους ἐκείνους πού εὐχαρίστως θά 'θελαν νά συντηροῦν αὐτόν τό ρόλο γι' ἄλλα δέκα ἤ εἴκοσι χρόνια.

2) Ἡ Κ.Δ. ἀκολούθησε τήν ἴδια διαδικασία ἀλλοτρίωσης πού εἶναι γνωστή ἀπό διάφορες ἀπελευθερωτικές ἀπόπειρες τοῦ παρελθόντος (ἀπό τήν Ἕνωση τῶν Κομμουνιστῶν ὡς τή F.A.I. ἤ καί τόν ὑπερρεαλισμό, ἄν εἶναι δυνατό νά ἐπικαλεστοῦμε αὐτή τήν πλευρά στήν περίπτωσή μας)· καί τήν ἀκολούθησε σ' ὅλες τίς πασίγνωστες μορφές της: τή θεωρητική παράλυση, τόν «κομματικό πατριωτισμό», τήν ψευδόμενη σιωπή γύρω ἀπό λάθη πού γίνονταν ὅλο καί πιό φανερά· τόν ὑπεροπτικό δογματισμό· τήν ξύλινη γλώσα πρός τούς μεταλλωρύχους τῆς Κιρούνα – πρός τό παρόν ἀπό ἀρκετά μακρυά, εὐτυχῶς – καί τούς ἐξόριστους ἀπό τήν Ἱσπανία καί τήν Πορτογαλία· ἀόρατους τίτλους ἰδιοκτησίας φτιαγμένους ἀπό μικρές κλίκες ἤ ἄτομα σέ κάποιο τομέα τῶν σχέσεων ἤ τῶν δραστηριστήτων μας, μόνο καί μόνον ἐπειδή ἦταν «μέλη τῆς Κ.Δ.», ὅπως συνέβαινε μέ τούς «Ρωμαίους πολίτες»· τήν ἰδεολογία καί τήν ἀνεντιμότητα. Φυσικά αὐτή τή φορά ἡ διαδικασία αὐτή πραγματοποιήθηκε μέσα στίς σημερινές ἱστορικές συνθῆκες, δηλαδή, σέ μεγάλο βαθμό, στίς ἴδιες τίς συνθῆκες πού

δημιούργησε ἡ Κ.Δ. (κι ἔτσι πολλά ἐπιμέρους χαρακτηριστικά τοῦ παρελθόντος δέν ἦταν δυνατό νά ἐμφανιστοῦν). Τό σύνολο αὐτῶν τῶν συνθηκῶν θά μποροῦσε νά κάνει ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνη τήν ἀντεπαναστατική μεταστροφή τῆς Κ.Δ., ἄν κάτι τέτοιο συνέβαινε· ταυτόχρονα ὅμως ἔκανε ἐξίσου δύσκολη τήν πραγματοποίηση μιᾶς τέτοιας μεταστροφῆς. Πιστεύω ὅτι αὐτή τή στιγμή αὐτός ὁ κίνδυνος ἔχει σχεδόν περάσει: τούς προηγούμενους μῆνες καταφέραμε νά σπάσουμε τήν Κ.Δ. κι ἔτσι δέν ὑπῆρχε καμιά πιθανότητα ὁ τίτλος κι ἡ εἰκόνα της νά πέσουν σέ κακά χέρια καί νά βλάψουν. Ἀναμφίβολα σήμερα τό καταστασιακό κίνημα – μέ τήν πλατιά ἔννοια – εἶναι λίγο-πολύ παντοῦ. Κι ὁ καθένας ἀπό μᾶς, ἤ ἀπ' ὅσους ἔχουν διαγραφτεῖ, μπορεῖ αὔριο, στ' ὄνομα τοῦ παρελθόντος τῆς Κ.Δ. καί τῶν ριζοσπαστικῶν θέσεων πού πρέπει ν' ἀναπτυχθοῦν τώρα, νά μιλήσει μόνος του πρός τό ἐπαναστατικό ρεῦμα πού μᾶς ἀκούει. Σίγουρα ὅμως αὐτό ἀκριβῶς θά 'ναι ἀνίκανος νά κάνει ὁ Βανεγκέμ. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἄν κάποια νεονασιστική ὁμάδα τολμοῦσε νά ἐμφανιστεῖ, μιά μόνον εἰκοσασέλιδη μπροσούρα θά 'ναι ἀρκετή γιά νά τήν καταστρέψει. Γι' αὐτό λοιπόν τό ἐλάχιστο ἐπαναστατικό καθῆκον πού εἴχαμε ἦταν νά σπάσουμε τήν Κ.Δ. καί νά ἐκμηδενίσουμε τίς ὕπουλες προθέσεις πού θά μποροῦσαν νά τήν συντηρήσουν ὡς ἀλλοτριωμένο κι ἀλλοτριωτικό πρότυπο. Μέ βάση αὐτά τά μέτρα ἀσφαλείας, πού φέραμε σέ πέρας μέ ἐπιτυχία, μποροῦμε ὁπωσδήποτε νά πετύχουμε πολλά περισσότερα.

3) Ἡ Κ.Δ. εἶχε (κι ἐξακολουθεῖ νά ἔχει, ἄν καί εὐτυχῶς χωρίς νά βρίσκεται τόσο μπροστά ὅσο πρίν) τήν πιό ριζική θεωρία τῆς ἐποχῆς της. Συνολικά γνώριζε νά τή διατυπώνει, νά τή διαδίδει, νά τήν ὑπερασπίζεται. Συχνά ἤξερε νά παλεύει σωστά μέσα στήν πρακτική· μάλιστα συχνά ὁρισμένοι ἀπό μᾶς κατάφεραν νά ὁδηγήσουν τήν προσωπική τους ζωή σύμφωνα μ' αὐτή τή θεωρία (συνθήκη ἄλλωστε ἀναγκαία γιά νά μπορέσουν νά τή διατυπώσουν). Ἀλλά ἡ Κ.Δ. δέν κατόρθωσε νά ἐφαρμόσει τήν θεωρία της στήν ἴδια τή ὁραστηριότητα τῆς διατύπωσης αὐτῆς τῆς θεωρίας, οὔτε στίς γενικές συνθῆκες τοῦ ἀγώνα της. Συνήθως οἱ ὑποστηρικτές τῶν θέσεων τῆς Κ.Δ. δέν ἦταν ἐκεῖνοι πού τίς διατύπωναν, οὔτε οἱ ἀληθινοί φορεῖς τους. Ἦταν ἁπλῶς οἱ πιό ἐπίσημοι καί περισσότερο ματαιόδοξοι φιλοκαταστασιακοί. Αὐτό εἶναι τό κυριότερο σφάλμα τῆς Κ.Δ. (θά μπορούσαμε νά τ' ἀποφύγουμε ἤ ὄχι;). Τό γεγονός ὅτι τόσον καιρό δέν τό εἴχαμε δεῖ, ἀποτελεῖ τό χειρότερο λάθος (τό χειρότερο λάθος μου, γιά νά μιλήσω καί γιά μένα). Καί θά 'ταν τό τελειωτικό σφάλμα τῆς Κ.Δ. ἄν αὐτή ἡ συμπεριφορά κατόρθωνε νά ἐπιβληθεῖ. Ἡ Κ.Δ., σάν ὀργάνωση, ἀπέτυχε ἐν μέρει – κι αὐτό ἀκριβῶς ἦταν τό σημεῖο στό ὁποῖο ἀπέτυχε. Ἔπρεπε λοιπόν νά ἐφαρμόσουμε στήν ἴδια τήν Κ.Δ. τήν κριτική πού, συχνά τόσο καλά, ἄσκησε στή σύγχρονη κυρίαρχη κοινωνία. (Μποροῦμε νά

ποῦμε ὅτι εἴχαμε ὀργανωθεῖ ἐπαρκῶς γιά νά διαδόσουμε στόν κόσμο τό πρόγραμμά μας, ὄχι ὅμως καί τό ὀργανωτικό μας πρόγραμμα.)

4) Τά πολυάριθμα ἐλαττώματα πού σημάδεψαν τήν Κ.Δ. εἶχαν ὅλα κοινό τ' ὅτι ἦταν ἔργο ἀτόμων πού εἶχαν ἀνάγκη τήν *Κ.Δ.* γιά νά 'ναι κάτι σάν ἄτομα – κι αὐτό τό κάτι δέν ταυτιζόταν ποτέ μέ τήν πραγματική δραστηριότητα τῆς Κ.Δ., πού μποροῦμε νά τήν ποῦμε ἐπαναστατική, ἀλλά μέ τό ἀντίθετό της. Ταυτόχρονα καλλιέργησαν στό ἔπαρκο τό ἐγκώμιο τῆς Κ.Δ., γιά νά δώσουν τήν ἐντύπωση ὅτι ἀνῆκαν σ' αὐτήν ὅπως τό ψάρι στό νερό κι ὅτι ὁ προσωπικός τους ἐξτρεμισμός ἦταν ὑπεράνω κάθε χυδαίου ἐλέγχου τῶν γεγονότων καί τῶν πράξεων. Παρ' ὅλ' αὐτά τό πρόβλημα ἦταν πάντοτε ἁπλούστατο: ἤ εἴμαστε οὐσιαστικά ἴσοι (καί τό ἀποδείχνουμε) ἤ δέν μποροῦμε κάν νά συγκριθοῦμε. Ὅσο γιά μᾶς ἐδῶ, μποροῦμε ν' ἀνήκουμε στήν Κ.Δ. *μόνον* ἄν δέν τήν ἔχουμε ἀνάγκη. Πρέπει πρῶτ' ἀπ' ὅλα νά εἴμαστε αὐτάρκεις κι ὕστερα, κατά δεύτερο λόγο, νά συντονίζουμε μέ πλήρη διαύγεια τίς συγκεκριμένες (καί συγκεκριμενοποιημένες) δυνατότητες κι ἐπιθυμίες μας σέ μιά κοινή δράση, πού μόνο μ' αὐτή τήν προϋπόθεση μπορεῖ ν' ἀποτελέσει μιά σωστή συνέχεια τῆς Κ.Δ. (...)

Γκύ Ντεμπόρ, *28 Ἰανουαρίου 1971*

Π. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1958

Ἰανουάριος *Ἠρεμία! Κανένα πείραμα.* Πρῶτο μανιφέστο τοῦ γερμανικοῦ τμήματος τῆς Κ.Δ., μέ τήν ὑπογραφή τῶν Γιόρν καί Χάνς Πλάτσεκ. Μόναχο.

χωρίς ἡμερομηνία (χ.ἡ.) *Καινούργιο θέατρο ἐπιχειρήσεων στήν κουλτούρα.* Προκήρυξη τοῦ γαλλικοῦ τμήματος. Παρίσι.

χ.ἡ. *Πρός τούς παραγωγούς τῆς μοντέρνας τέχνης.* Προκήρυξη τοῦ γαλλικοῦ τμήματος. Κείμενο μέ κεφαλαῖα γράμματα, τυπωμένο σέ μιά μόνο γραμμή ὕψους 2 ἑκ. καί πλάτους 90. Παρίσι.

12 Ἀπριλίου *Μήνυμα τῆς καταστασιακῆς Διεθνοῦς πρός τή γενική συνέλευση τῆς Διεθνοῦς Ἕνωσης Τεχνοκριτικῶν.* Βλ. Κ.Δ. 1. Βρυξέλλες.

χ.ἡ. *Ἔκθεση γιά τήν κατασκευή καταστάσεων,* Ντεμπόρ. Β' γαλλική ἔκδοση. Βρυξέλλες.

Μάιος *Ἔκθεση γιά τήν κατασκευή καταστάσεων.* Ἰταλική μετάφραση μέ εἰσαγωγή τοῦ Πίνοτ-Γκαλλίτσο. Τουρίνο.

χ.ἡ. Μελέτη τοῦ Κορούν γιά τίς καταβολές καί τό πρόγραμμα τῆς Κ.Δ., στό *Card Sivik* Π. Ἀμβέρσα.

χ.ἡ. Συνέντευξη τοῦ Γιόρν γιά τό νόημα τῶν ἀλλαγῶν τῆς πειραματικῆς τέχνης πρίν καί κατά τή διάρκεια τοῦ κινήματος *Cobra*, σ' ἕνα τεῦχος τοῦ *Kunst Meridaan* ἀφιερωμένο στήν πρωτοποριακή αἴθουσα τέχνης *Taptoe*. Βρυξέλλες.

Ἰούνιος *Ἐγκώμιο τοῦ Πίνοτ-Γκαλλίτσο,* Μπερνστάιν. Ἀπόσπασμά του στήν *Κ.Δ.* 2. Ἐκδόσεις NOTIZIE. Τουρίνο.

Ἰούνιος *Καταστασιακή Διεθνής* 1. Παρίσι.

Ἰούνιος *Γιά τή μορφή / Σκιαγραφία μιᾶς μεθοδολογίας τῶν τεχνῶν.* Βιβλίο. Ἀνθολογία κειμένων τοῦ Γιόρν, πού εἶχαν δημοσιευτεῖ σέ διάφορες

γλῶσσες μεταξύ 1953 καί 1957. Παρίσι.

4 Ἰουλίου Ὑπερασπίζετε τήν ἐλευθερία παντοῦ. Βλ. *Κ.Δ.* 2.

7 Ἰουλίου *Βοηθῆστε τόν Βάν Γκουλιέλμι.* Βλ. *Κ.Δ.* 2.

8 Ἰουλίου *Ἐγκώμιο τοῦ Πίνοτ-Γκαλλίτσο.* Ἀναδημοσίευση. Μιλάνο.

Ὀκτώβριος *10 χρόνια πειραματικῆς τέχνης: ὁ Γιόρν καί ὁ ρόλος του στή θεωρητική ἀνανέωση.* Ἄρθρο τοῦ Ντεμπόρ στά ὁλλανδικά, στήν ἐπιθεώρηση *Museumjournaal (IV*, 4) τοῦ Μουσείου Στέιντελικ. Ἄμστερνταμ.

Νοέμβριος *Θέσεις γιά τήν πολιτιστική ἐπανάσταση*, Ντεμπόρ (βλ. Κ.Δ. Ι). Μετάφραση καί ἔκδοση ἀπό τό γερμανικό τμῆμα γιά τίς προπαρασκευαστικές ἐργασίες τῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Μονάχου. Μόναχο.

Νοέμβριος *Ἡ Διακήρυξη τοῦ Ἄμστερνταμ.* Μετάφραση καί ἔκδοση ἀπό τό γερμανικό τμῆμα γιά τίς προπαρασκευαστικές ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Μονάχου. Μόναχο.

Δεκέμβριος *Καταστασιακή Διεθνής* 2. Παρίσι.

Ἀπομνημονεύματα. Πειραματικό βιβλίο τῶν Γιόρν καί Ντεμπόρ μέ ἐξώφυλλο ἀπό γυαλόχαρτο ἀρ. 2. Τυπώθηκε στούς Πέρμιλντ καί Ρόζενγκρην στήν Κοπεγχάγη καί δημοσιεύτηκε ἀπό τήν Κ.Δ. στό Παρίσι τό Δεκέμβριο τοῦ 1958.

1959

Μάρτιος Ἀπόφαση κατά τῆς ἐγκατάστασης τοῦ Χρηματιστήριου τοῦ Ἄμστερνταμ. Ἄρθρο τοῦ ὁλλανδικοῦ τμήματος σέ μιά «πρωτοποριακή» ἐπιθεώρηση τέχνης. Ἄμστερνταμ.

21 Ἀπριλίου *Ἕνα πολιτιστικό πραξικόπημα τήν ὥρα πού κοιμόσασταν!.* Βλ. *Κ.Δ.* 3.

15 Ἰουλίου *Potlach (Ἐσωτερική πληροφόρηση τῆς Κ.Δ.* Πρῶτο τεῦχος τῆς καινούργιας σειρᾶς. Δημοσιεύτηκε στό Ἄμστερνταμ ἀλλά στά γαλλικά. Διευθυντής αὐτοῦ τοῦ μοναδικοῦ τεύχους ὁ Κόνσταντ.

Αὔγουστος Ἄρθρο τοῦ ὁλλανδικοῦ τμήματος στό *Forum* 6 γιά τίς θέσεις τῆς Κ.Δ. στό ζήτημα τῆς ἑνοποίησης τῶν τεχνῶν καί τῆς ἐνσωμάτωσής τους στήν καθημερινή ζωή. Ἄμστερνταμ.

Νοέμβριος *Γιά μιά ἐνιαία ἐφαρμόσιμη τέχνη*. Προκήρυξη τοῦ Πίνοτ-Γκαλλίτσο. Βλ. *Κ.Δ.* 3.

Νά ὑπερασπίσουμε τήν ἐλευθερία. Προκήρυξη κατά τοῦ Κουίχαρτ. Βλ. *Κ.Δ.* 3. Ἄλμπα.

Δεκέμβριος *Καταστασιακή Διεθνής* 3. Παρίσι.

Ἀπρίλιος-Σεπτέμβριος *Γιά τό πέρασμα μερικῶν ἀτόμων μέσ' ἀπό μιά ἀρκετά σύντομη χρονική μονάδα*. Ταινία μικροῦ μήκους (600 μέτρα, 20 λεπτά) σέ 35mm, ἀσπρόμαυρη. Γυρίστηκε τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1959 στό Παρίσι, τό μοντάζ ὁλοκληρώθηκε τό Σεπτέμβριο τοῦ ἴδιου χρόνου. Ὀπερατέρ: Ἀντρέ Μρουγκάλσκι. Μοντάζ: Σαντάλ Ντελάτρ. Βοηθός σκηνοθέτη: Ζισλαίν ντέ Μαρμπαί. Βοηθός ὀπερατέρ: Ζάν Ἀρνουά. Σκρίπτ: Μισέλ Βαλλόν. Κάμερα: Μπερνάρ Λαρζμαίν. Σπῆκερς: Ζάν Ἀρνουά, Γκύ Ντεμπόρ, Κλώντ Μπραμπάν. Σκηνοθέτης: Ντεμπόρ. Παραγωγή τῆς *Dansk-Fransk Experimentalfilmskompagni*.

1960

Μάρτιος *Stavrin Soneter*. Πειραματικό βιβλίο τοῦ Γιέργκεν Νάς. Ἐκδόσεις Πέρμιλντ καί Ρόζενγκρην. Κοπεγχάγη.

Μάιος *Κριτική τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Μπροσούρα τοῦ Γιόρν. Τυπώθηκε στό Βέλγιο. Κατασχέθηκε στά γαλλικά σύνορα ἐξαιτίας τῆς εἰρωνίας κατά τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, πού ὑπῆρχε στό ὀπισθόφυλλο: «Δέν μπορεῖ ὁ καθένας νά διαβάσει τήν Καταστασιακή Διεθνή»*. Ἐκδόθηκε στό Παρίσι.

Ἰούνιος *Καταστασιακή Διεθνής* 4. Παρίσι.

Ἰούνιος *Προκαταρκτικές σημειώσεις. γιά ἕνα ὁρισμό τῆς ἑνότητας τοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος*. Τέσσερις σελίδες πού τυπώθηκαν μετά τή συνάντηση τῶν Ντεμπόρ - Κανζυέρ. Ἀπόπειρα γιά μιά κοινή πλατφόρμα Κ.Δ. – Socialisme ou Barbarie. Παρίσι.

Αὔγουστος	*Spur* 1. Ἐπιθεώρηση τοῦ γερμανικοῦ τμήματος. Συντακτική ἐπιτροπή: Πρέμ, Στούρμ, Τσίμμερ, Φίσερ. Μόναχο.
7 Ὀκτωβρίου	*Κάτω τά χέρια ἀπό τόν Ἀλεξάντερ Τρόκκι.* Βλ. *Κ.Δ.* 5.
Νοέμβριος	*Spur* 2. Μόναχο.
Δεκέμβριος	*Καταστασιακή Διεθνής* 5. Παρίσι.
	Januar Manifest. Μανιφέστο τοῦ γερμανικοῦ τμήματος γιά τή γιορτή. Βλ. *Κ.Δ.* 6. Μόναχο. *Spur* 3.

1961

Ἰανουάριος	Ἡ πρωτοπορία εἶναι ἀπαράδεκτη. Βλ. *Κ.Δ.* 6.
Φεβρουάριος	*Spur* 4.
Ἰούνιος	*Spur* 5. Τεῦχος ἀφιερωμένο στήν ἐνιαία πολεοδομία.
Αὔγουστος	*Καταστασιακή Διεθνής* 6. Παρίσι.
Νοέμβριος	*Spur* 6.
1960/1961	*Κριτική τοῦ διαχωρισμοῦ.* Ταινία μικροῦ μήκους (600 μέτρα, 20 λεπτά) 35mm, ἀσπρόμαυρη. Γυρίστηκε Σεπτέμβριο-Ὀκτώβριο τοῦ 1960 στό Παρίσι. Τό μοντάζ ἔγινε Ἰανουάριο-Φεβρουάριο τοῦ 1961. Ὀπερατέρ: Ἀντρέ Μρουγκάλσκι. Μοντάζ: Σαντάλ Ντελάτρ. Βοηθός ὀπερατέρ: Μπέρναρ Νταίηβιντσον. Σκρίπτ: Κλώντ Μπραμπάν. Κάμερα: Μπερνάρ Λαρζμαίν. Σπῆκερς: Κάρολιν Ρίτενερ καί Γκύ Ντεμπόρ. Σκηνοθέτης: Γκύ Ντεμπόρ. Παραγωγή: *Dansk-Fransk Experimentalfilmskompagni.*

1962

Ἰανουάριος	*Spur* 7.
Φεβρουάριος	*Μή σκύβετε ἔξω.* Προκήρυξη γιά τή διαγραφή τῶν γερμανῶν. Βλ. *Κ.Δ.* 7.
Ἀπρίλιος	*Καταστασιακή Διεθνής* 7. Παρίσι.
25 Ἰουνίου	*Διακήρυξη γιά τίς δίκες ἐνάντια στήν καταστασιακή Διεθνή στήν Ὁμοσπονδιακή Γερμανία.* Προκήρυξη στά γαλλικά, μέ τίς ὑπογρα-

φές τῶν Μισέλ Μπερνστάιν (Γαλλία), Γ.-Β. Μάρτιν (Δανία), Ἀλεξάντερ Τρόκκι (Μεγάλη Βρετανία) καί Ραούλ Βανεγκέμ (Βέλγιο). Ἐκδόθηκε στό Παρίσι.

16 Ἰουλίου — *Τό κακό στήν κουλτούρα.* Γιά τήν καταδίκη τοῦ Οὔμπε Λάουζεν. Προκήρυξη στά γαλλικά (Ντεμπόρ, Βανεγκέμ). Ἀναδημοσιεύτηκε στήν *Situationistisk Revolution* 1. Παρίσι.

Ὀκτώβριος — *Situationistisk Revolution* 1. Κεντρικό ὄργανο τοῦ σκανδιναβικοῦ τμήματος τῆς Κ.Δ. Διευθυντής: Μάρτιν. Συντακτική ἐπιτροπή: Μπερνστάιν, Ντεμπόρ, Κοτάνυϊ, Λάουζεν, Βανεγκέμ, Τρόκκι. Κοπεγχάγη.

1963

Ἰανουάριος — *Καταστασιακή Διεθνής* 8. Παρίσι. (4000 ἀντίτυπα)

21 Φεβρουαρίου — *Στά σκουπίδια τῆς Ἱστορίας.* Προκήρυξη κατά τῆς ἐπιθεώρησης *Arguments* καί τοῦ Ἀνρύ Λεφέβρ. Παρίσι.

27 Φεβρουαρίου — *Ὄχι διάλογο μέ τούς ὑποπτους. Ὄχι διάλογο μέ τούς μαλάκες.* Δίγλωσση προκήρυξη (ὁλλανδικά-γαλλικά) κατά τῶν σταλινικῶν ὑπερρεαλιστῶν. Στρίγμπος, Βανεγκέμ. Ἀμβέρσα.

Ἀπρίλιος — *Der Deutsche Gedanke* I. Ὄργανο τῆς Κ.Δ. γιά τήν Κεντρική Εὐρώπη. Διευθυντής: Βανεγκέμ. Βρυξέλλες.

Ἰούνιος — *Καταστροφή τοῦ RSG-G.* Προκήρυξη. Βλ. *Κ.Δ. 9. Θερμοπυρηνικές χαρτογραφίες / Νίκες.* Ἔκθεση τῶν Μάρτιν καί Μπερνστάιν στήν ἐκδήλωση γιά τήν καταστροφή τοῦ κυβερνητικοῦ καταφύγιου RSG-6. Οἱ χαρτογραφίες καταστράφηκαν στίς 18 Μαρτίου τοῦ 1965, στά γεγονότα τοῦ Ράντερς κατά τῶν ναζιστικῶν στρατευμάτων.

Δεκέμβριος — *Γιά τή διαγραφή τοῦ Ἀττίλα Κοτάνυϊ.* Βλ. *Κ.Δ. 9.*

1964

Ἰούλιος — *Ἡ ὀργισμένη Ἱσπανία* Βλ. *Κ.Δ.9.*

Γαμήσι μ' ἕναν ἀστουριανό ἀνθρακωρύχο. Ἡ χειραφέτηση τῶν ἐργαζομένων. Ἐρωτικοπολιτικά κόμικς μέ μεταστροφή. Μοιράστηκαν στήν Ἱσπανία.

Προκήρυξη μέ τή φωτογραφία τῆς Κριστίν Κῆλερ. Βλ. *Κ.Δ. 9.*

Αὔγουστος Σεπτέμβριος Καταστασιακή Διεθνής 9. Παρίσι.

Γιά τήν Κ.Δ. Ἄρθρο τῆς Μπερνστάιν στό *Times Literary Supplement.* Λονδίνο.

Ἐνάντια στόν κινηματογράφο. Βιβλίο τοῦ Ντεμπόρ μέ πρόλογο τοῦ Γιόρν. Περιλαμβάνει σενάρια καί φωτογραφίες ἀπό τρεῖς ταινίες τοῦ Ντεμπόρ. Τυπώθηκε στό Παρίσι. Ἐκδόθηκε ἀπό τό *Σκανδιναβικό Ἰνστιτοῦτο Συγκριτικοῦ Βανδαλισμοῦ.* Ἄαρχους. (Τό 1980 οἱ ἐκδόσεις CHAMP LIBRE κυκλοφόρησαν τά *Κινηματογραφικά Ἅπαντα* τοῦ Ντεμπόρ).

1965

Φεβρουάριος *Στό ὄνομα τοῦ Λαοῦ.* Προκήρυξη τοῦ Μάρτιν γιά τή μήνυση τῆς *Ἠθικῆς Ἀναδιοργάνωσης* κατά τῆς Κ.Δ. Ράντερς, Δανία.

17 Μαρτίου *Ἡ χελώνα στήν βιτρίνα / Ἡ διαλεκτική τοῦ Ρομπότ καί τοῦ σήματος.* Προκήρυξη κατά τοῦ κυβερνητικοῦ Μόλ. Στρασβοῦργο. *Ἀλληλογραφία μ' ἕναν ἰδεολόγο τῆς Κυβερνητικῆς.* Ἐπανέκδοση.

Ἰούλιος *Μήνυμα πρός τούς ἐπαναστάτες τῆς Ἀλγερίας καί ὅλων τῶν χωρῶν.* Πολυγραφημένο. Ἀναδημοσιεύτηκε στήν *Κ.Δ. ΙΟ.* Ἀλγέρι. (Στά ἑλληνικά ὑπάρχει στό βιβλίο *Ἀπελευθερωτικά κινήματα, ὁ πόλεμος καί τό κράτος,* ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, 1982).

Νοέμβριος *Μήνυμα πρός τούς ἐπαναστάτες τῆς Ἀλγερίας καί ὅλων τῶν χωρῶν.* Ἐπανέκδοση σέ μπροσούρα στά γαλλικά, γερμανικά, ἱσπανικά, ἀγγλικά κι ἀραβικά. Παρίσι.

Δεκέμβριος *Οἱ ταξικοί ἀγῶνες στήν Ἀλγερία.* Προκήρυξη πού μοιράστηκε στήν Ἀλγερία. Δημοσιεύτηκε στήν *Κ.Δ. ΙΟ* (ὑπάρχει στό βιβλίο *Ἀπελευθε-*

ρωτικά κινήματα...). Τυπώθηκε στό Παρίσι. Ἐκδόθηκε καί κυκλοφόρησε στό Ἀλγέρι.

Δεκέμβριος *Ἡ παρακμή καί ἡ πτώση τῆς «Θεαματικῆς» ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας.* Μπροσούρα στά ἀγγλικά. Ἀναδημοσιεύτηκε στά γαλλικά στήν *Κ.Δ. ΙΟ*. Ἐκδόθηκε στό Παρίσι. Κυκλοφόρησε στίς ΗΠΑ καί τήν Ἀγγλία. Ἐπανεκδόθηκε στή Νέα Ὑόρκη.

1966

Μάρτιος *Καταστασιακή Διεθνής* 10. Παρίσι.

Νοέμβριος *Γιά τήν ἀθλιότητα τῶν φοιτητικῶν κύκλων, ἀπό οἰκονομική, πολιτική, ψυχολογική, σεξουαλική καί κυρίως πνευματική ἄποψη, καί γιά ὁρισμένα μέσα πού θά τή θεραπεύσουν.* Μπροσούρα πού ἐκδόθηκε ἀπό τό γραφεῖο Στρασβούργου τῆς Γαλλικῆς Ἐθνικῆς Φοιτητικῆς Ἕνωσης, σέ 10000 ἀντίτυπα. Γράφτηκε ἀπό ἐπαναστάτες φοιτητές καί καταστασιακούς. Στρασβοῦργο. (Στά ἑλληνικά, ΠΕΖΟΔΡΟΜΙΟ 1, ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 1973).

Νοέμβριος *Ἡ ἐπιστροφή τῆς ταξιαρχίας Ντουρρούτι.* Προκήρυξη τοῦ Ἀ. Μπερτράν γιά τά γεγονότα τοῦ Στρασβούργου. Κόμικς μέ μεταστροφή. Στρασβοῦργο.

χ.ἡ. *Ἡ ὁλότητα γιά παιδιά.* Μπροσούρα. Μετάφραση τοῦ *Βασικές Κοινοτοπίες* τοῦ Βανεγκέμ, ἀπό τόν Κρίστοφερ Γκραίη. Λονδίνο. (Στά ἑλληνικά, ἀπό τήν ἀγγλική μετάφραση, στό βιβλίο *Ἡ ἀναπαραγωγή τῆς καθημερινῆς ζωῆς*, ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, 1980).

1967

22 Ἰανουαρίου *Προσοχή! Τρεῖς προβοκάτορες.* Προκήρυξη γιά τή διαγραφή τῶν γκαρνωτικῶν. Παρίσι.

Μάρτιος *Γιά τήν ἀθλιότητα τῶν φοιτητικῶν κύκλων.* Β΄ ἔκδοση σέ 10000 ἀντίτυπα. Παρίσι.

Μάρτιος/Ἀπρ. *Σεξολογία τῆς ἀθλιότητας. Ἀθλιότητα τῆς σεξολογίας.* Εἰκονογραφημένη προκήρυξη. Μοιράστηκε στίς φοιτητικές Ἑστίες τῆς

Λυών, τοῦ Παρισιοῦ, τῆς Νάντ, τοῦ Στρασβούργου καί τῆς Τουλούζης. Κόμικς μέ μεταστροφή. Ἀνώνυμη. Παρίσι.

16 Αὐγούστου — *Τό σημεῖο ἔκρηξης τῆς ἰδεολογίας στήν Κίνα.* Μπροσούρα. Ἀναδημοσιεύτηκε στήν Κ.Δ. 11. Παρίσι. (Στά ἑλληνικά ἐκδόθηκε ἀπό τή ΔΙΕΘΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ).

Ὀκτώβριος — *Καταστασιακή Διεθνής* 11. Παρίσι.

Νοέμβριος — *Ἡ Κοινωνία τοῦ θεάματος.* Βιβλίο τοῦ Ντεμπόρ. Ἐκδόσεις BUCHET-CHASTEL. Παρίσι. (Στά ἑλληνικά, ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 1972, σέ μιά μετάφραση μέ πλῆθος μεταφραστικῶν, τυπογραφικῶν καί συντακτικῶν λαθῶν, ἀκόμα καί μετά τή θεωρημένη β΄ ἔκδοση.)

Νοέμβριος — *Οἱ δέκα μέρες πού συγκλόνισαν τό Πανεπιστήμιο. Οἱ καταστασιακοί στό Στρασβοῦργο.* Δεύτερη ἀμερικάνικη ἔκδοση, ἀνατύπωση τῆς δεύτερης ἀγγλικῆς τῆς Ἀθλιότητας τῶν φοιτητικῶν κύκλων καί τοῦ κειμένου *Ἄν κάνεις μιά κοινωνική ἐπανάσταση, κάν' την γιά πλάκα.* Νέα Ὑόρκη.

Δεκέμβριος — *Πραγματεία σαβουάρ-βίβρ πρός χρήση τῶν νέων γενεῶν.* Βιβλίο τοῦ Ραούλ Βανεγκέμ. Ἐκδόσεις GALLIMARD. Παρίσι. (Στά ἑλληνικά κυκλοφόρησε μέ τίτλο *Ἡ ἐπανάσταση τῆς καθημερινῆς ζωῆς*, ΑΚΜΩΝ, 1980.)

Δεκέμβριος — Δυό ἀφίσες μέ κείμενο τοῦ Βανεγκέμ καί σχέδια τῶν Μπερτράν καί Ζοανέ. Κόμικς. Παρίσι.

Δεκέμβριος — *Κυκλοφοροῦν.* Περίφημη ἀφίσα πού ἀνάγγειλε τή δημοσίευση τῆς *Κοινωνίας τοῦ θεάματος* καί τῆς *Πραγματείας.* Ὁπωσδήποτε ἦταν τό μόνο κείμενο τῆς Κ.Δ. πού ἀναδημοσιεύτηκε τόσο πλατιά ἀπό τόν Τύπο. Κόμικς μέ μεταστροφή. Παρίσι.

χ.ἡ. — *Ἡ παρακμή καί ἡ πτώση τῆς θεαματικῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας.* Μετάφραση ἀπό τό σκανδιναβικό τμῆμα. Ράντερς.

χ.ἡ. — *Τό σημεῖο ἔκρηξης τῆς ἰδεολογίας στήν Κίνα.* Μετάφραση ἀπό τό σκανδιναβικό τμῆμα. Ράντερς.

χ.ή. *Ἡ ἀθλιότητα τῶν φοιτητικῶν κύκλων.* Μετάφραση ἀπό τό σκανδιναβικό τμῆμα. Ἀναδημοσιεύτηκε στό *Situationistisk Revolution* 2. Ράντερς.

χ.ή. *Μήνυμα στούς ἐπαναστάτες τῆς Ἀλγερίας καί ὅλων τῶν χωρῶν.* Μετάφραση ἀπό τό σκανδιναβικό τμῆμα. Ράντερς.

χ.ή. *Μήνυμα στούς ἐπαναστάτες τῆς Ἀλγερίας καί ὅλων τῶν χωρῶν.* Ἐπανέκδοση τῆς ἀγγλικῆς μετάφρασης ἀπό τούς ἀμερικάνους. Νέα Ὑόρκη.

χ.ή. Πρώτη ὁλοκληρωμένη ἔκδοση τῆς *Ἀθλιότητας* στ' ἀγγλικά. Λονδίνο.

χ.ή. *Οἱ Δέκα μέρες πού συγκλόνισαν τό Πανεπιστήμιο. Οἱ καταστασιακοί στό Στρασβοῦργο.* Δεύτερη ἀγγλική ἔκδοση τῆς *Ἀθλιότητας* μέ τό κείμενο *Ἄν κάνεις μιά κοινωνική ἐπανάσταση, κάν' την γιά πλάκα.* Λονδίνο.

χ.ή. *Γιά τήν ἀθλιότητα τῆς φοιτητικῆς ζωῆς.* Πρώτη ἀμερικάνικη ἔκδοση μέ τίς φροντίδες τοῦ Βερλάαν. Μετάφραση τοῦ Τσαίης. (Β' ἔκδοση τό Νοέμβριο). Νέα Ὑόρκη.

χ.ή. *Ἡ παρακμή καί ἡ πτώση τῆς «Θεαματικῆς» ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας.* Β' ἔκδοση τῆς ἀμερικάνικης ἔκδοσης, μέ ἀποσπάσματα ἀπό τόν Τύπο γιά τίς ταραχές τοῦ Νιούαρκ καί τοῦ Ντητρόιτ. Νέα Ὑόρκη.

χ.ή. Ἐκδόσεις τοῦ *Βασικές Κοινοτοπίες* ἀπό τό ἀμερικάνικο τμῆμα. Νέα Ὑόρκη.

χ.ή. *NY-Irrealisme.* Μπροσούρα τοῦ Μάρτιν. Κοπεγχάγη.

1968

15 Μαίου *Ἐλάχιστος ὁρισμός τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων.* Ἐπανέκδοση σέ προκήρυξη τοῦ κειμένου πού δημοσιεύτηκε στήν *Κ.Δ.11.* Ὑπογραμμένο ἀπό τήν *Ἐπιτροπή Λυσσασμένων–Καταστασιακῆς Διεθνοῦς.* (Ἀναδημοσιεύτηκε ἀπό τό Βιενέ στό βιβλίο του *Λυσσασμένοι καί καταστασιακοί στό κίνημα τῶν καταλήψεων.*) Παρίσι.

16 Μαΐου ὥρα 15.30′ Κάλεσμα γιά κατάληψη ὅλων τῶν ἐργοστασίων καί σχηματισμό ἐργατικῶν συμβουλίων, μετά τήν κατάληψη τῆς Σύντ-'Αθιασιόν στή Νάντη. Προκήρυξη τῆς *'Επιτροπῆς Κατάληψης τῆς Σορβόννης. Παρίσι.* ('Υπάρχει στό βιβλίο τοῦ Βιενέ).

16 Μαΐου ὥρα 16.30′ *'Επαγρυπνεῖτε!* Πολυγραφημένη προκήρυξη τῆς *'Επιτροπῆς Κατάληψης τῆς Σορβόννης.* Κάλεσμα ὑπέρ τῆς κατοχύρωσης τῶν ἐξουσιῶν τῆς γενικῆς συνέλευσης. Παρίσι. ('Υπάρχει στό βιβλίο τοῦ Βιενέ).

16 Μαΐου ὥρα 17.00 *Προσοχή!* Πολυγραφημένη προκήρυξη μέ τήν ὑπογραφή *'Επιτροπή Κατάληψης τοῦ Αὐτόνομου καί Λαϊκοῦ Πανεπιστήμιου τῆς Σορβόννης.* (Στή συνέχεια ἡ Κ.Δ. ὑπογράμμισε τό παράλογο αὐτῆς τῆς ὑπογραφῆς). Παρίσι. ('Υπάρχει στό βιβλίο τοῦ Βιενέ).

16 Μαΐου ὥρα 18.30′ *Προσοχή στούς καπελωτές! Προσοχή στούς γραφειοκράτες!* Πολυγραφημένη προκήρυξη ὅπως ἡ προηγούμενη. Παρίσι. ('Υπάρχει στό βιβλίο τοῦ Βιενέ).

16 Μαΐου ὥρα 19.00 *Συνθήματα πού πρέπει νά διαδοθοῦν τώρα μέ κάθε μέσο.* Πολυγραφημένη προκήρυξη ὅπως οἱ δυό προηγούμενες. Παρίσι. ('Υπάρχει στό βιβλίο τοῦ Βιενέ.)

19 Μαΐου *"Εκθεση γιά τήν Κατάληψη τῆς Σορβόννης.* Πολυγραφημένη προκήρυξη τοῦ *Συμβούλιου γιά τή Διατήρηση τῶν Καταλήψεων* (C.M.D.O.), πού σχηματίστηκε ἀπό μέλη τῆς Κ.Δ. καί ἄλλους. Παρίσι. ('Υπάρχει στό βιβλίο τοῦ Βιενέ).

22 Μαΐου *Γιά τήν ἐξουσία τῶν ἐργατικῶν συμβουλίων.* Προκήρυξη τοῦ C.M.D.O., πού τυπώθηκε σέ 150000 ἀντίτυπα ἀπό ἀπεργούς. Παρίσι. ('Υπάρχει στό βιβλίο τοῦ Βιενέ)

30 Μαΐου *Μήνυμα πρός ὅλους τούς ἐργαζόμενους.* Προκήρυξη-ἀφίσα μέ τήν ὑπογραφή *C.M.D.O* καί *'Επιτροπή Λυσσασμένων-Καταστασιακῆς Διεθνοῦς.* Τυπώθηκε σέ 200000 ἀντίτυπα. Παρίσι. ('Υπάρχει στό βιβλίο τοῦ Βιενέ.)

Οἱ ἀφίσες τοῦ C.M.D.O. κατά τή διάρκεια τοῦ Μάη. (Ὑπάρχουν στή γαλλική ἔκδοση τοῦ βιβλίου τοῦ Βιενέ). Παρίσι.
Κατάλυση τῆς ταξικῆς κοινωνίας.
Τέλος τοῦ Πανεπιστημίου.
Ἡ ἐξουσία στά συμβούλια ἐργαζομένων.
Κατάληψη τῶν ἐργοστασίων.
Τί μπορεῖ τώρα τό ἐπαναστατικό κίνημα;

Ὀκτώβριος *Λυσσασμένοι καί καταστασιακοί στό κίνημα τῶν καταλήψεων.* Εἰκονογραφημένο βιβλίο τοῦ Βιενέ. Ἐκδόσεις GALLIMARD. Παρίσι. Στά ἑλληνικά (μέ μερικά ἀπό τά ντοκουμέντα καί τίς φωτογραφίες – χωρίς τούς ὑποτίτλους – πού ὑπάρχουν στό πρωτότυπο) δημοσιεύτηκε τό 1978 ἀπό τίς ἐκδ. ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, μέ τίτλο: *Μάης '68 / Λυσσασμένοι καί σιτουασιονιστές στό κίνημα τῶν καταλήψεων.*

Νοέμβριος *Situationistisk Revolution* 2. Ὄργανο τοῦ σκανδιναβικοῦ τμήματος τῆς Κ.Δ. Διευθυντής: Μάρτιν. Συντακτική ἐπιτροπή: Μπερνστάιν, Ντεμπόρ, Καγιάτι, Βανεγκέμ, Βιενέ. Ράντερς.

1969

Μάρτιος Συμπλήρωμα στήν *Situationistisk Revolution* 2. Ράντερς.

Ἰούνιος *Situationist International* I. Ἐπιθεώρηση τοῦ ἀμερικάνικου τμήματος τῆς Κ.Δ. Συντακτική ἐπιτροπή: Τσαίης, Ἔλγουελ, Χόουρλικ, Βερλάαν. Νέα Ὑόρκη. 5000 ἀντίτυπα.

Ἰούλιος *Internazionale Situationista* I. Ἐπιθεώρηση τοῦ ἰταλικοῦ τμήματος τῆς Κ.Δ. Διευθυντής: Σαλβαντόρι. Συντακτική ἐπιτροπή: Παβάν, Σαλβαντόρι, Σανγκουινέττι. Μιλάνο. 4000 ἀντίτυπα.

Σεπτέμβριος *Καταστασιακή Διεθνής* 12. Παρίσι. 10000 ἀντίτυπα.

19 Νοεμβρίου *Εἰδοποίηση πρός τό ἰταλικό προλεταριάτο γιά τίς σημερινές δυνατότητες τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης. Προκήρυξη-ἀφίσα. Ἐκδόθηκε στό Μιλάνο καί κυκλοφόρησε στό Μιλάνο καί στό Τουρίνο.*

19 Δεκεμβρίου	*Καίγεται τό Ράιχσταγκ;* Προκήρυξη τοῦ ἰταλικοῦ τμήματος ἐνάντια στήν ἀστυνομική προβοκάτσια μέ τίς βόμβες στό Μιλάνο καί στή Ρώμη. Ὑπογραφή: *Οἱ φίλοι τῆς Διεθνοῦς*. Μιλάνο.
Δεκέμβριος	*Ἡ ἐπαναφορμοίωση τοῦ Μαρκοῦζε*. Συμπλήρωμα στό πρῶτο τεῦχος τῆς *Situationist International*. Νέα Ὑόρκη.
	1970
Ὀκτώβριος	*Situationistisk Revolution* 3. Διευθυντής: Μάρτιν. Κοπεγχάγη.
Ὀκτώβριος	*Οἱ ἐργάτες τῆς Ἰταλίας κι ἡ ἐξέγερση τοῦ Ρέτζο ντί Καλάμπρια*, μέ τό κείμενο *Καίγεται τό Ράιχσταγκ;*. Μιλάνο.
	1971
Σεπτέμβριος	*Ἡ Κοινωνία τοῦ θεάματος*. Ἐπειδή στήν τρίτη ἔκδοση (Φεβρουάριος 1971) οἱ ἐκδόσεις BUCHET-CHASTEL πρόσθεσαν αὐθαίρετα τόν ὑπότιτλο «Ἡ καταστασιακή θεωρία», ὁ Ντεμπόρ ἀναθέτει τήν ἐπανέκδοση τοῦ βιβλίου στίς ἐκδόσεις CHAMP LIBRE. Παρίσι.
	1972
χ.ἡ.	*Τό ἀληθινό σχίσμα στή Διεθνή / Δημόσια ἐγκύκλιος τῆς Καταστασιακῆς Διεθνοῦς*, τῶν Ντεμπόρ καί Σανγκουινέττι. Βιβλίο, στίς ἐκδόσεις CHAMP LIBRE. Παρίσι. (Στά ἑλληνικά δημοσιεύτηκε ἀπό τόν ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΤΥΠΟ τό 1981.)

Ντοκουμέντα τῆς Κ.Δ. σέ διάφορες γλῶσσες μπορεῖ νά βρεῖ κανείς στό Internationaal Instituut voor Sociale Geshiedenis, Kaberlweg 51, Amsterdam.

Μία ἐκτεταμένη ἀνθολογία κυκλοφόρησε στίς Η.Π.Α τό Δεκέμβριο τοῦ 1981, μέ τίτλο Situationist International Anthology, τό Bureau of Public Secrets, P.O. Box 1044, Berkeley, CA 94701.

Ντοκουμέντα τῶν καλλιτεχνικῶν πρωτοπορίῶν πού σχημάτισαν τήν Κ.Δ. θά βρεῖ κανείς στό Stedelijk Museum, Paulus Potterstraat 13, 1000 Amsterdam. Ἐπίσης στίς ἀνθολογίες:

1) Mirella Bandini, *L' estetico é il politico: da Cobra all Internazionale Situazionista 1948-1957* (1977), Officina Edizioni, Passeggiata de Ripetta 25, Roma, Italia.

2) *Les Levres Nues: 1954-1958* (1978), Editions Plasma, 41 rue Saint-Honoré, 75001, Paris, France.

ΙΙΙ. ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗΣ INTERNATIONALE SITUATIONNISTE[1]

1.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
Ἡ πικρή νίκη τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ
Ὁ θόρυβος κι ἡ ὀργή
Ἐλευθερία γιά νά διαβάζουμε τί; Βλακίες
Ἡ πάλη γιά τόν ἔλεγχο τῶν καινούργιων τεχνικῶν μέσων τῆς ἐξάρτησης*
Μαζί κι ἐνάντια στόν κινηματογράφο
Συνεισφορά σ' ἕναν καταστασιακό ὁρισμό τοῦ παιχνιδιοῦ*
Προκαταρκτικά προβλήματα τῆς κατασκευῆς μιᾶς κατάστασης*
ΟΡΙΣΜΟΙ
ΣΥΝΤΑΓΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ (Ἰβάν Στσεγκλώφ)*
ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (Ντεμπόρ)*
ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟΙ ΚΑΙ Η ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ (Γιόρν)*
ΟΧΙ ΣΤΙΣ ΑΧΡΗΣΤΕΣ ΕΠΕΙΚΙΕΣ (Μπερνστάιν)
ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ
Ἐκδόσεις γιά τήν καταστασιακή κινητοποίηση
Ἡ Β΄ Συνδιάσκεψη τῆς Κ.Δ.*
Ἡ Βενετία νίκησε τό Ράλφ Ράμνεϋ
Δράση στό Βέλγιο ἐνάντια στή διεθνή συνέλευση τῶν τεχνοκριτικῶν*
ΕΝΑΣ ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ*

2.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
Τί εἶναι οἱ φίλοι τῆς *Cobra* καί τί ἐκπροσωποῦν
Ἡ ἀπουσία κι οἱ ράφτες της
Ἡ κατάρρευση τῶν ἐπαναστατῶν διανοουμένων*
Ἡ σκοτεινή καμπή*
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΨΥΧΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΤΟΥ ΠΑΡΙΣΙΟΥ (Χατίμπ)
Ἐρωτηματολόγιο
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗΣ (Ντεμπόρ)*
ΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΜΑΣ (Κόνσταντ)*
ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ
Ἡ δραστηριότητα τοῦ ἰταλικοῦ τμήματος*
Οἱ καταστασιακοί στήν Ἀμερική

1. Τά κείμενα μέ τόν ἀστερίσκο δημοσιεύονται σ' αὐτή τήν ἀνθολογία. Ἀπό τίς *Καταστασιακές πληροφορίες* δημοσιεύονται ἐπιλογές.

Ἡ Διακήρυξη τοῦ Ἄμστερνταμ*
Ἵστατη συνάθροιση τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ὑπερρεαλισμοῦ στό Παρίσι καί ἀποκάλυψη τῆς πραγματικῆς ἀξίας τους

3.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
Τό νόημα τοῦ μαρασμοῦ τῆς τέχνης*
Ὁ κινηματογράφος μετά τόν Ἀλαίν Ρεναί
Ἡ μεταστροφή ὡς ἄρνηση καί ὡς προανάκρουσμα*
Ἡ ἐνιαία πολεοδομία στά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '50*
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
Η ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Κ.Δ. ΣΤΟ ΜΟΝΑΧΟ*
ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ*
ΠΡΩΤΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΟΛΛΑΝΔΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ Κ.Δ. (Ἄλμπερτς, Ἀρμάντο, Ἄουντεγιανς, Κόνσταντ)
ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΝΙΑΙΑ ΕΦΑΡΜΟΣΙΜΗ ΤΕΧΝΗ (Πίνοτ-Γκαλλίτσο)*
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ (Ντεμπόρ)
ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΠΟΛΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΖΩΗ (Κόνσταντ)

4.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
Γιά τή χρήση τοῦ ἐλεύθερου χρόνου*
Die Welt als Labyrinth
Ἡ πτώση τοῦ Παρισιοῦ
ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΣΤΙΓΜΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
ΠΡΟΠΛΑΣΜΑ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (Φρανκέν)
ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ (Γιόρν)*
ΣΥΝΘΗΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΜΙΑΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΣΤΟ ΙΣΡΑΗΛ (Ὀδάντια)
ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΙΤΡΙΝΗΣ ΖΩΝΗΣ (Κόνσταντ)*
ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΕΙΟ / *Γιά τό σύστημα τοῦ Ἰζού* (Γιόρν)
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΜΕΡΙΚΕΣ ΛΑΘΕΜΕΝΕΣ ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ (Ντεμπόρ)
GANGLAND ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ (Κοτάνυι)*
ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ*

5.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
Ἡ περιπέτεια*
Ἡ στιγμή τῆς ἀλήθειας*
Τό καταστασιακό σύνορο*
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

'Απόφαση τῆς Δ΄ Συνδιάσκεψης τῆς Κ.Δ. γιά τή φυλάκιση τοῦ Τρόκκι
Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ ΓΙΑ ΤΗΝ Κ.Δ. ΑΥΤΟΝ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ('Αποσπάσματα ἀπό τόν Τύπο)
Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Κ.Δ. ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ*
ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ
Διακήρυξη πρός τό 'Ινστιτοῦτο Σύγχρονης Τέχνης, στό ὄνομα τῆς Δ΄ Συνδιάσκεψης τῆς Κ.Δ. (Βυκέρτ)
ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΣΤΗ ΣΚΗΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ «ΚΑΝΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ» (Φρανκέν)
Η ΑΝΟΙΚΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΤΗΣ (Γιόρν)
ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΣΒΑΪΤΣΕΡ (Πρέμ, Στούρμ, Τσίμμερ, Φίσερ)

6.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
'Οδηγίες γιά μιά ἀνταρσία*
Κριτική τῆς πολεοδομίας*
Καί πάλι γιά τήν ἀποσύνθεση
'Ανεπιφύλακτη ὑπεράσπιση
ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΝΙΑΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ (Βανεγκέμ, Κοτάνυι)*
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΣΥΝΕΙΔΗΤΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ (Ντεμπόρ)*
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΟΥΑΤΟΥΡΑ (Κούντσελμαν, Λάουζεν, Πρέμ, Στούρμ, Τσίμμερ, Φίσερ)
Η ΠΑΤΑΦΥΣΙΚΗ, ΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ (Γιόρν)
ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ (Βανεγκέμ)
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

7.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
'Η γεωπολιτική τῆς χειμέριας νάρκης*
Οἱ ἄσχημες μέρες θά τελειώσουν*
'Ο ρόλος τῆς Κ.Δ.*
'Η ἐπικοινωνία πρίν ἀπ' ὅλα*
Η ΠΕΜΠΤΗ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Κ.Δ. ΣΤΟ ΓΚΕΤΕΜΠΟΡΓΚ*
ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΕΣ / *Μέρος πρῶτο* (Βανεγκέμ)
SUNSET BOULEVARD (Μπερνστάιν)
ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΠΑΤΩΜΑ (Κοτάνυι)*
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

8.
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ
Καθυπόταξη τῆς φύσης, ἰδεολογίες καί τάξεις*
'Η πρωτοπορία τῆς παρουσίας*

Ἡ Κ.Δ. σᾶς τό 'χε πεῖ
Ἡ ἀντικαταστασιακή ἐπιχείρηση σέ διάφορες χῶρες
All the King's men
ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΟΠΙΕΣ / *Μέρος δεύτερο* (Βανεγκέμ)
Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΗΨΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ (Τρόκκι)
ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ (Λάουζεν)
ΑΝΤΙΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ*
ΔΙΑΛΕΧΤΟΙ ΨΙΘΥΡΟΙ (ἀποσπάσματα ἀπό τόν Τύπο)
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

9.
ΚΑΙ ΤΩΡΑ Η ΣΕΙΡΑ ΤΗΣ Κ.Δ.*
Ο ΚΟΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΜΙΛΑΜΕ
Ἡ τεχνική τῆς ἀπομόνωσης
Οἱ λέξεις κι ἐκεῖνοι πού τίς χρησιμοποιοῦν
Οἱ διασκεδάσεις ἐργάζονται
Ἡ ἀπουσία κι οἱ ράφτες της
Ἡ πολεοδομία ὡς θέληση καί ὡς ἀναπαράσταση
Σκέψεις πάνω στή βία
Ἐπιλογή μεταξύ τῶν διαθέσιμων μοντέλων ἐπανάστασης
Οἱ παπάδες καθοδηγοῦν τό τελευταῖο σόου
Ἡ ἀμφισβήτηση σέ θρύμματα
Πρόπλασμα μιᾶς ἠθικῆς χωρίς καταναγκασμούς καί τιμωρίες
«Εἶμαι ὑποχρεωμένος νά παραδεχτῶ ὅτι ὅλα συνεχίζονται» (Χέγγελ)
Η Κ.Δ. ΣΑΣ ΤΟ 'ΧΕ ΠΕΙ
ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ*
ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟΣ ΑΦΡΟΣ
ΟΙ ΑΤΕΛΕΙΩΤΟΙ ΜΗΝΕΣ (Καταστασιακές πληροφορίες)
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΜΑΚΡΥΑ (Ἰβάν Στσεγκλώφ)*
ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ (Μάρτιν, Βανεγκέμ, Στρίγμπος, Βιενέ)*
ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ Μ' ΕΝΑΝ ΙΔΕΟΛΟΓΟ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗΣ (Ντεμπόρ)

10.
Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΚΑΙ Η ΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΘΕΑΜΑΤΙΚΗΣ-ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ*
ΟΙ ΤΑΞΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΛΓΕΡΙΑ
Η Κ.Δ. ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΣΤΟ ΡΑΝΤΕΡΣ
ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΩΝ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΓΕΝΙΑ (Φρεῦδ)
ΟΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΔΟΜΕΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΟΠΟΙΗΣΗΣ (Γκαρνώ)
ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ, ΧΩΡΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΙΣΜΟ ΟΥΤΕ

ΑΧΡΗΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟ (Βανεγκέμ)
ΜΗΝΥΜΑ ΣΤΟΥΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΕΣ ΤΗΣ ΑΛΓΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ
ΟΙ ΑΙΧΜΑΛΩΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ / *Πρόλογος σ' ένα καταστασιακό λεξικό* (Καγιάτι)*
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗΣ / *Μελέτη πολλών συγκεκριμένων πλευρών*
Ἡ ἀποικιοποιημένη ἐπικοινωνία
Πολιτιστικές καί ἀστυνομικές διασκεδάσεις
Ὁ ρόλος τοῦ Γκοντάρ
Ἀποσύνθεση κι ἐπαναφορμοίωση
Ὁ ἔλεγχος τῶν ἑνωμένων ἐπιβιώσεων
Τό πακετάρισμα τοῦ ἐλεύθερου χρόνου
Ἡ παραγωγή τῆς παρακμῆς
Τό σκηνικό κι οἱ θεατές τῆς αὐτοκτονίας
Οἱ περιπέτειες τοῦ μερικοῦ ἀποτελέσματος
Τό πολιτικό 1965: μιά ἀνθολογία τῶν ὑποσυνείδητων πράξεων
Τά σημερινά μέσα καί σκοποί τοῦ παιχνιδιοῦ
Ἡ ἐφημερίδα ***Le Monde*** ὡς ἀντανάκλαση
Οἱ λέξεις κι ἐκεῖνοι πού τίς χρησιμοποιοῦν (συνέχεια)
Γιά νά μήν καταλάβετε τήν Κ.Δ.
Ἡ ἰδεολογία τοῦ διαλόγου*
Δύο βιβλία κι οἱ συγγραφεῖς τους
Ἡ ἀναπληρωματική στρατιά τοῦ θεάματος
Μερικές ἔρευνες χωρίς τρόπο χρήσης
Ὁ ἱστορικός Λεφέβρ
Λόγια ἑνός ἠλίθιου
Οἱ ἐπαγγελματίες ἐξεγερμένοι, διπλώματα καί ἱκανότητες
Socalisme ou Planète
Ἡ Ἀλγερία τοῦ ἐλευθεριακοῦ Ντανιέλ Γκερέν
Ὁ Ντιομενάκ κατά τῆς ἀλλοτρίωσης
ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΤΗΣ Κ.Δ.*

11.
ΤΟ ΣΗΜΕΙΟ ΕΚΡΗΞΗΣ ΤΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ
ΔΥΟ ΤΟΠΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ
ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΜΑΣ ΚΙ ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΜΑΣ ΣΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟΥ
ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ (Βιενέ)*
ΣΤΟΧΟΣ ΜΑΣ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ (Βανεγκέμ)*
ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΣΤΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΥΠΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΧΩΡΕΣ (Καγιάτι)
Ο ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΣ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ (Ντεμπόρ)*
ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΠΡΟΣΦΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ Κ.Δ.
Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ

Ψευτιές
Ἡ ἕβδομη Συνδιάσκεψη
Ἐλάχιστος ὁρισμός τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων*
In memoriam Λ.Ντ. Τρότσκυ
Οἱ πρόσφατες διαγραφές
Ὅταν ὁ Ἀξελός βρῆκε ἕνα μαθητή
Μερικές ἀρνήσεις πού ἦταν εὔκολο νά προβλέψουμε
Ἕνας ἠθικολόγος
Ἡ U.G.A.C. κι ὁ λαός της
Ἕξι προσθέματα στό προηγούμενο τεῦχος
Ἡ ἀθλιότητα τοῦ βιβλιοπωλείου
Τό χρυσάφι τῆς Κ.Δ.
Ἡ διάδοση τῶν κειμένων μας
Δύο βιβλία καταστασιακῆς θεωρίας
Διάβασε τήν I.C.O.
Διευκρινήσεις γιά τήν προδοσία στή C.N.T.
Ἐξέγερση κι ἐπαναφομοίωση στήν Ὁλλανδία
Τά σχίσματα τῆς Ἀναρχικῆς Ὁμοσπονδίας
Ἡ ἀλσατική ἰδεολογία.

12.
Η ΑΠΑΡΧΗ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΚΙ ΑΝΤΙΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΣΤΗ ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ
ΠΩΣ ΔΕ ΘΑ ΚΑΤΑΛΑΒΕΤΕ ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ Κ.Δ. ΤΑΞΙΝΟΜΗΜΕΝΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΟΥΣ
ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ (Ριεζέλ)
ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΝΙΚΕΥΜΕΝΗ ΑΥΤΟΔΙΕΥΘΥΝΣΗ (Βανεγκέμ)
Η ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΟΤΑΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΞΟΥΣΙΑ (Ρότε)
Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ
Πῶς πολιτικοποιήθηκαν τά μαῦρα μπλουζόν
Ψευτιές (συνέχεια)
Τί εἶναι «καταστασιακός»
Οἱ πρόσφατες διαγραφές
Πρόσθεμα στό βιβλίο τοῦ Βιενέ
Σημειώσεις γιά τήν Ἱσπανία
Ἕνας ἰδιαίτερα κενός κι ἀδέξιος ἐλιγμός ὁρισμένων ἀντικαταστασιακῶν
Μιά μασπεροποίηση
Ὁ ἱστορικός Μαιτρόν
Ἡ παρέα τῆς Μεγάλης Ἀπάτης
Θρασύτατοι κράχτες

Γιατί ἡ Ι.C.O. λέει ψέμματα;
Ἡ ἐλίτ κι ἡ καθυστέρηση
Τό χρυσάφι τῆς Κ.Δ. (συνέχεια)
Ἐπαναφομοιώνεται ὅποιος τό ζητᾶ
Ἡ ἐπιστροφή τοῦ Σάρλ Φουριέ
Γιά τήν καταστολή
Εἰδοποίηση
Σχετικά μέ τή Νάντη
Ἡ ἱστορία τῆς Κ.Δ. θά γραφτεῖ ἀργότερα
Ἡ διάδοση τῶν κειμένων μας
Ὁ κινηματογράφος κι ἡ ἐπανάσταση
Ἡ Η΄ Συνδιάσκεψη τῆς Κ.Δ.
ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ
Οἱ λόγοι μιᾶς ἐπανέκδοσης
Στά σκουπίδια τῆς ἱστορίας
ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ Κ.Δ. (Ντεμπόρ)*
ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ Μ'ΕΝΑΝ ΕΚΔΟΤΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σημείωμα τοῦ μεταφραστῆ 9

Ντοκουμέντα πρίν ἀπό τήν ἵδρυση τῆς Κ.Δ. (1953–1957) 13

Τεῦχος 1 51
Τεῦχος 2 75
Τεῦχος 3 99
Τεῦχος 4 137
Τεῦχος 5 159
Τεῦχος 6 179
Τεῦχος 7 215
Τεῦχος 8 265
Τεῦχος 9 297
Τεῦχος 10 325
Τεῦχος 11 353
Τεῦχος 12 379

Παράρτημα 387
Δύο ἐσωτερικά κείμενα τῆς Κ.Δ. 389
Βιβλιογραφία 395
Πίνακας περιεχομένων τῆς ἐπιθεώρησης I.S. 407

Οἱ κατηγορούμενοι δέν ἀρνήθηκαν ποτέ τήν κατηγορία περί ὑπεξαίρεσης τοῦ ταμείου τῆς Φοιτητικῆς Ἑνώσης τοῦ Στρασβούργου. Ἀντίθετα παραδέχτηκαν ἀνοικτά ὅτι χρέωσαν στήν Ἕνωση 5000 φράγκα γιά τό τύπωμα καί τή διανομή 10.000 ἀντίτυπων τῆς μπροσούρας [*Γιά τήν ἀθλιότητα στούς φοιτητικούς κύκλους*], γιά νά μήν ἀναφέρουμε τό κόστος τῶν ὑπόλοιπων δημοσιεύσεων πού εἶχαν ἐμπνευστή τους τήν «Καταστασιακή Διεθνή». Αὐτά τά κείμενα ἐκφράζουν ἰδέες καί βλέψεις πού, τό λιγότερο, δέν ἔχουν καμμιάν ἀπολύτως σχέση μέ τούς στόχους μιᾶς φοιτητικῆς ἕνωσης. Ἀρκεῖ νά διαβάσει κανείς τί ἔγραψαν οἱ κατηγορούμενοι γιά νά καταλάβει πώς αὐτοί οἱ πέντε φοιτητές, πού μόλις ἄφησαν πίσω τους τήν ἐφηβεία, πού δέν ἔχουν καμμιά πεῖρα ἀπό τή ζωή, μέ τά μυαλά τους μπερδεμένα ἀπό κακοχωνεμένες φιλοσοφικές, κοινωνικές, πολιτικές καί οἰκονομικές θεωρίες, βαριεστημένοι ἀπό τήν γκρίζα μονοτονία τῆς καθημερινῆς ζωῆς τους, φαντάζονται, γεμάτοι κενή ματαιοδοξία κι ἐμπάθεια, πώς προσφέρουν ὁλοκληρωμένες κρίσεις κι ἀπόψεις βρίζοντας τούς συμφοιτητές τους, τούς καθηγητές τους, τό Θεό, τή θρησκεία, τόν Κλῆρο, τίς κυβερνήσεις καί τά πολιτικά καί κοινωνικά συστήματα ὅλου τοῦ κόσμου. Ἀπορρίπτοντας κάθε μορφή ἠθικῆς καί νόμιμου περιορισμοῦ, αὐτοί οἱ κυνικοί δέν διστάζουν νά ἐγκωμιάζουν τήν κλοπή, τήν καταστροφή τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, τήν κατάργηση τῆς ἐργασίας, τήν πλήρη ἀνατροπή καί μιά ἀναπότρεπτη παγκόσμια προλεταριακή ἐπανάσταση μέ μόνο στόχο τήν «ἀνεμπόδιστη ἀπόλαυση».

Δικαστής Λαμπαντόρ, Στρασβοῦργο,
13 Δεκεμβρίου 1966

Αὐτή ἡ νεαρή ὁμάδα βλέπει μόνο μιά διέξοδο σ᾽ αὐτό τό ἀδιέξοδο: ν᾽ ἀπαρνηθοῦμε τή ζωγραφική ὡς ἀτομική τέχνη γιά νά τήν χρησιμοποιήσουμε μέσα σ᾽ ἕνα καινούργιο «καταστασιακό» πλαίσιο. Τί τερατώδης λέξη! Τέτοια μανιφέστα ἔχουν ἐνδιαφέρον ὡς συμπτώματα ἀνησυχίας καί ἀσφυξίας. Αὐτό τό συγκεκριμένο μανιφέστο περιέχει μερικές κοινότοπες ἀλήθειες ἀλλά οἱ συγγραφεῖς του δέν προχωροῦν πέρ᾽ ἀπό τά φαινόμενα καί τά συνθήματα, κι ἔτσι ἡ οὐσιαστική ἀλήθεια τούς διαφεύγει.

Die Kultur, Ὀκτώβριος 1960

Ὅπως συνέβη καί μέ τόν ὑπερρεαλισμό, ἡ ἐσωτερική ἀνάπτυξη τῆς Καταστασιακῆς Διεθνοῦς δείχνει πώς, ὅταν ἡ κρίση τῆς γλώσσας καί τῆς ποίησης σπρωχτεῖ πέρ᾽ ἀπό ὁρισμένα ὅρια, ὁδηγεῖ στήν ἀμφισβήτηση τῆς ἴδιας τῆς δομῆς τῆς κοινωνίας.

La Tour de Feu 82, Ἰούνιος 1964

Τό κίνημα αὐτό ὑποστηρίζουν μεταξύ ἄλλων ἡ Μισέλ Μπερνστάιν καί ὁ Γκύ Ντεμπόρ, οἱ βλέψεις τῶν ὁποίων μποροῦν κατά κάποιο τρόπο νά συγκριθοῦν, μέ διαφορά ἑκατό χρόνων, μ᾽ ἐκεῖνες τῶν Νεαρῶν Χεγγελιανῶν καί κυρίως τοῦ Μάρξ τῶν *Χειρόγραφων τοῦ 1844* (...) φαντάζονται δηλαδή πώς μιά ἐπανάσταση εἶναι δυνατή καί τό πρόγραμμά τους αὐτήν ἔχει σάν στόχο.

Arts, 9 Ἰουνίου 1965

Οὔτε ὁ κομμουνισμός ἦταν τό φάντασμα πού πλανιόταν πάνω ἀπό τήν Εὐρώπη τό 1848 οὔτε, βέβαια, ὁ καταστασιασμός εἶναι τό φάντασμα πού πλανιέται πάνω ἀπό τή βιομηχανική κοινωνία.

Le Nouvel Observateur, 3 Ἰανουαρίου 1968

Αὐτές τίς ἐνέργειες, πού θυμίζουν κομάντος, ἀνέλαβε μιά ὁμάδα ἀναρχικῶν καί «καταστασιακῶν», μέ σύνθημα: «*Μή δουλεύετε ποτέ!*» (...) Πῶς μιά χούφτα ἀνεύθυνων στοιχείων κατάφερε νά προκαλέσει τόσο σοβαρές ἀποφάσεις, πού ἀφοροῦν 12000 φοιτητές τῆς Φιλολογίας καί 4000 τῆς Νομικῆς;

Humanité, 29 Μαρτίου 1968

Ὅταν κανείς διαβάζει ἤ ξαναδιαβάζει τά τεύχη τῆς *Καταστασιακῆς Διεθνοῦς*, σίγουρα μένει κατάπληκτος ἀπό τό πόσο πολύ καί πόσο συχνά αὐτοί οἱ φανατικοί ἐξέφεραν γνῶμες ἤ διατύπωσαν ἀπόψεις πού στή συνέχεια ἐπαληθεύτηκαν συγκεκριμένα.

Le Nouvel Observateur, 8 Φεβρουαρίου 1971

ISBN 960794933-1

9789607949332